De briefwisseling van Pieter Corneliszoon Hooft

Derde deel

P.C. Hooft

editie H.W. van Tricht e.a.

bron
H.W. van Tricht e.a. (red.), *De briefwisseling van Pieter Corneliszoon Hooft* (derde deel). Tjeenk Willink/Noorduijn, Culemborg 1979

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/hoof001hwva04_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

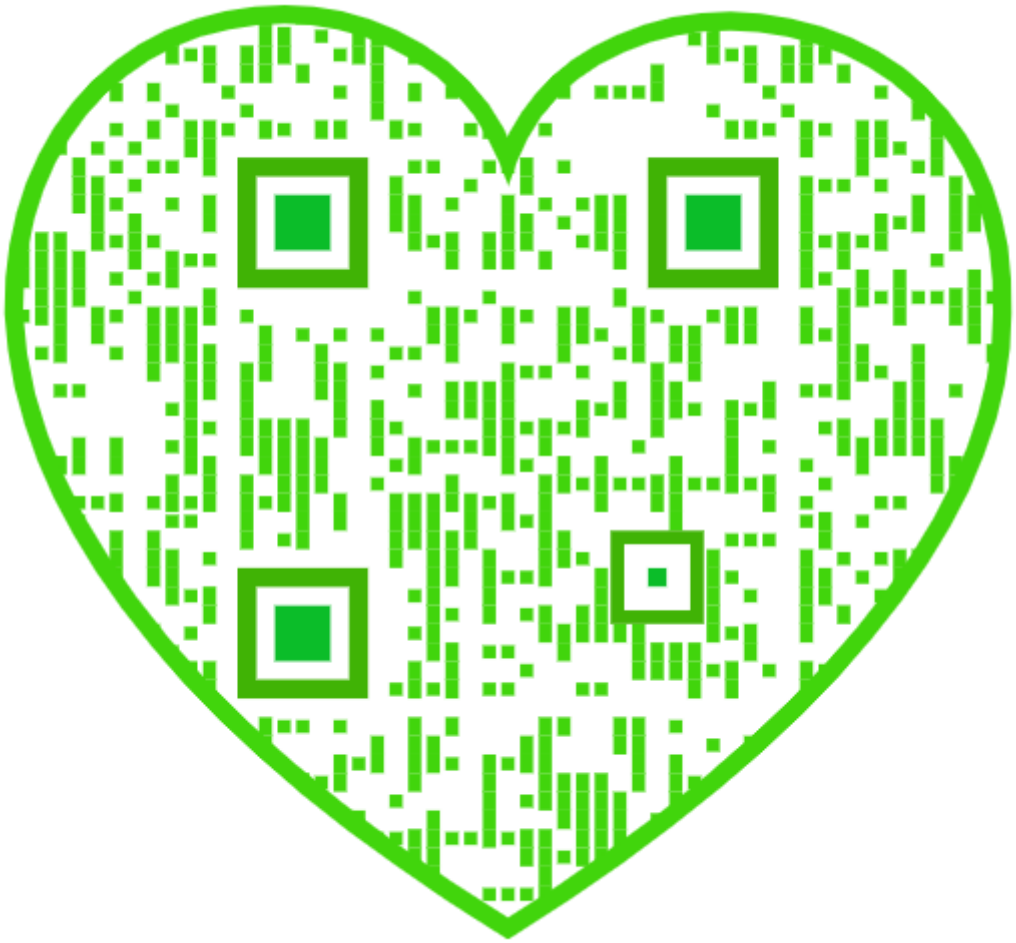

De portretten van Pieter Cornelisz. Hooft

Wanneer men in catalogi van Nederlandse portretten uit vroeger eeuwen en in verzamelingen van schilderijen en prenten gaat zoeken naar beeltenissen van Pieter Cornelisz. Hooft, zal men daar tientallen afbeeldingen kunnen aantreffen. Men krijgt de indruk dat Hooft zich herhaaldelijk op geheel verschillende manieren heeft laten portretteren en dat we daardoor een uitstekend beeld bezitten van 's mans uiterlijk in diverse fasen van zijn leven. Nader onderzoek leert echter dat het merendeel van de bekende afbeeldingen teruggaat op slechts enkele schilderijen en dat de identificatie van enige andere bewaard gebleven beeltenissen met grote voorzichtigheid moet worden bezien. De verschillen immers zijn soms al te groot, zodat men wel tot de conclusie moet komen dat de wens, een portret van een zo beroemd man te bezitten, meer dan eens de vader geworden is van de gedachte, dat een willekeurige afgebeelde heer uit de 17de eeuw niemand anders dan de dichter en historieschrijver zou zijn. Kritische toetsing van het bestaande materiaal leert ons dan ook, dat slechts twee schilderijen aanspraak kunnen maken op het predikaat ‘authentiek portret van P.C. Hooft’ en dat de verdere beeltenissen of als afleidingen van deze twee schilderstukken of als onjuist geïdentificeerde portretten moeten worden beschouwd. Dat de oogst zo mager is, behoeft niet te betekenen dat Hooft zich slechts twee maal in zijn leven heeft laten schilderen; ook het verlies van authentieke beeltenissen kan ertoe hebben bijgedragen dat ons beeld van Hoofts uiterlijk zo beperkt is.

In een brief aan Caspar Barlaeus[1] deelde Hooft mee dat hij als kind geposeerd had voor de in Venetië opgeleide Amsterdamse schilder Dirck Barendsz. Hoewel hij niet zegt in welk jaar dat gebeurde, kan worden vastgesteld dat het portret, waarvan helaas geen spoor meer te vinden is[2], vóór mei 1592 moet zijn ontstaan, daar de schilder in die maand overleed. Het verlies van dit jeugdportret berooft ons van de mogelijkheid een beeld te krijgen van Hoofts uiterlijk als kind. Zijn vader Cornelis Pietersz. Hooft is zelf in 1585 geschilderd door een kunstenaar uit de omgeving van Dirck Barendsz., die hem met enige tientallen andere schutters afbeeldde op het groepsportret van het korporaalschap van

1 *776* van 5 mei 1636.
2 Vgl. Judson 1970, p. 21 en 114, nr. 35.

kapitein Reynst Pietersz.[3] Later heeft Cornelis Pietersz. zich laten schilderen door Cornelis van der Voort (ca. 1576-1624)[4]; bij dit in 1622 geschilderde portret behoort een tegenhanger, waarop zijn echtgenote Anna Jacobsdr. Blaeu is afgebeeld.[5] Voor zover men uit portretten van verschillende kunstenaars conclusies kan trekken over gelijkenissen tussen personen, kan men bij vergelijking tussen het door Van der Voort gemaakte portret van Hoofts vader en het door Van Mierevelt gemaakte conterfeitsel van hemzelf wel enige uiterlijke overeenkomsten constateren.

Geen portret is er bekend dat Hooft voorstelt in de jaren van zijn eerste huwelijk met Christina van Erp, met wie hij in 1610 trouwde. Van Christina is geen portret bekend, zodat we voor een beeld van haar uiterlijk geheel zijn aangewezen op geschreven teksten. Gezien Hoofts positie en de staat die het echtpaar voerde, lijkt het waarschijnlijk dat er wel één of meer paren portretten van de echtelieden bestaan zullen hebben. Als schilder daarvan lijkt vooral Cornelis van der Voort in aanmerking te komen; die schilderde immers niet alleen Hoofts ouders, maar ook Joost Baek en Magdalena van Erp, de zwager en zuster van Christina.[6] Bij de bewaard gebleven werken van Van der Voort zijn er echter geen die in verband kunnen worden gebracht met de slotheer van Muiden en zijn eerste echtgenote.

Twee jaar na zijn tweede huwelijk in 1627 met Eleonora Hellemans lieten Hooft en zijn echtgenote zich schilderen door de in Delft gevestigde Michiel Jansz. v. Mierevelt (1567-1641). De twee statige kniestukken zijn later uit elkaar geraakt, aangezien het portret van Hooft (nr. 1) via de verzameling van de Amsterdamse schepen Gerard van Papenbroek in 1743 in het bezit kwam van het Amsterdamse Athenaeum, terwijl de beeltenis van Eleonora uiteindelijk in de 19de eeuw in een Franse particuliere verzameling belandde; de tegenwoordige verblijfplaats van dit schilderij is helaas niet bekend.[7] Dit portret van Hooft vertoont een duidelijke overeenstemming met de door Gerard Brandt gegeven beschrijving van zijn uiterlijk: vrij lang en slank van lichaam en gezicht, ‘wakkre bruine oogen, daar de schranderheit van sijn geest in scheen te speelen’, blondbruine haren en baard en gezond van gelaatskleur. Ten onrechte is er in de 19de eeuw twijfel gerezen aan de authenticiteit van het portret door v. Mierevelt, een twijfel die vooral werd ingegeven door het inderdaad opvallende feit dat dit portret pas meer dan een eeuw na zijn ontstaan door middel van prenten in de publiciteit gebracht is.[8] Gelukkig vinden we in de correspondentie van Hooft enkele brieven, die duidelijk maken dat hij inderdaad in 1629 door v. Mierevelt is geschilderd; bovendien bestaat er een duidelijke gelijkenis

3 *All the paintings of the Rijksmuseum in Amsterdam*. Amsterdam-Maarsen 1976, p. 100, nr. C 454.
4 Ibidem p. 588 nr. A 1416.
5 Amsterdams Historisch Museum, A 23 544.
6 Gemeente Beverwijk.
7 Verzameling Baron Léon de Bussières, Parijs 1900. Vgl. Moes 1897-1905, nr. 3376.
8 *Iets over de afbeeldingen enz.* 1847, p. 76-79.

tussen dit paneel en de zeker authentieke beeltenis door Von Sandrart uit 1642. De kleine verschillen tussen de afbeeldingen kunnen geheel worden geweten aan het verschil in leeftijd van Hooft en aan de stijlverschillen tussen beide kunstenaars.

Nadat het schilderij uit 1629 in 1738 door de kopergravure van Jacobus Houbraken algemene bekendheid had gekregen, is het herhaaldelijk door makers van prenten en sculpturen als voorbeeld genomen.

Van Mierevelts beeltenis van Hooft is vermoedelijk het enige bewaard gebleven portret van de drost, dat in zijn eigen opdracht is vervaardigd. De tweede authentieke beeltenis van Hooft immers, het in 1642 door Joachim von Sandrart gemaakte schilderijtje (nr. 18), is vermoedelijk op initiatief van Von Sandrart of van een prentenuitgever ontstaan, aangezien het deel uitmaakt van een kleine reeks door deze kunstenaar gemaakte ontwerpen voor kopergravures. Bij vergelijking van de beide portretten zien we dat Hooft in de dertien jaar, die sinds 1629 verlopen waren, sterk verouderd is en dat zijn uiterlijk bepaald minder gezond en energiek is weergegeven dan eertijds. Al in de 17de eeuw zijn er naar Von Sandrarts voorbeeld diverse kopergravures gemaakt en ook nadien is dit portrettype vrij ruim verspreid. Zoals echter zo vaak het geval is bij prenten die het origineel uit de tweede, derde of zelfs vierde hand kopiëren, worden de karakteristieken van de afbeelding steeds vager, zodat men b.v. tussen sommige respectievelijk op het portret van v. Mierevelt en op dat Von Sandrart teruggaande prenten nauwelijks meer leeftijdsverschillen kan waarnemen, ja men soms alleen aan de vorm van de kraag kan zien bij welk van beide portrettypes een afbeelding moet worden ingedeeld. Duidelijk is het dan ook dat een belangrijk deel van de hierna in de iconografie opgenomen portretten uit iconografisch oogpunt (veelal trouwens ook uit artistiek oogpunt) als waardeloos moet worden gekwalificeerd en het bijeenbrengen van de gegevens erover slechts van nut is voor onze kennis van het beeld dat men in de verschillende perioden van Hoofts uiterlijk had.

Dat er vermoedelijk originele portretten van Hooft verloren zijn gegaan, zal samenhangen met het snelle uitsterven van zijn nageslacht. Daardoor waarschijnlijk ook kennen we geen enkel portret van zijn zoon Aernout en ontbreekt ook het door Jan Vos bezongen portret van zijn dochter Christina door de schilder Backer.[9] Wel is er op het Muiderslot een dubbelportret van een jong echtpaar, staande voor het slot, dat geïdentificeerd is als een huwelijksportret van Christina en haar man Coenraed Burgh.[10] Een merkwaardigheid is daarbij echter wel dat zij, toen zij in 1650, drie jaar na de dood van haar vader, in het huwelijk trad, niet meer op het Muiderslot woonde en de afbeel-

9 Moes 1897-1905, nr. 3646.

10 M.G. de Boer, *Een beeltenis van Christine Hooft teruggevonden*, Jaarboek *Amstelodamum* 45 (1953), p. 109-113; T. Koot, *Over een teruggevonden beeltenis van Christine Hooft*, Maandblad *Amstelodamum* 56 (1969), p. 19-21.

ding van het slot dus een teruggrijpen naar haar jeugdjaren zou moeten zijn. Het alleraardigste schilderij is, zonder dat daarvoor overtuigende gronden aanwezig lijken te zijn, toegeschreven aan de Schoonhovense kunstenaar Jan de Bont.

Het is duidelijk dat een iconografie van Pieter Cornelisz. Hooft slechts een beperkt beeld oplevert. Mogelijk worden er hier of daar nog onbekende of onherkende beeltenissen van hem bewaard, al maakt de hierna opgenomen lijst van onjuiste identificaties duidelijk, dat er grote voorzichtigheid moet worden betracht met het identificeren van onbekenden die een oppervlakkige gelijkenis met de drost van Muiden vertonen. Voorlopig zal onze kennis van het uiterlijk van Hooft dan ook wel geheel afhankelijk moeten blijven van de schilderijen die Mierevelt en Sandrart respectievelijk in 1629 en 1642 gemaakt hebben en van de weinige goede navolgingen die er van deze portretten bestaan.

R.E.O. Ekkart

Toelichting

In de navolgende lijst van portretten van Pieter Cornelisz. Hooft zijn die beeltenissen opgenomen die beschouwd kunnen worden als portretten in de eigenlijke zin van het woord. Niet opgenomen zijn derhalve schilderijen, tekeningen en prenten, die moeten worden aangeduid als historievoorstellingen of als fantasievoorstellingen, zoals b.v. de diverse afbeeldingen van de Muiderkring, waarvan er sommige zijn waarop de gelaatstrekken van Hooft zeer duidelijk zijn te herkennen.

Bij de beschrijvingen zijn de woorden links en rechts gebruikt vanuit het gezichtspunt van de beschouwer. Bij prenten zijn de verschillende staten, d.w.z. afdrukken van een zelfde plaat, waarin tussen de diverse afdrukken veranderingen zijn aangebracht, aangeduid met de letters a, b en c, waarbij de volgorde bepaald wordt door de vermoedelijke ontstaansgeschiedenis.

Bij schilderijen en beeldhouwwerken is de verblijfplaats steeds aangegeven, indien deze bekend is; bij prenten en penningen worden één of meer grote verzamelingen genoemd, waar zich een exemplaar bevindt. Daarbij zijn afkortingen gebruikt:

IB = Iconografisch Bureau, 's-Gravenhage.
KB = Koninklijke Bibliotheek, 's-Gravenhage.
KPK = Koninklijk Penningkabinet, 's-Gravenhage.
MBB = Museum Boymans-van Beuningen, Rotterdam.
PKL = Prentenkabinet der Rijksuniversiteit, Leiden.
RPKA = Rijksprentenkabinet, Amsterdam.
UBL = Universiteitsbibliotheek, Leiden.

Bij de literatuuropgaven is geen volledigheid nagestreefd, maar zijn slechts enkele van de in dit kader relevante publicaties vermeld.

In de iconografie zijn het portret door Mierevelt en zijn afleidingen, dat door Von Sandrart en zijn afleidingen en de varianten telkens bij elkaar geplaatst. Bij de afleidingen wordt de volgorde bepaald door de aard van de afbeeldingen: na het originele portret volgen eerst de afbeeldingen waarop de voorgestelde in dezelfde richting is weergegeven en daarna die in spiegelbeeld, terwijl binnen zo'n groep eerst de kniestukken, dan de halffiguren en tenslotte de borstbeelden worden vermeld.

De indeling van de iconografie is als volgt:
nr. 1-17: portret door Mierevelt en de afleidingen daarvan;
nr. 18-27: portret door Von Sandrart en de afleidingen daarvan;
nr. 28-31: varianten, ontstaan met gebruikmaking van de voorgaande portretten.
Daarna volgen de in oude catalogi en andere bronnen vermelde stukken waarvan de verblijfplaats niet bekend is en waarvan geen foto's aanwezig zijn (nr. A-I) en de onjuist geïdentificeerde portretten (nr. I-V).

1. Schilderij. (v.T. I A 33)
Kniestuk naar rechts, aanziend; staande, in de rechterhand een hoed, in de gehandschoende linkerhand een handschoen. Zwart kostuum, plooikraag met kantrand, om de hals een keten met een juweel; bruine haren, baard en snor. Bruine achtergrond. Gesigneerd en gedateerd links naast de schouder: *AETATIS 48. A^{o} 1629. M. Miereveld*.
Olieverf op paneel, 122,5 × 85 cm.
1629 door Michiel Jansz. v. Mierevelt (1567-1641). Tegenhanger van het eveneens door Mierevelt geschilderde portret van Eleonora Hellemans. Op 24 april 1629 schreef Hooft aan zijn zwager Joost Baek dat hij over enkele dagen naar Delft zou gaan om te poseren voor Mierevelt (*306*). Op 19 november van hetzelfde jaar zond hij een brief aan de schilder om hem aan te sporen de schilderijen te voltooien, hetgeen vermoedelijk spoedig geschied is (*335*).
Lit.: Iets over de afbeeldingen van Pieter Cornelisz. Hooft, 1847, p. 76-79; Schinkel 1847, p. 162-165; Alberdingk Thijm 1876, p. 120-121; Havard 1879, p. 67; Moes 1897-1905, nr. 3668-2: Van Regteren Altena-van Thiel 1964, p. 177-179, nr. 34.
Herk.: Verzameling Gerard van Papenbroek, Amsterdam. Door hem in 1743 geschonken aan het Athenaeum Illustre te Amsterdam.
Universiteit van Amsterdam, Amsterdam

2. Schilderij.
Kniestuk als nr. 1. Ongesigneerd.
Olieverf op paneel, 25 × 19 cm.
Anonieme copie naar het schilderij nr. 1.
Lit.: Berigten 1847, p. 225-226; Alberdingk Thijm 1876, p. 120; Moes 1897-1905, nr. 3668-3; Van Regteren Altena-van Thiel p. 179; Cat. Rijksmuseum 1976, p. 385, nr. C 181.
Herk.: Verzameling A. van der Hoop. Door hem in 1854 gelegateerd aan de Gemeente Amsterdam; sinds 1885 in bruikleen aan het Rijksmuseum.
Rijksmuseum, Amsterdam

3. Schilderij.
Kniestuk als nr. 1.
Olieverf op doek.
1909 door Adolf Johannes Petrus Levolger (1869-1952) naar het schilderij nr. 1.
Lit.: Van Regteren Altena-van Thiel 1964, p. 179.
Rijksmuseum Muiderslot, Muiden

4. Schilderij.
Borstbeeld naar rechts, aanziend. Zwart kostuum, plooikraag met kantrand, om de hals een keten met een juweel; bruine haren, baard en snor. Donkere achtergrond. Opschrift boven: *PETRVS HOOFT CORN.F.* Ongesigneerd.
Olieverf op doek, geplakt op een paneel, 68 × 56,5 cm.
Anonieme copie naar het schilderij nr. 1.
Lit.: Moes 1897-1905, nr. 3668-10; Icones Leidenses 1973, nr. 59.
Herk.: Verzameling Gerard van Papenbroek, Amsterdam. Door hem in 1743 gelegateerd aan de Leidse Universiteit.
UBL

5. Kopergravure. (v.T. II, 1)
a. Kniestuk als nr. 1. Zonder enig opschrift.
Kopergravure, plaat 28 × 18,5 cm, het portret 23,5 × 18,2 cm.
Door Jacobus Houbraken (1698-1780) naar een tekening door Jan Maurits Quinkhard (1688-1772) naar het schilderij nr. 1. Proefdruk vóór het aanbrengen van de teksten. De namen der kunstenaars zijn ontleend aan de opschriften op de onder b vermelde staat.
PKL
b. Geheel als a, doch met opschrift linksonder: *M. v. Mierevelt pinx.*, middenonder: *J.M. Quinkhard delin.*, rechtsonder: *I. Houbraken sculps*. Tweeregelig Nederlands onderschrift met naam en functies; vierregelig Nederlands vers (Draagt achting voor dit beeld, ... kloeker van vernuft) door Balthasar Huydecoper.
Opgenomen in het door B. Huydecoper uitgegeven boek *Brieven van P.C. Hooft* (*enz.*) Amsterdam 1738. (Leendertz no. 146).
Lit.: Iets over de afbeeldingen, 1847, p. 76; Schinkel 1847, p. 162-165; Muller 1853, nr. 2532; Alberdingk Thijm 1876, p. 120-121; Van Regteren Altena-van Thiel 1964, p. 177-178.
IB, PKL, RPKA

6. Kopergravure.
a. Borstbeeld als nr. 4. In ovaal met randwerk. Opschrift linksonder in gestippelde letter: *D. Vrijdag sculp*.
Kopergravure, beeld 9,5 × 6,7 cm.; het portret in ovaal 6,4 × 5 cm. Door

Daniel Vrijdag (1765-1822) naar de gravure nr. 5. Proefdruk.
IB, PKL, RPKA
b. Geheel als a, doch zonder het opschrift linksonder, maar met opschrift middenonder: *D. Vrijdag, sculp*.
RPKA
c. Geheel als a, doch met toevoeging van een sokkeltje, aan de onderzijde. Kopergravure, plaat 16 × 9,7 cm.; beeld 12,2 × 6,7 cm.; het portret in ovaal als bij a.
IB
d. Geheel als c, doch met toevoeging van gestippelde opschriften, linksonder: *Mierevelt pinx.*, rechtsonder: *DVrijdag. sculp. 1792*.
PKL

7. Kopergravure.
Borstbeeld als nr. 4. In ovaal, zonder randwerk. Opschriften in gestippelde letters, linksonder: *Mierevelt pinx*, rechtsonder: *J. Wijsman Sculp*.
Kopergravure, plaat 13,3 × 9,3 cm.; het portret in ovaal 6,4 × 5,3 cm.
Door Jacobus Wijsman (1768-1827) naar de gravure nr. 5.
PKL

8. Staalgravure. (v.T. III, 5)
Borstbeeld als nr. 4. In ovaal met randwerk; sokkel, geflankeerd door twee vrouwen. Middenonder naam. Opschrift boven: *NEDERLANDSCHE MUZEN-ALMANAK voor 1845*, onder: *J.H. LAARMAN*, linksonder: *V. BING DEL.*, rechtsonder: *D.J. SLUYTER SCULPS*.
Staalgravure, blad 16,4 × 9,7 cm.; beeld 9 × 8 cm.; het portret in ovaal 4 × 2,7 cm.
1844 door Dirk Jurriaen Sluyter (1811-1886) naar een tekening door Valentijn Bing (1812-1895) naar de kopergravure nr. 5. Opgenomen in de door J.H. Laarman uitgegeven *Muzen-almanak voor 1845*.
Lit.: Muller 1853, nr. 2534.
IB, RPKA

9. Litho.
Borstbeeld als nr. 4. Onder opschrift met naam, rechtsonder: *Steend. v. Houtman te Utrecht*.
Litho, beeld 8,5 × 6,6 cm.
Door Johannes Paulus Houtman (1803-na 1841) naar de kopergravure nr. 5.
IB, PKL

10. Houtgravure.
Borstbeeld als nr. 4.

Anoniem, naar de kopergravure nr. 5. Een reproductie is aanwezig in het Iconografisch Bureau te 's-Gravenhage.

11. Kopergravure.
Borstbeeld als nr. 4. Als sculptuur geplaatst op een sokkel met naamsopschrift.
Opschrift linksonder: *J. Smies. del.*, rechtsonder: *J.E. Marcus, sculp*.
Kopergravure, beeld 5,1 × 3,2 cm.
1820 door Jacob Ernst Marcus (1774-1826) naar een tekening door Jacob Smies (1764-1833) naar de kopergravure nr. 5. Vignet op de titelpagina van *Nederlandsche Historiën*, uitgegeven door M. Siegenbeek, A. Simons en J.P. van de Capelle, dl. I, Amsterdam 1820 (Leendertz nr. 129).
UBL

12. Penning.
Borstbeeld als nr. 4. Randschrift met naam en functie. Brons.
1947 door Johan Christiaan ('Joop') Hekman (1921-).
KPK

13. Litho.
Halffiguur naar links; staande, in de gehandschoende rechterhand een handschoen. Kleding en uiterlijk als nr. 1, doch in spiegelbeeld. Onder opschrift niet naam, opschrift linksonder: *F. VAN GOOR DEL.*, rechtsonder: *NED. MAATSCH. VAN SCHOONE KUNSTEN*.
Litho, beeld 32,4 × 26,5 cm.
Door F. van Goor (werkzaam ca. 1835-1845) naar de kopergravure nr. 5.
Lit.: Van Someren 1888-1891, nr. 2561.
IB, RPKA

14. Kopergravure.
Borstbeeld naar links. Kleding en uiterlijk als nr. 13. In ovaal met tweeregelig onderschrift met naam. Middenboven opschrift: *2*. Kopergravure, beeld 8,4 × 5 cm, het portret in ovaal 5,7 × 4,9 cm.
Anoniem, naar de kopergravure nr. 5.
PKL

15. Ets.
Borstbeeld naar links als nr. 4, doch alleen de kop uitgewerkt en het verdere portret slechts globaal aangegeven.
Ets, plaat 12,3 × 9,5 cm.
Toegeschreven aan Johannes Pieter de Frey (1770-1834), naar de kopergravure nr. 5.

Lit.: Van Someren 1888-1891, nr. 2562.
RPKA

16. Borstbeeld als nr. 14 (v.T. III, 19). Gemonogrammeerd rechtsonder: *W*.
Houtsnede, beeld 12,7 × 9,4 cm.
1926 door Albert Carel Willink (1900-). Opgenomen in: P.C. Hooft, *Minnedichten*, [uitgegeven door E. du Perron], Bussum 1926, frontispice. (Leendertz nr. 191).
KB

17. Borstbeeld als nr. 14. (v.T. III, 20)
Houtsnede, beeld 15,6 × 10,5 cm.
1925 door Henri Charles Jonas (1878-1944). Opgenomen in: *Reden vande Waerdicheit der Poesie door P.C. Hooft*, Maastricht, 1925, p. III (Leendertz nr. 150).
KB

18. Schilderij. (v.T. III, 1)
Halffiguur naar links, aanziend; zittend naast een tafel, waarop de rechterhand rust, de linkerhand voor het lichaam. Donkerbruin fluwelen wambuis, platte vierkante kraag met kantrand; grijzende haren, baard en snor. Op de tafel een globe en enige boeken. Donkerbruine achtergrond met links een gecanneleerde pilaster. Opschrift onder op een donkere strook: PETRUS HOOFT CORN.F. Ongesigneerd.
Olieverf op doek, 25 × 21 cm.
1642 door Joachim von Sandrart (1606-1688), blijkens het opschrift op de gravure nr. 22. Von Sandrart vervaardigde omstreeks 1640 een aantal geschilderde en getekende portretten in halffiguur van schrijvers (Vossius, Barlaeus, Vondel, Coster); deze portretten zijn door verschillende graveurs in prent gebracht. Op Von Sandrarts portret van Hooft vervaardigde Vondel een vers, dat is afgedrukt onder de gravures nr. 26 en 27.
Lit.: Van Regteren Altena-van Thiel 1964, p. 180, 235-236; Icones Leidenses 1973, nr. 60.
Herk.: Verzameling Gerard van Papenbroek, Amsterdam. Door hem in 1743 gelegateerd aan de Leidse Universiteit.
UBL

19. Schilderij.
Halffiguur als nr. 18. Ongesigneerd.
Olieverf op paneel, 27 × 22,5 cm.
Anonieme copie naar het schilderij nr. 18.
Lit.: Moes 1897-1905, nr. 3668-6; Kutter 1907, p. 123, nr. 91a; Cat. Rijksmuseum 1976, p. 496-497, nr. A 364.

Herk.: Veiling Jer. de Bosch, Amsterdam 1812; in 1818 gekocht voor het Rijksmuseum te Amsterdam. Sinds 1975 in bruikleen aan het Amsterdams Historisch Museum.

Amsterdams Historisch Museum, Amsterdam

20. Schilderij, (v.T. III, 3)

Halffiguur als nr. 18. Ongesigneerd.

Olieverf op doek, 109 × 83 cm.

Anonieme copie naar het schilderij nr. 18. Vroeger ten onrechte toegeschreven aan Leonard Bramer en Jurriaen Ovens.

Lit.: Alberdingk Thijm 1876, p. 121; Moes 1897-1905, nr. 3668-8; Schmidt 1922, nr. 222; Cat. Rijksmuseum 1976, p. 497, nr. A 56.

Herk.: In 1803 aangekocht voor de Nationale Kunstgalerij. In 1949 door het Rijksmuseum in bruikleen gegeven aan het Muiderslot.

Rijksmuseum Muiderslot, Muiden

21. Schilderij. (v.T. II, 44)

Ruim borstbeeld naar links, geheel als nr. 18, doch zonder de handen. Ongesigneerd.

Olieverf op doek, 69 × 56,5 cm.

Anonieme copie naar het schilderij nr. 18.

Lit.: Moes 1897-1905, nr. 3668-9; Van Regteren Altena-Van Thiel 1964, nr. 35.

Herk.: Verzameling Gerard van Papenbroek, Amsterdam. Door hem in 1743 geschonken aan het Athenaeum Illustre te Amsterdam.

Universiteit van Amsterdam, Amsterdam

22. Kopergravure.

a. Halffiguur naar links als nr. 18.

Kopergravure, plaat 27,9 × 19,5 cm; het portret 23,1 × 19,2 cm.

Door Reinier van Persijn (ca. 1614-1688) naar het schilderij nr. 18. De naam van de graveur blijkt uit het opschrift van de hierna onder b vermelde tweede staat van de prent.

MBB

b. Geheel als a, doch met tweeregelig Latijns onderschrift met naam, functies en datering: *AET AT. LXII. AN^{o} AERAE CHRIST. CIↃIↃCXLII*, en met Latijns vers van 2 × 6 regels door Gaspar Barlaeus (Suspice, Belga ....., succubuisse tibi). Voorts opschriften linksonder: *I. Sandrart pinxit. R. Perzyn Sculp: C. Danckertz excudebat*.

Uitgegeven door Cornelis Danckerts (1603-1656). Opgenomen in Hoofts *Neederlandsche Histoorien*, Amsterdam 1642 (Leendertz nr. 115).

Lit.: Iets over de afbeeldingen, 1847, p. 76-79; Schinkel 1847, p. 162-165;

Alberdingk Thijm 1876, p. 120; Muller 1853, nr. 2527; Hollstein 1949, dl. XVII, p. 83, nr. 50.

PKL, RPKA

c. Geheel als a, doch met vierregelig Nederlands vers door L. van Ollefen (Dus treffend ..... krakend lauwer praalt).

Kopergravure, plaat 27,5 × 19,8 cm; het portret in ovaal als bij a.

Lit.: Muller 1853, nr. 2528; Schinkel 1847, p. 165; Alberdingk Thijm 1876, p. 121; Hollstein 1949, dl. XVII, p. 83, nr. 50 III.

IB, PKL, RPKA

23. Kopergravure.

a. Borstbeeld naar links, geheel als nr. 18, doch zonder handen. In ovaal, omgeven door lauwerkrans en geflankeerd door twee bazuinengelen.

Kopergravure, plaat 8,7 × 11,2 cm; het portret in ovaal 4,4 × 3,2 cm. Anoniem, naar de gravure nr. 22 of naar een van de gravures nr. 25 of 26. Proefdruk voor het aanbrengen van het opschrift.

RPKA

b. Geheel als a, doch met boven in ovaal naamsopschrift.

Opgenomen in: A. Pars, *Index Batavicus*, Leiden 1701.

Lit.: Van Someren 1888-1891, dl. I, nr. 130.

PKL

24. Sculptuur.

Borstbeeld naar links, als nr. 18, doch zonder handen. In cirkel met links en rechts daarvan geboorte- en sterfjaar.

Steen.

1881, mogelijk door E. Colinet, wiens naam vermeld is op de prent nr. 25. Geplaatst ter gelegenheid van Hoofts 300ste geboortedag.

Lit.: Alings 1949, p. 124

Gevel hoekpand Leidsestraat-Keizersgracht, Amsterdam

25. Houtgravure. (v.T. III, 21)

Borstbeeld als nr. 24. Opschrift linksonder: *Schipperus* en *E. Colinet*.

Houtgravure, beeld 5,4 × 16 cm; het portret doorsnee 4,4 cm.

1881 door Pieter Adrianus Schipperus (1840-1929) naar de gevelsteen nr. 24.

Opgenomen in: *Eigen Haard 7* (1881), p. 104.

IB

26. Kopergravure.

a. Halffiguur naar rechts, als nr. 18, maar in spiegelbeeld. Kopergravure, plaat 27,6 × 18,5 cm; het portret 23 × 18 cm. Door Abraham Blooteling (1640-1690) naar het schilderij nr. 18 of naar de gravure nr. 22. Proefdruk vóór het

aanbrengen van de teksten.

PKL, RPKA

b. Geheel als a, maar met tweeregelig onderschrift met naam en functie, zesregelig Nederlands vers door Joost van den Vondel (Het brein, gespitst ..... Fransche koningsketen) en opschrift linksonder: *J. Sandrart pinxit*.

Lit.: Schinkel 1847, p. 164, nr. 2; Muller 1853, nr. 2529; Alberdingk Thijm 1876, p. 120; Hollstein 1949, nr. 20.

IB, PKL, RPKA

27. Kopergravure. (v.T. III, 2).

Borstbeeld naar rechts, als nr. 26. In ovaal met Nederlands randschrift met naam en functies. Zesregelig Nederlands vers door Joost van den Vondel (zie nr. 26).

Opschrift links- en rechtsboven: *CIↃIↃCXLII AETAT. LXII*, linksonder: *I. Sandrart pinxit*, rechtsonder: *A. Sijlvelt sculp*.

Kopergravure, plaat 27 × 18,2 cm; het portret in ovaal 16,7 × 13 cm.

Door Antonij van Zijlvelt (ca. 1640-na 1695) naar het schilderij nr. 18 of naar de gravure nr. 22. Opgenomen in Hoofts *Nederlandsche Historien*, Amsterdam 1677 (Leendertz nr. 126); ook aangetroffen (niet ingeplakt) in Leendertz nr. 128, 1703, maar daar door hem niet vermeld.

Lit.: Iets over de portretten, 1847, p. 77; Schinkel 1847, p. 164; Muller 1853 nr. 2530; Alberdingk Thijm 1876, p. 120-121.

IB, PKL

28. Hamerportret. (v.T. III, 4)

Borstbeeld naar rechts, aanziend; op het hoofd een lauwerkrans. Als sculptuur geplaatst in een nis. Opschrift boven: *P.C. HOOFT*, onder: *ALTER TACITUS OPUS MALLEI PER IANUMLUTMA*.

Hamerportret 28,9 × 21,3 cm; het portret 25,2 × 18,4 cm.

Door Janus Lutma Junior (1624-1689) met gebruikmaking van het portret door Von Sandrart (nr. 18) of een van de prenten daarnaar.

Lit.: Iets over de portretten, 1847, p. 77; Schinkel 1847, p. 164; Muller 1853, nr. 2526; Alberdingk Thijm 1876, p. 121; Hollstein 1949, nr. 7.

IB, PKL, RPKA

29. Kopergravure.

Borstbeeld als nr. 28, geplaatst op een sokkel in een allegorische voorstelling.

Opschrift op sokkel: *P.C.H.*, linksonder: *J. Goeree in. et fec.*, middenonder: *TE AMSTERDAM By R. en G. WETSTEIN. 1723*.

Kopergravure, plaat 20,5 × 15,2 cm; het portret 2 × 1,5 cm.

1723 door Jan Goeree (1670-1731); het portret van Hooft naar de prent nr. 28.

Titelprent van: Lambert ten Kate, *Aenleiding tot de kennisse van het verhevene deel der Nederduitsche sprake*.

RPKA

30. Sculptuur.

Borstbeeld frontaal, de kop naar rechts. Opschrift met naam. Gesigneerd: *P.I. Gabriel ft.*

Marmer, hoog 71 cm.

1817-1818 door Paul Joseph Gabriel (1785-1833), vermoedelijk met gebruik-making van diverse portretten, vooral de prent nr. 28.

Lit.: Van Hall 1841, p. 263; Van Goch 1922, p. 65; Van Daalen 1957, p. 20 en 89, nr. 10.

Herk.: Vervaardigd in opdracht van Admiraal J.H. van Kinsbergen en door hem geschonken aan het Koninklijk Nederlandsch Instituut, de tegenwoordige Akademie van Wetenschappen.

Akademie van Wetenschappen, Trippenhuis, Amsterdam

31. Sculptuur. (vT. I A 1)

Borstbeeld, frontaal. Plooikraag. Op sokkel met opschrift met naam, geboorte en sterfjaar.

Zandsteen.

Ca. 1947 door Frederik ('Frits') Sieger (geb. 1893). De weergave is hoofdzakelijk gebaseerd op het schilderij door Mierevelt (nr. 1).

Lit.: Boers 1948, p. 430-431.

Stadhouderskade, Amsterdam

Vroeger vermelde stukken die niet meer zijn aan te wijzen

A. Schilderij. Mogelijk identiek met ons nr. 1.

Lit.: Moes 1897-1905, nr. 3668-11.

Veiling P. Francius, Amsterdam, 14-4-1705, nr. 28.

B. Schilderij. Door of naar Michiel Jansz. v. Mierevelt. Met een tegenhanger, het portret van Eleonora Hellemans. Het portret van de vrouw mogelijk identiek met het in de inleiding vermelde schilderij uit 1629, het portret van Hooft mogelijk een repliek van het schilderij nr. 1. De mogelijkheid dat de twee portretten slechts copieën waren is evenmin uitgesloten.

Lit.: Moes 1897-1905, nr. 3668-4.

Veiling Gildemeester, Amsterdam, 11-6-1800.

C. Schilderij. Door of naar Joachim von Sandrart. Copie of repliek van het schilderij nr. 18.

Lit.: Berigten 1847, p. 209-210; Moes 1897-1905, nr. 3668-7.

Herk.: Bevond zich reeds in 1847 in de verzameling M.C. van Hall te Amsterdam.

Veiling M.C. van Hall, Amsterdam, 27-4-1858.

D. Schilderij. Olieverf op doek, 110 × 84 cm. Door Nicolaas Heufke Kantelaar. Was in 1935 in de verzameling Te Winkel in Amsterdam.

E. Schilderij. Olieverf op doek, 97 × 49 duim. Toegeschreven aan Paulus Moreelse. Staande ten voeten uit. Met een tegenhanger, het portret van zijn echtgenote (niet vermeld of het de eerste of de tweede echtgenote betreft).

Lit.: De Jonge 1938, p. 103, nr. 169.

Veiling W. Rijers, Amsterdam, 21-9-1814, nr. 102.

F. Schilderij. Door Dirck Barendsz., kinderportret.

Lit.: Moes 1897-1905, nr. 3668-1; Judson 1970, p. 21 en 114, nr. 35. Door Hooft zelf vermeld in *776*.

G. Miniatuur. Door Arnoud van Halen en Jan Maurits Quinkhard. Behoort tot het Panpoeticon Batavum.

Lit.: Moes 1897-1905, nr. 3668-14.

Veiling Kluijtenaar, Amsterdam, 16-10-1849.

H. Schilderij.

Lit.: Moes 1897-1905, nr. 3668-12.

Veiling Amsterdam, 21-3-1881.

I. Aquarel. 28 × 19,5 cm. Zittend aan tafel in werkkamer. Door Johannes Marinus Schmidt Crans, 1854.

Veiling Amsterdam, 15/22-12-1925, nr. 1445.

Onjuiste identificaties

I. Halffiguur frontaal, de blik naar links; staande, de rechterhand rustend op een borstbeeld van Homerus. Fantasiekostuum.

Gesigneerd: *Rembrandt f. 1653*

Olieverf op doek, 143,5 × 136,5 cm.

Metropolitan Museum of Art, New York

Naar tegenwoordig algemeen wordt aangenomen is hier Aristoteles voorgesteld. De in de 19de eeuw gebruikelijke identificatie als Pieter Cornelisz. Hooft werd reeds weerlegd door Moes (1897-1905, dl. I, p. 441, noot).

II. Ruim borstbeeld naar rechts, aanziend. (v.T. III, 38)

Gesigneerd linksmidden: *AEtatis 58 A^{o} 1638 M. Miereveld*.

Olieverf op paneel, 59,5 × 46,5 cm.

Statens Museum for Kunst, Kopenhagen

Dit schilderij, dat bij Havard (1879, p. 74) nog voorkomt als de beeltenis van een onbekende man, is door Moes (1897-1905, nr. 3668-5), de catalogus van het Statens Museum (*Catalogue of old foreign paintings*, 1951, nr. 446) en door Van Regteren Altena en Van Thiel (1964, p. 179) beschouwd als een beeltenis van P.C. Hooft. De verschillen met de beide authentieke beeltenissen en de in dit geval opmerkelijke vergissing in de leeftijd maken een dergelijke identificatie wel zeer onwaarschijnlijk.

III. Halffiguur naar links. (v.T. III, 37) Gekleed in herderskostuum, in de ge-

daante van Daifilo. Tegenhanger van een beeltenis van een als Granida voorgestelde vrouw.

Olieverf op paneel, ovaal.

Gesigneerd door Paulus Lesire en gedateerd 1641.

Rijksmuseum Muiderslot, Muiden

De identificatie van het portret van Daifilo als Hooft in zijn jonge jaren werd gesuggereerd door Koot (1954, p. 23 en 52); aangezien er geen jeugd-portretten van Hooft bekend zijn en de gelijkenis met de latere beeltenissen zeer gering is, moet een dergelijke identificatie worden verworpen.

IV. Ruim borstbeeld naar rechts, aanziend. (v.T. III, 39)

Gedateerd: Aetatis 56. Anno 1636.

Olieverf op paneel, ovaal, 70 × 54 cm.

Verblijfplaats onbekend

Dit portret, waarvan de toeschrijving aan Abraham de Vries te oordelen naar de afbeelding mogelijk juist is, werd in 1919 geveild als beeltenis van een onbekende man (veiling Amsterdam, Frederik Muller, 20-5-1919, nr. 190), maar werd twintig jaar later in de veiling van de verzameling T.H. Driessen te Maarssen geïdentificeerd als een mogelijk portret van Hooft (veiling Amsterdam, Mak van Waay, 28-2-1939, nr. 3). De verschillen in gelaatstrekken, kleding en aangegeven leeftijd weerspreken echter een dergelijke identificatie.

V. Borstbeeld naar rechts, aanziend. (v.T. III, 40)

Olieverf op doek, 76 × 66 cm.

Collectie Van Breugel Douglas

Dit mansportret is blijkens een oud opschrift aan de achterzijde reeds tegen het eind van de 18de eeuw of in het begin van de 19de eeuw geïdentificeerd als een beeltenis van Hooft. De tegenhanger van dit schilderij, aanwezig in de verzameling van het Rijksmuseum te Amsterdam (cat. 1976, p. 534, nr. C 241), werd in 1833 beschouwd als een portret van de echtgenote van Hooft (Wijnman 1959, p. 42). Beide portretten zijn door Abraham van den Tempel vervaardigde copieën naar de in 1646 door Bartholomeus van der Helst geschilderde portretten van een echtpaar in het Museum Boymans-van Beuningen te Rotterdam (cat. 1962, p. 64, nr. 1294-1295). De voorgestelden zijn zeker niet Pieter Cornelisz. Hooft en Eleonora Hellemans, doch veeleer een welgestelde koopman en zijn echtgenote.

Lijst van in afkorting geciteerde literatuur

Alberdingk Thijm. J.A., ‘De portretten van Pieter Cz. Hooft’, *De Dietsche Warande*, N.R., 1 (1876), p. 120-121.

Alings, H.W., *Amsterdamsche gevelsteenen*, Amsterdam 1949[2].

‘Berigten’, *Algemeene Konst- en Letterbode* 1847, p. 209-210, 225-226.

Boers, W., ‘Twee nieuwe beelden in Amsterdam’, *Die Constghesellen* 3 (1948), p. 430-431.

Daalen, P.K. van, *Nederlandse beeldhouwers in de negentiende eeuw*, Den Haag 1957.

Goch, H.A. van, *Het Trippenhuis*, Amsterdam 1922.

Hall, M.C. van, *Het leven en karakter van den admiraal Jhr. Jan Hendrik van Kinsbergen*, Amsterdam 1841.

Havard, H., *L'Art et les artistes hollandais*, dl. I, Paris 1879.

Hollstein, F.W.H., *Dutch and flemish etchings, engravings and woodcuts ca. 1450-1700*, Amsterdam 1949 e.v.

Icones Leidenses. De portretverzameling van de Rijksuniversiteit te Leiden, Leiden 1973.

‘Iets over de afbeeldingen van Pieter Cornelisz. Hooft’, *Algemeene Konst- en Letterbode* 1847, p. 76-79.

Jonge, C.H. de, *Paulus Moreelse, portret- en genreschilder te Utrecht, 1571-1638*, Assen 1938.

Judson, J.R., *Dirck Barendsz. 1534-1592*, Amsterdam 1970.

Koot, T., *Het Muiderslot*, Amsterdam-Antwerpen, 1954.

Kutter, P., *Joachim von Sandrart*, Strassburg 1907.

P. Leendertz Jr., *Bibliographie der werken van P.C. Hooft*. 's-Gravenhage 1931.

Moes, E.W., *Iconographia Batava*, Amsterdam 1897-1905, 2 dln.

Muller, F., *Beschrijvende catalogus van 7000 portretten van Nederlanders*, Amsterdam 1853.

Regteren Altena, I.Q. van en Thiel, P.J.J. van, *De portret-galerij van de Universiteit van Amsterdam en haar stichter Gerard van Papenbroeck 1673-1743*, Amsterdam 1964.

Schinkel, A.D., ‘Portretten van Pieter Cornelisz. Hooft’, *Algemeene Konst- en Letterbode* 1847, p. 162-165.

Schmidt, J., *Jürgen Ovens. Sein Leben und seine Werke*, Kiel 1922.

Someren, J.F. van, *Beschrijvende catalogus van gegraveerde portretten van Nederlanders*, Amsterdam 1888-1891, 3 dln.

Wijnman, H.F., *Uit de kring van Rembrandt en Vondel*, Amsterdam 1959.

Brieven

903 (*A. Pauw aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Mijn Heere,

[2] Alsoo het de Heeren vande Reeckeni*n* belieft heeft, Ina Vrijder-
[3] moet, gebooren tot Amsterdam, die het landt ende mijn lange jaren[3]
[4] In verscheijden qualiteyten soo binnen als buijten, ende jongste*l*[4]
[5] als Commis wel ende getrouwelijck heeft gedient gehadt, te[5]
[6] Committeren tot het Secretaris Ampt der Stede Naerden, twelck
[7] onlangs is vacant geworden. Soo hebbe Ick aen U.E. den selven[7]
[8] willen addresseren. ten eijnde hij U.E. faveur, protectie, en directie,[8]
[9] in sijne bedieninge moge genieten, daeromme hij U.E. specialijck
[10] sal comen versoecken. ende wederom sijnen ijverigen ende[10]
[11] getrouwen dienst presenteren. Ende verhoopende dat mijn Inter-[11]
[12] cessie nevens de goede Conduite die Ick in hem hebbe bevonden,[12]
[13] U.E. sullen bewegen, hem met sijne Recommandatie ende gunste[13]
[14] de behulpige handt te bieden, Sal Ick hier mede den Almogende[14]
[15] bidden.

[16] Mijn Heere. U.E. ende alle de sijne, In dit jegenwoordige Nieuwe
[17] jaer. ende alle volgende Jaren. Geluck ende Voorspoet te verleenen,

[18] Inden Hage Desen

[19] 5 Januarij xvj^{c}xxxviij.

[19] UEd: Dienstwillige

[20] Adriaen Pauw.

Aanbevelingsbrief voor Ina Vrijdermoet, die tot secretaris van Naarden benoemd is. Pauw vraagt Hooft's steun voor Vrijdermoet in zijn nieuwe ambt.

Eindnoten:

3 *mijn:* mij.

* Origineel. UBA II C 11.922.
Hs. rechterkant in de rug gebonden, linkerkant verbrokkeld.
Dat. vóór de 5 kan een 1 of 2 afgesleten zijn.

4 *soo binnen als buijten:* in binnen- en buitenland, of: op mijn kantoor en als hij erop uitgestuurd werd.
5 *gedient gehadt* (zeldzame vorm, vgl. Weijnen blz. 80).
7 *hebbe willen addresseren:* neem de vrijheid te introduceren (WNT Suppl. 421 3) (Mem. 10).
8 *directie:* leiding; *bedieninge:* ambtsuitoefening.
10 *wederom:* zijnerzijds (Mnl. Wdb. IX 1946 2).
11 *intercessie:* bemiddeling.
12 *conduite:* ambtelijk gedrag.
13 *sijne* (Mem. 1).
14 *sal bidden* (Mem. 10).

904 *A Monsieur, Mons^r^ Joost Baak, T' Amsterdam.*

*

[1] Mons^r^ mon Frere,

[2] Hierinne zejnd ik, gelijk versproken waeren, een' ordonnantie op[2]
[3] den H. Ontfanger Ajsma, om te verkrijghen mijne interes ver-
[4] scheenen op den iiij^en^ Februarij *a* 1636.

[5] Ik heb daer bij gevoeght gelijke ordonnantien, noopende de
[6] interessen verscheenen op den zelven dagh in 't jaer 1637, ende in
[7] dit loopende jaer 1638: alzoo 't niet letten kan, dat men zijn Ed.[7]
[8] om deze 2 jaeren interes mede aenspreekt. Indien zijn Ed. de
[9] betaeling ujtstelt, de H. burghermeester Hans Harmansz. de Vries[9]
[10] kan de twee laeste ordonnantien van de jaeren 1637 en 1638, onder
[11] zich behouden tot geleghener tijdt.

[12] Den zelven H. burgermeester gelieve ook instending te doen, ujt[12]
[13] mijnen naeme, bij den H. ontfanger Aisma, ten ejnde mij moghen
[14] betaelt werden de zesdujzent gulden hooftgelds; ende zijner Ed. aen
[15] te kundighen dat ik op 't ernstighste verzoeke de zelve gl 6000
[16] wederomme te hebben, gelijk ik al over ontrent twee jaeren ver-
[17] zocht hebbe bij schrijven aen zijn Ed.

[18] Voorts gebiede mij in de goede gunste van den voor*s* Heere
[19] burgermeester; gelijk in die van U.E de welke den Almoghende
[20] bevolen zij,

[21] Mons^r^ mon Frere, van

[22] Uwer E.

[23] Verplichten dienstw.^sten^ broeder

[24] P C Hóóft.

[24] In Amsterdam, vj^en^

[25] Februarij. 1638.

De lening aan Friesland.

* Origineel. UBA II C 13.21.

Eindnoten:

2 *gelijk versproken waeren:* zoals wij afgesproken hadden (Mnl. Wdb. *verspreken* 2520 4); *ordonnantie:* opdracht (tot betaling).
7 *alzoo...kan:* daar 't geen kwaad kan (WNT *letten* 1633 5 a).
9 *de H. burghermeester enz.:* de hoofdzin zonder inversie, ondanks voorafgaande bijw. bijzin.
12 *instending doen:* aandringen (WNT *instending* 1999 hapax); *den burghermeester* is medew. voorw., alles wat na het, onpersoonlijk gebruikte, *gelieve* volgt is onderwerp.

905

*

[1] [+]Ik zejnde aen mijnen swaegher Joost Baek, om gezonden te werden
[2] aen Hans Harmanszoon de Vries oudburgerm[r] tot Harlingen, drie
[3] ordonnantien op den ontfanger Albert van Aisma; op dat de[3]
[4] voor*s* burgerm[r] teekenende daer onder qujtantie ujt mijnen naeme,[4]
[5] de interessen van de jaeren 1636, 1637, en 1638, van gl 6000 hooft-
[6] gelds ontfange; ende zijner Ed. aenkundighe, dat ik 't zelve hooft-[6]
[7] geldt verzoek weder te hebben. Amsterdam, vj[en] Feb. 1638.

[+]Onlanx hier nae heb ik ook gezonden de originele obligatie, om verandert te worden op naem van nieuwen ontfanger. de copije der zelve obligatie liet ik onder Carel van der Wijen.

Eindnoten:

3 *drie ordonnantiën*, vgl. *904*.
4 *teekenende:* door te tekenen.
6 zijner Ed.: Aisma.
in marge. Onlanx hier nae: korte tijd later.

* G. UBA II C 11.428.

906

*

[1] Aende Ed. Mo. H.H. van de Rek[e] der Graeflijkhejt, ende aen den
[2] Auditeur Louis van Kinschot,

[3] zejnd ik de declaratie van de kosten der reparatie,

[4] gedaen aen 't Hujs te Mujde,

[5] in 't jaer 1637.

[6] Ujt Amsterdam, 24 Feb. 1638.

* G. UBA II C 11.428.

*907 *Aen den Heere Wilhelm van Mujlwijk, Ridder, Raedsheer 's Hoofs.*

*

[1] Ed^e &c.

[2] Over al een' wijle heb ik verstaen ujt den Heere Rekenm^r Mierop
[3] de goede geneghenhejt t'mijwaerts betoont van UEd. met handt-
[4] haeven van mijn ende der mijnen goedt recht in zekere twee
[5] plejten, die bij 't Hof van Hollandt t'onzen voordeel gesleeten zijn.[5]
[6] Waer voor ik, vindende mij ten hooghste gehouden in U. Ed. tot
[7] verscheide malen gezocht heb de zelve te bedanken nae behooren;
[8] maer 't geluk altijds tegen gehadt, ende U. Ed. niet kunnen t'hujs
[9] vinden. Sedert heeft U. Ed. zich noch gewaerdight, mij bondigher[9]
[10] te verplichten, door toezejnding van 't Heerlijk gedicht uwer Ed.[10]
[11] op den tijtel van Hooghejt, opgedraeghen door d'AllerChristelijkste[11]
[12] M^t aen den Hooghstloflijken Prinse van Oranje. Nu komt U. Ed.
[13] noch de derde knoop leggen, overschikkende aen mij Uwer Ed.[13]
[14] braeve vejrsen op den brief van gelukwensching der zelfste M^t, aen[14]
[15] zijn' Hooghejt, ter zaeke van de Bredaesche zeghe. 'T waere wel
[16] een overdwaelshejt van mij, indien ik waende, de minste dezer[16]
[17] gunsten eenighszins nae haere waerde te kunnen erkennen met de
[18] arme gifte mijner boeken; die wel rujm zoude vergolden zijn met[18]
[19] de eere dat Uwer Ed. oogh daer eens over heene geloopen hadde;
[20] ik laet staen, eenighe smaek daerin gevonden, gelijk het uwer Ed.
[21] heushejt gelieft te verklaeren. Derhalven, steekende zoo diep in de[21]
[22] schuldt uwer Ed., ende weetende voorshands geenen raedt om
[23] betaeling, moet ik mij te vrede geeven met bidden, dat U. Ed. te[23]
[24] vrede zij mijn dankbaer hart op rekening aen, ende geduldt met de
[25] reste, te neemen; ter tijdt toe dat mijn gering lot aen d'een'oft[25]
[26] d'andre geleghenhejt raeke, waer door met der daedt blijken moghe

[27] Ed^e &c. te wezen

[28] uwer Ed.

[29] Onderdaensten, toegedaensten

[30] dienaer

[31] P.C. Hóóft.

* Minuut. UBA II C 11.927 en 929. - Afschr. UBL Pap. 13.
Datum 1 maart 1638 ontleend aan Bijlage *907*, de Latijnse versie van deze brief. De keus tussen 1 maart en 1 mei (er staat ‘K.MA.’) is gedaan op grond van de inhoud.

Willem van Muilwijk was van 1624 tot 1644 raadsheer in het Hof van Holland. Hij had Hooft gedichten gestuurd en van Hooft ‘boeken’ gekregen, misschien *Gedichten* (1636) en de derde druk van *Henrik de Gróte* (1638).

Eindnoten:

5 *plejten:* het Hof had in de processen tegen Sohier 5 feb. 1633 de Hoofts in het gelijk gesteld; in hoger beroep won Sohier echter (Hoge Raad 21 dec. 1637, vgl. *910*).
gesleeten: beslist (WNT *slijten* 1759 9 a).
9 *bondigher:* bindender.
10 *Heerlijk:* de hoofdletter is misschien een zinspeling op de adel van de adressaat; *gedicht:* (niet bij Te Winkel).
11 *opgedraeghen:* toegekend.
Allerchristelijkste M^{t}: de koning van Frankrijk.
13 *de derde knoop:* evenals de derde streng in een touw hecht de derde knoop extra vast.
14 *braeve:* fraaie.
16 *overdwaelshejt:* daad van overmoed.
18 *arme:* armzalige.
21 *in de schuldt uwer Ed.:* bij u in de schuld.
23 *te vrede...neemen:* er genoegen mee neme, mijn dankbaarheid op crediet aan te nemen en overigens geduld te oefenen.
25 *dat mijn...raeke:* dat mijn povere fortuin de een of andere gelegenheid zal krijgen.

908 (*N. van Kinschot aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Mijn Heere,

[2] Ick dancke Uwe Ed. ten hoochsten voor de patrijsen mij in dese
[3] gelegentheijt toegesonden, ende voor de geluckwenschinge met
[4] het huwelijck van mijn dochter, ende vinde mij daer oover te[4]
[5] meer tegens Uw Ed. verplicht, dat sulcx bij mij geensints es
[6] verdient, maer de ongelegentheijt des tijts, ende dat mij geseijt was,[6]
[7] in Goijlant noch eenighe patrijsen souden mogen te crijgen sijn,
[8] heeft mij de stouticheijt doen nemen van Uwe Ed. soo vele te
[9] vergen, als ick anders nijet soude hebben gedaen. Ick hoope ende
[10] verlange den tijt te mogen sijen, omme met waere danckbaerheijt
[11] te erkennen de eeren ende vruntschappen van Uw Ed. genooten.[11]
[12] Het Pensionarisampt van Delft en hebbe noch nijet absolutelijcken
[13] aenvaert, mits uijtten dienst van mijn iegenwoordich ampt noch
[14] nijet sij ontslaegen, nijettegenstaende daer toe versoeck ter ver-
[15] gaderinghe vande Ed. Groot mo. Heeren Staten van Holl[t] ende
[16] West: Vrieslandt oover eenighe daghen hebbe gedaen, daeroover[16]
[17] Haere Groot mo. schijnen eenighe bedenckingen te hebben, ende[17]
[18] te begeeren verstaen de consideratien vande Heeren van t'Hoff[18]
[19] ende vande Camere, soo ick onderricht werde. Hoe dije saecke[19]
[20] uijtvalt ten eenen ofte ten anderen, ende in allen gevalle blijven
[21] als altijt,

[22] Mijn Heere,

[23] Uwe Ed. gewillighen dienaer

[24] Nic. van Kinschot.

[25] Mijn broeder den Auditeur hebbe uwer Ed. danckseggingе ende[25]
[26] gebiedenisse gedaen, dije sich van gelijcken t'uwaert es gebiedende.
[27] Haeghe 25 Martij 1638.

Van Kinschot bedankt voor patrijzen die Hooft hem op zijn verzoek, ter gelegenheid van het huwelijk van zijn dochter, gestuurd heeft. - Mededeling over zijn benoeming tot pensionaris van Delft.

* Origineel. UBA II C 11.926.
Hs. enkel vel, op de achterkant de minuut van *915*.

1 P.C. Hooft, door Joachim von Sandrart

MDCXLII
ÆTAT. LXII
PIETER CORNELISZOON HOOFT RIDDER VAN SINT MICHIEL, DROST VAN MUIDE, BALLUW VAN GOEILANDT.
Het breijn, gespitst op 't roer der Staaten te regeeren,
En 't verelfde Octaan met kloekheit te braveeren,
Den geest, die Tacitus en d'oudste dichters tart,
Besloot natuur in 't Hooft, herboren uit Sandrart;
Die hooft-en-halsciersel des Ridders heeft vergeeten,
De Duitsche Lauwerkroon, en Fransche Koningsketen.
2 P.C. Hooft, door A. Sijlvelt, naar v. Sandrart

Eindnoten:

4 *daer oover:* dáárom.
6 *ongelegentheijt des tijts:* de jacht was gesloten.
11 *eeren ende vruntschappen:* eerbewijzen en vriendelijke daden.
16 *oover:* voor.
daeroover: betreffende het verzoek om ontslag als advocaat-fiscaal.
17 *bedenckingen:* overleg, overwegingen, ook zonder de bijbetekenis dat er bezwaren zijn.
18 *te begeeren verstaen:* te willen vernemen.
het Hof van Holland en de Rekenkamer.
19 *Hoe...gevalle:* Hoe die zaak ook uitvalt, zus of zo, ik zal in elk geval (*ende* lijkt een onjuiste verbinding, *zal* lijkt te zijn overgeslagen).
25 Louis van Kinschot, auditeur bij de Rekenkamer.

909 (*P.C. Hooft aan C. Huygens.*)

*

[1] Mijn Heere,

[2] Hier bij komt Henrik de Groote, ijets verandert en gemeerdert:[2]
[3] oft ook gebetert, waere mij konst te weten, die wel gehoort heb[3]
[4] dat Titian, waenende in sijn' ouwde daeghen eenighe schilderijen,
[5] te vooren gewracht, fraeijer te maeken, de selve met groove[5]
[6] kladden verleelijkte. Dies zeind ick dit stuk, om het te strijken[6]
[7] aen den toetsteen van uwer Ed. gestr. oordeel, 't welk, daer over
[8] gestreeken, mij een slotvonnis verstrekken zal, waer nae ick mij
[9] hope in andre te richten. Twee gaen 'er nevens, voor de Heeren[9]
[10] Doublet en vander Burgh. Ick bid UEd gestr. dezelve aen Hunne[10]
[11] E.E. te doen houden, nevens mijne wel ootmoedighe gebiedenissen;
[12] ende te houden in haere beste gunste,

[13] Mijn Heere,

[14] uwer Ed. gestr.

[15] onderdaensten, verplichtsten

[16] dienaer

[17] P C Hooft.

[16] Ujt Amsterdam, den

[17] naestlesten van len-

[18] temaent, 1638.

Hooft stuurt Huygens, Doublet en Van der Burgh de herziene derde druk van *Henrik de Gróte*.

Eindnoten:

2 *Henrik de Groote:* nl. de derde druk (1626 1e druk, 1636 2e druk; zie Leendertz' *Bibliographie* nrs 115, 116, 117 en GNS blz. 108, 109); *ijets verandert:* Zie GNS blz. 109; Hooft schreef het

* Afschr. KA CLXXIa[b] 127.

grootste deel van zijn *Waernemingen*, terwijl hij bezig was zijn *Henrik de Gróte* te herzien voor de derde druk, tussen 1635 en 1638. Zie over de drukken ook de brief Hooft-Wickevoort *915*.

3 *oft...gebetert:* of hij ook verbeterd is (elliptische bijzin, weglating van het subj. *Henrik de Groote* en van *komt: oft* (hij) *ook gebetert* (*komt*)); *waere...weten:* zou ik moeilijk kunnen weten.

5 *te vooren gewracht:* vroeger gemaakt.

6 *de selve...verleelijkte:* die met grove kladden lelijker maakte. Toespeling op Van Mander's *Schilderboeck*, fol. 176^{r}, waar de schr., zonder ermee in te stemmen, kritiek op Titiaan's latere penseelvoering vermeldt.
stuk: geschrift (WNT *stuk* (*I*) 345 11) of, de ververgelijking met Titiaan volhoudend, schilderij (WNT *stuk* (*I*) 346 13), tafereel van Henrik's leven.

9 *in andre:* in andere stukken.

10 *aen...houden:* in hun bezit te doen komen.

910 *Aen den Raedsheer Niclaes van Rejghersbergh*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Mijn Swaegher Sohier heeft mijnen naem hier ter volle borze in[2]
[3] triomf gevoert, van den eenen tot den andren bekenden, ter zaeke
[4] van onze neêrlaegh in de twee plejten, die bejde voor 't hof van[4]
[5] Hollandt gewonnen waeren. 'T welk my niet zoo zeer ter harte
[6] gaet, als dat wy ons aen een nieuw plejt van afrekening geklampt[6]
[7] vinden. Echter, zoo men menschen gelooven magh, houd' ik mij
[8] wel verzekert, dat U. Ed. ende die alleen niet, zich genoegh verpijnt
[9] heeft ons aen wenschelijker ujtkoom[-] te helpen. Breder daer af
[10] te spreken stel ik ujt tot nae[-] geleghenhejt, die ik, bericht door
[11] mijn' swaegher Cloek, dat U. Ed. op een herwaertskoomste stond,[11]
[12] eerder verwach[.] had. Ziende daer van niet vallen zejnd ik hier bij[12]
[13] mijnen herdrukten Henrik den Grooten. Vermeerdert is hij ijetwes:[13]
[14] oft ook verbetert, zij Uwer Ed. oordeel bevolen; en[-] teffens in
[15] haere beste gunste

[16] Mijn' Heere,

[17] Uwer Ed.

[18] Verplichte, ootmoedighste dienaer

[19] P C Hóóft.

[20] Hier by gaet een, 't welk ik u. Ed. bid den Heere Schotte te doen
[21] houden nevens mijne eer- ende dienstbiedenis, met vermaen dat de[21]
[22] Tijdtrekeningen zijner E[.] noch onder den Heere Vossius berusten.
[23] Ujt Amsterdam, den ix^{en} van Grasmaent. 1638.

Sohier heeft de processen voor de Hoge Raad gewonnen (vonnis van 21 december 1637). - Hooft stuurt de derde druk van *Henrik de Gróte* voor geadresseerde en voor Apollonius Schotte.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.921. - Afschr. UBL Pap. 13.
Hs. enkel vel, de rechterkant afgesleten. Emendaties naar vVL.: r. 11 *ujtkoomst*; r. 12 *naeder*; r. 14 *verwacht*; r. 24 *Ed.*

2 *in triomf gevoert:* zoals de Romeinse overwinnaars hun gevangenen in hun triomftocht door Rome meevoerden.
4 de processen betroffen het aan Sohier overleggen van inventarissen der nalatenschappen van Arnout (overl. in 1599) en Susanna Hellemansvan Surck (overl. in 1628), vgl. *688* en verder in voce N. Sohier.
6 *een nieuw plejt van afrekening:* een nieuw proces van vereffening; *wij vinden...aen:* wij zitten vast aan.
11 *op...stond:* weldra hier zoudt komen.
12 *daer van niet vallen:* daar niets van komen.
13 *herdrukten H.d.G.:* de derde druk, Leendertz 117, vgl. *909*.
21 *vermaen:* mededeling; *de Tijdtrekeningen:* A. Schotte's werk *Chronologia*, vgl. *923*.

911 *Aen den H. Karel Schotti, Ridder, Heere van ... Raedt ende Commis van de Domajnen ende Financien zijner M*[-]

*

[1] Mijn' Heere.

[2] Welblijdelijk ontfing ik op eergister Uwer Ed. Ge[-] schrijven
[3] van den 12[en] dezer; maer hoedde mij des luttel dat het mij zoo roodt[3]
[4] een aenschijn zoud' aenjaeghen met de eere van dankzegging voor
[5] 't zejnden eener gifte, 't welk, als smaekende meer nae vermetelhejt[5]
[6] dan nae plichtpleeghing, zijn geluk t'over bedanken moght, wen 't[6]
[7] maer verschoont en met vergiffen[-] begenaedight wierde. Dat[7]
[8] heusche aenbieden Uwer Ed. Gestr. van zoo mildt een' opening
[9] haers hujs, opent mij 't hart, ende beweeght het om zijn' inwen-
[10] dighste geneghenheden ujt te storten, ende te besteden aen 't[10]
[11] erkennen van zo onverdiendt een' gunste. Indien mijn lot emmer-
[12] me[-] zoo goedt wierde, dat het ons gebeuren liete de eere van
[13] Uwer Ed. Gestr. jeghenwoordighejt, voor eenen goeden tijdt
[14] t'mijnen hujze te genieten, ik zoude mij nevens andren pijnen, te[14]
[15] betoon[-] dat men hier lujden vindt, die de deughd, samt het
[16] overvlieghen[-] vernuft, en hooghe begaeftheden van U. Ed.[16]
[17] gestr. weeten op haere wae[-] waerde te schatten, zonder zich van
[18] zucht tot hunne parthij te laeten blinddoeken, oft verrukt te worden[18]
[19] van 't misverstandt, dat de Landtschappen in onmin houdt. Belan-[19]
[20] gende den H. Barlaeus; die is ontrent 15 daeghen ujt der stadt
[21] geweest, ende eerst op eergister des avonds wedergekeert. Zonder
[22] tijdt te verzujmen gink ik hem op gister goeds tijds vinden, met[22]
[23] vertoogh van Uwer E[-] Gestr. schrijven ende alle redenen[23]
[24] dienstigh om hem te drijven tot voldoening van Uwer Ed. gestr.
[25] begeerte; waer toe ik hem wel genejght speure, maer in anxte, dat
[26] zijn geest, noch niet ten volle ontslaekt van de quelling der laeste
[27] ziekte, nochte wede[.]gekoomen tot zijn' voorighe rapshejt (agilitejt[27]
[28] noemd'hij 't) swaerlij[.] van eenighe vrucht zal kunnen geleggen,[28]
[29] die zoo waerdigh een' stoffe, en zijn' achtbaerhejt betaemen zoude:[29]
[30] behalven dat de korthejt des tijds, en bekommering met andre
[31] zaeken, die op zijner E. t'hujskoomst gewacht hebben, geen'
[32] verejschte vrijhejt aen zijn gemoedt bewillighen,

Carmina proveniunt animo deducta sereno.[33]

[34] Dit weet Uwe Ed. gestr.; ende ik zeker, dat hij zich daerop ont-[34]

* Minuut UBA II C 11.923. - Afschr. UBL. Pap. 13.
Hs. enkel vel, de rechterkant afgesleten. Emendaties naar vVl.: r. 7 *vergiffenis*; r. 12 *emmermeer*; r. 15 *betoonen*; r. 16 *-ghend*; r. 17 *waere*; r. 23 *Ed.*; r. 27 *wedergekoomen*; r. 28 *swaerlijk*.

[35] schuldight heeft van ijets te schrijven tot vermaering des laesten[35]
[36] bedrijfs van Hartogh Bernard: hoe wel hem de vertrouwtste zijner
[37] vrienden zulx aenverghde. Niettemin, ik heb aen zijn' E. gelaeten[37]

[38] het gedenkenisken van U. Ed. Gestr. op hoope, oft hij noch[38]
[39] eenighen goeden inval moghte krijghen. Zoo dit gebeurt ik en zal
[40] niet faelen het bruiloftgedicht, is 't moghelijk, daetlijk te doen
[41] drukken, ende toe te vejrdighen aen U. Ed. gestr. derwelke ik 't
[42] opperste genoeghen in haer aenstaende huwlijk wensche, bevelen-
[43] de, nae wel eerbiedighe handtkus, van heelen heeten harte, in haere
[44] beste gunste,

[45] Mijn' Heere,

[46] Ujt Amsterdam, 19

[47] Apr. 1638.

[46] Uwer Ed.

[47] Onderdaensten toegedaensten

[48] dienaer

[49] P C Hóóft.

Karel Schotti, lid van de Raad van Financiën te Brussel, van wiens betrekkingen met Hooft verder niets blijkt, heeft hem verzocht, Barlaeus om een gedicht bij zijn huwelijk te vragen. Hooft heeft dat gedaan, maar bericht dat B. ziek geweest en nog nog niet erg op dreef is. In zijn *Poemata* staat geen gedicht op het huwelijk van K. Schotti.

Eindnoten:

3 *hoedde mij des luttel:* was er weinig op verdacht.
5 't welk: welk zenden.
6 *geluk:* fortuin, lot.
7 *verschoont enz.:* het sturen is meer vermetel dan hoffelijk en H. mag blij zijn als het maar vergeven wordt.
10 *besteden aen:* wijden aan.
14 *mij pijnen:* moeite doen.
16 *overvlieghende vernuft:* voortreffelijk verstand (WNT *overvliegen* 2168 I 2e al.).
18 *zucht tot hunne parthij:* blinde liefde voor hun standpunt en zijn aanhangers: de geadresseerde behoort immers tot de Spaanse partij.
verrukt van: meegesleept door (Oudemans, Taalk. Wdb. op Hooft i.v. *verrokken*).
19 *'t misverstandt...houdt:* het verschil van inzicht (euf.) dat de gewesten in tweedracht houdt.
22 *goeds tijds:* bijtijds.
23 *vertoogh:* het vertonen.
27 *zijn' voorighe rapshejt:* zijn vroegere viefheid (WNT *raps* 342 Afl.).
28 *geleggen van:* bevallen van; vrucht: een bruiloftsdicht, zie boven.
29 *zijn' achtbaerhejt betaemen:* zijn waardigheid voegen, passen.

33 *Carmina etc.:* 't Vers komt alleen van 't getouw welgelukt, zo het hart onbewolkt is. Ovidius, *Tristia* 1, 1, 39.
34 *daerop:* daarmee.
35 *vermaering:* de roem verkondigen; Hertog Bernhard van Saksen-Weimar had 3 maart 1638 een overwinning op de keizerlijke troepen behaald bij Rheinfelden en 11 april Freiburg im Breisgau veroverd: ook toen is Barlaeus niet tot dichten gekomen maar wel na de inneming van Breisach, vgl. *969*.
37 *aenverghde:* dringend vroeg.
38 *gedenkenisken:* notitietje.

912 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Ex urbe nostra, Magnifice, praestantissimeque Hoofdi, aut potius
[2] orbe, si me sinas aliquid dicere hyperbolicωs, transiisti in oppidum,
[3] Batavi Principis fato, Velsii facinore, nec minus studiis tuis celebre.
[4] Ubi illi et publicae et privatae calamitatis invenere materiam, tu
[5] famae et immortalis gloriae multiplex paras argumentum. Eadem
[6] sedes autores illos habuit magnorum motuum, et te praeconem et
[7] testem. Illi horrenda facere ausi, tu scribere. Non minor laus est, res
[8] omni aevo victuras posteritati tradentis, quam eorum, per quos
[9] illae primum gestae sunt. Velsius Principem gladio sustulit, tu
[10] utrumque grandi calamo extulisti, et sepulta dudum protulisti in
[11] lucem. Ille quod fecit, minus laudabili ausu fecisse putandus est. Tu
[12] quod aggressus es, omnium applausu confecisti opus. Habitas in ea
[13] arce, quae spectaculum praebuit Batavis sortis Principum, et divinae
[14] tuae mentis: quae tanto Principum sorte felicior est, quanto ab istis
[15] casibus abesse gaudet longius. Quoties secessum tuum cogito,
[16] Musarum subeunt latebrae et diverticula. Quibus gradibus ad illum
[17] in dies ascendis, ascendis ad coelos et summa omnia propius. Illic tua
[18] Claros est, et Patara, et Phocis. Illic Phormiae tuae, et Tusculum, et[18]
[19] nunquam bonis fatales Capreae. Coelestibus adsuescis, coelitibus[19]
[20] vicinior, et dum terras ex alto despectas, supra illas animo erigeris.
[21] Illic positus nec sapis cum vulgo, nec loqueris. Oratione sublimi res
[22] sublimes aequas. Quae effaris magna, dicendo majora facis, quae
[23] exigua, magna. Quanquam exiguum nihil sit, quod tractare in
[24] animum *iuduxisti* maximus. Principes canis, ubi nullus Principum
[25] fulgor. Regum vitas describis, ubi Regiae majestatis ignota hactenus
[26] fuere et decora et imperia. Belli Belgici historiam contexis eo loco,
[27] qui tantarum rerum capax non est, ut major sis et eâ, quae te habet,
[28] arce, et rebus, quas fecundo toties pectore depromis. In otio tumul-
[29] tuaris, in pace proeliaris: vastitatem facis scriptor inter agrorum
[30] culturam. Federa publica nectis, ubi absunt Federati. Rumpis eadem
[31] ubi nullae sunt partes. Obsides urbes et capis, ubi nullus jam ab
[32] obsidente metus. Regis longius remoti iras et irarum causas narras,
[33] ubi irasci ob illas digne vix quisquam praeter te potest, qui ea omnia
[34] ad animum revocas altius, quae Reipub. nostrae olim incubuere
[35] gravius. De Albani dira severitate verba facis in lenitatis domicilio.
[36] Plectuntur capite optimates, caeduntur Belgae, exulant cives, ubi
[37] litteris tuis et libris mitescunt omnia et feritatem exuunt. Quam
[38] feliciter migrasti, celeberrime Hoofdi, ex urbe strepera in eruditi

* Barl. Epist. no. 364.
induxisti

[39] silentii et beatae tranquillitatis domum, ubi non Mercurio, sed
[40] Phoebo, non Divae Monetae, sed Palladi litas; ubi dum privata[40]
[41] minus, ea magis curas, quae omnium interest scire. Mutas solum, et
[42] constas tibi. Mutas aërem, sed non quo in amicos ferris, affectum.
[43] Opulentis Amstelodamensium portis egrederis, et minus opulentas
[44] Muydae subis, ut et summae fortunae theatrum intueri te, sine mo-
[45] rum noxa, posse ostendas, et minoris non adspernari. E domo tua in
[46] arcem transiisti, ut longius arceas, quae domi objiciebantur graviora
[47] agitanti impedimenta. Obis moenia tua et moenium ambulacra ta-
[48] citus, ut mox Taciti tui praecepta efferas disertus. Flevo propinquior[48]
[49] in ejus scriptoris intima admitteris, qui Romanorum satis flebilem[49]
[50] Flevum, ejusque proxima notat. Vixisti pridem, ubi aliorum imperio[50]
[51] vixisti civis. Jam vivis, ubi tuo imperio legibusque vivitur. Hic illas
[52] accipere non indignum te credidisti, illic dare dignum Satrapa et
[53] Praefecto putamus. Inter alitum voces et linguas, quae turres tuas
[54] circumsonant, humanam reformas, et dum illas pro oblectamento
[55] habes, Belgico idiomati et elegantiam et pristinum nitorem quaeris,
[56] et invenis. Vocibus prudentiam ubique, et rerum peritiam addis.
[57] Levia ingeniorum minus aestimas, et quotquot animi tantum
[58] delicias sectantur, et λογων, (*sermonum*), ut cum Euripide loquar,[58]
[59] ευμορφιας (*pulchritudines*.) Ad Vechtam nunc sedes, nec minus
[60] doctrinae tuae radiis Amstelam et Yam cognata flumina illustras.
[61] Quas illi merces vehunt revehuntque precium à te non leve capiunt.
[62] Gaudet Typhis eo in portUExplicare vela, ad cujus oram tragici[62]
[63] poëmatis vela primus Batavorum explicuisti. Aedium raritatem
[64] supples non perituris ingenii tui monumentis. Et qui deest
[65] habitaculis civium tuorum decor, Musae tuae beneficio singulis
[66] confertur. Superbiunt villae te praeside, et humiles casae te Praetore
[67] Praetoria ipsa lacessunt. Portarum custodes dum urbi, dum arci
[68] invigilant Batavi Apollinis securitati invigilant, et pro hostibus
[69] barbariem, ac recti ignorantiam exesse jubent. Prope exsuccas
[70] paludes eo doctrinae succo abundas, quo adolescit publica salus,[70]
[71] ne desint praesidia, quibus illa, quibus Muyda, quibus domus tua
[72] aliquando insistat. Scribo haec, clarissime Vir, ut scribam, et horas
[73] fallam otio graves. Majoribus officiis tuum erga me adfectum
[74] probavisti. Ego meum erga te minoribus testari non possum, quam
[75] si rerum inopes epistolas mittam et canoras, ut ille vocat, nugas.[75]
[76] Valetudinarium invisisti saepius, excepisti humaniter, et cordata[76]
[77] erexisti oratione. Quid rependam? verba et voces, sed eas, quae te,
[78] quae humanitatem tuam, et singularem doctrinam, quae conjugis
[79] tuae matronae erectissimae officiosam erga me comitatem grato
[80] pectori aeternùm inscribent. Tibi, uxori, liberis, valetudinem

[81] solidam et diuturnam precor ab Illo, qui largiri illam solus in manu
[82] habet. Vale.

[83] Amstelod. 14 Maji, 1638.

VERTALING

Uit onze stadswereld, luisterrijke en voortreffelijke Hooft, of liever uit onze wereldstad indien ge gedoogt, dat ik iets zeg met opzettelijke overdrijving, zijt ge overgegaan naar een vestingplaats, om het doodsuur van Hollands Vorst, de wandaad van Velzen en niet minder om uw studiën op aller lippen. Waar zij en voor het gemene en voor hun persoonlijk onheil de stoffe hebben gevonden, bereidt gij voor faam en onsterfelijke glorie veelvoudigen grond. Hetzelfde oord heeft binnen zijn muren hen gehad, van hevige onlusten stichters, en u, trompetter en getuige. Zij hebben gruwelstukken durven bedrijven, gij beschrijven. Niet geringer is de lof van wie de daden, bestemd in onbegrensde tijden voort te leven, doorgeeft aan het nageslacht, dan van hen, door wie deze het eerst zijn verricht. Velzen heeft den Vorst met zijn zwaard om het leven, gij met uw verheven rietpen die beiden op hoog plan en 't lang begravene te voorschijn in het licht gebracht. Van genen moet men denken, dat wat hij heeft gedaan, hij deed in minder loflijken vermeetlen stap. Gij hebt het werk, dat ge hebt aangevat, voltooid bij aller levend handgeklap. Ge woont op dat slot, dat aan de Hollanders het schouwspel heeft opgeleverd van het lot van Vorsten en van uw goddelijken geest, die zozeer der Vorsten lot in zijn geluk te boven gaat als hij zich verheugt, van dat soort wisselingen der fortuin te verder verwijderd te zijn. Zo vaak ik over dat retraite-vertrek van u nadenk, komen de Muzen mij in den zin, haar schuilgrotten en oorden van toevlucht. De trappen, waarlangs ge naar dat vertrek van dag tot dag omhoogklimt, ge klimt erlangs omhoog naar de hemelen, en alles, wat subliem is, komt u nader. Daar is uw Claros en Patara en Phocis. Daar uw Formiae en Tusculum en een nimmer voor goedwillenden noodlottig Capri. Aan hemelse zaken gewent ge, hemelingen meer naburig, en terwijl ge op de aardse landen uit den hoge nederziet, tilt ge boven die landen met den geest u uit. Daar u zettend deelt ge noch den smaak van het grauw noch ook zijn spraak. Met verheven taalvorm evenaart ge verheven gebeuren. Wat ge uitspreekt over wat groot is, maakt ge door wijze van zeggen nog groter; wat onbeduidend, maakt ge groot. Trouwens, onbeduidend is niets, waarvan behandeling gij in uw geest hebt voorgenomen, reus die ge zijt. Vorsten bezingt ge, waar generlei Vorstenschittering glanst. Koningenlevens beschrijft ge, waar van Koninklijke majesteit onbekend tot dusver waren en het decorum en de hoge heerschappij. Van den Nederlandsen oorlog verweeft ge historie tot een vlechtwerk in een ruimte, die zo enorme gebeurtenissen nooit kan bevatten, om zo groter te zijn niet alleen dan dat slot, dat u huisvest, maar ook dan de feiten, die ge uit uw vruchtbare gemoed voor den dag haalt. In tijd van rust slaat ge alarm, in vrede levert ge slag: desolate verwoesting schept ge als beschrijver tussen bebouwing van landouwen in. Verbonden van staten knoopt ge aaneen, waar de verbondenen ontbreken. Ge verbreekt ze, waar generlei partijen zijn. Ge slaat het beleg om steden en neemt ze in, waar geen vreze voor iemand die blokkeert meer heerst. Van een koning al te ver verwijderd verhaalt ge

de buien van toorn en ook zijn redenen voor toorn, waar waardig om die redenen te toornen amper iemand buiten u vermag, u, die al zulke dongen dieper in den geest terugroept, welke ons Gemenebest eens zwaarder drukten. Over de wrede gestrengheid van den man uit Alva houdt ge vertogen in de woonstee der zachtmoedigheid. Daar boeten hoge edellieden met den hals, daar sabelt men Nederlanders neer, zwerven burgers in ballingschap rond, waar door uw letteren en boeken alles mildheid gaat ademen en wilden aard aflegt. Hoe gelukkelijk zijt ge verhuisd, hoogberoemde Hooft, uit een luidruchtige stad naar een woning van erudiet zwijgen en zalige windstille rust, waar ge niet aan den Handels-, maar aan den Dichtergod, niet aan Godes Moneta, maar aan Pallas voorspoedig offert; waar, terwijl ge u om persoonlijke belangen minder bekreunt, ge voor die zaken te meerder zorg draagt, welke te weten voor allen van belang is. Ge verandert van domicilie en blijft pal staan, uzelf gelijk. Wat ge wijzigt, is de atmosfeer, niet de stemming van gemoed, waarmee ge naar uw vrienden u begeeft. De welvarende poorten der Amsterdammers trekt ge uit en de minder welvarende van Muiden treedt ge binnen om daarmede te betonen, dat gij en het schouwtoneel van hoogsten socialen stand kunt aanzien zonder zedelijke schade en dat van minderen stand bejegenen zonder verachting. Uit uw huis zijt ge overgestoken, een slot binnen, om te verder van u af te sluiten, wat thuis zich in uw weg kwam stellen als beletsel, wanneer ge met belangrijker arbeid u bezig hieldt. Ge bezoekt uw wallen en de wandelwegen aan die wallen zwijgende, om daarna de lessen van uw Zwijger welsprekend uit te dragen. Het Vliemeer nader dan hij wordt ge tot het binnenste van dien schrijver toegelaten, die het Vliemeer der Romeinen, dat bij dezen vrij wat tranen deed vlieten, en zijn naaste omgeving vermeldt. Geleefdet lang geleden daar, waar onder het bewind van anderen ge hebt geleefd als onderdaan. Nu leeft ge, waar onder uw bewind en wetten men leeft. Hier hebt ge die wetten te aanvaarden niet voor een zaak u onwaardig gehouden; daar ze te geven vinden wij den Drossaard en Baljuw waardig. Te midden van de klanken en de tongen der vogelen, die om uw torens kwinkeleren, herschept gij de menselijke tong, en terwijl ge die vogelgeluiden uw ontspanning acht, zoekt ge voor het Nederlandse idioom naar keurigheid en den voormaligen glans: ge zoekt en vindt. Aan de klanken paart ge alom bezonnenheid en bekwame kennis van zaken. Talenten van weinig levensernst schat ge minder hoog en al degenen, die voor den geest naar louter genietingen jagen en λογων ευμορφιαι (woordschoonheid), om met Euripides te spreken. Aan de Vecht verwijlt ge thans en niettemin zet met de stralen van uw geleerdheid ge den Amstel en het IJ, verwante stromen, in het licht. De waren, die deze af en aan vervoeren, maken door uw toedoen een niet geringen prijs. De stuurman op de grote vaart vindt er vreugde in, in die haven de zeilen te ontrollen, op welker walkant gij de zeilen van tragisch dichtwerk, eerste der Hollanders, hebt ontrold. De geringe bevolkingsdichtheid van uw woonhuis suppleert ge met gedenkzuilen van uw talent, bestemd om nimmer te vergaan. En de bevalligheid, die aan de behuizinkjes van uw ondergeschikten ontbreekt, wordt bij die allen, stuk voor stuk, verhoogd dank zij uw Muze. Trots prijken de hofsteden onder uw beheer en de nederige stulpen tarten onder uw Drostenij het eigen Drossaardshuis. De wachters aan de poorten waken terwijl ze stad en slot bewaken, mede voor de onbezorgde gerustheid van Hollands Dichtergod en gelasten, als verklaarde vijanden, de ruwe woestheid en het niet-weten, wat recht is, buiten te blijven.

Bijna drooggelegde meren doet ge van dat levende water van kennis weder vloeien, waardoor de openbare welvaart gedijt, opdat het niet ontbreke aan de beveiligingen, waarop die welvaart, waarop Muiden, waarop uw huis eenmaal zich zal moeten verlaten. Ik schrijf dit, roemruchte Hooft, om te schrijven en de uren te korten

door nietsdoen bezwaarlijk. Door grotere attenties hebt gij uw genegenheid voor mij bewezen. Ik kan de mijne voor u niet met kleinere betuigen dan zo ik brieven zend aan feiten arm en, zoals de oude dichter het noemt, ‘melodieuze beuzelpraat’. Het ziekenhuis hebt ge herhaaldelijk bezocht, ge hebt me gastvrij opgenomen en met verstandige taal opgebeurd. Wat moet ik u vergelden? Woorden en klanken, maar zulke, die u, die uw menslievendheid en singuliere geleerdheid, die van uw gade, edele vrouwe, de voorkomende vriendelijkheid te mijwaart in een dankbaar gemoed voor eeuwig zullen ingriffen. Voor u, uw gade en kinderen smeek ik gezondheid, vast en tot in lange jaren, af van Hem, die rijkelijk haar te schenken alleen in zijn hand heeft. Vaarwel.

Amsterdam, 14 mei 1638.

N.B. Tijdens de drukrevisie van deel II is de belangwekkende studie verschenen van dr. F.F. Blok: *Caspar Barlaeus. From the correspondence of a melancholic* (Assen/Amsterdam 1976). Zoals de ondertitel aangeeft ontleent de schr. zijn kennis omtrent de vier depressies die Barlaeus geteisterd hebben aan zijn brieven. Huygens en Cunaeus staan daarbij op de voorgrond, Hooft schijnt geen rol te spelen. Alleen van zijn moeilijk en met verdriet gedragen weduwnaarschap spreekt de correspondentie met Hooft.

Verbazing hierover verdwijnt als men nagaat hoe de vriendschap tussen Barlaeus en Hooft zich ontwikkeld heeft. In 1623 (eerste depressie) kennen ze elkaar nog niet, of uit de verte; in 1632 (tweede depressie) bestaat er wederzijdse letterkundige waardering; in 1637/38 (derde) is er hartelijke vriendschap; de vierde depressie (1647/48) valt na Hooft's dood en is daar misschien door bevorderd (Blok, p. 124). Men moet dus in 1632 en zeker tijdens de derde depressie sporen van Hooft's medeleven verwachten, maar vindt die in Hooft's *Briefwisseling* niet. De verklaring is, dat de tweede depressie in december 1631 begon en tot juni 1632 duurde: Hooft was in Amsterdam en voor correspondentie was geen aanleiding. Als blijk van Barlaeus' herstel noemt Blok het bezoek dat hij op 19 juni 1632 met Pieter Jansz. Hooft en Vossius aan het Muiderslot bracht; Pieter Jansz' opmerking dat Barlaeus hersteld is van zijn ‘quellingen ab atra bile’ is voorlopig het enige spoor van Barlaeus' ziekte in de correspondentie. Pas in 1635 komen er persoonlijker brieven. Barlaeus is sedert juni 1635 weduwnaar en als de derde depressie hem treft is het weer achter in 't najaar (december 1637): de Hoofts zijn weer in hun winterkwartieren, voor briefwisseling bestaat geen aanleiding maar Barlaeus komt, zoals blijken zal, geen belangstelling van de Hoofts tekort.

Een gunstige fortuin heeft gewild, dat de eerste brief van Barlaeus aan Hooft na zijn genezing, ook de eerste die zonder kennis van Blok's vondsten niet te begrijpen is, hier als eerste in deel III van deze uitgave aan de orde komt. Dank zij Blok is het duidelijk wat Barlaeus met ‘Valetudinarium invisisti saepius’ bedoelt en

met ‘conjugis tuae matronae erectissimae officiosam erga me comitatem’.

Barlaeus maakt in 1648 een eind aan zijn vierde depressie en aan zijn leven. Blok overtuigt ons daarvan met voorzichtige klem. Hij wijst op het onterend karakter dat men destijds aan zelfmoord toekende en verklaart daaruit het streven, die geheim te houden. Dit kan helpen om een oorzaak te vinden, waarom Brandt in de brieven van zijn schoonvader zoveel veranderde of schrapte (o.a. dl. I blz. 80, 802, 887/888) en misschien ook, waarom hij telkens data van verzending verandert. Was dit als een rookgordijn bedoeld (vgl. dl. I blz. 644)? Terecht wijst Blok er nadrukkelijk op, dat er nu nog meer reden is om de gepubliceerde brieven van Barlaeus (1667) wat tekst en datering betreft, voorzichtig te lezen (a.w. blz. 33).

Blok's *Caspar Barlaeus* verheldert veel, maar één ding is duisterder geworden. Uit de correspondentie van Tesselschade's vrienden blijkt telkens opnieuw, dat er gespeeld werd met de gedachte aan een huwelijk tussen haar, weduwe sinds 1634, en Barlaeus, weduwnaar sinds 1635. Weliswaar zegt Hooft erbij, dat het maar om welstaans wille is, maar toch wordt geciteerd dat uit een voorgewende liefde vaak een ernstige gegroeid is (‘factus amor verus qui modo fictus erat’). Was het dan geen gevaarlijk spel, deze zó zielszieke man telkens weer aan de mogelijkheid van en de zogenaamde goede kans op een huwelijk met de charmantste vrouw uit hun kring te confronteren? Heeft men gedacht dat de depressieve toestand onder Tesselschade's invloed - stel dat zij eindelijk gezwicht was - niet weer terug zou komen? En waren de vrienden daar zo zeker van, dat zij Tesselschade aan dit huwelijk durfden te wagen?

(v.T.)

Eindnoten:

18 Afwisselend te Claros in Ionië, te Patara in Lycië (zijn winterverblijf), te Delphi in Phocis en nog elders woonde de god Apollo. Vgl. Ovidius, *Metamorphoses* 1,515/516; Servius, *Aeneis* 4,143.
Te Formiae en te Tusculum, beide in Latium, had Cicero een buitengoed. Vgl. b.v. Cicero, *Epistulae ad Atticum* 4,2,7.

19 Op het eiland Capreae (Capri), scherp bewaakt, verbleef van 27 n.C. af keizer Tiberius (Tacitus, *annales* 4,67); bezoek daar, hoe argeloos ook, kon het leven kosten (Suetonius, *Vita Tiberii* 60).

40 In den tempel van Iuno Moneta was de Munt.

48 Tacitus. Spel met diens naam ook elders.
D.i. Flevo-meer; in ‘Vlieland’ vindt men ‘Flevo-’ terug.

49 De Friezen doodden er 28 n.C. 1300 man; vgl. Tacitus, *annales* 4,73.

50 Tacitus, *annales* 4,72.

58 Euripides, *Cyclops* 317, reeds geciteerd *Anthologia Palatina* 9,400,4.

62 Tiphys was de stuurman van de Argo, waarmee Iason helemaal naar Colchis voer; vgl. Vergilius, *eclogae* 4,34.
Toespeling op Hooft's *Geeraerdt van Velsen*, in 1613 voor 't eerst gedrukt, te Amsterdam.

70 Beeldspraak, geïnspireerd door de drooglegging van het Naardermeer in 1629, om Spaanse dreiging hetzelfde jaar weer schielijk onder water gezet, vgl. *280*.

75 Horatius, *ars* 322.

76 ‘Het ziekenhuis hebt ge herhaaldelijk bezocht’, vgl. Blok p. 70.

913 *A Monsieur, Mons^r Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N^o 3. tot Amsterdam.*

*

Loont.

[1] Monsieur mon Frere,

[2] De Vin Franchojs bevalt zeer wel: zulx U.E. grooten dank ver-
[3] dient, ende daerentussen nieuwe moejte met haer weldoen. Ons[3]
[4] zal lief zijn, gerieft te worden met 1/2 halve aem Rijnschen Wijns[4]
[5] oft Moezelaers hier, en 1/2 aem t' Amsterdam. Ik zoude dien op[5]
[6] borghtocht van U.E. tonge wel darren inleggen. Maer, dewijl U.E.
[7] schijnt zich zelve te mistrouwen, vinde niet ongeraeden, dat U.E.
[8] hem eens gae proeven met S^r De Bok, en zijnen Maekelaer, meester
[9] in die wetenschap. Aengesprooken, ujt mijnen naeme, zal hij 't niet[9]
[10] wejgheren. Want om aen hem te schrijven is 't te spaede; naerdien
[11] ik U.E. brief eerst nae 't avondtmael ontfangen heb. Zoo U.E.
[12] raedzaem acht mij daermeê te voorzien; gelieve de eene halve aem
[13] herwaerts te doen bestellen; d'andre in ons hujs; waer toe Cornelis
[14] de Glaezemaeker, woonende in de Prinsestraet, niet verre van
[15] onzent, zal dienen het hujs te openen, 't welk hij bewaert bij nachte.[15]
[16] Oft zoo ik doole in den naem der straete, U.E. kan den rechten
[17] verneemen bij mijnen swaegher Hasselaer. Nae den tijdt der brujloft[17]
[18] hoopen wij ons te schikken. Van 't optrekken onzes krijsvolx had[18]
[19] al ijets gehoort, ende dat het vendel Franchojzen, leggende tot
[20] Naerde, op Zondagh laestleeden moest gaen nae 's Hartoghenbos.
[21] Eevenwel doet het mij goedt, dat U.E. gelieft mij haere tijdingen[21]
[22] meedetedeelen. Godt verleene een' gewenschte ujtkoomst den
[23] Vaederlande, ende U.E. lange te bloeijen in hejlzaemen staete, nae
[24] wensch,

[25] Mons^r mon Frere, van

[26] U.E.

[27] Verplichten, dienstw^sten broeder

[28] P.C. Hóóft.

[27] Zeer haestigh, van den H.

* Origineel. UBA II C 13.22.

[28] te Mujde. 18 Maj. 1638.

Over de wijn.

Eindnoten:

3 *nieuwe moeite* (*verdient*, d.i. u op de hals haalt).
4 1/2 *halve:* (hs. aldus).
5 *op borghtoght...tonge:* in vertrouwen op uw smaak.
9 *Aengesprooken:* Als hij (met een verzoek) benaderd wordt.
15 *'t welk hij bewaert:* waar hij op past.
17 *Nae...schikken:* Wij hopen te zorgen dat wij op de bruiloftsdag kunnen komen.
18 optrekken: inleiding tot de (mislukte) aanval op Antwerpen.
21 *doet het mij goedt enz.:* dit was de eerste brief van Baak in het nieuwe zomerseizoen: Hooft vat die op als een blijk, dat Baak hem ook nu weer het nieuws wil schrijven. Het aantal brieven per seizoen van Hooft aan Baak, dat ongeveer gelijk gesteld mag worden aan het aantal van Baak aan Hooft, was in 1636 gedaald tot beneden de 20, in 1637 tot 7, 1638 brengt het ook niet verder dan 7, 1639 tot 9 en daarmee eindigt de regelmatige briefwisseling. Het is mogelijk maar onwaarschijnlijk, dat Baak na 1639 Hooft's brieven niet meer bewaard zou hebben.

914 *Aen den Heere Caspar Barlaeus, Voorlezer der Philosophije.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] 'T geen wij genieten, is geen perpetuum ver; maar wel triplex.[2]
[3] T' Amsterdam hebben wij der een gehadt, ende 't gezight en de
[4] reuk van 't bloejsel sint het opgaen tot het afvallen. Hier bewel-[4]
[5] koomt ons een' tweede Lente, in haer' frischte jeughd: dank heb de
[6] ongujrighejt der Zujder Zee, die 't ujtbroeden der knoppen zoo[6]
[7] lang vertraeght heeft. De derde smaeken wij ujt het bloeijen van[7]
[8] [+] U.E. geest, wiens geur, herwaerts gevoert op de wieken van *Wek*-[8]
[9] *leeven*, onze Doorn en *Monthout* met eenen aedem van Lauwer en[9]
[10] Myrt beschaemt; ende mij met dat overvloedigh lof, gesprooten[10]
[11] ujt de twee onujtputtelijke bronnen van U.E. vernuft ende Heushejt.
[12] Zeker U.E. maelt mij af, eeven oft de schilderij nae Vrankrijk moest[12]
[13] gaen; alwaer men altijds afslaet van de schoonhejt eener gemaelde[13]
[14] troonije, die van bujten komt, nae gelang van de toegift, die daer te[14]
[15] lande, aen de fraeije vrouwen, door 't vlaeijen van de konstenaers,[15]
[16] doorgaends te baete komt. Waerover M[r] Michiel van Miereveldt[16]
[17] nemmer een aenschijn, om derwaerts gezonden te worden, afschil-
[18] dert, dan met de overmaet van goelijkhejt, waer toe men daer[18]
[19] gewent is. Zoo groot een' gunst zoud' ik liever met werken, dan[19]
[20] met woorden erkennen: ende dewijl U.E. althans wat ledighen
[21] tijds heeft, bid ik haer mij daer toe geleghenhejt te verleenen; ende
[22] met brengster dezes over te koomen, op een gerecht voor de ooren.[22]
[23] De Naerder Nachtegael zal schaffer zijn, ouwde kennis van de[23]
[24] Musen, die alle neghen gëeert worden in den geest van U.E.[24]

[+] *Zephijrus Ligustrum*

[25] Mijn' Heere, door

[26] U.E.

[27] Onderdaenen, toegedaenen

[28] dienaer,

[29] P.C. Hóóft.

[28] Vanden H. te Mujde, 21[er]

[29] in Bloejmaent, 1638.

* Minuut. UBA II C 11.527.

Dank voor de vleiende brief *912*. De overvloedige lof wordt door Hooft met de geflatteerde portretten van Franse vrouwen vergeleken. - Uitnodiging.

Eindnoten:

2 *perpetuum ver:* eeuwige lente.
4 *opgaen:* opengaan.
6 *ongujrighejt:* guurheid.
7 *smaeken:* proeven, genieten.
8 *Wekleeven*, vgl. *Baeto* vs. 527.
9 *Doorn:* meidoorn.
Monthout: Ligustrum vulgare, dat als geneesmiddel voor mond en keel gebruikt werd; *aedem:* geur.
10 *lof*, zie *912*.
12 *maelt mij af:* schildert mij uit.
13 *afslaet:* aftrekt.
14 *troonije* (zonder ongunstige klank).
die van bujten komt: en niet van binnen uit, dus onecht.
15 *fraeije:* voorname.
vlaeijen: vleien, ‘flatteren’.
16 *te baete komt:* ten goede komt.
Waerover: En daarom.
18 *goelijkhejt:* schoonheid; *waer toe:* waaraan.
19 *werken:* daden.
22 *brengster dezes:*?; *op...ooren:* om naar iets te luisteren.
23 De Naerder Nachtegael: misschien de weduwe Bloys van Treslong, vgl. *813, 1156*; *schaffer:* opdienster van het gerecht.
24 *in den geest van U.E.*, nl. als verblijfplaats van alle muzen.

915 *Ed^r Gestrengen, hooghgeleerden, welwijzen, zeer voorzienighen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, tot Paris*

*

(*v. Wick.*: a Paris 9^e Juin 1638 M. le Drossart Hooft.)

[1] Mijn' Heere,

[2] Een' welblijde tijding is mij geweest, die van Uwer Ed. Gestr.
[3] aenkoomste tot Paris, met zulk een geluk als ik haer wensch op de
[4] voorder rejze. De redenen, laest tussen ons gevallen, zullen, acht ik,[4]
[5] Uwer Ed. Gestr. wel indachtigh zijn. Volghens haer goeddunken
[6] van alstoen, zejnd ik nu, hier bij, de vejrsen van den Heere Barlaeus[6]
[7] in Latijn, ende van den Heere van Zujlekom in Franchojs, op
[8] mijnen Henrik De Groot: oft zij misschien te passe quaemen, om[8]
[9] mijnen ijver, in 't verbreiden der gloorije van dien koning, ijetwes
[10] te doen gelden tot vordering van gunst in dat hof. Zij zijn onge-[10]
[11] drukt gebleeven voor aen 't boek, om dat mij zulke tentoonstelling
[12] van ejghen lof, hoewel zij door de gewoonte verschoont wort,
[13] altijds wat wanvoeghlijk gedocht heeft. Zoo uwe Ed. Gestr. raed-[13]
[14] zaem oordeelt, dat ik een oft twee der voorzejde boeken derwaerts
[15] zejnde; ik zal 't doen te waeter, over Rouen. Maer de eerste druk is[15]
[16] schoonder, ende in grooter form; de tweede al te slecht; de laeste in[16]
[17] kleender letter en form, doch wat dujdtlijker gestelt, ende vermeer-
[18] dert. Derhalven gelieve Uwer Ed. gestr. in zulken gevalle, mij te
[19] verwittighen, wat soorte daer dienstighst zal wezen. 'T is wel waer,
[20] dat zeer weinigh Franchojzen onze tael verstaen: niettemin, hunne
[21] boekerijen worden ook door Ujtheemschen bezightight; ende[21]
[22] schijnt niet heel onnut voor dien Landtaerdt, dat de Eere huns[22]
[23] konings ook door vreemden wort uitgedraeghen. Wijders, naerdien[23]
[24] ik door den Heere Vander Mijle bericht ben, dat brieven van
[25] Ridderschap enkelijk den geene, dien zij verleent worden, tot zoo[25]
[26] verre toe dienen; zonder hem ende zijn' naekoomelingen edel te
[27] maeken; zoo zoud' ik wel wenschen, dat zij ujtdrukkelijk inhielden,
[28] dat niet alleen de eere van Ridderschap mij, maer ook de waerdig-
[29] heit van edeldoom mij ende mijnen naekoomelingen vergunt wert.[29]
[30] Der kosten, hierom te doen, zal ik mij gejrne getroosten, biddende[30]
[31] Uwe Ed. gestr. mij dit aenmoeijen ten beste af te neemen; 't welk[31]
[32] een knoop te meer zal zijn aen de banden der eeuwighe verplich-

* Origineel. UBL Pap. 13. - Minuut UBA II C 11.925.

[33] tinge, waermede uwer Ed. gestr. overvoldoende heushejt gekeetent
[34] heeft,

[35] Mijn' Heere,

[36] Uwer Ed. Gestr.

[37] Onderdaensten, toegedaensten

[38] dienaer ende neef,

[39] P C Hóóft.

[37] Ujt Amsterdam, den

[38] 27^{en} in Bloejmaent,

[39] des jaers 1638.

Joachim van Wickevoort (Wicquefort, Viquefort, enz., bij Hooft Wikkevoort), in *471* terloops genoemd, helpt Hooft via zijn broer Abraham te Parijs bij het verwerven van het ridderschap enz. Hij blijft daarna een zeer trouw correspondent, zoals hij al jaren was van Barlaeus. Hij was eerst zijdekoopman in de Warmoesstraat, daarna diplomaat: agent van Saksen-Weimar, daarna Hessen. Volgens de Allgemeine Deutsche Biographie in voce was hij een uitermate geletterd man, met geleerde Duitse juristen verwant. Uit zijn huwelijk met Anna Bosschart (door Hooft doorgaans met prosternatie maar nooit bij name genoemd) schijnt hij geen kinderen gehad te hebben. Hij was volgens genoemde bron ijverig Luthers.

Als Hooft iemand ‘neef’ noemt, is het een bloedverwant of echtgenoot van een bloedverwant, van hemzelf, van Christina van Erp, van Leonora Hellemans of van Jan-Baptist Bartolotti. De verwantschap met Joachim van Wickevoort loopt over zijn vrouw Anna Bosschart en Leonora:

Cornelis *de Renialme* (*500* en U.d.M. 47), tr. Maria van den Cruyce. *Hiervan o.a.*: 1 Francina de Renialme, tr. Andries Snellinck. *Hiervan o.a.*: a Catharina Snellinck, tr. 1593 Diederick Bosschart, laken- en tiereteinkoper te Hamburg. *Hiervan o.a.*: Anna Bosschart, tr. 1623 Joachim van Wickevoort. b Karel (Carlo) Snellinck, de bij *2* genoemde schoonzoon van Hooft's gastheer te Venetië Francesco Vriendt. 2 Maria de Renialme, tr. Jacob Tasso. *Hiervan* wschl. ‘neef Tas’, (*500 507 509*). 3 Lanceloot de Renialme, tr. 1574 Maria de Cordes. *Hiervan o.a.* Jan Carel de Renialme = Jan Carel de Cordes (*500 503 507 509 510 517 525*). 4 Geertruid de Renialme, tr. Gaspar van Surck. *Hiervan o.a.* Susanna van Surck, tr. 1583 Arnout Hellemans. *Hiervan o.a.* Leonora Hellemans, tr. P.C. Hooft.

Zie voor *Bosschart 1182* N.B.

Eindnoten:

4 *De redenen...zijn:* U zult zich ons laatste gesprek zeker wel herinneren.
6 *vejrsen:* lofdichten, nl. Barlaeus' *Ad magnificum virum D. Petrum C. Hooft* etc. (‘Scriptor stupende’) en Huygens' *Sur la vie de Henri le Grand*, vgl. de verhandeling hierover in de Derde Afdeling van P. Tuynman's proefschrift *Bijdragen tot de P.C. Hooft-filologie* (met Aant. 381 e.v.) Amsterdam 1973.
8 *oft:* met het oog op de vraag of.
10 *gelden:* waard zijn, meetellen; *vordering:* vermeerdering.
13 *wanvoeghlijk:* ongepast.
15 *de eerste druk enz.* vgl. *908*.
16 *in grooter form:* in folio, vgl. *950* en Leendertz' *Bibliographie* n^{o} 115-117.
21 *bezightight:* geraadpleegd (WNT *bezichtigen* 2464 4); *ende* (*het*) *schijnt*.
22 *Landaerdt:* natie.
23 *uitgedraeghen:* verbreid, verkondigd.
25 *tot zoo verre toe*, nl. hem de persoonlijke titel van ridder te verschaffen.
29 *vergunt:* verleend.
30 *zich getroosten* + gen.: zich gelaten schikken in (WNT *getroosten* 1854 1).
31 *dit aenmoeijen:* dit lastigvallen (met een verzoek).
ten beste afneemen: ten goede houden.

916 *Aen den Procureur Robbert vander Burgh*.

*

[1] Ik zejnd hem 15 gl. 14 stujvers, in betaeling van sententie ende
[2] rapportgeldt, tegens Cornelis Glaezekas, ten Hove van Hollandt.
[3] Ujt Amsterdam, 28 Maj. 1638.

* G. UBA II C 11.428.

917 *Aen den H. Justus van Merstraeten, Pensionaris tot Brussel.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Dikmaels ben ik beschaemt geweest, over het traegh volbrengen
[3] mijner beloften, van U.E. vlijt ende zorghvuldighejt in 't beijveren[3]
[4] onzer zaeken, met eenighe vereeringe t' erkennen. Maer 't aen-[4]
[5] genaemste dat wij mejnden te kunnen derwaerts richten, is geweest
[6] porselajn; van 't welke wij, zonder lankhejt van tijdt en ujtkeure,[6]
[7] swaerlijk ijet goeds wisten bij een te krijghen: gemerkt nu in
[8] eenighe jaeren herwaerts zeer luttel is overgebracht, dat een zinlijk[8]
[9] oogh vernoeghen kan. Ejntlijk hebben wij bekoomen 't geen
[10] hieronder verrekent staet. Dit, nu gereedt en ingepakt, heeft een'[10]
[11] wijle getoeft, op hoope van eenen schipper te vinden, die 't op eenen
[12] bodem tot Brussel toe moghte voeren, om te min gevaers van bree-[12]
[13] ken te loopen. Dan deze toeverlaet is ons ook ontvallen: zulx wij[13]
[14] benoodight zijn 't zelve van hier op Lillo te schepen, om van daer[14]
[15] op Antwerpen, aen Heer ende Neeve Bolgaro, ende voorts door
[16] zijn' E. aen U.E. bestelt te worden. Wij bidden U.E. deze geringhejt
[17] t' aenvejrden met zoo goedt een hart als die gezonden wort, ende
[18] Godt den Almaghtighen, U.E. altijds in eere en voorspoedt te be-
[19] hoeden, samt in haere beste gunste,

[20] Mijn' Heere,

[21] Uwer E.

[22] Verplichten, ootmoedighen

[23] dienaer

[24] P.C. Hóóft.

[25] Mij zal lief zijn, zoo ras 't advertissement, om te dienen tegens[25]
[26] Sohier gereedt zal zijn, des een gezight te moghen hebben. Onder-[26]
[27] tussen zuilen mê Joffr[en] U.E. gemaelinne ende dochter, bij U.E.
[28] verlof hier mijne dienstighe gebiedenissen vinden, nevens die van
[29] mijn' Hujsvrouw ende dochter.

[30] 'T porselainwerk is ditte:

* Minuut. UBA II C 11.428.
Dat. de datum is niet ingevuld; uit *918* blijkt dat het porselein 9 Juni verstuurd werd.

[31] Twee schotels van de grootste soorte.

[32] Zes schotels van de naeste soorte daeraen.

[33] Vierentwintigh dubble boterschotels, zoo men ze noemt.[33]

[34] Twaelf boterschaelen.

[35] Vierentwintigh kerfschijven, oft taglioren.[35]

[36] Ujt Amsterdam, Junij 1638.

Zending van een servies als cadeau.

Eindnoten:

3 *van:* nl. om.
4 *met eenighe vereeringe:* met het een of andere geschenk; *Maer:* inleiding tot een zin die een verklaring voor de in de vorige zin genoemde traagheid bevat.
6 *ujtkeure:* kiezen; *lankhejt...ujtkeure:* lange tijd om te kiezen.
8 *een zinlijk oogh:* een kennersoog.
10 *verrekent:* gespecificeerd.
12 *op eenen bodem:* op een (telw.) schip.
13 *toeverlaet:* verwachting.
14 *benoodight:* genoodzaakt.
25 *'t advertissement:* het in te leveren stuk (vgl. de brieven van R. Verburch).
26 *des...hebben:* dat te mogen zien.
33 blijkens het aantal zijn dit borden of wat daarmee gelijk te stellen is; de woorden *boterschaal* en *boterschotel* niet in de woordenboeken en, blijkens hun welw. mededelingen, niet bekend aan dr. D.F. Lunsingh Scheurleer, voorzitter v.d. Vereniging van Vrienden van de Nederlandse Ceramiek en aan de dir. van de N.V. Kon. Ned. Delftsch Aardewerkfabriek De Porceleyne Fles anno 1653; *a butter-dish* wordt in 1657 als onderdeel van een Chinees porseleinen servies genoemd in T. Volker, *Porcelain and the Dutch E.A. Company* in *Dagh-registers of Batavia castle etc. 1602-1682* (Meded. v.h. Rijksmuseum voor Volkenkunde te Leiden no. 11 blz. 20).
35 *taglioor:* WNT: variant van teljoor, *voorsnijbord* of *etensbord*, blijkens het synoniem *kerfschijf* (WNT *kerfschijf* 2489) het eerste; het getal 24 zoUEchter kunnen pleiten voor het laatste.

918 *Aen den Heere Justus van Merstraeten, Pensionaris der stadt Brussel.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Ujt U.E. aengenaemen van den 11^{en} dezer, ende ujt het daer bijge-
[3] voeghde vonnis, heb ik gezien wat 'er omgegaen is <in> de zaeke
[4] van Sohier, ende mij daerop beraeden met mijnen swaegher Cloek.
[5] 'T zelve strekt (zoo wij verstaan, nevens U.E.) wel tot geen oordeel
[6] tegens ons; doch (mijns bedunkens) al tot eenigh vooroordeel: ge-
[7] merkt wij voortaen in plaetse van eenen bezondren persoon, den
[8] Heer P^{r} Generael zullen hebben tot wederparthije; ende dat hij
[9] schijnt het recht van Sohier best gegrondt te achten, dewijl hij meer
[10] gezocht heeft het zelve, dan dat van mijn' Hujsvrouw, aen zich te
[11] trekken, met plejten tegens Sohier over 't stuk der Neutralitejt,
[12] zonder mijn Hujsvrouw daerover eens te doen daeghen: 't en zij
[13] wij ons zelve vlaeijen willen, met gelooven dat hij geen middel ziet
[14] om haere Neutralitejt te vernietighen. Wijders, Mijn' Heere wij
[15] peinzen niet, dat de voorzejde Heer P^{r} Generael mijn' Hujsvrouw
[16] ujt den hoofde van Sohier aen recht zal vorderen, maer verbejden
[17] tot dat wij hem zoeken; indien hij, gelijk ik mejne de hujzen ende
[18] gronden waerop 't Majoraet bezet is, heeft aengeslaeghen, ende
[19] zich genoeghzaem in vol bezit gestelt. Ende naerdien wij ge-
[20] schaepen zijn, wat vroegher oft spaeder, onze aenspraak op 't
[21] Majoraet, tegens hem te moeten doen, oft tegens Sohier in geval
[22] van vrede oft bestandt; zoo vinden raedzaem, dat U.E. gelieve 't
[23] Advertissement, 't welk zoo wel tegens den eenen als tegens den
[24] andren zal kunnen dienen, op te maeken, terwijl U.E. de gestalte
[25] der zaeke in versche gedachtenis heeft. Ook vinden wij welgerijmt
[26] U.E. inzight van niet scherpelijk te praemen tegens Carel Helle-
[27] mans, bij dezen scherpen tijdt, maer liever de zaeke ijetwes te
[28] verwijlen: ende achten oorbaer, dat ook 't zelve gedaen warde, ten
[29] opmerke van d'andre wederparthijen, als de H. P^{r} Generael oft
[30] Ad^{t} Fiscael oft Sohier; Pieter Hellemans Carelszoon; Pieter Helman
[31] Ferdinandszoon; Vasseur; ende wie daer meer moghten wezen.
[32] *Maer om wat grondtlijker kennis te moghen hebben van den geheelen*
[33] *staet der dingen, zouden wij wel wenschen, dat U.E. geliefde aen mij over*
[34] *te zejnden een gedenkschrift oft berichting, aenwijzende de form van*
[35] *'t plejten aldaer; hoe die eerst ingestelt ende sedert vervolght is; zoo van*
[36] *weghe mijner Hujsvrouwe, als der tegenparthijen voornoemt: mitsgaeders*,
[37] *wie althans de inkoomsten van 't Majoraet ontfangt; ende zoo 't de*

* Minuut. UBA II C 11.528.

[38] *Fiscael is, bij welken weghe hij daer toe moghe gekoomen zijn: voorts*[38]
[39] *wie de rentebrieven ende andre beschejden van 't Majoraet in handen heeft*.
[40] Ook zoude mij zeer aengenaem zijn, dat U.E. geliefde ons eenighe
[41] opening te doen van U.E. gevoelen, noopende 't hejmelijk ver-[41]
[42] standt, dat 'er zoude moghen wezen tussen den P[r] Generael ende
[43] Sohier: alzoo wij quaelijk weeten te bezinnen wat het zij; hoewel[43]
[44] grootlijx te vermoeden staet dat 'er des oft diesgelijx ijet schujlt,
[45] dewijl Sohier zich, bij nae zonder eenighe weere te doen, heeft[45]
[46] laeten verwijzen. Zeker Heer ende vriendt, dien hij verhaelt heeft,[46]
[47] dat het Majoraet zijnen zoone was toegevonden, maer geconfis-[47]
[48] queert, vraeghde hem hoe zulx zijn konde, gemerkt hij voor dezen
[49] gezejdt had, dat zijn zoon met het recht van Neutralitejt was voor-
[50] zien. Waerop hij, wat bedremmelt in zijnen geest, antwoordde,
[51] dat de voorzejde Neutralitejt zijnen zoone niet volkomentlijk
[52] verleent was. Indien U.E. hooghwightigher bezigheden niet lijden
[53] kunnen, dat U.E. zich beleedighe om grondtlijk te verneemen nae[53]
[54] de geleghenhejt der voorzejde zaeken; gelieve daer toe te gebrujken[54]
[55] eenen andren bequaemen persoon. Ik mejne, dat men, belangende
[56] de inkoomsten van 't Majoraet, ende wie de zelve ontfangt, wel
[57] gevoeghlijk ijet zoude kunnen hooren ujt den Heere Rekenm[r]
[58] Pinzen van der Aa, onzen neeve: ende zoo UE. goedt vindt zulx t'
[59] onderstaen, gelieve, in zulken gevalle, aen zijn' Ed. te doen mijne[59]
[60] weldienstighe gebiedenissen: gelijk mitsdezen aan U.E. ende met
[61] haer verlof, aen Mê Joffr[en] Uwer E. gemaelinne ende dochter, doen
[62] van ganscher harte de mijne ende,

[63] Mijn' Heere,

[64] Uwer E.

[65] verplichte ootmoedighste dienaer

[66] P.C. Hóóft.

[67] Op den neghenden dezer maent, zijn van Amsterdam gegaen
[68] eenighe porselajnen, tot erkentenis van U.E. goeden ijver in 't
[69] behartighen onzer gerechtighejt. Ik hoope dat UE. althans deze[69]
[70] geringhejt zal ontfangen hebben, ende daeraen een goedt be-
[71] haeghen neemen.

[72] Van den hujze te Mujde, 20 Junij. 1638.

Voor de achtergrond van deze brief wordt verwezen naar *294* en vooral *294* Bijlage.
In r. 32 e.v. blijkt, dat Hooft zelf geen duidelijke voorstelling van de

situatie had, nadat er, sedert de dood van D. Francisco Hellemans in 1634, vier jaar geprocedeerd was.

Eindnoten:

6 *al:* wel.
7 *bezondren:* particuliere.
10 *het zelve:* dat; *aan zich te trekken:* in beslag te nemen (WNT *trekken* 2508 33 b).
12 *eens:* zelfs maar.
15 *peinzen:* denken.
16 *ujt den hoofde van S.:* vanwege S. (in het verband niet verklaard); *aen recht zal vorderen:* zal dagvaarden.
18 *bezet:* vastgezet: de majoraten bestonden in hoofdzaak uit hypotheken.
aengeslaeghen: in beslag genomen.
19 *genoeghzaem:* vrijwel (WNT genoegzaam 1569 2).
geschaepen zijn: genoodzaakt zullen zijn.
22 *vrede oft bestandt:* daarmee zou de inbeslagneming vervallen.
23 *den eenen:* de Procureur-Generaal.
den andren: Sohier; *Advertissement:* schriftelijk overzicht van hetgeen tot dusver verhandeld is; het werd namens een partij door haar procureur aan de raadsheren uitgereikt.
26 *praemen:* hinderlijke druk uitoefenen.
27 *bij dezen scherpen tijdt:* nu de oorlog weer intens gevoerd wordt (*bij:* Weijnen blz. 105).
de zaeke verwijlen: met de zaak teuten (Ned. Hist. 1703 I 363).
34 *gedenkschrift oft berichting:* memorandum of uiteenzetting.
de form van 't plejten: het verloop van het proces.
35 *ingestelt:* opgezet.
38 *bij...zijn:* op welke manier hij dit verworven heeft.
41 *opening:* mededeling.
verstandt: verstandhouding.
43 *bezinnen:* bedenken.
45 *weere doen:* weerstand bieden.
46 *verwijzen:* veroordelen.
47 *toegevonden:* gerechtelijk toegewezen (Mnl. Wdb. *toevinden* 505, Kil. en WNT niet, Oudemans op Hooft 334).
53 *zich beleedighe:* tijd vrij make.
54 *nae de geleghenheit* (c. gen.): hoe het gesteld is met.
59 *onderstaen:* informeren.
69 *gerechtighejt:* goed recht.

919 *A Monsieur, Mons^r Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N^o 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1638 Muijden 22 Junij beant*w* 24 ditto.)
loont.

[1] Mons^r mon Frere,

[2] U.E. bezighejt leez ik tweemaels in uwen brief: eens ujt de spelling[2]
[3] der woorden, ende eens ujt het maxel der letteren, en de swier[3]
[4] hunner haeste. Dies geloove dat U.E. dubbel ander werk heeft, ende[4]
[5] acht mij nae gelang dankschuld[-] te wezen, voor een schrijven ujt[5]
[6] den brandt gehaelt. Mij verlangde zeker, en ik vastte vast nae eenigh[6]
[7] verslagh van 't geen zich in deze krijsbeweeghenissen, sint mijn
[8] vertrek van Amsterdam moght' hebben toegedraeghen, oft aldaer
[9] kundigh geworden zijn. Want de loopmaeren zijn spaerzaem[9]
[10] geweest in dat deel; en de vrienden niet milder: U.E. schrijven het[10]
[11] eerste aen mij, dat sedert ijets van deze stoffe heeft aengeroert.[11]
[12] U.E. zejdt niet oft d'onzen van de Marijschan[-] geweeken zijn:[12]
[13] dan oft zij 't noch aenvechten, en in hoope van verovren staen.[13]
[14] Doch ik achte dat zij afgetoghen zijn; dewijl U.E. meldt dat zij zich
[15] tot Callo beschanssen. Maer als de voorzejde schans schoon ge-[15]
[16] wonnen waer, zoo zoud' er, mijns bedunkens, noch vrij wat aen
[17] den Blokkers- oft Vlaemschen dijk, als aen een heet ijzer, te
[18] knauwen vallen. Dan, die doorgebeeten, zouw den Antwerpe-
[19] naeren de moedt zoo log zinken, als hij nu, met het verdwijnen
[20] der eerste vreeze, luchtigh gerezen is. Zoo lekker een beetjen, als[20]
[21] die stadt, is wel waerdigh dat m' 'er den mondt wat om barne.
[22] 'T magh echter wel, dat de brok te groot is te begaepen voorshands,[22]
[23] ende dat men 't, dezen zoomer daermeê zal aenzien. Dat het op
[24] eenighe plaets in Vlaendre gemunt waer, zouw mij niet vreemt
[25] dunken; ende U.E. magh indachtigh zijn, 't geen ik haer eens ter[25]
[26] borze, ujt den mondt van den Heere Kinschot verhaelde, die zich
[27] vastelijk liet voorstaen, dat het Hulst zoude gelden. Maer 't schiet[27]
[28] volle laet in den tijdt, om zoo een beleg aen te vangen: en de[28]
[29] Franchojzen schijnen niet dan windt te breeken. Hadden zij zoo veel[29]
[30] gedaen, voor 't verloop der zaeken van Dujtslandt, ende eer dat de
[31] Cajzar volk moght missen tot hulpe van den Spanjaerdt; grooter

* Origineel. UBA II C 13.1.
Hs. door innaaien en inbinden afgesleten. Emendaties r. 5 *dankschuldigh*; r. 12 *Marijschans*; r. 36 *Omaers*

[32] lichtenis zouden wij daerbij gevoelt hebben. Altijds, terwijl[32]
[33] Picolhuomini hier is, zal Hartogh Baerent te schooner spel hebben;[33]
[34] en de Sweed misschien niet mis dobbelen. Mij benieuwt niet zekers[34]
[35] te hooren van 't bedrijf der voorzejde Franchojzen, ende oft zij noch
[36] voor Sant Oma[-] leggen, oft opgebrooken zijn. God behoede
[37] onzen Ammirael, die van de Dujnkerkers gedrejght wort: ende[37]
[38] U.E. aen de welke zich van heelen harte gebiedt,

[39] Mons^{r} mon Frere,

[40] U.E.

[41] Verplichte, dienstw^{e} broeder

[42] P.C. Hóóft.

[41] Uit mijn Toorentjen, 22

[42] Junij. 1638.

Oorlogsnieuws.

Eindnoten:

2 *U.E. bezigheit:* Dat u het druk hebt.
spelling: verschrijvingen door haast.
3 *maxel:* vorm.
4 *dubbel:* zeer veel.
5 *nae gelang:* in evenredigheid.
ujt den brandt gehaelt: op de drukte uitgespaard.
6 *Mij...vast:* Ik verlangde inderdaad (als antwoord op een onderstelling in Baak's brief?) en hunkerde hevig.
9 *kundigh:* bekend, ruchtbaar.
10 *in dat deel:* over dat onderwerp; *milder:* royaler; *U.E. schrijven* (*is*) *het eerste*.
11 *sedert* (adv.).
12 de Marijschans: op de linkeroever, nu Fort S^{t} Marie.
13 *oft zij 't noch aenvechten:* het WNT geeft niet de constr. 'het aanvechten'; 'het' moet dan een onnauwkeurige pronominale aanduiding van 'de Marijschans' zijn. - De genoemde schansen lagen ten N.W. van Antwerpen op de linkeroever. Men wilde daar door inundaties een insluiting bereiken.
15 *als* (...) *schoon:* ook al was (...).
20 *luchtigh:* licht en vlug, tegenstelling van *log* (WNT *luchtig* 3179 4); *Zoo lekker...barne:* Zo'n lekkerbeetje (...) is wel waard dat men er zijn mond wat om brandt.
22 *begaepen:* op te happen.
25 *ter borze:* een van de zeer weinige blijken dat Hooft weleens op de Beurs kwam.
27 *'t schiet:* het schiet op (WNT *schieten* 581 2).
28 *volle laet in den tijdt:* erg laat in 't seizoen.
29 *windtbreeken:* snoeven.

zoo veel...Dujtslandt: zooveel (als wij nu) voordat de Duitse zaken (nl. die van Zweden in D.) zich ten ongunste keerden.

32 *Altijds:* Dat is te zeggen...

33 Pic(c)olhuomini (vgl. *603, 718*): Ottavio Piccolomini (Hooft spelt hier de naam, misschien als scherts, etymologiserend), 1599-1656, veldheer, van 1620 tot 1643 in dienst van de keizer, daarna van Spanje; Reichsfürst wegens zijn diplomatieke verdiensten voor Oostenrijk bij het realiseren van de Munsterse bepalingen; Hartogh Baerent: Bernhard van Saksen-Weimar, vgl. *911* r. *36*.

34 *Mij benieuwt...hooren:* Het verbaast me dat ik niets zekers hoor.

37 *Ammirael:* Maerten Harpertsz. Tromp, 1597-1653, L^t Admiraal sedert 1637, in deze jaren dikwijls in gevecht met de Duinkerkers.

920 *A Monsieur, Mons^r^ Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs in N^o^ 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muijden 22 Junij beant*w* Pri^o^ Julj)
loont.

[1] Mons^r^ mon Frere,

[2] Verstaende op gister, ujt schrijven van Mons^r^ et Frere Bartelotti, de
[3] goede tijdingen, zejd' ik te duchten voor den hinkenden bode, die[3]
[4] (gelijk ik zie bij UE. en S^r^ Carel vander Wijens brief) nu achter
[5] aen gekomen is. Zeker 't was wel te vermoeden, dat de beschansing
[6] der onzen, die in zoo kort een' tijdt quaelijk weerbaer kon zijn, zeer
[7] swaerlijk zulk een geweldt wederstaen zoude. U.E. doet mij vrund-
[8] schap, immers zoo groote aen 't melden der droeve als der blijde[8]
[9] tijdingen: ende zejdt 'er wijslijk aen dat zoo hard een' smak behoort[9]
[10] te leeren. Wie weet waer zij goedt voor zijn moghe? *Ellende ver-*[10]
[11] *draeght men, voorspoedt bederft ons*, zejdt Tacitus met Galbaes mondt.
[12] Indien Callo noch houdt, het zal mij verwonderen; ende niet min,
[13] dat de vijandt de bezettelingen, met wejgheren van lijfs verzekert-[13]
[14] hejt, vertwijfelt maekt. Mijn Heer de Prins, als weetende wat op[14]
[15] den tejrling der oorloghe loopt, ende *que les armes sont journalieres*,[15]
[16] gelijk de Franschen zeggen, zal, hoop ik, orde gestelt hebben,[16]
[17] tegens de swaerste sleep van zoodaen een ongeval. Ende zal mij[17]
[18] benieuwen, oft de Franchoizen, hebbende, zoo te gelooven staet,
[19] hunne handen rujm mits 't wenden der Spaensche kraften tegens[19]
[20] ons, niet bezonders aenslaen en verrichten zullen. De zeghe der[20]
[21] Spaenschen op de Moker hejde baerde de mujterij, en de *Fuera*[21]
[22] *vellacos* tot Antwerpen, hunn' eighe stadt. Ujt het verovren van
[23] Sierixzee sproot hunne opstending, die den algemejnen afval, en de[23]
[24] Gentsche vrede veroorzaekte. God, beter dan eenighe artz, kan 't[24]
[25] vergif tot geneeskrujdt gebrujken. Die verleene den vaederlande,
[26] U.E. ende ons 't hejlzaemste, ter bede

[27] Mons^r^ mon Frere, van

[28] U.E.

[29] Verplichten dienstw^sten^

[30] broeder

* Origineel, UBA II C 13.23.

[31] P.C. Hóóft.

[30] Van den Hujze te Mujde,

[31] 24 Junij. 1638.

[32] Van d'eerbiedighe groetenissen, die ik doe mitsdezen aen U.E. ende
[33] Joffr[e] zuster, gelieve mede te deelen aen Messieurs et Freres[33]
[34] Bartelottj en Schujl, met ontschuldighing mijner naelaetighejt in
[35] 't antwoorden op hun aengenaem schrijven. Want de lust ontbreekt
[36] mij, en des te meer de stoffe. Ik verwacht morghen ijet naeders van
[37] U.E. die grooten dank hebbe voor het verbondt met Vrankrijk.[37]

Oorlogsnieuws. Gevaar voor de onderneming tegen Antwerpen.

Eindnoten:

3 *de goede tijdingen:* blijkbaar over de veldtocht; *den hinkenden bode:* (uitdrukking:) de achteraan-komende bode (met slecht nieuws).
8 *immers zoo groote:* tenminste even grote; *aen:* door, vgl. r. 9.
9 (*U.E.*) *zejdt 'er wijslijk aen:* (nog bestaande constructie).
10 *Ellende enz.:* miseriae tolerantur, felicitate corrumpimur. Tacitus *Historiae* I 15,3.
13 *lijfs verzekerthejt:* lijfsbehoud in geval van overgave.
14 *wat...loopt:* wat afhangt van de oorlogsdobbelsteen.
15 *que les armes sont journalieres:* dat de wapenen wispelturig, onberekenbaar zijn.
16 *orde stellen:* maatregelen nemen.
17 *de swaerste sleep:* de ernstigste gevolgen; *zoodaen:* zodanig (U.W. IV 400); *ongeval:* ongeluk.
19 *mits:* door.
20 *niet:* niets; *aenslaen:* ondernemen.
21 Moker hejde: 1574; *Fuere vellacos: her uit fielen*! (Ned. Hist. 9[e] boek, ed. 1703 I, 364: de kreet waarmee de Spaanse troepen de muitende Walen-in-Spaanse-dienst uit Antwerpen joegen).
23 Sierixzee: in 1576 door de Spanjaarden onder Mondragon veroverd; *opstendingh:* algemene muiterij van de Spaanse troepen, furie te Antwerpen.
24 *de Gentsche vrede:* de Pacificatie van Gent, waarbij alle gewesten, op voorwaarden, zich aaneensloten om de Spaanse troepen te verdrijven.
33 *mede te deelen:* ook een deel te geven.
37 *het verbondt met Frankrijk:* wschl. de tekst van het Verdrag van Partage (1635).

921 *A Monsieur, Mons^r^ Guillaume Bartelotti op de Heeregraft, tot Amsterdam.*

*
loont.

[1] Mons^r^ mon Frere,

[2] Dank hebbe U.E. voor de vergiffenis, gegunt aen mijne naelaetig-
[3] hejt in 't antwoorden, die ujt gebrek van stoffe en overvloedt van[3]
[4] onlust veroorzaakt is. Hoe zeer zij t' Antwerpen stoffen, noch[4]
[5] verlicht het mij te zien, dat zij 't getal der gesnevelden niet hoogher
[6] dan op 1200 in alles begrooten, waeronder zoo wel de drenkelingen[6]
[7] als de verslaeghenen begreepen zijn; ende dat de braeve Hopman
[8] Palotti, ten minste 't lijf geberght heeft. Als nu de gevangenen 2500[8]
[9] waeren, volghends d'Antwerpsche tijdingen, zoo zouden wij niet
[10] booven 3700 man' missen. Dies verwondert mij waer d'andre
[11] belandt moghen zijn: gemerkt Graef Willem wel ontrent zeven[11]
[12] dujzent man' bij zich gehadt moet hebben. Zoo U.E. hier af, ende
[13] hoe de reste ontkoomen zij, wat zekers verneemt, ik bidde om deel
[14] daer aen. Wijders troost mij 't zeggen van zekeren Turk tot
[15] Veneedje, die gevraeght zijnde, nae hun verlies van Cijpers en
[16] hunne overhandt tot Lepanto, wat 'er hem af dochte, antwoordde;[16]
[17] *Gij hebt mijn Heere 't hajr en den baerdt gekort: dat zal weder aenwassen;*
[18] *maer nemmermeer de arm*, te weeten Cypers, *dien hij u heeft afgeslaeghen*.
[19] Desgelijx is de vijandt geschaepen, niet zoo licht weder aen zijn'[19]
[20] verloore steden te geraeken, als wij aen volk. De plaets, gerujmt bij
[21] d'onzen, was noch (nae dat ik begrijpen kan) van geen groot
[22] belang: want daer bleeven noch drie dijken te verovren, eer men
[23] 't Landt van Waes kon onder waeter zetten: zulx het noch veel[23]
[24] voeten in d'aerde had. De gevangenen zullen ook, voor een groot
[25] deel weder keeren. Maer de Hoplujden hebben een groot banque-[25]
[26] roet, zijnde ten minste een' maent soldijs quijt, ende moetende
[27] nieuwe kosten doen om geweer en volk te bekoomen. Godt be-[27]
[28] hoede ons, nae dus een' neep te lande, tegens een' smaedigher ter[28]
[29] zee, daer onze Ammirael gedrejght wort: ende verleene U.E. samt[29]
[30] Joff^e^ zuster, de vulte uwer deughdelijke begeerten, nae wensch,
[31] Mons^r^ mon Frere, van

* Origineel. UBL Pap. 2.

[32] U.E.

[33] Verplichten, dienstw^{en} broeder,

[34] P.C. Hóóft

[34] Van den Hujze te Mujde,

[35] 29 Junij. 1638.

Over de nederlaag bij Callo. Terwijl het leger bij Bergen-op-Zoom klaar lag voor de aanval op Antwerpen, leden de vooruitgezonden troepen die inundaties moesten stellen, door aarzeling en overvoorzichtigheid een beslissende nederlaag.

Eindnoten:

3 *overvloedt van onlust:* stellig over Callo.
4 *noch:* toch.
6 *drenkelingen:* verdronkenen.
8 *'t lijf geberght:* het leven eraf gebracht.
11 Graaf Willem van Nassau-Siegen; *zeven dujzent:* geschiedschrijvers geven 6000 op.
16 Lepanto: zware nederlaag van de Turken tegen de verbonden Christelijke Midd. Zeemogendheden onder Don Juan (1572). Daarbij verloren de Turken, evenals de Nederlanders bij Callo, alleen manschappen en bewapening (haar en baard, die weer zullen aangroeien); Cyprus was door de Turken op Venetië veroverd evenals Breda enz. door de Nederlanders: de arm die niet weer aangroeit.
19 *geschaepen:* in de omstandigheid.
23 *'t Landt van Waes:* het NO. van Oost-Vlaanderen, tegenover Antwerpen.
25 *weeder keeren:* uitgewisseld worden.
de Hoplujden...quijt: voor deze zinsnede is geen sluitende interpretatie gevonden. Het sneuvelen van soldaten, die aan 't begin van de maand soldij ontvangen hebben, wordt pas een geldelijk nadeel, als ze binnen die maand vervangen worden, wat vrijwel onmogelijk is. Gevangengenomen soldaten worden ook pas een nadeel, als ze vervangen worden voordat ze ‘weder keeren’ (door uitwisseling). De vervanging van de bewapening en de onkosten van aanwerving en eventueel handgeld noemt Hooft afzonderlijk. Men kan desnoods ook denken aan kisten met geld voor de uitbetaling aan het begin van de volgende maand, want er ging bagage verloren. (Mededeling van de majoor H.L. Zwitzer namens het Hoofd van de sectie Krijgsgeschiedenis, Chef der K.L.)
27 *geweer:* wapens.
28 *neep:* kneep, knauw.
29 *gedrejght*, nl. door de Duinkerkers.

922 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft*)

*

[1] Quibus hactenus supersedi, magnifice Hoofdi, jam stabo promissis.
[2] Scribam et quod non offertur ultrò, quaeram argumentum. Dicam
[3] aliquid de lite tuâ, de bello nostro, et studiis meis. Nascitur non
[4] rarò lis inter eos, quibus opes validae sunt, et qui de herciscunda
[5] familiae hereditate cogitant. Ideo Philosophis hoc nomine pax est;
[6] nec Hagam excurrere necesse habent, qui omnia sua secum[6]
[7] portant. non male cum iis agitur, quibus Plutus forensis controver-
[8] siae materiam subministrat parcius. Non opus Iudicibus aut
[9] Supremae aut Provincialis Curiae, quibus sors obtigit infra medio-
[10] critatem, liberorum numerus supra eandem. nec citantur illi, nec
[11] citant; causâ nec superiores nec inferiores sunt. Te, maxime Hoofdi,
[12] invitum scio pertrahi in rostra et forum, qui cum Musis tuis loqui
[13] domi mavis, quam coram Themide de rationibus accepti et expensi[13]
[14] altercari. Sed his incommodis causae primum bonitatem, inde
[15] patientiae constans robur, denique spem facilioris à Curia pronun-
[16] ciati oppone. Bella nostra quod attinet, infelici nuper Marte[16]
[17] pugnavimus. Est sua judiciis et foro alea, est et bello, utriusque
[18] jactus casusque anceps. prioris fortunam experiris privatus,
[19] posterioris experimur omnes. Nec tamen in id discrimen adactae
[20] res, ut locus sit Lucani versibus:[20]

-*Cadit alea fati*,
Alterutrum mersura caput.

[23] Novimus nullibi minus quam in bello respondere eventus. levissimo
[24] motu maxima coepta eludi, parvis momentis in spem metumque
[25] impelli animos videas. Invasit nostros Panicus terror, et in fugam se
[26] recepere non fugati. Haesit olim in Minturnis paludibus miles[26]
[27] Romanus, noster in Flandricis aestuariis. Fatali ista ripa non semel
[28] malè stetimus. Dixerim penè cum Polydoro:[28]

Heu fuge crudeleis terras, fuge littus iniquum.

[30] Proverbio fertur: matrem timidi non flere. sed hac clade multae[30]
[31] timidorum matres flent, sive captivos flere libeat, sive mortuos.
[32] Utinam per virtutem potius novissimum spiritum reddidissent,
[33] quam per ludibrium et contumelias hostium. Nunc nostrum est,

* Barl. Epist. no. 369.

[34] quae inauspicatò acciderunt, consilio et prudentiâ flectere in melius.
[35] tristibus pares quoque nos esse oportet, nec unius praelii eventu
[36] pavescendum. Inter initia contra illos magis fuit, quos postremum
[37] respexit victoria. Mars communis nunc victum erigit, nunc adfligit
[38] victorem. Infirmi ingenii est, lapsu aliquo summae rei diffidere.
[39] fortes et strenui contra fortunam insistunt spei. Quare nec
[40] exaggerari velim calamitatem nostram, nec contemni. *clades scire*[40]
[41] *qui refugit suas, Gravat timorem*. stulta dissimulatione remedia potius
[42] malorum differuntur, quam mala. Tribus magnis urbibus simul
[43] institit belli vis, Brisaco, Fano S. Audomari, et Antwerpiae, sed
[44] frustra. magnis ausis excidimus nos Gallusque federe promovimus
[45] parum. augurent alii alia. ego futurum spero, uti haec clades acuat
[46] nostrum fortitudinem, et quae fortitudinis cos est, iram. quasi in
[47] triumphum per Brabantiae urbes missi captivi discent posthac
[48] mortem praeferre ignominiosae captivitati. res secundae negligen-
[49] tiam ferè, adversae curam creant et vigilantiam. Nunquam populo[49]
[50] Quiritium plus fuit animi; quam cum plus esset periculi et malo-
[51] rum. Sed de his satis, ne sutor ultra crepidam. Iam de studiis tria[51]
[52] verba. Nobilissimo Realio scripsi Epitaphium, flagitantibus id
[53] amicis. Sed tot tantisque viri virtutibus non potui parem reperire[53]
[54] orationem.

[55] Si quid minus placeat, aut frontem tibi corruget, mone et significa.
[56] Te suasore, mutabo quidvis. Vale, vir summe, et uxorem matronam
[57] spectatissimam, liberosque patris matrisque εκτυπα (*expressas*
[58] *imagines*) et generosum germen à me saluta.

[59] Amstelod. 19 Iul. 1638.

VERTALING

Die beloften, luisterrijke Hooft, die ik tot nu toe wat heb verdrongen, daarvoor zal ik nu gaan staan. Schrijven zal ik en - iets, wat niet vanzelf zich presenteert - zoeken naar een stoffe. Ik ga iets zeggen over den gerechtelijken handel van u, over onzen oorlog, over studiën van mij.

Daar ontstaat niet zelden rechtsstrijd tussen hen, bij wie het vermogen machtig is en die over het onderling verdelen van familie-erfgoed overleggen. Daarom heerst onder de Wijsgerigen op dit stuk vrede; uit hun woonoord naar Den Haag te ijlen hebben zij niet nodig, die al het hunne bij zich dragen. Niet kwaad vergaat het hun, dien de Mammon van de balie voor twistgedingen de grondstof maar spaarzaampjes toelevert. Geen behoefte aan Rechters of Hogen Raad of Provinciaal Hof voor hen, wien kapitaal ten deel viel beneden de middelmaat, een kindertal daar bovenuit; zij worden niet gedaagd en dagen niet; een rechtszaak winnen ze niet, maar ze verliezen evenmin. Van u, o grote Hooft, weet ik, dat tegen uw zin men u sleept naar raadhuis

en rechthuis, u, die met uw Muzen thuis in gesprek te zijn meer begeert dan ten overstaan van Themis over rekeningen van uitgaaf en ontvangst een woordenwisseling te hebben. Maar deze inconveniënten, plaats daar nu vooreerst de rechtmatigheid van uw zaak, dan de standvastige weerkracht der volharding, en eindelijk de hoop op een uitspraak van de zijde van het Hof meer naar uw wens tegenover.

Wat onze oorlogen belangt, met onfortuinlijk krijgsgeluk hebben we kort geleden gestreden. Inderdaad, een eigen toevalskans kennen processen en rechtszaal, een eigen kans ook kent de oorlog; bij beide is worp en wijs van vallen ongewis. Van den eersten teerling ervaart ge den uitslag privé, van den laatsten ervaren wij hem allen. Toch hebben zich de zaken niet tot zulk een critieke situatie toegespitst, dat er plaats zou zijn voor Lucanus' verzen:

> ..... *valt de teerling van 't noodlot*,
> *Doem tot verzinken voor een van de twee*.

Wij weten, dat nergens minder dan in den oorlog uitkomsten corresponderen. Door de lichtste beweging kunt ge de gewichtigste ondernemingen gepareerd zien, door futiele factoren tot hoop en vrees gemoederen aangezet. Hier overviel de ouden een Panische schrik en zij sloegen op de vlucht zonder op de vlucht te zijn gejaagd. Eens bleef steken in de moerassen van Minturnae de krijger van Rome: zo de onze in de Vlaamse wielen. Op dien noodlottigen oever hebben wij meer dan eens kwalijk standgehouden. Bijna zoude ik zeggen met Polydorus:

> *Ach, wil toch mijden een land zo wreed, mijd een kust zo vol hebzucht!*

Spreekwoordelijk zegt men: de moeder van een bloodaard weent niet. Evenwel, door deze nederlaag zijn er vele moeders van bloodaards, die wenen, hetzij ze gevangenen te bewenen verkiezen hetzij gestorvenen. O mochten onder betoon van heldenmoed zij den laatsten ademtocht hebben uitgeblazen liever dan onder spoten smaadwoord van den vijand. Nu ligt het op onzen weg, wat onverhoeds is overkomen, met beleid en overleg om te buigen ten goede. Het onheil partijgevend dienen ook wij te zijn; men moet niet om den afloop van énen veldslag trillen. In den aanvang pleegt de Zege veeleer hun tegen te zijn, naar wie ze ten laatste toch omziet. De krijgkans, gemeengoed, richt nUEens den verwonnene op, dan slaat ze den overwinnaar weer neer. Het is tekenend voor een karakter zonder niveau, dat het bij enig uitglijden den einduitslag 't vertrouwen opzegt. Wie dapper is en flink, houdt dwars tegen de omstandigheden in, vast aan de hoop. Daarom zou ik onzen tegenslag niet overdreven willen zien, maar ook niet weggewuifd. *Wie het zien van d'eigen verliezen schuwt, Vergroot beangstheid*. Door dwaas ogensluiten schuift men eerder remedies tegen kwalen naar verre toekomst dan de kwalen. Drie grote steden tegelijk bracht in het nauw het oorlogsgeweld: Breisag, St. Omer en Antwerpen, maar vergeefs. In grote waagstukken faalden wij en de Fransman; met het verdrag zijn wij weinig opgeschoten. Laat nu de een dit voorgevoel hebben, de ander dat, ik hoop, dat het zo zal gaan, dat deze nederlaag bij de onzen de dapperheid en wat van dapperheid de slijpsteen is, de woede, wet. Als ten triomf langs Brabants steden gegestuurd zullen de gevangenen leren, later den dood te prefereren boven smadelijk gevangenzijn. Voorspoed schept bijna altijd achteloosheid, wederspoed zorgvuldig handelen en waaksheid. Nooit heeft het volk van Rome's burgers meer geestkracht

bezeten dan toen er een maximum was aan gevaar en onspoed. Maar hierover genoeg, opdat niet de schoenmaker zich niet houde bij zijn leest. Nu over de studiën

3 P.C. Hooft, naar v. Sandrart, met oudere trekken

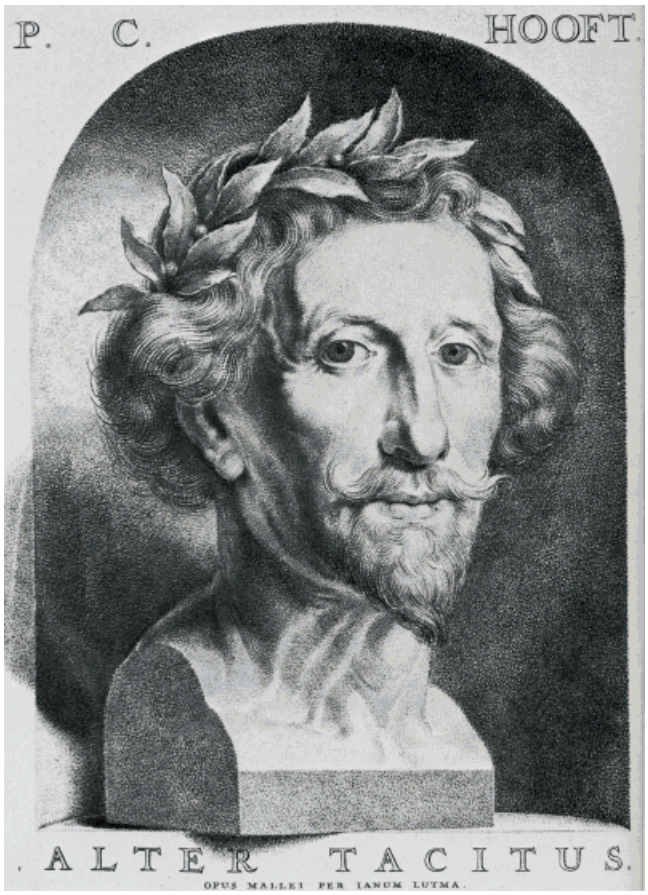

4 P.C. Hooft, door Jan Lutma Jr.

een enkel woord. Voor den hoogedelen Reael heb ik een *Epitaaf* geschreven, daar de vrienden dit verlangden. Maar voor de vele grote deugden van den man heb ik geen aequivalente verwoording kunnen vinden.

Zo iets minder bevalt of u het voorhoofd met rimpels doorploegt, attendeer en wijs aan. Op uw aanraden zal ik wijzigen al wat ge wilt. Vaarwel, treflijke man, en wil uw gade, die geziene Vrouwe, en uw kinderen, vaders en moeders εκτυπα (getrouwe evenbeelden) en edele spruiten, van mij groeten.

Amsterdam, 19 Juli 1638.

Eindnoten:

6 Bias bij Cicero. *Paradoxa Stoicorum* 1, 8 en Valerius Maximus 7, 2 ext. 3; Spilton bij Seneca, *De constantia sapientis* 5, 6 en *Epistulae* 9, 18; Simonides bij Phaedrus 4, 22, 14.
13 Iustitia.
16 Slag bij Callo.
20 Lucanus 6, 7-8 met wijziging van *placet* in *cadit*.
26 In Latium; bekend doordat Marius zich daar schuil hield; zie Velleius Paterculus 2, 19, 2; Valerius Maximus 8, 2, 3; Plutarchus, *Vita Marii* 38.
28 Vergilius, *Aeneis* 3, 44, met vervanging van *avarum* door *iniquum*.
30 Nepos, (VIII) *Thrasybulus* 2, 3.
40 Seneca, *Agamemnon* 419-420.
49 In den 2en Punischen oorlog (218-201), vooral vlak na Cannae (216).
51 Apelles bij Plinius, *Naturalis Historia* 35, 85; vgl. Valerius Maximus 8, 12 ext. 3.
53 Grafschrift: *Epitaphium, Sacrum memoriae Nobilis summique viri Laurentii Reael, Equitis, non uno munere domi forisque functi. Barl. Poemata*[4] *II 222*.

923 *Mons^r Joost Baak, bij 't ouwde-mannenhujs, in N^o 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muijden 29 Julij 1638 ontf^n ende beant*w* 30 ditto)
Loont.

[1] Mons^r mon Frere,

[2] In mijn keeren door Amsterdam ujt den Haeghe, sprak ik de Heeren
[3] Vossius en Barlaeus; oorverlejders, die mij den tijdt te kort maek-
[4] ten, om U.E. te begroeten. Zij beloofden mij genoeghzaem hun
[5] verzoek alhier, tegens overmorghen oft naestkoomenden Zondagh
[6] 's avonds: doch hadd' ik hunne E.E. naeder te verwittighen. Nu[6]
[7] genaekt de tijdt: waerover dit schrijven diene, om U.E. samt Joffr^e[7]
[8] zuster te bidden, gelieve ons de eere te gunnen, van herwaerts te
[9] koomen nevens de voorzejde Heeren, op eenen der twee gemelde[9]
[10] avonden, dien U.E.E. nevens hunne E.E. den bequaemsten zullen[10]
[11] vinden; om eenen dagh, twee, oft drie, in zoo smaeklijk een gezel-
[12] schap te besteden; 't welk ik hoope dat noch met andre persoonen[12]
[13] van soorte en wetenschap, ende die Uwer E. zouden moghen te[13]
[14] staede koomen, zal vermeert worden. Een derzelve zal moghelijk
[15] zijn de Heer Schotte, Raedsheer in den Hooghen Raede. Van dezen[15]
[16] heeft de Heer Vossius een boek, getijtelt Chronologia, dat is Tijdt-
[17] rekening, ujt mijn' handen ontfangen. U.E. gelieve te helpen[17]
[18] gedenken, dat zijn' E. 't zelve mede brenge. Ik verwacht niettemin[18]
[19] op morghen een gunstigh antwoordt van U.E. om te weten waer
[20] nae wij ons te richten hebben. Ondertussen zal mij lief zijn dat
[21] U.E. aen hunne E.E. doe mijne welhartlijke groete en gebiedenis,
[22] gelijk dezelve, mitsdezen, aen U.E. samt Joffr^e zuster, gedaen
[23] worden,

[24] Mons^r mon Frere, van

[25] U.E.

[26] Verplichten, dienstw^sten

[27] broeder

[28] P.C. Hóóft.

[27] Van den Hujze te Mujde,

* Origineel. UBA II C 13.16.

[28] 29 Julij. 1638.

Uitnodiging. Vossius en Barlaeus lebben hun komst al toegezegd.

Eindnoten:

6 *doch...verwittighen:* maar ik moest hun nog nader berichten.
7 *waerover...diene:* daarom moge dit schrijven dienen.
9 *nevens:* evenals, dus na overleg met V. en B.
10 *bequaemsten:* het best schikkende.
12 *besteden:* doorbrengen.
13 *soorte:* aanzien; ende: dit verbindt niet nog een derde soort gasten met de genoemde, maar een eigenschap, nl. de Baaks goed te stade te komen, d.i. te schikken (WNT *stade* 411 2e al.) door het aanzien en de geleerdheid.
15 Schotte: Apollonius Schotte, vgl. *536, 910*.
17 *U.E. gelieve* enz.: wees zo goed erom te helpen denken (eraan te herinneren) dat hij het meebrengt.
18 *niettemin:* evenzeer (WNT *niettemin* 1961 1).

924 *A Monsieur, Mons^r Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N^o 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1638 Muijden 9 Aug^ti beant^w. 11 ditto)
loont.

[1] Mons^r mon Frere,

[2] T' avondt, oft morghen ten langste, verwachten wij hier de[2]
[3] Joffr^e[.] Tesselscha en Francisca. Op dit paer keelen, heb ik zes paer'
[4] ooren ten middaghmael genoodight: te weeten Mess^rs et Freres,
[5] Bartolotti, Schujl, ende U.E. (aen de welke zij beloofden de[5]
[6] boodschap te doen) met uwer E.E. Hooghe Overheden. Op dat[6]
[7] nu U.E.E., onverziens koomende, ons niet ujtgereden vinden,
[8] wenschte ik wel, dat U.E. mij op morghen verwittighde, oft wij
[9] U.E.E. op woonsdagh oft op donderdagh zullen te gemoete zien.
[10] Want daar nae, zal 't zoo wel niet geleghen vallen. Zoo U.E.M^r
[11] Dirk den orgelist mede kan troonen; 't spel zal te volmaekter[11]
[12] wezen. Verbejdende een gunstigh antwoordt, gebied ik mij op
[13] 't hartlijkste aen U.E. samt d'andere vrienden, ende blij[-]

[14] Mons^r mon Frere,

[15] Uwer E.

[16] Verplichte, dienstw^ste broeder

[17] P C Hóóft.

[16] Van den Hujze te

[17] Mujde, 9 Aug. 1638.

Uitnodigingen voor een samenkomst te Muiden.

Eindnoten:

2 *ten langste:* op z'n laatst.
5 *aen de welke...doen:* aan wie zij de invitatie beloofden over te brengen.

* Origineel. UBA II C 13.15.
Hs. de rechterkant verfrommeld en afgebrokkeld. Emend. r. 3. *Joffr^en*; r. 13 *blijve*.

6 *Hooghe Overheden:* vrouwen.
11 mr. Dirk Sweeling, vgl. *385*; *'t spel:* in twee betekenissen: het partijtje, de onderneming, (de zaak waarover we 't hebben), en de muziek; *te volmaekter:* des te volmaakter.

925 (*P.C. Hooft aan C. Barlaeus*)

*

[1] Mijne Heere,

[2] Uit zorge dat de voorige koelte mogh't Uwer E. hebben doen[2]
[3] doorwaaijen de gedachtenis van den tijdt, wanneer wij hier de
[4] Joffrouwen Tesselscha en Francisca verwachten, laat ik dit blad
[5] overwaaijen, om Uwer E. in te luisteren, dat Muide, op dezen[5]
[6] avondt, oft morgen ten langste, de Meereminnen meint te zien, die[6]
[7] 't meer geluks zullen toezingen, dan de aalouwde, daar men 't[7]
[8] sprookjen af vertelt. Wij bidden dan wederom, ten vuurighste,
[9] UE. gezuiverde ooren op dat paar klaare keelen te gaste; ende te[9]
[10] bruiloft op het huwelijk, dat zij tussen haare ende der snaaren stem
[11] zullen maaken; ende dat UE. zonder uitstel, de reize gelieve t'aan-
[12] veirden, om eenige daagen te verquisten, die men niet lichtlijk[12]
[13] beter zouw kunnen besteeden. Mij verlaatende tot deze, gebied ik
[14] mij in UE. beste gunste, ende blijf,

[15] Mijn Heer,

[16] Uwer E.

[17] onderdaane toegedaane

[18] dienaar

[19] P.C. Hóóft.

[17] Van den Huize te Muiden,

[18] den negenden van Oestmaandt,

[19] 1638.

Dringende uitnodiging, vooral met het oog op de muziek.

Eindnoten:

2 *de voorige koelte:* de wind (WNT *koelte* 4957 7 b) die wij pas gehad hebben.
mogh't...doorwaaijen: mocht hebben doen vergeten.
5 *inluisteren:* influisteren.
6 *ten langste:* ten laatste; *de Meereminnen:* Tesselschade en Francisca; *meint:* verwacht.

* Geen hs. Overgenomen uit *Werken* (1671), no. 154.

7 *de aalouwde...vertelt:* Muider vissers hadden in hun net een meermin gevangen en deze mishandeld, waarop de meermin voorspeld had: ‘Muden sal Muden bliven / Noit en sal Muden becliven!’ (oudste bekende bron: W.H. Goudanus, *Hollandiae Gelriaeque bellum...1507 etc.* in Matthaeus, *Analecta I* 321);
becliven: gedijen, vooruitgaan.
9 *gezuiverde:* geoefende.
12 *verquisten:* in ledigheid doorbrengen.

926 *A Monsieur, Mons^r Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N^o 3. tot Amsterdam.*

*
loont.

[1] Mons^r mon Frere,

[2] Ik hoope dat het ongeluk van U.E. achterblijven wel slaeghen zal.[2]
[3] Want Joffr^e Tesselscha is gekoomen zonder Francis<c>a, die zelf
[4] onverziens eenighe gasten gekreghen had. Niettemin wij
[5] verwachten haer noch, doch weeten den dagh niet. Als zij hier zal
[6] zijn, denken wij U.E. des te verwittighen, op dat de vreughde van[6]
[7] zoo zoet een gezelschap haeren voortgank hebbe. Mons^r et Frere
[8] Schujl heeft mij op de begraffenis van zijner E. zoontjen ge-
[9] noodight. Maer alzoo wij den H. Barlaeus, nevens Joffr^e Tesselscha
[10] en M^r Sammer hier hebben, behalven noch een' andre ongeleghen-[10]
[11] hejt, ende dat ik op morghen hier zekre gemaghtighden der Heeren
[12] Staeten verbejden moet, om de geleghenhejt van den dijk en de[12]
[13] hameije te bezightighen, zal ik niet kunnen ujtbreeken. U.E.[13]
[14] gelieve 't zelve tot mijn ontschuldighing te vertoonen aen Mons^r et[14]
[15] Frere Schujl, nevens mijne groetenis, die ik ook doe aen Mons^r et
[16] Frere Bartolotti, samt U.E. ende Uwer E E. meestressen; bevelende
[17] in U.E. beste gunste,

[18] Mons^r mon Frere,

[19] U.E.

[20] Verplichten, dienstw^sten

[21] broeder,

[22] P.C. Hóóft.

[20] Ter vlucht, van de

[21] Hujze te Mujde, 11 Aug.

[22] 1638.

Hooft's plannen worden door verschillende voorvallen doorkruist.

* Origineel. UBA II C 13.14.

Eindnoten:

2 *achterblijven:* niet mee komen, wegblijven.
wel slaeghen: goed uitvallen (WNT *slagen* 1529 4).
6 *op dat...hebbe:* om inderdaad het genoegen van zo'n prettig samenzijn te kunnen hebben.
10 *ongeleghenhejt:* belet.
12 *geleghenhejt:* situatie.
13 *hameije:* hek dat een dijk of brug afsluit.
14 *'t zelve:* dit, het juist genoemde.

927 (*A. van Surck aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Edele, Erntfeste, Welwijse, hoochgeleerde, seer voorsienige Heere
[2] ende gunstige Neef.

[3] Wij vinden ons niet weijnich verplicht door UEd. noodinge,
[4] ende ten ware dat wij meermalen deselve eere van UEd. ontfangen
[5] hadden. soude sij bij ons voor een miracel deurgaen, want al onse
[6] Siecken sijn seedert gesont t'huijs gekomen; ende mijn Broeder
[7] schrijft deselve soo veel crachts toe, dat hij hoopt dat hij UEd.[7]
[8] boven het goet onthael sal te dancken hebben weegens een coortse
[9] die hij vertrouwt dat hem van 't lijf sal gesongen worden. Wij
[10] maecken reeckeninge van morgen avont UEd. gasten te sijn.
[11] Onderwijlen ende al ons leeven langh

[12] Eedele, Erntfeste, Welwijse, hoochgeleerde seer voorsienige Heere
[13] sullen trachten te volherden in UEd dienste op het toeverlaet van
[14] UEd. gunste tot

[15] UEd.

[16] Oytmoedigen dienaer ende Neef[16]

[17] ASvSurck

[16] In Amsterdam 12

[17] Aug[i] 1638.

Antonio (Studler) van Surck schrijft, in antwoord op een van Hooft ontvangen uitnodiging, dat die wel wonderkracht lijkt te hebben, want alle zieken zijn beter geworden en komen, ook zijn broer (Caspar).

Eindnoten:

7 *deselve:* de noodinge.
16 *oytmoedig:* deze zeldzame spelling steeds bij deze schrijver.

* Origineel. KA CLXXIa[c] 64.

928 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Incipiam à gratiarum actione, magnifice clarissimeque Hoofdi,
[2] quam tuae ac uxoris tuae prolixae, penè dixeram profusae, humani-
[3] tati debeo. Solent saxis marmoribusque inscribi magnorum
[4] virorum laudes et merita. Ego recentis tuae erga me benevolentiae
[5] et benignitatis encomia inscriberem iisdem, nisi animo illa inscrip-
[6] sissem, cujus cum immortalitate vivet in me aeternum, vigebitque
[7] recordatio tantarum virtutum. Haesi diutius apud vos, quam
[8] oportuit. Sed detinuit me suavissima consuetudo tot subeuntium
[9] in vicem amicorum; detinuit me candor tuus et inaffectata comitas;
[10] detinuit modulis suis, et non invita cantillatione Alcmariana Siren,[10]
[11] aut ut magni Hugenii versibus loquar:

Almerii faxque Pharosque soli.[12]

[13] Cum Muydam irem, ibam ut essem laetior sereniorque. Cum isthic
[14] essem, factus sum Aëtes alter, et veluti recoctus visus mihi[14]
[15] juvenescere. Domum reversus tot dierum felicitatem coepi castigare
[16] curis domesticis et studiis, cum quibus in gratiam redire perquam
[17] mihi difficile est.

Non semper idem floribus est honos[18]
Vernus, neque uno Luna rubens nitet
Vultu.

[21] Neque nos in illa suavitate et animorum diffusione semper esse
[22] expediat. Quare, reduxi me, et contraxi, contentus moderata sorte,
[23] quam Parca adsignavit. De Gelriae obsidione nihil certi constat.
[24] Haeret in confiniis Princeps cum copiis. In expectatione iterum
[25] tristium aut laetorum sumus. Praesidium Gelri intus validum
[26] habent, adhaec loci situs et vergens in Autumnum anni tempestas,
[27] difficilem reddent expugnationem. In Brasilia spes non levis nostros
[28] erigit, futurum ut urbe S. Salvatoris propediem potiantur. Sed haec
[29] aliaque ex fastis hebdomadalibus intellexisti, chartulis tam ficti[29]
[30] pravique tenacibus, quam veri nunciis. Scripsissem heri, sed non
[31] licuit per interpellationes amicorum. Vale, Vir maxime cum uxore
[32] et liberis praestantissimis. Omnes saluta, et clarissimam Tesselam,
[33] amoenissimi ingenii matronam, non unius laetitiae datricem,

* Barl. Epist. no. 371.

[34] discipulam meam suo tempore salvere meis verbis jube. Valete et[34]
[35] vivite. Raptim Amstelod. 23 Aug. 1638.[35]

VERTALING

Laat ik beginnen met de betuiging van dankbaarheid, luisterrijk en doorluchtig Hooft, die ik aan de overvloedige, bijna had ik gezegd, overdadige gastvrijheid van UEn uw gade schuldig ben. Het is gebruik, dat men op stenen en marmeren platen ingrift, wat grote mannen aan loffelijks en verdienstelijks hebben verricht. Ik zou van uw recente welwillendheid en wellevendheid jegens mij de huldezangen ingriffen op diezelfde platen, als ik in mijn ziel die niet had ingegrift; en aan haar onsterfelijkheid gebonden zal eeuwig in mij leven en welig tieren het herdenken van zo grote voortreffelijkheden. Ik ben langer blijven hangen te uwen huize dan had behoord. Maar mij hield vast de zoete omgang met zovele elkander almaar aflossende vrienden; mij hield vast van u de openhartigheid en ongekunstelde minzaamheid; mij hield vast met haar melodieën en niet ongaarne beoefend bel canto de Alkmaarse Sirene, of, om in de verzen van den groten Huygens te spreken, de

> ‘lichtende toorts, vuurbaak van Alkmaarder grond’.

Toen ik naar Muiden toeging, ging ik om opgewekter te verblijven in onbewolkter sfeer. Toen ik bij UEenmaal verbleef, ben ik geworden een tweede Aeëtes en om zo te zeggen opnieuw warmgestoofd, was het mij, als onderging ik een verjongingskuur. Thuis teruggekeerd, ben ik aangevangen, op den geluksstaat van zovele dagen correcties aan te brengen door beslommeringen thuis en studiën, waarmede weder mij te verzoenen mij bijzonder moeilijk valt.

> Niet altijd schittren bloemen van 't zelfde groen
> Der jeugd; niet eender glanst van de rode maan
> 't Gelaat.

En ook voor ons zal in zulk een lieflijkheid en verstrooiing der zinnen altijd te leven wel niet dienstig zijn. Daarom heb ik mij weer in 't spoor gebracht en de teugels aangehaald, tevreden met het bescheiden deel, dat de Schikgodin heeft toegewezen. Over de insluiting van Gelder staat niets zekers vast. In het grensgebied blijft hangen de Prins met zijn troepen. Opnieuw zijn wij in afwachting van somber of verblijdend nieuws.

Een troepenmacht hebhen de Geldersen binnen hun landpalen, die krachtig is; daarenboven zullen de ligging van het terrein en, neigend naar den herfst, het jaargetijde, verovering moeilijk maken.

In Brasil houdt de niet geringe hope de onzen in spanning, dat zij de stad van St. Salvador eerstdaags zullen bemachtigen. Maar deze en andere dingen hebt ge uit de wekelijkse kronieken verstaan, bladzijden ‘even taai aan wat verzonnen en verdorven is verkleefd, als bodessen van waarheid’. Ik zou gisteren geschreven hebben, maar het was niet mogelijk vanwege stoornissen door vrienden. Vaarwel, grote Hooft met uw gade en voortreffelijke kinderen.

Groet allen en wens de doorluchte Tesselschade, deftige vrouwe van allerlieflijkst talent, schenkster van meer dan ene vreugde, mijn leerlinge, te zijner tijd uit mijn naam al het goede.

Vaartwel en moge het u voorspoedig gaan. In haast, te Amsterdam 23 augustus 1638.

Eindnoten:

10 Tesselschade heet bij Vondel, *Vechtsangh* (1623, WB II, 456), ‘De vleiende Sireen’.
12 citaat uit het hoofd van Huygens' gedicht van 25 juli 1636 (W. III, 8) *Ad Tesselam, de Barlaeo, amante strenuo:* Almerii pharos et fax animata soli.
14 Koning van Colchis, vader van Medea. Verward met Aeson, de schoonvader van Medea door haar huwelijk met Iason, door haar met toverkunst verjongd (Ovidius, *Metamorphoses* 7, 251-293; 7, 303).
18 Horatius, *Carmina* 2, 11, 9-11.
29 Vergilius, *Aeneis* 4, 188 gezegd van Fama.
34 Barlaeus ‘leerde’ haar het Latijn van zijn gedicht op Maria de Medicis, dat zij daarna in het Italiaans vertaalde (Onw. Vr. 179).
35 gepostdateerd blijkens het begin van *929*.

929 (*P.C. Hooft aan C. Barlaeus.*)

*

[1] Mijn Heere,

[2] 'T is goedt te zien, dat het postpaardt Pegasus Uwer E. ten dienste[2]
[3] staat: 't welk

Non auras tantum, verum et praevertitur horas.[4]

[5] Want UE. brief, geschreven op den drie en twintighsten, dat is
[6] op morgen, heb ik heden ontfangen. UE. dankzeggingen dunken
[7] mij woorden van verwijt; dewijl ik ongelijk dieper in UE. schuldt,
[8] dan UE. in de mijne staat. Zoo lang als UE. met de zoete Meere-[8]
[9] min, en den Heere Mostaart dit huis van vreugde deed galmen, was
[10] ik in mijn kraft: nu,

- Quantum mutatus ab illo[11]
Hectore?

[13] Naerdien de Heer Koster eenen andren vondt heeft opgeworpen,[13]
[14] om de intreê der Koninginne te verheerlijken; zoo mogen, wij[14]
[15] denken, dat wij ten minste de geneught van 't naavorsen gehadt
[16] hebben, gelijk de wijzeman die naa den wortel van den boom dolf,[16]
[17] om te begronden hoe de vijgen zoo uitneemende zoet waaren, tot
[18] dat zijn dienstmaaghdt hem quam zeggen, dat ze in een pot gelegen
[19] hadden, daer honigh in geweest was. Waer meê zij kleenen dank
[20] behaalde, bij hem, dien 't liever zouw geweest zijn, onweetende te
[21] blijven, om de lust van 't jaagen naa weetenschap. Evenwel ons[21]
[22] ontworp behaaght mij wel zoo zeer als dat van Doctor Koster; ende
[23] te bet om de braave veirzen van UE. in 't Latijn, sampt om de[23]
[24] geene die Joffrouw Tesselscha daar op gerijmt heeft in Duitsch en[24]
[25] Italiaansch. Doch UE. en de Heer Mostaart zullen verre best daar
[26] van kunnen oordeelen, in 't genieten van den herfst haars gezel-[26]
[27] schaps, die met die vruchten over komt. Zoo de Koningin, gelijk
[28] UE. vermaant, door die steden en over den Haage gaat, wil 't noch
[29] al een' wijle aanloopen, eer men haare Majesteit tot Amsterdam zal
[30] zien. 'T verdriet mij, uit zucht tot de eere der stadt, dat zij alle
[31] toerustingen zal moeten gering achten, ten opmerke van 't geen zij[31]
[32] in Italië en Vrankrijk, jaa in Brabandt, aanschouwt heeft. Eene der

* Geen hs. Overgenomen uit *Werken* (1671), no. 155.

[33] onthaalingen, die, mijns bedunkens, meest bij haar zouden geacht
[34] worden, zoude een' treflijke muzijk zijn. Overzulks ('t zij de Heeren[34]
[35] zich der kosten ontzien) waar het wel raadzaam, eenige vermaarde
[36] konstenaars uit andre steden t'ontbieden, ende daar in te volgen den
[37] raadt van den Orgelist meester Dirk Sweeling, wiens gelijk ik
[38] meine dat zij nooit gehoort heeft; zulks hij tot een fraai sieraadt der
[39] stadt zal dienen. Konde men Juffrouwen Tesselscha en Francisca
[40] bewegen, ende teffens die stijve stem van Rotterdam, om wat mildt[40]
[41] met den rijkdoom haarder gaaven te zijn, ende zich daar door een'
[42] groote stadt te verplichten; haare Majesteit zouw zich misschien
[43] verwonderen, dat Italië haar in Hollandt bejegende. Een schouwsel
[44] is 'er dat haaren oogen nergens gebeurt is, oft zal mogen gebeuren:
[45] de meenighte van scheepen, die men haar behoort te vertoonen,[45]
[46] ende 't spel te eindigen met geklap van 't baldrende geschut. Welk[46]
[47] geluit, uit haare ooren zouw kunnen spoelen de weêrsmaak, die zij,
[48] zoo ik duchte, in onze muzijk zouw gevonden hebben. UE. gelieve[48]
[49] deze mijne bedenkingen voor te draagen aen de Heeren Mostart
[50] ende Koster; samt, oft het niet oorbaar waare twee verscheide[50]
[51] vertooningen te doen; te weeten d'onze, en die van den Heere
[52] Doctoor. Ik gebiede mij aen hunne E.E. ende aan UE. uit mijn
[53] meeste vermoghen; desgelijx mijn' huisvrouw, met dank voor de
[54] nieuwe tijdingen: ende blijf,

[55] Mijn' Heere,

[56] Uwer E.

[57] onderdaanste toegedaanste dienaar

[58] P.C. Hóóft.

[57] Zeer haastigh,

[58] uit mijn Toorent-

[59] jen, den 22 van

[60] Oestmaandt, 1638.

Het bezoek van Maria de Medicis aan Amsterdam.

Eindnoten:

2 het postpaardt Pegasus: het snelle gevleugelde paard, mythologisch symbool van de dichterlijke vervoering; postpaardt betekent hier: snel paard (WNT *postpaard* 3660 4, alleen deze plaats).

4 *Non auras etc.:* niet slechts de orkanen achter zich laat, maar ook de uren (d.i. geen klassiek citaat. Barlaeus?).
8 Meeremin, vgl. *928* r. 10: Alcmariana Siren.
11 *Quantum etc.:* Hoe sterk veranderd bij vroegren/Hectorheld. Vergilius, *Aeneis* 2, 274-275.
13 Koster: dr. Samuel Coaster, vgl. FV. 138.
14 *de intreê der Koninginne:* tijdens het bezoek dat Maria de Medicis, koningin-moeder van Frankrijk, met politieke oogmerken aan ons land bracht, was zij van 1 tot 5 september de gast van Amsterdam.
16 *gelijk enz.:* uit een Italiaanse novelle?
21 *ons ontwerp:* het schijnt dat de stadsregering aan haar secretaris Mostart de opdracht gegeven had, voor praalvertoningen te zorgen en dat hij begrijpelijkerwijs zijn vrienden om ideeën gevraagd had. Coster en Barlaeus-Hooft kwamen met ontwerpen voor den dag. Dat van Coster werd in hoofdzaak gekozen, met invoeging van Barlaeus' Latijnse toespraken in dicht en ondicht. Hij kreeg naderhand van de burgemeesters opdracht - vgl. *936* r. 9 - om een beschrijving van de ontvangst te geven waarin de toespraken voorkwamen; dit werd *Medicea Hospes*, dat, behalve afzonderlijk (1638), in Barlaeus' *Orationum liber* (o.a. 1642, 1643 en 1652 en de Nederlandse uitgave 1689) verscheen. Het werd door Vondel in het Nederlands vertaald: *Blijde Inkomst van Maria de Medicis* (afz. 1639); de gedichten werden in uitgaven van zijn werken opgenomen (o.a. WB III 619-638).
Tesselschade vertaalde het welkomstdicht iets verkort in het Italiaans (afz. 1638, vgl. Onw. Vr. 179), een Nederlandse vertaling van haar hand is niet aangetroffen, misschien heeft zij bijgedragen aan Vondel's vertaling.
Hooft vertaalde het welkomstdicht in het Nederlands (LSt. I, 317 met het Latijnse origineel in de commentaar).
Aan de koningin werd een Franse vertaling aangeboden.
Er verschenen afzonderlijke gedichten o.a. van C.G. Plemp, P. Scriverius en J. de Brune de Jonge. Een ooggetuigeverslag van het verblijf met komen en gaan gaf J. van der Burgh in zijn brief van 8 september aan Huygens (Bijlage *929*). Een uitvoerig geïllustreerd overzicht van de erepoorten, het drijvende theater en alle versieringen gaf D.P. Snoep, *Praal en propaganda. Triumfalia in de Noordelijke Nederlanden in de 16e en 17e eeuw* (diss. Utrecht 1975) blz. 39-64.
23 *braave:* fraaie.
24 vgl. *928* bij r. 34.
26 *de herfst haars gezelschaps:* als zij op de terugreis van Muiden naar Alkmaar Barlaeus bezoekt (vgl. *928*, de laatste zin).
31 *ten opmerke van:* in vergelijking met (WNT *opmerk* 1039 ten opzichte van).
34 *'tzij:* tenzij.
40 *die stijve stem van Rotterdam:* niet bekend; *stijve:* sterke (WNT *stijf* (*II*) 1605 9).
45 *men behoort te vertoonen:* laat zien, dit spreekt vanzelf. Alle betekenissen die het WNT i.v. *behooren* geeft bevatten een aansporing of een vermaning; de constatering van een *moeten* (1513 8) komt nog het dichtst bij Hooft's gebruik op deze plaats.
46 *ende* (*men behoort*) *'t spel te eindigen* (onzuivere nevenschikking).
48 *zoo ik duchte:* naar ik vrees.
onze muzijk: tenzij de Rotterdamse zich op z'n Italiaans zou laten horen (r. 43).
50 hun eigen ontwerp dat hij beter vond, en dat van Coster, om hem niet voor 't hoofd te stoten?

930 *A Monsieur, Mons^r^ Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N^o^ 3. tot Amsterdam*

*

(*Baak:* 1638 Muijden, 27 Aug^t^ ontf^n^ ende beant*w* 28 ditto)

Loont.

[1] Mons^r^ mon Frere,

[2] Ujt U.E. laesten verstond ik gejrne den overleg, gemaekt noopende[2]
[3] de Vriesche rejze. Dat wij wat sterk van getaele ujt quaemen,
[4] schijnt raedzaem, als men landt zoude koopen: om zoo veel meer
[5] boeren bij elkandre te moghen planten, tot hun' onderlingen troost[5]
[6] ende gerief. Ik heb met mijnen Swaegher Cloek, ende Neef van
[7] Zurk daer af gesprooken: wilde wel dat U.E. 't zelfste dede, ende
[8] mij, op 't spoedighste, hunne meening over briefde. Dat ik dus[8]
[9] lange vertoeft heb met schrijven, is ujt oorzaek van ons denken op[9]
[10] de koomste der koninginne, daer verwacht van dagh tot dagh.
[11] Want alsdan hadden wij voorgenomen, mede t'Amsterdam te
[12] verschijnen, om onzen kindren zoo een' staetsij te laeten aen-[12]
[13] schouwen. Nu mart haere Majestejt boven mijn' gissing; ende[13]
[14] weet ik 'er voortaen geene op te maeken. Zoo U.E. 't weet te doen,[14]
[15] ik wiste 't wel gejrne. Mijnen swaegher Cloek vond ik laest wel
[16] gezint tot de gemelde rejze: maer hij moest zich daerop beraeden
[17] met de geleghenheden van zijn voorvallend werk. Neef van Zurk[17]
[18] had ook zijn besluit niet bij zich. Maer men moet het nu neemen,[18]
[19] dienende wel 2 oft 3 daeghen, ten minste, voor den verkoopdagh,[19]
[20] in Vrieslandt te zijn, om alvooren op alle verejschte dingen te
[21] letten. In verwachting van antwoordt, beveel ik U.E. den
[22] Almoghende, ende in haere beste gunste,

[23] Mons^r^ mon Frere,

[24] Uwer E.

[25] Verplichten, dienstw^sten^

[26] broeder,

[27] P.C. Hóóft.

[26] Van den Hujze te Mujde,

* Origineel. UBA II C 13.13.

[27] 27 Aug. 1638.

Er heeft in Friesland verkoop van landerijen plaats (o.a. afkomstig van geseculariseerde kloosters, zoals het land in Wonseradeel dat Hooft later bezit). Hooft en Baak willen er met andere Amsterdammers, en o.a. Van Surck, heen.

Eindnoten:

2 *verstond ik gejrne:* heb ik met genoegen vernomen; *den overleg* (WNT onz., eertijds soms ook m.).
5 *troost ende gerief:* genoegen en gemak.
8 *over briefde:* schreef (zonder ongunstige bijbetekenis).
9 *denken op:* gedachten aan.
12 *staetsij:* praal.
13 *marren:* talmen; *boven mijn' gissing:* langer dan ik verwacht had.
14 *weet 'er...maeken:* kan er vooreerst geen verklaring voor bedenken.
17 *voorvallend:* zich nu opdoende.
18 *had...zich:* was nog niet besloten.
19 *dienende te zijn:* daar men moet zijn.

931 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft.*)

*

[2] Iam ausim scribere Gelriam obsessam esse ab Auriaco, hactenus
[3] dubiis ad nos rumoribus ea de re perlatum fuit. Solet fama ea quae
[4] in votis habemus adseverare confidentius, et quae futura sunt in
[5] vulgus spargere praematurius. Hostis ad Venloam et Mosae ripam
[6] copias colligit, ut Potentissimorum Ordinum et Principis nostri
[7] coepta turbet. Ut se res dant, possent committi exercitus, et
[8] Cardinalis priore victoria audacior praelio potius experietur, quam
[9] ut propugnaculum istud eripi sibi sinat. De Duce Bernardo ea
[10] perscribuntur, quae audimus libentius. Ego victoriae momentum
[11] non ex caesorum et captivorum numero, sed ex successu aestiman-
[12] dum puto. Nisi Brisaco potiatur, non difficile erit Caesari jacturam
[13] istam resarcire. Scribit D. Vicofortius ex hostibus desideratos mille
[14] quingentos, totidem captos et vulneratos. Inter captivos tribuni
[15] sunt, et turmarum equestrium pedestriumque Duces plurimi.
[16] Belli ferè impedimenta omnia intercepta. Sed haec ex litteris
[17] Vicofortii intelliges plenius et planius. Regina mater Hagae est.
[18] Ejus in urbem hanc adventus in diem Mercurii aut Jovis expectatur.
[19] Redimicula et serta et corollas, aliaque ad spectacula requisita jam
[20] confecere matronae istae sorores, quae à piscibus patrium nomen[20]
[21] deducunt. Carmen meum, quod Tibi aliisque placuit, minus[21]
[22] arridet iis, quibus arridere debebat. Malint Amstelodamum
[23] paupertatis suae esse praeconem, quam magnificentiae et opum.
[24] Verum tueri me possum exemplo Iulii Caes. Scaligeri, qui in
[25] Urbium encomiis, singulas ad eundem modum loquentes intro-[25]
[26] ducit. Noti sunt versus ejus in Antverpiae laudem. Vellent DD.
[27] Coss. me aliquid scribere de Maximiliani corona, qua urbem hanc[27]
[28] donavit. Sed longè petitum videtur hoc argumentum; nec con-
[29] venientius praesenti rei excogitari posse puto, quam illud de
[30] Berecynthia. Vereor tamen ne in idem argumentum inciderint et[30]
[31] alii, quos primùm adibit Medicea. Quidquid praeter illud Epi-
[32] gramma conor scribere, invitâ omne Minervâ scribitur, et prae illo
[33] displicet. Vale, vir summe, cum uxore liberisque. Amstelod.
[34] Raptim 28 Aug. 1638.

* Barl. Epist. n^{o} 372.

VERTALING

NUEindelijk durf ik het wel aan, te schrijven, dat Gelder bezet is door Oranje; totnogtoe was tot ons in onzekere geruchten over dit feit bericht doorgedrongen. Het is de gewoonte van de mare, dat, wat wij gaarne wensen, te vol zelfvertrouwen te verzekeren, en dat, wat wel zal gaan gebeuren, onder het volk te voorbarig te verbreiden. De vijand verzamelt bij Venlo en den Maasoever zijn troepen ten einde de ondernemingen van de Hoogmogende Staten en van onzen Prins te verstoren. Zoals de zaken er voorstaan, zou het kunnen, dat de legers op elkander losgelaten worden en de Kardinaal (-Infant), door de vroegere zege stoutmoediger, zal liever in een veldslag zijn geluk beproeven dan gedogen, dat die voormuur hem ontrukt wordt. Over Hertog Bernard blijft men schrijven, wat wij al te gaarne horen. Ik ben van mening, dat gewicht en waarde van een overwinning niet naar het aantal neergesabelden en krijgsgevangenen, maar naar het gunstig gevolg moet worden afgemeten. Als hij Breisag niet bemachtigt, zal het niet moeilijk vallen aan den Keizer, dat verlies weer goed te maken. De Heer Wicquefort schrijft, dat er van de vijanden vijftienhonderd vermist worden, en evenzovele zijn gevangen en gewond. Onder de gevangenen zijn krijgsoversten en zeer vele commandanten van ruiter-escadrons en voetvolk. Bijna alle oorlogstuig is buitgemaakt. Maar dit zult ge uit een brief van Wicquefort vollediger en helderder verstaan. De Koningin-moeder is te Den Haag. Haar intocht in deze stad wordt tegen woensdag of donderdag verwacht. Hoofdbanden en guirlandes en kransjes mitsgaders andere zaken voor de schouwspelen vereist hebben reeds gereed de u bekende dames, de gezusters, die tot ‘visschen’ den naam haars vaders herleiden. Het gedicht van mij, dat UEn anderen beviel, lacht minder hun toe, wien het had behoren toe te lachen. Ze zouden liever willen, dat Amsterdam van zijn eigen onbemiddeldheid trompetter was dan van luister en vermogen. Maar ik kan mij verdedigen met het voorbeeld van Julius Caesar Scaliger, die in zijn Huldezangen op Steden deze een voor een op dezelfde wijze sprekende invoert. Bekend zijn zijn verzen tot lof van Antwerpen. De Heren Burgemeesteren zouden hebben gewild, dat ik iets schreef over de kroon van Maximiliaan, waarmede hij deze stad heeft begiftigd. Maar vergezocht schijnt dit thema en naar mijn mening kan men niets passender bij het tegenwoordige gebeuren uitdenken dan dat ten aanzien van de Berecyntische. Ik vrees echter, dat op hetzelfde thema ook anderen vervallen zijn, die de telg der Medici eerst zal bezoeken. Wat ik ook buiten dat Epigram poog te schrijven, het wordt alles geschreven onder verzet van Minerva en daarom bevalt het niet. Vaarwel, verheven Hooft, met gade en kinderen.

Te Amsterdam. In haast. 28 augustus 1638.

Oorlogsnieuws. - De ontvangst van Maria de Medicis.

Eindnoten:

20 Anna en M. Tesselschade Visscher.

21 *aliisque:* en anderen, vgl. in Bijlage *929* ‘les vers, dont ceux de Tesselscha et Barlaeus sont en approbation’.
minus...debebat: (vert.): ‘het lacht minder hun toe, dien het had behoren toe te lachen’, nl. de opdrachtgevers, het stadsbestuur. Hooft antwoordt in *932* welsprekend op Barlaeus' opmerking, dat men zijn welvaart niet verheerlijkt schijnt te willen zien.

25 Iulius Caesar Scaliger's *Urbes* zijn lofdichten op steden, door de gepersonifieerde steden zelf uitgesproken. Antverpia, hier ter vergelijking met Amsterdam aangehaald, wijst erop dat alle soorten koopwaren zowel als oude en moderne kunst in andere steden stuk voor stuk aan te treffen zijn, maar allemaal in haar. (Meded. van dr. P. Tuynman). I.C. Scaliger, 1484-1558, Italiaans humanist die zich in Agen vestigde, neolat. dichter en poëzietheoreticus met langdurige invloed, was de vader van Josephus Justus Scaliger, 1540-1609, de eerste coryfee van de Leidse universiteit.

27 de keizerskroon, in 1489 door Maximiliaan geschonken ter bekroning van het stadswapen van Amsterdam.

30 Maria wordt, in deze republiek, met de moeder der goden, Berecynthia, vergeleken, omdat zij de moeder van Lodewijk XIII en de schoonmoeder van Philips IV van Spanje, Victor Amadeus I van Savoye en Karel I van Engeland was.

932 (*P.C. Hooft aan C. Barlaeus*).

*

[1] Mijn Heere,

[2] Geen geringen dank, zeker, weet ik Uwer E. voor de nieuwe[2]
[3] tijdingen; ende zonderling voor 't juist bescheidt van de Hoogh-[3]
[4] duitsche, ontfouwen in den brief van den Heere Wikkevoort. Onze
[5] armoede van diergelijke stoffe is hier te groot tot vergelding van
[6] 't minste deel uwer milddaadigheidt. Dat UE. de zege niet waar-[6-10]
[7] deeren kan naa de meenighte der verslaaghenen, gevangenen,
[8] gequetsten, bewijst de gewisheit van UE. ernstigh oordeel. Ende
[9] acht ik, met UE., zoo d'overgank van Brisak daar niet op volght,
[10] dat de Kaizar die schaade wel boeten zal. Eevenwel, terwijl hij daar[10]
[11] meê bezig is, zal 't hem te min ledigh staan, onzen vijandt te stijven,[11]
[12] en den Sweeden en Françoizen veel werx te geeven. Dat UE.[12]
[13] veirzen niet naa den mondt der ooren zijn, die, daar uit, den[13]
[14] lekkersten suiker behoorden te kaauwen, geeft mij niet weenigh[14]
[15] weêrsmaax. Dat UE. den ouwden stijl van 't Hof der Poëeten, daar[15]
[16] in gevolght heeft, ken ik; ende blijkt bij Scaligers gedicht, dat ik[16]
[17] eertijds gelezen, en altijds braaf geacht heb. Maar onze volk wil met[17]
[18] geweldt berooit schijnen, om met beter glimp uitheemsche hulp te[18]
[19] bedelen; ende op dat men binnen 's lands niet te veel aan hen, als
[20] aan 't groote hooij, plukke. In den jaare 1565 hadden zij de kas[20]
[21] t'over gespekt, ende hieven nochtans de penningen op fret, daar de[21]
[22] waag af gebouwt wert, om den Koning te blinddoeken met ge-
[23] veinsde behoeftigheit, op dat hij hen om geen' leening van geldt
[24] quelde. Dat zij UE. geirne iets van de Kaizarlijke kroon op
[25] 't Amsterdammer waapen hoorden zingen, dunkt mij zoo vreemdt
[26] en verre uit den wege niet; gemerkt de Koningin gesprooten is uit[26]
[27] Maximiliaan, den geever van dat sieraadt, die haar derde groot-[27]
[28] vaader geweest is. Men zouw hem kunnen ten toon stellen, in[28]
[29] bedrijf van 't kroonen der stadt; en de Koningin daar bij, in 't
[30] voeghlijkste waadt, met deze woorden, *Instar avi:* oft andersins,[30]
[31] gelijk Uwer E. verheeve geest veel beter zal weeten te verzieren.[31]
[32] In allen gevalle waar 't goedt, verscheide pijlen tot zijn' boogh te
[33] hebben. Want alle Majesteit wil zelden gezien zijn: ende zoo de
[34] Leyenaars Berecinthia voor den dagh brengen, de haare zal ver-[34]
[35] welkt wezen, en nauw toonbaar t' Amsterdam. Doch, hoe
[36] konstigh een zanger ook; 't is (ik belijd' het) quaadt queelen met[36]
[37] heesche keel. Maar die van UE. moeste boven maate schor wezen,

* Geen hs. Tekst overgenomen uit *Werken* (1671), n^{o}. 156.

[38] zoo haar de stem der Meereminne van Tessel niet gladden konde,
[39] en gaalijk maaken; wen zij slechts eens begint te neurijen,[39]

40 Faecundum concute pectus.[40]

[41] Indien wij morgen verneemen, dat de Koningin op Woonsdagh oft
[42] Donderdagh zekerlijk verwacht wort, ik leg ons toe, den hoop te[42]
[43] vermeeren, en overmorgen t'Amsterdam te zijn; en de eere van[43]
[44] Uwer E. jegenwoordigheit,

[45] Mijn Heere,

[46] Uwer E.

[47] onderdaansten, toegedaansten

[48] dienaar

[49] P.C. Hóóft.

[47] Van den Hujze te Muiden,

[48] den 29 van Oestmaandt,

[49] 1638.

De indrukwekkende veroveringen van de hertog van Saksen-Weimar. - Over kritiek van het Amsterdamse gemeentebestuur op Barlaeus' ontwerp voor de ontvangst van Maria de Medicis. Hooft geeft raad.

Eindnoten:

2 *dank weten* (c. dat): dankbaarheid koesteren jegens.
de nieuwe tijdingen, zie *931*.
3 *bescheidt:* verslag.
6-10 (hetzelfde motief *921* r. 16).
10 *boeten:* herstellen.
11 *het staet hem ledigh:* hij heeft er de tijd voor.
12 *UE. veirzen:* die voor de ontvangst van M. de Medicis, vgl. *931* r. 21.
13 *niet...zijn:* niet in de smaak vallen; *die:* de burgemeestersoren, (vgl. *931* r. 21, *936* r. 9).
14 *kaauwen:* zoals men met suikerriet deed.
15 *den ouwden stijl van 't Hof der Poëeten:* de traditionele dichtersstijl.
16 *ken ik:* erken ik; *blijkt...gedicht*, vgl. *931* r. 26.
17 *braaf:* fraai, voortreffelijk (WNT *braaf* (*II*) 940 2de al.); *onze volk:* blijkens r. 20 de Amsterdammers.
18 *berooit:* arm; *glimp:* schijn.
20 *'t groote hooij:* de rijke mensen, *als aan 't groote hooij:* omdat zij voor rijk gehouden worden.
21 *hieven...fret:* leenden tegen rente.

26 *verre uit den wege:* ver gezocht, vgl. *931* r. 28.
27 *derde grootvader* = betovergrootvader.
28 *in bedrijf...stadt:* bezig met het kronen van de stad (wat ook gebeurd is, zie Snoep a.w. blz. 56).
30 *Instar avi:* naar het voorbeeld van haar voorvader.
31 *verzieren:* bedenken.
34 Berecinthia, vgl. *931*; *de haare:* de majesteit van Berecinthia, H.M. Berecinthia.
36 *ik belijd' het:* ik geef het toe.
39 *gaalijk, gadelijk:* handelbaar, behaaglijk (WNT *galijk* 119 I 2 a).
40 *Faecundum etc.:* Uw vindingrijk brein, schud het wakker! (Vergilius, *Aeneis* 7, 338).
42 *zich toeleggen:* verwachten; *den hoop te vermeeren:* de drukte te (helpen) vergroten.
43 en (ik leg) P.C.H. de eer van uw tegenwoordigheid (toe).

933 *Weledelen, erntfesten, wijzen, zeer voorzienighen Heere, Mijnen Heere Jacob Pinzen van der Aa, Raedt ende Rekenm^r van de Domainen der Catholicque Majestejt in Brabandt.*

*

[1] Weledele, erntfeste, wijze, zeer voorzienighe Heere, ende bezonder
[2] gunstighe Neef,[2]

[3] Verstaen hebbende, ujt den Heere Pensionaris Merstraeten, met
[4] welken ijver ende geneghenhejt U.Ed. zich gewaerdight heeft de
[5] goede handt aen te houden, zonder eenighe moejte te spaeren, om[5]
[6] ons te helpen aen kennisse van de persoonen ende hujzen oft[6]
[7] gronden waerop de renten van 't maijoraet, laest genooten bij Don
[8] Franc^o Hellemans gevestight zijn, kan ik niet ledigh staen van
[9] U.Ed. ten hooghste te bedanken voor zoo gunstigh een volharden
[10] in de trouwhartighejt waer van wij, tot Brussel zijnde, wel klaere[10]
[11] proeven vernomen hebben. Ende, gelijk ons leedt is, 't gebrek van
[12] middel om de zelve althans bij bewijs van eenighe daetlijke[12]
[13] dankbaerhejt te erkennen; alzoo bidden wij U.Ed. vastelijk te
[14] gelooven, dat wij voor zonderling geluk zouden rekenen het
[15] voorvallen van eenighe geleghenhejt, om uwer Ed. te moghen
[16] dienen nae maete van de schuldt, waerin wij t'uwer Ed. bekennen[16]
[17] vervallen te zijn; ende dat ons met ongedult verlangt nae de eere
[18] van de geboden uwer Ed. die wij [wij] altijds met vreughde en[18]
[19] vlijtighejt zullen trachten nae te koomen. Midlerwijle bidden wij
[20] Godt, den Almaghtighen, in hejlzaemen Staete eeuwighlijk te
[21] bewaeren U.Ed. samt alle de haeren, ende in de beste gunste der
[22] zelve,

[23] WelEdele &c.

[24] Uwer Ed.

[25] Verplichten, ootmoedighsten

[26] dienaer, ende Neef,

[27] P C Hóóft.

[28] Ujt Amsterdam, 11

[29] Oct. 1638.

Dank voor verschafte inlichtingen over het majoraat.

* Minuut. UBA II C 11.429.

Eindnoten:

2 *Neef*, vgl. *995*.
5 *de goede hand aen te houden:* te zorgen.
6 *kennisse enz.*, vgl. *918* r. 57-58.
10 *wel...hebben:* zeer duidelijke bewijzen gezien hebben.
12 *daetlijke:* daadwerkelijke, reële (geldelijke).
16 *t'uwer Ed.:* jegens u.
18 *geboden:* (hyperbool voor) verzoeken.

934 *Aen den Heere Justus van Merstraeten, Pensionaris tot Brussel.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] De droefhejt van uwe E swaere bezoekinge, verstaen door Heere[2-4]
[3] ende Neeve Bolgaro, is mij zeer lief geweest te moghen troosten
[4] met de genaedighe opkoomste van twee zoo waarde panden. De
[5] goede Godt spaere wijders de zelve tot zaelighejt ende volkoomen
[6] genoeghen hunner lieve ouwderen. D' ingesloote aen Heere ende[6]
[7] Neeve Pinzen, is om zijn' Ed. te bedanken voor de gunste bewezen
[8] in 't bekoomen van den staet der goedren van 't Majoraet: gelijk ik
[9] mij grootlijx gehouden vinde in U.E. voor de moejte daerom[9]
[10] gedaen. Ende zal U.E. gelieven mij te laeten weeten de kosten in
[11] dezen gedraeghen, om de zelve, als verschooten geldt, vejrdighlijk[11]
[12] te moghen voldoen. Indien 't U.E. ook gelieft verklaering te[12]
[13] zejnden, van 't geene bij U.E. tot noch toe in onze zaeke verdient
[14] is, zal orde ter betaelinge stellen.[14]

[15] Aengaende de lijste van 't inkoomen des Majoraets, ik bevinde de
[16] zelve te beloopen ter somme van 4672 gulden jaerlijx. Nu geldt het
[17] hujs in de Ejkestraet t' Antwerpen in hujre 300 gl: zulx 't een en
[18] 't ander geen' volle 5000 gl ujtbrengt, ende aen alles noch 1000 gl[18]
[19] 's jaers zoude mangelen; gemerkt de hoeve bujten Antwerpen onder
[20] de inkoomst van 6000 gl jaerlijx niet begrepen is. Waer deze
[21] dujzent gl nu schujlen moghen, 't zij onder Danker Carraets oft[21]
[22] elders, gelieve U.E. bij geleghenhejt te onderzoeken; ende teffens
[23] oft de renten, gevestight op het Marquisaet van Berghen op Zoom,[23]
[24] niet alzoo vrij zijn van Confiscatie, als 't Lantgoedt bujten
[25] Antwerpen.

[26] De Communicatie, geroert in d'Apostille op de Req[e] van den Heer[26]
[27] P[r] Generael kan nojt geschiedt zijn, naerdien ze aen U.E. die alleen
[28] gemaghtight is om onze zaeken tot Brussel te verzorghen niet
[29] gedaen is, nochte aen ons, die ontrent dien tijdt aldaer waeren,
[30] 't welk mij vreemdt geeft; doch 't verzujm van Communicatie[30]
[31] schorste 't saississement niet.

[32] Wij bevroeden wel, dat, gelijk U.E. aenwijst, ons noch open staet[32]
[33] tegens den P[r] Generael in rechte te treden, noopende de deughde-[33]
[34] lijkhejt van de Neutralitejt mijner Hujsvrouwe. Maer zoo wij
[35] daerinne quaemen te boven te staen (gelijk ik met U.E. grootlijx[35]
[36] duchte neen) zoo zouden wij te verwachten hebben dat de Procu-

* Minuut. UBA II C 11.431.

[37] reur generael zich tegens ons verzetten zoude, als hebbende de actie[37]

van Sohier; ende zouden wij in zulken gevalle den koning zelf tot wederparthij hebben. Maer indien verstaen wierde de Neutralitejt[39] niet te moghen bestaen, ende ons recht, zoo wel als dat van Sohier[40] vervallen te zijn aen zijne M^{t}, zoo zoude de P^{r} g^{nl} zich tegens ons[41] niet stellen, gemerkt het hem niet verschillen zoude wiens recht het beste gëoordeelt wierde, dewijl hij, hoe 't ook tussen ons ginge,[43] altijds in 't bezit van 't Majoraet zoude blijven, 't en waer de andre[44] pretendenten bevonden wierden daer toe gerechtight te wezen. Ten inzighte van ditte, ende van de kleene kanse om de Neutralitejt staende te houden, die 't nochtans hard waere te verlaeten, zoude[47] mij niet ongeraeden dunken, dat U.E. met den P^{r} generael, oft de Heeren vande Financie, zaeghe te daedingen ende te overkoomen,[49] al zoude mijn' Hujsvrouw niet dan 200 oft 300 gl jaerlijx behouden van 't inkoomen des Majoraets wen 't haer toegewezen wierde. Waerinne misschien kleene swaerighejt gemaekt zal worden, dewijl doch de ujtkoomst van 't proces om de Neutralitejt eenighszins onzeker is, alzoo mijn' Hujsvrouw dezelve deughdelijk verkreghen[54] heeft, ende wel onderhouden; ook bedongen bij huwlijksche voorwaerden haer Domicilie te moghen blijven houden tot Zevenberghen.

Ende mij belangende, ik ben niet in dienste der Staeten Generael, maer alleenlijk der Staeten van Hollandt: 't welk ende dat mijn ampt meest betreft Justitie, al tot eenighe verzachting behoort te dienen.[60] Edoch zoude in dit verdragh met den P^{r} g^{nl} oft met die van de[61] Financien te bedingen staen dat hij zich van Sohiers weghe geen parthije tegens ons maeken zoude. Om hier toe te geraeken, acht ik dat Heer ende Neef Pinzen groot behulp zoude kunnen doen.[64]

Dit verworven zijnde, zoude men dienen de processen tegens Sohier ende Carel Hellemans ernstelijk te vervolghen. 'T welk onnoodigh schijnt tegens Pieter Hellemans, den natujrlijken ende gewettighden zoon van Carlo, ende tegens Pieter Helman Ferdinandszoon, oft andre pretendenten, indien zij (gelijk ik mejne) geen' actie alsnoch hebben ingestelt, ujtgezejdt tegens den P^{r} g^{nl}, om de confiscatie te beletten: want indien zij in dat proces onder vallen, zoo verliezen zij, in eenen weghe hunne actie tegens[72] ons ende Sohier; gemerkt het Majoraet, in dien gevalle verstaen zoude worden, oft op mijn' hujsvrouw oft op Sohier vervallen te zijn.

Voorts vind ik, met U.E. ganschelijk raedzaem, dat men dinge om[76] te komen in 't bezit vande Landerijen bujten Antwerpen, ende van 't geene wijders geen' confiscatie onderworpen is. Want zoo men[78] hier toe geraeken konde 't zoude een maghtigh vooroordeel zijn,[79]

[80] tegens onze wederparthijen: hoewel d'andre pretendenten, die nu
[81] maer tegens den P^{r} g^{nl} plejten, zich bujten twijfel alsdan ook tegens
[82] ons zullen kanten, om ons ujt het bezit te weeren. Doch des moet
[83] men getroost zijn.

[84] Indien men tot geenerlej verdragh met den P^{r} g^{nl} oft die van de
[85] Financien koomen kan, zoo zal men moeten de Neutralitejt
[86] afstaen; oft plejten om de zelve staende te houden; oft zoeken de
[87] zaek sleepende te houden tot pajs oft bestandt toe.

[88] Indien wij de Neutralitejt verlaeten, zoo zullen wij ten minste den
[89] P^{r} generael, ujt den hoofde van Sohier niet tegen hebben. Ook niet,[89]
[90] indien wij plejten om de zelve staende te houden, ende dat proces
[91] verliezen: maer zoo wij 't winnen, hij zal ons tegen vallen. De zaek[91]
[92] zoo lang slejpende te houden, waere, mijns bedunkens argher dan de
[93] Neutralitejt te verlaeten. Want, gedujrende d'onzekerhejt derzelve,
[94] zal de P^{r} g^{nl} 't wis voor 't onwis neemen, ende 't recht van Sohier[94]
[95] pooghen boven 't onze te doen gelden: behalven dat men wachten-
[96] de tot bestandt oft pajs toe, zoo veel tijds zoude verlooren hebben,
[97] ende alsdan noch misschien lang moeten plejten, eer men vonnis
[98] kreeghe ende in bezit konde koomen: zulx wij niet alleen de
[99] vruchten der jaeren van het oorlogh, maer viellicht van eenighe
[100] jaeren van pajs oft bestandt zouden moeten derven. Waerover mij
[101] bij nae oorboorlijxt dunken zoude, de Neutralitejt aftestaen, zoo[101]
[102] men tot geen verdragh koomen kan. Deeze zijn mijne bedenkingen
[103] op dit stuk. Doch dewijl U.E. op de plaetse is, ende alle omstandig-
[104] heden best weeten en overweghen kan; zoo gedraegh ik, als t' over[104]
[105] gerust in haere voorzienighejt ende trouwhartighejt, mij vol-
[106] koomelijk tot de zelve, ende ben wel tevrede dat U.E. in alles[106]
[107] handele nae haer' ejghene beschejdenhejt.[107]

[108] Wij verwachten altoos het Advertissement, dat tegens Sohier heeft[108-114]
[109] te dienen: den welken zoo U.E. schijnt te gevoelen, zijn ejsch tegens
[110] den P^{r} g^{nl} zoude ontzejdt zijn ten aenzien van 't recht mijner
[111] Hujsvrouwe, ende van 't saisissement oft arresten, gedaen op dat
[112] fondament: maer 't vonnis lujdt, dat hij in gebreeke van verweerin-
[113] ge gebleven is, ende zijn recht in Commissum vervallen is, omdat
[114] hij hier ter stede woont. Ik kan ook quaelijk bezinnen, hoe de renten
[115] tot noch toe kunnen ontfangen zijn bij de Crediteuren van D.
[116] Franç^{o} z.g. naerdien alles in arrest genoomen is met verbodt van[116]
[117] betaelinge op peene van anderwerfs te betaelen; 't en zij daerin
[118] eenighe gunste verleent is: 't welk U.E. aldaer lichtlijk zoude
[119] kunnen verneemen; gelijk mede in wat staet zich althans de
[120] processen der andre pretendenten tegens den P^{r} g^{nl} bevinden: waer[120]
[121] van mij lief waere verwittight te wezen, ende oft 'er noch ijemandt

[122] anders pretendeert, boven Pieter Hellemans Carels zoon ende
[123] Pieter Helman Ferdinandszoon: want voor dezen is gezejdt geweest
[124] dat Vasseur ook ijetwes voorwendde.[124]

[125] De goede Godt gunne U.E. den besten raedt te verkiezen, ende[125]
[126] behoede altijds in eere ende voorspoedt U.E. samt Mê Joffr[e] UE.
[127] gemaelinne ende alle de haeren; aen de welke zich hartgrondtlijk
[128] gebieden mijn' Hujsvrouw ende dochter, ende met geen' minder
[129] geneghenhejt,

[130] Mijn' Heere,

[131] Uwer E.

[132] Ootmoedighste dienaer

[133] P.C. Hóóft.

[134] Ujt Amsterdam, 11 Octob. 1638.

Zie bij *935*.

Eindnoten:

2-4 Gissing: het is voor Hooft, bij het vernemen van de dood van een kind van Merstraeten, een troost geweest, aan het gelukkig opgroeien van de twee overgebleven kinderen te denken.
6 vgl. *933*.
9 *gehouden zijn in:* tot dank verplicht zijn aan.
11 *als...geldt:* als voorschot (in tegenstelling tot *verdient*).
12 *verklaering:* declaratie.
14 *orde stellen:* opdracht geven (WNT *orde* 1460).
18 *ujtbrengt:* oplevert.
21 Danker Carraets: (onbekend).
23 *op het Marquisaet:* op een perceel in het Markizaat van Bergen-op-Zoom (nl. te Wouw); *al-zoo:* evengoed. Dit hing samen met het afkopen van militaire overlast (inkwartiering, plundering enz.), de ‘sauvegarde’, waarvoor contributie betaald werd.
26 *communicatie:* mededeling, blijkens de context, van een confiscatie aan de belanghebbende; *geroert:* genoemd.
van den Heer P[r] Generael is blijkens de context appositieve bep. bij *apostille:* de P.G. heeft de apostille gesteld.
30 *vreemdt geeft:* verbaast.
't verzuim...niet: de inbeslagneming gaat toch door.
32 *open staet:* de mogelijkheid overblijft.
33 *deughdelijkhejt:* geldigheid.
35 *te boven staen:* winnen, gelijk krijgen.
37 *als...Sohier:* hetgeen er over Sohier's positie en actie in dit verband gezegd wordt, is zonder vollediger gegevens niet duidelijk; zie *actie* als rechtsterm WNT Suppl. 378 6 en 8.
39 *verstaen wierde:* de officiële opvatting zou zijn.
40 *moghen bestaen:* rechtsgeldigheid hebben.

41 *tegens ons*, sc. voor Sohier.
43 *tussen ons:* tussen Sohier en ons.
44 *de andre:* de niet in de Republiek wonende neven, in r. 71 e.v. genoemd.
47 *hard:* pijnlijk; *verlaeten:* prijsgeven.
49 *de Heeren van de Financie:* de Raad van Financiën; *daedingen:* een rechtsgeldig vergelijk sluiten.
overkoomen: tot overeenstemming komen; *al:* zelfs al, ook al (vermoedelijk als precedent om na de vrede te beter haar overige rechten te kunnen laten gelden).
54 *deughdelijk verkreghen:* er wordt telkens gezegd, dat Leonora de neutraliteit, die zij in Zevenbergen zo goed onderhoudt, deugdelijk verkregen heeft, terwijl zij er toch om blijft requestreren en procederen. Het schijnt dat zij een toezegging van aartshertogin Isabella had, die nog door de Raad van Brabant bevestigd moest worden. Vgl. dl. I blz. 621.
60 *Justitie:* en niet regering; *al:* ook wel.
61 *die van de Financien:* de leden van de Raad van Financiën.
64 Neef Pinzen: die kan helpen doordat hij rekenmeester van de domeinen te Brussel is.
72 *in eenen weghe:* in één klap.
76 *dinge:* procedere. Vgl. r. 19 e.v.
78 *geen confiscatie onderworpen:* omdat ze onder sauvegarde liggen.
79 *vooroordeel:* h. ongeveer = precedent.
89 *ujt den hoofde van Sohier:* wat onze pretenties tegenover S. betreft.
91 *hij...vallen* (hoofdz. constr.): dan zal hij (de P.G.) onze tegenpartij worden: als de neutraliteit ontzegd wordt, hoeft de P.G. de inbeslagneming niet te verdedigen, maar als die toegewezen wordt, zou hij weer in 't geweer moeten komen en ‘ons tegen vallen’, d.i. zich tot onze tegenpartij maken.
94 Sohier heeft geen neutraliteit maar een overeenkomst, waarvan de inhoud onbekend was en is, en de P.G. heeft in hem een tegenpartij waaraan geen twijfelachtige neutraliteit kleeft en die hij dus beter kan aanvallen. Daarom zal hij Sohier's aanspraken op het majoraat boven die van Leonora stellen.
101 *oorboorlijxt:* voordeligst.
104 *ik gedraegh mij tot de zelve:* ik laat het aan u over.
106 *ik ben wel tevrede:* ik ga er graag mee akkoord.
107 *beschejdenhejt:* inzicht.
108-114 hiervoor is geen verklaring gevonden. *Recht in Commissum*: het recht om zich te laten vertegenwoordigen.
116 de opbrengst van de in beslag genomen goederen mocht niet voor betaling van schulden gebruikt worden op straffe van nogeens (*anderwerfs*) te betalen.
120 *de andre pretendenten:* tegen de inbeslagneming procedeerden alle familieleden, ook zij die voorlopig geen kans hadden om aan de beurt te komen.
124 *ijetwes voorwendde:* ergens aanspraak op maakte.
125 *den besten raedt:* superlatief van *goede raad:* verstandig plan, wijs overleg.

935 *Aen S^r^ Balthazar Bolgaro t' Antwerpen*,

*

[1] Mons^r^ mon Cousin,

[2] Bij U.E. aengenaemen van den 2^en^ dezer heb ik dien van den Heere
[3] Merstraeten wel ontfangen. Wat ik zijner E. antwoorde, gelieve
[4] U.E. te zien bij den ingeslooten. Voorts wenschte ik wel, dat U.E.[4]
[5] geliefde te helpen naespeuren, waer de resterende gl 1000 van de
[6] renten des Majoraets moghen schujlen; mitsgaeders hoeveel lands
[7] daer is bij de hoeve, genaemt Kleen Boeker, bujten Antwerpen,
[8] ende wie 't bezit oft bewindt daervan heeft, ende de pacht ontfangt,[8]
[9] dewijl op 't zelve, als niet confiscabel, geen arrest gedaen is:[9]
[10] Desgelijx hoe 't staet met het hujs in de Ejkestraet. Want ik bevinde
[11] bij zekere schriften dat Don Franc^o^ z.g. 't zelve, ontrent den jaere
[12] 1626 heeft opgedraeghen aen eenen Advocaet Van Dijk; doch[12]
[13] schijnt die opdraght van geene waerde gehouden geweest te zijn,[13]
[14] gemerkt Don Franc^o^ in den jaere 1633, bewillighing van mijn'[14]
[15] hujsvrouwe verzocht heeft, om gl 3000 te moghen lichten op 't
[16] zelve hujs. Niettemin, naerdien de bewoonder, Janbabtista van
[17] Lemens gewejghert heeft het arrest, gedaen ujt naeme van den
[18] P^r^ g^nl^, t' aenvejrden, met voorwenden dat het hujs tot het Majoraet[18]
[19] niet behoorde, oft diesgelijke; zoo schijnt er ijet aen te haeperen,
[20] waer van mij lief waere klaerighejt te moghen zien. Wijders, nae
[21] hartlijke dankzegging voor de goede diensten bij UE. tot Brussel
[22] gedaen, ende voor 't volharden in haeren ouwden ijver ende
[23] geneghenheit t' onswaerts, gebieden Ik, mijn' hujsvrouwe ende
[24] dochters ons op 't vujrighste aen UE, samt Joffr^en^ onze welwaerde
[25] Nichte U.E. alderlief<s>te, ende de jonge Nichten, met bidden
[26] dat Godt de zelve ende teffens alle Uwer E kindren in hejlzaemen
[27] staete altijds behoede, ende in U.E. beste gunste,

[28] Mons^r^ mon Cousin,

[29] Uwer E.

[30] Verplichten, dienstw^sten^ Neef,

[31] P.C. Hóóft.

[32] Ujt Amsterdam. 11 Oct. 1638.

* Minuut. UBA II C 11.435.

Verdere pogingen om de tot het majoraat behorende goederen op te sporen en speciaal de niet arresteerbare, om daarop alvast de hand te kunnen leggen.

Eindnoten:

4 *den ingeslooten: 934*.
8 *bewindt:* beheer, als het huis verhuurd is.
9 *geen arrest:* het gaat hier, evenals bij goederen in Bergen-op-Zoom, over kansen, de hand te leggen op ongearresteerde delen van het majoraat.
12 *opgedraeghen:* verkocht.
13 *van...te zijn:* Don Francisco mocht immers geen delen van het majoraat vervreemden.
14 *bewillighing:* om te voorkomen dat Leonora hierover zou gaan procederen, want ook bezwaring van het majoraat was verboden (vgl. *294* met *Bijlage*).
18 *voorwenden:* aanvoeren.

936 *Aen mijnen Heere, Mijnen Heere Caspar Barlaeus, Professor der Philosophie, tot Amsterdam.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] De koorts heeft mij ontslaekt: maer de keepen haerder boeijen[2]
[3] houden mij in een' quelling, die ik niet, gelijk Socrates, met streelen[3]
[4] verdrijven kan. Anders, ik hadde de bezoeken van U.E. al over een'
[5] wijl vergolden: te weeten, nae 't getal, niet nae de waerde. Nu
[6] komt dit papier den plicht pleeghen, om Uwer E. aen te dienen,[6]
[7] dat ik, met mijnen schoonbroeder Hasselaer, volghends Uwer E.[7]
[8] begeerte, wat van 't beschrijven der Vertooningen gekout heb. Hij[8]
[9] zeidt mij, de meening van Burghermeesteren te wezen, dat U.E.
[10] met keure toegae, 't gerijmst' 'er uit leeze, het overschot aen de[10]
[11] vergeetenis beveele. Maer, lichtlijk dat de koorts zich wel kostelijk[11]
[12] houden zal, en lang doen bidden, eer zij Uwer E. verlof geeve, om
[13] 't werk, ook alzoo, af te klaeren. 'T is een' hardnekkighe krib.[13]
[14] Ik wensch haer, van Uwer E. weghe, daer haer Virgilius gehujst[14]
[15] heeft; in 't voorburgh der Helle. *Illa se jactet in aula*. Maer de der-[15]
[16] dendaegsche is beleeft, te vrede met een deel van den tijdt, ende laet
[17] ons d'andre twee. Mo! zoo zij 33 ten 100 van tol heffen wil, dat ze[17]
[18] flux nae Spanje toerenne, daer men 't lijden kan: in Hollandt is
[19] 't de wijze niet. Ende zeker, de twee vrije daeghen, al heeten ze zoo,[19]
[20] ik twijfel oft zij den naem ter goede trouwe voeren moghen: doch[20]
[21] wil 'er geen harnas om aentrekken, ende heb 't liever te gelooven
[22] dan te beproeven. Zij schelde U.E. met een' korte proef quijt, ende
[23] blijve voorts met al 't gedrocht van haere zusters achter, zoo lang als
[24] blijven wil (dat is eeuwelijk)

[25] Mijn' Heere

[26] Uwer E.

[27] Onderdaenste, toegedaenste

[28] dienaer,

[29] P.C. Hóóft.

[28] T'Amsterdam, 19[en] van

[29] Wijnmaent, 1638.

* Origineel. UBL Pap. 2.

Over de derdendaagse koorts.

Eindnoten:

2 *keepen:* moeten; *ontslaekt:* losgelaten uit haar boeien.
3 Socrates deed dit in de gevangenis (Plato, *Phaedo* 60B.) Hier metaforisch voor de naweeën van de koorts.
6 *den plicht pleeghen:* de taak vervullen; *aen te dienen:* mee te delen.
7 Hasselaar: Pieter Pietersz., vgl. *702*.
8 *beschrijven: Medicea Hospes*.
10 *met keure toegae:* met oordeel des onderscheids te werk ga; *'t gerijmst:* het meest passende (WNT *ongerijmd* 1651 inl.); *leeze:* kieze.
11 *kostelijk:* kostbaar, moeilijk te verbidden.
13 *ook alzoo:* ook met deze beperking; *krib:* feeks.
14 *daer:* waar.
15 *'t voorburgh der Helle*, vgl. Vergilius, *Aeneis* VI 275; *Illa etc.* 'Laat zij in dat paleis de baas spelen'. Vgl. *Aeneis* I 140; de derdendaagse koorts (waaraan Barlaeus lijdt).
17 *twee* (*dagen*); *Mo!:* Mooi, vgl. WNT *mooi* 1092 inl. (zeer zeldzaam).
33% kon men in Spanje verdragen.
19 *wijze:* gewoonte.
20 *oft zij...moghen:* of ze wel 'vrij' mogen heten (omdat men de koorts toch voelt).

937 *Aen den H. Justus van Merstraeten, Pensionaris tot Brussel.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Bij UE. aengenaemen van den 22^{en} lestleden, zie ik dat het kort van[2]
[3] de gl 6000 inkoomens van 't Majoraet sprujt ujt dien, dat de renten[3]
[4] eertijds aengelejt tegens den penning 16, alsnu ten deele staen[4]
[5] tegens den pe*n* 18 oft 20, ende dat Heer ende Neef Pinzen mejnt, dat[5]
[6] 'er noch ontrent 500 oft 600 gl verdujstert blijven; die U.E. denkt[6]
[7] nae te vorsen. Welke berichting mij genoeghen geeft. Ik waende,
[8] dewijl het recht, voor gewendt van Sohier, den koning is toege-[8]
[9] wezen, dat de P^{r} g^{nl}, van weghe zijner Majestejt zich daermede zou-
[10] de kunnen behelpen tegens mijn' Hujsvrouwe, wanneer dat haere
[11] Neutralitejt bondigh gëoordeelt wierde; maer alzoo U.E. verstaet,[11]
[12] dat hij 't zelve niet zoude vermoghen te doen, vinde zeer goedt dat
[13] U.E. bezoeke oft men tot eenigh verdragh konde geraeken; ende te[13]
[14] dien ejnde een beredendt Advis instelle, ende pooghe geteekent te
[15] krijghen van de voorneemste Advocaeten van dien Hove: ofte,
[16] zoo dat niet gelukken wil, den grondt van den H.Ad^{t} Fiscael ende[16]
[17] P^{r} g^{nl} bij mondtgemeenschap te pejlen. Zoo men door dezen wegh
[18] niets verrichten kan, zal in allen gevalle oorbaer zijn, te trachten om
[19] mijn Hujsvrouwe in 't bezit der goedren te helpen, die onder
[20] contributie leggen: waeromme, mijns achtens, de P^{r} g^{nl} haer[20]
[21] eerder mede dan tegen zal zijn; gemerkt het zelve zoude dienen tot
[22] een vooroordeel ter gunst van haer, ende bij gevolghe van hem, als[22]
[23] grondende zijn recht op het haere. Maer gelijk ik bij de overgezon-
[24] de copijen bevinde dat 'er geen arrest op de hoeve bij Antwerpen
[25] gedaen is; alzoo zie ik 't zelve gedaen te wezen door den Eersten
[26] Deurwaerder, onder S^{r} N. van Waevere, op de renten die op 't[26]
[27] Marquisaet van Berghen gevestight zijn; 't welk mij verwondert,
[28] ende pejnzen doet dat 'er ijets aen haeperen moghe. De voorzejde
[29] Renten beloopen ter somme van 221 gl jaerlijx; ende U.E. gelieve
[30] t' onderstaen oft deze zaeke niet ter kennisse van de Raedt van[30]
[31] Brabandt in den Haeghe staet, naerdien Berghen aen deze zijde is.
[32] Het geeft mij wat [wat] vreemdt dat zij zoude moeten dienen voor[32]
[33] den Leenhove aldaer, ende dat nae voorgaende verheffing. Want,[33]
[34] hoewel de Renten op Leengoedt gestedight zijn, mijn' Hujsvrouw[34]
[35] zoude daerom, mijns bedunkens, geene Leenhoudster kunnen
[36] geacht worden, nochte schuldigh verheffing te doen. Edoch zoo[36]
[37] U.E. mejnt dat 'er bezondere procuratie van haer op dit stuk verejst

* Minuut. UBA II C 11.436.

[38] wort, U.E. gelieve, als het tijdt zal zijn, een formulier van procura-
[39] tie over te zejnden, waer nae wij der eene hier zullen doen instellen.[39]
[40] Ende ons gedraeghende tot UE beloofde ende tot nochtoe geproef-[40]
[41] de vlijt ende geneghenhejt, gebieden wij ons in de beste gunste van
[42] U.E. ende met verlof van dezelve, aen Mê Joffr[n] UE. hujsvrouw en
[43] dochter, die godt in eere ende voorspoedt altijds behoede, gelijk van
[44] heeler harte wenscht,

[45] Mijn' Heere,

[46] U.E.

[47] Ootmoedighste, onderdaenste

[48] dienaer

[49] P.C. Hóóft.

[49] Ujt Amsterdam, 2 Nov. 1638.

Vervolg van *935*.

5 P.C. Hooft, door Bing-Sluyter naar M. v. Mierevelt

6 A. van Wicquefort

Eindnoten:

2 *Bij:* Door, Aan.
kort: tekort.
3 *inkoomens* (gen. qual.).
4 *aengelejdt:* uitgezet; *den penning 16:* 6 1/4%, een destijds hoge maar niet ongewone rente.
5 *den pe*n *18:* 5 1/2%; *den pe*n *20:* 5%.
6 *verdujstert:* onzichtbaar.
8 *voor gewend:* gepretendeerd.
11 *bondigh:* rechtsgeldig.
13 *bezoeke:* onderzoeke; *verdragh:* overeenkomst.
16 *den grondt pejlen:* de uiteindelijke bedoelingen navorsen.
20 *contributie:* afkoping, vooral in grensstreken, van de oorlogsoverlast (inkwartiering, vordering, plundering enz.) tegen een vast bedrag, vgl. *795, 810*.
22 *als...haere:* daar hij zijn recht op het hare laat steunen (het majoraat was op Leonora's naam geconfiskeerd, al zijn de berichten daarover niet eensluidend).
26 *onder:* ondergeschikt zijnde aan.
30 *onderstaen:* onderzoeken; *ter kennisse staet van:* in het dienstressort valt van, tot de competentie behoort van; Raedt van Brabandt: er waren twee Raden van Brabant: de originele te Brussel, en die van de ‘rebellen’, voor de veroverde delen, in Den Haag.
32 *Het geeft mij vreemdt:* Ik verbaas me erover.
33 *verheffing:* rechtshandeling, meestal alleen symbolisch, van de leenman tegenover de leenheer, bij de aanvaarding van het leen.
34 *gestedight:* gevestigd (WNT *stedigen* 923); maar wat wil dat hier zeggen?
36 *schuldigh:* verplicht.
39 *der:* er; *instellen:* opstellen.

40 *ons gedraeghende tot:* vertrouwend op, ons houdend aan.

938 *Aen Balthazar Bolgaro t' Antwerpen.*

*

[1] Mons[r] mon Cousin,

[2] Op gister ontfing ik U.E. aengenaemen van den 27[en] lestleden.
[3] Waerop, noopende de goedren van 't Majoraet, tot antwoordt
[4] dient, 't geen ik schrijf aen den H. Merstraeten, gelijk UE gelieve
[5] te zien bij den medegaenden. Belangende zijner E schrijven aen[5]
[6] U.E. ik bezeffe wel dat men de geenen, die voortaen zullen moeten
[7] gebrujkt worden, dient te verplichten door eenighe vereeringe;[7]
[8] maer wilde de begrooting der somme wel eerst weeten; ende dat-
[9] men (gelijk met dien andren vrundt gehandelt is) van geen geldt te[9]
[10] schejden hadde, dan nae 't voltrekken van 't werk, ende dat mijn'
[11] Hujsvrouw in 't bezit der inconfiscable goedren gestelt zal zijn. In
[12] allen gevalle zoude mij onredelijk dunken hieraen zoo veel te
[13] spillen, als het genot der voorzejde goedren haer zoude waerdt
[14] wezen; dewijl zij doch in 't bezit zijnde daermede niet vast gaet,
[15] maer noch weder daer ujt konde gestooten worden, met last om[15]
[16] ujt te keeren 't geen zij ontfangen hadde. Aengaende de moejt, die
[17] de H. Merstraeten heeft met het verzorghen ende beloopen der[17]
[18] dingen; ik heb zijnde tot Brussel, zijner E. gezejdt, dat haer gelieven
[19] zoude eenighen bequaemen ende getrouwen persoon daer toe te
[20] werke te stellen; ende wenschte wel dat zij 't zelve alsnoch deede
[21] t' onzen koste. Dezen schrijf ik noch met pijne, mits de groote
[22] swakhejt, ende eenen bedenklijken hoest, die mij ujt de koortse
[23] blijft aenhangen. Godt verleene Uwer E beter gezonthejt, den[23]
[24] welke ik UE nevens Mê Joffr[e] onze welwaerde Nichte ende ge-[24]
[25] vaedre, met al de haeren, in genaede beveele, ende in haere beste
[26] gunste,

[27] Mons[r] mon Cousin,

[28] UE.

[29] Verplichten dienstw[sten] Neef

[30] P.C. Hóóft.

[31] Ujt Amsterdam, 2 Nov. 1638.

* Minuut. UBA II C 11.438.

Vervolg van *935* en *937*.

Eindnoten:

5 *den medegaenden: 937*.
7 *vereeringe:* beloning.
9 *dien andren vrundt*, vgl. *940* r. 14.
15 *noch weder:* bij vrede of bestand.
17 *beloopen:* achternalopen.
23 *den welke:* God.
24 *gevaedre:* bloedverwant(e).

939 *Aen Balthazar Bolgaro t' Antwerpen.*

*

[1] Mons[r] mon Cousin,

[2] Bij mijne laeste aen UE. ende den Heere Merstraeten zal U.E.
[3] gezien hebben mijn bedunken op de laeste van U.E.E. Nu quam[3]
[4] mij eergister avondt ter handt UE. aengenaeme van den 30[en]
[5] Octobris: waer bij ik speure UE. volharding in 't bezorghen onzer
[6] zaeken tot Brussel, ende wat klaerder beschejdt van 't voorneemen
[7] van den Heere Merstraeten voor*s*, dies U.E. ten hooghste bedankt
[8] zij: gelijk mede voor de naerstighejt, gedaen in 't verneemen nae
[9] de gelegen*h* van Kleen Boelaert. De welke zulx zijnde als S[r9]
[10] Smitsaert getuight, zoo zouden wij daer aen niet hebben, ende geen
[11] inconfiscabel goedt van 't Majoraet over schieten, 't en zij de renten
[12] op 't Marquisaet van Berghen verstaen worden inconfiscabel te[12]
[13] wezen; waeraen ik twijfele, dewijl zij gearresteert zijn. Te meer
[14] verlangt mij, wat men met den H. Fiscael zal kunnen verrichten. De[14]
[15] brief van den H. Merstraeten, aen UE. gaet, volgends U.E.
[16] verzoek, hier nevens. Zoo UE. goedt vindt aen zijn' E. te betaelen
[17] 40 oft 50 gl op rekeninge, ben des wel te vrede. Wijders wensche
[18] ik uwer E. alle genoeghen te beleven aen 't huwelijk van Joff[re]
[19] zuster Constantia met S[r] Jacobus Rijkaert, welker brujloftfeest[19]
[20] althans gehouden wort, ende bid met een Godt den Almoghende,
[21] U.E. met Mê Joffr[e] onze welwaerde Nichte ende gevaedre, samt
[22] alle de haeren, in hejlzamen staete altijds te bewaeren, nevens
[23] hartgrondtlijke gebiedenis aen de zelve,

[24] Mons[r] mon Cousin, van

[25] uwer E.

[26] Verplichtsten dienstw[sten] Neeve

[27] P.C. Hóóft.

[28] Ujt Amsterdam, 4 Novemb. 1638.

Vervolg.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.440.

3 *bedunken:* mening, oordeel.
9 *gelegen*h*:* situatie.
12 *verstaen:* geoordeeld.
14 *verlangt mij* (*te weten*).
19 Constance Bartolotti, zuster van Leonora's eerste man, tr. 2 nov. 1638 Jacobus Rijckaert; uit dit huwelijk de vrouw van Constantijn Huygens junior; waarom Bolgaro er genoegen aan kon beleven, blijkt niet.

940 *Aen S^r^ Balthazar Bolgaro t' Antwerpen*

*

[1] Mons^r^ mon Cousin,

[2] Dezen avondt ontfang ik U.E. aengenaemen van den 10^en^ dezer:
[3] Waerop tot antwoordt voeghe, wel waer te wezen, dat ik bij mij-
[4] nen laesten geen vermaen gemaekt heb, van de voorneemste han-
[5] deling eenighszins aengewezen bij 't schrijven van den H.
[6] Merstraeten aen U.E. Maer hebbe zulx onnoodigh gëacht dewijl
[7] ik, in mijnen naestvoorgegaenen van den 2^en^ dezer mijn gevoelen
[8] daerop, zoo verre als ik zoude kunnen doen, zonder ejghentlijker
[9] berichting van den toestan [-] des handels, ende hoe die zich[9]
[10] opdoet ende schijnt gedreven te willen zijn, mejne verklaert te
[11] hebben met deze woorden. *Belangende zijner E. schrijven aen U.E.*
[12] *ik bezeffe wel datmen de geenen, die voortaen zullen moeten gebrujkt*
[13] *worden, dient te verplichten door eenighe vereeringe; maer wilde de*
[14] *begrooting der somme wel eerst weeten, ende datmen* (*gelijk met dien*
[15] *andren vriendt gehandelt is*) *van geen geldt te schejden hadde voor 't*
[16] *voltrekken van 't werk, ende dat mijn' Hujsvrouw in 't bezit der*
[17] *inconfiscable goedren gestelt zal zijn. In allen gevalle zoude mij*
[18] *onredelijk dunken, hieraen zoo veel te spillen, als het genot der voorzejde*
[19] *goedren haer zoude waerdt wezen; dewijl zij doch in 't bezit zijnde*,
[20] *daermede niet vast zoude gaen, maer noch weder daer ujt konde gestooten*
[21] *worden, met last om ujt te keeren 't geen zij ontfangen hadde*. Ende
[22] dunkt mij, dat de zelfste redenen behooren plaets te grijpen,
[23] noopende 't geen men voor mijn' Hujsvrouw zal kunnen bedingen
[24] van de goedren die men aldaer drijft confiscabel te wezen. Het[24]
[25] overzejnden der rekeninge van U.E. verschot, nae 't betaelen der
[26] 40 oft 50 gl aen den H. Merstraeten, zal mij zeer aengenaem wezen
[27] ende dat UE. daer bij voeghe, 't geen UE oordeelt zich te koomen
[28] voor UE. moejte, gehadt tot hier toe met onze zaeken. Ende in
[29] verwachting van ditte, ende van 't geene bij den H. Merstraeten
[30] wijders moghe verricht zijn beveel ik U.E met Joffr^e^ onze wel-
[31] waerde nichte samt al[-] die U.E.E. lief zijn, in schut des Alder-
[32] hooghsten, ende in haere beste gunste,

[33] Mons^r^ mon Cousin,

[34] Uwer E.

[35] Verplichten, dienstw^sten^ Neef

* Minuut. UBA II C 11.441.
T. in r. 9 en 31 tekstverlies door een inktvlek. Emendaties: r. 9 *toestandt*; r. 31 *alle*

[36] P.C. Hóóft.

Ujt Amsterdam, 15^{en} Nov. 1638.

Vervolg.

Eindnoten:

9 *handel:* rechtshandel (WNT *recht* (*II*) 541), proces.
24 *drijft:* beweert (WNT *drijven* 3347 10).

940a (*P.C. Hooft aan B. Bolgaro*.)

*

[1] Gedenkenis.

[2] Aen Neeve Bolgaro gezonden twee vierendeelen boters,[2]

[3] van hier op Rotterdam,

[4] om van daer bestelt te worden op Lillo,

[5] aen Jan van den Swaerde,

[6] ende voorts door hem op Antwerpen.

[7] T' Amsterdam,

[8] 12 Januarij. 1639.

Eindnoten:

2 een vierendeel boter was een vaatje, dat hoogstens 8 pond mocht wegen (WNT *vierendeel* 372 γ2°).

* G. UBA II C 11.442.

941 *A Messire, Messire Joachim de Wikkefort, Chevalier, A Paris.*

*

[1] Monsieur Mon Cousin,

[2] Il ne me falloit rencontrer une mojndre courtoisie que la vostre,
[3] pour obtenir qu'un personnage de tel qualibre se dignast, parmij
[4] tant d'occupations, et de tel poix, d'embrasser le soing de ma satis-
[5] faction; voire en matiere si frivole; comme il vous plaist de fajre,
[6] et en font foij voz lettres du 15^{e} de ce mois. Je ne trouve nullement
[7] estrange, qu'on se rend par delá un peu difficile, pour le faict de la
[8] Chevalerie en la forme desirée. Néantmonis elle á esté octroijée
[9] au s^{r} Westerbaen marij de la Dame de Brandtwijk, veufve jadis du
[10] s^{r} de Groeneveldt, et a des aultres de qualité gueres plus relevée.
[11] En tout cas je seraij tresaise et me contenteraij d'estre reçeu a ceste
[12] dignité, en la sorte, dont vous vous contenterez de ma part; estant
[13] plus qu' asseuré, que l'exces de vostre bienveullance envers moij ne
[14] puisse manquer d'avoir à coeur mes affaires, comme vos propres.
[15] Si vous jugez estre a propos, que je vous envoije en pejnture les
[16] armoiries de la façon comme j' en use, j' ij donneraij ordre prom-
[17] tement, a fin d'estre formées comm' on croira de convenir, et
[18] inserées aux lettres, lesquelles je pense que feront quelque mention
[19] de service faict a icelle couronne ou nation. Quant au present,
[20] qu' il será requis de faire; ce me seroit une faveur d'avantage, s'il
[21] vous pleust m' advertir du prix d'iceluij, pour ne paijer trop cher
[22] ma propre vanité. Toutesfois, s' il ne passerá la valeur de quelques
[23] dix au douze cents Franqs, celá ne me donnera tant de pejne, que me
[24] donne celle qu' il vous plait de prendre a la requeste de mon
[25] importunité. Au reste, et moij, et tous les miens, comme beaucoup
[26] d'aultres gens de bien, nous sommes ressentis infiniment de
[27] l' honneur qui á esté deferé par delá a vos illustres merites selon
[28] qu' en tesmoignent les gazettes: et vouons du fin fond de nos ames,
[29] que la gloire acquise s' aille tousjours augmentant, comme s' est
[30] voué a vous

[31] Mons^{r} mon Cousin,

[32] Vostre treshumble, et plus

[33] obligé serviteur

[34] P.C. Hóóft.

[34] d' Amstredam, ce 24^{e} Janvier.

* Minuut. UBA II C 11.442.

[35] 1639.

VERTALING

Heer en Neef,

Geen geringere hoffelijkheid dan de uwe behoefde ik te ontmoeten om te verkrijgen dat iemand van zo hoog aanzien zich verwaardigde, onder zo vele en zo gewichtige bezigheden, de zorg voor mijn welbehagen op zich te nemen, en nog wel in zo onbeduidende zaken, zoals het u, naar het getuigenis van uw brief van de 15de, behaagt te doen. Ik vind het volstrekt niet vreemd, dat men daarginds niet al te toeschietelijk is, wat het ridderschap in de gewenste vorm betreft. Toch is het verleend aan de heer Westerbaen, echtgenoot van de Vrouwe van Brandtwijk, voorheen weduwe van de Heer van Groeneveldt, en aan anderen van niet veel verhevener stand. Ik zal in elk geval heel gelukkig en tevreden zijn in deze waardigheid te worden opgenomen, op de wijze die u uit mijn naam zult aanvaarden, want ik ben meer dan verzekerd, dat uw buitengewone welwillendheid jegens mij niet zou kunnen nalaten, mijn zaken te behartigen als uw eigene. Als u het gewenst vindt, dat ik UEen geschilderde afbeelding van het wapen, zoals ik het gebruik, stuur, zal ik daar meteen orders toe geven, zodat men er de vorm aan kan geven die men passend zal vinden, en tussen de tekst van de brieven voegen, die naar ik aanneem enige melding zullen maken van aan die kroon of die natie bewezen dienst. Wat de schenking betreft, die behoort gedaan te worden, zou ik het als een bijzondere gunst beschouwen als u zo goed wilde zijn, mij het bedrag daarvan te noemen, opdat ik mijn ijdelheid niet te duur betale. Hoe het zij, als het een 1000 of 1200 frs. niet te boven gaat, zal dat mij niet zo zeer bezwaren, als de moeite die het u behaagt te doen op mijn lastige verzoek. Overigens hebben zowel ik als al de mijnen en veel andere rechtschapen lieden uitermate meegeleefd met de eer die daarginds, volgens het getuigenis van de kranten, aan uw schitterende verdiensten bewezen is, en wij wensen uit de diepste grond van onze harten dat de verworven roem steeds moge toenemen, zoals zich aan u opdraagt

Heer en Neef,

uw onderdanige en verplichtste
dienaar
P.C. Hóóft
Amsterdam, 24 januari 1639.

942 *A Messire, Messire Joachim de Vickefort, Chevalier de l'Ordre S^t Michel, A Paris*

*

[1] Mons^r mon Cousin,

[2] Apres avoir respondu, a la vostre du 15^e Janvier, par la mienne du
[3] 24^e, j' aij receu la vostre tresagreable du 22^e du mesme mois: et suis
[4] demeuré en debte de response jusques au jourd'huij, d'aultant que
[5] me trouvois alors à Mude. Vous me jettez dans un abijsme d'obli-
[6] gations, en continuant vostre bienveujllance envers moij d'un tel
[7] zele, qu'il ne vous en chault de vous obliger, en mon regard a un
[8] personnage de telle qualité, qu'est Monsejgneur de Bullion,[8]
[9] surintendant des Finances; qui ne frustrerá (ce croijje) vostre
[10] esperance de son attente. Je vous remercie aussi grandement de la
[11] Harengue, faicte par Monseigneur le Prince au Parlement de
[12] Bourdeaux. Pour le present, je vous supplie m'adviser de ce que
[13] tout aurá cousté; afin que je le puisse rembourser selon l'ordre que
[14] me donnerez, sans attendre vostre venue par deça laquelle j'entends
[15] encor estre incertaine. Je suis apres a faire relier les trois exemplaires
[16] d'Henry Le Grand, et les addresseray a Mons^r Abraham de
[17] Wicquefort vostre frere: l'un pour trouver quelque place dans la
[18] bibliotheque Roijale, l'aultre pour Monseigneur le Chancelier de[18]
[19] France: et le troisieme pour Monsejgneur le Surintendant des[19]
[20] Finances en France. Cependant il me serojt de grand soulagement,
[21] si je fusse trouvé bon à vous rendre par deça aulcun service, en
[22] quelque recognoscence de ce qu'il vous plaist me donner lieu si
[23] avant en vos bonnes graces. A icelles se recommandent fort affec-
[24] tueusement ma femme et enfans; et avec passion extreme en vous
[25] baisant treshumblement les mains,

[26] Mons^r mon Cousin,

[27] Vostre treshumble, et obëissant

[28] serviteur, par inclination, election,

[29] et obligation,

[30] P.C. Hóóft.

[29] d'Amstredam, ce

* Minuut. UBA II C 11.443.

[30] 6e Fevrier, 1639.

VERTALING

Heer en Neef,

Nadat ik uw brief van 15 januari met de mijne van de 24ste beantwoord had, heb ik uw hoogst aangename van de 22ste dezer gekregen, en ik ben u het antwoord schuldig gebleven tot heden, doordat ik toen in Muiden was. U werpt mij in een afgrond van verplichtingen, door uw welwillendheid jegens mij te vervolgen met zulk een ijver, dat gij er niet voor terugdeinst, te mijnen behoeve iemand van zo hoge rang als mgr. de Bullion, surintendant van de Financiën, een verplichting jegens u op te leggen, iemand die, naar ik geloof, uw hoop zal belonen voor haar geduld. Ik dank u ook zeer voor de toespraak die mgr. de Prins gehouden heeft in het Parlement van Bordeaux. Voor 't ogenblik verzoek ik u dringend, mij te laten weten wat alles gekost zal hebben, zodat ik het bedrag kan overmaken volgens de orders die u mij geven zult, zonder uw komst h.t.l. af te wachten, die, naar ik hoor, nog onzeker is. Ik maak er werk van, de drie exemplaren van Henrik de Grote te laten binden, en zal ze adresseren aan de Heer Abraham de Wicquefort uw broer: een dat een plaatsje moge vinden in de Koninklijke Bibliotheek, een voor mgr. de Kanselier van Frankrijk en het derde voor mgr. de Surintendant der Financiën in Frankrijk. Inmiddels zou het een grote verlichting voor mij zijn, als het mij vergund werd u hier enige dienst te bewijzen, om enigermate mijn dankbaarheid ervoor te tonen dat ik door uw believen zo hoog aangeschreven sta in uw gunst. Daarin bevelen zich met grote genegenheid aan mijn vrouw, mijn kinderen, en, u met de grootste vurigheid nederig de handen kussend,

Heer en Neef,

uw nederigste en gehoorzame
dienaar,
door neiging, keuze en verplichting,
P.C. Hóóft.
Amsterdam, 6 februari 1639.

Eindnoten:

8 de Surintendant des Finances was sedert 1632 Claude de Bullion, sieur de Bonelle, ca. 1580-1640.
18 de kanselier was sedert 1635 Pierre Seguier comte de Gien, duc de Villemor, 1588-1672.
19 de Surintendant des Finances was sedert 1632 Claude de Bullion, sieur de Bonelle, ca. 1580-1640.

943 (*C. Huygens aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Mijn Heere;

[2] Nu volght de donder-slagh daervan ick U.E. onlangs Blixems[2]
[3] gewijse gewaerschouwt hebbe. U.E. en houde sich evenwel aen[3]
[4] geene beloften verbonden, als oft hij niet ontgaen en mochte dus[4]
[5] veel vuijl papiers te doorlesen. Het gelooven alleen van andere dat[5]
[6] U.E. een ure daaraen te kost geleght hebbe, sal mij te stade komen,[6]
[7] om het elders niet te sien verwerpen. met sulcken aensien versoeck[7]
[8] ick dat het in handen vanden H[e] Barlaeus moghe komen. Vossius is[8]
[9] 't niet te verghen soo verr om te sien naer 't poppe-goed. De H[en][9]
[10] Mostart, Baeck ende Vondelen sullender mogelick toe te bepraten[10]
[11] zijn. U.E. wijze toeversicht bevele ick het mis-vall. dese is de aller[11]
[12] eerste reise dat het onder vreemde ooghen komt. mij sal vriend-[12]
[13] schapp geschieden soo het ten spoedigsten te rugge geschikt werde,[13]
[14] 'tzij om te smooren, oft wijder inde Wereld te jagen, naer 't U.E.[14]
[15] sal bevelen. Tot dit laeste soude mij seer doen verstaen de vreese van[15]
[16] stuckelighe afschriften die ick sommighe t'haren nadeele hebbe sien
[17] overkomen. U.E. gelieve de voor*n* mijne weinighe lezers te meer te[17]
[18] perssen, op dat ick ten minsten voor dit mael buijten die bekomme-[18]
[19] ringhe moghe zijn. Willen sij ijeder verstaen om ijets in dicht van[19]
[20] haer gevoelen daerbij te stellen, wij sullen te vaster gissen waer[20]
[21] haren tijd gegaen is. Mijn liefste keur waere, dat dese korte Roll[21]
[22] ten huijse van U.E. bij eenighe gesamentlick mochte afgelesen
[23] werden. U.E. vergeve mijne onbeschaemtheid, en volghe niet[23]
[24] temin sijn welgevallen, daer naer sich altoos richten sal

[25] Mijn Heere,

[26] U.E. ootmoed[e] dien[r]

[27] C Huijgens.

[28] Mijn Titel spreeckt van YET MEER. erunt illi luctus mei επιμικτοι,[28]
[29] die ick daertoe bijden anderen sal rapen, ende, soo mij dunckt, niet[29]
[30] ongevoeghelick doen volgens ad calcem operis singultUEt lamentis[30]
[31] abrupti.

[32] 's Gravenhage. den 7[n] Febr. 1639.

* Origineel, UBL Pap. 2.

Huygens stuurt zijn *Dagh-werk* en vraagt Hooft, het door te geven aan de vrienden en om hun kritiek te vragen, liefst na gezamenlijke lectuur.

Eindnoten:

2 *daervan...hebbe:* die ik kort geleden zeer kort heb aangekondigd (vgl. *waerschouwen* = verwittigen, vgl. *391* r. 3; *onlangs*, misschien mondeling, er is althans geen brief over bewaard). Voor een bespreking van *Dagh-werck*, dat Huygens hierbij aan Hooft zendt, het ontstaan ervan, de handschriften, het plan, zie ed. Zwaan (1973). Hier wordt volstaan met een paar korte aanduidingen: *Dagh-werck*, door Huygens begonnen kort na zijn huwelijk in 1627, bestemd voor zijn vrouw Susanna en tot haar gericht, bleef na haar dood in 1637 in onvoltooide staat liggen; in 1638 maakte Huygens er een slot aan en dichtte hij zijn *Op de dood van Sterre* (zie F.L. Zwaan, *Voet-maet, rijm en reden. Bloemlezing uit Huygens' gedichten*. Culemborg 1974[3], blz. 32-34), en *Naeniae* (W. III 46, 114). Bovendien voorzag hij het gedicht van genummerde proza-aantekeningen, waarin telkens een samenhangend gedeelte van het gedicht werd samengevat.

3 *aen...verbonden:* Hooft had blijkbaar (bij het gesprek waarin Huygens hem *Blixems gewijse* 'waarschuwde' enz.?) toegezegd zijn werk te zullen lezen.

4 *dus...papiers:* zoveel beschreven papier (WNT *papier* 373).

5 *doorlesen:* ten einde toe te lezen (WNT *dóorlezen* (*I*) 2997); *andere:* anderen.

6 *te stade komen:* helpen, van dienst zijn.

7 *met sulcken aensien:* met het oog daarop, dat in aanmerking nemend.

8 *Vossius:* (meew. voorw.) Van Vossius.

9 *soo...naer:* zijn blik zo ver af van wat hem bezig houdt te richten op het speelgoed (zich in te laten met het speelgoed dat zover buiten zijn gezichtskring valt).

10 *der...toe:* tot het *omsien naer 't poppegoed*.

11 *UE...mis-vall:* Aan uw wijs beleid vertrouw ik de misgeboorte toe (WNT *misval* 879).
dese...reise: dit is de allereerste keer.

12 *mij...geschieden:* mij zal een vriendschapsdienst bewezen worden, ik zal het op prijs stellen.

13 *geschikt:* gestuurd.

14 *'tzij...jagen:* hetzij om het (het *mis-vall*) te smoren (doden, teniet te doen) of om het verder de wereld in te jagen (openbaar te maken, uit te geven).
naer...bevelen: alnaar gij het zult bevelen (pronominaal objekt *'t* vooraan, buiten de 'tang').

15 *Tot...overkomen:* Tot dit laatste (snel publiceren) zou mij zeer doen overhellen (zou ik zeer geneigd zijn door) de vrees voor fragmentarische afschriften, waarvan ik sommigen het slachtoffer heb zien worden (die ik sommigen heb zien treffen) (*verstaen*, MNW *verstaen* 3 vlgg., o.a.: voor iets te vinden zijn; ook: zich toeleggen op enz. De vrees voor onvolledige en gebrekkige afschriften (en drukken!) was niet ongegrond. Vgl. Hooft's ervaringen met *Achilles en Polyxena*, en *Theseus en Ariadne*, in 1614 buiten hem om gedrukt).

17 *de...Lezers:* de weinige bovengenoemde lezers van mij.
te meer te perssen: des te meer tot spoed aan te zetten.

18 *bekommeringhe:* zorg.

19 *Willen...verstaen:* Willen zij ieder zich ertoe zetten, zich beschikbaarstellen.
ijets...gevoelen: (Omschrijving voor lofdichten die in het voorwerk kunnen worden opgenomen. Zie over deze lofdichten *Dagh-werck* ed. Zwaan, Inleiding).

20 *daerbij te stellen:* eraan toe tevoegen; *wij...is:* wij zullen met des te meer zekerheid (daaruit) kunnen opmaken waar hun tijd aan heengegaan is.

21 *Mijn liefste keur:* Mijn voorkeur, Wat ik het liefst zou willen.
dese...werden: dit korte handschriftelijke stuk te uwen huize door enigen gezamenlijk zou kunnen worden ten einde gelezen.

23 *onbeschaemtheid:* brutaliteit, vrijpostigheid; *volghe...welgevallen:* en u volge daarom niet minder (evengoed, desniettegenstaande) uw eigen wil, wens.

28 *IJET MEER:* nl. zijn *Naeniae επιμικται* in *morte uxoris dilect*^{mae}, een uitvoerig rouwdicht in het latijn, zie *Dagh-werck* ed. Z.; *erunt...επιμικτοι:* dit zullen zijn mijn rouwklachten in allerlei metrum.

29 *bijden anderen sal rapen:* bijeen zal rapen, samenvoegen (in een gedicht).

30 *ad...abrupti:* onmiddellijk op (als aanhangsel van) een werk dat door snikken en klachten is afgebroken.

944 *Aen mijnen Heere, Mijnen Heere, Caspar Barlaeus, Professoor der Philosophie, tot Amsterdam.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] Wat mij de Heer van Zujlekom schrijft, gelieve UE. te zien bij
[3] den ingeslooten. 'T boek heb ik gelezen; ende morghen t' eener[3]
[4] begraffenis nae Haerlem te gaen. Zoude anders zelf de brenger zijn.[4]
[5] Nu zejnd ik het, om tijdt te winnen. Dat zal misschien te lichter[5]
[6] vallen, zoo U.E. goedt vindt, te dien ejnde, ende teffens om gëoef-
[7] fende Duitsverstanders daer op te hooren, de HH. Mostaert,[7]
[8] Baek en Vondelen, t' uwent te roepen. Oft Uwer E. dit aenstae;[8]
[9] dan oft zij 't liever heeft op mij te laeten staen, hoop ik over-[9]
[10] morghen, ujt U.E. te koomen verneemen; ende met een, oft de
[11] zelve ijet wijders te bevelen heeft,
[12] Mijn' Heere, aen

[13] Uwer E.

[14] Onderdaenen toegedaenen dienaer

[15] P.C. Hóóft.

[14] T' Amsterdam, 9^{en} Feb. 1639.

[15] in haeste, en 's avonds spaede.

Hooft stuurt Huygens' *Dagh-werck* en oppert of Barlaeus het samen met de vrienden zal lezen. Hooft heeft het al uit en is morgen verhinderd.

Eindnoten:

3 *den ingeslooten: 943*; *'T boek: Daghwerck*; *morghen* (*heb ik*): Mem. 9.
4 *(Ik) zoude*. Mem. 6.
5 *om...winnen:* Huygens heeft om spoedige terugzending gevraagd; *Dat:* Dat tijdwinnen.
7 *gëoeffende Duitsverstanders:* lieden die geoefend zijn in de kennis van het Nederlands; *daer op te hooren:* daarover te horen oordelen.
8 *aenstae:* moge behagen.
9 *dan oft:* of dat; *op mij te laeten staen:* op mij (als gastheer) te laten aankomen (WNT *staan* 89 b).

* Origineel. UBA II N 11.

945 *Al molto Ill^re^ Signore, Il Signor Giovanbabtista Pallotto, Alla Haija.*

*

[1] Di grandissima consolatione m' é stata la sua lettera, per il gusto
[2] ch' hó preso, leggendo il trattato del Capitan perfetto, et la
[3] scrittura, bramata per essermi raccommandata dal sagacissimo
[5] suo giudicio; ma principalmente perch' ella fá fede, come V.S. s' é
[6] degnata, di conservarmi, ancorche absente et di niun merito,
[7] nella sua memoria. Hora le rimando la detta scrittura col libretto;
[8] benche, tardi per haver aspettata l'opportunitá d'indirizzarli
[9] insieme con qualch' altra cosa al Signore di Zujlichem. Le piacera
[10] d'accettar questa scusa, et favorirmi dove ci saró buono de suoi
[11] commandi. Intanto la ringratio infinitamente del ricevuto honore,
[12] et augurandole ogni bene et contento, mi rimango, con bacciarle
[13] humilmente le mani,

[14] D' Amsterodamo, alli di Febraio, 1639.

VERTALING

Uw brief deed mij veel genoegen vanwege het genot dat ik heb gehad bij het lezen van het tractaat over de volmaakte veldheer en het geschrift dat ik zo vurig verlangde omdat het mij door uw scherpzinnig verstand was aanbevolen, maar hoofdzakelijk omdat uw brief getuigt, dat Uwe Edelheid zich heeft verwaardigd, mij in herinnering te houden, ondanks mijn afwezigheid en mijn geringe verdiensten. Nu zend ik u het genoemde geschrift met het boekje terug, weliswaar iets te laat, doordat ik op de gelegenheid heb gewacht om ze samen met iets anders aan de Heer van Zuilichem te kunnen sturen. Ik hoop dat u deze verontschuldiging wilt aanvaarden, en mij met uw opdrachten begunstigen als ik in staat ben, ze uit te voeren. Intussen bedank ik u tenzeerste voor de ontvangen eer, en u alle goeds en vreugde toewensend, verblijf ik, u nederig de handen kussend (enz.)

Uit Amsterdam de februari, 1639.

COMMENTAAR

G.B. Pollotto, broer van Alfonso (*768*), was kapitein in dienst van de Republiek, edelman ‘van de kamer van S. Hoochheyt’, overleden in 1641. Welk geschrift Hooft hem hierbij terugstuurt is niet gebleken.

* Minuut. UBA II C 11.444. - Afschr. UBL Pap. 13.
Dat. vgl. *946*.

946 *Aen den Ridder Hujghens, Heere van Zujlichem etc.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] U.Ed.Gestr. Daghwerk deed mij daetlijk Heilighavondt neemen[2]
[3] van ander werk. Ik schejdd' 'er niet ujt, eer 't ujt was; ujtgezejdt[3]
[4] bed en taefel: ende besteld' het voorts aen den Heere Barlaeus.[4]
[5] Deez, houdende noch zijn' kamer, vond goedt het daer gezament-[5]
[6] lijk te doorzien met de H.H. Mostart, Baek, en Vondel, die, nevens[6]
[7] mij, eenighe avondtujren daer aen besteedt hebben. Maer de
[8] vergaedring hield zoo wel geen' streek, dat ik ijder beletten kon[8]
[9] 't gedicht eens nae zich te neemen, om het in 't bezonder voorts te[9]
[10] lezen. Mostart en Vondel hebben ijets aengetekent dat den taelschik[10]
[11] betreft; op dat U.Ed. Gestr. overweghe oft zij zich dienaengaende[11]
[12] met ons vergelijken konde; dewijl 't wel passen zoude daerin eenen
[13] gemeenen voet te volghen. Eevenwel kan ik niet alles voor vol[13]
[14] aenvatten, wat hun behaeght: ende Vondel dunkt mij somtijds
[15] knorven in de biezen te zoeken. Wijders, aen zoo blinkend een[15]
[16] Daghwerk den dagh te verbieden, waere jammer; ook, mijns[16]
[17] gevoelens, een verlooren toeleg; gemerkt het met de scherpe[17]
[18] straelen zijner aerdighejt de dompighste dujsterhejt konde doen[18]
[19] verdwijnen, en midnacht tot middagh maeken. Mijn arme geest,
[20] hoewel alleenlijk gestelt (en dit noch quaelijk genoegh) om maetvrij[20]
[21] gelujdt te slaen, heeft zich nochtans verpijnt de verdrooghde[21]
[22] rijmpen te doen inkt geeven. De springader van den Heere Barlaeus[22]
[23] brujst met wel een' andren toon. Dezes onderschejdts zal U. Ed.[23]
[24] Gestr. aen de bijgaende reghelen gewaer worden; gelijk zij 't,
[25] zonder twijfel, verwacht heeft. De H.H. Mostart en Vondel hebben[25]
[26] ook ijets belooft. Dat (meen ik) zal haest volghen; ende altijds uwe[26]
[27] geboden, wen z'hem gebeuren moghen,

[28] Mijn Heere,

[29] Uwer Ed. gestr.

[30] Verplichte ootmoedighste dienaer

[31] P.C. Hóóft.

[30] Ujt Amsterdam

* Minuut. UBA II C 11.445. - Afschr. KA CLXXIa[b] 128.
Datum. De datum 21 die in de minuut opengelaten is, wordt hier aan het afschrift ontleend.

[31] 21 Feb. 1639.

[32] Niet wel wetende anders het bijgaende paxken aen den[32]
[33] Heere Pallotto te richten, moet ik UEd. gestr. daerom moeijen, met bede,[33]
[34] dat zij 't mij te goede houde.

Antwoord. Men is het niet eens over *Dagh-werck*. Hooft stuurt zijn lofdicht *Op het Daghwerk van den Heere Constantin Hujghens* (LSt I 318) en kondigt andere aan.

Eindnoten:

2 *deed...werk:* deed mij dadelijk vrijaf nemen van ander werk, ander werk in de steek laten.
3 *scheidd'er...was:* (woordspelend) nam er geen afscheid van (hield er niet mee op), voor het uit was.
ujtgezeidt...taefel: uitgezonderd slapen en eten, afgezien van slapen en eten.
4 *besteld'...voorts:* bezorgde het daarna, zond het verder door.
5 *houdende...kamer:* Barlaeus was in die tijd ziek, zie zijn brief aan Huygens van 5 febr. 1639, Br. II, nr. 2038.
vond goedt: ging ermee akkoord.
6 *doorzien:* nauwkeurig te bezien (WNT *doorzien (II)* 3122).
nevens mij: naast, met mij (Hooft was dus bij de gezamenlijke lezing aanwezig!).
8 *hield...streek:* verliep niet zo goed (letterlijk: hield niet zo goed koers, volgde niet zo goed de afgesproken koers, nl. van gezamenlijke kennisneming van het gedicht; WNT *streek* 2147).
9 *eens...lezen:* (nog) eens voor zich apart te nemen om het alleen (persoonlijk, apart) verder te lezen (het is niet duidelijk of hier mee naar huis nemen bedoeld wordt, wat wel tegen Huygens' bedoeling was.)
10 *Mostart...betreft:* (Zie *Dagh-werck* ed. Zwaan, waarin deze aantekeningen heruitgegeven zijn, met Huygens' reactie erop).
taelschik: taalregeling, taalregels, grammatica (WNT *taal (I)* 660 dit citaat, zonder vermelding van de betekenis).
11 *oft...konde:* of gij daarin met ons tot overeenstemming zoudt kunnen komen (met ons accorderen, een lijn trekken). Hooft doelt hier op het ‘letterkunstig besluit’, zie GNS p. 3.
13 *gemeenen voet:* gemeenschappelijke manier, gedragslijn.
Eevenwel: Toch; *voor vol aenvatten:* voor vol aannemen, aanzien (ernstig nemen).
15 *knorven...zoeken:* spijkers op laag water te zoeken, te vitten, fouten te zien waar ze niet zijn.
16 *den...verbieden:* (woordspel) het daglicht te ontzeggen, het te verhinderen uit te komen, het niet uit te geven.
17 *verlooren toeleg:* vruchteloze, ijdele onderneming.
gemerkt: aangezien.
18 *aerdigheit:* voortreffelijkheid, uitstekende kwaliteiten.
dompighste: neveligste.
20 *gestelt:* gestemd (als een muziekinstrument).
maetvrij...slaen: geluid zonder maat te geven (proza te schrijven).
21 *heeft...geeven:* zie zijn lofdicht op *Dagh-werck, Proeven II* 190; *zich verpijnt:* zich ingespannen.
22 *De springader...toon:* zie voor Barlaeus' lofdicht *Dagh-werck* ed. Zwaan. blz. 22.
23 *wel...toon:* een heel andere toon (WNT *toon (II)* 1177 7; 1180 10).
25 *Mostart...belooft:* zie *Dagh-werck* blz. 22, 23 over deze lofdichten.
26 *haest:* spoedig; *ende...Hóóft:* en altijd zal uw geboden volgen, wanneer hij ze ontvangen mag, uw ... Hóóft.
32 *anders:* op andere wijze; G.B. Pollotti: vgl. *945*.
33 *richten:* zenden.
daarom moeijen: daarmee lastig vallen.

947 *A Messire, Messire Joachim de Wicquefort, Chevalier de l' ordre S^t^ Michel, a Paris.*

*

[1] Monsieur mon Cousin,

[2] Ma plume doute aulcunement a m'exprimer en language d'Hol-
[3] lande, s' en trouve trop courte pour le Franchojs. Toutesfois, puis
[4] qu'il vous á pleu prendre ceste voije, ce m'á donné de l' affection a
[5] vous suivre; comme je desirerois de pouvoir imiter voz vertuz et
[6] autres qualitez eminentes, pour me rendre digne de la bonne grace
[7] d'un Chevalier dont les courtoisies et bienfaicts tant seulement
[8] n'obligent des personnes d'une a une, ains tout d'un coup des
[9] families et lignées entieres, comm'avez obligé moij, la mienne,
[10] et ma posterité. Pour les armes et tijmbre, s' il les faudrá fajre
[11] empreindre par delá aux lettres, et renger ou reformer selon le
[12] jugement d'un herault, je les envoijeraij: si celá est laissé absolue-
[13] ment a mon chois et fantasie, ce seroit mon souhait d'en communi-
[14] quer avec vous a vostre retour, et trouve convenir, que ceste
[15] munificence de Monseigneur le Surintendant des Finances soit
[16] reconnue liberalement de ma part: et ce qu' ij aurez adjousté de la
[17] vostre, il será de mon debvoir, que je le rembourse; puis que tout
[18] se faict en ma contemplation. Les livres a relier, dont j' addresseraij
[19] a Mons^r^ vostre frere trois de la premiere et aultant de la derniere
[20] edition (car la deuxieme ne le merite pas) tardent encor un peu,
[21] a cause que j'ij fais joindre les eloges du sejgneur de Zujlichem, et
[22] de Mons^r^ Barlaeus. Je vous remercie bien fort des bonnes nouvelles,
[23] et si particulieres, touchant le progres que font les armes victorieuses
[24] de Monseigneur le Duc de Saxe Wejmar. S.A. represente mainte-
[25] nant le personnage plus spectable au theatre du monde, et se faict le
[26] centre des raijons de tous les jeux de l'Europe. Lon á sentij encores
[27] icij quelque vent d'un malentendu qu'il ij eust entre elle et ces
[28] Messieurs la. Mais ce m' á esté une consolation singuliere d'appren-
[29] dre de Mons^r^ de Vosberghen, qu'il s' asseuroit assez que ces nuées se
[30] dissiperojent avant qu' amener aulcune tempeste. Avecq cett' es-
[31] perance je vous supplie ensemble ma femme et enfans, de nous
[32] conserver dans vostre bonne grace; ce que será la gloire plus esclat-
[33] tante,

[34] Mons^r^ mon Cousin, de

* Minuut. UBA II C 11.446.

[35] V^e^ plus humble et tresobligé

[36] serviteur,

[38] P.C. Hóóft.

[37] D'Amstredam, ce

[38] 21^e^ Fevrier, 1639.

VERTALING

Heer en Neef,

Mijn pen aarzelt enigszins, zich in het Nederlands te uiten, en bevindt dat zij tekortschiet voor het Frans. Evenwel, nu het u behaagd heeft deze weg te kiezen, voel ik mij gedrongen u te volgen, zoals ik in staat zou willen zijn, uw deugden en andere voortreffelijke gaven na te volgen, teneinde de gunst waard te zijn van een Ridder, wiens hoffelijkheid en edelmoedigheid niet slechts personen individueel verplichten, maar ineens hele families en geslachten, zoals ge mij, mijn familie en mijn nageslacht verplicht hebt. Wat het wapen en zegel betreft, als ze daarginds op de brieven gedrukt zullen moeten worden, en gecomponeerd en bijgewerkt volgens het oordeel van een wapenheraut, dan zal ik ze sturen: als het geheel aan mijn keus en fantasie overgelaten wordt, zou ik erover van gedachten willen wisselen met u bij uw terugkeer, en het lijkt mij gepast dat deze vrijgevigheid van Mijnh. de Surintendant der Financiën mijnerzijds onbekrompen erkend wordt, en wat UEr uwerzijds toe zult hebben bijgedragen, zal ik mijn plicht achten, terug te betalen, omdat alles om mijnentwil gebeurt. De boeken die gebonden worden, waarvan ik aan mijnh. uw broer drie ex. van de eerste druk zal sturen en drie van de laatste (want de tweede is het niet waard) laten nog wat op zich wachten, doordat ik er de lofdichten van de H^r^ van Zuilichem en de H^r^ Barlaeus aan laat toevoegen. Ik dank u tenzeerste voor het zo goede en zo uitzonderlijke nieuws, aangaande de vorderingen die de zegevierende wapenen van de Hertog van Saksen-Weimar maken. Z.H. is op 't ogenblik het meest geziene personage op het wereldtoneel, en het middelpunt van al het diplomatieke spel in Europa. Men heeft hier nog een vleugje opgevangen van een misverstand dat er zou zijn tussen hem en die Heren, maar tot mijn uitzonderlijke geruststelling heb ik van Mijnheer van Vosberghen vernomen, dat hij er gerust op was dat die wolken zich zouden verspreiden voordat er een storm losbrak. Met die hoop bid ik u, met mijn vrouw en kinderen, ons te bewaren in uw goede gunst, hetgeen de schitterendste roem zal zijn

Mijnheer mijn Neef, van

Uw nederigste en zeer
verplichte dienaar
P.C. Hóóft.
Uit Amsterdam, 21 februari 1639.

948 *A Messire, Messire Joachim de Wicquefort, Chevalier de l'ordre S^t^ Michel, a Paris.*

*

[1] Mons^r^ mon Cousin,

[2] Si, en me trouvant court a pouvoir reconnojstre par des effects les
[3] effects de vostre bienveujllance envers moij, je suis poussé a vous
[4] en rendre graces par des simples parolles; je vous supplie
[5] treshumblement, que vostre modestie ne s' en veuille offencer,
[6] comme il semble, par la lettre du 19^e^ dernier, dont il vous á pleu
[7] m'honnorer. Elle me renvoije a faire reflexion a des obligations
[8] que me dictes avoir; dont je ne connois aulcune trace. Puis que
[9] Monsejgneur le Surintendant vous á faict tenir par provision ma
[10] patente de Noblesse, en termes tant favorables comme m' apprend
[11] la minute; ne doubte point, que, nonobstant le scrupule ij mis, par
[12] M^r^ de Ville aux Clairs, il ne me face, par l' entremise de Monsejg-
[13] neur le Cardinal Duc, jouir de cest honneur. Quant aux frais, je
[14] vous aij dict par ma derniere, ce que j'en sens. Les hauts faicts
[15] exploitez par Monseigneur le Duc de Wejmar, Virtute Duce,
[16] comite fortunâ, ont tresbien sonné par deçá. Oultre ce que me tou-
[17] che de la resjouissance publique, je prends bonne part au contente-
[18] ment que vous doibvent causer ces prosperitez; dont je gouste
[19] d'aultant plus, que j' aij esté porté naturellement a affectionner
[20] ceste branche de Saxe, des longtemps, et apres avoir veu, dans les
[21] Histoires, la singuliere pieté, conjoincte avec une magnanimite
[22] incomparable des aijeulx de S.A. Certes devant que je la connusse
[23] onques de nom, j' aij eu quelquefojs l' esprit agité d'admiration, de
[24] compassion, et de despit toutensemble, quant il me soubvenojt de ces
[25] grands Ducs, Jean et Jean Fredericq, dont le premier, estant appellé[25]
[26] a l'Empire, le refusá d'une genereusité tresrare, pour le donner par
[27] sa voix a Charles d'Austriche; et l'autre, pour tout loijer de la
[28] munificence de son pere, eut la degradation de l' Electorat. Laquelle
[29] disgrace, toutesfois, il supportá d'un courage invincible, et tel,
[30] que ses pertes luij tournerent a plus grand' gloire, que ne fejrent
[31] a l'Empereur ses victoires. Plaise ores a la Justice divine benir de plus
[32] en plus les armes de S.A. en maniere qu'a la parfin elle pusse avoir
[33] sa raison de l' iniquité et ingratitude, dont on a usé envers ses
[34] ancestres. Je desirerois avoir du moijen pour vous regaler d'un
[35] pareil entretien, mais vous scauvez quelle en est nostre disette, au
[36] prix de l' abondance qu'en fournit cette cour. De la desfaicte de

* Minuut. UBA II C 11.447.

[37] ceux de Duinquerque vous aurez desjá sceu les particularitez.
[38] Nostre Ammiral á pris deux de leurs vaisseaux, et euxmesmes[mes]
[39] mis le feu dans un troisieme. Les lettres d'Anvers portent, qu' ils
[40] trouvent a dire 1500 hommes, ij compris des prisonniers et blessez.
[41] Et croijons ici qu' ils en sont fort incommodez et nullement en estat
[42] de poursuivre leur voijage pour l' Espagne. Le vostre de retour
[43] reuscirá mieux et en moins de temps, si les voeux de Madame
[44] vostre chere moitié, et les miens, avec ceux de vos aultres serviteurs
[45] ij peuvent contribuer quelque chose: bien que j' apprehende ceste
[46] accrochement, dont vous á pleu faire quelque mention. L'opinion
[47] qu'en á M^{r} de Vosberghen me sert, comme j' escrivis dernierement,
[48] de consolation; et encores d'avantage vostre industrie et bonne
[49] main qu'avez a desmesler des grandes affaires, je la baise treshum-
[50] blement, avec auguration qu'elle vous en ferá sortir a vostre
[51] honneur; et en me recommendant, ensemble ma femme et enfans,
[52] a voz bonnes graces, vous fais offre d'un subject já acquis et propre
[53] a vous. C'est,

[54] Mons^{r} mon Cousin,

[55] Vostre plushumble et tresobligé

[56] serviteur

[57] P.C. Hóóft.

[57] D'Amstredam, ce dernier

[58] de Fevrier 1639.

VERTALING

Heer en Neef,

Als ik, daar ik niet in staat ben, door daden mijn dankbaarheid te tonen voor hetgeen uw welwillendheid jegens mij tot stand heeft gebracht, gedwongen ben daarvoor slechts met woorden te bedanken, verzoek ik u nederig, daaraan niet uit bescheidenheid aanstoot te nemen, zoals de brief van de 19de jl. die u mij heeft willen vereren schijnt te verraden. Zij draagt mij op, te denken aan verplichtingen die u aan mij zegt te hebben, maar daarvan weet ik volstrekt niets.

Aangezien Mgr. de Surintendant u mijn adelsbrief voorlopig ter hand gesteld heeft, in zeer begunstigende termen zoals ik uit de minuut opmaak, twijfel ik er niet aan of Mijnheer de Ville aux Clairs zal mij, ondanks de bedenkingen die hij heeft opgeworpen, door de tussenkomst van de Kardinaal-hertog deze eer doen genieten. Wat de kosten betreft heb ik u in mijn laatste gezegd wat mijn standpunt is.

De hoge daden, verricht door mgr. de hertog van Weimar, virtute Duce, comite fortunâ, hebben hier een gretig oor gevonden. Behalve dat ik deel in de algemene

vreugde, leef ik mede met de blijdschap die deze voorspoed u moet verschaffen; ik geniet er nog te meer van, doordat ik sedert lang vanzelf deze tak van het huis

Saksen heb gewaardeerd en nadat ik in de geschiedboeken de uitzonderlijke godsvrucht, verbonden met onvergelijkelijke grootmoedigheid, van de voorouders van Zijne Hoogheid gezien heb. Ja, voordat ik hem nog maar van naam kende, is mijn geest soms bewogen geweest door bewondering, medeleven en wrevel tegelijk als ik aan die grote hertogen, Jan en Jan Frederik, dacht, van wie de eerste, toen hij tot het keizerschap geroepen werd, dit met zeldzame edelmoedigheid afsloeg en het door zijn stem aan Karel van Habsburg gaf, en van wie de ander als enige beloning voor de vrijgevigheid van zijn vader, het verlies van de keur kreeg. Deze tegenspoed verdroeg hij evenwel met een onoverwinbare moed, zodanig, dat zijn verliezen hem tot grotere roem strekten dan de keizer zijn overwinningen. Moge het de goddelijke gerechtigheid nu behagen de wapenen van Z.H. meer en meer te zegenen, zodat hij tenslotte de vergoeding moge krijgen die hem toekomt voor de onbillijkheid en de ondankbaarheid waarmee men zijn voorouders bejegend heeft.

Ik zou graag in staat zijn, u op een even onderhoudende berichtgeving te onthalen, maar u weet hoe schaars wij ermee bedeeld zijn, in vergelijking met de overvloed die het gindse hof ervan verschaft. Van de nederlaag van de Duinkerkers zult u de bijzonderheden al lang kennen. Onze admiraal heeft twee van hun oorlogsschepen genomen en een derde hebben zij zelf in brand gestoken. De brieven uit Antwerpen zeggen, dat hun verliezen 1500 bedragen, de gevangenen en gewonden inbegrepen. En wij geloven hier dat zij er veel schade van hebben en niet in staat zijn, hun tocht naar Spanje voort te zetten. Uw terugreis zal vlotter en sneller verlopen, als de wensen van Mevrouw uw waarde wederhelft en de mijne, met die van uw overige dienaren, er iets toe kunnen bijdragen, al vrees ik voor die tegenslag waarvan u zo goed was enige melding te maken. Het oordeel van Mijnh. van Vosberghen erover strekt mij, zoals ik u laatst schreef, tot troost en meer nog uw activiteit en de gelukkige hand die u hebt bij het oplossen van grote zaken. Ik kus die hand onderdanig, in de vaste verwachting dat zij UEr met ere uit zal redden en mij, samen met mijn vrouw en kinderen in uw goede gunst bevelend, bied ik u iemand aan die ge reeds verworven en tot uw eigendom gemaakt heb, namelijk,

Heer en Neef,

Uw nederigste en
zeer verplichte dienaar
P.C. Hóóft.
Uit Amsterdam, de laatste
februari 1639.

Eindnoten:

25 de geschiedenis van de Saksische keurvorsten, in de 16de eeuw staat Hooft niet helder voor de geest. Niet Johan, maar Frederik III de Wijze bedankte, in 1519, voor het keizerschap en gaf zijn stem aan Karel V. Johan en Johan Frederik volgden Frederik III achtereenvolgens als keurvorsten op, eveneens met eervolle bijnamen, maar Johan Frederik verloor de keur door zijn deelneming aan de Smalkaldische oorlog tegen Karel V, in 1547.

949 *Aen den Ridder Huijghens, Heer van Zuylichem.*

*

[1] Mijn' Heere

[2] U.Ed. Gestr. zal door den Heere-Wijtz, ontfangen hebben het[2]
[3] gedicht van den H. Mostart. Op zijne ende Vondels aenteekeningen
[4] heb ik, bij mijnen laesten, gezeidt mijn gevoelen; ende vinde mij[4]
[5] daerin noch meer gesterkt door Uwer Ed. gestr. wederleggingen,[5]
[6] die, nevens 't wederlejdde, hier bij te rugge keeren. Ik heb Vondel[6]
[7] bij wijlen gemaent om ijets op UEd. Gestr. loflijk Daghwerk; ende[7]
[8] laestmaels t' antwoordt gekreghen, dat hij een quaedt oogh gehadt[8]
[9] had, ende in 2 of 3 pooghingen geen' rijmlujm kunnen treffen.[9]
[10] Nu braght hij, op gister, in mijn afwezen, 't gedicht, dat hier bij[10]
[11] gaet. Het oordeel daerover zij uwer Ed. Gestr. bevolen; ende in[11]
[12] haere beste jonste,

[13] Mijn' Heere,

[14] Uwer Ed. Gestr.

[15] Verplichte, ootmoedighste dienaer

[16] P.C. Hóóft.

[15] Ujt Amsterdam, 14^{en}

[16] van Lentemaent. 1639.

Over Huygens' *Dagh-werck*. Vondel heeft bezwaren die Hooft niet deelt en die door Huygens weerlegd worden.

Eindnoten:

2 *het ... Mostart:* het lofdicht 'Milaen magh vrijelijck', afgedrukt *Dagh-werck* ed. Zwaan, p. 22.
4 *bij mijnen laesten:* vgl. *946*.
5 *wederleggingen:* vgl. idem en de uitgave van deze kritiek en antikritiek *Dagh-werck* ed. Zwaan blz. 42-62.
6 *wederlejdde:* weerlegde.
7 *bij wijlen gemaent:* af en toe aangespoord; *ijets:* een lofdicht.
8 *quaedt:* ziek.
9 *rijmlujm:* stemming om te dichten.

* Minuut. UBA II C 11.449. Afschr. - UBL. Pap. 13.

10 *'t gedicht...gaet:* vgl. *Dagh-werck* ed. Zwaan blz. 22.
11 *in...jonste:* in uw beste gunst zij toevertrouwd.

950 *A Mons^r^ Mons^r^ Abraham de Wicquefort, a Paris*

*

[1] Mons^r^

[2] M'aijant esté mandé par Monsieur vostre Frere et Mon Cousin,[2]
[3] Joachim de Wicquefort, qu'il trouvojt a propos, que j'envoijasse
[4] vers lá trois exemplaires de mon Henrij Le Grand, et les addressasse
[5] a vous, qui auriez soing, d'en faire colloquer un en la Bibliotecque
[6] du Roij, et de presenter des autres deux l'un a Monsejgneur le
[7] Chancelier de France, l'autre a Monsejgneur le Surintendant des
[8] Finances en France; je prends la hardiesse de vous donner ceste pejne.
[9] Mais a cause que la premiere edition est plus belle pour estre impri-
[10] mée en feuille; et la derniere un peu plus ample et claire ains moins
[11] belle et en quart; j'en envoije trois de chasque sorte. Tellement qu'il
[12] ij á un en feuille, et un en quart, pour Monsejgneur Le Chancelier;
[13] et un en feuille, un en quart, pour Monsejgneur le Surintendant:
[14] comme portent les inscriptions, que verrez, s'il vous plait, vis a vis
[15] des frontispiçes. Je vous prie de les offrir a Mes dits Sejgneurs,
[16] avecques mes plus humbles baisemains recommendations, et
[17] soubmissions a leur service: et de procurer que les autres deux, ou il
[18] n'ij á aucune inscription, soijent mis en la Bibliotecque Roijalle.
[19] J'espere que ceste courtoisie, qui est naturelle a vous et tous ceux de
[20] vostre majson, excuserá mon importunité, et que quelque bonne
[21] fortune me presterá un jour occasion de reconnoistre ceste faveur,
[22] par une promte obeiscence aux commandemens, dont je vous
[23] supplie d'honnorer,

[24] Mons^r^

[25] Vostre treshumble et affec-

[26] tionné Serviteur,

[27] P.C. Hóóft.

[26] D'Amstredam, ce 17^e^

[27] Mars, 1639.

* Minuut. UBA II C 11.449. - Afschr. UBL Pap. 13.

VERTALING

Daar mijnheer uw broeder, mijn Neef, Joachim de Wicquefort, mij heeft doen weten, dat hij het juist vond als ik drie exemplaren van mijn Henrik de Grote naar ginds stuurde en ze aan u adresseerde, waarna UErvoor zou zorgen dat er een geplaatst zou worden in de Bibliotheek des Konings en de twee andere aangeboden respectievelijk aan mgr. de Kanselier van Frankrijk en mgr. de Surintendant der Financiën in Frankrijk, ben ik zo vrij u deze last te bezorgen. Maar omdat de eerste uitgave de mooiste is omdat hij in folio gedrukt is, en de laatste wat ruimer en helderder maar minder fraai en in 4^{o} is, zend ik er drie van elke soort. Zodat er een in-fol. en een in 4^{o} is voor mgr. de Kanselier, en een in-fol. en een in 4^{o} voor mgr. de Surintendant, zoals de opdrachten tegenover de titelbladen zeggen, wat u desgewenst zult zien. Ik verzoek u ze aan genoemde Heren aan te bieden, met mijn nederigste handkus, aanbeveling en dienstwilligheidsbetoon, en te zorgen dat de twee andere waar geen opdracht in staat in de Koninklijke Bibliotheek geplaatst worden. Ik hoop dat die voorkomendheid die UEn al uw familieleden van nature eigen is, mijn hinderlijkheid zal willen verontschuldigen, en dat een gelukkig toeval mij eens de gelegenheid zal geven, deze gunst te erkennen door prompte gehoorzaamheid aan uw bevelen, waarmee ik u dringend verzoek te vereren

Mijnheer,

uw nederigste en toegenegen
dienaar
P.C. Hóóft.
Uit Amsterdam 17 maart 1639.

Eindnoten:

2 vostre Frere et Mon Cousin, vgl. de toelichting bij *915*.

951 *A Mons^r^ de Cornelisson*

*

Hooft

[1] Mons^r^ de Cornelisson, Vos vertus et merites Vous ayans faict
[2] choisir et eslire en l'assemblée des ch^liers^ de mon ordre de S^t^ Michel
[3] pour estre associé en ceste comp^nie^ J' escris p^entement^ au S^r^ Marquis de
[4] Tresnel pour vous bailler de ma part le collier du*d* ordre Vous vous
[5] rendrez pres de luy aceste fin lors qu'il le Vous ordonnera et avec les
[6] soubzmissions requises accepterez l'honneur dont la comp^nie^ Vous
[7] juge digne ainsy que Jeluy mande de Vous en asseurer dela part
[8] d'icelle et de l'affection que Je vous porte laquelle yra tousiours
[9] augmentant comme Je veux croire qu'elle servira a accroistre
[10] daultant plus le zele que vous avez au bien de mon service adioustez
[11] doncque foij a ce quil Vous en dira comme vous feriez a moy mes-
[12] me. et sur ce Je prieray Dieu qu'il Vous ayt Mons^r^ de Cornelisson en
[13] sa s^te^ garde

[14] Escrit a Compiegne le dernier Jour de Mars 1639

[15] LOUIS

[16] De Lomenie

VERTALING

Mijnheer de Cornelisson,

Daar uw deugden en verdiensten u hebben doen kiezen en benoemen tot lid van het genootschap van de ridders van mijn Orde van St. Michiel om deel van dit genootschap te gaan uitmaken, schrijf ik heden aan de markies de Tresnel, u uit mijn naam de keten van genoemde orde te overhandigen. U zult zich daartoe bij hem vervoegen als hij het u beveelt, en u zult met de vereiste tekenen van eerbied de onderscheiding aannemen, die het genootschap u waardig keurt, zoals ik hem op-

* Origineel, in het bezit van de familie Hooft Graafland. Kanselarijhand, de ondertekeningen autograaf.
T. in het adres is *Hoost*, waarschijnlijk als plaatsnaam opgevat en 2 cm onder de familienaam *Cornelisson* (van het adellijke *de* voorzien) geplaatst, veranderd in *Hooft*, (*16*)*24* in (*16*)*39*.
Dat. de brief is blijkens *954* op 26 maart 1639 verzonden, vgl. voor de postdatering de toelichting.

draag UEr de verzekering van te geven uit naam van hetzelve, en van de genegenheid die ik u toedraag, welke steeds zal toenemen, daar ik wil geloven dat zij de ijver die gij voor mijn dienst koestert des te meer zal vergroten. Hecht dus geloof aan hetgeen hij UErover zal zeggen zoals gij aan mijzelf zoudt doen. En inmiddels zal ik God bidden dat hij u, M. de Cornelisson, in zijn heilige hoede neme.

Geschreven te Compiegne de laatste dag van maart 1639.

LOUIS
De Lomenie

Kort voor of op 26 maart 1639 benoemde Lodewijk XIII Hooft tot ridder van St. Michiel. Lidmaatschap van een buitenlandse ridderorde - binnenlandse bestonden alleen onder de hoge adel - was een onderscheiding die bij de 17de-eeuwse rijke Hollanders nog meer in tel was dan het bezit van een heerlijkheid. Met geld en voorspraak kon zo'n lidmaatschap, ook erfelijk, verworven worden. - Er was in Hooft's leven al tweemaal eerder sprake geweest van deze onderscheiding, in maart 1624 en in 1633. In 1624 bleef de verzending van de al door de koning getekende lettre de cachet achterwege, in 1633 vroeg Hooft Huygens om een Frans lofdicht voor zijn *Henrik de Gróte*. Als aanleiding noemt hij ‘een ongegist voorval’, waar ongetwijfeld mee gedoeld wordt op een onverwachte kans op bovengenoemde voorspraak (vgl. P. Tuynman, *Bijdrage tot de P.C. Hooft-filologie*. Amsterdam 1973, Derde afdeling).

De vragen die zich bij dit alles voordoen worden nog vermeerderd met het raadsel, hoe de brief die in 1624 niet verstuurd werd (*951* Bijlage), in de Koninklijke Bibliotheek beland kan zijn. Het document betekent welkom materiaal om een ander raadsel te trachten te verklaren: de later aangebrachte veranderingen in de definitieve brief van 1639 (*951*). P. Leendertz J^{r} heeft in de *Bijdragen Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde* VIe reeks deel 9 blz. 309v een overzicht van de gang van zaken gegeven en pogingen gedaan om de raadsels te verklaren. Hij verklaart de handtekeningen van de koning en de secretaris De Lomenie de Brienne voor onbetwijfelbaar echt, zonder dit toe te lichten; verder luiden zijn scherpzinnige conclusies in 't kort zo:

1. De brief van 1639 is geschreven door de toenmalige klerk van de koninklijke kanselarij. Dit blijkt door vergelijking van zijn schrift met andere brieven, aan de Staten-Generaal gericht, aanwezig in het Algemeen Rijksarchief.

2. Men heeft in 1639 aan die klerk de onverzonden brief van 1624 gegeven om over te schrijven, wat hij op enkele komma's en afkortingen na volkomen nauwkeurig deed tot en met de datum.

3. De koning tekende het stuk voordat men dit laatste ontdekt had. Men - de kleur van de inkt is die van Lomenie - veranderde toen 1624 in 1639 en liet ‘dernier’ maar staan al was het pas de 26e; dat het weer maart was was een tref.

4. De benoeming ging in 1624 niet door, waarschijnlijk doordat de financiële

onderhandelingen afsprongen en door het overlijden van Hooft's vrouw en laatste kind.

5. Uit Hooft's brief van 11 april 1639 (*952*) aan Abraham de Wicquefort blijkt, dat brief *953* op 26 maart, ingesloten bij een brief van De Wicquefort aan Hooft, verzonden was.

6. Hoe *951* Bijlage in de K.B. beland is, is niet na te gaan.

Bij punt 2 valt op te merken, dat een door de koning getekend stuk niet licht weggedaan werd, zodat het bewaard blijven gedurende 15 jaar inderdaad niet onaannemelijk is. Meer is er te zeggen over punt 4, de traditionele verklaringen voor het afspringen van de zaak in 1624. Christina van Erp overleed op 6 juni 1624; of zij begin april al zo ziek was, dat Hooft zijn belangstelling voor de ridderketen verloor, is niet bekend. Het financiële argument is noch te weerleggen, noch te bewijzen. Belangrijker kan het volgende geweest zijn. Bij de onderhandelingen van 1639 dringt Hooft er op aan, dat de koninklijke gunst verleend zal worden wegens zijn verdiensten voor Frankrijk en het koninklijk huis, door het in 't buitenland verkondigen van de roem van Hendrik IV. In het adelsdiploma, dat weldra op de benoemingsbrief volgde, is dit danook nadrukkelijk geschied. Nu had Hooft in 1624 *Henrik de Gróte* bijna af, maar, zoals dat meer gaat, de verschijning in druk liet op zich wachten en viel pas in maart 1626. Als Hooft hierop gewacht heeft om de juist genoemde reden, dan kan inderdaad het overlijden van Christina en Arnoutje gemaakt hebben, dat Hooft geen lust had, de onderhandelingen weer op te vatten. Wat er van zijn initiatief van 1633 bekend is geworden had danook betrekking op een Frans lofdicht dat de *Henrik* in Frankrijk zou kunnen introduceren. Het antwoord op de vraag, waarom Hooft toen weer niet doorzette, maar in 1638-1639 wel, moet zonder enige twijfel in verband gebracht worden met de majoraatskwestie (*294* met Bijlage). In september 1634 sneuvelde Don Francisco Hellemans, naar Leonora's overtuiging haar voorganger in het genot van het ‘tweede’ majoraat. October, november en december van dat jaar brachten de Hoofts in Brussel door om voor Leonora's rechten op te komen, en in de volgende jaren procedeerden zij zowel in Den Haag als in Brussel, een bedrijf dat veel van hun aandacht en veel geld eiste. In 1637 verliezen zij in hoger beroep in Den Haag; in Brussel bereiken zij ook voorshands niets en raakt alles in de slof; van hun vier Zuidnederlandse raadgevers en procureurs overlijden er drie in 1639 en de vierde, Scaglia, na langdurige ziekte, in 1641. Hun opvolger, Cloops, doet niets en wacht, ongetwijfeld terecht, op de vrede. Hooft schrijft hem herhaaldelijk een ongeduldige brief.

Men mag dus tot de slotsom komen dat het weer opvatten van de onderhandelingen plaats heeft - behalve omdat het politieke klimaat gunstig en de Wicqueforts geschikte bemiddelaars waren - als de zware preoccupatie met de processen en de vrees voor de hoge kosten ervan over hun hoogtepunt heen zijn.

952 *A Mons^r^ Mons^r^ Abraham de Wicquefort, a Paris.*

*

[1] Mons^r^

[2] Le 17^e^ de Mars dernier j' adressaij, suivant l' advis de Mons^r^ vostre
[3] frere, à vous, par eau, certains exemplaires de mon Henri Le Grand.
[4] Depujs j' aij receu la vostre du 26^e^, dont il vous á plu m' honorer,
[5] avec la lettre du cachet du Roij, touchant l' ordre de S^t^ Michel, et
[6] le formulier de la recognoissance, a fajre quand j' auraij receu le
[7] collier, qui vous á este delivré par Mons^r^ le Marquis de Trenel.
[8] J' aij differé la reponse en attendant la venue de Mondict S^r^ vostre
[9] frere, qui est arrivé maintenant, Dieu mercy, sain et sauf en ceste
[10] ville a tresgrand contentement de ses amijs et de toutes personnes
[11] d'honneur. Or viensje d'apprendre de luij, que, le messagier
[12] ordinajre faisant difficulté de se charger dudict Collier, vous avez
[13] trouvé bon, de l' envoijer par mer. Ce que j' appreuve; et inconti-
[14] nent apres la recepte, en envoijeraij la recognoissance selon la forme
[15] prescritte. Pour la lettre de Noblesse, il n' ij á nul subject a faire des
[16] excuses; puis qu' elle contient une bien ample et treshonnorable
[17] mention de moij et des miens, voire telle, que, si j' ij fusse esté
[18] present, je ne l' aurois ozé demander plus advantageuse. Quant a
[19] celle de Chevalerie, je m' asseure assez de vostre courtoisie et
[20] genereusité a obliger vos serviteurs, que ne faudrez non plus de la
[21] procurer et obtenir en des termes les plus spectables, que je scaurois
[22] desirer. Fusséje si bien asseuré que je serois, en quelque occurence
[23] semblable ou autre, trouvé digne d'estre emploijé de vous, et de
[24] pouvoir monstrer par effaict la gratitude,

[25] Mons^r^, de

[26] Vostre treshumble et tresobligé

[27] Serviteur

[28] P.C. Hóóft.

[28] d' Amstredam. 11 avril.

[29] 1639.

* Minuut. UBA II C 11.450. - Afschr. UBL. Pap. 13.

VERTALING

Op 17 maart jl. heb ik u per schip, volgens de raad van Mijnh. uw broer, een zeker aantal exemplaren van mijn Henrik de Gróte gestuurd. Sedert heb ik ontvangen de uwe van de 26ste, die u mij hebt willen vereren, met de lettre de cachet van de Koning betreffende de orde van St. Michiel, en het formulier van dank, te betuigen nadat ik de keten zal hebben ontvangen, die u ter hand gesteld is door Mijnh. de markies de Tresnel. Ik heb met antwoorden gewacht tot de komst van mijnh. uw broer, zojuist genoemd, die nu, Gode zij dank, behouden hier ter stede aangekomen is, tot grootste vreugde van zijn vrienden en alle achtenswaardige personen. Nu verneem ik zojuist van hem, dat u, daar de gewone koerier bezwaar maakte zich met genoemde keten te belasten, besloten hebt, hem over zee te sturen. Daarmee ben ik het eens, en onmiddellijk na ontvangst zal ik de dankbetuiging ervoor sturen in de voorgeschreven vorm. Wat de adelsbrief betreft is er volstrekt geen reden om u te verontschuldigen, want hij bevat een uitvoerige en eervolle vermelding van mij en mijn familie, zelfs zo dat ik, als ik erbij tegenwoordig geweest was, geen eervollere zou hebben durven vragen. Wat de brief van ridderschap betreft, ben ik voldoende overtuigd van uw beleefdheid en uw gulheid in het verplichten van uw dienaren, dat u niet zult nalaten die te verschaffen en verkrijgen in de eervolste bewoordingen die ik zou kunnen wensen. Mocht ik maar de zekerheid hebben dat ik ooit in een soortgelijke aangelegenheid of een andere, waardig bevonden zou worden u te mogen dienen en door daden te tonen de dankbaarheid,

Mijnheer, van

Uw nederigste
en zeer verplichte
dienaar
P.C. Hóóft.
Uit Amsterdam, 11 april 1639.

953 *Aen den H. Gehejmschrijver Daniel Mostart.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Met weemoedighe geneught heb ik U.E. treurspel gelezen; jae zien[2]
[3] speelen nae den geest: maer binnen vierentwintigh ujren niet;[3]
[4] gelijk U.E. zijn' afloop bepaelt. Het heeft mij meer tijds afgetroe-[4]
[5] telt; bij halve daeghen oft schoften, mits ik mijner heele geen mees-[5]
[6] ter was. De *schiking* des werkx vind' ik zeer voeghlijk; 't verzier-[6]
[7] sel van Doris met haeren zoon, het opengaen des hemels en David
[8] daerin, en andre kleenoodje waermee de hooftstof omhangen is,[8]
[9] aerdigh: alles geschaepen om wel te beslaeghen op het toonneel;[9]
[10] 't zelve van glans en staetsij te doen weêrlichten; de gemoeden der[10]
[11] aenschouweren ujt hunne laeghe leghers te lichten, om ze <in> de[11]
[12] hooghte der deftighste gedachten te verluchten. Nevens 't gedicht,[12]
[13] zejnd' ik (naerdien 't uwer E geliefte was) mijne inzighten zoo op[13]
[14] het ketenen als op 't beleggen der taele. Oft zij genoegh oft te[14]
[15] weenigh weghen, jae zelfs nae vieshejt smaeken; de tong van uwer[15]
[16] E. oordeelschael velle dat vonnis: die teffens proeven kan, oft de
[17] treflijkste redeneringen, gelijk die van Herodes, Ananaël, en[17]
[18] Malkus, ook wat kraftigher krujding verejschen. Beter zoud' U.E.
[19] in dezen van ijemandt anders moghen gedient worden: maer in
[20] geen dink ter wereldt met beter hart,

[21] Mijn' Heere, dan van

[22] Uwer E.

[23] Verplichten, dienstw[sten]

[24] P.C. Hóóft.

[23] Vanden Hujze te Mujde,

[24] 7[en] van Bloeim[t] 1639.

Hooft stuurt Mostart's treurspel *Den Moord der Onnoozelen* terug, prijst het en sluit, op verzoek van de schrijver, opmerkingen over taal en stijl in.

* Minuut. UBA II C 11.931[1].
Hs. kattebel, geplakt op II C 11.931.
schikking

Eindnoten:

2 *U.E. treurspel: Den Moord der Onnoozelen*, volgens Te Winkel ‘een zeer zwakke navolging van Heinsius' *Herodes Infanticida*’.
3 *nae den geest:* voor mijn geestesoog; *binnen...niet:* niet binnen een etmaal, de klassieke eenheid van tijd.
4 *gelijk...bepaelt:* zoals u het spel laat verlopen.
afgetroetelt: met strelend genot van mij gevergd (WNT *aftroetelen* 1696).
5 *schoft:* ononderbroken deel van een werkdag (WNT *schoft* (*III*) 771 4).
6 *schikking:* bouw, structuur (WNT *schikking* 651 2: ordening, regeling, rangschikking); *voeghlijk:* mooi, harmonisch, zoals 't hoort.
verziersel: verdichtsel, bedenksel, vondst.
8 *kleenoodje:* sieraad, versiering.
omhangen: ingekleed.
9 *aerdigh:* verrassend fraai; *geschaepen:* voorbestemd.
wel beslaeghen: goed uitvallen. (WNT *beslagen* (*II*) 2029 uitvallen).
10 *weêrlichten:* van alle kanten stralen, schitteren.
11 *hunne laeghe leghers:* hun gewone, platvloerse, banale sfeer.
12 *deftighste:* verhevenste (WNT *deftig* 2353 5); *verluchten:* zich in ontspanning doen verheffen (Kil. levare, sublevare; U.W. een hooger gevoel ruim te doen ademen).
Nevens: Met, Tegelijk met.
13 *naerdien...was:* daar dit uw wens was.
14 *ketenen:* aaneenschakelen (WNT *ketenen* 2533 B I).
beleggen: goed kiezen en verbinden (Kil. eleganter loqui; WNT *beleggen* 1696 3 c); *zij:* de inzichten.
15 *nae vieshejt:* naar kieskeurigheid.
tong: naald (woordspeling, daar de tong een vonnis velt, en proeft).
17 *treflijkste redeneringen:* gewichtigste redevoeringen, clauzen.

954 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e Tesselscha Visschers, weduwe van S^r Crombalgh z.g. in de Langestraet tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] O Arme Tesseltjen,

[2] Is 'er een met uw hart deur? Dit dacht ik: maer leezende strax[2]
[3] daeraen, *Ce que n'est point mon coeur*, quam ik tot mijn' tweede[3]
[4] gedachten, en zejde in mij zelven, *C'est par lá qu'elle parle Franchojs*.[4]
[5] Ik heb, nUEenighe weeken, de loopmaeren gelezen; dan deze tijding[5]
[6] daerin niet; nocht ijets van dien onheuschen, te heuslijk gehandel-[6]
[7] den roover, vernomen. Dit stuk behoorde daer wel in te staen.[7]
[8] Maer 't zal bet klinken in U.E. gedicht; zoo 't onder den man[8]
[9] komt, gelijk het behoort te doen, zijnde zeer zoet en aerdigh. Maer[9]
[10] boven in 't Hooft dient te staen, 'tgeen ik daer heb bijgevoeght. Wij[10]
[11] zijn eens hier te Mujde geraekt. Waerover ik den H. Barlaeus, van[11]
[12] uwer E. weghe, niet bedanken kan voor 't boek, dan bij eenen[12]
[13] brief. Nu weet ik dat een woordt van U.E. handt ongelijk waerder[13]
[14] wezen zal, dan dujzent van de mijne. Want hij acht dat U.E. niet
[15] schrijft dan met schachten getoghen ujt de vlerken van den Min-
[16] godt: ende heeft mij nu onlanx gezejdt (gelijk ook, voor dezen, de
[17] H. Jacob vander Burgh) dat hij Uwer E. geest verre boven dien
[18] van Joffr^e Schujrmans zet; om dat haer werk nae schoolmeesterije[18]
[19] rujkt; het uwe nae een verheven vernuft, swanger met bujten-[19]
[20] wereldsche invallen. Zo U.E. eenigh schrift aen zijn' E. ontwerpt,
[21] ende mij eerst toezejndt, ik zal 't gejrne betuttelen, en uwer E. weder[21]
[22] toeschikken.

[23] Wijders, mê Joffrouwe, ik dank U.E. hooghlijk voor de moejte
[24] van 't omhooren nae de zaek van Warmenhujzen: ende verwachte[24]
[25] wat kundschap U.E. voorts daervan zal bekoomen moghen:[25]
[26] desgelijx van de tapijten. De H. Wezel, vertrouw ik, dat t'hujs[26]
[27] gekeert ook in geenen gebreeke zal zijn. Wij genieten hier den[27]
[28] maeghdoom van 't jaer; dan schaerselijk, mits de onleede van 't[28]
[29] vujlmaeken, dat schoonmaeken heeten moet. Tegens de kraem des[29]
[30] jaers noodighen wij U.E. op de kandeel van 't prujmenzap;[30]
[31] 't welk reeds van de zonne gekookt wort, ende zich aenzien laet

* Origineel. KA CLXXIa^b 129.
Hs. watervlek.

7 Adelsdiploma

8 Hanger van de orde van St. Michel

[32] wel te zullen bedijen. Dan hoopen wij U.E. t' ontfangen met een'[32]
[33] triomfboogh, braef naer gelang onzer geleghenheit; maer deerlijk[33]
[34] ten aenzien van de waerdij der Vorstinne van de overvlieghende[34]
[35] geesten, waer voor U.E. altijds gegaen heeft ende blijft gaen,[35]
[36] behoudende 't veldt tegens alle die u.E. naerijveren. Groote
[37] vreughd is 't ons, dat U.E. en de jonge Joffrouw Tesselscha wél
[38] vaeren. Godt geeve 't U.E.E. eeuwelijk; gelijk begeert te wezen,[38]

[39] Mê Joffr[e]

[40] Uwer E.[40]

[41] Verplichte, dienstw[ste]

[42] P.C. Hóóft.

[41] Uit mijn Toorentjen, den

[42] 8[en] van Bloejmaent. 1639.

Een officier had van Tesselschade schertsenderwijs een, door haar gemaakte, gitten borst (als genoemd in *279*) geleend en niet terug willen geven. Zij dichtte daarop een *Uytdaging*, die Hooft kreeg om te ‘betuttelen’ en die in 1660 verscheen in een verzamelbundel *Hollantsche Parnas, of Verscheid Gedichten* (vgl. Onw. Vr. 182). Hooft's eerste Franse citaat is de laatste regel van dat gedicht, een oudere herkomst is onbekend. - Complimenten en uitnodiging.

Eindnoten:

2 *een:* iemand; *strax daeraen:* vlak daarna.
3 *Ce que etc.:* deze regel ontkent dat er iemand ‘met haer hart deur’ is.
4 *C'est par lá* etc. is het opschrift van Roemer Visscher's *Sinnepop* III xxiii, waarvan de tekst begint met ‘Dese jonghe Weduwen zijn soo angh van huwen’.
5 *dan:* maar.
6 *gehandeld:* behandeld.
7 *Dit stuk:* Deze daad, Dit staaltje.
8 *onder den man komt:* gepubliceerd wordt.
9 *zijnde...aerdigh:* omdat het lief en geestig is.
10 *'t Hooft:* de ‘head-line’ van de loopmaren of de eerste regel van het gedicht; *bijgevoeght:* wschl. ‘aen M.D.’, waarvan de betekenis onbekend is.
11 *eens:* eindelijk; *Waerover:* Waardoor.
12 't boek: *Medicea Hospes*, vgl. *929*.
13 *een* (telw.).
18 Joffr[e] Schujrmans: Anna Maria Schurmans, de geleerdste vrouw van haar eeuw geacht, dichteres op lager niveau, tenslotte lid van de piëtistische sekte van Jean de Labadie en daarmee naar Wiewerd (Fr.). Wisselde brieven met Huygens, Cats en Barlaeus; door Hooft zelden genoemd.
19 *vernuft:* geest.

bujtenwereldsche: hoogverheven.
21 *betuttelen:* kritisch verbeteren.
24 Warmenhuizen: dorp ten N. van Alkmaar; de ‘zaek’ is onbekend. W. was ook de naam van een Haagse notaris.
25 *wat kundschap:* welke of wat voor tijding.
26 Wezel: Dominicus Booth van Wesel, Anna R. Visscher's man; *t'hujs gekeert:* naar Alkmaar, vgl. *780*.
27 *in geenen gebreeke zal zijn:* niet te kort zal schieten.
28 *onleede:* drukte.
29 *de kraem:* (de vergelijking volhoudend) de volle zomer.
30 kandeel werd bij kraamvisites geschonken.
32 *wel...bedijen:* goed te zullen gedijen, slagen.
33 *triomfboog:* die voor de ontvangst van Maria de Medicis lagen nog vers in het geheugen; *braef...geleghenheit:* mooi voor ons doen.
34 *ten aenzien van:* in vergelijking met.
overvlieghende: uitnemende.
35 *waer voor...heeft:* waarvoor je altijd doorgegaan bent.
38 *gelijk:* zoals, nl. eeuwig.
40 *Uwer E. Verplichte, dienstw*^{ste} (naamw. deel v.h. gezegde).

955 *Aen den Heere Antonis van Zurk, tot Lejde.*

*

[1] Mijn' Heere, ende gunstighe Neeve,[1-17]

[2] Indien U.Ed. ojt ijet aengenaems in mijn gezelschap speurde, het
[3] moest de wederschijn van Uwer Ed. ujtgeleeze zeden en fraej[3]
[4] vernuft zijn, 't en zij Uwer Ed. getrouwe hartlijkheit t'mijwaerts,
[5] ter quaede trouwe tegens U.Ed. zelf, gehandelt heeft, brillende[5]
[6] 't klaer oogh des oordeels met glas dat wonderlijk vergroot; oft eer,[6]
[7] daer beelden, niet gebootst nae ijet *wenzendtlijx* maer pujrlijk[7]
[8] verziert, in geschildert staen, zoo aerdigh dat zij zich voor 't leven
[9] doen aenzien. Zeker de ernstighste geneghentheden, gelijk die van
[10] Uwer Ed. inborst, weeten konstighst met die penseel te speelen;
[11] ende hoe zij waerer en louterer zijn, hoe zij meer lieghen en be-
[12] drieghen, met breed ujtmeeten van de waerdij der geenen, wer-
[13] waerts zij hellen: zulx haere valshejt in dezen, tot proeve haerder
[14] oprechtighejt in de reste dient. Ende wil ik liever gelooven, dat zich
[15] Uwe Ed. op zulk eene wijze heeft laeten mompen; dan dat het lof,[15]
[16] mij toegeschreeven, ujt een' pen, overvloeijende van heushejt, ge-
[17] vallen zij. Want, hoewel, door deze dujding mijne verbintenis[17]
[18] t'uwer Ed. bet komt te knellen; zoodaenighe neepen smarten alleen-[18]
[19] lijk met een zoet verdriet van dankbaerhejt, verlangende nae middel[19]
[20] om zich te doen blijken. Te dezen opmerke ook, ende om de weder-[20]
[21] zijdighe vrundschap t'onderhouden en aen te voeden slaen wij
[22] geenszins Uwer Ed. gunstighen aenzoek af: maer maeken de ker-[22]
[23] misgasten rekening de rejze t'aenvejrden tegens den tweeden oft
[24] derden der naestkoomende maent; zoo om wat keurs van weder te[24]
[25] hebben, als om 't ongemak te mijden, dat men dikwijls in 't heetste[25]
[26] des aenrits, mits de meenighte van waeghenen, gebeuren ziet. De
[27] jongste tijdingen ujt Alkmaer komt d'ingesloote brief, Uwer Ed.[27]
[28] melden. Verneemende ijet naeders zal ik het onverwijlt over[28]
[29] vejrdighen. Waer toe zich verlaetende, blijve U. Ed. met alle die
[30] haer lief zijn, den Almoghende in genaede bevolen, ende in haere
[31] beste geneghenhejt,

[32] Mijn' Heere ende gunstighe Neeve,

* Minuut. UBA II C 11.531. - Afschr. KA CLXXIa[b] 130.
weezendtlijx

[33] Uwer Ed.

[34] Toegedaenste dienaer

[35] P.C. Hóóft.

[34] Van den Hujze te Mujde,

[35] 18^{en} Maj. 1639.

Antonis van Surck heeft de Hoofts een uitnodiging voor de Leidse kermis gestuurd; H. neemt die met uitgezochte betuiging van sympathie aan.

Eindnoten:

1-17 (samenvatting:) Als mijn tegenwoordigheid u ooit aangenaam geweest is, moet dat door de weerspiegeling van uw eigen voortreffelijke inborst en geest geweest zijn, tenzij uw trouwe en hartelijke gezindheid jegens mij, in kwade trouw tegenover uzelf, uw heldere oordeel door een vergrootglas (vergrotende bril) heeft doen kijken, of liever, door glazen die door de vrije fantasie zo kunstig beschilderd zijn, dat men ze voor de werkelijkheid houdt. Ja, de diepste geneigdheid tot sympathie, zoals die welke u koestert, hanteert het penseel van die fantasie het kunstigst, en hoe echter die sympathie is, hoe meer zij liegt en bedriegt bij 't overdrijven van de waarde van degeen naar wie zij uitgaat, zodat haar onjuiste weergave in dit verband haar eerlijkheid in het algemeen bewijst. En ik wil liever geloven dat ge het slachtoffer van zo'n fopperij zijt, dan dat de lof die ge mij toezwaait uit overbeleefde penvoering voortgekomen is.

3 *wederschijn:* straling.
fraej vernuft: scherpe geest.

5 *ter:* met.

6 *wonderlijk:* op wonderbaarlijke wijze.

7 *daer...in:* waarop

15 *mompen:* misleiden.

17 *verbintenis:* verplichting.

18 *bet...knellen:* mij meer gaat knellen.
neepen: knijpingen.

19 *verlangende:* doordat ze ernaar verlangen.

20 *Te...ook:* Hierom is 't ook, dat wij...

22 *gunstighen aanzoek:* vriendelijke uitnodiging.
maeken rekening: rekenen erop; *de kermisgasten:* de familie Hooft was in de voorafgegane hartelijke brief van Van Surck uitgenodigd voor de Leidse kermis, die op Hemelvaartsdag begon (vVl. III, 289 n. 4); het woord k. had zowel neutrale als ongunstige betekenissen: misschien zelf-kleinerend spel van Hooft.

24 *zoo om* (...) *als om:* zowel om (...) als om; *keurs* (gen. part.)*:* keus.

25 *ongemak:* dat men bij het begin van de kermis in 't spitsuur (*'t heetste des aenrits, mits de meenighte van waeghenen*) terechtkomt.

27 *tijdingen ujt Alkmaer:* misschien de niet nader toegelichte 'zaek van Warmenhujzen' (*954*).
(de komma achter *brief* duidt aan, dat *Uwer Ed.* meew. vw. is).

28 *Verneemende...vejrdighen:* Als ik iets naders hoor, zal ik het terstond sturen.

956 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Nobilissime Hoofdi,

[2] Hoc epitheto Te compellant intus litterae meae, alio foris. Scio[2]
[3] nobilitatis et quidem equestris insignia Tibi collata esse a Christi-
[4] anissimo Rege, ideo nobilissimum virtutibus et regali suffragio
[5] alloquor. Sed cum litterae hujus rei testes, una cum pendulo[5]
[6] Michaële et Dracone nondum, quod sciam, in manus tuas per-
[7] venerint, nolui huic epistolae recentem, ac insolitam summae
[8] dignitatis appellationem foris inscribere. Ubi fidem rei fecerit
[9] manus regia, isto mihi et amicis omnibus nomine compellaberis,
[10] magna fiducia et propensissimo adfectu. Pluribus iste honos splen-
[11] dorem adfert minus suâ luce splendidis. Quin gravis est iis Domnis,
[12] quibus fortunae magis felicitate obtingit, quam suo aut suorum
[13] merito. A te ordo equestris splendorem capit; nec gravis hic est
[14] viro, ob eruditionis, facundiae, muneris, et parentum, suaque erga
[15] Patriam et Rempublicam merita *illustrem*. Accedit, quod
[16] Galliam universam et maximi regis Henrici IV manes Tibi singulari
[17] scripto devinxeris, et immortali famae donaveris Borboniae domus
[18] bellicosissimum Principem. Non fecit Te nobilem Gallia, sed
[19] declaravit. Fuisti dudum opere et studiis, quod nunc es Augustissimi
[20] Regis Lodovici testimonio. Mihi verò, Vir dignissime, tanto
[21] nobilior crederis, quanto pulchrius est, parari nobilem, quam
[22] creari:

perit omnis in illo
Gentis honos, cujus laus est in origine solâ,

[25] ait ad Pisonem Naso. Inito inter Franciscum I. Galliarum, et Henri-[25]
[26] cum VIII Angliae regem federe, Franciscus in Equitum aureae
[27] periscelidis ordinem receptus est, Henricus in ordinem D. Michaëlis.
[28] Ut jam honoris hujus titulum communem habeas cum Regibus.
[29] Ita dum in aliis generis fulgor desinit, à Te incipit. Unum peto, ut
[30] qui extra conditionem poneris civilis ac popularis fortunae, amicos
[31] tamen et inter hos me, cultorem nominis tui ac virtutum serium,
[32] prioris fortunae cancellis includas, et amare pergas ob candorem et
[33] literarum studia, qui N.T. ex animo hoc adblandientis purpurae
[34] lenocinium gratulatur. Vide, quam captem, mî Hoofdi, tibi
[35] scribendi occasionem. Dum nihil agunt Reges, Infantes, Celsitu-
[36] dines, Duces, in amicorum sortem et felicitatem privatam diffundo

* Barl. Epist. n^{o} 382.
illustri

[37] sermonem. Quem in adversâ valetudine sensi fidum, et in omne,
[38] quod aegro praestari potest, officium pronum; jam prosperiore
[39] valetudine Dei fruens beneficio, affari amo verbis non, ut ante,
[40] tertiatis, aut, ut Graeci vocant, εγκεκομμενοις. Cognatus tuus nobilis-[40]
[41] simus D. Vicofortius è Westphalis salvus sospesque domum rediit.
[42] Hamburgo visendae sororis causa venit soror uxoris D. Vicofortii.
[43] Arcem tuam Muydamque, superbi Ilii minus aemulam, ante abitum
[44] suum cum amicis videre cupit et gestit. Clarissimus Vossius collega
[45] meus, postquam febre tertiana ipsum expediit Deus et medicina,
[46] colico dolore miserè excruciatus fuit. Ab hoc immunis calculo
[47] renum laborare coepit, tot eruditarum animarum domestico tortore.
[48] Iam meliusculè, per Dei gratiam, habet, & cum libris rediit in
[49] gratiam. In Daniam moderandis ac mitigandis, quae exigit Septen-
[50] trionis necessitas, vectigalibus abibit non Consul Bickerus, uti
[51] opinio fuit, sed amplissimus D. Albertus Conradi Burch, et Abelus[51]
[52] Coenders Groeninganus. Princeps Auriacus exercitum propediem
[53] educet. Eduxit, aut in procinctUEst ut educat, Galliarum Rex.
[54] Infans Cardinalis castra movisse creditur. Bella, ô, bella horrida[54]
[55] bella! Dux Wimariae sub communibus Galliae Germaniaeque
[56] signis, Banierius sub Sueonum Leone feliciter adhuc militant, non
[57] invito me, nec Te invidente. Vale, Vir nobilissime, ac doctissime, et
[58] D. Hoofdiam filiasque, et filiolum honoris novi consortes ac
[59] haeredes à me saluta.

[60] Amstelod. 18 Maji, 1639.

VERTALING

Hoogedele Hooft.

Met dit adjectivum spreekt u mijn brief van binnen aan, met een ander aan de buitenzijde. Ik weet, dat van adellijke en wel van ridderwaardigheid de onderscheidingstekens u verleend zijn door den Allerchristelijksten Koning; daarom spreek ik als ‘Hoogedele’ om uw voortreffelijke deugden en de koninklijke erkenning daarvan u aan. Maar daar brieven, van deze zaak getuigen, tezamen met den ten hangen bestemden Michiel en den Draak nog niet, zover ik weet, in uw handen zijn gekomen, is het niet mijn wil geweest, aan dezen brief de kersverse en ongewone aanspraak van hoogste waardigheid op de buitenzijde als opschrift mee te geven. Wanneer de authentieke bevestiging der zaak zal zijn gebracht door de hand des konings, zult ge met die betiteling door mij en alle vrienden worden aangesproken,

met groot vertrouwen en innig toegedane genegenheid. Aan de meerderheid brengt deze eer slechts glans, zonder dat zij door eigen lichtschijn zo veel glans afstralen. Ja zelfs drukt glans die Heren zwaar, wien hij meer door een gelukkige speling der omstandigheden toevalt dan door verdienste van hunzelf of van de hunnen. Bij u is het zo, dat de ridderstand aan u zijn glans ontleent, en niet zwaar drukt deze glans den man, om zijn geleerdheid, redelijkheid, ambt en de verdiensten van zijn vaderen en van hemzelf voor Vaderland en voor Gemenebest vol luister. Daar komt bij, dat ge Frankrijk in zijn geheel en van den groten koning Hendrik IV de afgestorven schim aan u door een excellent geschrift hebt verplicht, en met onsterfelijken roem begiftigd van het huis Bourbon den meest in oorlogen verwikkelden Vorst. Uw adeldom heeft Frankrijk niet uit niets geschapen, maar bloot geconstateerd. Ge waart allang door werk en studiën, wat ge nu zijt naar het getuigen van Zijne Hoge Majesteit den Koning Lodewijk. Mij evenwel, hoogwaardige Hooft, dunkt ge zoveel te edeler, naarmate het schoner is, als edeling te worden aangewonnen dan door verwekking gewonnen:

alle roem van een stamhuis
Stort in elkaar bij hem, wiens lof ligt alleen in zijn oorsprong,

zegt Ovidius tot Piso. Toen Frans I van Frankrijk en Hendrik VIII koning van Engeland een verbond aangingen, is Frans opgenomen in de orde van de ridders van den gouden Kouseband, Hendrik in de orde van Sieur Michel. Zodat ge voortaan de glorie van deze ere met Koningen gemeen hebt! En zodoende, terwijl bij anderen de schittering van hun stamhuis met hen haar einde vindt, neemt ze bij UEen aanvang. Eén verzoek heb ik: dat gij, die nu buiten de situatie komt te staan van de sociale positie van den gewonen burger en de gewone bevolking, toch uw vrienden en onder dezen mij, ernstig vereerder van uw naam en voortreffelijke eigenschappen, binnen de perken van vroegere positie insluit en voortgaat lief te hebben, om trouwhartigheid en studiën in letteren, hem, die UEd. met dezen verleidelijken smuk van toelonkend purper van harte geluk wenst. Zie, hoe ik aas, mijn beste Hooft, op een gelegenheid, aan u te schrijven. Nu niets uitrichten Koning, Infant, Hoogheid, Hertog, stort ik over het persoonlijke lot en geluk van vrienden een vloed van woorden uit. Dien ik in kwalijken gezondheidstoestand getrouw heb gezien en tot allen dienst, die aan een zieke kan worden bewezen, willig, ik houd ervan, thans in gunstiger gezondheid mij verheugend door Gods zegeningen, dien toe te spreken met woorden, niet, zoals voordezen, ‘pas na driemaal opnieuw beginnen, eindelijk eruitgestotterd’ of, zoals de Grieken het noemen, met λογοι εγκεκομμενοι. Uw Hoogedele neef, de Heer Wicquefort is uit Westfalen behouden en wel naar huis teruggekeerd. Uit Hamburg is ten einde haar zuster te bezoeken gekomen de zuster van de gade van den Heer Wicquefort. Uw slot en Muiden, van het trotse Ilium weinig rivale, vóór haar afreis tezamen met de vrienden te zien, is haar begeren en vurige wens. De doorluchte Vos, mijn collega, nadat hem van de derdendaagse koorts God en de geneeskunst hadden verlost, is door pijnlijken darmkramp jammerlijk gefolterd geweest. Van dezen ontslagen begon hij aan niersteen te lijden, van zovele geleerde redelijke zielen den binnenhuisbeul. NUEindelijk is hij er wat beter aan toe door Gods genade, en heeft zich met zijn boeken weder verzoend. Naar Denemarken zal ter matiging en verzachting van de tol- en havengelden, die de dwang van het Noorden heft, afreizen niet Burgemeester Bicker, zoals de verwachting was, maar de doorluchte Heer Albert

Koenraedsz. Burgh, en ook Abel Coenders van Groningen. De Prins van Oranje zal het leger eerstdaags laten uitrukken. Dat heeft al gedaan of hij staat kant en klaar uitgerust om het te doen de Koning van Frankrijk. De Kardinaal-Infant is, zo gelooft men, opgebroken. Oorlog! o,

‘oorlog, gruwzame oorlog’! De Hertog van Weimar onder de gemeenschappelijke vaandels van Frankrijk en Duitsland, Banér onder den Leeuw der Zweden dienen als soldaat met veel krijgsgeluk, niet zonder mijn zegen, en ook zonder dat gij jaloers zult zijn. Vaarwel, Hoogedele, geleerde Hooft en wil Vrouwe Hooft, uw dochters en uw zoontje, van de nieuwe ere deelgenoten en erfgenamen, van mij groeten.

Amsterdam, 18 mei 1639.

Eindnoten:

2 *foris:* op het adres.

5 *pendulo etc.:* halsketen, zie pl. 8.

25 Ziet op den panegyricus *Laus Pisonis* (v. 10/11) van een onbekend dichter, in de ed. princeps van J. Sichard (1527) opgenomen onder het werk van P. Ovidius Naso (43 v. C.-18 n. C.), maar vermoedelijk jonger en een hulde aan dien Piso, die in 65 n. C. zou gaan samenzweren tegen Nero; Frans I (1494-1547) en Hendrik VIII (1491-1547) sloten een verbond, gericht tegen Karel V. Frans werd ridder van de Kouseband, Hendrik werd ridder in de orde van St. Michiel.

40 *tertiatis*, vgl. Apuleius, *Metamorphoses* 5, 18, 5.
Woorden die elkaar verdringen, zie Olympiodorus in Aristotelis *Meteora* 125, 9.

51 ‘Abelus Coenders’ Groeninganus is een vergissing; Barlaeus bedoelt J^{r} Bernard Co(e)nders van Helpen, Gronings edelman, volgens Elias I 327 en een mededeling van de Rijksarchivaris in Groningen dd. 25 jan. 1977. Vgl. *1129*.

54 ‘*Bella, etc.*’ voorziet de sibylle. Vergilius, *Aeneis* 6, 86.

957 *Aen mijnen Heere, Mijnen Heere Caspar Barlaeus, Vorst der Poeeten.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Een vernuft, als dat van U.E. is maghtigh 't onwezentlijk tot
[3] wezentlijk te maeken; en, ujt niet, dingen te doen opdonderen,[3]
[4] zoo rijk van Majestejt, en prachtigh van glans, dat alles, wat maer[4]
[5] van geen' doode oft gansch verdufte ziel aen de aerde gehecht
[6] lejdt, opgetoghen wort, om zich in 't bespieghlen van die wondren[6]
[7] te vergeeten. Zulk bedrijf dar ik voor geen teelen oft baeren[7]
[8] neemen: 't behoort scheppen te heeten: en zeker met meer rechts,
[9] dan men d'aenfokkelingen der Grooten hunne schepsels noemt.[9]
[10] Van dit vermoghen doet U.E. een weldigh bewijs, met het be-[10]
[11] lichaemen eener ijdelhejt, daer wij holhoofdighe menschen onze[11]
[12] windtzuchtighe gedachten meê kittelen. U.E. heeft haer zoo[12]
[13] gestoffeert, en gepronkt met overvloedighe klejnoodjen van veel-[13]
[14] vouwdighe vonden, dat het geen ik voor een Niet hield, nu in[14]
[15] mijnen zin schier een Wat wort. Maer (gelijk Michel de Montagne,[15]
[16] Thales ille Gallicus Lipsio, Ridder van de orde zijns naems, zejdt)
[17] die zich met de reuk van 't gebraedt spijzen konde, zoud' het geen'[17]
[18] fraeije bespaering zijn? Ende oft ik schoon, ten ejnde van zulk een
[19] banket, de maegh eeven ledigh als te vooren vonde, wat hinder?

20 Dum mea delectent mala me.[20]

[21] Ik hadde ten minste de smaek genooten. De geene, die, door[21]
[22] Uwer E. groote heushejt, in de koortse, gekauwt is ujt eenigh
[23] maegher gerecht verschaft van mijn' Hujsvrouw, had niet veel
[24] meer om 't lijf.

[25] Noopende den Heer Vossius: 't is mij een verdriet, gemengt met
[26] blijdschap, de bittre quaelen zijner E. ende voorts de geneezing te
[27] verneemen. Het schijnt, aen uwer E. ziekte en aen de zijne, dat 'er,
[28] een' wijl tijds, een quaedaerdighe star, en benijdster der geleerden[28]
[29] geheerscht heeft; jae dat haer Rijk noch niet ujt is. Want ik heb met[29]
[30] droefhejt gehoort, hoe de Heer Salmasius doodtkrank oft overleden[30]

* Origineel. UBA Vondelmuseum III K2. - Minuut UBA II C 11.532. - Afschr. KA CLXXIa[b] 131.
T. De minuut bevat het volgende onderschrift:
Mits den spaeden ontfank van UE. schrijven op gister, ende voorts door eenigh ander beletsel, heb ik niet kunnen antwoorden bij de veerschujt van heden vroegh. Derhalven doe 't nu bij ejghenen bode, op dat het Uwer E. morghen goeds tijds ter handt koome.

[31] is. Maer ik verheugh mij grootelijx met U.E. over de behoude
[32] rejze van mijnen Heere ende Neeve van Wikkevoort: niet weenigh
[33] ook in de overkoomst van Joffr[e] onze Nichte, zijn' Ed. Gestreng-[33]
[34] hejts schoonzuster, die ons de eere van haer verzoek toegedacht

[35] heeft, ende (zoo wij hoopen) zijn' Ed. gestr. van die gestaedighe
[36] bezighejt zal afscheuren, tot ujtspanning alhier, voor eenighe[36]
[37] daeghskens. Om wat te helpen trekken, komt d'ingesloote aen zijn'[37]
[38] Ed. Gestrenghejt. Ik bidde, dat U.E. gelieve, ons, teffens in zoo lief
[39] een gezelschap, met Uwer E. jeghenwoordighejt te begunstighen;
[40] ende met aenhouden der goede handt, in voeghe, dat ons eerst-[40]
[41] daeghs 't genot onzer wensche gebeuren moghe: te meer, mits mij,
[42] in 't begin der genaekende maent, een' rejze nae den Haegh te doen
[43] staet. Maer U.E. gewaerdighe zich, ons eenen dagh oft anderhalf te
[44] vooren te waerschuwen van den ejghentlijken tijdt der herwaerts-[44]
[45] koomste van U.E. en d'andre Heeren vrienden. De nieuwmaeren
[46] van U.E. zie ik niet, dan met een arm dankhebt, te vergelden. Van[46]
[47] Vecht en Zujderzee gaet hier wel eb en vloedt; maer 't is 'er door-
[48] gaends doode stroom van tijdingen, zoo ze ons ujt Uwer E. hoek
[49] niet toe waeijen. Ende Uwer E. ooren weeten werx genoegh,
[50] zonder nae de weêrklank te lujsteren. Ik denk, dat hun reeds dus[50]
[51] lang een' praet, in een' ongehaevende taele, verveelt. Met rede:[51]
[52] gelijk, ten tegendeele, mij nemmermeer verveelen zal op Uwer E.
[53] bevelen te wachten, en de zelve te volbrengen, naer 't beste ver-
[54] moghen,

[55] Mijn' Heere, van

[56] Uwer E.

[57] Verplichten, onderdaenen dienaer,

[58] P C Hóóft.

[58] Van den Hujze te

[59] Mujde, den 21^{en} van

[60] Bloejmaent. 1639.

Hooft bedankt voor de speelse en vleiende bespiegelingen van Barlaeus over zijn pas verworven waardigheid, in *956*. - Uitnodiging; ziekte belet telkens, vooral Vossius, het bezoek.

Eindnoten:

3 *opdonderen:* onverwachts heftig te voorschijn komen.
4 *wat...lejdt:* wat niet door een dode of helemaal doffe ziel vastzit aan de stof.
6 *opgetoghen:* opgetrokken, aangedreven (WNT *optiegen* 1288 3^{e} al.).

7 *bedrijf:* actie, functie; *voor* (...) *neemen:* als(...) beschouwen; *teelen oft baeren:* gebruikelijke beeldspraak voor dichten en schrijven.
9 *aenfokkelingen:* (deze plaats citeert G. Brandt in zijn *Lijkreeden over den Heer P.C. Hooft* en vervangt daar *aenfokkelingen* door *begunstigden*).
10 *weldigh:* machtig; *belichaemen:* concretiseren, tot iets levends en tastbaars maken (in het gedicht).
11 *ijdelhejt:* pronkzucht, met de bijgedachte aan leegte.
12 *windtzuchtighe:* opgeblazen (oneig.).
13 *gestoffeert:* gevuld; *gepronkt:* uitgedost.
veelvouwdighe vonden: zeer gevarieerde vondsten.
14 *het geen...hield*, nl. het ridderschap.
15 *gelijk Thales ille Gallicus Lipsio zejdt:* zoals die Franse Thales (zoals Lipsius hem zag) zegt. Thales: Gr. filosoof, ov. ca. 545 v. Chr., grondlegger van de ionische natuurfilosofie; J. Lipsius vgl. *15*, r. 75;
17 *die zich enz.:* als men zich (een 'wenszin in elliptische hypothetische vorm' volgens Weijnen § 100).
reuk enz.: zich kunnen verzadigen met de geur alleen zoUEen besparing zijn, te vergelijken met tevredenheid met de illusie alleen van de riddereer.
20 *Dum etc.:* Als maar mijn misdracht vreugd brengt aan mij. Horatius, *Epistulae* 2, 2, 127.
21 *Ik...genooten:* Ik zou althans geproefd hebben, wat het is, een ridder te zijn; *De geene...Hujsvrouw:* De smaak die gij zo beleefd zijt geweest, te proeven aan het sobere gerecht dat mijn vrouw u, tijdens de koorts, verschaft heeft.
28 *benijdster:* vijandin (WNT *benijden* 1801 A 1).
29 *haer Rijk:* haar macht (astrologisch gesproken).
30 Salmasius, C. (Saumaise), 1588-1653, classicus, hoogleraar te Leiden.
33 *onze nichte enz.* vgl. *1182* N.B.
36 *alhier*, nl. te Muiden.
37 *d'ingesloote: 958*.
40 *de goede handt aenhouden:* (van bovenaf) zorgen dat iets gebeurt.
44 *waerschuwen van:* een waarschuwing te sturen over; *ejghentlijken:* juiste.
46 *een arm dankhebt:* een pover 'dank-u-wel'.
50 *weêrklank:* echo, nl. als Hooft erover terugschreef.
51 *ongehaevend:* grof, onbeschaafd; *verveelt:* te veel is, te lang duurt; *Met rede: gelijk:* Terecht, zoals.

958 *Weledelen, gestrengen, wijzen, zeer voorzienighen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort tot Amsterdam*

*

(*v. Wickev.:* 22 Maij 1639 M. le Drossart de Muijden.)

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] De vreeze, dat het, met Uwer Ed. Gestr. afwezen, weder ujt de[2]
[3] gissinge gaen wilde, heeft den wegh gebaent tot zoo veel te grooter
[4] genoeghen over Uwer Ed. Gestr. gelukkighe t'hujskoomst. Ende
[5] verschijnt deze vreughd niet alleen (naer dat ik ujt schrijven van den[5]
[6] Heere Barlaeus verstae) maer verzelschapt niet een' andre, naemelijk[6]
[7] het aenkoomen van Joffr[e] onze Nichte, Uwer Ed. Gestr. schoon-
[8] zuster, tot Amsterdam. Waerover wij darren hoopen, dat 'er haest[8]
[9] tot een' derde, op volghen zal de eere van Uwer Ed. Gestr. verzoek[9]
[10] alhier. Ende komt de jeghenwoordighe gelaeden met gebeden, dat[10]
[11] Uwe Ed. Gestr. zich gewaerdighe, ons, met den allereerste, die[11]
[12] gloorij te gunnen, teffens met Uwer Ed. Gestr. gemaelinne,[12]
[13] schoonzuster, den Heere Barlaeus, ende voorts alle vrienden, die
[14] 't Uwer Ed. Gestr. behaeghen zal mede te lejden; om alhier eenighe[14]
[15] daeghen te slijten, met slaeken der wightighe bezigheden, die[15]
[16] Uwe Ed. gestr. in 't zorghen voor Landen en lujden, zoo gestaede-
[17] lijk bekommert houden. Welke gunst een' knoop te meer zal zijn[17]
[18] aen de gehoudenissen, waer door zich eeuwelijk t' uwer Ed. Gestr.[18]
[19] verplicht vindt,

[20] Mijn' Heere ende Neeve,

[21] Uwer Ed. Gestr.

[22] Onderdaenste, Toegedaenste

[23] dienaer en Neef,

[24] P C Hóóft.

[25] Van mijnen Heere Uwer Ed. Gestr. broeder, heb ik kortelinx
[26] schrijven ontfangen, tot bewijs dat zijn' E. niet laet mijne zaek te[26]
[27] beijveren. Mijn' Hujsvrouw, en haere dochters, beveelen zich,
[28] nevens mij, hartgrondtlijk in de beste gunste van Uwe Ed. Gestr.
[29] en de waerde helfte der zelve, samt d'andere vrienden; ende ver-

* Origineel. UBA II C 13.219. - Minuut II C 11.533.

[30] wachten hierop een toeverlaetigh antwoordt.[30]

[31] Van den Hujze te Mujde,

[32] 21^{en} Maj. 1639.

Verwelkoming, na terugkeer uit Westfalen.

N.B. Zie voor de interpunctie dl. II blz. 10-11.

Eindnoten:

2 *ujt de gissinge gaen:* de schatting overtreffen, dus dat v. Wickevoort's afwezigheid langer zou duren.
5 *Ende verschijnt:* Memor. 5.
6 *met een' andre:* met een tweede.
8 *schoonzuster:* vgl. *1182*; *Waerover:* Daarom.
9 *tot een' derde* (*vreughd*)*:* als derde.
10 *de jeghenwoordighe:* deze (brief).
11 *met den allereerste:* zo gauw als enigszins mogelijk is.
12 *teffens met:* samen met.
14 *mede te lejden:* mee te brengen.
15 *met slaeken:* terwijl ge laat varen (WNT *slaken* 1556 6).
17 *bekommert houden:* in beslag nemen.
18 *gehoudenissen:* verplichtingen.
26 *mijne zaek:* mijn verheffing in de adelstand enz.
30 *toeverlaetigh:* gunstig en zeker (WNT *toeverlaat* Afl.).

959 (*A. van Surck aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Edele, Erntfeste, Welwijse, hoochgeleerde seer voorsienige Heere,

[2] Solem è mundo tollere videtur qui tollit amicitiam seijt den Ora-[2]
[3] teur; dat ick waer gevonden heb door het opslaen van UEd. brief,
[4] want soo ick daer uyt verstont UEd. beloofde overkomste ben
[5] rechtveerdich daer door verlicht ende verquickt geworden als door[5]
[6] een Sonneschijn. Een dingh sal dit voorlooperken UEd. te gemoet
[7] dragen, dat UEd met de sijne nergens en sout konnen meer welkom
[8] sijn ende met beeter hert noch met geringer toestel van kost ende[8]
[9] dranck ontfangen werden. Ondertussen sullen wij blijven in het
[10] verlangen van UEd onsen dienst mondeling te konnen aenbieden
[11] ende noch meer na de geleegenheijt om te toonen dat ick ben
[12] Eedele, Erntfeste, Welwijse, hoochgeleerde Seer voorsienige Heere

[13] UEd. Oijtmoedigen dienaer

[14] A.S. v Surck.

[14] Leyden, 28 Maey 1639.

Antwoord op *955*.

Eindnoten:

2 *Solem e mundo tollere videntur, qui amicitiam e vita tollunt:* Het is alsof zij de zon weghalen van het firmament, zij die de vriendschap weghalen uit het leven. Cicero, *De amicitia* 47.
5 *rechtveerdich* - waarlijk (WNT *rechtvaardig* 656 3).
8 *toestel...dranck:* bereiding, verschaffing en opdiening (WNT *toestel* 718 1). De schr. verontschuldigt zich bij voorbaat over de povere ontvangst (bescheidenheidsritueel).

* Origineel. KA CLXXIa[c] 65.

960 *Aen den Heere Niclaes van Kinschot, Ad^t Fiscael over Hollandt &c ende Pensionaris der Stadt Delft.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] 'T hujs koomende van mijne Lejdsche en Haeghsche rejze, heb ik
[3] gevonden Copije van eenen pardonbrief voor Claes Corneliszoon
[4] van de Bijdelmeer, manslaghtigh aen den persoon van Claes
[5] Janszoon van Ouwderkerk, ende copije van zeker mandament,
[6] waer bij den officier van de plaets daer 't fait geschiedt is, geordon-
[7] neert wort de informatien, daer op genoomen, ende de acte van
[8] inventarisatie van 's handdaedighen goederen, over te zenden aen
[9] u.Ed. Maer 't voorzejde fait is gebeurt, en de perpetrant was woon-
[10] achtigh binnen den ring der dijkaedje van de Bijdelmeer, over de
[11] welke de Ed. Mo. Heeren van de Rek^e de jurisdictie hebben toe-
[12] gevoeght aen den Baljuw ende Dijkgraef aldaer; die ook, te dien
[13] inzighte, d'informatien van 't stuk ende d'inventarisatie der
[14] gemelde goederen heeft genoomen. Ende, hoewel mij door zijn'
[15] Hooghejt van Oranje bevolen is geweest te adviseren noopende de
[16] voorzejde manslaght; zoo heb ik 't zelve moeten doen zonder
[17] nevens mijn advis te kunnen over zejnden de voorzejde informatien
[18] ende inventarisatie; mits zij mij geweighert werden van den
[19] gemelden Baljuw ende Dijkgraef, geweest alstoen M^r Cornelis van[19]
[20] Davelaer Heer van Petten, ujt zorghe (zoo hij zejde) van zijne juris-[20]
[21] dictie te verkorten. Niettemin, ik heb bevonden, ende verklaert bij[21]
[22] mijn advis, de persoonen, ujt monde der welke d'informatien
[23] belejdt zijn, de zelve te wezen, die ter instantie van den perpetrant,[23]
[24] het getujghenis gegeven hebben, dat aen zijne req^e gehecht was.
[25] Indien U. Ed. echter noodigh oordeelt te zien d'informatien belejdt
[26] bij den Baljuw van de Bijdelmeer, zoo zouden die te vorderen staen[26]
[27] van den voorzejden Van Davelaer, oft van den jeghenwoordighen
[28] Baljuw ende Dijkgraef, Heere Cornelis Witsen, schepen tot Am-
[29] sterdam. De oorzaek, waeromme zijn' Hooghejt mij, ende niet den
[30] voorzejden Dijkgraeve belast heeft op dit stuk te adviseren, dunkt
[31] mij te zijn, dat het fajt geschiedt is op een deel oudt lands, getoghen
[32] binnen de voorzejde dijkaedje, 't welk die van Weesp pretenderen,[32]
[33] diesniettegenstaende, onder hunne jurisdictie te moeten blijven;
[34] ende om dat zij, te dien ejnde mandament van Maintenue van den
[35] Hooghen Raede verworven hadden. Ujt deze questie is ook ge-
[36] sprooten, dat de boete van 100 ponden tot xl grooten 't pondt,

* Minuut. UBA II C 11.534.

[37] t'eener manslaght staende, betaelt is aen den Heere Rentm^{r} van[37]
[38] d'Exploicten, door orde der Ed. Mo. Heeren van de R^{e} dewijl ik,
[39] draeghende aen hunne Ed. Mo. 't respect dat ik haer schuldigh ben,[39]
[40] dezelve boete wejgherde t'ontfangen; ende de perpetrant ongejrne
[41] betaelde aen den Dijkgraef; 't zij ter begeerte van die van Weesp
[42] ende Weesperkerspel, oft om dat de Dijkgraef voorwendde, dat hij[42]
[43] met die somme niet bestaen moght, als hebbende 't faict begaen in[43]
[44] eenen oordt, daer alsnu, mits d'afzondering der jurisdictie, het[44]
[45] privilegie van Weesperkerspel geen' plaets zoude hebben. Zijnde[45]
[46] dit alles, waermede ik Uwer Ed. in dezen zie te dienen, zal ik de
[47] zelve, samt alle die haer lief zijn, den Almoghende in schut en
[48] scherm bevolen laeten, ende in Uwer Ed. beste gunste,

[49] Mijn' Heere,

[50] Uwer Ed.

[51] Onderdaenen, toegedaenen

[52] dienaer

[53] P.C. Hóóft.

[52] Van den Hujze te Mujde,

[53] 13 Junij, 1639.

Deze brief is een vervolg op *857* en *861* en wordt daardoor grotendeels verklaard.

Eindnoten:

19 (*dat*) *geweest* (*is*).
20 *zorghe:* bezorgdheid.
21 *verkorten:* te kort doen
23 *belejdt* (belegd)*:* vastgelegd; *de zelve:* dezelfde; *ter...perpetrant:* op verzoek van de dader.
26 *te vorderen staen:* opgevraagd moeten worden.
32 *'t welk...blijven:* dat volgens de bewering van ‘die van Weesp’ toch onder hun rechtsgebied moet blijven (acc. (‘een deel oudt lands’, d.i. een stuk niet drooggelegd land) cum inf. (‘te moeten blijven’), door relatieve aansluiting verbonden).
37 de Rentmeester van de Exploten was belast met het innen van boeten en stond in dienst van het Hof van Holland (WNT *rentmeester* III 2407).
39 *draeghende...ben:* onverminderd mijn verschuldigde eerbied jegens de Rekenkamer.
42 de (nieuwe) dijkgraaf, Witsen, heeft gesteld, dat de schuldige niet met een boete van 100 £ kon volstaan, omdat een desbetreffend privilege van Weesperkarspel ter plaatse van de doodslag (de bewuste tien huizen die binnen de dijk van de Bijlmer getrokken waren) niet gold. De Hoge Raad had bij mandament van maintenue anders beslist maar de Bijlmer houdt vol. Vgl. de comm. bij *861*.

43 *bestaen:* volstaan.
44 *mits d'afzondering:* wegens de afsplitsing.
45 *geen' plaets hebben:* niet gelden.

961 *Aen den Procureur Robbert vander Burgh, in den Haeghe.*

*

[1] Ik zejnd hem eenen brief gericht aen den Heer Fiscael Kinschot van
[2] inhoudt als hier boven, om behandight te worden aen Abraham [2]
[3] van Arendsbergh, exploictier, woonende in den Haeghe, aen de[3]
[4] Turfmarkt, naest de witte swan. Vanden H.t. Mujde, 13[en] Junij.
[5] 1639.

* G. UBA II C 11.535.
2 *hier boven:* de minuut *960*.
3 *exploictier:* deurwaarder.

962 *A Monsieur, Mons^r^ Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N^o^ 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1639 Mujden 26 Junij ontf^n^ ende beant*w* 27 ditto)
Loont.

[1] Mons^r^ mon Frere,

[2] Al deze week hebben wij U.E. met den Heere Vossius verwacht,[2]
[3] oft, dewijl 't zoo gujr een weder was, ten minste eenigh schrijven
[4] van U.E. noopende de zaeken van Vrieslandt. Ik hoope U.E. zal nu[4]
[5] beschejdt gekreghen hebben, oft men aldaer dient te wezen, oft
[6] ijemandt te maghtighen tegens maendagh van morghen over acht[6]
[7] daeghen, om 't ujterste bodt voor de Landtgoedren te doen; dan oft
[8] het genoegh zij veertien daeghen spaeder te verschijnen, wanneer
[9] men ze in slagh leggen zal. Indien men op maendagh van morghen[9]
[10] over acht daeghen daer wezen moeste, zoo waer 't hoogh tijdt dat
[11] wij onze ujterste beraeding, bij gemejnen overleg, slooten: gemerkt[11]
[12] het wel oorbaer waere op zaterdagh tot Leeuwaerde te koomen,
[13] om eenen dagh tijds te vinden tot naeder verneeming van alles, bij
[14] den Heer Staekmans en andere. Ende zoud' ik, in zulken gevalle
[15] goedt achten, dat wij op woonsdagh naestkoomende eens ten hujze
[16] van U.E. oft van mijnen Swaegher Cloek, verzaemden; ende dat
[17] U.E. mijnen Neef van Zurk tegens dien tijdt mede beschreeve,[17]
[18] gemerkt ik, verbejdende U.E. antwoordt hierop, 't zelve niet zoo
[19] spoedigh zoude kunnen doen, dat hij tijdt hadde om zich alsdan, te
[20] weeten op woonsdagh, t'Amsterdam te vinden. Ik heb belooft hem
[21] des te verwittighen, ende hij daerop over te koomen. Hij woont op[21]
[22] Raepenburgh, in de hujzinge van Overbeek, bij de Academie. Dan[22]
[23] zoo U.E. oordeelt, dat men, om te koopen, vroegh genoegh
[24] koomen zal, van morghen over drie weeken, als de landen in slagh[24]
[25] gelejdt zullen worden, zoo behoeft men dus zeer niet te haesten;[25]
[26] maer zoude mij 't beste dunken, dat U.E. aen de vrienden van[26]
[27] Harlingen orde gaeve, ons op 't spoedighste te verstendighen van
[28] 't geene geboden is voor de landen, die U.E. mejnt ons best te
[29] gelijken; ende dat wij alsdan, zonder marren, t'zaemen raedtslaegh-[29]
[30] den, beslujt maekten, ende zelf nae Vrieslandt rejsden, oft bequaeme
[31] en vertrouwde lujden maghtighden tot den inkoop te zekeren en[31]

* Origineel. UBA II C 13.12.

[32] bepaelden prijze. Ende konden wij eerst te zaemen overweghen, oft
[33] niet dienstigh waere etlijke hofsteden, beloopende te zaemen ter
[34] somme toe van onz achterwezen, in maetschappije te koopen, ende[34]
[35] daer nae te deelen, bij looting oft verdragh. Verwachtende op alles[35]
[36] U.E. antwoordt, beveel ik de zelve, samt Jorfr[e] zuster, ende alle de[36]
[37] haeren, den Almoghende, ende in de beste gunste der zelve,

[38] Mons[r] mon Frere,

[39] Uwer E.

[40] Verplichten, dienstw[sten] broeder,

[41] P.C. Hóóft.

[40] Van den Hujze te Mujde,

[41] 26 Junij. 1639.

De landverkoop door de Staten van Friesland.

Eindnoten:

2 *Al deze week:* Deze hele week.
4 Vrieslandt, vgl. *930*.
6 *ijemandt* (*dient*) *te maghtighen*.
9 *Maendagh van morghen over acht daeghen*, vgl. de dag van morgen: die maandag is morgen over een week.
in slagh leggen: afslaan, bij publieke verkoping (WNT *slag* 1507 57 b).
11 *onze ujterste beraeding slooten:* ons definitieve besluit namen.
17 *beschreeve:* convoceerde.
21 *ende hij...koomen:* en hij heeft beloofd, dadelijk daarna over te komen.
22 Overbeek vgl. *815*.
24 vgl. r. 9.
25 *dus zeer:* zo erg.
26 de vrienden van Harlingen: De Vries, Staekmans.
29 *gelijken:* bevallen.
31 *te zekeren en bepaelden prijze:* voor een vaste en overeengekomen prijs.
34 *achterwezen:* achterstand, tegoed (WNT *achterwezen* 745).
in maetschappije: gemeenschappelijk.
35 *verdragh:* overeenkomst.
36 *de zelve:* Mem. 1.

963 *A Monsieur, Mons^r^ Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N^o^ 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1639 Muijden 7 juli beant*w* 11 ditto).
Loont.

[1] Mons^r^ mon Frere,

[2] Gemerkt het vaetjen met Moezelaer in bezit geraekt is van zich zoo[2]
[3] naeuw te doen dienen; zoo is mij in den zin gekoomen, oft het zich[3]
[4] ook belghen zal, dat men 't alzoo laet leggen, zonder zorgh te
[5] draeghen voor den arbejdt, die hem, mits 't genaeken der warme[5]
[6] maenden, moght' over koomen. Ik heb wel eer gehoort van een'
[7] gaetjen boven in te booren; daer een' schacht met een' krujdnaeghel[7]
[8] in te steeken; dan te dekken met een doekjen vol nat zands en zouts:
[9] op dat de wijn, zich opgeevende een open maeken kunne, zonder[9]
[10] 't vat aen dujghen te doen spatten: 't welk jammer waer, nae zoo
[11] groot een' nijverhejt, naerstighejt, en moejte, besteedt om het in de
[12] kelder te helpen. Eevenwel dezen raedt van schacht en doekjen heb
[13] ik niet darren te werke stellen, ujt vreeze dat zulx noch altijds[13]
[14] eenighe lucht aen den wijn laet toekoomen; maer goedt gevonden[14]
[15] daerop het verstandt van wijzer te hooren. In die hoope quam ik[15]
[16] thans ten hujze van U.E. maer vond' haer daer niet, t'mijnen[16]
[17] leedtwezen: hoorde ook dat U.E. stondt om op morghen nae[17]
[18] Tejlingen te gaen. Deze kundschap doet mij dezen afvaerdighen,
[19] ten ejnde U.E. gelieve door ijemandt der haeren, 't vaetjen der[19]
[20] wijze te koesteren en toe te stellen, dat het door kracht van arbejdt[20]
[21] geen gevaer van bersten loope: te meer, dewijl ik gezien heb dat 'er
[22] al een' hoep af was. Zoo U.E. niemandt heeft, dien 't beuren magh[22]
[23] hier op te passen: gelieve aen S^r^ Carel van der Wijen den oorbaer[23]
[24] bekent te maeken, dien hij gejrne verschaffen zal. Als Dirk Haek[24]
[25] zijn' rollen en touwen begeert, hij zal ze vinden achter in den tujn,
[26] in 't hoenderhok, daer de twee laeste ledighe wijnvaeten gestaen
[27] hebben. Mij verlangt nae de tijdingen ujt Vrieslandt. Als ze ge-
[28] koomen zijn, gelieve U.E. ons eenen dagh van beraeding voor te[28]
[29] schrijven, zoo tijdlijk dat ik mijnen Neef van Zurk daer tegens[29]
[30] ontbieden kunne. Midlerwijle gebiede mij ten hartelijkste aen U.E.
[31] samt Joffr^e^ zuster, ende alle de vrienden: blijvende,

* Origineel. UBA II C 13.11.

[32] Mons^{r} mon Frere,

[33] Uwer E.

[34] Verplichte, dienstw^{ste}

[35] broeder,

[36] P.C. Hóóft.

[35] Van den Hujze te Mujde,

[36] 7 Julij 1639.

Zorg over een vaatje Moezelwijn, dat in de kelder van Hooft's Amsterdamse huis geborgen is.

Eindnoten:

2 *in bezit...dienen:* (gissing:) Hooft gebruikt schertsend een juridische vakterm, die betekent dat iemand recht op andermans dienstbaarheid krijgt. Het - gepersonifieerde - vaatje heeft dan die dienstbaarheid genoten toen het zich met grote moeite in de kelder liet helpen (r. 11).
3 de vraag is of het vaatje het niet kwalijk zal nemen als men het zo maar laat liggen zonder een maatregel tegen het werken in de zomer te nemen, wat toch op de weg van ‘nauwe dienstbaarheid’ zou liggen.
5 *den arbejdt:* het ‘werken’ van de wijn.
7 *schacht:* van een vogelveer (WNT *schacht* (*I*) 181 2 d).
9 *zich opgevende:* uitzettend; *een open:* een opening.
13 *darren:* durven.
14 *eenighe...toekoomen:* wat lucht bij de wijn laat komen.
15 *het verstandt van wijzer* (*lieden*)*:* het oordeel van deskundiger mensen.
16 *thans:* kort geleden.
17 *stondt om:* klaar was, op 't punt stond, om.
19 *der haeren:* van uw personeel.
20 *toestellen:* in orde maken.
22 *beuren:* gelegen komen (WNT *beuren* (*II*) 2281 2 c).
23 *den oorbaer:* hetgeen er nodig is.
24 D. Haek, wijnkoper.
28 *beraeding:* beraadslaging.
29 *tijdlijk:* vroegtijdig (bep. bij *voor te schrijven* = uit te schrijven).

964 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Erysipelam tuam jam deferbuisse prorsus spero, celeberrime Hoofdi,[1]
[2] ut purgato jam à biliosis succis corpore, valetudinem posthac Tibi
[3] solidam, et omnis noxae nesciam polliceri audeam. Nec expedit
[4] profecto alium te esse, ut qui totum amicorum officiis indesinenter
[5] impendis, qui uno ore omnes Te, ut alterum Romanorum Laelium,
[6] vel Atticum, viros χαριεντας, hoc est, gratiosos, amant et venerantur.[6]
[7] Haesit diu inter Typographorum, mox Bibliopolae manus versio
[8] Mediceae Vondeliana, ad quam etiam suffragium tuum, et Praeto-
[9] rias voces sermonis Belgici Dictator contulisti. Volebam exemplar
[10] hoc ipse tradere magnificae tuae heroinae, cum hic esset, sed morae
[11] operariorum impedivere, ne facerem, quod intenderam. Iam per
[12] nautam submitto munusculum chartaceum, quod ut benevolae suae
[13] manus contactu dignetur excellens matrona, supplex rogo. Non
[14] peto ut legat, ne nugis terat tempus, quod penatum sibi vendicat
[15] propior cura. Farre litant, mi Hoofdi, qui thura non habent. Quae
[16] me valetudinarium et convalescentem, et pristinae valetudini per
[17] Dei gratiam redditum invisit saepius, fovit, et veluti mater sollicita
[18] nutrivit, sermonibus suavissimis, bellariîs in gratiam delicatioris
[19] palati, imo aulicae culinae invidiam condiîs, totâ Pandorâ honorari[19]
[20] meruit. Verum cum haec Deorum munus sit, non hominum, do
[21] malè natum et inter febres scriptum libellum, quo festivitates
[22] Mediceae describuntur. Has κτησει [*possessione*] sibi habeat
[23] Leonora tua. Χρησιν [*usum*] filiabus suis, Susannae et Constantiae,
[24] lectissimis virginibus indulgeat. Abundant illae otio, et dum haec
[25] legent, ferias sibi indicent ab amasiorum attentâ cogitatione.
[26] Hesdinum in potestatem Regis Christianissimi cessit 29 Iunii.
[27] reperta in urbe tormenta bellica 54, dimissi praesidiariorum mille et
[28] quingenti. Rex ipse urbem tenet futuram belli sedem.
[29] Quae inter Anglum et Scotum viguit sacra lis, composita est, maxi-[29]
[30] mi optimique Regis stupendâ facilitate. Actae in tempus Deo pu-
[31] blicae gratiae. Vale, Vir clarissime et cordatissime, et me favore tuo
[32] et blandissimae uxoris porrò involve.

[33] 9 Iul. 1639.

* Barl. Epist. n^{o} 386.

VERTALING

Dat die roze van u nUEindelijk tot bedaren is gekomen, hoop ik vurig, vermaarde Hooft, opdat, wanneer het lichaam dan voortaan gezuiverd is van gallige sappen, ik u nadezen een duurzame gezondheid, van alle schade onbewust, durve beloven. Het is voorzeker niet profijtelijk, dat gij een ander mens zijt, gij die onverpoosd u volledig ervoor inzet, uw vrienden van dienst te zijn, die eenstemmig allen u, als een anderen echt Romeinsen Laelius of Atticus, mannen vol χαρις d.i. 'charme', liefhebben en vereren. Lang is blijven hangen onder de handen der Letterzetters, daarop van den Boekverkoper, Vondels vertaling van mijn Medicea, waaraan ge ook uw bijval en Drostelijke stem als Wettensteller voor het Diets idioom hebt bijgedragen. Ik had bijgevoegd exemplaar persoonlijk willen ter hand stellen aan uw luisterrijke heroïne, toen zij hier was, maar het talmen van de werklui heeft belet, te doen, wat ik had voorgenomen. Nu zend ik dan per schipper het papieren geschenkje en deemoedig vraag ik, dat de verheven vrouwe het met de aanraking van heur eigen welwillende hand verwaardige. Ik verlang niet, dat zij het leze, opdat ze niet aan bagatellen den tijd verdoe, die naderliggende zorg voor het huisgezin voor zich opeist. Met sober speltmeel offeren, mijn waarde Hooft, wie wierook niet bezitten. Zij, die mij, toen ik ziek was en herstellende en aan de voormalige gezondheid door Gods genade weergegeven, bij herhaling heeft bezocht, vertroeteld en als een bezorgde moeder in leven gehouden met de innemendste gesprekken, met delicatessen, ter streling van een vrij verwend verhemelte, ja tot benijding voor de keuken van een koningshof op 't kruidigst toebereid, zij zou het hebben verdiend te worden vereerd met een complete Pandora. Maar daar deze een geschenk van Goden, niet van mensen is, geef ik een te kwader uur geboren en onder koortsen geschreven boekske, waarin de feestelijkheden ter ere van de telg der Medici worden beschreven. Moge uw Leonora deze κτησει (in bezitting) voor zich behouden, de χρησις (het vruchtgebruik) echter aan haar dochteren Susanna en Constantia, die uitgelezen maagden, genadig toestaan. Die hebben overvloed van ledige uren en zolang zij niet de lezing hiervan bezig zijn, zullen zij zich een rustpoze opleggen van het opmerkzaam denken aan vereerders. Hesdin is in de macht van den Allerchristelijksten Koning overgegaan op 29 juni. Gevonden in stad 54 stuks oorlogsgeschut; aftocht verleend aan 1500 garnizoensoldaten. De koning houdt zelf de stad bezet, toekomstig strijdtoneel. Het godsdienstige geschil, dat tussen Engelsman en Schot in volle hevigheid woedde, is bijgelegd door de verbluffende souplesse in optreden van den goeden groten Koning. In de kerken is God publiekelijk dank gebracht.

Vaarwel, uitblinkende intelligente man en omstrengel mij verder met de gunst van UEn uw innemende vrouw.

9 juli 1639

Eindnoten:

1 *Erysipelas*, vgl. *965, 966, 968*.

6 Laelius was boezemvriend van P. Cornelius Scipio Minor; naar hem noemde Cicero zijn werkje *Over de vriendschap*; Atticus vriend en correspondent van Cicero, uitgever van diens werken.

19 Bij Hesiodus, *Opera et Dies* 57-105 is Pandora een uit aarde gevormde maagd, door samenwerking der goden begiftigd met leven, spraak, schoonheid, kundigheden, rijken tooi. Van Baerle brengt wel niet in rekening het zeer wezenlijk facet, dat Pandora van haar eerste begin bestemd was tot straf en groot onheil, een geschenk, dat men wel deed niet aan te nemen.

29 De Pacificatie van Berwick van 17 juni 1639 waarbij Karel I de Schotten het bijeenroepen van een parlement en een Generale Synode toestond.

965 *Aen den Heere Professor Barlaeus.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] De blaeden van mijn' rooze zijn genoeghzaem verwelkt en[2]
[3] afgevallen; maer nap en naevel staen er noch, al wat trotsjens en oft[3]
[4] zij mij dreighden op nieuw te bloeijen. Om daer voor te wezen
[5] houd' ik ze ujt de lucht. Deze quel schijnt een' rest van mijn' herfst-[5]
[6] ziekte, ende noode te willen schejden; gelijk die van U.E. vinger.[6]
[7] Haer komt noch dankhebt toe, dat zij 't niet ergher maekt: dewijl[7]
[8] de bijspreuk lujdt, dat men 't als 't lijdelijk is, looven moet. Jae laet[8]
[9] zij zich, viellicht, voorstaen, dat ik hooghlijk in haer gehouden ben,[9]
[10] om dat mij, door haer toedoen, die zoete vanding van vrienden,[10]
[11] gebeurt is. In welke goeddunkenhejt ik haer niet al ongelijk zouw[11]
[12] kunnen geeven. Want zeker, zonder haer, geen' kans voor mij, om
[13] dat smaeklijk onderhoudt van U.E. zoo vol op te genieten. Met
[14] welke trouwhartighejt U.E. al de plichten, gepleeght door mijn'[14]
[15] Hujsvrouw en mij ten tijde van U.E. krankhejt en betering, ten[15]
[16] afgronde geplonst heeft. Nu komt UE. daerenboven haer beschen-
[17] ken met dat kostelijk boek: een' eere, waermeê zij zulx vermaekt is[17]
[18] dat de koningin misschien ujt het zelve en den ganschen toestel der[18]
[19] Amsterdamsche ontfankenis geen grooter vreughd geraept heeft:
[20] hoewel zoodaenighe persoonaedjen, die gemeenlijk andre genuch-
[21] ten, als daeghelijksch broodt, luttel achten, hunn' opperste lust in[21]
[22] eenen dagh van gloorije, en in de vermaering hunner groothejt en[22]
[23] heerlijkhejt scheppen. Met de zelfste gifte zijn de dochters niet min[23]
[24] verkujst, dan oft ze aen haer gericht quaeme: gemerkt het gebrujk[24]
[25] haer eeven nae als der moeder is. Als mijn Heer ende Neef van[25]
[26] Wikkevoordt ujt Westfalen zal gekeert zijn, verwacht ik des kund-
[27] schap van U.E. doch ondertussen U.E. jeghenwoordighejt alhier, in[27]
[28] gezelschap van Mê Joffr[en] u.E. dochters, t'haerer beste geleghen-
[29] hejt. Zoo de Heer Mostaert mede komt, het spel zal te volmaekter[29]
[30] zijn. Ik verblij me met de Franchojzen, om 't verovren van Hesdin.
[31] Hebben zij noch ijet goeds in den zin; de tijdt biedt zijnen dienst[31]
[32] aen: hoewel hun weêrwerk beschooren is. De beslechting van 't[32]
[33] hejligh krakkeel in Engelandt is mij lief, zoo zij ons maer tot geen[33]
[34] onhejl gedijdt. Mijn' hujsvrouw en onze kindren gebieden zich wel
[35] danklijk en dienstelijk aen u.E. en al de haeren, ende met geen'
[35] koeler geneghenhejt,

* Minuut. UBA II C 11.536.

[36] Mijn' Heere,

[37] Uwer E.

[38] Onderdaene, Toegedaene

[39] dienaer,

[40] P.C. Hóóft.

[38] Van den Hujze te Mujde,

[39] den 10^{en} van Hoojmaent.

[40] 1639.

Vervolg en antwoord.

Eindnoten:

2 *rooze:* erysipelas of belroos: plaatselijke ontsteking van de huid die met koorts gepaard gaat. Uit Hooft's beschrijving blijkt dat hij de naam als een metafoor opvat.
3 *nap:* kelkje (WNT *nap* 1548 3); *naevel:* Hooft blijft in het beeld van een uitgebloeide roos.
5 *quel:* kwelling.
6 *die* (*quel*) *van U.E. vinger*.
7 *dankhebt:* dankbetuiging.
8 *bijspreuk:* zegswijze.
lijdelijk: draaglijk.
9 *viellicht:* misschien.
dat...ben: dat ik haar zeer verplicht ben.
10 *die zoete vanding:* dat aangename bezoek (WNT *vanding* 439 1).
11 *gebeurt:* te beurt gevallen; *goeddunkenhejt:* inbeelding (WNT *goeddunkendheid* 345 2).
al: helemaal.
14 *plichten, gepleeght:* attenties, bewezen.
15 *ten afgronde geplonst:* meer dan goedgemaakt.
17 *dat...boek: Medicea Hospes*.
18 *toestel:* voorbereide opzet, misschien met de kleur van ‘gedoe’, ‘rompslomp’.
21 *als:* evenals.
22 *vermaering:* viering, roemvolle verkondiging.
23 *niet min verkujst:* evenveel genoegen gedaan, even tevreden.
24 *gemerkt...is:* omdat ze er even graag in lezen als hun moeder (gebrujk: genot, onderscheiden van Leonora's bezit van het boek, dat in Barlaeus' brief nadrukkelijk werd vastgelegd (r. 22)).
25 der moeder (dat.).
27 *doch* (*verwacht*).
29 *het spel:* de aardige onderneming, ‘het spul’.
31 *de tijdt...aen:* het seizoen is nog gunstig.
32 *hoewel...is:* al hebben ze weerstand te verwachten.
33 *hejligh krakkeel:* tussen Karel I en de presbyteriaanse Schotten, wie hij zijn anglicaanse ‘covenant’ had opgedrongen.
zoo enz.*:* Engeland krijgt nu de handen vrij en Hooft voorziet oorlog, vgl. *987*.

966 *A Monsieur, Mons^r Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N^o 3. tot Amsterdam.*

*

[1] Mons^r mon Frere,

[2] Mijn' rooze ('t zij ik mij te vroegh in de lucht begeeven heb; oft[2]
[3] waer zij 't anders op neemt) wil niet zujver verdwijnen tot noch toe,[3]
[4] ende raedt mij 't hujs te houden. Niettemin, gemerkt het belang der
[5] zaeke, die quaelijk langer ujtstel lijden wil; ende dat U.E. vriendt[5]
[6] daer is, Neef van Zurk ontboden, mijn swaegher Cloek gedagh-[6]
[7] vaerdt; zoo heb ik beslooten mede ten hujze van U.E. op over-
[8] morghen, zijnde Donderdagh, ontrent 9 oft 10 ujren te verschijnen.
[9] Waer toe U.E. gelieve zich te verlaeten, ende zij, nevens Joffr^e
[10] zuster, samt al de haeren, eerbiedelijk gegroet van,

[11] Mons^r mon Frere,

[12] Uwer E.

[13] Ganschdienstw^en broeder,

[14] P.C. Hóóft.

[13] Van den Hujze te Mujde,

[14] 12 Julij. 1639.

Zaken.

Eindnoten:

2 *rooze*, vgl. *965*.
3 *op neemt:* opvat, opdoet, te pakken krijgt.
5 *de zaeke:* de landkoop in Friesland
U.E. vriend: dit kan Hans Harmansz. de Vries zijn, die de zaken in Friesland ter plaatse ter hand neemt.
6 *gedaghvaert:* ontboden.

* Origineel. UBA II C 13.10.

967 (*G.J. Vossius aan Win. Rutgers*.)

*

[1] Winando Rutgersio. Theol. Doct. Steinfurti[1]

[2] ... Ecclesiastes oppidi Mudeni vocatus est Roterodamum.
[3] Non ingratum foret si eo vocareris. Praefectus urbis Hoofdius, vir[3]
[4] praeclarus, et celebris scriptis nostrâ linguâ elaboratis (in his, poë-
[5] matis, et suo Henrico IV, quibus mox Annales Batavi accedent)
[6] optaret hic fuisses et conciones istic loci habuisses. Illud certum,
[7] gratum te fore, dum eloquentiae sit satis. Nam haec saepe doctissi-
[8] mumquemque fructus magis quam flores sectantem destituere solet.
[9] Is qui hactenus fuit, valde fuit disertus et nimium quantus amatus.
[10] Rogati oppidani semirustici, an non satius videretur, si vocarent
[11] minus disertu*m* quo non facile privarentur, bellum dedere respon-
[12] sum, malumus triennio quoque pastorem mutare, dummodo bo-
[13] num semper habemus, quam si semper habeamus malum.
....

[14] Amstelodami MDCXXXIX,

[15] XIII Julii.

VERTALING

Aan Winandus Rutgersius, Doctor in de Theologie, te Stenvorde[1].

De predikant van de vestingstad Muiden is beroepen naar Rotterdam. Het zou niet onprettig zijn, als ge daarheen[2] werdt beroepen. De drossaard van de stad, Hooft, een schitterend man en vermaard door schrifturen in onze taal zorgvuldig uitgewerkt (waaronder gedichten en zijn Hendrik IV), waar weldra de Nederlandse Jaarboeken bij zullen komen, had wel gewenst, dat ge hier in het land geweest waart en daar ter plaatse preken hadt gehouden. Dat is zeker, dat ge welkom zult zijn, wanneer de welsprekendheid voldoet. Want deze pleegt dikwijls juist bij de geleerdsten, meer uit op vruchten dan op bloesems, te ontbreken. De man, die tot nu toe in Muiden stond, was zeer wel ter tale en bijzonder bemind. De half agrarische vestingbewoners, gevraagd, of het hun niet geschikter voorkwam, indien ze iemand beriepen minder wel ter tale, waarvan ze niet zo licht weer werden beroofd, gaven een leuk antwoord: wij willen liever iedere drie jaar van herder veranderen, mits we altijd een goeden hebben, dan wanneer we voor altijd met een slechten zouden zitten. ...
13 juli 1639

* Minuut. Oxford, Bodleian Library. Rawlinson Letters vol. 82 fol. 133 r.

Eindnoten:

1 Burgsteinfurt, tussen Bentheim en Münster.
3 *eo:* naar Muiden.

968 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft.*)

*

[2] Scripsi aliquando, Poëtices studium scabiem esse cum perpetuo
[3] pruritu conjunctam. Quid alii statuant, equidem nescio. Illud sentio,
[4] ut ut maxime velim Musis meis indicere silentium, loquacissimum
[5] tamen me esse, et nihil minus, quam Silentiarium. Si simiae vel[5]
[6] catellis pomum objicias, vel aliquid pilae simile ac rotatile, accurrit
[7] animal quietis impatiens, et stupenda agilitate movet se quaquaver-
[8] sum. Quoties illustre aliquod carminis argumentum mihi suppeditat
[9] publica felicitas, motus meos impetusque compescere nequeo, et
[10] volens nolens rapior in veterem insaniam. Superiore anno
[11] militavimus nos, sed sine gloria. Nec Gallo bene cessere sui conatus.[11]
[12] Solus Saxoniae Dux Bernhardus famam belli victor asseruit, et[12]
[13] communem causam expugnatâ Brisaco valide suffulciit. Freno
[14] Rhenum coërcuit, Austriacis avitum peculium eripuit, et Germaniae
[15] propugnaculo, situ, opere, ac praesidiis munitissimo Istri dominum
[16] exuit. Ad insignem animi fortitudinem accessit fortunae benignitas,
[17] quarum illa ut auderet, fecit, haec ut posset. Ego, cui nimia in
[18] poësin proclivitas vitio vertitur, tam illustris victoriae testis et
[19] praeco esse volui, praesertim hortante illo, cujus apud me preces pro
[20] imperiis habentur. Moris mei est exemplaria hujuscemodi Poëma-
[21] tum amicis impartiri, inter quos cum agmen ducas, rogo ut claudi-
[22] cantium hoc carminum agmen, favoris tui ac aequioris judicii
[23] tibicine erigas fulciasque. Cum erysipelatis tui incommoda oculis[23]
[24] excusserit Salus, lege laudes maximi Principis, qui praeliorum
[25] suorum ac Martii strepitus clangore orbem Europaeum latè implet.
[26] Concessi hodie in agrum Bilemerium, ubi cum famem exemero
[27] prandiolo, circa vesperam ad meos revertar. Comes itineris est
[28] Amplissimus Quaestor Utenbogartius, cui Muydam proficiscenti[28]
[29] ausus fui hanc Panegyrin tradere, ut de manu Quaestoria in Praeto-[29]
[30] riam deponat Bella per Elsatiae plus quam civilia campos. Ubi[30]
[31] domum reversus fuerit N. Vicofortius, excurram ad te cum D.
[32] Mostartio, non ferculorum sed amicorum suavissimo condimento.
[33] Interea vale, Vir honoratissime, et consideratissime Satrapa, ac
[34] nobilem thori sociam, familiaeque tuae spes foemininas submisse
[35] meis et liberorum meorum verbis saluta. Amstelod. 16 Iul. 1639.

* Barl. Epist. no. 388.

VERTALING

Ik heb eens geschreven, dat de liefde voor de Dichtkunst een soort van huiduitslag is met voortdurend jeuken gepaard. Wat anderen constateren, ik weet het niet. Dit bemerk ik, dat, hoe verregaand ik ook genegen ben, mijn Muzen zwijgen op te leggen, ik toch bijzonder praatziek ben en alles eerder dan een Silentiarius. Als ge een aap of jongen hondjes een appel voorwerpt of iets, dat op een bal gelijkt en rollen kan, rent het dier erop af, in zijn ongeduld niet te houden, en met een verbluffende beweeglijkheid wendt het zich naar alle zijden. Zo dikwijls zegen over het Gemenebest mij een of ander heerlijk thema levert voor een zang, kan ik mijn roersels en impulsen niet bedwingen en word, of ik wil of niet, meegesleurd tot oude zotternij. Wij, we hebben vorig jaar als soldaat gediend, maar zonder roem. Ook den Fransman zijn zijn ondernemingen niet wel geslaagd. Alleen de Hertog van Saksen, Bernard, heeft oorlogsroem als overwinnaar gevindiceerd en de gemeenschappelijke zaak door Breisag te veroveren krachtig geschraagd. Met een breidel heeft hij zo den Rijn betoomd, den Oostenrijkers oudvaderlijke saamgespaarde have ontrukt, en van een bolwerk in Germanje, door ligging, vestingwerk en garnizoenen op het stevigst omschanst, den Donaubeheerser beroofd. Bij opmerkelijke geestkracht kwam welgezindheid der fortuin, van welke de eerste maakte, dat hij waagde, de laatste, dat hij volbracht.

Ik, mens, wien men een al te licht overhellen tot dichterlijkheid pleegt euvel te duiden, heb van zo luisterrijke victorie getuige en heraut willen zijn, inzonderheid op porren van hem, wiens beden mij voor geboden gelden. Het is gebruikelijk bij mij, exemplaren van dit soort poëmen aan vrienden toe te delen, en omdat onder dezen gij den stoet aanvoert, verzoek ik u, dat ge van deze kreupelende hinkzangen den stoet door het gepijp van uw bijval en welwillend oordeel op de been helpt en schraagt. Wanneer u Hygiea de ongemakken van de belroos van de ogen zal hebben afgeschud, lees dan de lofzangen op den groten Vorst, die met het doordringend geluid van zijn veldslagen en krijgsrumoer het Europese continent wijd vervult. Vandaag ben ik uitgeweken naar het land van den Bijlmer; wanneer ik daar mijn honger heb gestild met een kleinen broodmaaltijd, zal ik omstreeks den avond naar de mijnen huiswaarts keren. Gezel op mijn tocht is de Doorluchte ontvanger Wtenbogaert wien ik bij zijn vertrek naar Muiden dit *Huldeblijk* heb durven overgeven om het uit ontvangers- in Drostenhand te leggen:

Oorlog bezing ik meer dan van burgren in 't land van den Elzas.

Wanneer de Hoogedele Wicquefort terug is, ga ik een uitstap maken naar u met den Heer Mostaert, niet voor dinergangen, maar voor vrienden de aantrekkelijkste kruiderij.

Intussen, vaarwel, hooggeëerde man, bezonnen Drossaard; wil de edele genote van uw legerstede benevens de meisjes, hope van uw gezin, uit naam van mij en van mijn kinderen nederig groeten.

Amsterdam, 16 juli 1639.

Eindnoten:

5 De Silentiarius was, in laten Romeinsen keizertijd, een hoogwaardigheidsbekleder, wiens oorspronkelijke zorg het was te waken voor rust en stilte ten hove.
11 Anders dan Horatius, *carmina* 3, 26, 2. Barlaeus doelt op Callo.
12 Bernhard der Grosse, hertog van Saxen-Weimar, 1604-1639, redde als generaal van Gustaaf Adolf de slag bij Lützen (1632), verloor echter in 1634 die bij Nördlingen, trad in 1635 in dienst van Frankrijk, leverde slag op slag in de Elzas en nam Rheinfelden, daarna Freiburg im BreisgaUEn in december 1638 het onneembaar geachte Breisach op de rechteroever van de Rijn, door de Middeleeuwen heen 'Kissen und Schlüssel' van de Germanen.
23 voor *tibicine* is wel te lezen *tibicinio*.
28 Mr. Johannes Wtenbogaert, 1608-1680, ontvanger van de Gemenelandsmiddelen.
29 *Brisacum capta etc.* Barl. *Poemata I* 105-127.
30 Met allusie op Lucanus, *Pharsalia* 1, 1 Bella per Emathios etc.

969 *Aen den Heere Professor Barlaeus.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Uwer E. lofzang, ujtbrommende de daeden van den Dujtschen[2]
[3] Heldt, ik heb wel vroolijk geneurijt, en 't hart daerin opgehaelt, met
[4] verbaesthejt over de pracht der taele, en den overvloedighen rijk-
[5] doom der vonden, gevlooten ujt den onuitputtelijken bron van
[6] Uwer E. altijds baerend, altijds eeven swanger vernuft. Ende geeft[6]
[7] mij geenszins vreemdt, dat zoo weeldrigh een ader niet te stempen[7]
[8] is, en zelfs half tegens Uwer E. dank zijne geestigheden doet op-[8]
[9] borrelen. Maer, dewijl dat gelujdt mijn' ooren dus kittelt, hoe wil 't
[10] het gemoedt van den Hartogh doortintelen?

Ad haec se[11]
Romanus, Grajusque, et Barbarus induperator
Erexit: causas discriminis atque laboris
Inde habuit.

[15] Dies staen ons daeghelijx meer en meer hooghe toeleggen, dappre
[16] aenslaeghen, wondre werken van waepenen, van dezen vorst te
[17] verwachten: dien wij, voor 't voortbrengen derzelve wel grootlijx
[18] zullen verplicht zijn; maer niet min aen U.E., die, met zulke prikke-
[19] len van gloorij, 't zaet daer toe in zijn' ziele zaejt. Kroonen, Staeten,
[20] Volken steeken in uwe schuldt, zonder hoope van 'er ujt te raeken.
[21] Ende mij, die, boven zoo veel' andre genoote gunsten, op nieuw
[22] door deze schenkaedje, aen uwe Ed. verbonden ben, dient zulke
[23] maetschappij in mijn onvermoghen van betaeling, tot eersten troost;[24]
[25] tot tweeden, dat ik uwer E. mildthejts en edelaerdighejts genoegh
[26] toe vertrouw, om ten aenzien mijner beroojthejt, zoo mij eenigh
[27] zeldzaem geluk niet aen middel van vergelding helpt, de kerfstok[27]
[28] in 't vujr te werpen. Daerentussen geloofd' ik gejrne, dat mij afslagh[28]
[29] behoort te strekken het verdriet van uwer E. achterblijven op eer-
[30] gister; mits wij ons de jeghenwoordighejt van Uwe E. samt Mê[30]
[31] Joffr[en] uwer E. dochters toen genoeghzaem belooft hielden. Niette-
[32] min, al valt de schuldt zujr, ik kauw zoo veel zoets ujt den ontfank
[33] van Uwer E. vriendschap, dat ik mij niet spejnen kan van bidden,[33]
[34] Uwer <E.> gelieve ons, met den eerste, die eere te laeten gebeuren,[34]
[35] zonder den Mostart, saus die alle gezelschap smaeklijker maekt, te

* Minuut. UBA II C 11.537.

[36] vergeeten. Op welken toeverlaet zich dienstelijk t'Uwer E. gebiedt,[36]

[37] Mijn' Heere,

[38] Uwer E.

[39] Onderdaenste, Toegedaenste

[40] dienaer

[41] P.C. Hóóft.

[39] Van den Hujze te Mujde,

[39] den 19[en] van Hoijmaent

[40] des jaers 1639.

Eindnoten:

2 het in *968* aangekondigde *Brisacum capta*.
6 *geeft* (...) *vreemd:* verbaast.
7 *stempen:* stelpen.
8 *dank:* wil.
11 *ad haec etc.:*

> op roem was
> d'Opperkrijgsheer in Room', in Hellas, onder barbaren
> Tuk altijd: hem dreef, hem joeg de gevaren en nood in
> Zucht naar den roem.
> Iuvenalis 10, 137-140

24 *maetschappij:* vriendschap, deelgenootschap (WNT *maatschappij* 63 1).
betaeling: vergelding, nl. met een ander gedicht.
27 *middel van vergelding:* het genoemde, niet geschreven gedicht; *de kerfstok:* stokje waarop iemands schulden door kerven genoteerd staan.
28 *Daerentussen:* Intussen.
dat...strekken: dat mijn schuld verminderd wordt (door een schuld van B.), dat in mindering van mijn schuld gebracht wordt.
30 *wij hielden ons belooft:* wij onderstelden (WNT *houden* 1156) dat ons beloofd was.
33 *spejnen* (*spenen*)*:* ontwennen, onthouden.
34 *die eere*, nl. de jeghenwoordighejt.
36 *Op welken toeverlaet:* In vertrouwen daarop.

970 *Aen den E. Hiob de Vos, Procureur voor den Hooghen en Provincialen Raedt, in den Haeghe.*

*

[1] Mijn' Heer,

[2] Ujt U.E. schrijven van den 15^{en} dezer, heb ik het overlijden van den
[3] P^{r} vander Burgh met droefhejt verstaen; ende voorts hoe U.E. als
[4] getreden in zijn' plaetse, zich erbiedt om mij te dienen met alle vlijt[4]
[5] en getrouwighejt. Ende dewijl 't U.E. daeraen niet onbreekt, nocht
[6] aen verejschte bequaemhejt, naer dat ik bericht worde, zonderling
[7] door mijnen swaegher Cloek; zoo zal mij, dat U.E. de zorghe
[8] mijner zaeken aenvejrde, zeer lief zijn, op vast vertrouwen dat de
[9] goede getuighenissen, die U.E. naegaen, met der daedt en bij[9]
[10] proeve zullen worden bekrachtight. Ik zejnde dan, bij dezen Procu-[10]
[11] ratie op U.E., om den eedt ujt mijnen naeme te doen, op 't inleverer
[12] mijner rek^{e} ter Kaemere: 't welk dient te geschieden als de Heer
[13] Premier Basius daer jeghenwoordigh zal zijn, volghends mijn[13]
[14] schrijven aen den P^{r} vander Burgh z.g. waernaer U.E. gelieve zich
[15] in alles te richten. Ik achte, dat u.E. in 't sterfhujs ook heeft gevon-[15]
[16] den de stukken behoorende tot twee Processen van groot belang,
[17] gevoert op naeme van mij, Guillelmo Bartolotti z.g., ende Carel
[18] van der Wijen, tegens Niclaes Sohier. Nu zullen wij gejrne zien dat
[19] u.E. de zelve, met d'ujterste nejrstigheit vervolghe ende trachte ten
[20] gewenschten ujtgank te brengen. Waer toe voor eerst dienen zal da
[21] u.E. den H. Ad^{t} Paets, nevens het doen mijner gebiedenisse, ernste-
[22] lijk verzoeke, d'advertissementen, ingestelt bij den H. Ad^{t} Brandijn[22]
[23] die zijner E. behandight zijn, t' overzien en te vermeerderen naer[23]
[24] zijner E. goeddunken, om met den eerste aen mijnen voorzejden
[25] swaegher Cloek, ten zelfsten ejnde, overgevejrdight te moghen[25]
[26] worden. 'T zal ook hooghoorbaer zijn, dat U.E. de gemelde stuk-[26]
[27] ken, met den aenkleeven, en 't geene tot noch toe daerin gedaen is,
[28] vlijtelijk naezie, ende berichting daerop vordere ujt de voornoemde[28]
[29] Heeren Advocaeten, om de geleghenhejt der zaeken grondtlijk in te[29]
[30] neemen. Ende indien U.E. daerenboven noodigh oordeelt monde-
[31] lings hier af te handelen met s^{r} Carel vander Wijen, die wel de
[32] beschejdelijkste kennis van alles heeft, ofte met mij ende zijn' E.[32]
[33] bejde, wij zullen ons der moejte ende kosten van een' rejze naeden
[34] Haeghe troosten. In allen gevalle verwacht ik ten spoedighste U.E.
[35] antwoordt op dezen, ende verwittight te worden van 't geene U.E.
[36] bevonden en verricht moghe hebben. Waerop ik U.E. den Al-

* Minuut. UBA II C 11.538.

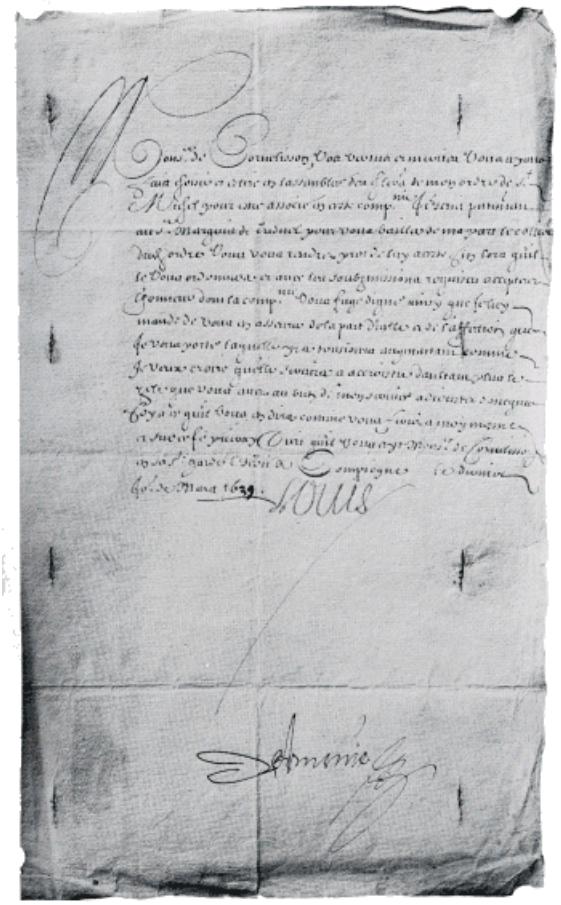

9 Lodewijk XIII aan P.C. Hooft

CASPAR BARLÆVS MED. D. PHILOS. IN ILL. AMSTELOD. GYMNASIO PROFESSOR.
Hic vir hic est, in quo Valhalle Rhenusq; bicornis,
Mosaq; Permessi præripuere decus.
Qui postquam Batavis vates iubar extulit undis,
Cynthius et comites obstupuere Deæ.
Nil ego de Veterum titulis delibo. poëtas
Nec decet antiquos postposuisse novis.
Hic tamen aut vatum proceres æquare canendo,
Aut de Pieria nemo cohorte potest.
I. Sandrart Delineauit. Theod. Matham Sculp. C. Danckerts excudit Art. Ionstonius Med. Regius.
10 Caspar Barlaeus

[37] moghende in schut en scherm bevolen laete, nevens vrundlijke
[38] groetenis van

[39] Vanden Hujze te Mujde,

[40] 22 Julij. 1639.

[39] U.E. Weldienstw[en]

[40] P.C. Hóóft.

Instructies voor de procureur die de overleden R. Verburch is opgevolgd.

Eindnoten:

4 *zich erbiedt:* zich aanbiedt.
9 *naegaen:* als reputatie aanhangen.
10 *Procuratie op:* Volmacht aan.
13 Premier: Johan Basius zat toen blijkbaar de Rekenkamer voor.
15 *'t sterfhujs:* de nalatenschap.
22 *advertissementen:* schriftelijke samenvattingen van het door een partij in een proces gestelde.
23 *behandight:* ter hand gesteld.
vermeerderen: aanvullen.
25 *overgevejrdight:* gestuurd.
26 *hooghoorbaer:* zeer nuttig.
28 *berichting:* toelichting.
29 *om...neemen:* om de casus positie door-en-door in u op te nemen.
32 *beschejdelijkste:* helderste.

971 *Aen den P^r^ Hiob de Vos, in den Haeghe.*

*

[1] Ik beveel hem 't vorderen mijner Rek^e^, ende zejnde eenen brief
[2] aen den Auditeur Kinschot; daerin, eenen aende H.H. vande Rek^e^
[3] om de reparatie van 't Hujs alhier te verzoeken.

[4] Vanden Hujze te Mujde, 25 Julij. 1639.

* G. UBA II C 11.539.

972 *Ed^e erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende Heeren, Mijn' Heeren d'Eerste, ende d'andre Raeden ende Meesteren van de Rekeninge der Graeflijkhejt van Hollandt, in Den Haeghe.*

*

(*Rekenkamer:* Den Casteleijn ende Bailliu van Goyland P^r Corneles soon thooft) loont.

[1] Ed^e erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende Heeren,
[2] Deze is, om aen U.Ed.Mo. te richten de beraeminge van de kosten
[3] der reparatie, noodigh te doen aen dezen Hujze, in dit loopende jaer
[4] 1639: nevens ootmoedighe bede, dat U.Ed.Mo. gelieve Commis-
[5] sarisen tot d'inspectie te authoriseren; oft anderszins alzulke ordre
[6] daerop te stellen, als U.Ed.Mo. naer haere discretie zullen oordeelen
[7] te behooren. In welken toeverlaet ik Godt den Almaghtighen
[8] bidde, U.Ed.Mo. in gelukzaelighe regeeringe altijds te bewaeren,
[9] ende in haere goede gratie,

[10] Ed^e erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende Heeren,

[11] Uwer Ed. Mo.

[12] Onderdaensten, dienstwillighsten

[13] P.C.Hóóft.

[14] Van den Hujze te Mujde, 25 Julij 1639.

* (*lager staat, m.a.h.*) Den 20. Augusti 1639 te mogen doen Pr^nt Omnibus
Origineel. ARA. Archief van de Rekenkamer der Domeinen in Holland. Ingekomen stukken 482.

973 *Aen Remmet Janszoon tot Hooghwoude.*[*]

*

[1] Ik schrijf hem, dat hij mij quitantien zejnde van de nieuwe dijken
[2] ende kribbingen, gemaekt in 't jaer 1639: ende dat hij mij tussen[2]
[3] dit en halfoest laete weeten, oft hij de hujrsedul wil verlengen op[3]
[4] den ouwden pacht: oft dat ik mij anders van eenen andren hujrman
[5] voorzien zal. Van den Hujze te Mujde, 25 Julij, 1639.

Eindnoten:

* *adres* Hoogwoude ligt in West-Friesland.
2 *kribbingen:* oeververdedigende constructies zoals kribben, hoofden.
3 *halfoest:* 15 augustus.
hujrsedul: huurcédule, huurceel, pachtcontract.

* G. UBA II C 11.539.

974 *Aen S^r^ Balthazar Bolgaro, tot Antwerpen.*

*

[1] Mons^r^ mon Cousin,

[2] Mijnen laesten hoop ik dat u.E. zal ontfangen hebben. Nu verneem
[3] ik, ujt U.E. anders aengenaemen van den 20^en^ het overlijden van[3]
[4] den Heere Merstraeten z.g. t'mijner groote droeffenis, zoo ten
[5] aenzien van Joffr^e^ de weduwe, samt haere kindren, die Godt
[6] vertrooste, als om 't verlies van zoo verstandigh, beschejden, ende[6]
[7] getrouw eenen persoon, ende de verachtering die de zaeken mijner[7]
[8] hujsvrouwe daer bij koomen te lijden. Noopende 't verkiezen van
[9] eenen in zijner E. plaetse, om de gemelde zaeken te vorderen; hoe
[10] kleene kennis ik van de bequaemhejt, nejrstighejt, ende oprechtig-[10]
[11] hejt der Advocaeten tot Brussel heb, is U.E. bekent: die ik der-
[12] halven bidde, rijpelijk daerop te letten, ende liever wat tijds te[12]
[13] verliezen, dan de dingen aen ijemandt te bevelen, in wien men geen'[13]
[14] vaste reden hadde om wel gerust te wezen. Ende zoo U.E. noodigh
[15] dunkt daerom een' rejze derwaerts te doen, UE. zal ons grootlijx
[16] begunstighen, ende wij ons der koste troosten: hoewel wij, tot noch
[17] toe, zoo wejnigh gevordert hebben, ende geschaepen zijn niet veel[17]
[18] meer te verrichten zoo lange als deze tijden loopen. Maer U.E.[18]
[19] gelieve zich eerst wel te verzekeren, dat die van de Heere Merstrae-[19]
[20] ten geen' besmettelijke ziekte, gelijk zoo haestigh een doodt mij
[21] doet duchten, geweest zij; gemerkt men anders, met het lichten der
[22] stukken ende papieren, behoorende tot de zaeke, een' wijl zoude
[23] dienen te toeven. Van Procureur te veranderen, kan ik niet raed-
[24] zaem vinden; zijnde Gerardi, naer 't getujghenis van den H. Mer-
[25] straeten z.g. een van de beste, ende nUErvaeren in onze zaeken.
[26] Wanneer U.E. eenen goeden Advocaet zal hebben opgespeurt, is
[27] mijn dienstelijk ende ernstigh verzoek, U.E. gelieve te verzorghen,[27]
[28] dat hij, nae 't overneemen van al de stukken, schriftujren, memorien[28]
[29] ende instructien, daetelijk zijn werk maeke van de zelve aendachte-[29]
[30] lijk te doorzien, ende daerujt te trekken ende in te stellen eenen[30]
[31] staet van de jeghenwoordighe geleghenhejt der zaeken, mitsgaeders
[32] wat ende hoe daerinne van den aenvank af, gedaen ende geproce-[32]
[33] deert is; op dat de zelve staet, door U.E. aen mij overgevejrdight
[34] warde, om altijds, bij leven, bij sterven, tot eenigh licht te dienen.
[35] U.E. gelieve ook van Joffr^e^ de weduwe te vorderen declaratie van
[36] 't geen ik haer moghe schuldigh zijn, nevens 't beklaeghen van[36]
[37] haeren rouw ujt onzen naeme. Ende weetende voorshands hierinne

* Minuut. UBA II C 11.540.

[38] niet anders te zeggen, beveel ik U.E. samt Joffr^{e} onze welwaerde
[39] Nichte, ende alle die U.E.E. lief zijn, in schut des Alderhooghsten;
[40] ende in U.E. beste gunste,

[41] Mons^{r} mon Cousin,

[42] U.E. verplichten,

[43] dienstw^{sten} Neef,

[44] P.C. Hóóft.

[43] Van den Hujze te Mujde,

[44] 25 Julij. 1639.

Instructies met het oog op de vervanging van de overleden advocaat J. van Merstraeten.

Eindnoten:

3 *anders:* overigens.
6 *beschejden:* intelligent.
7 *verachtering:* schade (WNT *verachtering* 57).
10 *oprechtighejt:* eerlijkheid.
12 *daerop letten:* daarover denken.
13 *in wien enz.* (prolepsis, vgl. *994* r. 6-8).
17 *geschaepen zijn:* gedoemd zijn, niet anders kunnen dan.
18 *zoo...loopen:* zolang de oorlog duurt.
19 *dat die...zij:* dat de Heer v.M. geen besmettelijke ziekte heeft gehad.
27 *dienstelijk:* beleefd.
28 *memorien:* verslagen.
29 *zijn werk maeke van:* zich erop toelegge.
30 *daeruit te trekken ende in te stellen:* eruit te excerperen en op te stellen.
32 *geprocedeert:* gehandeld (o.a. door te procederen).
36 *'t beklaeghen van haeren rouw:* condoleantie.

975 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Quem carmine nuper celebravi, cujus bellicae fortitudini hederam
[2] suspendi, cujus trophaea et triumphos in Apollinis templo vates
[3] fixi, Serenissimus Saxoniae Dux Bernhardus, Fuit. Triumphat de
[5] Principe mors, quem virtus sua felicitasque non sinit esse mortalem.
[6] Quem Austriacus horruit, timuit Saxo, minus amavit Gallus, obiit
[7] et abiit. Cessit fatis, cui flumina, urbes, regnaque in dies cedebant,
[8] gliscente famâ, obsequente fortunâ, stupescente Europâ omni, et
[9] quotquot armis caussam Libertatis Fideique assertum eunt. Decessit
[10] Neoburgi, quae inter Brisgoviae est urbes. Triduo mortis telam
[11] detexuit, non sine veneni suspicione. Moriturus Duces quatuor
[12] exercitui praefecit, usque dum Sueciae Regina dignum successorem[12]
[13] castris constituerit. Militibus singulis testamento bimestre stipen-
[14] dium scripsit. Quid animi jam putas esse Caesari et Saxoni, sublato
[15] hoc Induperatore? imo quid Celtae? qui successibus tantis creditur[15]
[16] invidisse. Quam vereor, ne multi Duces Cariam perdant, et[16]
[17] Germaniae Principum aemulatione, magno labore et discrimine
[18] parta dilabantur. Iam in Philippicas artes incumbent, hinc Ister,[18]
[19] hinc Sequana: ut omnino metus sit, urbem armis invictam, auro
[20] muneribusque in alterutrius potestatem cessuram. Nobiliss.
[21] Vicofortius Hagam ab Electore Palatino evocatus concessit, rever-[21]
[22] surus hodie. Litteras ipse mortis hujus nuncias nondum accepit. Sed
[23] Francofurto, Argentorato, et aliis è locis fatales tabulae advolant
[24] hujus rei uberrimae testes. Insignia tua et redimicula S. Michaëlis
[25] jam in manus cognati tui pervenere. Solennem horum traditionem[25]
[26] interturbat et remoratur funestum hoc nuncium. Usque adeò nulla
[27] est sincera voluptas, sollicitumque aliquid laetis intervenit. Nolui
[28] N.T. hoc ignorare, cum jam occupatissimus sit cognatus tuus et
[29] vix suus. Cras Ultrajectum abeo, mansurus istic, si benè calculum
[30] posui, per octiduum. Vale, Vir nobilissime, titulo, virtutibus ac
[31] poësios historiaeque illibata fama. Dominam Hoofdiam, filiasque
[32] generosissimas, et filiolum, in tuas patriaeque spes succrescentem
[33] surculum, saluta. Amstelod. ipsis Cal. Sextil. anno 1639.

* Barl. Epist. no. 390.

VERTALING

Hij, dien ik in een lied nog onlangs heb verheerlijkt, voor wiens oorlogsdapperheid ik een klimop heb opgehangen, wiens wapentropeeën en onderscheidingstekenen van triumphator ik in den tempel van Apollo als zanger aan de posten heb bevestigd, de Hoogdoorluchtige Hertog van Saksen, Bernhard, is niet meer. Nu triumpheert over dien vorst de dood, dien vorst, dien eigen deugd en gelukzaligheid niet toelaat sterfelijk te zijn. Hij, voor wien de Oostenrijker ijsde, dien de Saks vreesde, de Frankrijker te weinig liefhad, is den dood tegemoet en van ons heengegaan. Gezwicht is voor de lotsbeschikkingen hij, voor wien iederen dag rivieren, steden en koninkrijken zwichtten, terwijl zijn roep al maar toenam, 't geluk zich volgzaam schikte, verbijsterd toezag heel Europa en allen, die gewapend erop uitgaan om de zaak van Vrijheid en Geloof te verdedigen. Hij is verscheiden te Neuenburg, een van de steden van Breisgau. Binnen drie dagen heeft hij zijn doodskleed afgeweven, niet zonder vermoeden van vergiftiging. Op het punt te sterven heeft hij vier leiders over het leger aangesteld, totdat Zwedens Koningin een waardig opvolger aan 't hoofd van 't kamp zal plaatsen. Voor de soldaten, elk afzonderlijk, heeft hij in zijn testament twee maand soldij beschreven. Hoe zal het nu, denkt ge, wel den Keizer te moede zijn en den Saks, nu deze generalissimus is weggevallen? Liever nog, hoe den Kelt? van wien men gelooft, dat hij op zo grote successen jaloers was. Hoezeer ben ik beducht, dat de veelheid van leiders Carië te gronde zal richten en dat door den naijver van de vorsten van Duitsland, dat wat met grote inspanning en gevaar verworven werd, uit de handen glipt.

Weldra zullen op de treken van Philippus zich werpen enerzijds de Donau, anderzijds de Seine, zodat het uit ieder oogpunt te vrezen is, dat de stad door wapens onverwonnen door goud en schenkages in de macht van een van de twee, onverschillig welke, zal overgaan. De Hoogedele Wicquefort heeft, daartoe door den Keurvorst van den Palts bescheiden, zich naar Den Haag begeven met het voornemen vandaag terug te keren. Brieven dit sterven berichtend heeft hijzelf nog niet ontvangen. Maar uit Frankfort, Straatsburg en uit andere plaatsen komen noodlottige officiële documenten aangevlogen, van dit feit overvloedige getuigen. Uw ordetekenen en de halsketenen van Sint Michiel zijn reeds in handen van uw neef gekomen. Op het plechtig overhandigen daarvan grijpt storend en vertragend in dit sombere bericht.

Zozeer is geen enkel genoegen onvermengd en komt altijd iets, wat zorg baart, bij blijheid tussenbeide. Ik heb niet gewild, dat UEd. hiervan onkundig bleef, daar uw neef reeds zeer door bezigheden in beslag genomen is en nauwelijks eigen meester. Morgen trek ik af naar Utrecht om daar, als ik goed gerekend heb, gedurende acht dagen te blijven.

Vaarwel, hoogedele Hooft, edel om uw titel, uw deugden en uw onverkorten roep inzake poëzie en historie. Wil Vrouwe Hooft, de fiere dochters en uw zoontje, spruit, die opschiet tot hoop van UEn van het vaderland, groeten.

Amsterdam, precies 1 augustus in den jare 1639.

Eindnoten:

12 Regina: de nog minderjarige koningin Christina, dochter van Gustaaf Adolf.

15 *Celtae:* de Fransen (Celten: Celtae. Een volk van het Celtisch Gaulen. Hannot-v-Hoogstraten[3] i.v.). Al behaalde Saksen-Weimar zijn laatste successen ook in Fransen dienst.

16 Ουκ αγαθον πολυκοιρανιη: 'meerhoofdig bewind is een kwaad' wist reeds Odysseus (Hom. *Ilias* 2, 204), maar toespitsing op Carië ligt niet voor de hand. Wel dienden in de Oudheid Cariërs veelal als huursoldaten en waren zij daarin spreekwoordelijk weinig geacht (Euripides *Cyclops* 634, Polybios 10, 32, 11 e.a.), terwijl de strijdende partijen in den Dertigjarigen Oorlog, behalve Zweden, op grote schaal huursoldaten in dienst hadden, maar het is niet duidelijk wat Barlaeus met Carië bedoelt.

18 Bekend is de uitspraak van Philippus, vader van Alexander de Grote, dat hij elke vestingmuur kon bemachtigen, als maar een ezeltje beladen met goud ertegenop kon klauteren (Cicero, *Epistulae ad Atticum* 1, 16, 12).

21 de keurvorst van de Palts, Frederik, 'de Winterkoning', die jaren als balling in Den Haag woonde, vgl. *379, 384*.

25 *uw neef:* J. v. Wickevoort.

976 (*A. van Surck aan P.C. Hooft*).

*

[1] Eedele, Erntfeste, Wijse Heere,

[2] Het is wel buijten onse gewoonte naerlatich te sijn van dingen
[3] daer soo veel eere ende vreug[-] aen vast is, als ons door UEd.
[4] noodinge toegel[-] was, maer het weijnich toeverlaets dat wij[4]
[5] heb[-] konnen stellen op mijn Betgenootjens harticheijt, heeft ons[5]
[6] de Muijdsche reijse somwijlen doen uij[-] sinne setten ende ander
[7] malen weeder ophalen, soo dat wij 't eijndelijck soo verre gebracht
[8] hebben, d[-] wij staet maecken toekomende dijnsdagh naer [-]
[9] middagh ons de eere te gheeven van onsen dienst tot Muijden aen
[10] UEd[n] te komen aenbieden, [-] ware ons seedert iets onverwachts
[11] overquame, [-] den Almachtigen verhoede ende UEd. met de
[12] s[-] onderwijlen spare in gesontheijt ende voorspoet [-] dat de
[13] wensch is

[14] Eedele, Erntfeste, Wijse Heere,

[15] van

[15] UEd. onderdae[-]

[16] ende [-]

[17] [-]

[17] [-]

Aankondiging van een bezoek.

Eindnoten:

4 *toegel*(*eijt*)*:* gegeven.
toeverlaet: vertrouwen.

* Origineel. KA CLXXIa[c] 76.
Hs. enkel vel, de rechter- en de onderkant afgesleten.
Dat. ontleend aan vVl. III blz. 307 no. 724: 14 augustus 1639.
Afzender vastgesteld door vergelijking met *927* en *1010*.
Emendaties ontleend aan vVl., die alleen de ondertekening als niet gelezen aangeeft: r. 3 *vreught*; r. 4 *toegeleyt*; r. 5 *hebben*; r. 6 *uijt den*; r. 8 *dat*; *den*; r. 10 *'t en*; r. 11 *dat*; r. 12 *sijne*; r. 12 puntkomma; r. 15 *onderdaenen*; r. 16 *verplichten* (*dienaer*); r. 17 (datum).

5 *harticheijt:* WNT: ‘kloekmoedigheid, dapperheid; welberadene vastheid’ (in voce 78 B), maar niet ‘gezondheid’, zoals de context doet verwachten. *seedert:* (ongewoon, de schr. schijnt te bedoelen: van a.s. dinsdag terug ziende tot heden.)

977 *A Monsieur, Mons^r^ Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N^o^ 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muijden 15 Aug^t^ 1639 ontf^n^ 16 ditto beant*w* 17 ditto)
loont.

[1] Mons^r^ mon Frere,

[2] Ik had vastelijk gelooft, dat U.E. nae Vrieslandt gerejst was, ende,
[3] van daer gekoomen, ons met den Heere Vossius verzoeken zoude,
[4] gelijk wij besprooken hadden. Hoorende sedert, ujt Mons^r^ et Frere[4]
[5] Schujl dat de vrienden op Tejlingen genoodight waeren, hield ik
[6] dat voor de tweede oorzaek van U.E. langdujrigh swijghen. Nu
[7] zejdt men mij, dat U.E. nochte d'eerste rejze, nochte de tweede
[8] gedaen heeft: 't welk mij grootlijx doet verwonderen, dat wij geen
[9] beschejdt van U.E., noopende 't voorzejde bezoek, verneemen.
[10] Ende weet ik niet anders te denken, als dat U.E. in stede van zich
[11] t'ontslommeren, gelijk haere mejning scheen, onder eenen last van[11]
[12] bezigheden begraeven lejdt. Hebbende nu tot noch toe verlangt,
[13] ende, van dagh tot dagh, getoeft nae eenighe kundschap van U.E.
[14] herwaertskoomste, ende nocht woordt nocht windt daeraf ver-
[15] staende, zoo wil ik U.E. bij dezen wel vrundtlijk bidden, gelieve
[16] ons te begunstighen met het verzoek van U.E. nevens mijnen Heer
[17] Vossius, samt Joffr^en^ zuster ende zijner E. Hujsvrouwe, zoo 't
[18] moghelijk valt, op overmorghen, den 17, oft op Donderdagh den
[19] 18^en^ dezer maent, om eenighe daeghjens in zoete gemeenzaemhejt[19]
[20] over te brengen: gemerkt wij in de naestvolghende weeke eenighe
[21] verhindring te gemoete zien, ende daerentussen de vacantie omloopt,[21]
[22] bujten de welke de H. Vossius quaelijk te beweghen is. U.E. gelieve,[22]
[23] om dit te verwerven, zoo van Uwer E. zelf, als van den Heere[23]
[24] Vossius en de gemelde Joffr^en^ alle vlijt en goede geneghenhejt aen te
[25] wenden; ende ons op morghen te verstendighen van 't geene wij[25]
[26] ons hieraf moghen toeleggen. In welken toeverlaat, UE. met alle
[27] die haer lief zijn, Gode in schut bevolen blijve, nevens dienst- en
[28] eerbiedenis, ook aen mijnen Heere Vossius,

[29] Mons^r^ mon Frere, van

* Origineel. UBA II C 13.9.

[30] Uwer E.

[31] Verplichte dienstw^{ste}

[32] broeder,

[33] P.C. Hóóft.

[32] Van den Hujze te Mujde,

[33] 15 Aug. 1639.

Uitnodiging, met de familie Vossius te Muiden te komen, nadat de Hoofts lange tijd geen berichten gekregen hebben.

Eindnoten:

4 *besprooken hadden:* overeengekomen waren.
11 *zich ontslommeren:* het tegendeel van zich beslommeren (hapax).
19 *in zoete gemeenzaemhejt over te brengen:* in genoeglijke gezelligheid door te brengen.
21 *omloopt:* voorbijgaat.
22 *quaelijk te beweghen:* moeilijk over te halen.
23 *van:* te verbinden met *verwerven*.
25 *'t geen...toeleggen:* wat wij ons hiervan mogen beloven, waar wij op mogen rekenen.

978 (*W. Schuijl aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Eedele Erentfeste Wijse Heer

[2] Ick hadde gemeijnt mijn selven d'eere te geven, van UEd dit
[3] pruijmmandeken selfs te comen aenbieden, ende te vertellen, hoe
[4] s^r^ Cruijwaegen, op mij begeert hadde, dat ick UEd wt sijnen naem,
[5] dit bijgaende snoer, both, aenbestellen wilde, waer toe ick den[5]
[6] rechten man wesende, nam den last geerne aen, midts mij oock een[6]
[7] gelijcke tros voor soo cleijnen moijten toe wierp, ende gedochte
[8] den selven van daege wt te voeren, maer het ongestuijmich weder[8]
[9] houdt mij in der muijte, ende beleth oock UEd te moijen tot een[9]
[10] schrael middachs mael, dat ick voor genomen hadde UEd. den
[11] Heere van baerl, baacq, ende andere bijsondere vrienden, op te
[12] dringen. Maer het wilder geensints op weêren, soo stelle het weder[12]
[13] wt, tot beeter weder.

[14] Ick hebbe geene nieuwicheden hooren connen, waerdich om UEd
[15] mede te deijlen: Sijn Hoocheijt en heeft het voor dit jaar noch op
[16] Gelder niet gemunt gehadt maer houdt sich aen den Rijn candt,
[17] meer, soo men meijnt, om de Francoijsen ontrent Grevelinge te[17]
[18] verlichten, als om eijgen baedt. Morgen vroech verwachte mijne
[19] brieven wt de stadt, soo die ijets waerdiger medebrengen salt UEd[19]
[20] mede deijlen. Ondertuschen bidde Godt UEd

[21] Eedele Erentfeste wijse Heer,

[22] met me Vrouw ende alle het geselschap te nemen in sijne heijlige
[23] bescherminge ende blijve

[24] Wt de Bijlemeer. Den[24]

[25] 20 Aug^s^. 1639.

[24] UEd. onderdanighen d^r^

[25] Wijnand Schuijl.

Zending o.a. van een snoer bot. - Uitnodiging. - Nieuws.

* Origineel. KA CLXXIa^c^ 66.

Eindnoten:

5 *snoer both:* een aantal botjes, geregen aan een oud stuk hengelsnoer (vgl. *tros*, r. 7); *waertoe...wesende, nam:* (demonstr. vert.) en daar ik daarvoor de rechte man ben, nam (ik) (Mem. 6).
6 *midts mij toewierp:* daar hij mij toewierp (Mem. 6).
8 *den selven:* de last, de opdracht.
9 *muijte:* kooi, huis (WNT *muit* (*I*) 1216 6).
moijen: moeien, lastigvallen (evenals *schraal* en *opdringen* bescheidenheidsritueel).
12 *weêren:* (goed) weer zijn (assoneert met tweemaal *weder*, zoals *moijte* met *moijen*).
17 *ontrent:* in de buurt van.
19 *waerdiger:* de -s van de gen. part. ontbreekt: vatte de schr. -*er* als gen.-uitgang op?
24 *Bijlemeer:* een van de varianten van Bijlmermeer: het (toen pas drooggelegde) meer bij het gehucht Bijlmer onder Weesperkarspel.

979 *A Monsieur, Mons^r^ Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N^o^ 3 tot Amsterdam.*

*

[1] Mons^r^ mon Frere,

[2] U.E. schrijven van gister, smaekende naer een ernstighe trouw-
[3] hartighejt en meêdooghen over mijn leedt, is mij eerst dezen mor-
[4] ghen ter handt geraekt. In voldoening van U.E. verzoek, diene, dat
[5] ik den dagh van U.E. vertrek, ook de volghende nacht ende dagh,
[6] tot wel diep in den avondt, met weldighen weedoom van graveel[6]
[7] gequelt werd. Op maendagh, nae wat rustens, ging mij vertreeden,
[8] 't welk men noodigh acht; ende mejnde voor dat pas de noodt[8]
[9] verwonnen te hebben. Maer in de nacht daaraen stak zij wederom[9]
[10] op, feller veel dan te vooren, ende zulx dat ik aen 't afkoopen van[10]
[11] zoo een' nacht, waer 't doenlijk, gejrne een jaer leevens zoude te[11]
[12] kost gelejdt hebben. Sedert zijn zinnen en leden afgemat geweest[12]
[13] als U.E. denken kan, ende heeft mij niet gelust handt oft verstandt
[14] aen eenigh werk te slaen tot op gister toe; ende dat noch traeghlijk
[15] genoegh. Ons is lief dat U.E. de prujmen ontfangen heeft, die zeker
[16] geen bedankens waerdigh zijn; gelijk wel is U.E. bovengemelde
[17] geneghenhejt, die niet te vergeeten staet, maer een' knoop te meer
[18] zal strekken aen de banden, waermede U.E. die nevens Joffr^e^ zuster
[19] en al de haere hartlijk gegroet zij, verplicht heeft,

[20] Mons^r^ mon Frere,

[21] U.E.

[22] Toegedaensten, dienstw^sten^

[23] broeder,

[24] P.C. Hóóft.

[23] Van den H.t. Mujde,

[24] 25 Aug. 1639.

Over een zware niersteenkoliek.

* Origineel. UBA II C 13.8.

Eindnoten:

6 *weedoom:* pijn.
graveel: niersteen, niergruis.
8 *voor dat pas:* voor die tijd.
9 *zij: de noodt*.
10 *zulx:* zodanig.
11 *te kost gelejdt:* betaald.
12 *zinnen en leden:* geest en lichaam.

980 *A Monsieur, Monsieur Coquet, Tresorier de France, a Paris.*

*

[1] Me resentant, comme je dois, de l'honneur, que le Roij Treschris-
[2] tien á daigné me deferer, je serois bien insensible a voz bienfaits, si
[3] je ne reconnoissois la courtoisie tressinguliere, dont il vous á pleu
[4] d'user a l'endroict d'un estranger comme moij, et ne connu que par
[5] le rapport de Monsieur et Cousin le Chevalier de Wiquefort, en me
[6] faisant jouir, par entremise de la vostre, d'une faveur si regardable
[7] de sa Majesté. Je ne *faudrois* de vous en rendre graces, par des
[8] effaits proportionnez a l'obligation que je vous en aij, s'il ij avoit
[9] entre ma bassesse et vostre grandeur quelque proportion. Toutes-
[10] fois, encores qu'il n'ij en ait aucune, je ne perdraij le courage d'aspi-
[11] rer a ceste dignité, que d'estre receu au nombre de ceux, qui vous
[12] ont voué toute la veneration qui peut sortir d'un' ame remplie de
[13] gratitude, et d'une parfaite connoissance de vos rares vertus. Et si la
[14] Fortune me rit un jour de sorte, qu'elle face naistre quelque occasion,
[15] qui, avecques mes prieres, vous conviast a m' honnorer de vos
[16] commandements, je m'esvertueraij a faire paroistre, ne fust ce que
[17] par mon zele et promtitude a vous obëir, que ni aulcun tems, ni
[18] adversité aulcune, soijent capables a effacer dans ma memoire ceste
[19] grand' debte, dont avez chargé celuij, qui, si vous luij permettez ce
[20] glorieux tiltre, se qualifieroit volontiers,

[21] Mons^{r},

[22] Vostre treshumble, tresobligé,

[23] et tresobeissant serviteur,

[24] P.C. Hóóft.

[23] Du Chasteau de Mude,

[24] ce 27^{e} Aoust, 1639.

VERTALING

Van dankbaarheid doordrongen, zoals het behoort, voor de eer die de Allerchristelijkste koning zich verwaardigd heeft, mij deelachtig te doen worden, zou ik wel zeer ongevoelig moeten zijn voor uw weldaden, als ik de uitzonderlijke voorkomendheid niet erkende, die het u behaagd heeft te bewijzen aan een vreemdeling, zoals ik, die u alleen bekend is door hetgeen u vernomen hebt van mijn

* Minuut. UBA II C 11.931. - Afschr. UBL Pap. 13.
manquerojs pas open variant. Boven *faudrois* schreef Hooft ‘manquerojs pas’ zonder het door te strepen.

Heer en Neef de ridder de Wicquefort, door mij door bemiddeling van uw gunst een zo

aanzienlijke gunst van Z.M. te doen genieten. Ik zou niet nalaten u mijn dankbaarheid te tonen op een wijze, evenredig aan de verplichting die ik jegens u heb, als mijn nietigheid ook maar te vergelijken zou zijn met uw grootheid. Al moge dit geenszins zo zijn, toch zal ik nooit de moed verliezen om naar de eer te streven, tot hen gerekend te worden die u alle verering toedragen die voort vermag te vloeien uit een van dankbaarheid vervulde ziel en uit een volmaakt inzicht in uw ongemene deugden. En mocht de Fortuin mij eens zo zeer toelachen, dat zij een gelegenheid deed ontstaan, die, samen met mijn gebeden, UErtoe noopte mij met uw bevelen te vereren, dan zal ik mij erop toeleggen, te doen blijken, ware het slechts door mijn ijver en gezwindheid in 't gehoorzamen, dat noch tijd, hoe lang ook, noch tegenspoed, hoe fel ook, in staat zullen zijn in mijn geheugen deze grote schuld uit te wissen, waarmee u hem beladen hebt, die, als u hem deze roemrijke titel wilt gunnen, zich gaarne zou verklaren te zijn

Mijnheer,
Uw nederigste, verplichtste
en gehoorzaamste dienaar,
P.C. Hóóft.
Muider Slot,
27 augustus 1639.

De heer Coquet was een van het tiental raadslieden van de Schatkist dat toen in functie was.

981 *Ontwerp van een verklaring van trouw aan de statuten en reglementen van de Orde van S^t^ Michiel, bestemd voor de kanselier der orde, en ter beoordeling gestuurd aan Abraham de Wicquefort.*

*

[1] Nous Pierre Cornelisson Hooft, Chastelain de Mude et Baillij de
[2] Goijlande, jurons et promettons de bien et fidellement garder et
[3] entretenir les statuts et constitutions de l'ordre de Mons^r^ S^t^ Michel,
[4] auquel il a pleu au Roij Chef et Souverain d'icelluij nous appeller:
[5] que, s'il vient a nostre connoissance chose aucune qui peust alterer la
[6] grandeur et dignité d'icelluij, Nous nous ij opposerons de tout nostre
[7] pouvoir: que, si par fortune (que Dieu ne veuille) estoit en Nous
[8] trouvée chose qui fust digne de reprehension, et pour raison de-
[9] quoij Nous fussions contraints ou sommez de rendre ledict Ordre,
[10] Nous icelluij remettrons et restituerons incontinent et sans
[11] difficulté es mains dudict Sejgneur Souverain ou celuij qu'il aurá
[12] commis pour le retirer de Nous, sans jamais pour raison de ce
[13] porter aucune haijne ou mauvaise volonté audit Souverain, ou
[14] Freres Chevaliers dudict Ordre. Aquoij nous engageons nostre foij
[15] et honneur par la presente signée de nostre main et confirmée du
[16] cachet de nos armes. Faict au Chasteau de Mude, le premier jour de
[17] Septembre de l'an Mil sixcens trenteneuf.

[18] Pierre Cornelisson Hooft.

VERTALING

Wij Pieter Corneliszoon Hooft, Kastelein van Muiden en Baljuw van Gooiland, zweren en beloven, goed en getrouw te bewaken en te onderhouden de statuten en reglementen van de orde van Mijn Here St. Michiel, waarin het de Koning, Hoofd en Souverein van dezelve, behaagd heeft ons te roepen: Dat wij, als er iets tot onze kennis komt dat de grootheid en waardigheid van dezelve zou kunnen verminderen, ons uit alle macht er tegen zullen verzetten: Dat indien bijgeval (wat God verhoede) er in ons iets gevonden werd dat afkeurenswaardig is, en dat reden ware dat wij gedwongen of gesommeerd werden van de genoemde orde afstand te doen, wij dezelve onverwijld en gewillig zullen teruggeven en overdragen aan genoemde Heer Souverein of aan degene aan wie hij zal hebben bevolen hem van ons terug te nemen, zonder om deze reden ooit enige haat of kwade wil te koesteren tegen genoemde Souverein of de Broeders Ridders van genoemde orde.

Waarvoor wij ons geloof en onze eer verpanden door deze verklaring door ons ondertekend en bezegeld met ons wapenstempel.

Gedaan op het Muider Slot, de eerste dag van september van het jaar 1639.

Pieter Corneliszoon Hooft.

* Eigenhandig afschrift van de minuut. UBA 11 (elf) N 3.

982 *Tweede ontwerp-verklaring van Hooft.*

*

[1] Copie de la Minute envoyée du S^{r} Abraham de Wicquefort avec-
[2] ques peu de changement.

[3] Nous Pierre Cornelisson Hooft, Chastelain de Mude, et Baillij de
[4] Goejlande, aijans eu agreable l'honneur qu'il á pleu au Roij nous
[5] faire, Nous recevant au nombre des Chevaliers de Monsieur S^{t} Mi-
[6] chel, le remercions de toute nostre affection et pouvoir,
[7] promettons par ces presentes, que Nous aijderons de toute nostre
[8] puissance a garder, soustenir, et deffendre les droicts de la Couronne
[9] et de la Majesté Roijalle du Souverain dudit ordre et de ses succes-
[10] seurs, et que maintiendrons ledict ordre en estat et honneur: Que si
[11] en Nous se trouve chose pour laquelle nous fussions sommez de
[12] rendre le Collier, nous le renvoijerons au Chef et Souverain, sans
[13] apres la dicte sommation le porter: Et generallement que Nous
[14] observerons tous les statuts, poincts et articles, et ordonnances dudict
[15] ordre suivant le serment par Nous faict es mains de Monsieur le
[16] Marquis de Trenel, duquel nous avons receu le Collier. En tesmoing
[17] dequoij Nous avons signé le present acte, et a iceluij apposé le
[18] cachet de nos armes. Faict au Chasteau de Mude, le premier jour de
[19] Septembre, en l'an Mil six cents trenteneuf.

[20] Pierre Cornelisson Hooft.

[21] Dewijl 't schijnt dat het oorspronklijk van dezen vermist is, zoo
[22] zejnd ik eenen van den zelfsten inhoudt ende daghtekening, te
[23] weeten van den j^{en} Sep. 1639: op heden 21 Maj. 1640.

VERTALING

Afschrift van de minuut door de Heer Abraham van Wickevoort gezonden met enkele wijzigingen.

Wij, P.C. Hooft, kastelein van Muiden en baljuw van Gooiland, ons verheugende over de eer die het de koning behaagd heeft ons te bewijzen door ons op te nemen onder de ridders van Mijn Here St. Michiel, bedanken hem met al onze genegenheid en vermogen, beloven door deze dat wij zoveel als in onze macht is, de rechten van de kroon en van de koninklijke Majesteit van de Soeverein van genoemde

* K.B. 121 D 8.

Orde, en van zijn opvolgers, zullen behoeden, onderhouden en verdedigen, en genoemde orde zullen handhaven in staat en ere; dat indien in ons een aanleiding wordt gevonden tot de eis, de keten terug te geven, wij hem zullen terugzenden aan het Hoofd, de Soeverein, en hem na de genoemde eis niet meer dragen. En in 't algemeen dat wij alle statuten, stipulaties, artikelen en ordonnanties van de orde in acht zullen nemen volgens de eed die wij hebben afgelegd in handen van Mijn Heer de markies de Trenel, van wie wij de keten ontvangen hebben. Tot getuigenis hiervan hebben wij deze acte getekend en ons wapenzegel erop gedrukt. Gedaan op het Muiderslot, de eerste september 1639.

Pieter Corneliszoon Hooft.

Het opschrift wekt de indruk, dat aan *982* een ontwerp van de hand van Abraham de Wicquefort was voorafgegaan.

983 *A Monsieur, Mons^r^ Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N^o^ 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1639 Muijden 16 sep^t^ ontf^n^ 17 ditto beant*w* 22 ditto).
Loont.

[1] Mons^r^ mon Frere,

[2] Hierinne zejnd ik de ordonnantie, waervan heden vermaende, met[2]
[3] quitantie daerop getekent, ende een' brief van de Rekenkamer aen
[4] den rentm^r^ Colterman, daer zekere acte in is, die t' zijnen comptoire
[5] geregistreert moet worden; voorts een memorie voor S^r^ van der
[6] Kindert, aen wien ik UE. bid alles te bestellen.[6]

[7] Ik heb Joffr^e^ zuster gebeden, dewijl lujden van zulke soorte als[7]
[8] U.E.E. en mijn Heer Vossius, liever hebben der kermissen t' ont-
[9] loopen dan nae te jaeghen, dat haer gelieven zoude ons de eere
[10] van U.E.E. verzoek doch eenskens voor eenighe daeghen te gunnen.[10]
[11] De haest om te rejzen deed mij vergeeten het verdubbelen der[11]
[12] zelve bede aen U.E. Doe zulx derhalven bij dezen, met hoope,
[13] dat U.E. mijnen Heer Vossius en zijn' Hujsvrouw, (is 't moghelijk)
[14] daer toe beweghen zal: voorts mijne hartlijke gebiedenis aen den
[15] welgemelden Heere, samt aen U.E. ende Joffr^e^ zuster, de welke met[15]
[16] alle die U.E.E. lief zijn, Godt in hejlzaemen staete behoede, nae[16]
[17] wensch,

[18] Mons^r^ mon Frere, van

[19] Uwer E.

[20] Verplichten, dienstw^sten^ broeder

[21] P C Hóóft.

[20] Van den Hujze te Mujde,

[21] 16 Sept. 1639

Stukken voor de rentmeester Colterman. - Uitnodiging aan Vossius en Baak om met hun vrouwen in Muiden te komen, teneinde de Amsterdamse kermis te ontlopen.

* Origineel. UBA II C 13.7.

Eindnoten:

2 *ordonnantie:* bevel (tot uitbetaling, van de Rekenkamer); *waarvan heden vermaende:* waarover ik vandaag gesproken heb.
6 *bestellen:* (door)geven.
7 Joffr^{e} zuster: Magdalena van Erp.
soorte: stand, h. misschien alleen: geaardheid.
10 *doch eenskens:* (nu) toch (eindelijk) eens.
11 *te reizen:* te vertrekken; *het verdubbelen der zelve bede:* dat verzoek (tot een bezoek) ook aan jou te doen.
15 *welgemelden:* genoemde (met enige nadruk).
16 *hejlzaemen:* gezegende.

984 *Weledelen, erntfesten, wijzen, zeer voorzienighen Heere, Mijnen Heere Jacob Pinzen van der Aa, Raedt ende Meester van Rek^e der Koninkl^e M^t van Spanje, tot Brussel.*

*

[1] Mijn' Heere, ende gunstighe Neeve,

[2] Dewijl, mits het overlijden van den Heere Pensionaris Merstraeten,[2]
[3] mijnen Advocaet, ende korts daernae van s^r Balthazar Bolgaro
[4] t'Antwerpen, die 't oogh hebbende op den gank onzer zaeken, 't[4]
[5] vorderen der zelve plagh te behartighen, ende 't verschot der noodt-
[6] lijke kosten te doen, (bejden den welken Godt genaedigh zij) ik mij[6]
[7] in d'ujterste behoefte vinde van persoonen bequaem om 't recht
[8] mijner Hujsvrouwe op 't Majoraet voor te staen ende te vervolghen;[8]
[9] zoo zie ik niet naeders dan mijne toevlucht te neemen tot den raedt[9]
[10] van U.Ed. ende tot de trouwhartighejt, die ons en den onzen, in
[11] verschejde geleghentheden, zoo overvloedelijk gebleeken is.
[12] Waerover ik UEd. wel dienstelijk wil gebeden hebben, ('t en zij[12]
[13] U.Ed. voor zich zelve in 't bezonder, oft nevens de vrienden in 't[13]
[14] gemejn, eenigh recht op 't voorzejde Majoraet denkt voor te[14]
[15] wenden, in welken gevalle ik wel verstae bujten rede te wezen, dat
[16] ik uwer Ed. zulx als strekkende <t'> haeren ejghenen naedele
[17] verghen zoude) de moejte t'aenvejrden van op te speuren ende mij
[18] aen te wijzen eenen eerlijken, ernsthaftighen persoon, ende van[18]
[19] goede middelen, in wiens trouw ende belejdt men gerust moghe
[20] wezen; die geneghen zij de zorghe en 't voortsdrijven onzer dingen
[21] aldaer op zich te neemen. De zelve zoude voor eerst al de stukken[21]
[22] van de processen, mitsgaeders alle brieven, memorien, instructien,
[23] ende andre papieren, die de zelve betreffen, ujt den sterfhujze van
[24] den H. Merstraeten zaeligher ged. hebben te lichten, ende te leveren
[25] in handen van eenen kloeken, vlijtighen, ende getrouwen Advocaet,
[26] te verkiezen bij u.E.; met den welken hij, zonder verlies van tijdt,
[27] alle geschriften zoude dienen aendachtelijk te doorzien, te inven-
[28] tariseren, ende daerujt te maeken een kort ende klaer verhael van 't
[29] geen, van den aenvank af, gedaen ende omgegaen is in de voor<s>
[30] zaeken, ende van den staet waerinne zij zich jeghenwoordelijk
[31] bevinden; ende mij copije van den inventaris ende van 't verhael
[32] over te zejnden, om altijds, bij leeven, bij sterven, tot eenigh licht te[32]
[33] dienen; ende op dat ik, nae 't zien derzelve, voorts d'orde geeven
[34] moghe, die ik met hunnen, ende mijnen raedt alhier oorbaerlijkst[34]
[35] zal achten. Ende, gemerkt dat deze persoon, die in plaets van S^r
[36] Bolgaro zaeligher ged. de surintendentie oft bezorghing der ge-[36]

* Minuut. UBA II C 11.541.

[37] melde zaeken t'aenvejrden heeft, somtijds eenigh verschot van pen-
[38] ningen, voor consultatien, oft andere, zal hebben te doen, zoo zal ik,
[39] terstondt nae 't verstaen van zijnen naeme, schikken eenighen[39]
[40] goeden borgh daer voor tot Brussel oft Antwerpen te stellen, ende[40]
[41] teffens behoorlijke procuratie op hem over zejnden. U.Ed. gelieve[41]
[42] het antwoordt op dezen te richten aen S[r] Carel van der Wijen,
[43] mijnen Rentmeester, woonende t'Amsterdam op de Heeregraft,
[44] bij de Hujdestraet, om voorts aen mij bestelt te worden. Ik bidde
[45] U.Ed. het zelve te zejnden zoo haest als gevoeghlijk geschieden
[46] kan; ende Godt den Almaghtighen, in eere ende voorspoedt altijds
[47] te bewaeren U.Ed. samt U.Ed. kinderen, aen al de welke zich op
[48] 't dienstighste gebieden de mijne, mijn' Hujsvrouw, ende,
[49] Mijn Heere ende gunstighe Neeve,

[50] Uwer Ed.

[51] Verplichte, onderdaenste

[52] dienaer, ende Neef,

[53] P.C. Hóóft.

[51] Van den Hujze te Mujde,

[52] den xix[en] Septembris,

[53] 1639.

Verzoek om een goede en betrouwbare advocaat aan te wijzen, nu B. Bolgaro en J. v. Merstraeten overleden zijn.

Eindnoten:

2 *Dewijl:* Aangezien.
4 *'t oogh hebbende op:* toezicht houdende op.
6 *ik...vinde van:* ik hoognodig heb.
8 *vervolghen*, vgl. r. 20 voorts drijven.
9 *niet naeders:* niets dat meer voor de hand ligt, niets beters.
12 *wil gebeden hebben* (Mem. 10).
't en zij...bezonder, vgl. *995* r. 10.
13 *nevens...gemejn:* samen met de andere bloedverwanten.
14 *voorwenden:* laten gelden.
18 *van goede middelen:* welgesteld (dus minder in de verleiding, zichzelf te bevoordelen).
21 *aldaer:* te Brussel.
32 *bij sterven:* ten dienste van de erfgenamen, die de zaken niet gevolgd hebben en nog sterker afhankelijk zullen zijn van een schriftelijk overzicht.
34 *hunnen raedt:* hun raadgeving; *mijnen raedt alhier:* mijn raadsman hier (Cloek).

36 *surintendentie:* toezicht.
39 *verstaen:* vernemen.
schikken: zorgen.
40 *borgh:* iemand die het terugbetalen van de voorschotten garandeert.
41 *behoorlijke procuratie:* een volmacht in de vereiste vorm.

985 *Aen den zelven* (*J. Pinssen van der Aa*).

*

[1] Mijn' Heere, ende gunstighe Neeve,

[2] Nae dat mijn brief van den xix^en^ dezer aen U.Ed. was afgegaen, heb
[3] eenen ontfangen van s^r^ Janbabtista Bolgaro, Balthazars zoone, die
[4] mede eenighen tijdt zeer krank geleghen heeft, ende althans
[5] schrijft, dat Joffr^e^ de weduwe van den H. Merstraeten zaeligher ged.
[6] verzoekt ontlast te zijn van de papieren, raekende de processen
[7] mijner Hujsvrouwe, ende dat ik eenen persoon zoude willen aen-
[8] wijzen, om de zelve onder behoorlijke quijtantsie over te neemen,
[9] waer toe zij eenen broeder van den H. Merstraeten [stelt], die ook
[10] Ad^t^ is ende sedert het Pensionarischap haeres mans, de zaeken van
[11] plejte heeft waergenoomen, voorstelt. Hoewel men nu dezen
[12] persoon, gemerkt hij reeds kennis van alle geleghenhejt moet
[13] hebben, niet wel voeghlijk verbij gaen kan, zoo zoud ik nochtans
[14] gejrne alvooren ujt U.Ed. verstaen, oft hij voor bequaem, getrouw,[14]
[15] ende neirstigh genoegh gehouden wort. Ende verwachtende hierop
[16] berichting van U.Ed. nevens antwoordt op mijnen voorzejden van
[17] den xix^en^ zal ik U.Ed. samt alle die derzelve lief zijn, den Aller-[17]
[18] hooghste bevolen laeten, nevens hartlijke groete en gebiedenis,
[19] Miin' Heere &c van U.Ed.

[20] Verplichte, onderdaenste dienaer

[21] ende Neeve

[22] P.C. Hóóft.

[21] Van den Hujze te Mujde, den

[22] xxi^en^ Septemb. 1639.

De weduwe van Merstraeten heeft een broer van haar man aanbevolen als advocaat. Hooft vraagt, in verband met *984*, inlichtingen over hem.

Eindnoten:

14 *alvooren...verstaen:* te voren van u vernemen.
17 *zal:* Mem. 10.

* Minuut. UBA II C 11.542.

986 *A Monsieur, Mons^r^ Joost Baak, bij 't ouwdemannenhujs, in N^o^ 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Mujden A^o^ 1639 22 sep^t^ ontf^n^ ende beant*w* 23 ditto).
Loont

[1] Mons^r^ mon Frere,

[2] Waer U.E. hart niet belemmert met den lijm der bezigheden, daer[2]
[3] die van de kermismaeltijden mede onder vermengt magh wezen;
[4] maer zoo vlug als U.E. letters; ik vertrouwe uwer goede geneghen-[4]
[5] hejt toe, dat U.E. niet gelaeten zouw hebben, ons, al geschiedd' het
[6] zonder den Heere Vossius, eens te koomen verquikken. Dan mijne
[7] vrundschap t'uwer E. doet, dat ik meest weghen laet, 't geen U.E.[7]
[8] het swaerst acht. U.E. hebbe dank, voor de moejte, aengenoomen[8]
[9] bij S^r^ van der Kindert; teffens voor 't nette afschrift van de Ramp-
[10] zaeligheden; ende hier nevens het voorighe geschrift. Als[10]
[11] t' Amsterdam geene nieuwmaeren gezaejt worden, ziet men ze hier
[12] zelden opgaen. Dies weet ik meer niet te zejnden, dan onze wel[12]
[13] hartlijke groete en eerbiedenis aen U.E. en Joffr^e^ zuster; dewelke,
[14] met alle die U.E.E. lief zijn, Godt in hejlzaemen staete behoede, naer
[15] wensch,

[16] Mons^r^ mon Frere, van

[17] Uwer E.

[18] Verplichten, dienstw^sten^ broeder

[19] P.C. Hóóft.

[18] Van den Hujze te Mujde,

[19] 22 Sep. 1639.

[20] U.E. gelieve aen 't bondtschrift van Vrieslandt te denken.[20]

Dank, o.a. voor het net afschrift van de *Rampsaligheden der Verheffinge van den Huize van Medicis*.

* Origineel. UBA II C 13.6.

Eindnoten:

2 *niet belemmert met:* niet in beslag genomen en vertraagd door; *met den lijm:* door de taaie substantie (WNT *lijm* (*I*) 2323 2e al.).
4 *maer zoo vlug als U.E. letters:* doch even kwiek als uw schrift.
ik vertrouwe (hoofdzinsconstr. zonder inversie, als zo vaak, ondanks voorafgaand adverbium of adv. bijzin).
7 *dat...acht:* dat ik hetgeen u het zwaarst acht, ook het zwaarst laat wegen.
8 *aengenoomen:* gedaan.
10 *het voorighe geschrift:* blijkbaar nieuwmaren die B. gestuurd had.
12 *opgaen:* opkomen (zaaisel): er komt zeker geen nieuws uit Muiden als er in Amsterdam geen is.
20 *bondtschrift:* obligatie.

987 *A Monsieur, Mons^r^ Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N^o^ 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muijden A^o^ 1639 24 Sep^t^ ontf^n^ 26 ditto beant*w* 28 ditto).
Loont

[1] Mons^r^ mon Frere,

[2] U.E. is niet alleen d'eerste, maer d'eenighe, die mij bij schrijven
[3] verblijdt heeft met de voorspoedt, tot noch toe gebeurt aen onzen[3]
[4] Ammirael ende vloote: hoewel ik heden bericht word, dat de
[5] waere maere zoo goedt niet is, ende slechts een schip gezonken van
[6] den vijandt; niet hun Ammirael, wiens persoon alleenlijk is omge-
[7] koomen ende dat men niet meer dan een schip van de zijne verovert
[8] heeft. Echter is 't een' groote gloorij, zoo maghtigh een' vloot, met
[9] zoo kleenen getal van scheepen in de vlucht gedreeven te hebben.
[10] Maer men zejdt, dat men den vliedenden vijandt een goude brug[10]
[11] behoort te maeken. Godt geeve dat het naerlaeten van ditte, (hoewel
[12] het betrachten misschien nu zijnen tijdt niet heeft) ons niet berou-[12]
[13] wen moghe; ende zijnen zeghen tot vervulling der hoope, die wij
[14] ujt het begonnen geluk geschept hebben. U.E. zal mij groote gunste
[15] bewijzen met beschejdentlijke berichting van 't geene, van tijdt tot[15]
[16] tijdt, voorts vernoomen wort. Waer toe mij verlaetende, beveel ik[16]
[17] U.E. samt Joffr^e^ zuster en al de haere, den Almoghende, ende in
[18] u.E. beste geneghenheit,

[19] Mons^r^ mon Frere,

[20] Van den Hujze te Mujde, ter[20]

[21] vlucht, mits andre schielijk[21]

[22] voorgevalle bezigheden,[22]

[23] den 24^en^ Sep. 1639.

[20] Uwer E.

[21] Verplichten, dienstw^sten^

[22] broeder,

* Origineel. UBA II C 13.5.

[23] P.C. Hóóft.

De insluiting van de Spaanse vloot bij Duins. Bedenkingen daarover.

Eindnoten:

3 *voorspoedt* enz.: 15 september 1639 werd de 'tweede Spaanse armada' door M.H. Tromp gedwongen, een wijkplaats te zoeken onder de Engelse kust (21 october daar grotendeels vernietigd).
10 *den vijandt een goude brug maeken:* de terugtocht vergemakkelijken, om van hem af te komen.
12 *betrachten:* doen, trachten te bevorderen.
zijnen tijdt niet heeft: niet aan de orde is, niet gebeuren moet (WNT *tijd* 33 7de al.).
15 *beschejdentlijke:* duidelijke (WNT *bescheiden* 1965 B).
van tijdt tot tijdt: telkens (WNT *tijd* 31 3o).
16 *voorts:* verder.
20 *ter vlucht:* haastig.
21 *mits:* wegens; *schielijk:* plotseling (WNT *schielijk* 556 5).
22 *voorgevalle:* op mijn weg gekomen, als *voorgevalle* hier gebruikt is in de betekenis die het Mnl. Wdb. vermeldt onder *vorevallen* 1117 11 1, met de datief van de persoon, 'mij', dat hier echter weggelaten zou zijn.

988 *Mijn Here Mijn Heere den Drossaert van Muijden ende Bailliu van Goijlandt Tot Muijden*

*

[1] Mijne Here

[2] D'ongeregelde proceduren der gener, die haer mischien te veel[2]
[3] gesags aend'oostsijde vande Vecht in mijn regard toemeten, doen[3]
[4] mijn desen schrijven ende versoecken dat u.E. gelieve een goet oogh
[5] te nemen over 't geen men aldaer tot notoir ondienst vant' gemeen[5]
[6] oock tot mijn contumelie onwettelijck voor neempt, t' is mijn wel[6]
[7] even veel of men mijn lief of leet doet, maer d'ingeborene liefde die
[8] ick altijt tot de stadt Muijden ende der selver welstandt oock wt[8]
[9] particulier insicht altijt hebbe gehadt, heeft mijn schoorvoetende[9]
[10] doen comen om een fondament te helpen leggen, tot soo notoir[10]
[11] gemene landts ende mijn onlijdelijck nadeel. Tatick Jacobss, die
[12] mijn dingen daer doet sal u.E. van alle de particulariteijten nader[12]
[13] onderrechten ende mijnent' wegen versoecken den Hola aldaer te[13]
[14] willen maken, opdat ick niet en werde genootdruct tot ongarene[14]
[15] proceduren, in genen dele connende verstaen tot het gene aldaer[15]
[16] wert voorgenomen. Ick blijve naer gebiedenisse

[17] Mijn Here

[18] Uw E. dienstwillighe

[19] A. Oetgens van Waveren.

[19] Amst. 24 Sept. 1639.

Oetgens van Waveren (vgl. *231*) had een hofstede ten O. van Muiden, grenzend aan de Zuiderzee. Er is nu sprake van het verbeteren of vervangen van de dijk: Oetgens wil dit zelf doen, schepenen van Muiden willen het werk, wschl. als onderdeel van een groter, aanbesteden. Oetgens beweert dat zij daartoe niet bevoegd en niet bekwaam zijn en dat hij grote schade zal lijden.

Eindnoten:

2 *ongeregeld:* onregelmatig, in strijd met de goede orde; *haer toemeten:* zich aanmatigen.
3 *in mijn regard:* naar mijn opvatting.
5 *tot notoir ondienst:* tot blijkbare schade.
6 *contumelie:* smaad, vernedering.

* Origineel. KA CLXXIa[c] 67.

8 *oock wt particulier insicht:* ook uit persoonlijk oordeel (WNT *inzicht* 2213 B I 2).
9 *heeft...komen:* heeft mij tegenstribbelend doen worden, tot verzet genoopt (*komen* als koppelww. WNT *komen* 5203-5204).
10 *fondament:* grondslag, met de bijbetekenis precedent.
notoir: evenals in r. 5 verkeerd verbogen, wschl. doordat de Franse vorm de schr. voor de geest zweeft; *soo...nadeel:* zo klaarblijkelijk nadeel voor het land en ondraaglijke schade voor mij.
12 *particulariteijten:* bijzonderheden.
13 *den Hola maken:* er een stokje voor steken.
14 *genootdruct:* door de nood gedwongen (WNT *nood* 2076 7e al.); *ongarene:* die ik ongaarne op touw zal zetten.
15 *in genen dele...tot:* daar ik volstrekt niet kan toestemmen in.

989 *Aen den H. Antonis Oetgens, Heer van Waveren &c.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Bericht zijnde door mijnen schout alhier van de swaerighejt,
[3] gemaekt bij U.Ed. in 't achtervolghen der ujtgifte van schepenen,[3]
[4] noopende U.Ed. dijk, had ik, als die gejrne zien zoude dat alle[4]
[5] verwijdering en onbenoeghen tussen U.Ed. ende die van Mujde
[6] geweert bleeve, gezocht te spreeken met Taetik Jacobszoon, aleer[6]
[7] hij mij quam behandighen uwer Ed schrijven van den 24^{en} dezer.
[8] Daerop voeghe tot antwoordt, dat ik gejrne 't beste zal doen, ende[8]
[9] mij wel sterk maeke, schepenen te beweeghen om Uwer Ed. tijdt te
[10] gunnen tot voltrekking van 't werk, indien U.Ed. het doet aenvan-
[11] gen voor den dagh der bestedinge. Maer anders speur ik genoegh
[12] dat zij tot het staeken derzelve niet verstaen zullen: ende UEd.[12]
[13] gelieve mij te goede te houden, dat ik mij noode onderwinde hun[13]
[14] ijets te verghen, 't welk gewejghert t'mijner kleenachting zoude[14]
[15] strekken; oft verworven, tot swaeren haet op mij te laeden, indien[15]
[16] (gelijk lichtlijk gebeuren konde) de dijk quaeme door te breeken,
[17] tot onwaerdeerlijke schaede van Landen en lujden; waer door ook[17]
[18] U.Ed. zelf zich ontallijke vloeken op 't hooft zoude haelen. Ik ver-[18]
[19] trouw dan, dat UEd. de zaek wel ende naer U.Ed. wijshejt, in
[20] ziende, tijdlijk verejschte orde zal geeven tot voldoening der voor-[20]
[21] zejde ujtgifte, dewijl het naelaeten van dien, ook ten opmerke van
[22] andre dijkplechtighen, van zoo groot een gevolgh ende naedruk is:[22]
[23] ende dat U.Ed. zich hiermede voldaen zal houden van mijne goede
[24] geneghenhejt om mij te toonen,[24]

[25] Mijn Heere,

[26] Van den Hujze te Mujde,

[27] 25 Sep. 1639.

[26] uwer Ed. Dienstwillighen

[27] P.C. Hóóft.

Antwoord. Schepenen van Muiden hebben een dag vastgesteld voor de aanbesteding. Oetgens is van plan, zelf zijn dijk te laten versterken, en verzet zich (*988*). Alleen als Oetgens het werk begint vóór de aanbesteding, zullen schepenen hun plannen

* Minuut. UBA II C 11.543.

intrekken, verwacht Hooft, die ook niet bereid is, hen tot andere gedachten te brengen, met gevaar voor overstroming op de achtergrond.

Tot goed begrip kan waarschijnlijk dienen, dat Hooft het onverstandig vindt, als een particulier de verantwoording voor het onderhoud van de dijk neemt. Hij wil dat ook zelf niet. Alleen de wettig bevoegde overheid moet dit collectief ondernemen, anders krijgt, bij een overstromingsramp, iemand persoonlijk de schuld.

Eindnoten:

3 *achtervolghen:* nakomen, in acht nemen.
ujtgifte: aanbesteding.
4 *ik, als die:* ik, omdat ik (Weijnen, Zevent. taal blz. 100 laatste al.).
6 *geweert:* voorkomen.
8 *voeghe tot antwoordt:* moge tot antwoord dienen.
12 *derzelve:* van de aanbesteding.
verstaen tot: toestemmen in.
13 *hun ijets te verghen:* iets van hen te eisen.
14 *gewejghert:* als het geweigerd werd; *t' mijner... strekken:* mijn prestige zou schaden.
15 *verworven:* als erin toegestemd werd; (*strekken zoude*) *tot ... laeden:* mij zware haat op de hals zou doen krijgen.
17 *onwaerdeerlijke:* niet te begroten.
18 *ontallijke:* ontelbare.
20 *tijdlijk:* tijdig.
22 *dijkplechtighen:* ingelanden, die verplicht zijn, de dijk te onderhouden.
van vervolgh ende naedruk is: precedentskarakter heeft.
24 *genegenhejt:* geneigdheid, bereidheid.

990 *A Monsieur, Mons^r Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N^o 3 tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* 1639 Muijden 28 Sep^t ontf^n 29 ditto beant*w*.)

[1] Mons^r mon Frere,

[2] 'T is mij een zonderlinge weldaedt, dat U.E. gelieft mij met haere
[3] brieven te bezoeken, ende in dien van heden al de geleghenhejt des[3]
[4] arbejds te vertoonen, daer de fortujn in gaet, om een' gedenk-
[5] waerdighe uitkoomst, in 't stuk van den zeekrijgh, ter wereldt te[5]
[6] brengen. Ik achte met U.E. dat d'onzen den Engelsman te veel
[7] ontzighs zullen toedraeghen, om ijet vijandtlijx, binnen zijn haeven
[8] aen te vangen. Dit is 't vordeel der moghenhejt, ende des naems van[8]
[9] Majestejt, die ons verbieden leer om leer te speelen, ende zoo wel de[9]
[10] Spaensche schepen ujt Dujns te haelen, als hij, over eenighe jaeren,[10]
[11] het schip des Franschen Koninx, ujt Tessel wegh sleepte. Doch, oft[11]
[12] de Franchojzen der eerbiedenis eevenveel plaetse zullen geeven, daer[12]
[13] aen staet, dunkt mij, te twijfelen. Want de kans is overschoon, ende[13]
[14] niet om lichtlijk weder voor te vallen. Zij moghten den Engelsman[14]
[15] vertoornen, op toeverlaet dat hij althans geenen tijdt om zich te
[16] wreeken over heeft, zijnde noch in misverstandt met de Schotten.[16]
[17] Eer dat werk afgehaspelt is, kan zijn moedt bekoelen. Misschien[17]
[18] ook, dat hij blijde waer, met stoffe tot gramschap, om ze te laeten[18]
[19] stillen met een goedt aendeel in den bujt. Hoe 't gae, ik leg onze[19]
[20] volk niet niet gekrujste armen te zullen zitten, als de Franchojs zijn'
[21] handen roert. Maer het dunkt mij voor den Engelsman een zorgh-
[22] lijk ding, zulk een geweldt voor zijn' deure te hebben. Wierden de
[23] Spaenschen der onzen meester; 't waer te duchten dat hij t'hunner[23]
[24] genaede staen zouw. Maer Godt verhoed' het, dien U.E. nevens
[25] Joffr^e zuster, samt al de haeren in schut bevolen zij, met hartlijke
[26] dankzegging voor 't gedenken aen ons, ende met groete en
[27] eerbiedenis,

[28] Mons^r mon Frere, van

[29] Uwer E.

[30] Verplichten, dienstw^sten

* Origineel. KA CLXXIa^b 132.
Hs. watervlek.

[31] broeder,

[32] P.C. Hóóft.

[31] Vanden Hujze te Mujde,

[32] 28 Sep. 1639.

Over de op de rede van Duins ingesloten Spaanse vloot. Hooft voorziet een vete met Engeland voor wie het gevecht opent op Engels territoir. Dit verwacht hij eerder van de Fransen dan van ons. De Eerste Engelse oorlog (1652-1654) heeft hem hierin gelijk gegeven. Daarentegen is hij blind voor de gevaarlijke toeneming van de macht van Frankrijk.

11 Bernhard van Saksen-Weimar

12 Anthony Oetgens van Waveren

Eindnoten:

3 *de gelegenhejt vertoonen:* de omstandigheden uiteenzetten; *de arbejd daer de fortujn in gaet:* de barensnood die het Lot ingaat: deze periode van voorbereiding voor de slag bij Duins duurde van 15 september tot 21 october.
5 *uitkoomst:* resultaat.
8 *moghenhejt:* macht.
9 *zoo wel:* evengoed.
10 *over:* voor.
11 *het schip des Franschen koninx:* in het najaar van 1627 hadden de Engelsen een Frans oorlogsschip van de rede van Texel gekaapt, wat een korte onbeduidende oorlogstoestand ten gevolge gehad had.
12 *plaetse geeven:* gewichtig achten, een grote rol laten spelen.
13 *ende* (*is*) *niet om lichtlijk:* en zal niet licht.
14 *zij moghten:* zij (de Fransen, onze bondgenoten) zouden kunnen.
16 *misverstandt:* (eufemisme) strijd.
17 *afgehaspelt:* niet zonder moeite voltooid.
zijn moedt: zijn verhitte gemoed; *Misschien enz.:* de Engelsen zouden hun boosheid kunnen laten afkopen.
18 *hij:* de Engelsman.
19 *ik leg:* ik onderstel (meestal met acc. c. inf.) (WNT *leggen* 1436 4e al.).
23 *der onzen* (gen.).

dat hij...zouw: dat de Engelsman aan hun genade overgeleverd zou zijn.

991 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Dum strepitus magnae urbis et encaenia aversor, secessi in Bame-
[2] stram, ubi me praedio suo perhumaniter excepit Vir amplissimus
[3] Theodorus van Os, aggerum ibidem Praefectus. Ita transacta mihi
[4] feriarum tempora inter literata et faceta nomina, Hoofdium,
[5] Ossiumque, ad quorum memoriam mihi dextra tinnit auris, et[5]
[6] laevae mamillae melior particula salit. Illic dum sum, et de die
[7] lenocinia quaero honestae voluptatis, ecce, noctu ab insectorum
[8] genere volatili vexor lancinorque: ab animalculis inquam, quibus
[9] proboscis est minor elephanti, rostrum minus aquilae, guttur minus
[10] sonorum famelici bovis, corpus minus crassum quam Arcadico[10]
[11] apro, pedes Colossi Rhodii pedibus graciliores. Volant, susurrant,[11]
[12] sibilant, sedent, terebrant, bibunt, non missura cutim volucris, nisi[12]
[13] plena cruoris. Memor ego culicum, quos Muyda tua per aestatem
[14] fovet, comparationem feci inter Muydenses et Bamestrios, et
[15] utrosque diris, pace tua, devovi. Qui seria tibi aliquando, jam etiam[15]
[16] ludicra impartior. Facit amicitiae nostrae fiducia, ut impunitatis spe
[17] audeam apud N.T. non audenda. Classem Hispanicam statio habet
[18] Britannica.[18]

Illa per aequoreos numeroso milite fluctus[19]
Ibat ovans, tristesque minas et bella ferebat,
Cui dedit exiguis sese manus obvia transtris,
Auspiciis quae freta Dei, et coelestibus ausis,
Disjecit toto volitantia carbasa ponto,
Inque Britannorum captivam trusit arenas etc.

[25] Jam quinquaginta et ultra Federatorum navibus cincta, stat in
[26] littore certa futurae mortis, et instanti fato servata ruinae. Ita
[27] sperant, quotquot Batavi sunt, et spes suas erigunt hostium
[28] internecione. Si Regis Angliae ratio habebitur, posset elabi: sin
[29] minus, praeda victoris erit. Ius est in armis. amant istiusmodi con-
[30] troversiae decidi, post praevaricationem, quae, ut valde utilis est,
[31] ita patronos inveniet. magna facinora successus probat. minus mali
[32] habentur qui potentes peccant. placet quibusdam axioma istud:
[33] salvis auspiciis geri, quidquid pro patriae salute geritur. Est exlex
[34] necessitas, et veniâ digna. Praestantissima Tessela Amersfortiam
[35] abiit cum sorore et affini ac fratre. Voluissem me illi praebere

* Barl. Epist. no. 395.

[37] comitem, nisi ad labores redeundum fuisset. Te cum uxore et
[38] filiabus expectamus, ut perunctam fecibus ora Galliam loquentem[38]
[39] audiatis. Cuperem tunc Nobilitati tuae loqui ea fide, eo silentio, quo
[40] Pylades Oresti, Pirithoö locutus fuit Theseus. Vale doctorum[40]
[41] ocelle, et amicorum cordatissime. Nobilissimam suo et tuo nomine
[42] Hoofdiam, filiasque tantis parentibus dignas, submisse, reverenter,
[43] ac vernante vultu à me saluta. Raptim summo mane 28 Sept. 1639.

VERTALING

Omdat ik aan het rumoer van de grote stad en aan inwijdingsfestiviteiten een hekel heb, ben ik weggetrokken naar den Beemster, waar mij op zijn hofstede uiterst gastvrij heeft ontvangen de doorluchte Dirck van Os, daar ter plaatse dijkgraaf. Zo doende zijn door mij de vacantiedagen doorgebracht omgeven van geletterde en vindingrijke beroemdheden, Hooft en Van Os; en bij de herinnering aan hen tuit mij het rechteroor en ‘aan de linkertepel springt op’ het beste deel daarvan. Terwijl ik daar nu ben en overdag de bekoringen zoek van betamelijk genoegen, word ik, zie, des nachts door een gevleugeld soort gekorven diertjes gekweld en verscheurd, door diertjes, zeg ik, bij welke de slurf minder beduidend is dan van den elp, de snebbe kleiner dan van den adelaar, de keel niet zo welluidend als van een uitgehongerden os, het lichaam in geringer maat bevleesd dan bij den Arcadischen ever, de voeten ranker dan de voeten van den kolos van Rhodus. Zij vliegen, zoemen, snorren, zijn gezeten, boren, drinken, een tweevleugelige, ‘niet van zins onze huid te verlaten dan vol van ons hartbloed’. Gedachtig aan de muggen, die uw Muiden den zomer door koestert, heb ik een vergelijking gemaakt tussen de Muider en de Beemsterse en beide groepen onder vervloekingen - met uw permissie! - naar de hel gewenst. Terwijl ik u in de toekomst eerlang ernstig werk zal wijden, doe ik u nu alvast wat gekheid toekomen. Vertrouwen op onze vriendschap maakt, dat ik in hope op straffeloosheid aandurf, wat ik tegenover UEd. eigenlijk niet zou moeten wagen.

De Spaanse vloot ligt vast op Britse rede.

> ‘Zij met haar macht mariniers kwam over de golven van 't zeevlak
> Schrijden vol praal, droeg met zich onzalige dreiging en oorlog.
> Haar tegemoet trok een handvol schaamle fregatten ten strijde.
> Deze, vertrouwend den last van haar God en des hemels vermeten,
> Wierp uiteen over heel d'oceaan al die wapprende zeilen,
> Stootte ter vangst haar weg op zandige banken der Britten.’

Nu reeds door vijftig en nog meer schepen der Geunieerden omsingeld, staat ze daar op het strand, ‘zeker van 't komend Sterven, gespaard tot 't doodlijk ophandene lot van vernieling’. Zo hopen het alle Hollanders, die er zijn, en zij ontvangen voedsel voor hun hooggespannen verwachtingen door de volslagen nederlaag der vijanden. Indien met den Koning van Engeland rekening zal worden gehouden, zou het kunnen, dat de vloot ontsnapt; zo niet, dan zal ze prooi zijn van den overwinnaar. Het recht steunt op de wapenen. Graag worden dat soort controversen beslist na een opportunistische beginselverzaking, die, uiterst nuttig effect als ze heeft, daarom verdedigers zal vinden. Grote misdrijven billijkt hun slagen. Voor

minder slecht gaan zij door, die in machtspositie een zonde bedrijven. Zekere lieden staan dit axioma voor: dat zonder auspiciën te schenden verricht wordt, alwat verricht wordt voor het heil des vaderlands. Inderdaad is wat de wet breekt, nood; hij is vergiffenis waard.

De voortreffelijke Tessel is naar Amersfoort afgereisd met zuster en zwager en diens broeder. Ik zou wel den wil hebben gehad, mij haar aan te bieden als metgezel, zo ik niet naar mijn zwoegerijen had moeten wederkeren. U wachten wij met uw gade en dochteren af, opdat gij ‘'t gelaat met wijnmoer bestreken’ Gallia spreken hoort. Bij die gelegenheid zou ik begeren, met UEd. te spreken in die vertrouwelijke sfeer, onder zulk een zwijgend luisteren als waaronder Pylades met Orestes, met Pirithous Theseus weleer heeft gesproken. Vaarwel, der geleerden oogappel en van mijn vrienden de verstandigste. Wil de om harent- en uwentwille hoogedele Vrouwe Hooft en de dochters zo grote ouders waardig nederig, eerbiedig en met verjongd gelaat van mij groeten.

In haast, diep in den ochtend, 28 september 1639.

Eindnoten:

5 *mihi...auris:* krijg ik associaties aan geluk. Germaans bijgeloof. Anders Apuleius, *Apologia* 51, 3-4; het hart, bij Iuvenalis 7, 159-160 zetel van het verstand, hier van het gemoed.

10 *Arcadio apro:* gedood door Hercules, vgl. Lucretius 5, 25.

11 *Colossus Rhodii:* bronzen statue van Helios, 285 v.C. gegoten door den Rhodiër Chares, 34 m. hoog, naar 17de-eeuwse voorstelling wijdbeens boven den haveningang, 227 v.C. bij een aardbeving neergestort.

12 *Non missura etc.:* bij Horatius, *ars* 476 gezegd van een bloedzuiger.

15 *Dirae in culices Bamaestrae et Arcis Muydensis* (*Verwensingen tegen de muggen van de Beemster en het Muiderslot*). *Poemata*[4] II 360.

18 N.T.: Nobilitatem Tuam.

19 op de slag bij Duins dichtte Barlaeus: *Auriacus Triumphans, sive in victam Potentissimi Hispaniarum Regis in Freto Brittannico, classem. Poemata*[4] I 304.

38 *perunctam etc.:* Horatius, *Ars* 277, gezegd van geschminkte acteurs, h. een toespeling op te Amsterdam optredende Franse toneelspelers, vgl. *992* r. 25.

40 Pylades: mythisch boezemvriend van Agamemnon's zoon Orestes; Pirithous: in mythe trouw vriend van Athene's koning Theseus.

992 *Aen den Heere Professor Barlaeus.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Zoo zeer als u.E. de muggen laekt, moet ik ze looven: ende zoude,
[3] waer ik een Barlaeus, geen slechter gedicht dan Maroos maeken,[3]
[4] t'haerder eere, tot dank voor de geene, die zij mij opdraeghen.[4]
[5] Want zij, koomende mij bestooken onder 't leezen van uwer E
[6] vloeken tegens haer, schijnen het mijne voor Uwer E. naeste[6]
[7] bloedt te neemen, om haer leedt daeraen te verhaelen; volghends de
[8] gemeene wijze der wraekgierighen, die aen den rechtschuldighe[8]
[9] geen vatten vinden. Te weeten; U.E. is haer ontvloden onder de
[10] vejlighe hoede eener groote stadt van rechte, daer zij, oft vreezende
[11] voor straf, oft zich naer de burgherlijke beleefthejt schikkende,
[12] schroomen op het mes te spreeken, en 't zelve in de scheede houden.[12]
[13] Maer U.E. schroome niet, het uwe te trekken tegens den quant, die[13]
[14] gebondens beens hier bij gaet; en zijn' ujtvaert te houden met[14]
[15] eenighen broeder oft zuster van 't Hujs der Liefde tot het Vader-[15]
[16] landt. Want hij is een gebooren Spanjaerdt, en geteelt in den oordt[16]
[17] achter Overbeeks hujs, die, om 't roosten der hitte tussen vier[17]
[18] mujren, den naem van Spanje voert. Zijnen makker heb ik hier[18]
[19] ontlijft, terwijl mijn' Huisvrouw schier zorghde, dat hij 't mij doen[19]
[20] zouw. Moght onz' Ammirael, tot zoo goedt een' koop meester[20]
[21] worden, van de geene, die hij als in hechtenis houdt, hij moghte van[21]
[22] geluk spreeken; al zouden 'er ook Frans- en Engelsman zijn' gasten[22]
[23] op wezen. Tesseltjen zal liever vastendagh houden, en zich te vrede[23]
[24] met de maeghere kost van het drooghe bladt, dat hier in steekt.[24]
[25] De toonneelspeelen zijn te krafteloos om ons derwaerts te trekken,[25]
[26] nu zij wejghert handt aen de koorde te slaen met belofte van zich
[27] weder herwaerts te laeten lejden. 't Valt haer te swaer ons een'
[28] schoorsteen te vermaelen; daer men nochtans elkandre, wel om een[28]
[29] haverstroo ijet schildert op een blaesbalgh die van zijn geringste[29]
[30] maeghschap is. Maer wij maeken gissing, ter naeste midweeke, met[30]
[31] pak en zak over te koomen. Zoo U.E. dan ijets te bieghten heeft;[31]
[32] mijn' ooren moghten 'er zich aen vergaepen; maer de lippen zullen
[33] verzeghelt zijn. Mijn' Huisvrouw en dochters maeken dezen tot
[34] een' wisselbrief, ende daer bij, aen U.E. samt mê Joffrouwen d'uwe,[34]
[35] d'ontfange groetenis weder over met zoo veel woekers als U.E. zelf
[36] te wenschen weet. Zoo doet ook, nevens haer,[36]

* Minuut. UBA II C 11.544.

[37] Mijn' Heere,

[38] Van den Hujze te Mujde,

[39] den naestlesten in Herfst-

[40] maent, 1639.

[37] Uwer E.

[38] Onderdaene verplichte

[39] dienaer

[40] P.C. Hóóft.

Antwoord op *991*, met een kalkoen.

Eindnoten:

3 Maroos: dat van P. Vergilius Maro.
4 *degeene, die zij mij opdraeghen:* degene (nl. de eer) die zij mij bewijzen, nl. door hun zoemen.
6 *het mijne...neemen:* mijn bloed als aan het uwe 't meest verwant te beschouwen.
8 *den rechtschuldighe:* de werkelijke schuldige (sc. Barlaeus in de ogen van de muggen).
12 *op het mes spreeken:* met het mes dreigen (dreigen te steken).
13 *den quant:* de knaap, nl. een stuk gevogelte.
14 *zijn'...houden:* hem op te eten.
15 *broeder...Vaderlandt:* iemand die tot de sekte der vaderlandslievenden behoort (vgl. WNT *liefde* 2072). Woordkeus en hoofdletters doen een toespeling vermoeden op de sekte van Hendrick Niclaes, zie H. Bonger, *Leven en werken van D.V. Coornhert* (Amsterdam 1978) blz. 264 v.
16 *Want:* dit woord legt het verband tussen de vaderlandslievenden en ‘Spanjaerdt’.
17 Matth. Overbeeck had veel terrein gekocht achter het grote huis dat hij naast de universiteit bezat; blijkbaar fokte hij daar (o.a.) kalkoenen. Die waren door de Spanjaarden in Europa gebracht uit Mexico. De naam ‘Spanje’ is ter plaatse en op het gemeentearchief te Leiden niet meer bekend.
18 er waren dus twee levende dieren gestuurd, waarvan Hooft er een geslacht had, met enige moeite, blijkens Leonora's vrees.
19 *schier zorghde:* bijna vreesde.
20 *tot zoo goedt een' koop:* even gemakkelijk (overgang op Tromp).
21 *de geene...houdt:* degenen (Spaanse schepen) die hij voor Duins geblokkeerd houdt.
22 *al zouden...wezen:* al zouden de Fransen en Engelsen ook mee profiteren.
23 *zich te vrede* (*houden*)*:* tevreden zijn.
24 *dat...steekt:* blijkbaar sloot Hooft *993* in.
25 blijkens *991* r. 38, 39 wordt er in Amsterdam toneelgespeeld; die spelers kunnen de Hoofts niet (als met een *koord*) daarheen trekken, nu Tesselschade zich daarna niet naar Muiden wil laten meetrekken.
28 *vermaelen:* overschilderen (wat zij blijkbaar beloofd had); *elkandre* (datief).
om een haverstro: om de haverklap.
29 een blaasbalg behoort tot de onaanzienlijkste verwanten van een schoorsteen (men denke hier aan een handblaasbalg en de boezem van de schoorsteen met het ‘schoorsteenstuk’).

30 *wij maeken gissing:* wij zijn van plan om, als er niets tussen komt; *midweeke:* woensdag (WNT *mid* 655); *met pak en zak:* de halfjaarlijkse verhuizing.
31 *bieghten:* toespeling, als vaker, op Barlaeus' z.g. dingen naar Tesselschade's hand.
34 *wisselbrief:* (hier:) brief waarin men complimenten uitwisselt.
daer bij: in die brief; *Mê Joffrouwen d'uwe:* uw dochters.
36 *nevens haer:* met haar, evenals zij.

993 *Aen mê Joffr^e Tesselscha*

*

[1] Me Joffr^e

[2] Oft schoon al de wereldt van U.E. fraeijighejt gewaeght, ik weet[2]
[3] 'er een dat aen 'T is zeker niet fraeij, door Mujde, en ons als de[3]
[4] wilde vreemden verbij, te gaen: daerenboven, zoo lang een' dagh[4]
[5] aen 't schilderen en 't verschijnen alhier, te neemen. Joffr^e Susanna[5]
[6] bloejde van lust nae de toonneelspeelen: maer deze kil doet haer al[6]
[7] haere roozen ontvallen. Zoo de Pöeeten geenen raedt weeten, om
[8] U.E. t'ontdooijen, ik leg U.E. van ijs wel haest kristael te worden.[8]
[9] Doch, dan bleeve U.E. noch 't geen zij te vooren was: naemlijk een
[10] spieghel voor de zinlijkste geesten. Daeraen zie ik dat U.E. het zoo[10]
[11] niet verkerven kan, oft men zal haer altijds moeten in hooghe
[12] achting houden. Dies meenen wij geduldt te neemen: dan, ter[12]
[13] naeste midweeke, U.E. indien ze zoo lang t'Amsterdam vertoeft,
[14] te koomen aenschouwen, op hoope, oft een' Pöeetsche zonnestrael,[14]
[15] afgekaetst van U.E. ijs, ons wat verquikken moghte. Midlerwijle
[16] gewaerdighe zich u.E. t'ontfangen d'ootmoedighe groete en
[17] eerbiedenis van mijn' Hujsvrouw en kinderen, nevens die,
[18] Me Joffr^e van

[18] Uwer E.

[19] Verplichten, dienstw^sten

[20] P.C. Hóóft.

[19] Van den Hujze te Mujde,

[20] den 29^en in Herfstmaent.

[21] 1639.

Schertsend verwijt omdat Tesselschade, op weg naar Amersfoort, Muiden voorbijgereisd is.

Eindnoten:

2 *fraeijighejt:* aardigheid, goedheid.

* Minuut. UBA II C 11.545. Afschr. KA CLXXIa^b 133.

3 *ik...aen:* ik weet dat er iets aan hapert (WNT *dat* (*III*) 2308 2).
4 *wilde vreemden:* woordsp. met *wildvreemd*?; *verbij te gaen*, nl. op reis naar Amersfoort (Barl. Epist. no. 777).
5 *dagh neemen aen:* uitstellen (WNT *dagh* (*I*) 2224 9); *schilderen*, vgl. *992* r. 28.
6 *bloejde:* straalde, bloosde; *toonneelspeelen*, vgl. *992* r. 25.
kil: koude (WNT *kil* (*I*) 2916 2); *doet haer haere roozen ontvallen:* stelt haar teleur.
8 *leg:* verwacht; *kristael* (kristal): glas (dat harder is dan ijs).
10 *zinlijk:* met geest en smaak.
12 *geduldt neemen:* geduld oefenen; *ter naeste midweeke:* a.s. woensdag.
14 *een' Pöeetsche zonnestrael:* een dichterlijke ingeving (associatie aan de kunst- en zonnegod Apollo), die door Tesselschade in de vorm van een gedicht zou worden weerspiegeld (*afgekaetst*).

994 *Mijn Here Mijn Here Pieter Corns Hooft Drossaert tot Muijden ende Bailliu van Goylandt Tot Muijden*

*

[1] Mijn Here

[2] Wttermaten seer ben ick verwondert, wt Uwer E. missive te
[3] verstaen, dat hetgene in regard vande proceduren aldaer, over[3]
[4] den dijck van mijn, ende Claes Janssen is gepasseert, moet aenco-[4]
[5] men opt onbevoeght ende onkundich beleijt vanden Schout ende
[6] Schepenen aldaer, die ick niet can aennemen, dat soodanich gesach,[6]
[7] als sij haer hebben aengematicht, ende Uwe E. haer toeschrijft,[7]
[8] soude toecomen. Ick en hebbe niet versocht uwe E. intercessie[8]
[9] bij haer, om in cas van weijgeringhe deselve te doen vallen in[9]
[10] cleijnachtinghe, of in cas van toestandt op te laden swaren haet;[10]
[11] veel min can ick in desen bedacht worden op mijn hooft te souden
[12] halen ontallijcke vloecken: Maer dat wel, dat UE sich soude willen[12]
[13] laten onderrechten vande ongerijmtheijt der proceduren, ende van[13]
[14] mijne constante goede meninghe voor 's gemene landts, soo wel als
[15] mijn ende mijner naburen beste, ende ten dien eijnde, als dewelcke[15]
[16] als Dijckgraef aende oostsijde vande Vecht soodanich gesach met
[17] sijne Heemraden toecompt den Hola te willen maken. Ick en can[17]
[18] noch niet wijser worden, ende nademael de sake nu alhier voort'[18]
[19] hof moet comen, soo en wil ick niet twijfelen, de sake bij UE.[19]
[20] naerder ingesien ende met alle omstandicheijden wel gerumineert
[21] sijnde, of deselve sal tot voorcomingene van vordere verwijde-
[22] ringhe vandaer ten dage dienende alle gematichtheijt doen[22]
[23] bijbrengen. Ende voornementlijck in mijn regard, de sake aldaer[23]
[24] sulx stieren ende houden, dat ick niet en werde verdacht veel min[24]
[25] aengesien als op mijn ladende ontallijcke vloecken. De Vloeck,[25]
[26] hebbe ick wel geleert blijft altoos in sijn eijgen hoeck. Ick versoecke
[27] nochmael dat uwe E. aldaer den Hola wil maken, ende mij tegens
[28] calumnie ende ongelijck protegeren, Gelijck ick voormaels (absit[28]
[29] verbo invidia) bij occasie onversocht in UE. regard gaerne hebbe
[30] gedaen, ende als t' meer te passe mocht comen niet soude connen
[31] nalaten te doen. Ick sal dan, afwachtende wat van daer hier sal[31]
[32] comen, t' uwer E goeder directie de sake bevolen laten, ende naer[32]
[33] gebiedenisse blijven, gelijck ick mij schrijve

* Origineel. KA CLXXIa[c] 68.

[34] Mijn Here

[35] Uwe E. dienstwillighe

[36] A. Oetgens van Waveren.

[36] Hage den 2 Octob. 1639.

Vervolg van *988, 989*.

Eindnoten:

3 *in regard...aldaer:* met betrekking tot de maatregelen (of: voorgenomen maatregelen) te Muiden.
4 *gepasseert:* besproken, verhandeld; *moet aencomen op:* overgelaten wordt aan.
6 proleps, vgl. *974* r. 13.
7 *toeschrijft:* toekent (WNT *toeschrijven* 667 5).
8 *intercessie:* tussenbeidekomen.
9 *deselve:* u.
10 *toestandt:* toestemming; *op* (*deselve*).
12 *vloeck:* verwensing; *te souden:* (onjuist voor:) *dat ick soude*.
13 *sich willen laten onderrechten:* willen leren inzien (WNT *onderrichten* 1441 b); *ongerijmtheijt:* onredelijkheid, het met 't gezond verstand in strijd zijn.
15 *naburen:* het gaat over een dijk.
als dewelcke: omdat aan u.
17 *Ick...worden:* Ik snap er niets van.
18 *nademael:* aangezien.
19 *de sake...sijnde* (proleptisch geplaatste beknopte bijzin) nadat de zaak door u nader overwogen en met alle implicaties goed doordacht is.
22 *vandaer:* van de zijde van die partij; *ten dage dienende:* op de dag waarop het proces dient, voorkomt.
23 *bijbrengen:* betrachten.
24 *sulx stieren ende houden:* een zodanige koers te doen nemen en houden.
veel min: en nog minder, laat staan.
25 *De vloeck enz.:* Verwensingen komen altijd neer op degeen die ze uit (spreekw.).
28 *ongelijck:* onbillijke bejegening (WNT *ongelijk* 1613 2); *voormaels:* het is niet bekend, op welke ‘occasie’ Oetgens zinspeelt; *absit verbo invidia:* men duide dit niet ten kwade (Livius 9, 19, 15 en elders).
31 *hier:* in Den Haag, vanwaar Oetgens schrijft.
32 *directie:* leiding.

995 *Aen den Ed^n^ Heere, Jacob Pinzen van der Aa, Rekenm^r^ tot Brussel.*

*

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Uwer Ed. antwoordt van den 28^en^ lestleden, op bejde de mijne,[2]
[3] heeft d'ouwde smaek van de heushejt ende goedthartighejt, die
[4] 't U.Ed. in alle gelegenhejt, gelieft heeft, zoo aen mijne schoon-[4]
[5] moeder z.g. als aen mij ende mijn' Hujsvrouwe te bewijzen.
[6] Want daer ik niet had darren denken, U.Ed. te moeijen met de[6]
[7] opperzorgh oft surintendantie over onze processen aldaer, komt[7]
[8] U.Ed. gedreven van ingeboorene vrundtlijkhejt, zich van zelf daer[8]
[9] toe erbieden. Welke eere ik niet laeten kan, hoewel met schroomte,
[10] t' aenvejrden: naerdien U.Ed. niet mejnt van weghe U.Ed.[10]
[11] kinderen eenigh recht op 't Majoraet te hebben; ende ik Uwer Ed.
[12] oprechtighejt toevertrouwe, dat de zelve, zoo naemaels ijet voor-[12]
[13] komt waer door U.Ed. beweeght wierde mede nae 't voorzejde[13]
[14] Majoraet te staen, ons des tijdtlijk zal waerschuwen, ende toelaeten[14]
[15] dat wij, in zulken gevalle, 't bewindt onzer zaeken aen ijemandt
[16] anders beveelen. Dat ik tot noch toe vertoeft heb met antwoorden,[16]
[17] is geschiedt om eerst te verstaen, wat getujghenis van de bequaem-
[18] hejt van den Ad^t^ broeder van den Heere Pensionaris Merstraeten,[18]
[19] ujt Antwerpen koomen zoude, op mijn verzoek, gedaen aen S^r^
[20] Janbabtista Bolgaro, zoon van Balthazar z.g. Maer ik krijgh geen
[21] beschejdt van daer: ende zeker persoon hier bij geval gekoomen,
[22] van Antwerpen, die de vernaemste Advocaeten tot Brussel wel[22]
[23] behoort te kennen, verklaert, gelijk U.Ed., dat hij nojt van den
[24] voorzejden broeder des Heeren Merst<r>aeten heeft hooren
[25] spreeken: zulx ik, met U.Ed. voor gewis houden moet, dat hij niet[25]
[26] veel in zaeken van belang kan gebrujkt geweest zijn. Niettemin,[26]
[27] zoud ik wel wenschen, dat U.E. geliefde eens te verejschen nae zijne[27]
[28] geleghenhejt. Want, indien hij maer maetelijk gëoeffent, ende[28]
[29] voorts getrouw ende vlijtigh is, zoo zoude mij oorbaer dunken
[30] hem aen te houden; dewijl te vermoeden staet, dat hij, als hebbende[30]
[31] de plejtzaeken, sedert het Pensionarischap van zijnen broeder, waer
[32] genomen, reeds van den standt onzer dinghen bericht zij; ook, zoo[32]
[33] men hem die onttrokke, zich des belghen moghte, ende eenighen[33]
[34] ondienst doen. Ende zoo daer ijet wightighs voorvalt, zoude hij, bij[34]
[35] uwer Ed. goeddunken, eenen andren kloeken ende ervaerenen
[36] Ad^t^ moghen te hulpe neemen. U.Ed. vertoont wel voorzightelijk,[36]

* Minuut. UBA II C 11.451.

[37] dat dit zijne beswaernis heeft, mits de treflijkste Advocaeten oft in[37]
[38] der zaeke dienen, oft raedt daerop gegeven hebben; ende daerom[38]
[39] best waere eenen te werke te stellen met wien wij geraedspleeght
[40] hebben. Nu is zulx van ons wel gedaen tot Loven, met de aanzien-
[41] lijkste Doctooren aldaer, maer tot Brussel met niemandt dan met de
[42] Heeren Justus van Merstraeten ende Henrik van Hove: welken
[43] laesten, men aldaer onder de kloeksten niet acht, naer dat mij
[44] gedenkt ujt U.Ed. gehoort te hebben. Derhalven zoud ik (onder[44]
[45] verbeteringe, ende indien 't uwer Ed. niet te moejlijk viele) goedt[45]
[46] vinden, dat U.Ed. geliefde ujt onzen Procureur Gerardi, oft ujt den
[47] H. Secretaris Loijens aen wien ik mij dienstlijk gebiede, te ver-
[48] neemen, welke de Advocaeten zijn, die aen onze wederparthijen
[49] dienen, te weeten aen mijnen swaegher Carel Hellemans, ende
[50] Niclaes Sohier, ende aen de Neven Pieter Helman di Ferdinando,
[51] Pieter Hellemans di Venetia, ende Vasseur. Dit vernomen zijnde,
[52] zoude UE, bujten hen eenen bequaemen kunnen zoeken, die ter
[53] goede trouwe verklaert geenen raedt aen onze wederparthije
[54] gegeven te hebben, ende den zelven nevens den broeder van Mer-
[55] straeten, te werke stellen; oft ook zonder Merstraetens broeder,
[56] indien U.E. verstaet dat deez gansch onbequaem is. Het eerste,[56]
[57] dat hij bij der handt te neemen hadde, zoude zijn het maeken eener
[58] lijste van alle papieren ende stukken, beroerende onze zaeken, ende
[59] daer ujt te trekken eenen staet derzelve, met korte verklaering van[59]
[60] al 't geene zich daerin van den eersten aenvank af, heeft toegedrae-
[61] ghen. Van welke lijste ende staet hij zoude hebben dubbeld aen mij[61]
[62] over te zenden, op dat wij weeten moghten wat 'er gedaen zij, ende
[63] orde geeven noopende 't geen wijders gedaen dient te worden.
[64] Dewijl men aldaer schijnt de Neutralitejt mijner Hujsvrouwe van[64]
[65] geener waerde te houden, zulx dat zij, schoon te boven staende, in[65]
[66] 't bezit van 't Majoraet niet zoude kunnen koomen, gedujrende 't
[67] oorlogh; zoo is het laeste beslujt geweest tussen den H. Merstraeten[67]
[68] z.g. ende mij, dat hij trachten zoude nae vonnis, waer bij zij gestelt[68]
[69] wierde in 't bezit der goederen van 't Majoraet, die, als geleghen
[70] onder contributie, aen geene Confiscatie onderworpen zijn.[70]
[71] 'T voorneemlijkste der goedren van deze soorte, is het Hujs Klejn
[72] Boelaer, bij Antwerpen, met het landt; maer Don Francisco z.g.
[73] heeft dit verkoft met eenighen schijn van wettighejt; zulx voor[73]
[74] eerst niet te hoopen valt, dat men 't ujt des bezitters (deze wordt
[75] gezejdt althans mijn swaegher Carel Hellemans te zijn) handen zal
[76] krijghen. Voorts is 'er een' rente van ontrent tweehondert gulden
[77] 's jaers, op 't Marquisaet van Berghen; 't genot der welke niet wel[77]
[78] met rechte aen mijn' Hujsvrouwe kan gewejghert worden. Wat

[79] hierin gedaen zij, oft voorgenomen eerstdaeghs te doen, zoud ik,
[80] boven al, gejrne weeten. Want dit dient gevordert: met de reste is[80]
[81] geen' haest, om de redenen voorgemeldt, 't en zij dat wederparthije
[82] ons praemt. Ik schrijf aen S[r] Babtista Bolgaro, dat hij orde geeve[82]
[83] van mijnentweghe, aen Joffr[e] de weduwe van Merstraeten, om al de
[84] stukken, aenkleevende onze Processen, te leeveren in handen van
[85] U.Ed. ende dat hij van haer vordere verklaering oft specificatie van[85]
[86] 't geene ik haeren zaelighen man schuldigh gebleeven ben, op dat ik
[87] dezelve voldoe naer behooren. Ik bid U.Ed. het zelfste aen haer te[87]
[88] vertoonen; ende Godt den Almaghtighen altijds in eere ende voor-
[89] spoedt te bewaeren UEd. samt mê Joffr[e] U.Ed. dochter ende
[90] gansche hujs, aen de welke zich op de 't nedrighste gebieden Mijn'
[91] Hujsvrouw ende dochters, gelijk ook doet,

[92] Mijn' Heere ende Neeve,

[93] Uwer Ed. Verplichte, ootmoe-

[94] dighste dienaer ende Neef

[95] P.C. Hóóft.

[95] Ujt Amsterdam, 20[en] Octob. 1639.

Uitbundige dank voor het aanbod, de supervisie van Leonora's zaken in Brussel waar te nemen. Bezwaren tegen de broer van Merstraten als advocaat. - Het dingen naar de niet aan beslag onderworpen bestanddelen van het majoraats-kapitaal, waarbij Leonora's betwiste neutraliteit geen rol zou spelen.

Eindnoten:

2 *bejde de mijne: 984, 985*.
4 *zoo* (...) *als:* zowel (...) als.
6 *daer:* terwijl.
moeijen: belasten.
7 *surintendantie:* synoniem van *opperzorgh*.
8 *zich erbieden:* zich aanbieden (WNT *erbieden* 4162).
10 *van weghe U.Ed. kinderen:* de scrupule waaraan Hooft in *984* (r. 13) uiting gaf, nl. dat Van der Aa voor zichzelf ook aanspraak op het majoraat zou maken, wordt hier duidelijker gestipuleerd: hij was met de dochter van Leonora's tante Susanna Hellemans, Catharina de Robiano, getrouwd, zodat zijn kinderen formeel als belanghebbenden beschouwd konden worden.
12 *de zelve:* u (Mem. 1); *voorkomt:* zich voordoet.
13 *nae* (...) *te staen:* te trachten te krijgen (WNT *staan* 70 8).
14 *toelaeten:* goedvinden; *tijdtlijk:* tijdig.
16 *beveelen:* opdragen; *vertoeft:* gewacht.
18 broeder: die door de weduwe was aanbevolen.
22 *wel behoort te kennen:* geacht moet worden goed te kennen.

25 *met U.Ed.:* evenals u.
26 *gebrujkt zijn:* gefunctioneerd hebben
27 *verejschen nae zijne geleghenhejt:* informeren naar zijn maatschappelijke situatie (WNT *gelegenheid* 1113 b β).
28 *maer maetelijk gëoeffent:* slechts matig ervaren.
30 *dewijl...staet:* omdat men mag veronderstellen; *als hebbende:* daar hij heeft.
32 *reeds bericht zij:* al op de hoogte is.
33 *zich des belghen:* daar boos om worden.
34 *bij uwer Ed. goeddunken:* behoudens uw toestemming.
36 *vertoont voorzightelijk:* vestigt er vooruitziende de aandacht op.
37 *oft* (...) *oft:* hetzij (...) of.
38 *daerop:* daarin, met betrekking daarop.
het slot van de volzin toont aan, dat Hooft met *in de zaak dienen enz.* het dienen van de tegenpartij bedoelt en dat de nadruk valt op *wij*; *geraedspleeght:* te rade gegaan, beraadslaagd (WNT *raadplegen* 42 2e al.).
44 *ujt:* van (hetz. in r. 46).
onder verbeteringe (bescheidenheidsformule): tenzij UEen juister oordeel hebt.
45 *goedt vinden:* op prijs stellen.
56 *verstaet:* bevindt, op grond van referenties.
59 *staet:* overzichtelijke, kort samengevatte lijst.
verklaering: toelichting.
61 *zoude...zenden:* een afschrift aan mij zou moeten zenden.
64 *aldaer:* te Brussel.
65 *zulx dat:* zodat; *schoon te boven staende:* al won zij de processen tegen haar concurrerende familieleden.
67 *zoo:* daarom.
68 *trachten zoude nae vonnis:* een vonnis zou zien te krijgen.
70 *contributie*, vgl. *937* r. 20.
73 *met...wettighejt:* dit is onduidelijk, daar delen van het majoraatskapitaal niet vervreemd mochten worden, vgl. *294* en *294* Bijlage.
77 *niet wel:* niet goed.
80 *dit dient gevordert:* dit moet bespoedigd worden.
82 *praemt:* aanspoort om op te schieten (WNT *pramen* 3883 4).
J.B. Bolgaro: de zoon van wijlen Balthazar.
85 *verklaering:* declaratie.
87 *dezelve:* die (die verklaring of specificatie); *het zelfste aen haer te vertoonen:* haar dit uiteen te zetten.

996 *Aen S^r^ Janbabtista Bolgaro, 't Antwerpen.*

*

[1] Mons^r^ mon Cousin,

[2] Op mijnen laesten, noopende 't verneemen nae de bequaemhejt
[3] van den A^t^ broeder van den H. Merstraeten z.g. heb ik tot noch
[4] toe geen antwoordt bekoomen. Denke dat UE. quaelijk aen zekere[4]
[5] berichting geraeken kan. Derhalven verzoek ik aen den Heere
[6] Pinsen mijnen Neeve dat zijn' Ed. gelieve, de stukken van de
[7] Processen over te neemen van Joffr^e^ de weduwe, ende haer daer
[8] van t' ontlasten, volghends haer verzoek. U.E. gelieve haer 't zelfste
[9] aen te schrijven, ende voorts, dat haer gelieve over te zejnden
[10] specificatie van 't geene ik haeren zaelighen man schuldigh ge-
[11] bleeven ben: op dat ik orde tot de betaeling stelle. Wijders gebieden[11]
[12] wij ons al te zaemen hartgrontlijk aen mê Joff^en^ U.E. moeder ende
[13] hujsvrouwe, samt aen UE. derwelke gelieve mij altijds te houden,
[14] Mons^r^ mon Cousin, voor

[15] U.E.

[16] Toegedaenen dienstw^en^ neeve

[17] P.C. Hóóft.

[17] Ujt Amsterdam, 20^en^ Octob. 1639.

Verzoek om antwoord over de advocaat Van Merstraeten. Bolgaro jun. vrage aan de weduwe om opgaaf van hetgeen Hooft aan haar man schuldig was.

Eindnoten:

4 *Denke...kan:* Ik denk dat u moeilijk stellige inlichtingen kunt krijgen.
11 *orde tot de betaeling stelle:* order geve tot de betaling.

* Minuut. UBA II C 11.454.

997 *Petro Hoofdio Equiti, Praefecto Mudensi.*

*

[1] Sero vespere has ad te litteras mitto, quia cognatorum adventu
[2] antea fui impeditus, Mitto autem apertas, quo si vacet, legas.
[3] Quamquam scio, nec Bellerophonteas putasses, si misissem[3]
[4] clausas. Putavi paullum maximo Salmasio refricandum
[5] fuisse memoriam tui: sed sic ut solum attingerem quae ad laudes
[6] tuas pertinerent. Nam si in eas me diffundere voluissem, pudor
[7] vetuisset tibi mittere. Nec enim minus tu cupis in os laudari, quam[7]
[8] ego id facere. Isti parti alibi et aliter, melius satisfaciam. Si enim
[9] Deus mihi vitam, non sinam posteros ignorare, quantum debeam[9]
[10] amori tuo. Sed de istis non est nunc loquendi tempus. Redeo ad
[11] epistolam nostram: quam ubi legeris, facile erit famulo tuo,
[12] chartulam, quae sigillum habet impressum, literis adaptare, et cerae
[13] pauxillu*m* subdere sigillo, quo clausae tradantur. Optimum et
[14] ornatissimum Vander-Z[.]rkium prole bellâ auctum, multum[14]
[15] gaudeo, et una mecum conjux. Ne grave duxeris. nostro nomine ei
[16] gratulari et puerperae; pariter ambobus illis, et proli omnia optare
[17] laeta ac prospera. Propediem spero te uxoremque reduces
[18] conspiciam laetus laetos, salvus salvos ac sospites. Amstelodami.
[19] MDCXXXIK. III Kal. Novemb. St. Greg.[19]

[20] Raptim.

[21] Tuus totus

[22] Ger. Jo. Vossius

VERTALING

Aan Pieter Hooft, Ridder, Drost van Muiden.

Laat in den avond zend ik u dezen brief, omdat ik door de aankomst van familieleden daarvan vóór dit uur ben afgehouden. Ik zend hem open, opdat ge zo, wanneer ge gelegenheid hebt, hem kunt lezen. Hoewel: ik weet, dat ge een Bellerophontesbrief ook niet erachter zoudt hebben gezocht, indien ik hem had gezonden gesloten. Ik heb gemeend, bij den groten Salmasius de heugenis aan UEen weinig

* Minuut. Oxford, Bodleian Library. Rawlinson Letters Vol. 84 A f. 91 r.
Dat. 30 oct. 1639.
T. Vossius vergeet bijna nooit de punt op de i en het streepje boven de u. In de naam Vander-Z[.]rkium staat een i zonder punt.

te moeten opwrijven, maar zo, dat ik niet meer dan aangestipt heb wat tot uw lofprijzing dienstig was. Immers als ik tot deze uitbundig mij had willen laten medeslepen, zou de schroom hebben verboden ze u toe te zenden. Want gij begeert al even weinig in het aangezicht geprezen te w o r d e n als ik zulks te d o e n . Van die taak zal ik elders en anders beter mij kwijten. Als immers mij God het leven laat, zal ik niet toelaten, dat de navolgende geslachten onbekend ermede zijn, hoeveel ik te danken heb aan uw liefde. Maar over deze dingen te spreken, daartoe is het niet nu de tijd. Ik keer terug tot onzen brief: wanneer ge dien hebt gelezen, zal het gemakkelijk zijn voor uw bediende, het kaartje, dat een zegel opgedrukt bevat, aan den brief te bevestigen, en een weinigje was onder het zegel aan te brengen, opdat deze zo gesloten worde overhandigd.

Dat de brave erentfeste Van der Zurk met een welgeschapen telg is verrijkt, verheugt mij zeer en met mij tezamen mijn gade. Moogt ge het niet bezwaarlijk vinden, uit onzen naam hem te feliciteren en de kraamvrouw, en insgelijks hun beiden en de spruit alle vreugde en voorspoed te wensen. Eerstdaags hoop ik UEn uw vrouw in Amsterdam terug te zien, in blijdschap u blijde, in gezondheid u gezond en welbewaard.

Amsterdam, 30 october (Gregoriaanse stijl) 1639. In haast.

Geheel de uwe
Ger. Jo. Vossius

Eindnoten:

3 Proetus, koning der Argeiers zond Bellerophontes naar Lycië met een brief, waarin hij zijn schoonvader vroeg, B. zulke gevaarlijke opdrachten te geven, dat hij bij een daarvan wel zou omkomen; vgl. Homerus, *Ilias* 6, 168-170.
7 Voor *minus* behoorde *magis* te staan.
9 *vitam* sc. *sinet*.
14 Vander Zirkius. Dit moet zijn Anthonio van Zurk, die 2 nov. 1639 in de Pieterskerk te Leiden een kind liet dopen.
19 *St. Greg.:* Stilo Gregoriano = ‘nieuwe stijl’.

998 *Aen den Ed. Heere Jacob Pinssen van der Aa, Rekenm^r tot Brussel*

*

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Mijn laeste schrijven aen U.Ed. was van den 20^en lestleden, 't welk
[3] ik hoope uwer Ed. wel ter handt gekomen te wezen. Nu ontfing
[4] ik gister eenen brief van S^r Jeanbabtista Bolgaro, meldende, dat hij,
[5] mits een rejze gedaen nae Rijssel, belet geweest is mij te antwoor-
[6] den, ende alsnu vernoomen hebbende nae den broeder van den
[7] Heere Merstraeten Z.G. voor 't beste inziet, hem verbij te gaen,[7]
[8] ende eenighen bequaemer Ad^t te gebrujken: waer toe hij mij zeer
[9] aenprijst eenen mij onbekenden Ad^t genaemt van Eeden, neef des
[10] Heeren van Valkenist. U.Ed. derhalven, indien reeds geen ander
[11] van de zaeke gesprooken is, zoude eens moghen omhooren nae de[11]
[12] bequaemhejt van dezen, samt oft hij bujten dienst onzer weder-
[13] parthijen is, ende voor haer niet gëadviseert heeft; ende zoo 't
[14] u.Ed. goeddunkt, hem te werke stellen. In allen gevalle gelieve
[15] Uwer Ed., de stukken der Processen, ujt handen van Jofr^e de
[16] weduwe van Merstraeten, te lichten; volghends 't geen S^r Bolgaro
[17] zejdt haer aengeschreeven te hebben. In welken toeverlaet, ik,
[18] nevens onzer allen hartgrondtlijke groetenis aen UEd. en alle de
[19] haeren, in U.Ed. beste gunste beveel,

[20] Mijn Heere ende Neeve;

[21] Uwer Ed. Verplichten,

[22] ootmoedighsten dienaer ende Neef,

[23] P.C.Hóóft.

[23] Ujt Amsterdam, 3 Nov. 1639.

Over de keus van een vervanger voor de heer van Merstraeten.

Eindnoten:

7 *voor 't beste inziet:* als 't beste, de verstandigste maatregel, beschouwt.
11 *indien...is:* indien er nog niet met iemand anders over de zaak gesproken is.

* Minuut. UBA II C 11.455.

999 *Aen S^r^ Jeanbabtista Bolgaro, tot Antwerpen.*

*

[1] Mons^r^ mon Cousin,

[2] Zeer aengenaem is mij geweest U.E. schrijven van den 29^en^
[3] lestleden. Volghends 't zelve, verzoeke ik aen mijnen H. ende
[4] Neeve Pinssen, op nieuw, dat zijn' Ed. gelieve de stukken onzer
[5] Processen, ujt handen van Joffr^e^ de weduwe van Merstraeten te
[6] lichten; ende te verneemen nae den H. Ad^t^ van Eeden, samt oft
[7] hij ook aen eenighe onzer wederparthijen dient, oft voor haer
[8] gëadviseert heeft. Zoo U.E. in kort tot Brussel komt, ende daer af
[9] gelieft te spreeken met H. ende Neeve voorzejdt, mij zal vrund-
[10] schap geschieden. Ondertussen bedank ik U.E. hooghlijk voor de
[11] genoome moejte; ende nae hartgrondighe groete en gebiedenis
[12] aen de zelve, samt MêJoffr^en^ uwer E Moeder ende Hujsvrouwe,
[13] blijve

[14] Mons^r^ mon Cousin,

[15] Uwer E.

[16] Toegedaene, dienstw^e^ Neef,

[17] P.C.Hóóft.

[17] Ujt Amsterdam, 3 Nov. 1639.

* Minuut. UBA II C 11.456.

1000 *Aen den H. Jacob Pijnssen vander Aa, tot Brussel.*

*

[1] Mijn' Heere, ende Neeve,

[2] Gelijk Uwer Ed. schrijven van den 8^{en} dezer mij zeer verblijdt met[2]
[3] de nejrstighejt, aengewendt om den staet van de Processen mijner
[4] Hujsvrouwe nae te speuren; alzoo verwondert mij grootlijx te
[5] verstaen, dat men ons geordonneert heeft te dienen van
[6] Advertissement, op pejne van verstek; gemerkt de H. Merstraeten[6]
[7] z.g., bij zijne laeste brieven, spreekt, als oft onze wederparthijen
[8] geenszins praemden, waerover hij ook raedzaemst vond van onzer[8]
[9] zijde zachtlijk te gaen zoo lange als de jegenwoordighe verbitterin-
[10] gen der oorloghe dujren. 'T is ook vreemdt, dat de P^{r} Gerardi den
[11] tijdt, gestelt tot inlevering van 't voorzejde Advertissement, dus[11]
[12] verre heeft laeten verloopen, zonder prolongatie te verzoeken, ten[12]
[13] aenzien van Merstraetens overlijden, ende zonder mij eens te
[14] schrijven, dat men 't Advertissement moest vejrdigh maeken.
[15] Dewijl U.Ed. ook twijfelt oft de tijdt reeds verloopen zij, oft haest[15]
[16] verloopen zal; zoo kan ik daerujt niet wel ijet anders scheppen, dan[16]
[17] dat Gerardi zelf den geprifigeerden tijdt niet recht weet: 't welk[17]
[18] zeker een' groote verzujmelhejt waere, die mij billijk zoude doen[18]
[19] vreezen, dat hij 't geheele werk niet behartight naer behooren.
[20] Doch, naerdien 't uwer Ed. gunste t' onswaerts gelieft, de handt
[21] daer aen te houden, vertrouw ik dat hij voortaen op alles beter acht
[22] zal geeven. U. Ed. meldt niet in welke zaeke, te weeten tegens wie
[23] van onze wederparthijen het Advertissement dienen zoude. Indien
[24] tegens mijnen Swaegher Carel Hellemans, oft Sohier; zoo mejn ik
[25] dat U.Ed. d'Advertissementen, zoo wel tegens den eenen als tegens
[26] den andren zal gereedt ende opgemaekt, oft immers ontworpen[26]
[27] vinden onder de papieren van den H. Merstraeten z.g. U.Ed. zoude
[28] de zelve Advertissementen moghen doen overzien, en vermeer-
[29] deren, is 't noodt, door den H. Advocaet Clops, dien U.Ed. denkt[29]
[30] te gebrujken. Als onze wederparthijen daerop dringen, kunnen wij
[31] niet laeten te antwoorden: maer anders zoud' ik voor 't beste hou-
[32] den de reste te laeten rusten, ende alleenlijk aen te staen, ten ejnde[32]
[33] mijn' Hujsvrouw gestelt wierde in 't bezit der goedren van 't
[34] Majoraet, die onder contributie leggen, ende geen' Confiscatie
[35] onderworpen zijn, voorneemlijk van de renten op 't Marquisat
[36] van Berghen. S^{r} Janbabtista Bolgaro schrijft mij, dat hij korts tot[36]

* Minuut. UBA II C 11.456.

[37] Brussel geweest is, ende gefaelt heeft U.Ed. t'hujs te vinden; doch[37]
[38] gesprooken met Joffr[e] de weduwe van Merstraeten, die hem
[39] beloofde (gelijk U.Ed. mede schrijft) eerstdaeghs de stukken aen
[40] U.Ed. te behandighen. De specificatie van 't geen ik haeren man
[41] magh schuldigh gebleeven zijn, zejde zij onnoodigh te wezen, ende
[42] alles aen mijn' ejghe beschejdenhejt te zetten. Maer ik heb verre[42]
[43] liever dat zij specificatie geeve, ende bidde U.Ed. die van haer te
[44] vorderen, alzoo, zonder dezelve, quaelijk te raemen is wat haer toe-[44]
[45] komt. In verwachting van deze, ende teffens van 't geene wijders, bij
[46] U.Ed. in onze zaeken gedaen zal zijn, beveelen Mijn' Hujsvrouw,
[47] ik, ende haer' dochter ons in de beste gunste van U.Ed. samt van
[48] Mê Joffr[e] onze Nichte, ende al U.Ed. lief gezelschap:[48]

[49] blijvende,

[50] Mijn' Heere, ende Neeve,

[51] Uwer Ed.

[52] Verplichte, ootmoedighste

[53] dienaer,

[54] P.C. Hóóft.

[54] Ujt Amsterdam, 17 Nov. 1639.

De Brusselse rechtbank eist een advertissement, waarvan de urgentie aan geen der betrokkenen bekend was. Hooft weet zelfs niet, of het in casu C. Hellemans of in casu N. Sohier moet dienen. Hij geeft er de voorkeur aan, zich voorlopig tot de onder sauvegarde liggende goederen te beperken. - Juffr. v. Merstraeten doet geen opgaaf van hetgeen haar man van Hooft te vorderen had en ‘laat het over’, wat Hooft uiteraard moeilijk vindt.

Eindnoten:

2 *Gelijk* (...) *alzoo:* Terwijl enerzijds, (...) anderzijds.
6 *Advertissement*, vgl. *918* r. 23; verstek laten gaan (défaut) kon met boete gestraft worden.
8 *praemen:* aansporen tot opschieten; *waerover:* waarom, om welke reden.
11 *dus verre:* zo lang.
12 *ten aanzien van:* vanwege; *eens:* zelfs.
15 *haest:* weldra.
16 *scheppen:* opmaken.
17 *geprifigeerd:* van te voren vastgesteld.
18 *billijk:* met recht.
26 *oft immers:* althans.
29 *is 't noodt:* zo nodig.

32 *aenstaen ten ejnde:* erop aandringen, dat.
36 *korts:* onlangs.
37 *gefaelt heeft:* dat het hem mislukt is.
42 *beschejdenhejt:* inzicht; *te zetten:* over te laten.
44 *quaelijk te raemen is:* moeilijk te schatten valt.
48 *gezelschap:* gezin, huisgenoten.

1001 *Aenden H. Albert van Aisma, ontfanger generael der Klooster-inkoomsten van Vrieslandt, tot Leeuwaerde.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Zijnde nu bijkans vijf jaeren verloopen, dat ik niet alleen mijn
[3] Capitael van 6000 gl, maer ook den interes van dien derve; ende[3]
[4] mij ganschlijk ongeleghen, landerijen in dien oordt te koopen,[4]
[5] om de penningen daer aen te korten; zoo wil ik U.Ed. voor dit[5]
[6] mael, ende 't laeste, wel dienstelijk ende vrundtlijk gebeden hebben,[6]
[7] dat U.Ed. gelieve orde te stellen, tegens den 4^{en} Februarij a^{o} 1640
[8] naestkoomende, om mij te voldoen van 't voorzejde Capitael, ende
[9] de vijf jaeren interesse; oft, bij gebreeke van dien, mij te goede te
[10] houden, dat ik het mijne, van U.Ed., wiens persoon ende goederen
[11] daer voor speciaelijk verbonden zijn, bij weghe van rechte
[12] vordere, in vast vertrouwen, dat de Justitie van Vrieslandt niet
[13] laeten zal haer' eere ende plicht te betrachten; oft immers, zoo mij[13]
[14] ('t welk Godt verhoede) geen recht gebeuren moghte, dat, in zulken
[15] gevalle, mijne natujrlijke ende wettighe Overhejt niet faelen zal[15]
[16] mij de handt te bieden, om, door andre billijke middelen, te be-
[17] koomen 't geene dat ik zoo rechtvaerdelijk te ejschen, ende met zoo[17]
[18] langdujrigh een geduldt, niet zonder kosten ende schaede,
[19] verwacht heb. U.Ed dan gewaerdighe zich, door den E. Heere
[20] Ripperdus Sixti, die uwer Ed. dezen zal doen houden, een toever-[20]
[21] laetigh antwoordt aen mij over te schikken; ende blijve den
[22] Almoghende bevolen, nevens groete ende eerbiedenis,

[23] Mijn' Heere, van

[24] Uwer Ed.

[25] Weldienstwillighen,

[26] P.C. Hóóft.

[26] Ujt Amsterdam, 25 Novemb. 1639.

Ultimatum in zake de lening aan Friesland.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.458.

3 *ende* (*zijnde*) *mij ganschlijk ongeleghen:* en daar het mij uitermate ongelegen komt.
4 het verkopen van landerijen was als wijze van schulddelging door Friesland aangeboden.
5 *de penningen...korten:* het geld (de schuld) van de koopsom af te trekken.
6 *wel dienstelijk:* zeer beleefd.
13 *immers* (versterking van *oft*).
15 mijne...Overhejt: de regering van Amsterdam, vgl. Bijlage *1001*.
17 *dat ik verwacht heb:* waarop ik gewacht heb.
20 *doen houden:* geven; *toeverlaetigh:* waarop men staat kan maken (WNT *toeverlaat* 819 Afl.).

1002 *Aen D. Ripperdus Sixti, bediener des H. Woords tot Leeuwaerde.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Uwer E. zullen wel indaghtigh zijn de redenen, gehouden van mij,[2]
[3] t' onzer laeste tzaemenspraeke tot Mujde, noopende de hooftsom
[4] van gl 6000, met den interes van bijkans vijf jaeren, mij koomende[4]
[5] van den Heere ontfanger Albert van Aisma; tot verwerving der
[6] welcke, U.E. dat pas geliefde, mij U.E. behulpzaemhejt aen te
[7] bieden. In vertrouwen op de zelve, (naerdien ik oorbaer, ende om[7]
[8] wightighe oorzaeken mij benoodight vinde, de voorzejde
[9] penningen, zonder langer vertrek, in te vorderen) is nu mijn[9]
[10] dienstigh ende vrundtlijk begeeren, dat U.E. gelieve den inge-[10]
[11] voeghden brief te lezen, daernae te slujten, ende aen zijn' Ed. te
[12] behandighen, oft aen zijn' Ed[s] schoonzoon die althans, naer dat ik
[13] ujt U.E. mejne verstaen te hebben, het ontfangerschap van zijn' Ed.
[14] bedient, ende billijk beschejdt daerop te verzoeken. Ik schrijf wel
[15] om volle betaeling: ben nochtans, indien daerin swaerighejt[15]
[16] gemaekt wort, te vrede, dat U.E. ujt mijnen naeme beloove, den
[17] interes van een jaer, te weeten 420 gulden te laeten vallen, tot een'
[18] vereeringe voor zijn' Ed. op voorwaerde, dat derzelve gelieve,[18]
[19] binnen 2 oft 3 weeken nae den verschijndagh, vierden van Februario
[20] naestkomende, de resterende 6000 gl hooftgelds, ende 1680 gl voor
[21] interes van 4 jaeren, te doen tellen hier t' Amsterdam, aen mijnen[21]
[22] Rentm[r] S[r] Carel vander Wijen, woonende op de Heeregraft bij
[23] de Hujdestraet: welke Vander Wijen in zulken gevalle, den bode
[24] de obligatie leveren, ende 't brengloon betaelen zal. Anders, zie ik
[25] niet naeders, dan te beproeven wat het recht aldaer vermagh, ende,
[26] zoo mij dat ontstaet, den voorstandt mijner Overhejt aen te roepen.[26]
[27] Waerin ik achte (indien het te mijnen leedtwezen daer toe koomen
[28] moet) dat het mij, nocht aen behoorlijke gunst, nocht aen gezel-
[29] schap van andre eerlijke lujden, die gelijke schuldt te ejschen hebben,[29]
[30] ontbreeken zal. Verwachtende hierop, ter geleghene tijdt, U.E.
[31] antwoordt, beveel ik U.E. ende Mê Joffr[e] U.E. Hujsvrouwe den
[32] Alderhooghste, nevens hartlijke groete, ende verzekering, dat deze
[33] U.E. moejte niet zal onerkent blijven,[33]

[34] Mijn' Heere, van

* Minuut. UBA II C 11.459.

[35] U.E. Weldienstw[en]

[36] P.C. Hóóft

[36] Ujt Amsterdam, 25 Novemb. 1639.

Ds. R. Sixti, predikant te Twisk 1608, Hoorn 1618, Leeuwarden 1627, overleden 1651 (Worp) heeft tijdens een bezoek aan Muiden zijn hulp aangeboden om de vordering op Friesland te innen. Hooft stuurt ingesloten *1001* ter lezing en bezorging en geeft instructies, in hoeverre hij zijn eis desnoods wil verlagen. Hij zal bij onwil procederen, en als dat ook niet helpt, de steun van Amsterdam vragen.

Eindnoten:

2 *de redenen, gehouden van mij:* hetgeen ik uiteengezet heb.
4 *mij koomende:* die mij toekomen.
7 *oorbaer...vinde:* nuttig, gewenst acht en mij om gewichtige redenen genoodzaakt zie.
9 *vertrek:* uitstel.
10 *begeeren:* verzoek.
15 (*ik*) *ben tevreden:* ik ga ermee akkoord.
18 *vereeringe:* geschenk.
derzelve: zijner Edelheid.
21 *tellen:* uitbetalen.
26 *ontstaet:* ontvalt; *voorstandt:* hulp, bescherming.
29 *eerlijke:* notabele.
33 *niet onerkent blijven:* beloond worden.

1003 (*Schepenen van Muiden aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Erentfeste, wijse, Voorsienige seer discrete Heere,

[2] Wij hebben UE brief vanden tweden deser ontfangen, waer uijt
[3] wij verstaen, dat UE verstaat: dat aengesien het Vonnisse nopende[3]
[4] de vijftich Gul tot laste van Coopman gepronunchieert betaelt[4]
[5] moet worden, het welcke wij voor desen niet en hebben cunnen
[6] verstaen tot executie gedirigeert te worden, maer naer breder[6]
[7] Informatie over dese Zaecke, verstaen wij het selve neffens UE,[7]
[8] dan, aengesien den Schoonvader van voor[s] Coopman, heeft
[9] geseyt de voor[n] so*m* te willen betalen, ofte in gerechts handen te[9]
[10] leggen, waermede alle de oncosten van executie kan geschut[10]
[11] worden, doch bij Faute van betalinge der voorseijde so*m*, can, en
[12] mach, UE alsdan procederen als naer Rechte, waerinne wij den[12]
[13] Schout sullen assisteren, tot maintenue vande Justitie, ende[13]
[14] beroerende dese onse missive neffens de gene vanden 30[sten] decem*b*
[15] voorleden, is door onsen last aen UE gericht, ende niet uijt[15]
[16] authoriteijt van onsen Secret*a*

[17] Hier mede

[18] Erentfeste, wijse voorsienige, seer discrete Heere, UE inde
[19] protextie Godes gerecommandeert, In Muijden, den 4 Januarij
[20] 1640.

[21] Ter ordonnantie van Schepenen

[22] HvHersteen

Een bijzonder slecht gestelde brief van de secretaris van Muiden over een niet van elders bekende zaak.

Eindnoten:

3 *verstaen:* zien, begrijpen.
verstaet: van oordeel bent; *dat aengesien:* het laatste voegw. schijnt overtollig, maar ook na schrapping blijft deze onzuivere constructie over: ‘dat u van oordeel bent dat het vonnis (...) betaald moet worden, wat/dat wij tot dusver niet hebben kunnen besluiten (of: begrijpen) ten uitvoer gelegd te worden’; *nopende...Gul:* nabepaling bij Vonnisse.
4 *tot laste van Coopman:* bw. bep. bij gepronunchieert.

* Origineel. UBA II C 9.448[v] = versopag. 47.

6 *maer enz.:* overgang op de hoofdzinsconstr.
7 *verstaen...UE:* zijn wij het met UEens.
9 betalen of aan het gerecht ter hand stellen: de zin van dit alternatief is niet gebleken; het resultaat is een schikking, zodat er verder geen proceskosten ontstaan.
10 *geschut:* voorkomen.
12 *als naer Rechte:* volgens rechtsgebruik.
den Schout: die optreedt namens de baljuw.
13 *ende beroerende...voorleden:* en wat deze brief van ons aangaat alsook die van 30 dec. jl.
15 (die) is volgens onze opdracht aan u geschreven en niet op gezag van onze secretaris (blijkbaar had de brief van 30 dec. tot een opmerking in deze geest aanleiding gegeven).

1004 *A Madamoiselle, Madamoiselle Tiresia Constantia Pijnssen van der Aa.*

*

[1] Madamoiselle, ma Cousine,

[2] Avant que recevoir vos lettres du 10^{e} Decembre, qui ne me furent
[3] rendues que le 3^{e} du mois present, j'avois entendu les tristes
[4] nouvelles du decez de Mons^{r} mon Cousin vostre Pere; dont je sens
[5] une plaije profonde dans mon coeur, tant a cause d'un trepas si
[6] soudain, que pour la perte d'une personne, en laquelle relujssoijent
[7] une singuliere benignité, sincerité, prudence, et d'autres vertuz
[8] plus rares en nostre siecle. Toutesfoix, si nous quittons les respects
[9] mondains, et tournons l' oeuil vers la volonté divine, tousjours
[10] fondée en raison tressolide, nous pourrons de ce mesme subject de
[11] douleur tirer nostre consolation, en considerant, qu' aijant conti-
[12] nuellement vescu comme prest à partir de ce monde, il n' á peUEstre
[13] surpris par la mort, en aucun mauvais estat de sa conscience, et
[14] cependant n' á esté travajllé des longues angoisses, qu' on rencontre
[15] ordinairement en ce passage lá: outre qu' il faut croire, au regard
[16] des vertuz susdites, que son Createur l' ait absolu, et mis au rang
[17] des ames plusheureuses; et ne lairrá jamais d'avoir soing de vous
[18] et de toute la posterité d'iceluij. Et en cette confiance je vous
[19] supplie de souffrir Chrestiennement ceste affliction avecques moij,
[20] qui, en vous baisant treshumblement les mains, demeureraij
[21] eternellement,

[22] Madamoiselle ma Cousine,

[23] Vostre tresaffectionné cousin

[24] et treshumble serviteur

[25] P.C.Hóóft.

[26] Ma femme et enfans compatissent grandement a vostre douleur, et
[27] se recommandent a vos bonnes graces, et a celles de Madamoiselle
[28] nostre tante Hellemans, comme moij; qui vous prie aussi de me faire
[29] scavoir ce que feu Mons^{r} vostre Pere peut avoir desboursé pour
[30] nous a cause de nos proces.
d' Amstredam, ce 5^{e} Janvier, 1640.

* Minuut. UBA II C 11.460. - Afschr. UBL. Pap. 13.

VERTALING

Mejuffrouw, Waarde Nicht,

Reeds voordat ik uw letteren van 10 december, die mij pas de derde van deze maand ter hand gesteld werden, ontvangen had, had ik het droevige nieuws vernomen van het overlijden van mijnheer uw vader, mijn neef. Ik gevoel daardoor een diepe hartewond, zowel om zulk een plotseling heengaan, als om het verlies van iemand, in wie een uitzonderlijke zachtaardigheid, oprechtheid en wijsheid schitterden, en nog meer deugden waaraan onze eeuw armer is dan vroegere. Wanneer wij echter de wereldse overwegingen loslaten en het oog richten op de wil Gods, die altijd gegrondvest is op de krachtigste rede, zullen wij in deze zelfde oorzaak van smart onze troost kunnen vinden, als wij bedenken dat hij, die altijd geleefd had als was hij klaar om deze wereld te verlaten, door de dood niet verrast heeft kunnen worden in enige slechte gewetenstoestand, en onderwijl niet geteisterd is door de langdurige angsten die men bij deze overgang gewoonlijk ontmoet, terwijl men bovendien moet geloven, met het oog op genoemde deugden, dat zijn Schepper hem vergeven heeft en onder de zaligste zielen geplaatst, en nooit zal ophouden te zorgen voor UEn zijn gehele nageslacht. En in vertrouwen hierop bid ik u deze beproeving christelijk te ondergaan evenals ik, die, u nederig de handen kussend, eeuwig blijven zal,

Mejuffrouw, Waarde Nicht,
uw zeer toegenegen Neef
en nederige dienaar
P.C. Hóóft.

Mijn vrouw en kinderen delen levendig in uw verdriet en houden zich aanbevolen in uw gunst en in die van Mejuffrouw onze tante Hellemans, evenals ik, die u ook verzoek mij te laten weten wat wijlen uw Vader voor ons, terwille van onze processen, kan hebben uitgegeven.

1005 *Aen S^r^ Jean Baptista Bolgaro tot Antwerpen.*

*

[1] Mons^r^ mon Cousin,

[2] Hebbende een' rejze op den Haeghe gedaen, ende aldaer gesprooken[2]
[3] met den H. Advocaet Clops, in wiens persoon ik groote redenen
[4] speure om mij te genoeghen van zijne bequaemhejt, ontfing ik[4]
[5] UE. aengenaemen van den 31^en^ lestleden. Waerop diene, dat,[5]
[6] dewijl Joffr^e^ de weduwe van Merstraeten verklaert, geen' aen-
[7] teekening van de Heere haeren zaelighen man gevonden te hebben,
[8] noopende 't staen der rek^e^ tussen zijn' E. ende mij; ik de brieven
[9] ende rekeningen van zijn' E. ende van Heere ende Neeve U.E.
[10] zaelighen vaeder opgezocht ende doorzien heb; ende bij de zelve
[11] bevonden dat Heer ende Neef voorzejdt, in Decembri anno 1638
[12] geavanceert heeft op rek^e^ aen zijn E. de somme van 50 gl. Ende ge-[12]
[13] merkt sedert zeer wejnigh in onze zaeken gedaen kan zijn, mits
[14] 't overlijden van den H. Merstraeten voorzejdt, zoo acht ik dat
[15] daeraen bij zijn' E.z.g. niet veel t'onder ofte t'over ontfangen is. Ik
[16] bidde U.E. den ingeslooten voorts te vejrdighen op Brussel, ende[16]
[17] Godt den Almaghtighe U.E., samt mê Joffr^en^ U.E. moeder ende
[18] Hujsvrouwe, gelijk alle die U.E.E. lief zijn, veel gelux in dit nieuwe
[19] ende alle volghende jaeren te verleenen, blijvende,

[20] Mons^r^ mon Cousin,

[21] U.E.

[22] Toegedaene, dienstw^e^ Neef,

[23] P.C. Hóóft.

[22] ujt Amsterdam, 5 Ja^n^

[23] 1640.

Tussen 17 november en 10 december 1639 is Pijnssen van der Aa, de laatst overgeblevene van de vier raadgevers die de Hoofts in Brussel en Antwerpen hadden, overleden. Hij had nog juist een advocaat aangewezen, die de rol van v. Merstraeten kon gaan vervullen, nl. J. Cloops (Clops, Cloeps, Cluepes). Deze zal van nu af de zaken waarnemen, maar dit bestaat bijna alleen in wachten op de vrede. Men kan de indruk krijgen, dat Cloops daar gelijk in had.

* Minuut. UBA II C 11.461.

Eindnoten:

2 *Hebbende:* Nadat ik had.
4 *zich genoeghen van:* tevreden zijn met (de woordenboeken geven niet de constr. met *van*).
5 *Waerop* (tot antwoord) *diene*.
12 *geavanceert:* voorgeschoten.
16 *den ingeslooten:* wschl. *1004*.

1006 (*J.Dz. de Noij aan P.C.Hooft*.)

*

[1] mijn Heer

[2] tot antwoort op UE. mijessieven ick hebbe burgemester viesniech[2]
[3] gesproken ende het mijn tot antwort gegeven dat hij selver bij UE[3]
[4] sal comen ende met UE spreken van de Saeck van trinken gelmers[4]
[5] hijer nefens benen drie koepel paeterriesen de de Schout van[5]
[6] blarckom mijn gestuijert heeft om aen UE te behandigen
[7] Hijer mede

[8] Errentfeste wel wijse voorsinge seer diescrete Heer mijn Here[8]
[9] gooede in genaden bevoelen uijt naerden den 7 Januario Anno 1640

[10] UEd Jacob Dircks[s] De Noy

[11] Ick wense UE ende UE famieli een gelukecg saelg nyeue Jaer

J.Dz. de Noij, schout van Naarden, neemt de pen op.

Eindnoten:

2 *myessieven:* missiven; viesniech, vgl. *1015* r. 32.
3 *het:* heeft.
4 trinken: Trijntje, vgl. *1015*.
5 Hier nevens bennen drie koppels patrijzen die de schout enz.
8 Erntfeste welwijze voorzienige zeer discrete Heer, mijn Here.

* Origineel. UBA II C 9.447[v] = versopag. 46.

1007 (*P.C. Hooft aan Ds.R. Sixti te Leeuwarden*)

*

[1] Mijn Heere,

[2] Op den 25^{en} Novembris lestleden heb ik aen U.E. geschreven,
[3] noopende de penningen aldaer ujtstaende van mij, aen 't[3]
[4] Landtschap, onder den Heere ontfanger Albert van Aisma,
[5] ofte den geenen, die althans in zijn ampt magh gekoomen zijn.
[6] Deze vrijmoedighejt in 't aenmoeijen van U.E. diesweghe, heb ik[6]
[7] gepleeght met toeverlaet tot de zelfste vrundtlijkhejt ende beleeft-[7]
[8] hejt, ujt de welke U.E. geliefde mij tot Mujde U.E. behulpzaemheijt[8]
[9] in dezen aen te bieden: ende heb, volghends U.E. orde mijnen[9]
[10] voorzejden brief gezonden aen D. Adrianum, U.E. schoonbroeder;
[11] denwelken, ende U.E. d'Almaghtighe Godt vertrooste in 't[11]
[12] verlies van zijner E. Hujsvrouwe, Uwer E. zuster. Ik ben ook
[13] bericht, dat D. Adrianus mijn gemelde schrijven, aen U.E. in 't
[14] welke een brief van mij aen den voornoemden Heere ontfanger
[15] ging, aen U.E. heeft voort geschikt. Dewijl 't zelve nu ontrent[15]
[16] twee maenden geleden is, zonder dat ik eenigh beschejdt verneem;
[17] zoo zal deze dienen tot vrundtlijk verzoek, U.E. gelieve mij, bij een[17]
[18] letterken te laeten weeten, oft U.E. 't voorzejde mijn schrijven
[19] ontfangen heeft; ende, indien jae, wat mij van de zaeke te[19]
[20] wachten staet; indien neen, oft U.E. alsnoch goedt vinden kan mij[20]
[21] hierinne de handt te bieden; ende dat ik te dien ejnde opnieuw
[22] aen U.E. ende den H. ontfanger mijne meening overschrijve.[22]
[23] U.E. gelieve 't antwoordt te richten aen mij, hier ter stede, op de
[24] Cajzarsgraft naest den Valkenaer; ende blijve, met wensch van[24]
[25] gelukzalighejt zoo in dit nieuwe, als in alle volghende Jaeren,
[26] den Alderhooghste bevolen, Mijn' Heere, van,

[27] U.E.

[28] Weldienstw^{en}

[29] P.C. Hóóft.

* Minuut. UBA II C 9.451^{v} = versopag. 48.
Op blz. 460 van recueil II C 11 staat een gedenkenis betreffende deze brief, gedateerd vermoedelijk 17 jan. 1640, maar de 7 is gevlekt.

Hooft vraagt of zijn via Ds. Sixti aan de ontvanger van Friesland te sturen brief (*1002* met *1001*) aangekomen is, en, zo niet, of hij een nieuwe mag sturen. En hoe de zaken er eigenlijk voor staan.

Eindnoten:

3 *ujtstaende van mij, aen 't Landtschap, onder enz.:* geleend, door mij, aan het gewest, onder beheer en verantwoordelijkheid van.
6 *aenmoeijen:* lastigvallen.
7 *de zelfste:* die.
8 *ujt de welke:* uithoofde waarvan.
9 *orde:* opdracht.
11 *denwelken, ende U.E.:* wie, evenals u.
15 *voort geschikt:* doorgestuurd; *'t zelve:* het doorsturen.
17 *zal* (Mem. 10).
bij een letterken: door een kort briefje.
19 *indien jae:* zo ja.
20 *alsnoch:* nog (evenals destijds) of: nog (nu het nog niet gebeurd is). (WNT Suppl. *alsnog* 982).
22 *overschrijve:* schrijve, schrijf.
24 *ende* (*U.E.*) *blijve*.

1008 *Erntfeste wijse voorsienige seer discrete Heere, Mijn Heere Pieter Corneliss Hooft, Baillíuw van Goijlandt. Drossaert van Muijden etc. wonende op de Keijsers graft. naest de Valckenaer Tot Amsterdam*

*
Met twee coppel
patrijsen

[1] Erntfeste wijse voorsienige seer discrete Heere,

[2] Alsoo het Uwer E gelieft heeft mij bij verscheiden gelegentheiden
[3] vele eere ende Vrundtschap aen te doene, ende ick mij aen desselfs[3]
[4] fauveur ende gunste ten hoochsten laete gelegen sijn, hebbe ick niet
[5] connen onderlaeten, Uwer E. voor alle soodanige onverdiende wel[5]
[6] daden bij desen te dancken ende wensche occasie te hebben Uwe E.
[7] wederomme eenige aengenaeme dienst te doen, gelijck mij oock[7]
[8] sonderlinge lief sal sijn, de bevelen van Uwer E. t'ontfangen. Ick
[9] hebbe de vrijicheit [de] genome, Uwe E. neffens desen twee coppel
[10] patrijsen toe te senden. Ende versoecke (al hoewel d'offre geringh[10]
[11] is) dat Uwer E. deselve voor aengenaem gelieve te houden, ende[11]
[12] sal ick tot Amsterdam comende mij d'eere geven Uwe E. te con-[12]
[13] gratuleren, middeler tijt bidde den Almogenden, Erntfeste wijse
[14] Voorsienige seer discrete Heere, dat sijne Godde*l* Ma[t] gelieve
[15] Uwer E. met Me Vrouwe, ende alle die van desselfs huijse, in desen[15]
[16] nieuwen Jaere, met goede gesontheit, ende alle gelucksalige
[17] Welstandt te segenen.

[18] Uwer E. dienstwil[l] dienaer

[19] Ina Vrijdermoet

[20] In Naerden den

[21] 17 Januarj 1640.

* Origineel. UBA II C 9.446[v] = versopag. 45.
T. achter de handtekening en in het adres achter en onder ‘patrijsen’ een krabbel.

Aanbieding van patrijzen.

Eindnoten:

3 *mij...sijn:* zeer veel geef om uw gunst (WNT *gelegen* 1109 3) (fauveur = faveur: gunst).
5 *onderlaeten:* nalaten.
7 *wederomme:* insgelijks, van mijn kant.
10 *offre:* aanbieding.
11 *deselve voor aengenaem houden:* ze aangenaam vinden (WNT *houden* 1157 5).
ende sal ick: inversie na *ende*.
12 *congratuleren:* mijn opwachting maken (ter gelegenheid van het nieuwe jaar).
15 *alle die:* allen.

1009 *Eerrentfeste wel wijse voor singe Seer Deescrete Herre mijn Herre P C Hooeft Baliu van gooijlandt Drost tot muijen Aeltans tot Amst op de Keysersgr naest De valck. teghen over de grone landte Pachuyssen tot Amsterdam*

*
Sieto
Poort

[1] mijn Here

[2] Ick hebbe verstaen dat de Paechter van de bijeren over Hielversom
[3] becuurt heft een gerrit gerrits[s] over Seekeren vier tonnen bijers de[3]
[4] hij nijet Aen gebraecht en haedde waer over de Paechter met de[4]
[5] Schoudt ende Schepenen van Hielversom ten huijs[e] van gerret
[6] gerrets[s] gecomen sijn om de 4 tonnen bijers de hij gefraudert
[7] haedde te haelen het de voerschreven gerret gerrets[s] met noch een[7]
[8] ander elken met een vurck of mees grieck den Paechter met[8]
[9] geweelt gerestert den Schout van Hielversom het de Paechter[9]
[10] vooer Aeges[s] van de becuering hondert guilden beloeft[10]

[11] Hijer mede

[12] Eerrentfeste welwijse vooersinge seer diescrete Here mijn Heere[12]
[13] gooede in genade bevoelen uijt naerden den 22 Januarij Anno 1640.

[14] UE[ts] Jacob Dircks[s]

[15] De Noij

* Origineel. UBA II C 9.454[v] = versopag. 49.

De pachter van de impost op de bieren te Hilversum heeft een ontduiker bekeurd.
Dit leidt tot een vechtpartij in tegenwoordigheid van schout en schepenen.

Eindnoten:

3 *becuurt:* beboet (WNT *bekeuren* (*II*) 1579 2).
een: een zekere.
4 *aen gebraecht:* aangegeven; *waer over:* om welke reden.
7 *het:* (en toen) heeft.
8 *vurck:* hooivork.
mees grieck: mestriek, mestvork (WNT *mest* 607).
9 *gerestert:* gearresteerd.
10 *Aegess:* agressie (ontcijferd door vergelijking met de woorden *certificatie* en *executie* die wij van de hand van De Noij ook bezitten; de schout belooft aan de pachter *f* 100 uit de te verwachten boete, als vergoeding voor de mishandeling); *guilden:* gulden.
12 *vooersinge* (vgl. het adres): voorzienige, welberadene, beleidvolle.

1010 (*A. van Surck aan P.C. Hooft*).

*

[1] Mijn Heere.

[2] Het heeft Godt Almachtich gelieft, ons Dochterken Maria Leonora
[3] tot hem in sijn Rijcke te neemen. Het kindeken is overleeft[3]
[4] gisteren avondt de klocke seeven uren, naer dat het eenige daghen
[5] met den buijckloop besocht was geweest, doch daer van ontlast
[6] sijnde is van nieuws gestort in een coortse daer het twee dagen
[7] mede gestreeden heeft ende eijndelijck van verwonnen is. In geval
[8] het des goede Godts wille geweest ware, wij souden ons dochterken
[9] noch gheerne bij den leeven gehouden hebben, doch des Heeren
[10] wille en geschiet niet als t'onsen besten ende ter Salicheijt. Wij
[11] hebben voorgenomen het kindeken ter aerde te bestellen op Vrij-
[12] dagh naestkomende, sijnde den 10^{en} Februarii. Eijndigende[12]

[13] Mijn Heere

[14] na dienstige gebiedenissen sal God bidden dat UEd. ende die
[15] deselve lief sijn gesamentlijck spare in gesontheijt ende voorspoet
[16] ende t'uwer Ed^{e} dienste

[17] Leijden 7 Februarii

[18] 1640.

[17] UEd dienaer ende Neeve

[18] A. v. Surck.

Aen Mevrouwe Mevrouwe Hooft Drostinne van Muijden

[19] Mevrouwe ende Nichte

[20] UEd sal het verlies van ons dochterken verstaen, ujt tgheen ick aen
[21] Mijn Heere den Drost schrijve. UEd. aengenamen brief hebben wij
[22] wel ontfangen, ende blijven UEd ten hoogsten verplicht voor 't
[23] gheen UEd ons daer neevens is seijndende. Ick ben

[24] Mevrouwe

[25] UEd. dienaer

* Origineel. UBA II C 9.441^{v} = versopag. 43.

[26] A. v. Surck.

[27] met haeste.

A. van Surck doet mededeling van het overlijden van zijn dochtertje Maria Leonora, dat 2 nov. 1639 in de Pieterskerk gedoopt was met o.a. als getuige ‘Juffr. Leonora Helmans, Drostinne van Muijden.’

Eindnoten:

3 *is overleeft:* is overleden (WNT *overleven* (*II*) 1814 4).
12 10 feb. 1640 wordt begraven het kind van ‘Joncker van Surck’, op het Rapenburg.

1011 *Aen den Heere Joris Doublet, Rentm^r van d'Espargne in den Haeghe.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] Met zes- oft zevenmaels op nieuw A B en spellen te leeren, ben ik[2]
[3] ten laeste zoo verre door dit verwarde werk van P. Pauloos leeven[3]
[4] geraekt, dat ik waen, zoo niet den waeren zin des schrijvers, ten[4]
[5] minste eenen lijdelijken en weltzaemenhangenden daerujt te kun-
[6] nen scheppen. Deze noot, hardt van dop en bitter van bolster, is[6]
[7] zeker moejlijk en weêrsmaeklijk te kraeken gevallen; maer de
[8] lekkernij der kerne maghtigh geweest al het verdriet te boeten;
[9] ujtgezejdt het geene, dat mij quelt om het uwe over zoo lang een[9]
[10] ontbeeren van een ding, ingeleent van U. Ed. met verplichting, en
[11] ujtgeleent met bekommering, 't welk ik wel gejrne verhoedt
[12] gehadt hadde. Maer, boven verschejde voorgevalle verhinderingen,
[13] die mijnen voortgang in dezen al te dikwijls gesteurt hebben, is 't
[14] noodigh geweest, om 't suffende vernuft ijetwes te verquikken, nu[14]
[15] en dan eens ujt te spannen, tussen den grooten tijdt, verejscht tot het
[16] naespeuren der natujrlijke tooghen van de troonij dezes werx, die[16]
[17] men, door de maschen der wilde schrabben van zoo veelerleij[17]
[18] achtelooze handen, der maete ziet ujtgestreeken, dat zij heel door-[18]
[19] korven schijnt, en zich zelve niet gelijkt. Ook hadd' het misschien[19]
[20] zijnen overbrenger wel wat vroegher gevonden, waer ik niet be-
[21] schroomt geweest in 't vertrouwen van zulken schat. Al 't welk, ik[21]
[22] hoope, mij ten deele, tot ontschuldighing by u. Ed. beschejdenhejt[22]
[23] zal strekken. Indien 't haer nu gelieft, mij, t'mijner nedrighste bede,
[24] de rest te vergeeven, 't zal een perle te meer aen de kroon haerder[24]
[25] heushejt wezen, en een' knellende knoop aen de voorighe banden,
[26] die gemaekt hebben,

[27] *Mijn Heere*, tot

[28] U. Ed[s]

[29] Ootmoedighsten, onderdaensten

[30] dienaer,

[31] P.C. Hóóft.

[29] Ujt Amsterdam, den 21[en]

* Minuut. UBA II C 11.461. - Afschr. UBL. Pap. 13.

[30] van Sprokkelmaent, des

[31] jaers 1640.

De geadresseerde is Mr. George Rataller Doublet, 1600-1655, sedert 1629 rentmeester van de Espargne (vgl. *213, 310, 484, 486, 561*), sedert 1640 raadsheer in de Hoge Raad, wordt in 1653 lid van de Chambre Mipartie te Mechelen. Bevriend o.a. met Graswinckel en Huygens. Dichtte sporadisch en liet een interessant *Journael van de Mechelsche reijse* in hs. na. - In 1646 verscheen te Leiden een levensbeschrijving van de Venetiaanse kerkhistoricus P. Paolo Sarpi, 1552-1623, bekend als verdediger van de staatskerkelijke opvattingen van Venetië tegenover de Curie, schrijver van de kritische *Istoria del concilio tridentino* (Londen 1619) en van *Lettere ai protestanti*, vgl. *3*. Wegens het eerstgenoemde werk geëxcommuniceerd. De biografie heeft in hs. gecirculeerd; de ontcijfering ervan valt Hooft moeilijk. Vgl. *1014* r. 26.

Eindnoten:

2 *AB en spellen leeren:* te leren lezen en schrijven.
3 volgens Van Vloten *Vita del P. Paolo Sarpi*.
4 *ik waen...scheppen:* ik meen zo al niet de juiste bedoeling van de schrijver, dan toch tenminste een redelijke, samenhangende zin, strekking, daarin te kunnen vinden.
6 *hardt enz.:* Hooft vergelijkt het ontcijferen van het hs. met het ontbolsteren en kraken van een okkernoot.
9 *het geene:* het verdriet; *het uwe:* uw verdriet.
14 *om:* ten einde.
16 *tooghen van de troonij:* gelaatstrekken.
17 *masche:* netwerk (WNT *massche* 286, deze plaats 'waarschijnlijk een figuurlijke toepassing'); *schrab:* kras (WNT *schrab* (*I*) 978 1).
18 *ujtgestreeken:* Mnl. Wdb. *utestriken* = uitvegen; Kil. extergere, exterere; Oudemans: toetakelen.
19 *het:* het werk.
21 *'t* (aan iemand toe-) *vertrouwen*.
22 *beschejdenhejt:* oordeel.
24 *de rest:* het lange houden voor zover dat niet aan het ontbreken van een vertrouwde bode kan worden toegeschreven.

1012 *Aen den Heere J. Cloops, Adt voor den Souverainen Raede van Brabandt, tot Brussel.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Ik weet niet wel te bezinnen, waeraen het houden moghe, dat ik[2]
[3] van U.E. volghends beloften, gedaen aen mij in den Haeghe, geen
[4] schrijven verneem, noopende de processen aengeheven tot Brussel
[5] tegens mijn' Hujsvrouw om 't Majoraet, laest genooten bij haeren
[6] Neef den Ritmeester Don Francisco Hellemans z.g. Indien gewight[6]
[7] oft meenighvuldighejt van andre bezigheden U.E. tot noch toe
[8] verlet hebben; gelieve doch endtlijk ook eens aen ons te pejnzen,
[9] ende zonder ijets aen rechte te laeten verzujmen, mij met den eerste[9]
[10] te verwittighen van de geleghenhejt onzer dingen aldaer. Hiertoe
[11] zal, mijns gevoelens, noodigh zijn, voor eerst Inventaris te maeken[11]
[12] van al de stukken, ontfangen bij U.E. ujt handen van mijnen Heere
[13] ende Neeve Pijnsen z.g.; ende voorts een kort verhael van al 't
[14] geene zich in onze zaeken, van begin af heeft toegedraeghen; met
[15] verklaering van den staet, waerin zij jeghenwoordelijk bevonden
[16] worden; ook van de naemen, en proceduren der geenen, die in
[17] eenigher wijze voorwenden tot het voorzejde Majoraet ge-[17]
[18] rechtight te wezen; alzoo ik verstendight ben, dat (boven mijnen[18]
[19] schoonbroeder Carel Hellemans, ende onzen swaegher Niclaes
[20] Sohier) ook onze Neeven Pieter Hellemans van Venetie, Pieter[20]
[21] Helman Ferdinands zoon, ende Vasseur, nae 't voorzejde Majoraet
[22] dingen, pooghende ontslagh vande goedren te verwerven, die de[22]
[23] Fiscus op naeme mijner Hujsvrouwe, beslaeghen heeft, onder voor-
[24] geeven dat haere Neutralitejt verkreghen over lange tot Zeven-
[25] berghen, ten opmerke van haer huwlijk, aengegaen met mij, zoude
[26] verbeurt zijn. Van welken inventaris ende staet der Processen, U.E.
[27] gelieve afschrift, op 't spoedighste, des doenlijk valt, aen mij over te[27]
[28] zejnden. Wijders zoude mij oorbaer dunken, dat U.E., zonder,
[29] terwijl dit oorlogh dujrt, zeer te praemen op de reste, geliefde d'[29]
[30] ujterste vlijt te besteden, om te weghe te brengen, dat het bezit der
[31] goedren die, als geleghen onder wederzijdighe contributie, geen'[31]
[32] confiscatie onderworpen zijn, mijner Hujsvrouwe wierden toe-
[33] geweezen. Sohier, weduwenaer van de oudste zuster mijner Hujs-
[34] vrouwe, laet zich verlujden, dat zijnen zoone 't bezit der gemelde
[35] goedren reeds is ingewillight: ende hoewel ik mij genoegh ver-[35]
[36] zekere, dat zulx ons te geenen vooroordeele strekken kan; dat ook[36]

* Minuut. UBA II C 11.462.

[37] d'andre pretendenten niet laeten zullen zich daertegens te verzet-
[38] ten; zoo zal mij nochtans aengenaem zijn, te verstaen wat, hem
[39] belangende, hierin omgegaen zij, ende dubbeldt van 't vonnis te[39]
[40] zien.

[41] De voorzejde goedren leggende onder contributie, bestaen in een
[42] Hujs binnen Antwerpen, ende in een Hoeve daer ontrent, genaemt
[43] Klein Boelar; voorts in een' rente van gl 221-14-4 's jaers bezet op 't
[44] Marquisat van Berghen op den Zoom, ende ujt te keeren door den
[45] H. Rentm[r] van Wavre. Het Hujs en de Hoeve zijn verkocht door
[46] Don Francisco z.g. met eenighen schijn van wettighejt; zulx voor
[47] eerst niet te hoopen valt lichtlijk daeraen te raeken. De Heer
[48] Merstraeten z.g. had niettemin goedt gevonden, zoo wel te trachten
[49] nae ontslagh van deze (indien zij zijn aengeslaeghen) als van de[49]
[50] Rente, die niet vervreemt is. Ende zoo wij hierin moghten te boven[50]
[51] staen, 't waere om hoope daerujt te scheppen, dat (ten minste bij
[52] tijdt van pajze) mijn' Hujsvrouw van d'andre goedren ende in-
[53] koomsten niet zoude versteeken blijven. In welken gevalle, wij in
[54] geenen gebreeke zullen zijn, van U.E. arbejdt ende trouwe, boven
[55] de gewoonlijke belooning, met een' welmilde vereeringe t' erken-[55]
[56] nen. Des gelieve U.E. zich verzekert te houden; gelijk mede, dat,
[57] zoo 't haer gelieft mij te vereeren met eenigh haerder geboden,[57]
[58] blijken zal,

[59] Mijn' Heere,

[60] U.E.

[61] Ootmoedighe dienaer,

[62] P.C. Hóóft.

[63] ujt Amsterdam, den 7[en] Martij. 1640.

Instructies.

Eindnoten:

2 *bezinnen:* bedenken; *het houdt aen:* het ligt aan.
6 *gewight:* belangrijkheid.
9 *zonder...verzujmen:* zonder, door mij op de hoogte te brengen, uw aandacht voor de processen te laten verslappen.
11 om inventaris en overzicht had Hooft ook al gevraagd in *984*.
17 *voorwenden:* beweren.
18 *boven:* behalve.
20 *onze Neeven:* vgl. *294* en Bijlage *294*.

22 *ontslagh:* opheffing van beslag, en wel te hunnen gunste.
27 *op...valt:* zo gauw als mogelijk is
29 *praemen op:* aandringen op.
31 *wederzijdsche contributie:* betaling van ‘sauvegarde’, d.i. vrijdom van militair molest, aan beide partijen, vgl. *795* r. 7.
35 *ik verzekere mij genoegh:* ik ben stellig overtuigd.
36 *vooroordeel:* prejudicie, nadeel.
39 *dubbeldt:* afschrift.
49 *aengeslaeghen:* geconfiskeerd.
50 *niet vervreemt:* niet verkocht (zoals wschl. de huizen, vgl. *995* r. 73).
te boven staen: onze pretentie ingewilligd krijgen.
55 *vereeringe:* geschenk.
57 *geboden:* wensen (beleefdheidshyperbool).

1013 *Aen den H. Auditeur, Loujs van Kinschot, ende onder omslagh aen hem, aende H.H. van de Rekeninge der Graeflijkhejt van Hollandt, in den Haeghe.*

*

[1] Ik zende hun de verklaering van de kosten der timmerboetinge,[1]
[2] gedaen aen 't Hujs te Mujde, door last van hunne Ed. Mo. in den
[3] jaere 1639. Ujt Amsterdam, 13^{en} Martij. 1640.

Eindnoten:

1 *timmerboetinge:* bouwbetering, herstelling.

* G. UBA II C 11.464.

1014 *Aen den Heere Joris Doublet, Rentm^r van d'Espargne, in den Haeghe.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Mij spieghelende in de wet van U. Ed. brief, vind ik daer mijn'[2]
[3] ondaedt met zoo leelijk een aengezight afgemaelt, dat mij gruwen[3]
[4] zouw onder 't uwe, niet alleen in persoon, maer ook in papier, te[4]
[5] verschijnen; zoo my de goedertierenhejt, die Uwer Ed. ten ooghen
[6] ujtziet, geen' genaede beloofde. Ik beken, van P. Paulo misschien[6]
[7] zoo veel om staet en kerk gedaen en geleden te zijn, als van[7]
[8] ijemandt voor oft nae; ende dat de wonden van zijn Leeven meer[8]
[9] dan een' pen met Italiaensche olij verdienen: maer 't valt der mijne[9]
[10] zujr genoegh Hollandschen inkt te geeven; die hem niet helpen[10]
[11] kan, en schaerselijk toerejkt, om de blaedren te beschrabben, die ik[11]
[12] vreez dat men, schier oft morghen, in plaets van ze voor getujghen
[13] der gedenkwaerdighe dingen aen te neemen, voor melders mijner[13]
[14] vermetelhejt zal ujtluijen. Doch, moghte hum Uwer Ed. hejlzaeme[14]
[15] handt, en mij de eer haerder jegenwoordighejt alhier gebeuren, ik
[16] zoude geenszins, om de moejte t'ontgaen van voor opperknecht te
[17] dienen onder zoo eenen Meester, mij t'zoek maeken; maer wel[17]
[18] graetighlijk mijn werk van Uwer Ed. den kalk en de steenen aen te[18]
[19] langen, de welke, als dienstigh tot steun van dit wagglende gebouw,[19]
[20] ik mejn geraept te hebben. Ik bid dan, dat U. Ed, dewijl zij de[20]
[21] erbarming zoo wel weet te scherpen, om mij 't hart te kerven,[21]
[22] geenen slijpsteene slachte, ujtgezejdt de geen, die zich ouwlinx te[22]
[23] Rome doorsnijden liet van 't mes dat hij zelf gewet moght' hebben:
[24] hoewel 't wejgheren dezer gunste mijne geneghenheit om uwer Ed.[24]
[25] t'onzer eerste mondtgemeenschappe, te vertoonen 't geen ik ter ijl,
[26] uit dat kreupel geschrift, heb opgegrabbelt, niet verkoelen zal;
[27] nocht ijetwes doen slappen in zijnen plicht,[27]

[28] Mijn' Heere,

[29] U. Ed.

[30] Onderdaensten ejghensten

[31] dienaer,

[32] P.C. Hóóft.

* Minuut. UBA II C 11.464. - Afschr. UBL Pap. 13

[31] Ujt Amsterdam, den 13^{en}

[32] van Lentemaent. 1640.

Over de biografie van P. Paulo Sarpi.

Eindnoten:

2 *wet:* aard, natuur (Mnl. Wdb. *wet* 2371 15).
3 *ondaedt:* Hooft's kritiek op het hs. van de biografie van Sarpi, vgl. *1011*.
afgemaelt: geschilderd.
4 *'t uwe:* uw aangezicht.
in papier: met een brief.
6 *ik beken...zijn:* ik erken, dat P(ater) Paulo (...) evenveel gedaan en geleden heeft (vgl. comm. bij *3*).
7 *om:* terwille van.
8 *dat...verdienen:* dat zijn leven vol leed meer dan één vleiende biografie verdient; 'Italiaanse olij' schijnt op vleierij te duiden, althans op beoordeling met open oog voor verdiensten.
9 *'t valt...geeven:* het kost mij moeite genoeg, Hollands te schrijven (bescheidenheidsritueel): blijkbaar had Doublet geschreven: doe het dan met uw bekwame pen beter over.
10 *die...kan:* Sarpi's biografie moet niet in 't Hollands geschreven worden, daar heeft hij (zijn nagedachtenis) niets aan.
11 *de blaedren enz.:* de *Nederlandsche Historiën*.
13 *voor...ujtluijen:* als bewijzen van mijn onberaden durf zal weghonen.
14 *hum*, vgl. *1025* r. 40. De zin schijnt te betekenen (schijnt, doordat de brief van Doublet ontbreekt): Als gij dat leven wilt beschrijven, en hier wilt komen, zou ik mij niet onttrekken aan de rol van helper (opperman die het materiaal voor de bouwende metselaar aandraagt).
17 *mij t' zoek maeken:* mij daaraan onttrekken.
18 *graetighlijk mijn werk* (*maeken*) *van:* met graagte, als een vanzelfsprekende plicht, doen.
19 *de welke...hebben:* dit moet slaan op aantekeningen die Hooft bij het lezen van de *Vita* gemaakt heeft.
dit wagglende gebouw: hiermee kan natuurlijk geen ontwerp van Doublet bedoeld worden. Misschien 'dit nog vage plan'.
20 *dewijl...kerven:* dit doelt weer op de niet aanwezige brief van Doublet, waarin die een beroep op Hooft's medelijden met de nagedachtenis van Sarpi deed.
21 *zoo wel:* zo goed.
22 *geenen slijpsteene slachte:* niet lijke op een slijpsteen (die het medelijden steeds scherper in Hooft's hart zou doen kerven).
ujtgezejdt: behalve; *ouwlinx:* oudtijds; *zich...hebben:* als Doublet op die slijpsteen leek, zou hij in Hooft's medelijden met Sarpi delen (over het verhaaltje deelt prof. Kuijper mee: 'Koning Tarquinius Priscus vroeg den augur Attus Navius zijn vogels te raadplegen, of datgene kon, wat hij momenteel in gedachten had. Ja, zei Attus, het kan. "Welnu, dit was mijn gedachte, dat gij met een scheermes een slijpsteen zoudt doorsnijden. Laat zien!" Attus sneed door en bezorgde zijn ambt zo voor eeuwen hoog aanzien. Vgl. Livius 1, 36, 4; Cicero, *De divinatione* 1, 32; Valerius Maximus 1, 4, 1 e.a..')
24 *hoewel enz.:* maar ook als Doublet niet ook in 't hart gekerfd wordt, zal Hooft hem toch bij de eerstvolgende ontmoeting laten zien wat hij in haast uit de *Vita*, nu onomwonden 'dat kreupel geschrift' genoemd, heeft verzameld.
27 *nocht...plicht:* en ook volstrekt niet doen verflauwen in het vervullen van zijn plicht (jegens Sarpi? jegens Doublet?).

1015 *Aen de Ed. Mo. H.H. van de Reke der Graeflijkhejt.*

*

[1] Ede &c.,

[2] Om te gehoorzaemen aen d'apostille verleent op de bijgaende reqe
[3] van Trijntjen Gelmers, heb ik U. Ed. Mo. met alle eerbiedenis voor
[4] te draeghen, dat de suppliante, oudt zijnde ontrent 23 jaeren, mits
[5] eenigh gerucht van diefte bij haer begaen, in hechtenis gestelt is van
[6] mijnen Substitujt den Schout van Naerde, ende bekent heeft, niet
[7] alleen verschejde kannen wijns, ujt de kelder van den stadthujze,
[8] alwaer zy diende by den Concierge, Claes Janszoon Grootert,
[9] getapt te hebben, ende gebraght ten hujze van zekren ujtdraegher[9]
[10] genaemt Barent Gerritszoon Kistemaeker; maer ook gestolen, ten
[11] hujze van eenen Henrik Dirxzoon, brouwer, een' zilvere sleutel-[11]
[12] reex; ende dezelve eensdeels gelevert aen den voorzejden Baerent;[12]
[13] eensdeels verrujlt ende verkoft aen eenen Rejnier Gujkingh, ende
[14] eenen Pieter de Goudsmit. Waerover, ende alzoo zij verklaerde
[15] door instigatie van Barent Gerritszoon en zijn' hujsvrouw tot dit
[16] misdrijf verlejdt te wezen, de voorzejde Schout ook den zelven
[17] Barent ende zijn' Huisvrouw Grietjen Lamberts in verzekering
[18] genomen heeft: doch deze twee gevangenen ende zelf Trijntjen[18]
[19] Gelmers ontslaekt, onder borghtoght voor 't gewijsde en van hen[19]
[20] t'allen tijde, ter vermaeninge van den Schout, weder in zijne han-[20]
[21] den te leveren, volghends vonnis van Schepenen. Ende gemerkt de
[22] voorzejde Barent ende zijn' Hujsvrouw al 't geene, wat hun van
[23] Trijntjen Gelmers te laste gelejdt werdt, ontkent hebben, dat ook
[24] den Schoute 't scherp examen ontzejdt is, (al 't welke by de nevens-
[25] gevoeghde acten aen U. Ed. Mo. blijken kan) zoo heb ik geoordeelt
[26] niet fondaments genoegh te hebben aen de eenighe getuighenis
[27] eener dievegge, om tegens den voornoemden Barent ende zijn
[28] hujsvrouw ejsch ten principaele te doen neemen, maer de zaeke[28]
[29] daerbij gelaeten. Doch tegens Trijntjen Gelmers, als *confessam et*[29]
[30] *convictam*, heb ik den Schoute geordonneert voorts te procederen,
[31] in conformitejt van der Ed. Grootmo. H.H. Staeten plakkaet,
[32] gëemaneert op 't stuk van dieverije. Niettemin, alzoo Dirk Visnich,[32]
[33] man van zeer goeden aenzien tot Naerde, ende Oudtburgerm[r]
[34] aldaer, gedreven (mijns achtens) van enkele medooghenis ende
[35] geneghenhejt om haer te hoeden voor publijke note van infamie,[35]
[36] waerdoor zij, als despererende van emmermeer weder ter eere te

* Minuut. UBA C 11.465.

[37] geraeken, moghte koomen te volharden in haer quaedt leven, mij
[38] aengezocht heeft om de zaek bij compositie af te maeken; zoo heb
[39] ik denzelven aen U. Ed. Mo. gewezen, ende midlerwijl de proce-[39]
[40] duren tegens haer gestaekt. Wijders, naerdien U. Ed. Mo. wel
[41] bevroeden kunnen, dat de suppliante, als zijnde een' arme dienst-
[42] maeght, geen middel heeft, ende dat het hardt vallen zoude, haere[42]
[43] borghen met betaeling van eenighe merklijke geldboete te[43]
[44] beswaeren; zoo schijnt 'er niet anders te resteren, indien U. Ed. tot
[45] genaede gezint zijn, dan haer 't voorzejde delict, ujt enkle
[46] barmhartighejt, te vergeven; mits dat de kosten, te dezer zaeke
[47] gevallen, door haere voorzejde borghen voldaen worden. Ende
[48] niet ziende, waermede U. Ed. Mo. vorder in dezen te dienen, bid
[49] ik Godt den Almaghtighen, dezelve in gelukzaelighe regeeringe
[50] altijds te bewaeren, ende in haere beste gunste,

[51] Ed. &c.

[52] Uwer Ed. Mo.

[53] Onderdaensten dienstwillighsten,

[54] P.C. Hóóft.

[53] Ujt Amsterdam, 29[en]

[54] Martij. 1640.

Toelichting ingevolge de ontvangen apostille op het rekest van Trijntje Gelmers, dievegge.

Eindnoten:

9 *ujtdraegher:* winkelier die zijn etalage buiten heeft.
11 *sleutelreex:* kettinkje waaraan sleutels gehangen worden.
12 *eensdeels...eensdeels:* voor een deel ... voor een ander deel; *gelevert:* verkocht of gegeven.
18 *zelf T.G.:* T.G. zelf.
19 *ontslaekt:* vrijgelaten; *onder borghtoght:* zie r. 48; *'t gewijsde:* het vonnis.
hen (...) *te leveren:* zich (...) te stellen.
20 *ter vermaeninge:* op een waarschuwing.
28 *ejsch ten principaele te doen neemen:* de eis, wat de hoofdzaak van het proces betreft, in te dienen.
29 *confessus et convictus* is iemand, wiens delict bewezen en door hem bekend is.
32 *gëemaneert:* uitgevaardigd.
35 *note van infamie:* schandvlek (note: commentaar. WNT *noot* (*II*) 2147 2).
39 *aen U. Ed. Mo. gewezen:* naar U.Ed.Mo. verwezen.
42 *middel:* geld (kapitaal); *het zoude hardt vallen:* het zou moeilijk gaan.

43 *eenighe:* de een of andere (eig. een lidw. van onbepaaldheid: de boete kon min of meer aanmerkelijk zijn); *merklijke:* aanmerkelijke.

1016 *A Madamoiselle Madamoiselle Tiresie Constance, Pijnssen vander Aa, a Bruxelles.*

*

[1] Madamoiselle, ma Cousine,

[2] Aijant entendu par des lettres de Mons^{r} l' Ad^{t} Cloops, que Mons^{r} le
[3] Chanoine Steensel, tuteur de vos freres orfelins, á trouvé, parmij les
[4] papiers de feu Mons^{r} vostre pere, quelques lettres et escrits, qui
[5] touchent les proces de ma femme, lequels il consignerait
[6] volontiers a Mons^{r} Clueps, pourveu qu' il eut ordre de moij a ce
[7] faire; je vous supplie de luij dire de ma part, que je me recommande
[8] treshumblement a ses bonnes graces, et que faisant tenir lesdictes
[9] lettres et escrits a M^{r} Cloops il m' obligerá grandement. Pour
[10] asseurance dequoij, et a sa decharge servirá la presente laquelle vous
[11] plaise mettre en ses mains. Cependant je baise[les] en toute sub-
[12] mission les vostres, demeurant,

[13] Mad^{e} ma Cousine

[14] Vostre tresaffectionné et

[15] treshumble serviteur et Cousin

[16] P.C. Hóóft.

[17] D'Amstredam, ce 2^{e} Avril 1640.

VERTALING

Mejuffrouw, Waarde Nicht,

Vernomen hebbende uit brieven van mijnheer de advocaat Cloops, dat mijnheer de kanunnik Steensel, voogd van uw verweesde broers, onder de papieren van wijlen mijnheer uw Vader enige brieven en geschriften gevonden heeft, die betrekking hebben op de processen van mijn vrouw, welke hij gaarne aan de heer Clueps in bewaring zou geven, mits hij daartoe opdracht van mij had, verzoek ik u hem uit mijn naam te willen zeggen dat ik mij hem nederig aanbeveel, en dat hij mij zeer zal verplichten door genoemde brieven en stukken aan de heer Cloops te overhandigen. Ter bevestiging hiervan en om hem van verplichting te ontslaan, diene dit schrijven dat u zo vriendelijk zij hem ter hand te stellen.

Inmiddels kus ik in diepe eerbied de uwe en verblijve
Mejuffrouw, Waarde Nicht,
Uw zeer toegenegen en

* Minuut. UBA II C 11.466.

onderdanige dienaar en neef
P.C. Hóóft.

1017 *Aen den H. George Doublet, Rentm^r van d'Espargne.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] U. Ed. gelieve mij de traeghejt dezes antwoords op U. Ed. schrijven
[3] van den 4^en^ dezer te goede te houden. De oorzaek is geweest, dat ik,
[4] hoewel geen' plaets genaemt Diemerbroek oft Papekoop kennende,
[5] nochtans vermoedende, ten aenzien van U.Ed. verzoek, dat men[5]
[6] ze ontrent onzen oordt zoude vinden, orde gegeven had aen den
[7] Schout van Weesp om nae dezelve ende de waerdij van de vier[7]
[8] morgen Leenlands te verneemen, ende dat de voorzejde Schout mij
[9] eerst onlanx is koomen berichten, hoe hij, nae veel onder-
[10] vraeghens, endtlijk bevonden heeft de gemelde plaetsen ontrent
[11] Montfoort geleghen te zijn: alwaer nocht hij nocht ik eenighe
[12] kennis heb, oft middel weet, om ijets nae te speuren waermede[12]
[13] d'Ed. Mo. H:H: van de Rek^e^ oft U. Ed. zich moghten gedient zien.
[14] Dies bid ik U. Ed aen hunne Ed. Mo. deze mijne ontschulding te
[15] vertoonen, ende dezelve aen te neemen, nevens de ootmoedighe
[16] gebiedenissen,

[17] Mijn' Heere, van

[18] U. Ed.

[19] Toegedaenen dienaer

[20] P.C. Hóóft.

[20] Ujt Amsterdam, 18 Apr. 1640.

Antwoord op een vraag van Doublet, waar bepaalde dorpen en een leen gelegen zijn. Hij onderstelt ten onrechte dat dat in de buurt van Muiden is.
N.B. Papekop ligt tussen Woerden en Gouda.

Eindnoten:

5 *ten aanzien van U.Ed. verzoek:* omdat u het vraagt. Doublet kende waarschijnlijk de dorpsnaam Diemen, zodat zijn onderstelling dat ook Diemerbroek in Amstelland gezocht moest worden, voor de hand lag. Vandaar dat Hooft het daar ook (tevergeefs) zoekt.
7 *nae dezelve te vernemen:* ernaar te informeren.
12 *waermede* (...) *zich moghten gedient zien:* waar (...) iets aan zou hebben.

* Minuut. UBA II C 11.467. - Afschr. UBL. Pap. 13.

1018 (*P.C. Hooft aan G.R. Doublet*).

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Ik leg zoo verre te laegh, bij U. Ed. voldoende beleefthejt, dat het[2]
[3] my aen moed mangelt om emmermeer daer tegens op te moghen.[3]
[4] Maer ik troost my met dat

[5] *AEneae magni dextrâ cadis*,[5]

[6] en met hoope dat het geluk mij t'eenigher tijdt met zoo genaedighe
[7] ooghen aenschouwen zal, dat mij gebeure U. Ed. met beter dienst[7]
[8] dan de geene dien ik haer in de zaek der Leenlanden doen kan, te
[9] bewijzen hoe mijn' eerzucht wenscht, zoo wel met de werken, als
[10] met de wille, te verdienen den loflijken tijtel,

[11] Mijn' Heere, van

[12] U. Ed.

[13] Onderdaensten toegedaensten

[14] dienaer, voor

[15] P.C. Hóóft.

[13] Ujt Amsterdam, den 18^{en}

[14] Grasmaent, des

[15] jaers 1640

Dit briefje begeleidt het ambtelijke schrijven *1017*.

Eindnoten:

2 *te laegh leggen:* te onbeduidend zijn (WNT *laag* (*VI*) 843 4); *bij:* in vergelijking met; *voldoende beleefthejt:* voorkomende heusheid.
3 *emmermeer:* ooit.
5 *AEneae etc.* vgl. *815*.
7 *gebeure:* te beurt valle.

* Minuut. UBA II C 11.467.

1019 *Aen mijnen Neeve Cornelis van der Meer, tot Delft.*

*

[1] Mon Cousin.

[2] 'T moejt mij dat U.E. juist 's morghens vertrokken was, als Mon
[3] Frere Hasselaer 's avonds t'huys quam. Op eergister en gister sprak
[4] ik met zijn' E. en Mon Frere Haeghen van de 10 000 gl te besteden.[4]
[5] Dezelve te zetten op eenigh comptoir van 's Lands gemeene[5]
[6] middelen, vinden wy nae raedspleeghing met Mon Frere Cloek,
[7] ongeraeden; mits wy 't in geval van schaede niet zouden kunnen[7]
[8] verantwoorden. Dies schijnt niet te resteren, dan dat men ze aen
[9] eenigh landtgoedt, oft huys legge, oft op rente oft deposito ujtdoe,[9]
[10] onder genoeghzaeme borghtoght. Ende naerdien U.E. onzoet[10]
[11] schijnt op eenighen dezer weghen, omdat door den eersten ende[11]
[12] laesten kleene vruchten, door den middelsten gevaer van brandt te[12]
[13] verwachten staet; zoo [zoo] zouden wy niet gejrne eenen van de
[14] drie ingaen, zonder alvoore U.E. goeddunken te hooren, ende oft[14]
[15] U.E. eenigh ander middel weet voor te slaen. Ten welken ejnde
[16] onz verzoek is, dat U.E. gelieve eenen dagh oft anderhalven ujt
[17] U.E. bezigheden te breeken, om hierover te zaemen in mondt-
[18] gemeenschap te koomen: dewijl wij wel wenschten U.E. in alle
[19] redelijkhejt te vergenoeghen. Op welke waerhejt wij U.E. samt[19]
[20] Joffr[e] onze welbeminde nichte U.E. hujsvrouw den Almoghen-
[21] de bevelen, nevens hartelijke groetenis, int bezonder,

[22] Mon Cousin, van

[23] U.E. weltoegenejghden oom,

[24] P.C. Hóóft.

[24] Ujt Amsterdam, 3[en] Maj. 1640.

Cornelis van der Meer, 1611-1642, secretaris van gr. Willem van Nassau-Siegen, was in 1639 getrouwd met Anna Tholinx, dochter van Grietje Hooft. Leendertz leidt uit deze brief af (UdM 11 n. 10) dat Hooft haar voogd was, maar ten eerste stond zij als getrouwde vrouw onder de voogdij van haar man, en ten tweede bemoeien behalve haar oom Pieter Cornelisz. haar behuwdoom Hasselaer en haar stiefvader Haeghen zich met de zaak: die kunnen niet allemaal voogd (toeziend voogd) geweest zijn. Uit de brief blijkt dat men de echtgenoot wel in de zaak wil kennen, maar de beslissing ligt bij de ooms en de stiefvader. Behoorde het te beleggen geld soms tot een fidei-commis?

* Minuut. UBA II C 11.468.

Eindnoten:

4 Jan Haeghen was in 1633 getrouwd met Hooft's zuster Grietje of Margaretha, weduwe van Harman Tholinx (Teulings).
5 *zetten op...middelen:* dus: obligaties ten laste van Holland te kopen.
7 *schaede:* men kan denken aan devaluatie bij plakkaat, vgl. *172, 189, 1096*.
9 *landtgoedt:* onroerend goed, stuk land.
ujtdoe: uitlene.
10 *onzoet op:* niet gesteld op.
11 *eenighen* (enk.).
12 *gevaer van brandt:* gevaar voor faillissement of kwade trouw van de lener.
14 *alvoore* (adv.): eerst; *goeddunken:* oordeel.
19 *vernoeghen:* tevredenstellen; *Op welke waerhejt:* Zo waar als dit is.

1020 *Aen den Heere J. Cloops Adt tot Brussel.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] U.E. schrijven van den 20^{en} Apr. 't welk mij niet voor den 5^{en} dezer
[3] ter handt gekoomen is, heeft mij zeer verblijdt, zoo met het ver-
[4] neemen van U.E. gezonthejt, als met de onverwijlde nejrstighejt,
[5] aengewendt in 't overzien der stukken die U.E. zijn over gelevert,[5]
[6] raekende de Processen mijner Hujsvrouwe. Aen de geene, die
[7] gequotteert staen in den Inventaris vind ik t' ontbreeken de[7]
[8] naevolghende.

[9] De schriftujren, gemaekt bij den Heere Merstraeten z.g. om te
[10] dienen tegens mijnen swaegher Carlo Hellemans, die zich eerst[10]
[11] tegens mijn Hujsvrouwe heeft geopposeert.

[12] Item de copijen der bb. van daeghsele, geimpetreert door mijnen[12]
[13] voorzejden swaegher Carlo Hellemans, ende de copijen van zijnen
[14] ejsch ende replicque.

[15] Item de schriftujren van den voorzejden H. Merstraeten tegens
[16] Sohier.

[17] Item de schriftujren van den zelven tegens Pietro Hellemans di
[18] Carlo: ende 't geen wijders dien Processe aenkleeft.

[19] Item de schriftujren van den zelven tegens Pietro Helman
[20] Ferdinandszoon met hetgeen dien Processe aenkleeft.

[21] Item de schriftujren van den zelven tegens S^{r} Vasseur, ende 't
[22] aenkleven van dien Processe.

[23] Ik achte dat de P^{r} Gerardi de gemelde stukken onder zich heeft, oft
[24] weet waer zij berusten: ende indien eenighe daeraen mangelen, zal
[25] nae de zelve moghen verejschen in 't sterfhujs van den Heere[25]
[26] Merstraeten. Waerover U.E. gelieve, ujt mijnen naeme op S^{r}[26]
[27] Gerardi te verzoeken, dat hij mij hieraf verklaering geeve, over-
[28] zejndende inventaris oft specificatie van alle resterende stukken,
[29] ende nevens de zelve een sommier verhael van 't geene in alle onze
[30] processen van den aenvank af is gepasseert, ende van den staet
[31] waerin ijder der zelve zich jeghenwoordelijk bevindt.

[32] Mij is zeer lief dat U.E. een' iterative req^{e} heeft gepresenteert, om[32]

* Minuut. UBA II C 11.468.

[33] de lichting van de Renten, geconstitueert op 't Marquisat van[33]
[34] Berghen, ende dat op de voor*s* req^{e} appointement is verleent. Ben[34]
[35] mede van gevoelens dat de H. P^{r} generael parthije tegens parthije[35]
[36] zal stellen. Waerujt dan zal moeten volghen dat ijder, die ijets

[37] pretenderen wil, zich hebbe te openbaeren, gelijk Sohier gedaen
[38] heeft: ende wij binnen korten tijdt eenighe sententie in dezen zullen[38]
[39] hooren, op de welke eenigh fondament te maeken zij, noopende de[39]
[40] ujtkoomst der zaeken ten principale. Mê Vrouw de Princesse van[40]
[41] Hoghensolder is, naer dat ik verstae, al voor eenighe weeken ujt den[41]
[42] Haeghe vertrokken. 'T welk mij doet hoopen dat U.E. niet lange
[43] met de herwaertsrejze vertoeven zal. Maer U.E. inden Haeghe[43]
[44] gekoomen zijnde gelieve mij door Hiob de Vos P^{r} voor den
[45] Hooghen ende Provincialen Raede van Hollandt, woonende in de
[46] Nieuwestraet, een letterken te laeten toekoomen, om ons te ver-
[47] stendighen van den dagh, wanneer wij de eere van U.E. jeghen-
[48] woordighejt hier tot Amsterdam te verwachten hebben, op dat wij
[49] ons daernaer schikken moghen, ende maeken als dan mede hier te
[50] wezen: alzoo wij staen om met ons gezin te gaen nae 't hujs te[50]
[51] Mujde, plaetse onzer gewoonlijke residentie in den zoomer.[51]
[52] Waertoe mij verlaetende, ik U.E. den Almoghende bevele, ende in
[53] U.E. goede gratie,

[54] Mijn' Heere,

[55] U.E.

[56] Toegedaenen vriendt ende dienaer

[57] Pieter Corneliszoon Hóóft.

[58] Ujt Amsterdam, 7^{en} Maj. 1640.

Cloops meent aan de in *1012* gegeven instructies te hebben voldaan, maar Hooft stuurt hem een lijst van de stukken, die aan zijn opsomming ontbreken en niet in zijn overzicht verwerkt zijn.

Eindnoten:

5 *overzien:* doorzien, doornemen.
7 *gequotteert:* gemerkt, genummerd (WNT *quoteeren* (*II*) 5124).
10 *eerst:* het eerst.
12 *boeken van daeghsele:* daagceelen = dagvaardingen (WNT *dagen* (*II*) 2237 Samenst.).
25 *zal* (*ik*)*...verejschen:* zal ik ernaar kunnen informeren; *sterfhujs:* nagelaten boedel?
26 *Waerom:* En daarom.
32 *iteratieve req^{e}:* herhaald verzoek.
33 *de lichting:* het doen uitbetalen; *geconstitueert:* gevestigd.
34 *appointement verleen:* een beschikking geven.
35 *parthije tegens parthije:* zich als tegenpartij tegenover de tegenpartij zal stellen, om zo alle pretendenten te tarten, voor den dag te komen.

38 *eenighe sententie:* een vonnis, welk dan ook.
39 *op de welke eenigh fondament te maeken zij:* dat als grondslag voor conclusies kan dienen.
40 *ujtkoomst:* afloop; *ten principale:* wat de hoofdzaak van het proces betreft.
41 *Hoghensolder:* Cloops werkte voor een prinses van Hohenzollern, nl. Maria Elisabeth, dochter van gr. Hendrik van den Berg, getr. met Eitel Friedrich v. Hohenzollern-Hechingen. Zij was in 1633 beleend met het markizaat Bergen op Zoom. Haar rechten op het Staatse gedeelte daarvan, waar de Oranjes regeerden, werden bij de vrede van Munster erkend (vgl. *Ned. Leeuw* XCIV (1977) k. 164-165); in 1649 trad zij in haar rechten.
43 *U.E....zijnde:* Als u in Den Haag bent aangekomen.
50 *staen om:* op het punt staan om.
51 *residentie:* domicilie.

1021 *Aen mê Joffrouwe, Mê Joffr^e^ Tesselscha Visschers, Weduwe van S^r^ Crombalgh z.g. in de Langestraet, tot Alkmaer.*

*
Loont.

[1] Mê Joffrouwe

[2] *Quaedt* met goedt te vergelden, is een zeldzaeme deughd. Nochtans
[3] weet ik hier eenen, die gejrne U.E. krabben met kussen betaelen[3]
[4] zouw. Doch dat is misschien zoo groot een' deughd niet in eenen
[5] die zoetigheit in U.E. krabben vindt. Altijds wij mejnen U.E.[5]
[6] daervoor dank schuldigh te wezen. De zeedieren waeren zoo lek-
[7] ker, dat wij daeraf den vrunden hebben bijgezet: 't welk U.E.
[8] moghelijk bij brief oft gedicht verneemen zal. De brujloft is acht[8]
[9] daeghen ujtgestelt. Ik hoope ende help bidden, dat U.E. daerop te[9]
[10] verschijnen hebbe. Mogh't' 'er een Roemer meêkoomen, met deze[10]
[11] woorden, *Pergens in melius*, de welkoomst zouw te doorluchtigher[11]
[12] wezen. Wij bevelen ons alle in U.E. beste gunste, ende U.E. den
[13] Almoghende, met hartlijke groetenis,

[14] Mê Joffr^e^ van

[15] U.E.

[16] Verplichten, dienstwillighsten,

[17] P.C. Hóóft.

[16] Ujt Amsterdam,

[17] 8^en^ Maj. 1640.

Dank voor de gezonden krabben. - Vraag om een roemer te graveren voor een a.s. bruiloft.

Eindnoten:

3 *eenen:* iemand, nl. Barlaeus; *krabben:* woordspeling. Tesselschade had de Hoofts krabben als lekkernij gestuurd.
5 *Altijds:* Hoe het ook zij (WNT II *altijd* 304 II 1).

* Origineel. UBA II C 13.109.

8 *bruijloft:* van Jacob Pergens met Leonora Bartolotti, 1613-1674, schoonzuster van Leonora Hooft-Hellemans, getr. 22 mei 1640. Pergens, H^{r} van Vosbergen, geb. Keulen, Bewindhebber W.I.C. 1643, overl. 1681.
9 *te verschijnen hebbe:* je niet kunt veroorloven niet te komen (Tesselschade was niet altijd gemakkelijk op reis te krijgen).
10 Roemer, vgl. *555*.
11 *Pergens in melius:* Staag naar beter vooruit; *welkoomst:* verwelkoming, ontvangst; *te doorluchtigher:* nog chiquer.

1022 *Aen mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheer van de Hooghejt der Landsgraevinne van Hessen, op de singel bij Jan Roôn tooren, in de ploegh, tot Amsterdam*

*
(*v. Wickev*.: 12 Junij 1640 M. Hooft de Muijden)
Loont.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Ontfangende gisteravondt geene kundschappen van U. Ed. Gestr[2]
[3] begon ik te duchten, dat zij, als gedompelt zoo diep in bezigheden
[4] van groot gewight, onzer vergeeten had. Thans viel mij in, dat de[4]
[5] tijdingen ujt Vrankrijk alstoen maer eerst aen quaemen: ende[5]
[6] begosten wij ons te vlaeijen met hoope, dat U. Ed. Gestr. nevens
[7] haere gemaelinne, met den Heere Barlaeus, ons de eere van haer
[8] verzoek op heden moghte toegelejdt hebben; bij welke geleghen-[8]
[9] hejt, ons niet van al 't geene, wat 'er omgaet van belang in de werelt,
[10] zoude verholen blijven. Onz geluk, hoewel zoo goedt niet, is
[11] nochtans van 't quaedste niet; dewijl het mijnen Heer de Wilhem[11]
[12] herwaerts gedreeven heeft, van wien wij met zijn zeer aengenaem
[13] gezelschap ten middaghmaele begunstight zijn; ende mij voorts[13]
[14] onlanx nae zijn' Ed. koomste, U. Ed. gestr. schrijven van gister, met
[15] de bijgevoeghde nieuwmaeren, behandight werd: welke, met de
[16] Fransche, my geleent van zijn' Ed., hiernevens te rugge keeren;
[17] zonder andere vergelding, dan van enkle dankzegging. Want[17]
[18] U. Ed. Gestr. weet hoe doodt eene stroom van tijdingen het hier is:[18]
[19] 't en waere ik haer de wedergalm van 't geen t'Amsterdam in alle-
[20] mans mondt is, wilde toekaetsen; oft U. Ed. Gestr. zoo merk-
[21] waerdighe tijdingen met overbrieven van de kortswijl der jonge
[22] luiden, die zich hier vinden, betaelen. Waer hier het minste
[23] nieuws, dat zonder schaemte onder U. Ed. gestr. ooghen ver-
[24] schijnen darde, ik zoud' het gewislijk laeten overwaeijen, om te
[25] moghen zeggen met den Poëet,

> Ne che pocho vi dia da imputar sono,[26]
> Che, quanto posso, il tutto lo vi dono.

[28] Maer nu (ach arme!) is mijn armoê zoo groot, dat UEd. Gestr.
[29] geen' kans heeft om 1/4 ten 100 te bekoomen, van 't geen ik haer
[30] schuldigh ben.

* Origineel. UBA II C 13.218.

[31] De achtbaerheit van U. Ed. Gestr. oordeel doet my gelooven, dat
[32] Piccolhuomini, naer zijne grootmoedighejt, liever zal hebben het[32]
[33] ujterste te waeghen, dan een onvliedbaer bederf af te wachten, en[33]
[34] zijn hejr te zien smelten van behoeftigheit; oft een' aftoght te[34]
[35] bestaen, die niet alleen tot verkorting zijner eere gedijen zoude,[35]
[36] maer hem ook niet verzekeren tegens dwang tot slagh, t'zijnen[36]
[37] grooter naedeele ende gevaer, dan oft hy zijnen vijandt te gemoet
[38] traede. Eevenwel twijfel ik, oft de Veldtheer Banjer niet raed-
[39] zaemer vinden zal hem te laeten dejzen, dan den strijdt aen te gaen[39]
[40] tegens half vertwijfelde menschen, dien meenigh Overste eertijds
[41] liever een' goude brug zouw gebouwt hebben. Ik vind zeer[41]
[42] vreemdt, dat de Franchojzen, dewijl zij hunne handen zoo rujm, en[42]
[43] de Spaenschen in Vlaendre zoo groot een' maght op den arm heb-[43]
[44] ben, zoo luttel bestaen oft verrichten: 't en zij Vrankrijk te veel
[45] werx in Savoije vindt om hier groot geweldt te baeren, ende ons
[46] gescheept heeft om den Spanjaerdt van de Fransche grenzen, en[46]
[47] hem in Vlaendre belemmert te houden: 't welk grooten schijn[47]
[48] heeft, om dat de troepen van Chastillon, nae zoo lang een drejghen
[49] van inbrek te doen, niet te voorschijn koomen. Als ik inzie hoe zujr[49]
[50] de Franchojzen het den Nederlanden gemaekt hebben, toen zij
[51] noch in eendraght ende onder eenen heere stonden, ende dat het[51]
[52] swakste deel der zelve Landen althans in 't minste niet schijnt te[52]
[53] swichten voor ons en Vrankrijk teffens; zoo wort mij de spreuk van
[54] dien ouwden indaghtigh *Dat de Majestejt der Koningen lichtlijker van*[54]
[55] *den hooghsten top tot de middelste trap, dan van de middelste tot de*
[56] *onderste te vellen is*: *om dat men in 't eerste sloft*; *maer zich ujtbundighlijk*
[57] *pijnt, als 't op een nijpen komt*. Polen, en zelfs Oostenrijk, magh de
[58] doodt van den grooten Turk, samt de lafhejt van den jeghen[58]
[59] woordighen, ende de beroerten ende verwarrenis daer op gevolght,
[60] wel voor een' staetlijke zeghe rekenen. Zij is echter zoo groot niet,[60]
[61] oft de vreughde van die zal onvolkoomen zijn, indien Oran van den
[62] koning van Marocco, gelijk de brieven van Lyon lujden, te waeter
[63] ende te lande zoo swaerlijk besprongen wort.

[64] Onze Neef Balthazar Koejmans, die, als belejder zijner meestresse,[64]
[65] hier is, heeft ons eenighe hoope laeten aenblikken van de herwaerts-[65]
[66] koomste zijns broeder Johans, met zijn' Hujsvrouwe. Geliefd' het
[67] U. Ed. gestr. ammiraelschap met hun te maeken, ende met den[67]
[68] Heere Barlaeus, om dezelfste rejze aen te neemen, nevens
[69] Mê Vrouw U. Ed. gestr. gemaelinne; het zoude een werk van
[70] barmhartighejt wezen ons te bezoeken in deze eenzaemhejt, ende
[71] eenighe daeghskens te troosten met genot van zoo waerd een
[72] gezelschap. Ik darre U. Ed. gestr. niet verghen op morghen ujt

[73] haere drokhejt te breeken: maer de dinxdagh ende volghende
[74] daeghen, tot zaeterdagh toe, acht ik in 't gewoudt van U. Ed.[74]
[75] Gestr. te wezen, ende zonder verzujm hier te kunnen besteedt
[76] worden. Zoo dit geluk ons gebeuren magh, ik bid U. Ed. gestr.
[77] onzen voorzejden Neef ende zijn' Hujsvrouw, mitsgaeders den Heer
[78] Barlaeus, ende zulke vrienden als U. Ed. gestr. aengenaemst zullen[78]
[79] zijn, uit onzen naeme op 't hartelijxt te noodighen, ende daertoe te
[80] belezen: ende boven al, dat UEd. Gestr. zich gewaerdighe altijds in
[81] haere beste gunste te behoeden,

[82] Mijn' Heere ende Neeve,

[83] UEd. gestr.

[84] Verplichtsten onderdaensten

[85] dienaer, ende Neef,

[86] P.C. Hóóft.

[87] Mijn' Hujsvrouw, kindren, ende ik, bedankende UEd. gestr. samt
[88] Mê Vrouw haere waerde helfte voor de vrundtlijke groetenis,
[89] kussen op 't nedrighste de handen van UEd. gestr. ende, met
[90] haeren oorlof, die van Mê Vrouwe van Wikkevoort; in ver-
[91] wachting van een aenmoedigh antwoordt op morghen.[91]

Buitenlands nieuws. - Lopende zaken.

Eindnoten:

2 *Ontfangende:* Toen ik ontving.
4 *onzer* (gen. obj. bij *vergeten*).
Thans: Later.
5 *alstoen maer eerst:* toen pas net.
8 *toegelejdt:* toegedacht.
11 volgens vVl. (III 338 n. 1) was dit Paulo de Wilhem, 1581-1648, koopman op Italië en de Levant, ‘facetiarum pater, gelijk Barlaeus hem noemt’.
13 *ende* (*dewijl*).
17 *enkle dankzegging* (dus geen nieuws in ruil).
18 *hoe doodt enz.:* Hooft's gewone klacht over het gebrek aan wereldnieuws te Muiden.
26 *Ne* etc.: Men moet mij niet verwijten dat ik u te weinig geef, Want alles wat ik geven kan, geef ik u. Ariosto, *Orlando furioso* I, 3, 7-8, waar de laatste regel luidt: Chè quanto io posso dar, tutto vi dono.
32 Piccolhuomini, vgl. *919*.
grootmoedighejt: dapperheid.
33 *onvliedbaar:* dat men niet ontvluchten kan.
34 *behoeftigheit:* gebrek aan leeftocht, munitie enz.

35 *verkorting:* vermindering, schade.
36 *dwang tot slagh:* gedwongen worden, slag te leveren, wat tijdens een terugtocht gevaarlijker is dan bij oprukken.
39 *dejzen:* terugtrekken.
41 *een goude...hebben:* de nederlaag had laten afkopen (vgl. *987* r. 10).
42 *dewijl:* terwijl (...) toch.
43 *op den arm hebben:* tegenover zich hebben (WNT *arm* Suppl. 651 2 a); op den arm. krijgen: zich op de hals halen.
46 *gescheept:* opgescheept.
47 *hem:* den Spanjaerdt; *belemmert:* zijn bewegingsvrijheid beknot.
't welk...heeft: wat de schijn vóór zich heeft.
49 *inzie:* overweeg.
51 (dus voor de opstand).
52 *het swakste deel der zelve Landen:* het zwakste stuk, nl. het Zuiden, dat niet door inundaties op grote schaal verdedigd kon worden en geen Oost-West lopende rivieren heeft.
54 *dien ouwden:* (mogelijk herinnerde Hooft zich niet, van wie de spreuk is).
58 *den grooten Turk:* in feb. 1640 was Sultan Murad IV (‘Amurat’ in J. Racine's treurspel *Bajazet*) overleden en opgevolgd door de zwakke Ibrahim; deze steunde Racoczy bij een, mislukte, poging om een deel van Hongarije te veroveren.
60 *staetlijke:* aanzienlijke.
64 B. Coejmans, companjon met zijn broer Johan, zeer vermogend koopman.
zijne meestresse: de gebiedster van zijn hart en zinnen (WNT *meesteres* 436 8, 9): Maria Trip Eliasdr. met wie hij 12 maart 1641 trouwde.
65 *heeft...aanblikken:* heeft enige hoop voor ons doen dagen (WNT *aanblikken* Suppl. 30).
67 in admiraalschap zeilen betekende dat schepen en kleine eskaders zich veiligheidshalve samenvoegden. (Later heette een vorm van wedstrijdzeilen *admiraalzeilen*.) Admiraalschap met iemand maken, waarvan de betekenis nu uit het verband blijkt, staat niet in het WNT.
74 *in 't gewoudt:* binnen de mogelijkheden, ter beschikking.
78 *zulke vrienden als:* die vrienden die.
91 *aenmoedigh:* aanmoedigend (WNT I 249 1e al., U.W. I 15).

1023 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft*).

*

[1] Invitas, Hoofdi nobilissime, magna nomina, Vicofortios et Coy-
[2] mannos, una cum uxoribus virtute ac forma eximiis. His me
[3] socium adjungi vis, ut illorum splendor meae tenuitatis ac
[4] deplorandae orbitatis conspectu illustrior sit. Solent hoc factitare
[5] pictores: vultum deteriorem inserunt tabulae exquisitissimas formas
[6] exhibenti, et loripes Vulcanus jungitur Veneri, ut appareat ingens
[7] amantium discrimen. Diem Jovis mensae tuae fatalem destinavere
[8] omnes, nisi grandis causa impediat. Venirem ego lubens una, nisi
[9] Dialectici et Peripatetici mei Auditores prohiberent, veriti ne malo[9]
[10] ad pigritiam ipsis exemplo praeirem. Die Solis domum reversus sum
[11] à funere nobilis et eximiae matronae Catharinae Overbeequiae, quae
[12] Domino Schonckio minoris Poelgeestae *Dominae* nupserat.[12]
[13] Extincta est optima mater anginâ, quam ejusdem fati consors
[14] triduo post secuta est filiola unicâ. Ille calamitate tanta perculsus
[15] stupet, et num superis an mortalibus accenseri debeat, dubius
[16] haeret. Ego Sisyphi jam saxum post longas ferias volvere occoepi,
[17] et de Temperantia verba facio, cujus nomen monet, ut voluptati-
[18] bus, quas Muyda profuse promittit, fruar parcius. Non est viri
[19] temperantis ejurare lepores et honesta aerumnosae hujus vitae
[20] condimenta. sed et obvias non semper amplecti, officii quoque sui
[21] esse putat. Alias contabesco et desiderio loquendi tibi, et iis
[22] sermonibus pascendi animum, quibus per te ad sapientiam,
[23] comitatem, urbanitatem, et nullam non ομιλητικην (*civilem*)[23]
[24] virtutem praeformamur. Cuperem videre florentem hac anni
[25] tempestate acanthum, et spinosa ista moeniorum tuorum arbusta.
[26] attraherem odores in intima cerebri, in ipsos ventriculos spirituum
[27] animalium capsulas et focos, ubi Poëtarum animae simili aura
[28] nutriuntur. Si adesset Tessela, impatiens morae accurrerem, ut
[29] aures meas coelesti harmonia permulceret coelestis femina. nunc
[30] Caucaso alligatus, sino, ut cor meum exedant Aristotelici vultures,[30]
[31] et me objectamentis suis lancinent Socratici juvenes. At quam tu
[32] graviter de militantis Europae laboribus sententiam pronuncias, et
[33] in principum arcana penetras judex serius. Magna omnes moliri
[34] video, agere nihil. Heri litterae à Consiliario D. Brederodii[34]
[35] transmissae nunciant, Principem exercitum omnem lustrasse, et ut
[36] se moveret quisque jussisse. Circa vesperam accepi, Auriacum
[37] reflexo cursu trajecisse, desideratis suorum pluribus, Leyam, et in

* Barl. Epist. no. 411.
Domino

[38] Wasiam, relictamque malo fato Calloam, cum exercitu omni
[39] magna celeritate contendere. pugna ad arcem S. Donati, alterius
[40] expeditionis προφασις (*praetextus*) fuit. Certiora expectamus, et in
[41] majorum omnes spe sumus. Vale, Vir maxime, et uxorem
[42] dignissimam, filiasque meis verbis saluta. Amstelod. 12 Iun. 1640.

VERTALING

Ge nodigt, Hoogedele Hooft, dure namen uit, de Van Wickevoorts en de Coeymansen, tezamen met gaden in deugd en schoonheid ongemeen. Bij dezen wilt ge, dat ik als genoot mij voeg, opdat hun schittering op den aanblik van mijn armzaligheid en deplorabel weduwnaarschap te luisterrijker zij. Tja, dit plegen schilders altijd te doen: een gezicht, dat minder knap is, lassen zij in op een doek, dat de meest exquise gestalten vertoont, en den sloffer Vulcanus huwt men aan Venus, opdat duidelijk uitkome het ontzaglijk verschil, dat deze minnenden onderscheidt. Donderdag, dag van Jupijn, hebben tot den voor uw maaltijd aangewezen datum allen bestemd, tenzij een gewichtige reden hindernis opwerpt. Samen met hen zou ik gaarne komen, zo niet mijn in Dialectiek getrainde en Peripatetische Toehoorders mij daarvan afhielden uit vreze, dat met een kwalijk voorbeeld op het pad der luiheid ik hun zou voorgaan. - Op Zondag ben ik thuis teruggekeerd van de begrafenis van de edele en uitnemende vrouwe Catharina Overbeke, die met den Heer Schonck, Heer van Klein Poelgeest, getrouwd was. Het levenslicht der brave moeder is uitgeblust door keelontsteking, haar is, hetzelfde doodslot delende, drie dagen later gevolgd het enig dochtertje. De man, door zo gevoelig verlies verplet, is verbijsterd en in twijfel, of hij tot de bovenaardsen dan wel de stervelingen zich moet laten rekenen, weet het niet meer. - Ik ben eindelijk na lange vacantie weder begonnen het rotsblok van Sisyphus omhoog te rollen en houd vertogen over de Ingetogen Zelfbeheersing, een woord, dat mij maant, van de genietingen, die Muiden kwistig belooft, mij wat spaarzamer te bedienen. Het is niet de taak van een zichzelf beheersend man, gans af te zweren de fijne bekoorlijkheden en betamelijke kruiderijen van dit kommervolle leven. Maar niet altoos zelfs de zich presenterende genietingen met beide handen aan te grijpen, ook dit acht hij een deel te zijn van zijn plicht. Een andermaal kwijn ik weg van verlangen en om met u te spreken en om met dat soort gesprekken den geest te weiden, waarmede door u wij tot wijsheid, vriendelijkheid, heusheid en alle waarden in de ομιλητικη (den socialen omgang) op voorhand worden gevormd. Ik zou wel hebben begeerd, in dit jaargetijde den berenklauw te zien bloeien en dat doornig struweel van uw wallen. Opzuigen zou ik de geuren in het binnenst van het brein, juist in de kamertjes, van den ademtocht van levende wezens de bewaarplaats en de haarden, waar het gemoed van een dichter met gelijke verzadigde geur wordt gevoed. Zo Tesselscha present was, zou ik, uitstel niet verdragend, toerennen, opdat mijn oren met hemelharmonie zou strelen deze hemelse vrouw. NU Echter, aan mijn Caucasus gebonden, laat ik toe, dat mijn hart uitknagen de Aristoteles-gieren en dat mij met hun tegenwerpsels verscheuren de Socratische jongemannen. Maar gij, hoe waardig roept over het lijden van oorlogvoerend Europa ge uw gevoelen uit, en dringt ge

in der Vorsten binnenkamers door, een rechter vol ernst. Grootscheepse ondernemingen zie ik allen beginnen, uitrichten niets. - Een brief, gisteren door den raadsman van den Heer van Brederode overgebracht, bericht, dat de Prins geheel het leger heeft geïnspecteerd en gelast, dat een ieder zich in beweging zou zetten. Omstreeks den avond vernam ik, dat Oranje met ombuiging van den koers de Leye - er werden er van de zijnen onderscheidenen gemist - is overgetrokken en naar het Land van Waes en het na rampspoedig lot verlaten Callo met het gehele leger in grote snelheid oprukt. De strijd bij het Fort St. Donaas, was προφασις (voorwendsel) voor een tweede expeditie. Betrouwbaarder berichten wachten wij af, en wij leven allen in de hoop op belangrijker nieuws. Vaarwel, grote Hooft, en wil uw waardige gade en uw dochters uit mijn naam groeten.

Amsterdam, 12 juni 1640.

Eindnoten:

9 *Peripatetici Auditores:* met hem opwandelende toehoorders.
12 Schonck vgl. *1082*.
23 de sociale omgang, zie Plutarchus, *Quaestiones convivales* 9, 14, 1 (743 E).
30 Barlaeus vergelijkt zichzelf, door ambtsplichten gebonden, met Prometheus, die aan den Kaukasus geklonken was en wiens lever door een gier werd uitgeknaagd.
34 de raad van de Heer van Brederode: Jac. van der Burgh.

1024 (*Jacob Dz. de Noij aan P.C. Hooft*).

*

[1] mijn Heer

[2] Ick hebbe ghijsteren de booede

[3] Aen de Sijecketares van Huijsen

[4] geestuyert om vooldonge van de[4]

[5] Sententen ende de booede het tot[5]

[6] Antwoort gegeven dat hij dat geelt toe komende mannedaech[6]

[7] of en diensdaech bestellen Sou

[8] Soo hij dat nijet en dooet Sal

[9] ick met de excuyes[s] voore gaen[9]

[10] uE haedde mij geschreven om de saertevekaes[s] te[10]

[11] becomen van het neerlaech Daer is[11]

[12] nijet of te becomen daer het[12]

[13] nijemant bij geweest Soo dat

[14] ick daer nijet meer kan in

[15] dooen het is Seecker dat het

[16] Jan Peeters[s] gedaen heeft De

[17] Saecken van Jacob melgderen [da]

[18] daer bennen drie defaucten op[18]

[19] gegaen De Saeck van Naijer[.]g

[20] Jacobs[s] hebben Schepenen

[21] wel drie mael daech genomen[21]

[22] waet Sij daer-meede vooere-hebben

* Origineel. UBA II C 9.408[v] = versopag. 19.

[23] en kan ick nijet weeten De thijn guilden Sal ick uE

[24] eer daegs behandgen

[25] Hijer-meede

[26] Eerrentfeste Wel wijse voor-

[27] Singe Seer diescrete Heer mijn

[28] Heer gooede in genade bevoelen

[29] uijt naerden Den 13 Junij

[30] Anno 1640.

[31] U Dw Jacob Dircks[s] De Noij

Ik heb gisteren de bode naar de secretaris van Huizen gestuurd om voldoening van de sententies en de bode heeft tot antwoord gegeven dat hij dat geld a.s.

maandag of'n dinsdag bezorgen zou. Als hij dat niet doet zal ik met de executie voortgaan.

U had mij geschreven, de certificatie te krijgen van de doodslag, daar is niets van te krijgen, er is niemand bij geweest, zodat ik daar niets meer in kan doen, het is zeker dat Jan Pieterse het gedaan heeft. Die zaak van Jacob Melgderen dood daar bennen drie verstekken op gegaan. De zaak van naijer [..] Jacobs hebben schepenen nog driemaal uitgesteld, wat zij daarmee voor hebben kan ik niet weten.

De tien gulden zal ik UEerstdaags overhandigen

Hiermede

Erentfeste wel wijze voorzienige zeer discrete Heer mijn Heer Gode in genade bevolen

uit Naarden den 13 Juni Anno 1640

U dw Jacob Dirckse De noij

Eindnoten:

4 *vooldonge:* voldoening.
5 *Sententen:* sententiën, vonnissen; *het:* heeft (ook in r. 12).
6 *mannedaech:* maandag.
9 *excuyess:* executie, uitvoering van de vonnissen; *vooregaen:* voortgaan.
10 *saertevekaess:* certificatie.
11 *het neerlaech:* de doodslag.
12 *nijet of:* niets van.
18 *drie defaucten:* driemaal verstek.
21 *daech genomen:* verdaagd.

1025 *Aen mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheer van de Hooghejt der Landtgraevinne van Hessen, op de singel, bij Jan Rooden tooren, in de ploegh, tot Amsterdam.*

*

(*v. Wickev*.:) 22 Juin 1640 M. Hooft de Muijden.)
Loont.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] De overvloedt van U. Ed. Gestr. heushejt, is de oorsprong van de[2]
[3] dankzegging voor mijne quaede betaeling van 't geene ik U. Ed.
[4] Gestr. schuldigh ben. U. Ed. Gestr. schijnt het koopmansboek-
[5] houden gansch vergeten te hebben, stellende in ontfank de eere en
[6] vriendschap, die, als genooten bij ons, in de ujtgift haerder rek[e6]
[7] behoorde gebraght te worden. Het doet mij wee in 't harte, dat ik[7]
[8] nochte de gunste van U. Ed. Gestr. bezoek zoo in persoon als in
[9] papier, geener maete te vergelden weet, en veel min dien ijver en[9]
[10] arbejdt, die 't U. Ed. Gestr. voor dezen, tot paeijing mijner begeerte[10]
[11] gelieft heeft aen te wenden: ende 't slaeght mij wonderlijk wel, dat[11]
[12] ik in zoo eenes persoons schuldt vervallen ben, wiens edelhartighejt
[13] zich met zoo een wee zijnes schuldenaers genoeghen laet: hoewel[13]
[14] die goedertierenhejt de schuldt veel eer grooter dan kleender maekt.
[15] De tijdingen, overgezonden van U. Ed. Gestr. zijn nocht vet nocht
[16] maegher: ujtgezejdt het verlies der vier schepen in Yerlandt, 't welk
[17] my te meer verdriet, om dat het mijn Heer de Wilhem en
[18] swaegher Bartolotti raekt. Het is nochtans over te koomen: ende[18]
[19] wat lijdelijk valt, moet men (zejdt de byspreuk) looven. Maer, oft[19]
[20] goede, oft quaede nieuwmaeren, zij zijn mij altijds welkoom, om
[21] dat ze leeren de wereldt kennen. 'T waer te wenschen dat men 'er
[22] beter op staen moghte. U. Ed. Gestr. schrijven ende dat van den[22]
[23] Heere De Groot strijden é diametro tegens elkandre, noopende 't[23]
[24] geen tussen de Veldtheeren Banjer en Piccolhuomini is omgegaen.[24]
[25] Eeven quaelijk koomen die van den Heere De Groot en van de
[26] Fransche loopmaeren over een, in de zaeken van Turin. Maer de[26]
[27] pronk der volwaepende Hartoghinne van Savoye heeft mij en mijn[27]
[28] Hujsvrouw verheught met het schilderachtigh, dat 'er in is. Fraeije[28]
[29] stof voor de Pöeeten, voorneemlijk hunnen Oppervorst, den Heer
[30] Barlaeus, om hunnen geest gaende te maeken, met zoo eene

* Origineel. UBA II C 13.217.

[31] *Borboniâ de gente Camilla*. Maer aen de rouwe over de gemaelin van[31]
[32] den Maerschalk Banjer neem ik gewislijk deel, ten aenschouw van
[33] 't oordeel, gegeven alsnu bij U. Ed. Gestr. van haeren persoon,
[34] ende van 't geene ik voor dezen, dienaengaende ujt U. Ed. Gestr.
[35] gehoort heb: naemlijk dat zij haeres gemaels geneghenhejt tot het[35]
[36] gemejn gebrek der Hooghdujtschen, met haere beschejdenhejt
[37] konstelijk wist te temperen, neemende de zorgh der zaeken op[37]
[38] zich, als hij zijner lust te veel toegaf. Ik help wenschen dat zijne
[39] droeffenis zich door andre middelen, dan dien van den dronk leere
[40] troosten, en inzonderhejt door bezighejt, waer aen 't hum nu niet[40]
[41] ontbreeken kan: *utque negotia pro solatijs accipiat*. 'T stonder[41]
[42] anders quaelijk geschooren. De Kajzarschen, beginnende zich te[42]
[43] roeren in Westfaelen, zouden ons wel moghen doen ommezien, en
[44] te duchten geeven, dat het geschiedt om eenighen aftrek maeken ter[44]
[45] gunste van den Spanjaerdt, en ons te benoodighen tot zending van[45]
[46] eenighe zeenuwe krijsvolx op die grenzen: 't welk den vyandt wel[46]
[47] te passe zouw koomen, nu hij de franchojzen zoo sterk op den arm[47]
[48] krijght. Doch mij benieuwt (indien zij, al van den 12^{en} af, gelijk 't[48]
[49] Antwerpsche schrijven meldt, voor Atrecht zijn) dat de Heer de
[50] Groot, in 't zijne van den 16^{en} des geen vermaen maekt. Voorwaer
[51] mij dunkt dat zijn' Ed. toen des al behoorde kundschap te hebben.
[52] De Koning van Engelandt heeft (mijns achtens) noch geen gedaen[52]
[53] werk: alzoo weenigh als ik zoude hebben in 't erkennen van U. Ed.
[54] Gestr. beleeftheden, wen ik schoon dit heele blad, met dankzeggin-
[55] gen van beter aerdighejt, dan de geene daer mijn' arme pen meê[55]
[56] begaeft is, vervulde. Dies zal ik het hier staeken: maer nemmer de
[57] geneghenheit ten dienste van U. Ed. Gestr. aen de welke ik mij op 't
[58] nedrighste gebiede, ende, met haeren oorlof, aen Mê Vrouwe
[59] U. Ed. waerde helfte, met kussen der waerde handen; gelijk ook
[60] doen mijne Hujsvrouw en dochters, nevens,

[61] Mijn' Heere ende Neeve,

[62] Uwer Ed. Gestr.

[63] Onderdaensten, ootmoedighsten,

[64] en hooghstverplichten

[65] dienaer ende Neef,

[66] P C Hóóft.

[65] Van den Hujze te Mujde,

[66] 24 Junij 1640, in haeste.

13 Dirck Tholinx

14 Dirck Simonsz. van Eyck en Claes Claesz. Dell

Vervolg van *1022*.

Eindnoten:

2 *De overvloedt enz.:* Van Wickevoort heeft blijkbaar dank betuigd voor een bezoek van de Hoofts terwijl die hadden behoren te bedanken voor de ontvangst.
6 *bij:* door.
7 *Het doet mij wee enz.:* het spijt Hooft dat hij het bezoek en de brieven (dit bezoek is blijkbaar geen onthaal geweest, zie bij r. 2) en de moeite die v.W. voor zijn verheffing tot ridder gedaan heeft, niet kan vergelden.
9 *geener maete:* niet in enigszins voldoende mate.
10 *paeijing:* bevrediging.
11 *'t slaeght mij wel:* het komt mij goed te stade (WNT *slagen* 1530 6).
13 *zoo een wee*, zie r. 7.
18 *over te koomen:* te verdragen (WNT *overkomen* (*I*)).
19 *wat lijdelijk valt:* wat draaglijk is; *bijspreuk:* spreekwoord.
22 *staen:* vertrouwen.
23 *é diametro:* diametraal.
24 *Piccolhuomini*, vgl. *919*.
26 *de pronk...Savoije:* het pronkstuk van een heldhaftige hertogin van Savoye (attr. bep. van identiteit).
27 Hartoghinne van Savoije: Christina van Bourbon, zuster van Lodewijk XIII, weduwe van de hertog van S. en regentes voor haar zoon Karel Emmanuel II.
28 *schilderachtigh:* geschikt om geschilderd te worden (onverbogen, zoals *vriendelijk* in r. 75 van *1098:* ‘Zoo bidde ik uE, aen zijn Dienaer int vriendelijk te laeten weten uw E welgevallen’.
31 *Borboniâ de gente Camilla:* Camilla uit het Huis Bourbon. Vergilius, *Aeneis* 7, 803, waar voor *Borboniâ* staat *Volsca*.
35 *het...Hooghdujtschen:* de drank.
37 *konstelijk:* knap.
40 *hum*. Bij wijze van proefneming gebruikte Hooft van maart tot december 1640 *hum* als datief van *hij* (*hij-hum-hem, zij-hun-hen*). Zie ook het 21ste boek van de Ned. Hist.
41 *Usque etc.*, vgl. *1237* r. 21 en FV 136; *'T...geschooren:* Het was er anders slecht gesteld (WNT *geschoren* 1737 A en 1738 B 2e al.).
42 *anders:* nl. als Banér troost zocht in de drank.
44 *aftrek maeken:* afleiding geven (WNT Suppl. 738 1).
45 *benoodighen:* noodzaken (WNT *benoodigen* 1806 2).
46 *zeenuwe:* macht, kracht.
47 *op den arm:* op zijn dak, nl. in de Z. Ned. (WNT *arm* 651 2 a).
48 *mij benieuwt:* het verbaast me.
52 *heeft noch geen gedaen werk:* is nog niet klaar.
55 *aerdighejt:* geestigheid.

1026 *Aen mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheere van de Hooghejt der Landtgraevinne van Hessen, op de singel, bij Jan Rooden tooren, in de ploegh, tot Amsterdam.*

*

(*v. Wickev.*: 2 Juillet 1640 M. Hooft de Muijden.)
Loont.

[1] Mijn Heere ende Neeve,

[2] Mijn verdriet, geschept ujt de moejte, die ik U. Ed. Gestr. koste, is
[3] zeer verzacht met de geneughte, gesmaekt in zoo beschejdelijk een[3]
[4] vertooning van de wightighste zaeken, die althans in Christendoom
[5] omgaen. Hoewel U. Ed. Gestrenghejt schrijven mij onlanx voor[5]
[6] den ondergank der zonne terhandt quam, het heeft mij niet verveelt[6]
[7] het zelve, en alles wat 'er in geslooten was, te doorlezen: 'twelk ik
[8] hierin te rug zejnde, denkende dat U. Ed. Gestr. misschien eenighe
[9] stukken op morghen elwaerts heen heeft te veirdighen. 'T[9]
[10] meeste deel der tijdingen is niet zeer behaeglijk. De Zweden en
[11] hunne hulpers schijnen in benauwthejt en gevaer te wezen, zonder
[12] vejlighlijk oft eerlijk te kunnen dejzen; dewijl zij zoeken slagh te[12]
[13] waeghen tegens eenen veel sterker vijandt. Zeker mij deert der[13]
[14] grootmoedighe Landtgraevinne, die gescheept is met bondt-[14]
[15] genooten, welker geschil van gevoelen zoo veel tijds versleeten
[16] heeft, dat het hejr immiddels ontrent 6000 mann' swakker gewor-[16]
[17] den is. Indien de Graef van Harcourt nocht lijftogt, nocht hulp-[17]
[18] troepen krijghen kan; zoo staet grootlijx te vreezen dat hum de
[19] wegh ter aftoght ook afgesneden zij. Ende wort Turin ontzet, 't is[19]
[20] omgekomen (mijns achtens) met het Slot. Zonder 't keeren dezer
[21] kanse, zal de Franchojs 'er quaelijk aen wezen. Mij verwondert, dat[21]
[22] men, in Dujtslandt, den dagh gestelt tot de vergaedring van[22]
[23] Reghensburgh, tegens den 15^{en} dezer maent, te kort vindt: gemerkt
[24] hij over een goede wijle moet aengeschreven zijn, naerdien de
[25] Kajzar zich al voor eenighe weeken daer bevonden heeft: zoo de
[26] Vorsten en steden des Rijx daer niet verschijnen, 't zal ons en den
[27] Zweeden niet quaelijk koomen. Dat de bezettelingen van Atrecht[27]
[28] geslaeghen en voorts verstroojt zijn, hun Overste ujt de stadt ge-
[29] slooten, geeft wat verquikkings. Want hoewel 't ejndt den last
[30] moet draeghen,

* Origineel. UBA II C 13.209.

Dimidium facti, qui bene coepit, habet.[31]

[32] En 's Koninx jeghenwoordighejt tot Amiens oft Dourlans, is te[32]
[33] hoopen, dat werken zal.

Urget praesentia Turni.[34]

[35] Ik dank U. Ed. Gestr. inzonderhejt voor den brief, die niet voor
[36] alleman is, te weeten dien van den Heere van Zujlechem. De
[37] Latijnsche Redenaer verdient ook het lezen wel, als zijnde van[37]
[38] klaere kennis in de dingen nu in swang gaende. Maer zijne
[39] partijdighejt vind ik volle heet: weet ook niet oft Vrankrijk, hoe
[40] zeer het ook gevlejt wort, wel zal kunnen verduwen, dat die
[41] schrijver alle volken zoo zeer tot een' vrijheit aenmaent, die de
[42] Fransche Koning niet gejrne den zijnen zouw inrujmen.[42]
[43] Om 't schrift des Heeren van Zujlichem, van de Orghels tzaemen te[43]
[44] lezen, wenschte ik wel dat U. Ed. Gestr. met de Heeren Barlaeus en
[45] Mostart, geliefde hier eenen dagh te koomen besteden. In allen[45]
[46] gevalle verwachten wij Joffr[e] de dochter van den Heere Barlaeus
[47] hier op morghen oft overmorghen; zoo zijn' E. niet verlooft heeft[47]
[48] ons eenighe beloften te houden; gelijk Kajzar Maximiliaen d'eerste
[49] verswooren had emmermeer nae te koomen 't geen hij den[49]
[50] Franchojzen swoer. Ik bid U. Ed. Gestr. ujt mijnen naeme Mê
[51] Vrouw de Groot te begroeten, met verzoek, om, voor haer vertrek,
[52] ons, nevens U. Ed. Gestr. en Mê Vrouw U. Ed. Gestr. gemaelinne,
[53] der welke Ik en mijn' Hujsvrouw, met verlof van U. Ed. Gestr.,
[54] ootmoedelijk de handen kussen, alhier de eere haerder jeghen-
[55] woordighejt te gunnen: ende dat U. Ed. gestr. zich gewaerdighe
[56] mij dit slordigh schrijven in 't goede af te neemen, samt in haere
[57] beste gunste te bewaeren,

[58] Mijn' Heere ende Neeve,

[59] U. Ed. Gestr.

[60] Onderdaensten, ootmoedighsten

[61] dienaer, ende Neef,

[62] P.C. Hóóft.

[63] Van den Hujze te Mujde, ontrent middernacht nae den j[en] Julij,
[64] 1640; alzoo de veerschujt met den dagh nae Amsterdam afvaert, en
[65] de bestelling bij de waeghenaers, dien het te veel is in stadt te[65]
[66] koomen, onzeker gaet.[66]

Oorlogsnieuws. - Over Huygens' *Ghebruyck en onghebruyck van 't Orgel in de Kercken der Vereenighde Nederlanden*.

Eindnoten:

3 *beschejdelijk:* duidelijk.
5 *onlanx:* kort (WNT *onlangs* 1714 2 a α op een tijdstip kort na of voor een ander).
6 *het heeft mij niet verveelt:* het is mij niet te veel geweest (ze meteen te lezen, zodat ze weer met de veerman mee terug kunnen).
9 *elwaerts:* naar elders.
12 *eerlijk:* met ere.
dejzen: terugtrekken; *dewijl:* terwijl (WNT *dewijl* 2476).
13 *mij deert* + gen.: ik heb medelijden met.
14 *de grootmoedighe Landtgraevinne:* de dappere Landgravin van Hessen (wier agent hier te lande Van Wickevoort was).
16 *Immiddels:* voorbeeld van een woordspelling (aldus volgehouden) waarbij Hooft de zichtbare etymologie achterstelt bij een eenvoudige fonetische assimilatie.
17 *Harcourt:* Henri de Lorraine, comte d'H., 1601-1666.
19 *'t is omgekomen:* dan is het gedaan (WNT *omkomen* 342, b); *het Slot:* de citadel van Turijn. (speelde *G. v. Aemstel* vs. 1852 b de schr. door 't hoofd? ‘Slot’ kan ook metonymisch ‘te verdedigen versterking’ betekenen).
21 *'er quaelijk aen:* er slecht aan toe.
22 *den dagh:* de termijn.
27 *de bezettelingen:* het (Spaanse) garnizoen.
31 *Dimidium etc.:* Half heeft het werk, wie goed eenmaal begon, reeds volbracht. Horatius, *Epistulae* 1, 2, 40.
32 *'s Koninx jeghenwoordighejt is te hoopen, dat werken zal:* (prolepsis) het is te hopen, dat 's konings tegenwoordigheid uitwerking hebben zal.
34 *Urget etc.:* Wat dringt, is bijzijn van Turnus. Vergilius, *Aeneis* 9, 73 (Turnus was een Italische koning).
37 De Latijnse redenaar (onbekend).
42 *inrujmen:* toestaan, verlenen.
43 *'t Schrift enz.: Ghebruyck en onghebruyck van 't Orgel:* een pleidooi voor het behoud van het orgel in de protestantse eredienst.
45 *besteden:* doorbrengen.
47 *verlooft:* analogon van *verswooren*, r. 49.
49 *verswooren had nae te koomen:* gezworen had niet na te komen.
65 *bij:* door; *waeghenaer:* vrachtrijder.
66 *onzeker gaet:* onzeker is.

1027 (*D. Tholincx aan P.C. Hooft*.)

*

[1] Mijn Heere,

[2] Alsoo mijn soon van Tijt tot Tijt mij heeft geadviseert de meenich-[2]
[3] voudige vruntschappen, soo hij van sijn Ex[tie] de Groot geduijrende[3]
[4] sijn verblijf te Parijs heeft genooten ende noch is continueerende
[5] Hebbe niet connen leedich staen om Me Vrouw de Groot (die
[6] alhier tot Amsterdam gearriveert is) neffens eenige andere goede
[7] vrunden tot een ge[-]teeken van genooten vruntschap op toe-
[8] comend[-] Woensdach s' Middachs te Tracteeren, ende also[8]
[9] Ick mij oock ten Hoochsten in UE.Ed. verobli[-] vinde, so is't[9]
[10] dat Ick bij deesen vrundelijck op UE.Ed. ben versoeckende daer[10]
[11] tegens mede t' onsen Huijsse te willen verschijnen met Me Vrouw
[12] UE.Ed. waerde gemalinne; waer aen mij sodaenige Courtogie en[12]
[13] vruntschap sal geschieden dat Ick al mijn leven sal blijven

[14] Mijn Heere

[15] UE.Ed[n] Ootmoedigen Dienaer

[16] DTholincx

[17] In Amsterdam den
[----------]

Uitnodiging, samen met Maria van Reigersbergh.

Eindnoten:

2 *geadviseert:* (met nadruk) te kennen gegeven.
3 *vruntschap:* vriendschappelijke daad; *soo:* zoals, hier naderend tot het relativum: *die*.
8 *Tracteeren:* ontvangen en onthalen.
9 *verobligeert:* verplicht; *vinde:* gevoel.
10 *daer tegens:* tegen die tijd.
12 *courtogie:* courtoisie, beleefdheid.
N.B. 'UE. Ed.', ook gebruikt door D. Graswinckel (*1130*) kan wijzen op het in zwang komen van 'Uwee': Uwee's Edelheid.

* Origineel. KA CLXXIa[c] 12.
Hs. enkel vel, met tekstverlies door afslijting. Voorgestelde emendaties: r. 7 *gelijck*, r. 8 *toecomende*(*n*), r. 9 *verobligeert*, r. 18 *1 juli 1640?*
Dat. ca. 1 juli 1640, Hooft beantwoordt de brief op 3 juli (*1029*).

1028 *Aen de H.H. van de Rekeninge, in den Haeghe*

*

[1] Zejnd ik de beraeming der reparatiekosten te doen aen dit Hujs in
[2] dit jaer 1640. Van den H.t.Mujde, 2^{en} Julij. 1640.

* G. UBA II C 11.545.

1029 *Aen den H. Dirk Tholinx, outschepen &c t'Amsterdam.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] De eere reeds genooten door U. Ed. vrundtlijke noodighing; en de[2]
[3] eere, die, door de zelve, ons open staet, om genooten te worden
[4] door onze verschijning in zoo waerdigh een gezelschap; zijn be-[4]
[5] koorlijk genoegh om ons vroedt te maeken, dat wij tegens onzen[5]
[6] plicht t'Uwer Ed. zouden zondighen, indien wij U. Ed. gunstighe[6]
[7] begeerte wederstreefden. Derhalven is (niettegenstaende ver-
[8] scheiden' ongeleghentheden) onze voorneemen en hoope, U. Ed.[8]
[9] op morghen mondelings te koomen begroeten: waeraf ik U. Ed.
[10] tijdtlijker zoude verwittight hebben, waere U. Ed. zeer aengenaem
[11] schrijven, mij eerder dan op heden, en wel spaede ter handt
[12] gekoomen. Immiddels gebieden wij ons op 't hartlijkste aen U. Ed.
[13] en Mê Vrouwe U. Ed. lieve helfte: der welke, met U. Ed. oorlof,
[14] ootmoedelijk de handen kust,

[15] Mijn Heere,

[16] U. Ed.

[17] Onderdaene, toegedaene

[18] dienaer,

[19] P.C. Hóóft

[17] Van den Hujze te Mujde,

[18] den 3^{en} in Hoojmaent, des

[19] jaers 1640

Hooft neemt de uitnodiging van D. Tholinx aan.

Eindnoten:

2 *De eere enz.:* Hooft onderscheidt de eer, uitnodigd te zijn door Tholinx, van de eer, in het gezelschap van Maria van Reigersbergh e.a. te verschijnen.
4 *bekoorlijk:* verleidelijk, aantrekkelijk.
5 *vroedt te maeken:* te doen inzien.

* Minuut UBA II C 11.545. - Afschr. UBL. Pap. 13.

6 *gunstighe begeerte:* vriendelijke wens.

8 *onze:* archaïstische buigingsvorm: WNT *ons* 1780 ‘nog in de 17de eeuw *onse* in het neutrum’; vgl, *1085* r. 13, *1089* r. 6.

1030 *Weledelen, gestrengen, manhaften, zeer voorzienighen Heere Mijnen Heere, Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheer van de Hooghejt der Landtgraevinne van Hessen, op den singel, bij Jan Rooden tooren, inde ploegh, tot Amsterdam.*[*]

*

(*v. Wickev.*: 9 Juillet 1640 M. Hooft de Muijden)
Loont.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] De geen, die althans mijn Apollo is, zejdt van Vitellius, *Nuncios*[2]
[3] *cladis occultans, stultâ dissimulatione, remedia potius malorum quam mala*
[4] *differebat. Quippe confitenti consultantique supererant spes viresque: cum é*
[5] *contrario laeta omnia fingeret, falsis ingravescebat*. Een' goede ver-
[6] maening voor lujden, die hun deel aen 't belejdt van wereldsche[6]
[7] zaeken hebben. Daerentussen is zij andren, die, gelijk ik, zich daer
[8] bujten vinden, niet ondienstigh: cum tela praevisa minus feriant;[8]
[9] ende dewijl het draghlijker valt, zich allenskens te gewennen tot
[10] tegenspoedt, dan, nae rekening gemaekt op voorspoedt, de
[11] ongenught plotselijk op het hart te krijghen. De Fortujn zet ons[11]
[12] zeker haer eerste lachen wel betaelt met zulk eene neep, als 't verlies[12]
[13] van zoo treflijke krijslujden is, ende van een stuk geschuts, 't welk,
[14] hoe kleen ook, ons betujght, dat de wederparthij meester der
[15] waelplaetse gebleeven is. Mij verwondert, indien onz hejr[15]
[16] geheelijk den voet op 't vaste had, waer het aen ontbreeken moght,
[17] dat men den Graeve Henrik Cazimir, wiens ongeluk ik, oordeelen-
[18] de alleens als U. Ed. Gestr. van de waerdije zijns persoons, met[18]
[19] groote deernis verstae, niet beter heeft ingevolght. Hier speurt men[19]
[20] de waerhejt der bijspreuke, een hondt is stout op zijnen ejghen dam:[20]
[21] ende blijkt dat de Spanjaerds bezeffen, dat men hun nae de kroone[21]
[22] steekt: naerdien zij zoo groot een' stijfzinnighejt der onzen, met
[23] grooter, niet alleen hebben wederstaen, maer doen swichten. Hoe[23]
[24] [+] magh doch deeze harde *beteghening* bij gekoomen zijn? hoe sterk de[24]
[25] vijandt geweest? hoe swak de onzen? zouden deze wel verrast zijn,[25]
[26] door verzujm van vlijtighe kundschaphaelers in 't veldt te hebben?[26]
[27] Ik hoope hierop wat naeder bericht te worden door U. Ed. Gestr.
[28] als ik, gelijk mij eerlang te doen staet, om de zaeke van Vrieslandt,

[+]Rencontre

* Origineel. UBA II C 13.210.

[29] tot Amsterdam koom. Maer de hoope van gewenschte ujtkoomst
[30] ontzijght mij, in U. Ed. Gestr. waerneemen, dat de vijandt gewaer-[30]
[31] schuwt is, en 't weder zoo ongunstigh. Atrecht geeft eenighen[31]
[32] troost; moghte die langer dujren, dan de Franchojzen gemejnlijk
[33] doen in hunne vujrighejt: hoewel deze verquikking niet volmaekt
[34] is, mits den ramp des Markgraeven van Gesvres; van wiens deughd[34]
[35] ende heushejt mij gedenkt dat ik U. Ed. Gestr. meermaels hoorde
[36] zeer loflijk gewaeghen. Dat 200 Spaensche bevelhebbers getracht
[37] hebben zich in die stadt te werpen, bewijst de ernsthaftighejt van[37]
[38] dien Landtaerdt, de nejrstighejt der hooghe bewindslujden, ende in
[39] wat achting zij de plaets houden. De hoope des herwinnens van
[40] Turin vlaejt mij grootelijx: maer de vreeze van U. Ed. Gestr. die[40]
[41] ongewoon is het schip op mooij weder te laeden, jaeght mij geen'[41]
[42] kleene anxt aen. Konde de Franchojs zijn' stonde in Cataloigne[42]
[43] waerneemen, het waere, mijns bedunkens, den Spanjaerde 't vujr[43]
[44] zoo nae gelejdt dat hij werk zoude vinden om de rest van zijn hujs
[45] te behoeden. Het scheursel van Engelandt en Schotlandt, is niet[45]
[46] geschaepen lichtelijk zoo te heelen, oft het zal somtijds weder ujt[46]
[47] koomen. Daer het wantrouwen eens zoo verre inwortelt, wil het
[48] gemejnlijk, den ganschen tijdt door, bittre bloemen, oft vruchten[48]
[49] van quaedt vermoeden draeghen. Doch, indien dier vruchten eene
[50] is de geneghenhejt tot verdragh met d'Oostindische Maetschappy,[50]
[51] zoo hebben wij vooreerst geen klaeghen daerover: alzoo wejnigh[51]
[52] als over den kleenen schijn tot een verdragh, waerbij de Engelsche[52]
[53] Maetschappij den vrijen handel in bejde de Indien bedingen
[54] moghte: 't welk ik verre te zoeken acht. Eevenwel, 't is, niet mij
[55] alleen, maer wel wijzen lujden, dikwijls ujt hunne gissing gegaen.[55]
[56] Mij is lief dat mijne zaeken in Vrankrijk op goeden voet zijn, om[56]
[57] nu haest af te loopen: maer dit leedt loopt 'er onder, dat ik oorzaek
[58] van zoo veel moejtes ben, als 't U. Ed. Gestr. gelieft daerom aen te
[59] wenden. Mijn' Heer Barlaeus zal mijn getujgh zijn, dat ik U. Ed.
[60] Gestr. groetenis aen zijne E. en haere dochter gedaen heb. Zijn' E.
[61] is niet zoo zeer mijn gast geweest, als ik de haere op geestelijke spijz,[61]
[62] die mij 't hart gezalft heeft. Ujt den grondt van 't zelve gebieden ik,
[63] mijn' Hujsvrouw, ende dochters ons in de beste gunste van U. Ed.
[64] Gestr. ende kussen op 't nedrighste, met U. Ed. Gestr. oorlof, de
[65] waerde handen van Mê Vrouw onze Nichte, gelijk verplicht is,
[66] Mijn' Heere ende Neeve,

[67] U. Ed. Gestr.

[68] Onderdaenste ootmoedighste

[69] dienaer,

[70] P.C. Hóóft.

[69] Van den Hujze te Mujde,

[70] 8^{en} Julij 1640.

Een poging om Hulst in te nemen is mislukt; Hendrik Casimir, de stadhouder van Friesland, is gesneuveld. - Over de belegeringen van Atrecht en Turijn, de opstand in Catalonië en de oorlog tussen Engeland en Schotland.

Eindnoten:

* adres *manhaften:* dit nieuwe epitheton wijst erop, dat J.v.W. een, al of niet titulaire, militaire rang had gekregen die hem, nu Hessen in oorlog was, bij doorlaatposten enz. van pas kon komen. Manhaft = dapper. Als epitheton niet ongebruikelijk.

2 *De geen enz.:* Tacitus; Vitellius: keizer van Rome 69 n. Chr.
Nuncios etc.: Maren van onheil vermofflend, in dwaaslijk ontveinzen, schoof hij eer genezing der kwalen dan kwalen van zich. Immers, had hij opgebiecht en overlegd, nog was er hoop geweest en troepen. Nu, andersom, verziekte hij door onoprechtheid, Tacitus, *Historiae* 3, 54, 1.

6 *'t belejdt van wereldsche zaeken:* het burgerlijk bestuur en het militaire commando.

8 *cum tela etc.:* daar pijlen, tevoren bemerkt, minder raken. Vrij naar Seneca, *Consolatio ad Marciam* 9, 2, Cicero, *Tusculanae Disputationes* 3, 52 e.a.

11 *ongenught:* ramp, smart (WNT *ongenugte* 1642 1).

12 *haer eerste lachen:* haar aanvankelijke gunstigheid.
zulk eene neep: zo'n knauw: de nederlaag bij een poging om Hulst in te nemen, waarbij Hendrik Casimir dodelijk gewond raakte.

15 *waelplaetse:* kampplaats, slagveld.
indien...had (dus de Westerschelde overgestoken was).

18 *alleens:* eender.

19 *verstae:* vernomen heb; *involghen:* aansluitend achter een voorhoede oprukken.

20 *bijspreuke:* spreekwoord; *een hondt enz.:* Men verdedigt eigen terrein dapper (stout - stoutmoedig). WNT *dam* (*I*) 2258: waar men zich veilig voelt, waar men op steun kan rekenen, durft men veel aan. (Alleen deze plaats. Te overwegen valt, of de hond en de Spanjaard niet vooral stoutmoedig zijn in een situatie, waar hun lot op het spel staat).

21 *dat men...steekt:* dat men het op de sluiting van de Schelde voorzien heeft.

23 *grooter*, sc. stijfzinnigheid.

24 *bij gekoomen:* ontstaan (Het antwoord op Hooft's vragen schijnt nooit bekend geworden te zijn. Het waren merendeels nachtelijke gevechten).

25 *wel:* misschien, soms.

26 *kundschaphaelers:* verkenners.

30 *ontzijght mij:* ontzinkt mij.
waerneemen: constatering.

31 Atrecht werd hardnekkig door de Fransen belegerd en 9 aug. ingenomen.

34 Louis Potier, markies de Gesvre, was krijgsgevangen geraakt (vgl. Br. III 107, W. III 282 n. 1).
deughd: virtus, dapperheid.

37 *die stadt:* Atrecht.

40 Turijn, de hoofdstad van Savoye, was door de Spanjaarden bezet en werd nu belegerd door de Fransen onder Harcourt; *vlajt mij:* vleit mij, streelt mij (WNT *vleien* (*I*) 1743 10 b).

41 *het schip...laeden:* een te rooskleurige verwachting te koesteren en daarnaar te handelen.

42 *zijn' stonde waerneemen:* zijn uur, de gelegenheid, grijpen; in Catalonië was een opstand uitgebroken, die 12 jaar zou duren.

43 *het waere...gelejdt:* dan zou men de Spanjaarden zo gevaarlijk bedreigen.

45 *scheursel:* Schotland kwam in opstand tegen de Anglicaanse dictatuur van Karel I.

46 *weder ujt koomen:* opnieuw uitbreken.

48 *bloemen oft vruchten: oft* dient hier ter correctie van de onzuivere beeldspraak ‘bittere bloemen’.

50 *geneghenhejt*, van Engeland nl., dat nog voortdurend met de V.O.C. in conflict was.

51 *alzoo wejnigh:* evenmin.
52 *schijn:* waarschijnlijkheid.
55 *wel wijzen lujden:* heel verstandige lieden; *ujt...gegaen:* tegengevallen.
56 *mijne zaeken in Vrankrijk:* de afdoening van de verlening der orde van St. Michiel enz.; *op...loopen:* in een geschikte toestand verkeren om weldra afgesloten te worden.
61 *de haere:* de zijne (Mem. 1); *geestelijke spijz*, vgl. *1026*.

1031 *Weledelen, gestrengen, hooghwijzen, Zeer voorzienighen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheere van haer' Hooghejt van Hessen, op de singel, bij Jan Rooden tooren, in de ploegh, tot Amsterdam.*

*

(*v. Wickev*.: 16 juillet 1640 M. Hooft de Muijden)
Loont.

[1] Mijn' Heere, ende Neeve,

[2] Het is zoo verre, met mij, van stoffe te hebben tot klaeghen over[2]
[3] verzujm van U. Ed. Gestr. in 't zejnden der nieuwmaeren op gister,
[4] dat ik gejrne beken eenes ongezouten verwijts waerdigh te wezen,
[5] om dat ik al de heushejt, die U. Ed. Gestr. zich gewaerdight mij te
[6] gemoete te draeghen, zoo lichtelijk laet aen mij leenen. Daeren-[6]
[7] boven weet ik, dat de brieven spaede aengekoomen; en de lankhejt[7]
[8] van tijdt, verejscht tot het beantwoorden, niet lijden wil, dat U. Ed.
[9] vroegh daer ujt schejde. Maer de smaek, die ik vind in UEd Gestr.[9]
[10] blaederen, en in de vruchten, die zij in den bujk draeghen, is al te[10]
[11] bekoorlijk om geweighert te worden. Dat de Franchojzen, onder[11]
[12] den oproer in Cataloigne niet helpen roeijen, staet hun te ver-[12]
[13] geeven; dewijl zij zelf de handen zoo vol werx hebben, als in[13]
[14] Arthojs, Dujtslandt, Piemont, Borgonje; jae tot Dijon en Molin[14]
[15] met inwendighe moejte van mujterijen belemmert zijn. Ook zejdt[15]
[16] mijn Heer De Groot, dat de beroerten van Cataloigne niet dan ten
[17] platte Lande in swang gaen. Lejdt het daer zoo, ik leg ze kort af te[17]
[18] loopen; 't en zij de boeren geberghte t'hunner toevlucht hebben: in
[19] welken gevalle ik echter ducht, dat zij 't niet lang zullen harden[19]
[20] kunnen. Vijandtschappen van die soorte doen den Vorsten, daer zij[20]
[21] 't op gelaeden hebben, wel dikwijls groote vriendschap. Men wil,[21]
[22] dat die befaemde Isabella van Kastilje plagh te wenschen om een'
[23] opstending van Arragon, om oorzaek te vinden tot afschaffing der[23]
[24] Voorrechten en Vrijdoomen van dat Rijk, en te raeken aen den[24]
[25] tijtel, die althans in Spanje, onder 't beeldt van Philips den
[26] Tweeden, staet: *Allanó a Arragon*. De zelve Heer de Groot wilde[26]
[27] wel dat wij Hollanders den wederspannelingen (indien die naem
[28] op de geenen past, die tot verdaeding hunner gerechtigheden[28]
[29] gepraemt worden) de handt boden. Dat moeste te waeter ge-[29]

* Origineel. UBA II C 13.211.

[30] schieden; daer een Dujnkerke het ons zujr genoegh maekt. Zonder[30]
[31] 't oordeel van zulk een vernuft, dien ik gehouden ben het mijne[31]
[32] t'onderwerpen, ik liete mij voorstaen, dat het oorlogh te Lande[32]
[33] zouw behooren voor te gaen; gemerkt wij geschaepen schijnen 't
[34] verloop daerin nemmer zoo lichtlijk te kunnen richten als wel te[34]
[35] waeter, wen het ons ernst zal zijn. Wat vattelijker is voor mij 't[35]
[36] gevoelen van den zelven Heere, dat de Kajzar wijslijk gedaen heeft
[37] aen 't schuwen van eenen veldtslagh, waeraen een groot deel zijner
[38] achtbaerhejt hing, die gespaert diende, als nut tot allen tijde, maer[38]
[39] hooghnoodigh om de vergaedring der Staeten t'zijnen wille te[39]
[40] hebben. Gaeve God maer, dat hij, zonder zoo zorghlijk een lot te[40]
[41] waeghen, der goede parthije niet vast eevenveel afbreks deede, als
[42] met een' bloedighe zeghe. Want mij dunkt dat Banjer en zijne
[43] bondgenooten met de zejlen voor de mast leggen; naer 't geen af te[43]
[44] neemen is ujt het schrijven haerder Hooghejt van Hessen, en ujt het[44]
[45] breeken van 't bestandt door de Kajzarschen: waer bij ik vreeze dat[45]
[46] niet alleen deze onze staet geen' zijde zal spinnen, maer haere[46]
[47] Hoogh[t] wel in swaere ongeleghenhejt vervallen moghte. Oft nu de[47]
[48] traegheit van andren in 't eerste verzaemen der troepen, oft het
[49] lundren van den Maerschalk in het trekken nae Frankenlandt; oft[49]
[50] de naerijver en kriegelheit der Hoofden; oorzaek van deze bijster-[50]
[51] hejt zij; oft al deze doolingen t'zaemen, haer' Hoogheit kan 't best[51]
[52] weeten. Interim insistendum est spei: en pensant que les armes sont[52]
[53] journalieres. Wat d'onze, nae den eersten en den tweeden weder-[53]
[54] stoot, gevonden in Vlaendre, zullen aenslaen verlangt mij te hooren,[54]
[55] ujt monde van U. Ed. Gestr., zoo 't haer gelieft, gelijk wij hart-
[56] grondtlijk, nevens dankzegging voor de genooten' eere en goede
[57] siere, bidden, op dingsdagh tegens den middagh, oft (zoo haere
[58] bezigheden zulx niet toelaeten) den avondt, ons met haer verzoek,
[59] samt dat van Mê Vrouwe, U. Ed. Gestr. waerde helfte, en van den
[60] Heere Barlaeus, te begunstighen, ende een daghsken ofte twee te
[61] spillen, in 't gezelschap der Heeren van Taemen ende Poelsbroek,[61]
[62] onzer neeven. Dit bidden wij andermaels op 't vujrighste, ende
[63] teffens, dat U. Ed. Gestrenghejt gelieve in haere beste gunste altijds
[64] te bewaeren,

[65] Mijn Heere, ende Neeve,

[66] U. Ed. Gestrenghejts

[67] Verplichten, ootmoedighsten,

[68] en onderdaenighsten dienaer,

[69] P.C. Hóóft.

[68] Van den Hujze te Mujde,

[69] 15^{en} Julij. 1640.

[70] Mijn' Huisvrouw, ik, ende onze kindren gebieden zich, met U. Ed.
[71] Gestr. oorlof, op 't nedrighste aen Mê Vrouw, onze welwaerde
[72] Nichte, ende kussen derzelve onderdaenighlijk de handen.
[73] Ik vreez dat U. Ed. Gestr. de nevensgaende afschriften, om mijnent
[74] wille, ujt het Hooghdujtsch heeft doen overzetten. 'T welk mijne
[75] gehoudenis in U. Ed. Gestr. zooveel te grooter maekt, ende on-[75]
[76] noodigh is, mits Sweeghauzen mij voor Tolk kan dienen.[76]

Vervolg van het buitenlands nieuws, ook dat uit Duitsland.
N.B. Deze plaats bewijst ten overvloede, dat Hooft geen Duits kende.

Eindnoten:

2 *Het...hebben:* Ik heb zo volstrekt geen reden.
6 *te gemoete te draeghen:* voorkomend aan te bieden; *zoo...leenen:* mij zo gemakkelijk laat aanleunen.
7 *aengekoomen* (*zijn*); het zeugma breekt af doordat niet ‘zijn’ als tweede hulpww. volgt, maar ‘wil’.
9 *daer ujt schejde:* daarmee ophoudt.
10 *blaederen:* brieven; *vruchten:* nieuwsberichten.
11 *bekoorlijk:* verleidelijk.
12 *roeijen onder iets:* iets op slinkse wijze aanblazen (WNT *roeien* (*I*) 686 4).
13 *als:* omdat (WNT *als* 256 IV); Mem. 6.
14 Piemont: het belangrijkste deel van Savoye.
Molin: Moulins.
15 *inwendige:* binnenlandse; *belemmert met:* gehinderd, bezwaard door.
17 *in swang gaen:* verbreid zijn.
ik leg...loopen: dan neem ik aan dat ze in korte tijd afgelopen zullen zijn.
19 *echter:* toch.
20 *Vijandtschappen:* Vijandelijkheden.
21 *gelaeden:* voorzien, gemunt.
vriendschap: nut.
23 *om oorzaek te vinden:* om een reden te hebben.
24 *Voorrechten en Vrijdoomen:* privileges.
26 *Allanó a Arragon:* ‘Hij overwon Aragon’; *De zelve:* Genoemde.
28 *tot...worden:* tot verdediging van hun recht gedwongen worden.
29 *moeste:* zou moeten.
30 *een* (telw.): als wij geen kracht ter zee, speciaal in de Middellandse Zee, toonden, zoUEr een tweede Duinkerken kunnen ontstaan.
daer: alwaar.
31 *zulk een vernuft:* dat van Grotius; *dien...ben:* waaraan ik verplicht ben.
32 *ik liete enz:* (hoofdz. zonder inversie) dan zou ik van oordeel zijn.
34 *'t verloop...richten:* de achteruitgang daarin nooit zo gemakkelijk te kunnen stuiten (WNT *richten* 40 IV 1).
35 *wen...zijn:* als wij er (tenminste) ernst mee maken.
vattelijker: begrijpelijker.
38 *nut:* nuttig, nodig.
39 *de vergaedring der Staeten:* Nederlandse termen, hier gebruikt voor de rijksdag te Regensburg.
40 *zoo zorghlijk een lot:* zo'n hachelijke kans. De gevaarlijke, bloedige veldslag zou de ‘goede parthije’ weinig meer afbreuk doen dan de machtspositie die de Keizer bekleedt.

43 *met...leggen:* machteloos zijn
af te neemen: af te leiden.
44 *haere Hooghejt van Hessen:* Landgravin Amalia, regentes sedert 1637.
45 *het breeken...Kaizarschen:* die dus hun kans schoon zagen.
46 *deze onze staet:* dit land van ons.
47 *swaere ongeleghenhejt:* (eufem.) ernstige rampen.
49 *lundren:* talmen (WNT *lunderen* 3320); *den Maerschalk:* Banér.
50 *Hoofden:* aanvoerders.
51 *bijsterhejt:* verwarde wantoestand; *doolingen:* verkeerde handelingen.
52 *Interim etc.:* intussen is aan te houden in de hoop. Vrij naar Tacitus, *Historiae* 2, 46, 2; indachtig dat de wapenen wispelturig zijn.
53 *d'onze:* de onzen, ons leger.; *den eersten* (*wederstoot*)*:* die bij Callo in 1638; *den tweeden:* die bij Hulst in 1640.
54 *aenslaen:* ondernemen (WNT *aanslaan* 310 4).
61 *spillen:* doorbrengen.
de Heer van Taemen: Joan Huydecoper, 1599-1661, bouwer o.a. van Goudestein onder Maarsen, vgl. dl. I blz. 21 n. 14 en *1032*; de Heer van Poelsbroek: Cornelis de Graeff, H^{r} van Zuid-Polsbroek, 1599-1664.
75 *gehoudenis:* verplichting.
76 Sweeghauzen (niet als woordenboek bekend).

1032 *Den Weledelen, gestrengen ende manhaften Heere, Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheere haerder Hooghejt van Hessen, op de singel, bij Jan Rooden tooren, in de ploegh, tot Amsterdam.*

*

(*v. Wickev*.: 24 Juillet 1640 M. Hooft de Muijden)
Loont.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] U. Ed. gestr. gissing, noopende onz verblijf op Goudestejn, heeft[2]
[3] het beter getroffen, dan d'onze. De vriendelijke vonden, bedacht[3]
[4] bij den Heer van Taemen, en te werke gelejdt met hulpe van den
[5] Heere Barlaeus, om ons den tijdt t'ontfutselen en onz vertrek te[5]
[6] verhinderen, zijn oorzaek geweest dat het niet heeft willen geluk-
[7] ken voor op gister tegens den middagh. Des avonds daeraen ont-
[8] fing ik U. Ed. Gestr. welaengenaem schrijven, niettegenstaende dat[8]
[9] het, voor zoo veel de gemejne zaek aengaet, schier niet dan[9]
[10] beswaerende tijdingen meldt. 'T is voorwaer een hardt gelagh voor
[11] haer' Hooghejt van Hessen, de dingen van Dujtslandt alzoo ver-
[12] brodt te zien; ende (gelijk U. Ed. Gestr. oordeelt) niet buiten zorgh,[12]
[13] dat al de kraften des Kajzars en zijner bondtgenooten zullen op
[14] onzen arm koomen storten. De voorspoedt der behoudene over-[14]
[15] koomste van zoo veele rijke schepen zoude daertegens een kranke
[16] troost zijn: jae moghelijk dit goudt een zejlsteen om het Dujtsche[16]
[17] ijzer herwaerts aen te trekken. Kunnen de Roomsgezinden aldaer[17]
[18] der Zweeden en Franchojzen eens ontslaeghen worden, het staet
[19] zeer te duchten, dat zij al hun geweldt tegens ons zullen wenden, op
[20] hoope van den oorspronk der moejte, die men den Spanjaerdt in
[21] bejde de Indien maekt, met vellen van onzen staet, te dempen. Al[21]
[22] wat ik, tot lichtenis dezer vreeze te verzieren weet, is d'ervaerenis[22]
[23] van d'ongestaedigheit der wereldsche zaeken; dat de goede parthij
[24] in Dujtslandt ujt grooter benauwtheden zich voor dezen geredt[24]
[25] heeft; dat de Kajzarschen, willende de Zweeden vervolghen, in
[26] gelijke ongeleghenheit moghen vervallen, koomende ter plaetsen
[27] daer alles kael gegeeten is; dat zij zich misschien nae Brisak oft het[27]
[28] Graefschap van Borgonje zullen keeren, en aen eenighe kommer-[28]
[29] lijke beleghering vertuijen, die veeltijds de talrijkste hejren doet

* Origineel. UBA II C 13.212.

[30] smelten, en den verleghenen tijdt geeft om weder tschrap te raeken;[30]
[31] ende dat wij, ten quaedste koomende, grenzen van ijzer hebben,[31]
[32] mits de stroomen en moerassen voor ons vechten, tot verovering[32]
[33] derwelke, ende der sterke steden, geen hejr, zonder wel betaelt te
[34] worden, bestaen kan, dewijl 't hun niet beuren magh, t'elken maele[34]
[35] als 't aen lijftoght mangelt, die zonder geldt niet volghen wil, een'[35]
[36] versche wejde te zoeken; gelijk men in Dujtslandt gewoon is.
[37] U. Ed. Gestr. zal best kunnen oordeelen; oft het geen misslagh zij,
[38] dat men de Kajzarschen niet eerst en vooral ujt Westfaelen heeft
[39] doen verhujzen daer zij zich nu zoo sterk maeken, dat d'andre
[40] parthij zich van voore en van achter gepraemt vindt. Maer wat[40]
[41] wanraedighejt is 't, soldij voor 6400 mannen verschaft te hebben,[41]
[42] tot hulp van Longueville, ende dat men, nu 't omkomt, slechts 1000[42]
[43] mannen geworven vindt, die geschaepen schijnen nae 't legher voor[43]
[44] Atrecht te gaen? Belangende de drejghementen, van de Franchoj-[44]
[45] zen aldaer in hun voordeel te bespringen; ik houde ze voor gevejnst,
[46] om hen in slaep te wieghen, ende terwijl zij aldaer den vijandt
[47] verwachten, 't gelejde der lijftoght aen te vallen; waerinne, zoo hij[47]
[48] boven staet, de behoudenis der stadt geleghen schijnt. Maer 't werk
[49] moghte, in zulken geval, wel op een' veldslagh ujtkoomen, dien ik
[50] achte dat de Spanjaerdt niet lichtlijk waeghen zal, indien hij mejnt[50]
[51] 12000 knechten en 4000 rujters t'ontmoeten; behalven de geenen
[52] die hun ujt het legher te baete kunnen koomen. Ik weet niet te[52]
[53] bezinnen, wat misdujdsels men in Vrankrijk, op 't faelen van[53]
[54] 's Prinsen aenslaeghen in Vlaendre, vinden kan. Mij gedenkt, van[54]
[55] leezen hoe de Franchojzen, als de Cardinael Pompejo Colonna,
[56] zijnen inval, onlanx voor dien van Bourbon, ter stadt Rome deed,[56]
[57] zich dietsch maekten, dat de Paus zich willends liet plondren. Ook[57]
[58] verwondert mij te hooren, dat de 6000 te voet, en 1500 te paerde,
[59] verordent tot bijstandt des Graeven van Harcourt voor Turin, dus[59]
[60] lange marren; daer men al over een' wijle gezejdt heeft, dat zij in[60]
[61] aentoght waeren. U. Ed. Gestr. vreeze, dat, wen zij schoon in 't[61]
[62] legher koomen, 't zelve niet zal kunnen opbreeken zonder gevaer
[63] van eenen strijdt te loopen, doet mij duchten, dat men aldaer meer
[64] op een' vejlighe hertredt, dan op de verovring der stadt pejnst.[64]
[65] Indien nu, zoo wel Atrecht, als Turin, den Franchojzen ontslipt,
[66] ende wij, gelijk het zich aenzien laet, ook in Brabandt niet ujtrich-[66]
[67] ten, 't wil een' bijstre krak aen de achtbaerhejt geeven. Moghte[67]
[68] men noch 't Slot van Gennep, 't welk geacht wort van groot belang
[69] te wezen, bemaghtighen, het zoude de smart van zoo zwaere
[70] kosten eenigher wijze verzachten. Maer 't weeke weder, en 't ver-[70]
[71] loopen des zoomers, toonen daer kleener gunste toe, dan de geene,[71]

[72] die 't U. Ed. Gestr. gelieft heeft mij te bewijzen, met het zinlijk en[72]
[73] welberedent instellen van haeren langen, ende voor mijne
[74] nieuwsgraetigheidt geenszins te lang eenen brief; tot vergelding des
[75] welken mij stoffe ontbreekt, 't en waere dat U. Ed. Gestr. zich ver-
[76] maeken konde met het vermaek, genooten bij ons, nae haer
[77] schejden van Goudestejn. Doch mijne pen is zoo wel niet gebekt,
[78] als mijn Heer Barlaeus betongt, om U. Ed. Gestr. daeraf 't verslagh[78]
[79] te doen. Zijn' E. heeft aengenomen, onze ootmoedighste gebiedenis
[80] aen U. Ed. Gestr. te doen, die ik bidde de zelve bij dezen vernieuwt
[81] te houden, en te gedooghen dat ik alhier, nevens die van U. Ed.
[82] Gestr. ook de handen kusse van Mê Vrouw onze welwaerde
[83] Nichte, gelijk nevens mij doen mijn' Huisvrouw ende dochters, op
[84] vast vertrouwen, dat U. Ed. Gestr. altijds zal houden,

[85] Mijn' Heere, ende Neeve, voor

[86] U. Ed. Gestr.

[87] Ootmoedighsten, onderdaensten

[88] dienaer,

[89] P.C. Hóóft.

[88] Van den Hujze te Mujde,

[89] 24 Julij. 1640.

[90] Hoewel ik mij t'over verzekere, dat U. Ed. Gestr. niets verzujmt
[91] van 't geen aen die mijne zaek in Vrankrijk noch mangelt; zoo kan[91]
[92] ik mij echter quaelijk onthouden, van te vraeghen, wat daeraf te
[93] verwachten staet; dewijl 't met de beloofde tekening des Mark-[93]
[94] graeven van Tresnel zoo lang aendraeght; ende mij dunkt dat 'er[94]
[95] een' kink in den kabel zijn moet.

Vervolg; het gevaar voor onze oostgrens. - Beleg van Atrecht, beleg van Turijn. - De verlening van de orde van St. Michiel is nog steeds niet afgehandeld.

Eindnoten:

2 Goudestein, zie *1031* r. 61.
3 *vriendelijke vonden:* aardige bedenksels: als Barlaeus daar deel aan had, moeten het verzen, raadsels o.i.d. geweest zijn.
5 *iem. de tijd ontfutselen:* maken dat hij niet merkt dat de tijd voorbijgaat.
8 *niettegenstaende enz.:* heeft betrekking op ‘welaengenaem’.

9 *de gemejne zaek:* of de res publica of het gemeenschappelijk belang van Hessen en de Nederlanden.
12 *verbrodt:* bedorven. Hooft doelt op tegenspoed van de protestantse partij in Duitsland: Saksen-Weimar was in 1639 plotseling overleden; de Zweedse generaals misten een coördinerende chef. De Landgravin kreeg op den duur sterke steun van Brandenburg, waar (de grote) keurvorst Friedrich Wilhelm in 1640 opvolgde; *ende* (*'t is*) *niet buiten zorgh:* en er is reden voor de bezorgdheid.
14 *op onzen arm:* op onze hals, op ons dak, vgl. o.a. *1025* r. 47.
16 *zejlsteen:* magneet.
17 *ijzer:* wapenen.
21 *met vellen:* door het neerwerpen.
22 *verzieren:* bedenken, verzinnen.
24 *voor dezen:* eerder, vroeger.
27 Brisak: Breisach.
28 *kommerlijk:* bezwaarlijk; *zich vertuyen:* zich vastleggen aan.
30 *den verleghenen:* de in gevaar verkerenden.
tschrap: stevig op de been.
31 *ten quaedtste koomende:* als wij in de grootste nood geraken.
32 *mits:* aangezien.
34 *bestaen:* in stand blijven, in stand gehouden kunnen worden (WNT *bestaan* (*II*) 2103 B 2).
dewijl...magh: terwijl ze geen kans hebben.
35 *lijftoght:* proviand.
volghen: ten deel vallen, vgl. laten volgen: sturen, brengen (Mnl. Wdb. *volgen* 830 B 2); *een' versche wejde zoeken:* een ander gebied als voedselbasis opzoeken.
40 *van voore en van achter:* ten N. (Westfalen) en ten Z. (Beieren); *gepraemt:* bekneld.
41 *wanraedighejt:* verkeerd beleid.
42 *nu 't omkomt:* nu 't erop aankomt (WNT *omkomen* 341 II 2 a).
43 *geschaepen:* bestemd.
44 De Spanjaarden kunnen, zegt Hooft, òf de belegeraars (‘in hun voordeel’ - waar zij een vooruitgeschoven post hebben) òf de voor de belegeraars bestemde proviand aanvallen. Zij deden het een zowel als het ander en brachten de belegeraars zeer in 't nauw.
47 *zoo hij boven staet:* als hij (de vijand) het wint (en dus de approviandering belet) (WNT *bovenstaan* 909 2).
50 *mejnt:* verwacht.
52 *hun:* de Fransen; *het legher:* het legerkamp voor Atrecht.
53 *bezinnen:* bedenken; *misdujdsels:* verkeerde uitleggingen.
op: van, ter verklaring van.
54 *Mij...leezen:* Ik herinner mij, gelezen te hebben.
56 *onlanx:* korte tijd; Bourbon, le Connétable, voerde de troepen van Karel V aan bij de ‘sacco di Roma’, de bezetting en plundering van Rome in 1527.
57 *willends:* goedschiks.
59 *verordent tot bijstandt:* gelast, hulp te bieden.
60 *daer:* terwijl toch.
61 *wen...koomen:* indien ze al in de legerplaats (van Harcourt) kunnen komen.
64 *hertredt:* terugtocht; *pejnst op:* denkt aan.
66 *niet:* niets.
67 *Moghte men:* Als men kon (N.B. telkens hoofdzin zonder inversie na adv. bijzin).
70 *week:* nat (Mnl. Wdb. *weec* 2021 2).
71 *toonen...toe:* begunstigen dit minder.
72 *zinlijk:* aardig (*1031*).
78 *betongt:* Barlaeus zal wel vertellen wat er op Goudestein, na het vertrek van Van Wickevoort, is voorgevallen.
91 *die mijne zaek:* die zaek van mij (St. Michiel).
93 *tekening:* ondertekening.
94 Markgraaf van Tresnel: vgl. *951, 952*; *aendraeght:* duurt, op zich laat wachten (WNT *aandragen* 107 II).

1033 *Aen mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheere van haere Hooghejt van Hessen, op de singel, bij Jan Rooden tooren, in de ploegh tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Mijn' Heere, ende Neeve,

[2] Wen U. Ed. schoon zich in ijetwes tegens mij onvrundtlijker[2]
[3] quaeme te bewijzen, zoo zoude d'ontallijkhejt der gunsten, van[3]
[4] haer genooten, mij niet laeten voelen dat 'er ijet afging. Zoo verre
[5] is 't van daer, dat ik het ujtstellen van U. Ed. Gestr. laeste verkund-[5]
[6] schapping, 't welk met volle rede geschiedt is, voor plichtverzujm[6]
[7] zouw kunnen rekenen. U. Ed. Gestr. gelieve ook te gelooven, dat,
[8] zoo ik op gister t'Amsterdam geweest waer, ik niet gefaeld zoude
[9] hebben, uwer Ed. Gestr. de moejte van 't schrijven af te neemen[9]
[10] door een' andre moejte, misschien immers zoo verdrietigh;[10]
[11] naemelijk door mijn verzoek. Maer onze Neef van Zurk, zijnde,[11]
[12] met zijn huisvrouwe, hier verscheenen op dinxdagh lestleden, ende
[13] op Donderdagh vertrokken nae Lejde, om des zaeterdaghs weder
[14] herwaerts te keeren, is oorzaek geweest, dat mijn' Hujsvrouw met
[15] haere dochters gister zijn' Hujsvrouw naer Amsterdam ging ver-
[16] zelschappen, om zijner Ed. zoo veel tijdlijker t'ontmoeten. Zijn'[16]
[17] Ed. heeft ons wel eenighe loopmaeren over gebracht: maer alles is
[18] mij laf, bij 't zout der bondighe brieven van U. Ed. Gestr.: behalven[18]
[19] dat zij doorgaends niet dan gewisse waerhejt, daer men op staen
[20] magh, melden. Men moet bekennen, dat de Graef van Harcourt
[21] een' sterke Fortujn heeft, indien 't geen van U. Ed. Gestr. voor[21]
[22] twijfelachtigh wort ujtgegeeven, bevonden wort zeker te gaen. De[22]
[23] naeste brieven zullen ons ujt den droom helpen: waernae mij zeer
[24] verlangt; ende niet min nae beschejdt hoe de aenslagh van den
[25] Cardinael Infant op 't legher voor Atrecht, oft op den toevoer der[25]
[26] Franchojzen derwaerts, zal afgeloopen wezen. Daerentussen staet[26]
[27] het mij, naer de kleene oft geene kennis, die ik heb van krijszaeken,
[28] wat vreemdt voor, dat een hejr, 't welk den vijandt aen de bewal-[28]
[29] lingen niet heeft kunnen keeren, den zelven, wanneer hij noch den[29]
[30] ujtval der belegherden te baete kreegh, zoude verwonnen hebben,[30]

* Origineel. UBA II C 13.213.

[31] ende zoo groot een' neerlaegh daeronder gedaen. Ik vreeze al te[31]
[32] zeer, dat de hinkende boode heel andre tijding zal brengen: ende[32]
[33] dat men smaeklijk gerucht ujtstrojt, eensdeels om de gemeente niet[33]
[34] klakkeloos te verbluffen, eensdeels om 't legher voor Atrecht bij[34]
[35] adem te houden, en den belegherden angst aen te jaeghen: door[35]
[36] welke konstenaerijen wel eer goede steden verschalkt zijn, en tot[36]
[37] overgift beweeght. Maer 't is te duchten, zoo de zaek op deze[37]
[38] moere lejdt, dat de Cardinael Infant middels genoegh zal vinden,[38]
[39] om dien van binnen 't hart onder den riem te steeken, met over-[39]
[40] brieven van de rechte geleghenhejt der dingen. 'T waere ook zeker[40]
[41] wel een' overgroote gunst des gelux, dat het den Graef van
[42] Harcourt, door d'eighen' handen van zijnen vijandt, zoude hebben
[43] doen spijzen; en daerenboven des andren daeghs den Burghgraef
[44] van Turenne, met zoo veel versch volx ende voorraeds in 't legher[44]
[45] gebraght. Maer zoo het tegendeel gebeurt is, 't werk voor Atrecht
[46] zal 'er, mijns bedunkens, nae lujsteren, en een' quaede kreuk[46]
[47] neemen. Ook kan ik voor geen goedt teeken aenzien, dat de
[48] Spaenschen zijn koomen legheren tussen Atrecht en Dourlans.[48]
[49] Want hoe zullen de geenen, die hun dit niet hebben kunnen belet-
[50] ten, hun kunnen verbieden 't zelfste te doen op den wegh van An-[50]
[51] cre? Aen dit bedrijf schijnt de Cardinael Infant meester van 't veldt[51]
[52] te wezen. Doch, die de geleghenhejt der plaetsen ken, zoude beter[52]
[53] hieraf kunnen oordeelen. Dat 's Paus bode, in dit gewright van
[54] tijde, voorslagh van pajze doet, schijnt wel een' deun; indien het[54]
[55] voor Turin niet quaelijk gegaen is, en de Franchojzen daerover de[55]
[56] ooren tot voorstel van Bestandt nijghen. Beklaghlijk Dujtslandt!
[57] U. Ed. Gestr. troost het ijetwes, met hoope van afwending der
[58] Kajzarsche krachten, door 't overgaen van Atrecht, oft eenighen[58]
[59] toeleg des Prinsen van Oranje. Dan 't eerste is onzeker, ende, in
[60] allen gevalle, geschaepen te traegh bij te koomen: van het tweede
[61] hoort men nauwlijx woordt oft windt: 't welk mij grootlijx ver-
[62] wondert. Onz volk moet bijster afgemat zijn door de harde
[63] betegeningen in Vlaendre; oft de plaetsen des vijands al te wel ver-[63]
[64] zorght; dewijl zijn' Hooghejt dus lange haere rust houdt, die haer[64]
[65] plagh haest te verveelen. Brisak dan, naer ik scheppe ujt U. Ed.[65]
[66] Gestr. schrijven, is Fransch zonder tegenzeggen. Ziet daer het werk
[67] ten ejnde, om 't welk zoo veel is t'zaemen gehaelt. God geeve U.[67]
[68] Ed. Gestr. zoo zij nae den Haegh trekt, gelukkighe rejze, en
[69] wederkoomst, op de welke ik hoope door haer van ijet bezonders[69]
[70] verstendight te worden. Im middel <s> gebied' ik mij, op 't
[71] nedrighste t'haerwaerts, kussende met haeren oorlof de waerde
[72] handt van Mê Vrouwe onze Nichte, nevens eerbiedighe groetenisse

[73] ook van mijn' Hujsvrouwe ende onz gezelschap, welx wachten mij
[74] geenen tijdt laet om U. Ed. Gestr. geduldt, in 't lezen van deze
[75] ongerijmde brabbelingen, langer te misbrujken, dan met zeggen,[75]
[76] dat is, ende altijds blijven wil,

[77] Mijn' Heere ende Neeve,

[78] U. Ed. Gestr.

[79] Onderdaenste, verplichtste

[80] dienaer,

[81] P.C. Hóóft.

[80] Van den Hujze te Mujde,

[81] 29 Julij. 1640.

Vervolg. Breisach is door de Fransen veroverd. - De Prins onderneemt onbegrijpelijk weinig.

Eindnoten:

2 *Wen...bewijzen:* Al geviel het ook, dat u zich in enig opzicht minder vriendelijk tegen mij toonde.
3 *zoude* (...) *mij niet laeten voelen:* zou (...) maken dat ik niet voelde.
5 *van daer:* er vandaan.
verkundschapping: mededeling.
6 *met volle rede:* volkomen gemotiveerd.
9 *de moejte af te neemen:* de last te besparen.
10 *immers zoo:* wèl zo.
11 *verzoek:* bezoek.
16 *tijdlijker:* eerder.
18 *bij:* vergeleken met.
behalven dat zij: terwijl zij (de bondige brieven van v.W.) bovendien.
21 *voor twijfelachtig wort ujtgegeeven:* als twijfelachtig wordt meegedeeld.
22 *zeker gaen:* zeker zijn.
25 *oft op den toevoer*, vgl. *1032* r. 47.
26 *staet mij vreemdt voor:* komt mij vreemd voor.
28 *een hejr:* het Franse leger dat Atrecht ingesloten houdt.
de bewallingen: de circumvallatie, vgl. *896*.
29 *hij*, nl. de vijand.
30 *de belegherden:* het Spaanse garnizoen van Atrecht.
31 *een neerlaegh gedaen:* een slachting aangericht.
32 *de hinkende boode:* de latere brenger van ongunstiger berichten (WNT *bode* 32 4e al.).
33 *smaeklijk:* aangenaam, gunstig klinkend.
de gemeente...verbluffen: het publiek niet plotseling te laten schrikken; *eensdeels* (...) *eensdeels:* eensdeels (...) anderdeels.
34 *bij adem houden:* de moed erin doen houden.

35 *door welke konstenaerijen:* kunstgrepen als waardoor.
36 *wel eer:* vroeger wel; *goede:* sterke.
37 *zoo...lejdt:* als het zo met de zaak gesteld is (vgl. *260* r. 4).
38 *middels* (gen. part.).
39 *overbrieven:* per brief oversturen (door postduiven).
40 *rechte:* ware.
het: het geluk.
44 *'t legher:* Harcourt's legerplaats voor Turijn.
46 *'er nae lujsteren:* er invloed van ondergaan; *een quaede kreuk neemen:* een ongunstige keer nemen.
48 Dourlans: Doullens.
50 den wegh van Ancre: (stadje aan de gelijknamige rechterzijrivier van de Somme, ten Z. van Atrecht) de belegeraars worden van de wereld afgesneden.
51 *Aen dit bedrijf enz.:* Naar deze handelingen te oordelen schijnt de C.I. het open veld te beheersen.
52 *ken* (conj.)*:* kende.
54 *een deun:* een grap; *indien...is:* tenzij het voor Turijn slecht afgelopen is.
55 *daerover:* daardoor.
58 *'t overgaen van Atrecht:* dit had 9 aug. plaats (zie het ooggetuigeverslag vVI. III 478, Bijl. V en desgewenst de dramatisering door E. Rostand, *Cyrano de Bergerac*, 4^{e} acte).
63 *betegeningen* (pur.): rencontres, gevechten.
64 *die:* welke rust.
65 *haest:* gauw; *ik scheppe ujt:* ik ontleen aan.
67 *t'zaemen gehaelt:* als voorbereiding bijeengebracht (WNT *samenhalen* 45 1).
69 *op de welke:* bij welke gelegenheid.
75 *ongerijmde brabbelingen:* waardeloze praatjes.

1034 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Cum me nuperi itineris turbonem et festinantium matronarum
[2] virginumque remoram tuis ad nobilissimum Vicofortium literis[2]
[3] incessis; tanto aequiore animo haec tua maledicta fero, quanto tu
[4] minus iniquo ista scripsisti. Opus est Davo, non in fabula solum,[4]
[5] sed et in mensa, et lecto, et itinere. Languet sine tumultu vita
[6] humana. excitandi interdum fluctus in placido mari, ne dormiamus
[7] nautae. Matronas virginesque quod attinet, servavi invitas. dum
[8] enim abituritionem modeste simulant, mea importunitate detentae
[9] fuerunt non male. Ex quo à vobis discessi, epulati sumus opiparè
[10] ego et cognatus tuus cum Andromache sua in Lacubus Diemensi et[10]
[11] Bylmensi. Iam nova audi, ut credas mihi ferias esse, et indulgentiam
[12] magni otii. aliena negotia curo, excussis propriis. Appulere, uti
[13] audivisti ante, naves onerariae octo ex Oriente, totidem ex
[14] Occidente, aliae è mari Mediterraneo, pretiosissimis omnes
[15] mercibus onustae. Mihi quanquam ex tam immani messe
[16] spicilegium nullum reliquum sit, meo tamen gaudio juvo patulas
[17] fauces multa petentium; gallis gallinaceis similis, qui ubi ova
[18] peperere gallinae, nec ipsi, nec sibi, sed domino ingenti cantUEt[18]
[19] strepitu insolentiore gratulantur alienae felicitati. Utinam exoticae
[20] istae merces culinarum solummodo essent solatia, non avaritiae,
[21] superbiae, luxusque nostri scelerata materies. In Insubribus pergit[21]
[22] Gallus et Hispanus gloriam ex hominum laniena quaerere. Hostes
[23] sumus humani generis, quotquot flocci facimus hominem, mundi
[24] imperatorem, Dei Opt. Max. artificiosissimam fabricam. Venetus
[25] suo more spectatorem agit, ne partes offendat. Banirius grandem
[26] exercitum non armis, sed fame atteri dolet. nec hostem habet, quem
[27] praelio aggredi possit miles, nec quod mordeat. Ratisbonae de
[28] Imperii rebus concilia habentur, majore, ut auguror, apparatu,
[29] quam rerum successu. Wimariensium aliquot copiae, amisso Duce
[30] Bernardo, degeneres, ob ignaviam alicubi vapulavere. Gallia et
[31] Hispania concussis certatum viribus de Atrebato dimicant. Longae[31]
[32] Gallorum morae suspectae prudentioribus. Interest Cardinalis[32]
[33] Hispani, ne urbs illa liliis coronetur. Forte et hic, ut nostrate[33]
[34] proverbio dici solet, magnam controversiam dirimet μαγειρος
[35] (*coquus*). Imperator Ottommanicae portae vivere desiit, ne putes
[36] Mahometem dare posse suo successori, quod nequiit sibi. Britannus[36]
[37] terret, et terretur. Nisi egeret aeris maximus Rex, posset[37]

* Barl. Epist. n^{o} 413.

[38] diffringere adversantium portas, et montes sylvasque Caledonias
[39] penetrare. Nunc nobiscum pacisci cupit, ut litem veterem redimant
[40] Societatis Indiae opulenti negotiatores. Sclopeto ictus Gubernator
[41] Neomagensium, sensit, nullo fata loco posse excludi, et in medio[41]
[42] etiam Tibure esse Sardiniam. Auriacus altero molimine frustratus,[42]
[43] tertium jam non minore animo audet. Belli incerta, prudentia,
[44] mora, occasione reguntur. Ausim nobis adhuc polliceri facinus
[45] tanta indole dignum. Vale cordatissime et suavissime Heros, et
[46] syllogen hanc publicae et privatae fortunae argumentum crede
[47] indubium oscitantis et somniculosi scriptoris. Salutant Te,
[48] Dominamque Hoofdiam, non Hoofdii, et propagines vestras
[49] filiae meae filiusque. Amstelod. prid. Cal. Sextil. 1640.

VERTALING

Nu ge op mij als op den man, die uw reis van onlangs in de war heeft gestuurd en zich spoedende huisvrouwen en maagden tot vertoef genoopt, in uw brief aan den hoogedelen Wickevoort lostrekt, wel, met te minder tekort aan gelatenheid verdraag ik deze uwe lasteringen, naarmate gij die met te meer gelatenheid hebt neergeschreven. Er is behoefte aan een Davus, niet in het toneelstuk alleen, maar ook aan tafel, ter sponde en op reis. Saai kwijnt zonder alarm het menselijk leven weg. Opgezweept moeten somtijds de golven op vredige zee, opdat de schippers niet slapen. Wat de huismoeders en maagden aangaat, bewaard heb ik ze haars ondanks. Want toen ze haar wens om heen te gaan vol zedigheid veinsden, zijn ze door mijn lastig aandringen vastgehouden, niet kwaad! Nadat ik van u ben weggegaan, hebben wij copieus gedineerd, uw verwant met zijn Andromache en ik, in Diemer- en Bijlmermeer. Wil nu naar de nieuwmaren luisteren, opdat ge moogt geloven, dat ik vacantie heb en de inschikkelijkheid, die gepaard gaat met langdurig ongestoorde rust van zaken. Om anderer zaken maak ik me druk, nu ik de eigene van mij heb afgeschud. Binnengelopen zijn, gelijk ge hebt gehoord tevoren, vrachtschepen, acht stuks, uit de Oost, evenzovele uit de West, nog weer andere uit de Middellandse Zee, alle met de kostbaarste waren geladen. Schoon mijzelf uit zo onmetellijken oogst geen enkele arenlezing gelaten is, ondersteun ik toch met eigen vreugd de wijdopen kelen van wie velerlei bejagen; op de hanen van de hoenderachtigen gelijkend, die, wanneer hun kippen een ei hebben gelegd, niet voor hen, noch voor zichzelve, maar voor den eigenaar, onder ontzaglijk gekraai en overmoediger luidruchtigheid dan gewoonlijk hun gelukwensen brengen aan andermans voorspoed. O, mochten die exotische waren alleen maar tegemoetkoming zijn voor de keukens, niet voor onze hebzucht, trots en overdaad de misdadige stof. In de omgeving van Turijn gaan Fransman en Spanjaard voort, roem in mensenslachterij te zoeken. Vijanden zijn wij van het menselijk geslacht, wij allen, die nul en van gener waarde achten den mens, der wereld gebieder, van den Algoeden en Algroten God het schoonste kunstwerk. De Venetiaan naar zijn gewoonte speelt den toeschouwer, om partijen niet voor het hoofd te stoten. Wat Banér aangaat, dat zijn omvangrijk

leger niet door wapengeweld, maar verhongering wordt uitgeput, ziet hij met lede ogen aan. De soldaat heeft noch een vijand, dien hij in een slag zou kunnen aanvallen, noch iets om op te bijten. Te Regensburg worden aangaande de belangen van het Keizerrijk samenkomsten gehouden, met grootser praal, heb ik zo'n voorgevoel, dan feitelijk succes. Enige troepen van de manschap van Saksen-Weimar, na het verlies van Hertog Bernhard onmanlijk verbasterd, hebben tengevolge van lafhartigheid hier of ginder klop gekregen. Frankrijk en Spanje hebben hun strijdkrachten in wedijver wakkergeschud en vechten nu om Artois. Het lange dralen van de Fransen wekt verdenking bij mensen met meer vooruitzienden blik. Het is van belang voor den Spaansen Kardinaal, dat die stad niet met leliën worde gekroond. Misschien zal ook hier, zoals dat pleegt gezegd te worden in een spreekwoord van ons volk, ‘de kok de grote twist beslechten’. De gebieden van de Ottomaanse Porte heeft opgehouden te leven; ge moet dus niet menen, dat Mahomet bij machte is zijn opvolger te geven, wat hij niet zichzelf heeft kunnen geven. De Brit verschrikt en wordt verschrikt. Indien het den groten Koning niet aan de duiten ontbrak, zou hij in staat zijn, de poorten van wie zich tegen hem verzetten, te verbrijzelen en de bergen en bossen van Schotland binnen te dringen. Nu begeert hij met ons in vrede te leven, opdat de welgestelde handelaren van de Indische Compagnie het oude geschil door schikking bijleggen. Door een kanonskogel getroffen heeft de Gouverneur der Nijmegenaren ondervonden, dat ‘'t sterfuur nergens ge buiten kunt sluiten’ en dat zelfs ‘midden in Tivoli, 't Kuuroord, rondwaart Sardinië's pest’. Oranje, in zijn tweede onderneming teleurgesteld, waagt reeds een derde met niet minderen moed. De oorlogswisselvalligheden worden door verstandig beleid, geduldig wachten en 't grijpen van de kans bestierd. Ik zou ons nog altijd een gewichtige daad durven beloven, zo groot talent waardig. Vaarwel, verstandige en innemende Heros, en houd deze collectie van gemeen en van persoonlijk lotgeval voor het ontwijfelbaar bewijs van een geeuwerig en sluimerziek scribent. De groeten aan U, aan Vrouwe Hooft (niet: de mevrouw van Hooft) en aan uw spruiten verzoeken mijn dochters en zoon.

Amsterdam, 31 juli 1640.

Binnen- en buitenlands nieuws.

Eindnoten:

2 *1032* van Hooft aan J. van Wickevoort, over verblijf op Goudesteijn bij Joan Huydecoper, Heer van Taemen.
4 Davus: in Terentius' *Andria* een slimme slaaf, die zijn meester trouw en energiek helpt. Zo hielp Barlaeus zijn gastheer Taemen (aldus Hooft t.a.p.) ‘ons den tijdt t'ontfutselen en ons vertrek te verhindren’.
10 Andromache was de trouwe, waardige gade van den Trojaansen held Hector.
18 *ipsis* ware beter.
21 Vgl. *1032, 1033*.
31 *de Atrebato:* om Artois.
32 bedoeld wordt de Kardinaal-Infant.
33 urbs illa: Atrecht; *liliis:* de lelies in het wapen der Franse Koningen.

36 Er was na de dood van Mohammed een heftige discussie in de moskee van Medina pro en contra de waarheid van het feit van zijn gestorven-zijn.
37 Karel I van Engeland.
41 Martialis 4, 60, 5.
42 Martialis 4, 60, 6. Sardinië was berucht om zijn slechte klimaat, in tegenstelling tot het lustoord Tivoli.

1035 *Aen den Heere Gerart Staekmans, gemaghtighden Raedsheere der Ed. Grootmo: H.H. Staeten van Vrieslandt ofte welwaerdigh Lidt van 't amtgenootschap der Ed: Grootmo: H.H. Gemaghtighde Staeten van Vrieslandt, tot Leeuwaerde.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] De bewustenis mijner oprechte geneghenhejt ten dienste van U. Ed.[2]
[3] heeft mij altijds verboden te twijfelen aen de onverganklijkhejt van
[4] haere gunste t'mijwaerts. De quijni<n>g Uwer Ed heb ik tot[4]
[5] verschejde rejzen, met zeer gevoelijke droeffenis, vernoomen;[5]
[6] meermaels daernae verneemende, ujt vreeze voor een verlies,[6]
[7] waerin mij, nevens 't gemeene deel des Vaederlands, 't mijne in 't
[8] bezonder zoude te draeghen staen. Derhalven schep ik geen' geringe
[9] verquikking ujt haere beternis; en deze ujt U. Ed[s] schrijven aen den[9]
[10] H. Beverwijk, 't welk zij zich gewaerdight heeft, met die welaer-[10]
[11] dighe vejrsen, mij toe te vejrdighen; ende teffens mij haere behulp-
[12] zaemhejt, tot goedmaeking der schuldt van dat Landschap aen mij,[12]
[13] te gemoete te draeghen. Het bondtschrift is losbaer met 6000 gl[13]
[14] hooftgelds; 't verloop over vijf jaeren en een half, verscheenen op[14]
[15] gister, klimt ter somme van 2320 gl. Maer, jujst te gelijk met U.
[16] Ed[s] welaengenaemen brief, ontfing ik kundschap, hoe Hans[16]
[17] Harmanszoon de Vries, ondburghermeester van Harlingen,
[18] gemaghtight van mij, bij mangel van andren toeverzight om 't[18]
[19] mijne te bekoomen, voor mij gekoft had een stuk lands van 100
[20] pondemaeten, geteekent N[o] 292, geleghen tot Hartwaerdt, voor de[20]
[21] somme van 8800 ggl. Doch slae ik daerom u. Ed[s] heusche aen-
[22] bieding niet af; alzoo 't lichtlijk geschieden konde, dat mij haer[22]
[23] voorstandt, zelfs in dezen, te staede quaem.

[24] Noopende den oorsprong der Nederlandsche beroerten, heb ik[24]
[25] niet anders kunnen ujtvorsen, dan 't geen voor dezen bij U. Ed.[25]
[26] gezien is. Moghte mij leezing van 't opgespeurde door U. Ed.[26]
[27] gebeuren, ik zoude, om met die eere haerder vrundschap te pron-
[28] ken, mijne Gladbeeken, oft, om beter te zeggen, Kladbeeken,[28]
[29] gejrne door bijstelling van zoo eenen diamant, beschaemen laeten:[29]
[30] gelijk ik mij beschaemt vind, over mijn' armoede, die geenen raedt
[31] weet, om de kleinoodjen, mij van UEd[s] Latijn toegeschikt,[31]
[32] eenighszins te vergelden, dan met geleent goedt. Het zal (vertrouw[32]
[33] ik) nut zijn om de weêrsmaek dezes geschrifts, ujt UEd[s] ooren te[33]

* Minuut. UBA II C 11.546.

[34] spoelen; en misschien haer bij wijlen doen denken aen den ejghen-[34]
[35] doom, waerin zij bezit het hart,

[36] Mijn' Heere, van

[37] U. Ed[s]

[38] Ootmoedighsten, onderdaensten

[39] dienaer,

[40] P.C. Hóóft.

[38] Van den Hujze te Muide,

[39] den 5[en] in Oestmaent.

[40] 1640.

W. Staekmans heeft zijn hulp aangeboden voor inlossing, door Friesland, van het door Hooft geleende geld. Hooft dankt hem en houdt zijn hulp graag te goed, want De Vries heeft juist met Hooft's machtiging een van de stukken land, die Friesland als delging aanbood, gekocht, maar dat behoeft het einde van de moeilijkheden niet te betekenen. - Hooft is dus op zijn weigering, in deze vorm van schulddelging te treden, teruggekomen (*1001*). Hoe dit in zijn werk gegaan is, en hoe Hans Harmanszoon de Vries, oudburgemeester van Harlingen, tot het behartigen van Hooft's belangen gekomen is, blijkt uit de correspondentie niet. Waarschijnlijk heeft Ds. Sixti, die hulp toegezegd had, dit geregeld, en ongetwijfeld werd zulke hulp van vreemde notabelen gehonoreerd. - Staekmans zou gegevens over de oorsprong van de opstand hebben die Hooft niet kent.

Eindnoten:

2 *De bewustenis:* De bewustheid, Het besef (WNT *bewust* 2438 Afl. alleen twee pl. bij Hooft).
4 *quijning:* zwakke gezondheid. Staekmans stierf in 1641.
5 *gevoelijk:* pijnlijk, scherp.
6 *meermaels daarnae verneemende:* als ik er, meermalen, naar informeerde; *een verlies enz.:* een verlies dat ik, behalve als schade voor het hele land (de Raad van State en de Staten-generaal waarvan Staekmans achtereenvolgens lid was, waren generaliteitscolleges), als persoonlijk verlies zou moeten dragen.
9 *en deze* (*schep ik*)*:* en deze beterschap ontleen ik; de H. Beverwijk: Dr. Johan van Beverwijck, 1594-1647, arts, raad enz. te Dordrecht, merkwaardig maar dilettantisch polygraaf.
10 *zij:* u; *welaerdighe:* heel bijzondere.
12 *goedmaeking:* aflossing; *dat Landschap:* dat gewest (Friesland).
13 *te gemoete te draeghen:* op voorkomende wijze aan te bieden; *bondtschrift:* obligatie. *losbaer:* aflosbaer.
14 *hooftgeld:* kapitaal; *verloop:* de verlopen rente, en rente op rente.
16 *kundschap, hoe:* mededeling, dat.

18 *bij mangel...bekoomen:* als er geen ander *uitzicht* is om te krijgen wat mij toekomt (in deze bet. hapax: WNT *toeverzicht* 824/825 3).
20 *pondemaet:* oude friese vlaktemaat = 36 3/4 are.
Hartwerd ligt enkele km. ten O. van Bolsward.
22 *haer voorstandt:* uw steun.
24 *Noopende enz.:* Staekmans schijnt gegevens over het begin van de Tachtigjarige oorlog te hebben aangeboden, nadat hij het eerste Boek van de *Nederlandsche Historien* gelezen had.
25 *dan 't geen...is:* dan u al gezien hebt.
26 *Moghte...gebeuren:* Als ik mocht lezen wat u gevonden hebt (waarna overg. op hoofdz. constr.).
28 *gladbeeken:* op diamanten lijkende bergkristallen uit Gladbeek (B.), vgl. *420, 422, 902*.
H. zet er nog een woordspeling op door zijn werk 'kladbeeken' te noemen.
29 *bijstelling:* toevoeging; *zoo eenen diamant:* zo'n (werkelijke) diamant.
31 *klejnoodjen:* Latijnse verzen van Staekmans? vgl. r. 10.
32 *geleent goedt:* Latijnse verzen van Barlaeus, vgl. *1036* P.S. en Barl. *Poemata* II 464.
33 *nut:* nuttig.
de weêrsmaek dezes geschrifts: de nare smaak van de Ned. Hist.
34 *denken aen den eighendoom, waerin zij bezit enz.:* eraan denken, dat u Hooft's hart in eigendom bezit.

1036 *Weledelen, gestrengen, zeer manhaften Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheere van haere Hooghejt van Hessen, op de singel, bij Jan Rooden tooren, in de ploegh tot Amsterdam.*

*
(*v. Wickev.*: 13 Aoust 1640 M. Hooft.)
Loont.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] U. Ed. Gestr. laet zich al te zeer pijnighen van haere zorghvuldighe
[3] geneghenhejt om mijn' al te graetighe zinlijkhejt te verzaedighen:[3]
[4] niet alleen met kundschap van alles wat 'er omgaet in de wereldt,
[5] maer ook met vertooning van 't geene beschooren schijnt te ge-[5]
[6] schieden, ende van U. Ed. Gestr. oogh, zoo helder ende doordrin-
[7] gende in stoffe van staet, wort afgezien. Zeker, U. Ed. Gestr. ge-[7]
[8] voelen van den gang der Dujtsche dingen, aen 't welk ik geen[8]
[9] wederleggen speur, maekt mij dikwijls zeer bekommert, in 't
[10] overpejnzen hoe zujr het 'er ujt zien wil, zoo wij ten naesten jaere[10]
[11] al 't Kajzarsche geweldt op onze grenzen krijghen. Het afschejdt,[11]
[12] verzocht ende verworven bij den Heere Melander quelt mij met
[13] tweederleij duchten: het eene, dat hij zijne spelde ujt het spel zoekt[13]
[14] te trekken ten aenzien der quaede kanse; het ander, dat Haer'[14]
[15] Hooghejt van Hessen in last zal zijn om eenen bequaemen overste,
[16] ende zijns gelijk in achtbaerhejt, te vinden. Maer mij angst boven[16]
[17] al, dat hij vrije rejzbrief van den vijandt verzoekt: waermede het[17]
[18] wel op verandring van meester, ende kiezen van de wederparthij
[19] moghte gemunt wezen. 'T geen mijn Heer de Groot zejdt van
[20] Luca, dat het zonder Meester blijft, weet ik niet waer 't vast is: 't[20]
[21] geen dezelve zejdt van 't sloopen der Villeroijsche benden, ende[21]
[22] daernae dat zij bij den Graef van Harcourt gekoomen *zien,* weet
[23] ik niet over een te brengen. U. Ed. Gestr. houde dit niet voor ujt-[23]
[24] geschooten, om haer de moejte van nieuw schrijven tot verklaering
[25] te verghen. Neen mijn hoope is dezelve haest ujt U. Ed. Gestr.[25]
[26] monde te verstaen. Want ik denk op woonsdagh eens t'Amsterdam
[27] te koomen, om mijnen Ad^{t} van Brussel, die met de Princesse van
[28] Hohenzoller in 't Landt gekoomen is, daer t'ontfangen, ende op[28]

* Origineel. UBA II C 13.214.
zijn,

[29] onzen zaeken te hooren. Midlerwijl gaet mijn' Hujsvrouw op
[30] morghen derwaerts, zoo om de Vrouw van Oudtwulven te[30]
[31] gelejden, als om eenighe orde te stellen. Ik vreeze, dat de drokke[31]
[32] bezighejt haer de eere benijden zal, van U. Ed. Gestr. ende[32]
[33] Mê Vrouw haere Gemaelinne te begroeten. Dies gelieve U. Ed.
[34] Gestr. haer ende mij te vergeeven, dat wij onze dienst- ende eer-
[35] biedenis hier in beslooten over zejnden, kussende, met U. Ed.
[36] Gestr. oorlof de handen onzer welwaerde Nichte, met zoo op-[36]
[37] rechte geneghenhejt, als is en ten eeuwighen daeghen blijven wil,
[38] Mijn' Heere ende Neeve,

[39] U. Ed. Gestr.

[40] Onderdaenste, ootmoedighste

[41] dienaer,

[42] P.C. Hóóft.

[43] U. Ed. Gestr. zij hooghlijk gedankt voor de vejrsen van den Heere
[44] Barlaeus, die wel braef zijn, naer zijn' E. gewoonte. Ik heb de eere[44]
[45] genooten van dezelve t'ontfangen ujt de eerste handt, maer gezon-
[46] den aen den Heere Staekmans nae Leeuwaerden, nevens mijn
[47] antwoordt op schrijven van zijn' Ed. Dat de Heer Barlaeus geen'
[48] dankzegging van mij vernoomen heeft, is ujt oorzaek dat ik waende
[49] zijn' Ed. quaelijk te beschrijven was, alzoo zij in haeren laesten[49]
[50] sprak van nae de Beemster te gaen. Ik bid U. Ed. Gestr. mijn'
[51] onschuldt, bij forme van voorraedt aan zijn' E. te doen, nevens[51]
[52] mijne dienstighe gebiedenis, die ik t'mijner overkoomste denk te
[53] vernieuwen.

[54] Van den Hujze te Mujde, diep in der nacht nae den 12^{en} van Oest-
[55] maent 1640.

Vervolg van *1033*. In het Duitse nieuws komt herhaaldelijk de landgravin van Hessen op de voorgrond, wier agent Van Wickevoort is en wier positie Hooft in verband brengt met de veiligheid van onze oostgrens.

Eindnoten:

3 *Mijn...zinlijkhejt:* mijn wel erg gulzige begerigheid.
5 *vertooning...geschieden:* uiteenzetting van hetgeen er beschikt schijnt te (zullen) gebeuren.
7 *afgezien:* vooruitgezien (WNT 1 *afzien* 2006 xvii-de E.)
gevoelen van: oordeel over.

8 *aen...speur:* dat ik geen kans zie, tegen te spreken.
10 *wil:* zal.
11 *geweldt:* macht, leger.
afschejdt: ontslag; Melander, vgl. *597*.
13 *zijne spelde ujt het spel trekken:* zich aan de zaken en hun kansen onttrekken (WNT *speld* 2691).
14 *het ander* (*duchten*)*:* de tweede vrees.
16 *zijns...achtbaerhejt:* zijn (Melander's) gelijke in prestige (dat voor de werving van soldaten van zo groot belang was).
mij angst: mij maakt bang.
17 *vrije rejsbrief:* vrijgeleide, paspoort (Melander liep in 1641 over).
20 *weet...is:* hoe die vork in de steel zit, weet ik niet (WNT *vast* 677 laatste al.).
21 *sloopen:* uiteendrijven (WNT *sloopen* 1880 7);
Villeroy: Nicolas de Neufville, markies resp. hertog de V., 1598-1685, maarschalk van Frankrijk.
23 *ujtgeschooten:* eruit gezocht (nog van posten in een boekhouding).
25 *dezelve...verstaen:* die weldra uit uw mond te horen.
28 *op:* aangaande.
30 *zoo* (...) *als:* zowel (...) als.
de Vrouw van Oudtwulven: dezelfde als 'Juffr. Tol' (*465, 539, 579*), Leonora's oudste vriendin. De heerlijkheid Oud-Wulven in het overkwartier van Utrecht werd in 1634 door 'Johan van Toll' gekocht van de fam. v. Wassenaer. 'Jan Toll' ging 4 september 1626 te Amsterdam in ondertrouw met Constantia van Gheel, wed. Lenaert Sweers. Volgens een geschreven genealogie (Centr. Bur. v. Gen., Algemene dossiers in voce Toll, v.) trouwde Jan van Toll seigneur d'Oud-Wulven et Waye Constantia van Geel, veuve de Leonard Sweerts, fille de Jean et Marie Coeimans; kinderen: Jean, Getrude, Constantia, Hendrick en Leonora. Allen te vinden in de Amsterdamse doopregisters.
31 *eenighe orde stellen:* dingen regelen.
32 *benijden:* misgunnen, dus ontnemen.
36 de slotformule loopt niet goed, want 'als is...P.C.H.' kan niet afhangen van 'geneghenhejt'; had Hooft, zoals gewoonlijk, geschreven 'zoo oprecht een' in plaats van 'oprechte', dan had de zin betekend 'met een even oprechte genegenheid als (waarmee) P.C.H. uw dienaar zal blijven'.
44 *braef:* goed, mooi, knap.
49 *zijn' Ed. ... was:* dat (Mem. 7) hij moeilijk per brief te bereiken was.
51 *onschuldt:* verontschuldiging; *bij...voorraedt:* bij voorbaat.

1037 *Aen mijn Heer, mijn Heer Joachimus Vickefort. Ridder ende raet van haer Ex^tie^ de Lantgravinne van Hessen, woonende op de cingel bij den Dolphijn, Amsterdam.*

*
port,

...

[1] Fui tecum Muydae, ubi Hoofdius, Leonora, Susanna, Constantia,
[2] egregiis exemplis magnarum virtutum documenta nobis dedere.
[3] Equidem in Hoofdio praeter facundiam, prudentiam, comitatem,
[4] admiratus semper fui priscam illam morum simplicitatem, nec
[5] fluxos hujus seculi ritus, quibus vicina Gallia Batavorum
[6] constantiam expugnat, et in Proteos transmutat. In Leonora, tanti[6]
[7] viri conjuge, Cornelias, et Sempronias, et Placidias, et Flaccillas, et[7]
[8] Serenas adspicio; hoc uno ab illâ dispares, quod à magnis virtutibus
[9] secreverit grande supercilium, nec pro dote triumphos numeret.[9]
[10] Susanna comis est sine fuco, diserta sine arte, modesta sine
[11] affectatione, sine ostentatione sciendi avida. Constantia primam
[12] virtutem putat, omnes complecti posse, et dissimulare singulas.[12]

[13] .....

[14] Poelgeestae ad Rhenum, 12 Sextil.

[15] 1640.

[16] C. Barlaeus

VERTALING

....

(Verder) ben ik met u in Muiden geweest, waar Hooft, Leonoor, Susanna en Constantia door hun exemplaire gedragingen aan ons van hoge zedelijke eigenschappen de blijken hebben gegeven. Ik voor mij heb in Hooft naast zijn gemakkelijk spreken, zijn verstandigheid en vriendelijk optreden, altijd bewonderd - iets van den ouden stempel! - dien eenvoud van zijn karakter: niet de wufte manieren van deze eeuw, waarmede het genabuurd Frankrijk der Batavieren vaste geaardheid breekt en in een Proteus-geaardheid omzet. In Leonoor, de gade van zo groot een man, zie ik de Cornelia's en de Sempronia's, de Placidia's, Flaccilla's en Serena's voor mijn ogen, in dit ene slechts van haar verschillend, dat zij haar hoge eigenschappen heeft weten vrij te houden van ‘het opgetrokkene wenkbrauwenfronsen’ en niet ‘als meegekregen met haar bruidsgift al de zegekarren der familie opsomt’. Susanna is vriendelijk zonder lozen schijn, weet haar gedachten zonder gekunsteldheid goed uit te drukken, is zedig, zonder dat ze zich aanstelt, en zonder vertoon weetgierig.

* Origineel. UBL. Pap. 8.28.

Constantia acht het de eerste deugd, dat men het vermag, aan alle zich toe te wijden, en toch bij elke op zichzelve doet, of men die deugd niet kent.

....

Te Poelgeest aan den Rijn, 12 augustus 1640.

C. Barlaeus.

Barlaeus prijst Hooft en zijn gezin.

Eindnoten:

6 Proteus, een zeegod, die kon voorspellen, maar nooit wilde; trachtte men hem nu te grijpen, dan nam hij achtereenvolgens een gehele reeks aan van schrikwekkende gedaanten; alleen wie niet terugdeinsde, maar vasthield, tot de cyclus was afgewerkt, kreeg hem murw. Uitvoerig Homerus, *Odyssea* 4, 384-570; Vergilius, *Georgica*, 4, 387-451.

7 Cornelia, moeder van de volkstribunen T. Sempronius Gracchus († 133 v.C.) en C. Sempronius Gracchus († 121 v.C.) en van de Sempronia die huwde met P. Cornelius Scipio Africanus Minor († 129 v.C.). Bekend uit Plutarchus, *Vitae Gracchorum* en passim; Placidia, zuster van keizer Honorius (395-423) (Claudianus, *in consulatum Stilichonis Secundum* 357); Flaccilla, zijn moeder, vrouw van keizer Theodosius (379-395) (Claudianus, *epithalamium in nuptias Honorii* 43); Serena, oomzegster, later door adoptie dochter van Theodosius, vrouw van den Vandaal Stilicho, Honorius' machtigen dienaar († 408 n.C.) (Claudianus, *Laus Serenae* e.a.).

9 Toespeling op Iuvenalis 6, 167-169.

12 *omnes*, sc. deugden.

1038 *Aen mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheere van haer' Hooghejt van Hessen, op de singel, bij Jan Rooden tooren, inde ploegh tot Amsterdam.*

*
(*v. Wickev.*: 29 Aout 1640 M. Hooft.)

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Hebbende mij zoo onlanx de eere gëejghent, van de kundschap-[2]
[3] pen des wereltschen beloops ujt U. Ed. Gestr. monde te verstaen;
[4] zoo waend' ik niet, dat U. Ed. Gestr. haere bezigheden zoude
[5] gebrooken hebben, om mij te verplichten met haeren welaenge-
[6] naemen van eergister; die mij op gisteravondt zoo spaede ter handt
[7] quam, dat de tijdt, en eene mijne swakhejt gesprooten ujt een[7]
[8] quaedt dat men voor een geneezmiddel rekent, niet toelieten
[9] vejrdighlijk te antwoorden. U. Ed. Gestr. verjeghenwoordight mij[9]
[10] zoo schilderachtigh den standt der Dujtsche zaeken, dat mij dunkt[10]
[11] deel te draeghen aen de ellenden onzer Bondtgenooten, en aen' t
[12] ongelijk en ongeluk, geleden bij zoo braef eene Vorstinne. 'T waere[12]
[13] voorwaer al te kleen een bewijs van medelijden met haere Hooghejt,[13]
[14] en van voorzienighejt noopende onz ejghen welvaeren; indien onze[14]
[15] Regeering, in plaetse van der verleghene de handt te bieden, haer[15]
[16] met nieuw ongerief, tot mindering haerder krachten, bedroefde.[16]
[17] Mijn wensch doet mij hoopen, dat de Hooghejt des Prinsen haeres[17]
[18] ooms dien slagh, indien hij is opgeheven, tijdtlijk breeken zal. Ende[18]
[19] wat kan men, met onze troepen, die doch op dit einde des zoomers
[20] niet geschaepen zijn den Spanjaerde veel afbrex te doen, veel nut-[20]
[21] ters bestaen, dan de zelve den Bondtgenooten bij te zetten, tot[21]
[22] verlichting haerder Hooghejt, en afwending van onz eighen onhejl;
[23] gemerkt men ons door haere zijde poogh te quetsen? Maer, hoe het[23]
[24] ook gae, haere voorighe handelingen doen mij gelooven, nevens
[25] U. Ed. Gestr. dat haere standtvastighejt niet bezwijken zal; ende
[26] dat zij, ten quaedtsten koomend ('t welk God verhoede) noch[26]
[27] grooter gloorij met haer verlies, dan andren met hunne winst,[27]
[28] zoude behaelen. In de punten des verdings met Atrecht, houd ik het[28]
[29] 7[e] 't vorderlijkste voor den Franchojs, om dat het belooft geene[29]
[30] schattingen te heffen, dan bij inwillighing der Staeten. Want deze
[31] voorwaerde dient om den andren Waelen de vreeze te beneemen,

* Origineel. UBA II C 13.215.

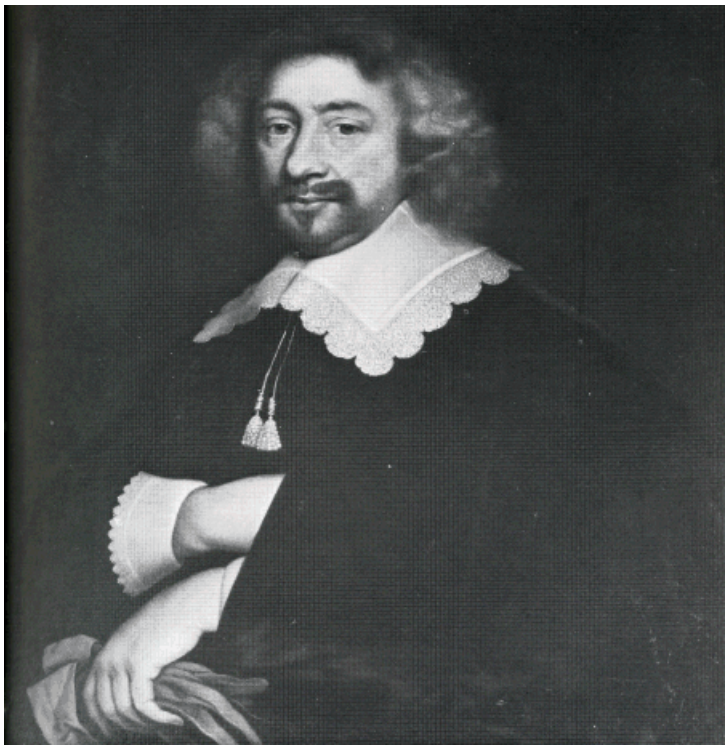

15 Joan Coijmans

16 Pieter Jacobsz. Olikan

17 Maritge Claesdr. Voogt

NEMO IGNAVIA FACTUS IMMORTALIS.
Micrevelt Pinx. 1636. Matham sculp.
Adſpice, non quem Cirrha dedit, ſed Belgica vatem
Cui ſacrum ex alia Phocide fluxit epos.
Principes Hebræi numeros et verba diſertus
Fatur & ad Latij plectra Sionis opus.
Palladis augustas implet Sapientia chartas,
Gorgoneasq; timent Livor et Ira minas,
Regia ſeu pulchris Maeſtas ſcribitur auſis,
Seu Veneti ſedes imperioſa ſoli.
Publica cum dubias aperit Facundia cauſas,
Iſto Mercurios credimus ore loqui.
Ipſa dedit Nemeſis gladios, Aſtræa bilancem,
Et Batavum tanto vindice iura valent.
Cingitur his Patriæ famulans inſignibus ætas,
Et Superos gaudet conciliare ſibi.
Deſine pro populis murari, Belga, loquentem.
Cum tot Numinibus rem Theodorus habet.

18 Dirck Graswinckel

[32] van belast te worden, gelijk d'ingezetenen van Vrankrijk, naer de[32]
[33] pujre geliefte des Koninx: ende dienvolghends om hen te lichter te
[34] nijghen tot verlaeting der Spaensche parthije. Hoe de Cardinael[34]
[35] van Savoye zoo veel inkoomens komt te verliezen met het verlies
[36] der stadt, weet ik niet wel te bezinnen: 't en zij hij misschien de[36]
[37] meeste vruchten der Abdije van St. Vast geniet, welke begroot[37]
[38] worden op 200 *M* kroonen 's jaers; zeker veel te hooghloopend een[38]
[39] somme, mijns oordeels. Hadden de Franchojzen een ejndt van 't
[40] beleg van Thurin, ende alzoo de handen wat rujmer; men moghte
[41] hoopen, dat zij ze in Dujtslandt zouden te werk stellen. Want de[41]
[42] krachten, die in Arthojs zijn, acht ik dat zij aldaer zullen gebrujken,
[43] om noch ijetwes ujt te richten, oft te verzoeken,[43]

Dum Fortuna calet, dum conficit omnia terror.[44]

[45] En de zachte tijdt dujrt daer wat langer dan hier: en op zoo natte
[46] zoomers, als deze, plagh wel een drooghe herfst te volghen. De[46]
[47] geschiedenis van dien vrouwpersoon in mansgewaedt is zeer merk-[47]
[48] waerdigh. Ik wenschte, te meer nu 't een' Neêrlandsche is, haeren
[49] naem en geslaght te weeten. 'T waer fraeije stof tot een Treurspel
[50] voor den eenen oft andren Poeet: en zij verdient wel een lofdicht
[51] van hunnen Vorst Barlaeus. U. Ed. Gestr. gelieve mijne gebiede-
[52] nissen te doen aen zijne E. gelijk ik de zelve, samt die van mijn'
[53] Hujsvrouw, hiermede doe aen U. Ed. Gestr. ende, bij haer verlof
[54] de handen kus aen Mê Vrouw, onze welwaerde nichte, met de
[55] zelfste geneghenhejt, die mij altijds zal doen blijven,

[56] Mijn' Heere ende Neeve,

[57] UEd. Gestr.

[58] Onderdaensten, ootmoedighsten

[59] dienaer

[60] P.C. Hóóft.

[59] Van den Hujze te Mujde,

[60] 28 Aug. 1640.

Vervolg. - De val van Atrecht.

Eindnoten:

2 *gëejghent:* toegeëigend: Daar ik zo kort geleden de eer heb verworven, de nieuwsberichten uit uw mond te vernemen.
7 *eene mijne swakhejt...rekent:* blijkbaar een lichamelijke indispositie die het gevolg was van een geneesmiddel of geneesmethode.
9 *verjeghenwoordight mij:* stelt mij voor ogen.
10 *schilderachtigh:* plastisch.
mij dunkt: ik het gevoel heb.
12 *'t ongelijk en ongeluk:* het onrechtvaardig geleden ongeluk.
braef: dapper.
13 *medelijden met haere Hooghejt:* delen in het leed van h.H., niet in de verzwakte betekenis 'deernis hebben met'.
14 *voorzienighejt:* vooruitziende zorg.
15 *de verleghene:* de in verlegenheid verkerende.
16 *nieuw ongerief:* op welke mogelijkheid Hooft doelt is niet duidelijk.
17 *de Hooghejt des Prinsen haeres ooms:* Z.H. de Prins, haar oom (Fr. Hendrik).
18 *indien...opgeheven:* als men het zwaard of een ander wapen heeft opgeheven, voor de slag heeft uitgehaald (hier fig.).
tijdtlijk: tijdig, bijtijds.
20 *veel nutters bestaen:* veel nuttigers ondernemen.
21 *bijzetten:* ter beschikking stellen.
23 *door haere zijde:* van haar kant af, via Hessen.
26 *ten quaedtsten koomend:* als het ergste haar overkwam.
27 *noch grooter gloorij:* blijkbaar door de geestkracht waarmee zij dit verlies zou dragen.
28 *verding:* verdrag (de capitulatie).
29 *vorderlijk:* voordelig.
32 *naer:* volgens; *de pujre geliefte:* het pure believen, de willekeur.
34 *nijghen:* doen neigen (WNT *nijgen* 2001 B 3).
36 *weet...bezinnen:* begrijp ik niet goed.
37 St. Vast (Vaast): abdij bij Atrecht.
38 *te hooghloopend:* het blijkt niet, of Hooft de begroting te hoog vond of de inkomsten van de kardinaal.
41 *ze:* de handen.
43 *noch ijetwes ujt te richten:* in 1641 veroverden zij nog Bapaume, Lens en La Bassée.
44 *Dum Fortuna etc.:* Nu het Succes nog laait, nu paniek nog alles in ban houdt - Lucanus 7, 734.
46 *plagh:* pleegt.
47 *vrouwpersoon:* op welk voorval Hooft doelt, is niet gebleken.

1039 *Aen den Heere Advocaet Jacob Cloeps in den Haeghe.*

*

[1] Ik zejnde hum eenen brief van den Deurwaerder Lejs, woonende
[2] tot Antwerpen, met een daeghement van weghe Pieter Helman:[2]
[3] opdat de H. Advocaet, het zelve zejnde nae Brussel, met instructie
[4] voor den P[r] Gerardi, waernaer zich die regeleeren moghe.

[5] H.T. Mujde. 3 Sep. 1640.

Eindnoten:

2 *daeghement:* dagvaarding (U.W. I 204).

* G. UBA II C 11.547.

1040 *Aen mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheere van haere Hooghejt van Hessen, op de singel, bij Jan Roon tooren, in de ploegh, tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Zoodaenigh een slagh van gelde, als, naer U.E. zeggen, in den
[3] Haeghe heeft omgegaen ende in korte daeghen voor smout ver-[3]
[4] klaert werd, is 't geene, dat ik U. Ed. Gestr. weekelijx over zejnde,
[5] in wisseling van de deughdelijke penningen die 't U. Ed. Gestr.
[6] gelieft mij toe te zejnden. Aen de rekening van Turin zie ik geen[6]
[7] ejndt, voor dat de noodt, jae d'uiterste, van d'eene oft d'andre zij,
[8] haer koome vereffenen, en 't slot maeken. Dat die van binnen tot[8]
[9] daedingen gedaelt zijn, geeft mij bedenken, dat hunne armoede[9]
[10] grooter zijn moet, dan om geleden te worden tot midherfstmaent
[11] toe, ende dat die trotse ejschen, wel haest op laegher toon moghten[11]
[12] gestelt worden. Ik beken, dat Turin, Trino, en Nizza, kostele[12]
[13] panden zijn, en geen brokken om vermujlt te worden: dat zij ook,[13]
[14] vallende in de handen der Hartoghinne, eeven Fransch zouden zijn,[14]
[15] als oft zij dien koning gelevert waeren. Maer te handelen met den[15]
[16] Koning van Spanje, waere der kroone van Vrankrijk te nae: ende[16]
[17] eene plaets, ter keure des Cardinaels van Savoye, hum en zijnen
[18] broeder te laeten volghen, ujtgezejdt Turin en Pignerol, tot ver-
[19] zekering voor 't genot hunnes erfdeels, zoude veel toegegeeven zijn
[20] aen lujden die 't zoo luttel verdient hebben, en zoo kleen een' kans
[21] om het daertoe te brengen met de waepenen. Maer 't is quaedt te
[22] gissen hoe 't staet met de ziekte in 't legher, ende oft die de
[23] Franchojzen zoo week in den boezem als in den bujk moghte[23]
[24] maeken. Want U. Ed. Gestr. heeft voor dezen vermaent, dat 'er[24]
[25] bloedloop in swang ging, die met de vochtighe daeghen niet ge-[25]
[26] schaepen is te minderen. Konde de Koning zich wat benauwen, om[26]
[27] eenighe frisse troepen derwaerts aen te vejrdighen; die toemaet van[27]
[28] schrik zoude misschien den vijandt een kort beraedt doen neemen.[28]
[29] Maer, om de waerhejt te zeggen, zoo men ujt Vrankrijk eenighe

* Origineel. UBA II C 13.216.

[30] krachten missen moghte, 't waere wel rede en oorbaer, dat men ze[30]
[31] tot verlichting van Hessen besteedde. Mij verwondert, dat Banjer
[32] noch meer in 't veldt verricht, dan Piccolhuomini; jae dat hij hum[32]
[33] tegen trekt. D'ander weet wel Esse illi vires modicas, si deliberent:[33]
[34] acres si desperaverint; ende zal, mijns achtens, niet lichtlijk slagh[34]
[35] waeghen, denkende dat zij zich zullen ten ejnde van adem loopen
[36] met windtbreeken. Zoo dit gebeurt, oft zoo zij (God verhoed het)[36]
[37] onder vallen; 't is vreez ik omgekoomen, zonder eenighe hoope van[37]
[38] weder op te staen. Ik weet niet oft zijn' Hooghejt ijet nutters, bij
[39] deze geleghenhejt, zoude kunnen bij de handt neemen, dan den
[40] bijstandt der Dujtsche bondtgenooten. Mijn gevoelen, op 't schrift[40]
[41] des Heeren van Zujlichems, is dat zijn' Ed. Gestr. haer verstandt in[41]
[42] dit stuk beweert met oordeelrijke ende onwederleggelijke bewijs-[42]
[43] redenen; ende 't verstandt der wederspreekeren aenvecht en over-[43]
[44] wint met wonderlijke en wel zorghvuldighe beschejdenhejt. Ik heb[44]
[45] meermaels voor mij genoomen gehadt, eenigh vejrs daerop te[45]
[46] ontwerpen: maer mijne ziekte, ende terstondt daer aen de koomst[46]
[47] van den H. Ad^{t} Cloeps, sedert een' nieuwe quaele van bujkloop,
[48] die mij zoo gemaeghert heeft, dat ik 10 jaere gëouwelijkt schijn,
[49] ende quaelijk tot verhael kan koomen, hebben mij den geest zoo[49]
[50] verduft, dat hij niet rijzen wil. Aen den Heere Barlaeus schreef ik[50]
[51] eergister, ende ben verwondert dat zijn' E. mijne dienstighste
[52] gebiedenis vergeeten heeft te doen aen U. Ed. Gestr. samt Mê Vrouw
[53] onze welwaerde Nichte. Ik dubbel ze dan bij dezen, met bede dat[53]
[54] U. Ed. Gestr. altijds gelieve in haere beste gunst te bewaeren,

[55] Mijn' Heere ende Neeve,

[56] U. Ed. Gestr.

[57] Onderdaensten, ootmoedighsten

[58] dienaer,

[59] P.C. Hóóft.

[58] Van den Hujze te Mujde,

[59] 3 Sep. 1640.

Over Turijn. - Over Hessen. - Over Huygens' vertoog *Gebruyck en Ongebruyck van 't Orgel in de Kercken der Vereenighde Nederlanden*. - Hooft is ziek geweest, vermagerd en verouderd.

Eindnoten:

3 *smout:* slechte munt (WNT *smout* 2214 8). Hiermee vergelijkt Hooft het nieuws dat hij v. Wickevoort kan sturen in ruil voor het deugdelijke dat deze hem zendt.
6 *de rekening van Turin:* het uitrekenen, het schatten van de duur en afloop van het beleg.
8 *tot daedingen gedaelt zijn:* zich vernederd hebben tot onderhandelingen.
9 *dat...toe:* dat zij groter gebrek hebben dan men tot half september toe kan uithouden.
11 *wel haest:* weldra.
12 *Ik beken:* Ik geef toe.
Trino, prov. Novara; Nizza della Paglia, vgl. *51; kostele:* kostelijke, kostbare.
13 *vermujlt:* versmaad (Mnl. Wdb. *vermulen* 2172).
14 de Hartoghinne: de hertogin-weduwe van Savoye, Christine van Frankrijk, zuster van Lodewijk XIII, regentes voor de minderjarige Karel Emanuel.
15 dien koning: de koning van Frankrijk.
Maer te handelen enz.: Maar met de koning van Spanje te onderhandelen zou de eer van de Franse kroon te na gaan.
16 *ende eene plaets...volghen:* en een stad aan de kardinaal van Savoye en zijn broer af te staan, te zijner keus, behalve Turijn en Pinerola (dit waren blijkbaar eisen die aan de orde gesteld waren).
23 *zoo week...maeken:* even week van geest als van buik zou kunnen maken.
24 *vermaent:* bericht.
25 *bloedloop:* bloedige stoelgang (WNT *bloed* (*I*) 2873); *in swang ging:* als epidemie heerste; *geschaepen:* bestemd, *niet...minderen:* waarschijnlijk niet zal verminderen.
26 *zich benauwen:* zich beperken, zuinig zijn.
27 *toemaet:* toeneming, h. plotselinge vermeerdering (WNT *toemaat* (*I*) 558 1).
28 *schrik:* (algemene) vrees; *een kort beraedt:* een snel besluit, h. om te capituleren.
30 *rede en oorbaer:* redelijk en nuttig (wschl. allebei substantief).
32 *noch:* nog steeds.
33 *Esse illi etc.:* dat de tegenstander strijdkrachten bezit, bescheiden slechts, zo zij met hun verstand te rade gaan, fel echter, wanneer zij aan de wanhoop ten prooi gaan vallen (bron niet gevonden).
34 *mijns achtens:* naar mijn mening.
36 *windtbreeken:* opsnijden.
zij (de Zweden).
37 *onder vallen:* de nederlaag lijden; *'t is* (overg. op hoofdz. constr.) *omgekoomen:* dan is het afgelopen, verloren (WNT *omkomen* 342 b).
40 *op 't schrift:* over het geschrift (nl. het betoog ten gunste van het behoud van het orgel in de protestantse eredienst).
41 *haer...beweert:* zijn standpunt in dit opzicht handhaaft (WNT *beweren* 2405 5).
42 *oordeelrijk:* rijk aan oordeelkundigheid.
43 *verstandt:* inzicht.
44 *met...beschejdenhejt:* met verbazend goed en heel nauwgezet oordeel.
45 *voor mij genoomen gehadt:* het voornemen gehad.
46 *mijne ziekte*, vgl. *979* het graveel, en passim de koorts; *daer aen:* daarop.
49 *tot verhaal:* op mijn verhaal.
50 *rijzen:* zich verheffen (WNT *rijzen* (*II*) 449 b β).
53 *dubbelen:* verdubbelen, eig. in duplo vervaardigen.

1041 *A Mons^r Mons^r Joost Baak, bij het ouwdemannenhujs, in N^o 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muijden A^o 1640 ontf^n 5 sep^t beant*w* ditto).

[1] Mons^r mon Frere,

[2] Bij U.E. aengenaemen van gister ontfing ik ook dien van den
[3] Burgherm^r Hans Harmanszoon de Vries, waeraf ik hoope U.E.[3]
[4] haest mondelings berichting te doen. Want mijn Neef Johan Cloek,[4]
[5] brenger dezes, heeft aengenoomen zijnen vaeder te vraeghen, oft hij[5]
[6] noch gezint is nae Vrieslandt te rejzen, ende dat eerstdaeghs, voor 't[6]
[7] verzujren van den Herfst. In zulken gevalle denk ik zijn' E. te ver-
[8] zelschappen, achtende dat mijne jeghenwoordighejt eenighe vrucht
[9] mochte doen, om ujt deze haeperingen te raeken. U.E. zal t'avondt[9]
[10] oft morghen wel tijdtlijk de meening van mijnen Swaegher Cloek[10]
[11] in dezen kunnen verstaen. Indien zijn' E. binnen 2 oft 3 daeghen de
[12] rejze beslooten heeft te aenvejrden, zoo koom ik t'Amsterdam.
[13] Indien hij de zelve voor 8 daeghen oft langer ujtstelt; zoo gelieve
[14] U.E. de Heeren Vossius, en Junius den Rector, met hunne Hujs-[14]
[15] vrouwen, ujt mijnen naeme te noodighen, ende zelf met Joffr^e
[16] zuster, nevens hen herwaerts te koomen, op naesten Zaterdaghs
[17] avondt. Waeraen on[.] vrundschap en eere geschieden zal. Ver-
[18] wachtende morghen hierop U.E. antwoordt, beveel ik de zelve,
[19] samt Joffr^e voorzejdt ende alle die U.E. lief zijn, den Almoghende,
[20] nevens hartlijke groete en eerbiedenis,

[21] Mons^r mon Frere,

[22] U.E.

[23] Verplichten, dienstw^sten broeder,

[24] P.C. Hóóft.

[23] (Ontf^n 5 Sept. 1640.)

[25] Ik heb voor mijn vertrek van Amsterdam laestmaels, aen S^r Carel
[26] van der Wijen al orde gegeven, om mijn aenpart in de onkosten des[26]

* Origineel UBA II C 13.4.
Hs. door ouwel beschadigd.

[27] Landtkoops aen U.E. te betaelen; ende vernieuw hum 't zelve bij[27]
[28] een briefken, 't welk Johan Cloek hum zal behandighen.

De landkoop in Friesland.

Eindnoten:

3 de Vries vgl. *1035*.
4 *haest:* weldra.
5 *zijnen vaeder:* Pieter Jansz. Cloek, Hooft's zwager.
6 *gezint:* bereid.
9 *deze haeperingen*, vgl. *1035*.
10 *tijdtlijk:* bijtijds.
14 Junius, vgl. *1085*.
26 *aenpart:* aandeel.
27 *vernieuw...'t zelve:* geef hem die order opnieuw.

1042 *Aen mijnen Heere, Mijnen Heere Constantijn Hujghens, Ridder, Heere van Zujlichem, Raedsheere ende Geheimschrijver zijner Hooghejt.*

*

(*Huygens:* R[c] 15.7[b]: 40. Grave.)

[1] Mijn' Heere,

[2] De bedenking van U. Ed. Gestr. op het gebrujk der Orghelen vind[2]
[3] ik t'eenenmael opgelejdt van onverwrikkelijke redenen, zoo in 't[3]
[4] beweeren als in 't wederleggen: maer dit getempert met een'[4]
[5] beschejdenhejt, zoo omzightigh en ontziende, dat het der tegen-[5]
[6] parthije niet alleen de maght maer ook de wil tot strijden, benee-
[7] men moet.

Animo quoque subjugat hostes.[8]

[9] Hierbij gaen eenighe vejrsen, zoo maegher en ongedaen als hun[9]
[10] dichter, die ujt zijn' tweede ziekte, sedert twee maenden herwaerts,[10]
[11] komt. Maer Johannes Rulaeus, Predicant, beroepen van hier tot[11]
[12] Rotterdam, raekte onlanx met mij te kouten van deze stof; in 't
[13] bezonder van de kracht der gulle klanken, die geene, ofte ('t welk[13]
[14] eeven veel is) onverstaenlijke woorden vervatten: en verhaelde mij
[15] deze geschiedenis. Een Roomsgezint schipper van Hoorn quam te
[16] Lande gerejst, ujt Italie, over Geneve; en hier ter preeke van den[16]
[17] Heere Beza, ujt enkle nieuwsgierighejt, oft om tijdtverdrijf, alzoo[17]
[18] hij 't Franchojs niet beter kende dan 't Hebreeuwsch. De voeghlijke[18]
[19] lejding der stemme, de beweeghende lieflijkhejt van 't gelujdt (het[19]
[20] gelaet moght 'er toe helpen) wracht, in den goeden man, een'
[21] graetighejt nae onderwijz in de Leere, die hum docht nae gelijke[21]
[22] zoetighejt te moeten smaeken. Hij liet zich berichten, en verliet het[22]
[23] Pausdoom. Oft dit voorbeeldt ergens een hoexken verdient in 't[23]
[24] werk van U. Ed. Gestr. zij haeren oordeele bevolen: samt in haere[24]
[25] beste gunste:

[26] Mijn' Heere,

[27] U. Ed. Gestr.

[28] Onderdaenste, ootmoedighste

[29] dienaer,

* Origineel. UBA Gb 6. - Minuut UBA II C 11.547.

[30] P.C. Hóóft.

[31] Van den Hujze te Mujde,

[32] den 6^{en} in Herfstmaent, 1640.

Lof en ingesloten een lofdicht voor Huygens' vertoog over het orgelgebruik.

Eindnoten:

2 *De...orghelen:* De beschouwing van u over het gebruik der orgels (Huygens' verhandeling over *Gebruyck of Ongebruyck van 't Orgel in de kercken der Vereenighde Nederlanden*, in 1641 bij Elzevier in Leiden verschenen; een nieuwe uitgave van dit belangrijkste prozageschrift van Huygens van mijn hand is verschenen in Verhandelingen der Kon. Ned. Ak., afd. Letterkunde, Nieuwe Reeks, dl 84, A'dam-Londen 1974. F.L.Z.). Hooft las het manuscript, dat Huygens hem had gezonden.
3 *t'eenenmael opgeleidt:* geheel vol, boordevol (WNT *opleggen* 976); *onverwrikkelijke redenen:* onweerlegbare (onaantastbare) argumenten (nl. voor het gebruik van het orgel bij de zang van de gemeente).
4 *getempert...bescheidenheit:* gemengd met een wijsheid (WNT *temperen* (*III*) 1490/1).
5 *ontziende:* nl. de tegenstander. (Inderdaad treft in Huygens' verhandeling de wijze, verzoenende, nimmer prikkelende toon.)
8 *Animo...hostes:* Ook met zijn geest onderwerpt hij de vijanden (Claudianus, *Panegyricus de sexto consulatu Honorii*, vs 249).
9 *ongedaen:* lelijk (voor Hoofts lofdicht op Huygens' werk, (LSt. I, 319) zie *Proeven II*, p. 192).
10 *herwaerts:* (eigenlijk: tot op deze dag) sedert twee maanden.
11 *Johannes Rulaeus:* vgl. *693*.
13 *gulle klanken:* pure klanken, klanken zonder betekenis, (WNT *gul* (*II*) 1236); *die...vervatten:* die geen of, wat op hetzelfde neerkomt, onverstaanbare (onbegrijpelijke) woorden behelzen (vormen).
16 *en hier:* en kwam hier, nl. in Genève.
17 *Beza:* 1519-1605, hervormer, medestander van Calvijn en zijn opvolger in Genève.
alzoo: aangezien.
18 *voeghlijke leiding:* gepaste beheersing (passende stembuiging).
19 *beweeghende...geluidt:* de ontroerende liefelijkheid van de klanken; *het...helpen:* het gebaar zoUErbij geholpen kunnen hebben.
21 *graetigheit:* sterk verlangen.
hum: vgl. *1025*.
22 *zich berichten:* zich onderrichten.
23 *Pausdoom:* katholicisme, Roomse kerk.
24 *samt...gunste:* benevens (en) in uw beste gunst (zij bevolen).

1043 *Aen mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheere van haer' Hooghejt van Hessen tot Amsterdam.*

*

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Het aenstaen des Heeren van Zujlichem heeft, met den naedruk[2]
[3] van U. Ed. Gestrenghejts aenmaening, eenighe drooghe vejrsen[3]
[4] gewrongen ujt mijnen dorren geest. Zoo U. Ed. Gestr. belust is op
[5] het aenschouwen van ijet zeldzaems in wanschaepenhejt; ik heb[5]
[6] den brief open gelaeten, en 't slot daer aen gehangen, om toege-[6]
[7] knipt te worden als hij op wegh zal slaen. Ik wenschte wel te[7]
[8] verstaen, oft mijn Heer Barlaeus het paer toppen van Parnas tot een'[8]
[9] bedsteê bezight, en zich daer te slaepen gelejdt heeft om eeuwelijk
[10] te droomen. Ik had zijn' E. verzocht Joffr[e] Tesselscha tot herwaerts
[11] koomen te bezweeren; dewijl mijne beleezingen, te voore geschiedt,[11]
[12] geene proef deeden: maer verneem geen beschejdt. Zij hebben 't[12]
[13] misschien zoo drok t'zaemen, dat 'er niet een woordtjen af magh
[14] voor een' vriendt. Anders, ik weet niet wat dit zwijghen zeggen
[15] wil. Onze prujmen en sujkerpeeren hadden haeren mondt gemaekt
[16] op inlijving t' hunner E.E. met hoope dat U. Ed. Gestr. de zelve, in[16]
[17] die geleghenhejt, niet onverzelschapt zouw laeten. Nu haer dit niet
[18] gebeuren magh, bersten ze van spijt, oft beurzen aen den boom.[18]
[19] 'T welk Broeder Campanella, moght' hij opzien, beveelen zouw,[19]
[20] in zijn boek De Sensu Rerum, te stellen. Dus verre gedeunt: maer[20]
[21] dit is ernst, dat altijds blijven wil,

[22] Mijn' Heere,

[23] U. Ed. Gestr.

[24] Onderdaenste, ootmoedighste

[25] dienaer ende Neef,

[26] P.C. Hóóft.

[27] Mijn Huisvrouw, en ik, kussen, met verlof van U. Ed. Gestr.
[28] eerbiedelijk de handen van Mê Vrouwe, U. Ed. Gestr. gemaelinne.
[29] Van den H. te Mujde, den 6[en] in Herfstmaent, 1640.

* Origineel. UBA II C 13.208. - Minuut II C 11.548.

Hooft stuurt een afschrift van zijn vers op Huygens' *Orghelgebrujck*. - Uitnodiging.

Eindnoten:

2 *naedruk:* steun, hulp (WNT *nadruk* (*II*) 1475 1).
3 *vejrsen: Op het orghelgebrujk van den Heere van Zujlichem enz*. (LSt. I 319).
5 *in:* wat betreft.
6 *'t slot...worden:* ‘met vlugge zegels’, die naderhand gesloten kunnen worden.
7 *op wegh zal slaen:* verzonden wordt.
8 Parnas: de Parnassus, berg in Griekenland, op welks helling Delphi ligt en die de woonplaats van de Muzen heette te zijn, vandaar de vraag of Barlaeus, de ‘vorst der dichters’, de ‘archipoëta’, daar sliep.
11 *bezweeren:* betoveren (om hier te komen); *beleezingen:* hetzelfde als bezweringen, iets minder sterk.
12 *geene proef deeden:* niet de beoogde uitwerking hadden.
16 *inlijving t' hunner EE.:* door hen opgegeten te worden (met woordsp.).
18 *bersten:* de pruimen; *beurzen* (beurs worden): de peren.
19 Campanella: Tommasso C., 1568-1639, Italiaans filosoof, neoplatonist, dominicaan, wegens ketterij en samenzwering tegen Spanje gevangengezet (26 jaar). Schreef ca. 80 werken, waarvan de utopia *Città del Sole* (1623) het beroemdste is. Hooft noemt hier *De sensu rerum et magia* (1620). De toespeling is nog niet verklaard; *moght' hij opzien:* als hij (uit het graf) kon opkijken.
20 *gedeunt:* geschertst.

1044 (*C. Huygens aan P.C. Hooft*)

*

[1] Mijn Heere;

[2] Ontrent het scheiden van 't Leger, 'twelck mijne besighste tijden[2]
[3] zijn, ontfing ick d'eere van U.E. schrijvens, met het bijgaende[3]
[4] Gedicht. soo veel moet ick voor uijt setten tmijner wettelicke[4]
[5] ontschuldinghe van 't langhe swijghen op soo grooten beleeftheid.[5]
[6] nu ick dan den adem beghinne te verhalen, ende tegens mijne[6]
[7] vrienden af te rekenen, keer ick voor all het aensicht tot U.E. met[7]
[8] eerbiedighe danck-seggingh voor de moeijte in 'tlesen mijner
[9] droomen, in 't berijmen mijner ongerijmtheden genomen. Ick[9]
[10] verneme met groot genoeghen paucis lectoribus, quibus scribo, me[10]
[11] non displicuisse, de turba Vulgi unicè securus. maer met bekom-
[12] mering hoor ik U.E. oock van overwonnen sieckte spreken. U.E.,
[13] hope ick, sal voorts aende winnende hand gebleven zijn, ende voor
[14] lang afbetaelt hebben. God gunne haer dat, ende alle meerder[14]
[15] geluck, ende mij de macht om geloofwaerde*l* te moghen bewijsen[15]
[16] dat ick oprechte*l* ben,

[17] Mijn Heere,

[18] U.E. ootmoed^{ste} verplichtste dien^{r}

[20] CHuijgens.

[19] 's Gravenhaghe. den 5^{en}

[20] Octob. 1640.

Dank voor het gedicht.

Eindnoten:

2 *het...Leger:* Omstreeks het opbreken van het leger (eind sept.); 8 mei 1640 verliet Huygens met de prins Den Haag voor de veldtocht, in overleg met de Fransen groot opgezet. Na mislukte aanvallen op Brugge, Gent, Hulst trok men naar de Rijnprovincie, waar men ook met tegenslag te kampen had. Het beleg van Gelder werd opgebroken. De prins keerde 28 sept. in Den Haag terug (Br. III, Inl. blz. IX); *scheiden:* opbreken.

3 *schrijvens:* schrijven (*1042*).

4 *voor...setten:* vooropstellen.
wettelicke ontschuldinghe van: wettige verontschuldiging voor.

* Origineel. UBL Pap. 2.

5 *soo...beleeftheid:* zo groot een, een zo grote vriendelijkheid.
6 *den...verhalen:* op adem begin te komen (Mnl. Wdb. *verhalen* 1791).
tegens: tegenover.
7 *voor all:* voor alles, in de eerste plaats.
9 *droomen:* overpeinzingen, gedachten; *berijmen...ongerijmtheden:* 't maken van een gedicht op mijn dwaasheden (woordspel).
10 *paucis...securus:* dat ik de weinige lezers voor wie ik schrijf niet mishaagd heb, om het geroes van de massa buitengemeen onbekommerd. Het slot = Horatius, *Carmina* 1, 26, 5-6.
14 *gunne:* verlene, schenke; *meerder:* groter, het vorige nog tebovengaande.
15 *macht:* vermogen; *geloofwaerdelick:* op geloofwaardige wijze, zo dat er niet aan te twijfelen valt.

1045 *Aen mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheere van haere Hooghejt van Hessen, op de singel, bij Jan Roon tooren, in de ploegh, tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Mits wij alhier, nocht van dochter, nocht van zoon, eenighe lucht
[3] hadden, zoo is de blijdschap, waermeê U. Ed. Gestr., door 't aen-
[4] melden van de geboorte eens Hartoghen van Anjou, ons vermaekt[4]
[5] heeft, te grooter. God geeve (wensch ik met U. Ed. Gestr.) dat hij
[6] [+] een' schraegh des geslachts, *Ruwaert* des Rijks, rug der Bondt-[6]
[7] genooten, strekken moghe. Zoo 't den Franchojzen nu noch
[8] gebeurt, gelijk het zich aenzien laet, Turin te verovren, zij moghen,
[9] tellende Atrecht daeronder, van driederleij geluk spreeken, dat de
[10] Hemel hun, binnen den tijdt van een half jaer, in de schoot gewor-[10]
[11] pen heeft. Zeker, in dien oordt schijnt een sterker, oft veel eer[11]
[12] zorghvuldigher geest te heerschen, dan voorheen; dewijl men niet
[13] alleen de aenslaeghen, met beschikken dat de behoeften rujm[13]
[14] omkoomen, wisser neemt; maer ook de winningen met wonder-[14]
[15] lijke vestwerken pooght te verzekeren. Men zal hen voortaen,
[16] houden zij dezen voet, niet voor Sprink-, maer welgespoorde,[16]
[17] jae geijsspoorde, Haenen aenzien. *Hem*! *Homo homini quid praestat*?[17]
[18] naerdien een Cardinael zulk een' wijz op den Koorzang kan zetten.[18]
[19] Met deeze voorspoedigheden der vrienden, moghen wij 't verdriet[19]
[20] onzer sobre verrichtingen troosten. Ik wensch der Fransche kroone
[21] een' bestendighe gunst der Fortujne toe: maer, indien zij haer'[21]
[22] ouwde gewoonte niet verwerpen kan, en geen' eere van gestaedig-[22]
[23] hejt, dan in gestaedigh wisselen, stelt; dat zij zich genoeghen laete[23]
[24] met beurte te houden tussen ons en onze Bondtgenooten, ende dan
[25] d'eenen, dan d'andren, jaer om jaer, begunstighe: zoo zouden wij,[25]
[26] ten naestvolghenden zoomere, verhael van den geleden weder-
[27] stoot moghen bekoomen; en de Spanjaerds anendan ten achtre[27]
[28] gaen. Maer deze zetten zich tschrap, naer ik hoor, en de Catalaenen
[29] beginnen aen de handt te gaen. IJemandt, geneghen 't schip op[29]

[+]Ruwaert, zeggenze, is Rustwaerder

* Origineel. UBA II C 13.199.
Dat.: in de eerste week van october. In overeenstemming met r. 62 komen Hooft's volgende brieven van 11 october af uit Amsterdam. De door Brandt in de marge toegevoegde datum '... van Wintermaendt 1640' berust misschien op Hooft's verwarrende tijdsaanduiding, als hij de verovering van Atrecht (9 aug.), de geboorte van de hertog van Anjou (21 september) en de inneming van Turijn (9 october) 'binnen den tijdt van een half jaar' laat plaatsvinden.

[30] mooij weêr te laeden, zouw zich voorstaen laeten, dat de
[31] Castiljaen, op de voorgenoome tocht, niet veel hebben zal aen een
[32] volk, dat zich, niet ujt goede geneghenhejt, maer bij mangel van
[33] middel om zijnen dwang t'ontgaen, t'zijner gehoorzaemhejt
[34] voeght: jae dat het zelve, zoo hum eenighe ramp ontmoet, wel met[34]
[35] zijnen vijandt moghte aenvallen: gemerkt, dat onderling wan-
[36] trouwen, daer de smart der wederzijdighe en effen geheelde won-[36]
[37] den noch nauwlijx ujt het gevoelen is, gemejnlijk belemmering, en
[38] dikwijls kreple hejrkraften, maekt. Maer ik vreez al te zeer, dat de[38]
[39] Catalaenen aengenoomen in genaede, zich verkloeken zullen, om[39]
[40] de schuldt der opstending, door vejrdighe gevolghzaemhejt, en[40]
[41] tijdighe diensten, ujt te veeghen. 'T zoude mij een grof verzujm[41]
[42] dunken, dat de Franchojzen deze lujden met geenen onderstandt
[43] gestijft hebben, en zich zoo schoon een' geleghenhejdt om den
[44] Spanjaerdt aen zijn ingewant te tornen, laeten ontglippen: 't en[44]
[45] waere, dat de rest van 't belejdt mij dwonge te oordeelen, dat
[46] slofhejt daer geen' plaets heeft; ende dat zij, vindende zich elders[46]
[47] met de handen zoo vol werx, geducht hebben zoo zij zich ook
[48] dezes onderwonden, meer in den arm te neemen dan zij zaeghen[48]
[49] te bevatten. 'T verovren van Calcar is mij een donderslagh in de[49]
[50] ooren; zoo wejnigh hadden wij daeraf vernoomen: immers niet[50]
[51] altoos. De deughd der plaetse is mij onbekent: ujt de geleghenhejt[51]
[52] schep ik hoope dat het houdbaer zal wezen, als hebbende, van de[52]
[53] Hooghdujtsche zijde, den Rijn en de steden van Wezel, Rees,
[54] Emmerik, voor de borst. Ik verblijde mij daerover, met U. Ed.
[55] Gestr. van weghe haerder Hoogheit, in vertrouwen, dat de[55]
[56] Hooghmo. H.H. Staeten, oft zij schoon zwaerigheit in openbaeren[56]
[57] bijstandt maekten, zich nochtans niet ontzien zullen, tot[57]
[58] behoeding dezer winste, in 't verhoolen de handt aen haer'
[59] Hooghejt te bieden. Wat 'er aen gevangen zij, hoop ik, op[59]
[60] Vrijdagh oft Zaterdagh naestkoomende, van U. Ed. Gestr. te
[61] leeren; alzoo wij voorgenoomen hebben, alsdan nae Amsterdam te
[62] gaen, om onze hujshejr aldaer in zijn winterlegher te brengen.[62]
[63] Mijn' Hujsvrouw en dochters kussen eerbiedighlijk, nevens mij,
[64] met U. Ed. Gestr. oorlof, de handen van Mê Vrouwe onze wel-
[65] waerde Nichte, ende gebieden zich aen de beste gunste van U. Ed.
[66] Gestr. die ik bidde dat altijds open stae,

[67] Mijn' Heere ende Neeve, voor

[68] U. Ed. Gestr.

[69] Onderdaensten ootmoedighsten

[70] dienaer,

[71] P.C. Hóóft.

[72] Hebbende, in UEd. Gestr. brief, eenen gevonden van Joffr[e]
[73] Tesselscha, ende denkende dat U. Ed. Gestr. misschien ook iets aen
[74] haere E. te bestellen heeft, zoo verstout ik mij, mijn antwoordt aen
[75] haer in dezen te slujten. In allen gevalle kan het tot stoffe van
[76] schrijven dienen aen den E. Heere Barlaeus die hartgrondelijk
[77] gegroet zij.

Over de geboorte van Philips van Anjou, later Orleans, en de militaire successen van Frankrijk.

Eindnoten:

4 Hartogh van Anjou: Philips, 1640-1701, zoon van Lodewijk XIII, sedert 1660 hertog van Orleans, stamvader van deze tak van de Bourbons; *vermaekt:* genoegen gedaan.
6 *schraegh:* drager; *Ruwaert:* landvoogd (uit de romaanse stam *regard*; Hooft voegt aan zijn etymologie terecht toe ‘zeggenze’); *rug:* steun (WNT *rug* 1602 b).
10 *binnen...jaer:* vgl. de aant. over de datum.
11 *in dien oordt:* in Frankrijk.
13 *met beschikken:* door te zorgen; *rujm omkoomen:* overvloedig zijn.
14 *wisser neemt:* nauwkeuriger berekent.
wonderlijke vestwerken: bewonderenswaardige versterkingen.
16 *houden...voet:* als zij zo blijven doen.
17 *Haenen:* de haan was in 't algemeen een zinnebeeld van strijdbaarheid, en in 't bijzonder, misschien door een woordspeling met *gallus*, van de Fransen (vgl. *369*, tweede zin, en WNT *haan* (*I*) 1392 *η*); een hanespoor is één piek aan de poot; ijssporen zijn talrijke onder de voet aangebrachte punten om vast te staan op een gladde grond, vandaar de climax, door *jae* uitgedrukt; *Hem*! etc.: Ach! wat overtreft toch de ene den anderen mens! Naar Terentius' *Eunuchus* 232, vgl. *Phormio* 790.
18 *naerdien...zetten:* (voorstel:) nUEen kardinaal (Richelieu) zo zeer de toon kan aangeven in het krijgsbeleid.
19 *vrienden:* h. bondgenoten; *moghen:* kunnen; *'t verdriet...troosten:* ons over het verdriet, dat onze militaire daden gering zijn, troosten.
21 *haer' ouwde gewoonte* (namelijk:) wisselvallig te zijn; *verwerpen:* afleggen.
22 *geen' eere...stelt:* geen eer stelt in bestendigheid, behalve in bestendigheid van onbestendigheid.
23 *dat zij enz.:* hangt af van *Ik wensch* (...) *toe* r. 20; *zij:* de Fortujn.
25 *zoo...bekoomen:* dan zouden wij de volgende zomer vergoeding kunnen krijgen voor de geleden tegenspoed.
27 *anendan* (aen ende aen): voortdurend, telkens (WNT *aan I* 52).
29 *aen de handt gaen:* hun ongehoorzaamheid afleggen.
't schip op mooij weêr laeden: op voorspoed rekenen.
34 *met:* samen met.
36 *daer:* in het geval dat.
effen: pas.
38 *kreple hejrkraften:* gebrekkige legers.
39 *zich verkloeken:* zijn best doen.
40 *vejrdighe gevolghzaemheit:* vlotte gehoorzaamheid.
41 *ujt te veeghen:* te doen vergeten.
44 *aen zijn ingewant tornen:* binnenlandse troebelen bevorderen.
't en waere...heeft: tenzij de overige (Fr.) politiek mij tot het inzicht dwong, dat er geen nalatigheid in 't spel is.
46 *vindende zich:* zijnde, zich ziende.

48 *dezes onderwonden:* dit zouden ondernemen; *meer...bevatten*, vgl. het spreekw. ‘qui trop embrasse mal étreint’; *zaeghen te bevatten:* konden vasthouden.
49 *een donderslagh:* een verrassing (de uitdr. wordt hier in gunstige zin gebruikt; WNT *donderslag* 2816 2 beperkt zich tot ‘tegelijk onverwacht of plotseling en schrikwekkend of verbijsterend’). Calcar was door Hessen veroverd.
50 *immers niet altoos:* namelijk volstrekt niets.
51 *deughd:* sterkte, dus waarde.
geleghenhejt: ligging.
52 *het:* Calcar; *als hebbende:* daar het heeft (de Rijn en de genoemde vestingen dus als een dekking van Calcar's positie).
55 *haerder Hoogheit:* de Landgravin-regentes Amalia.
56 *oft zij schoon...maekten:* al zagen zij er bezwaar in, openlijk militaire steun te geven.
57 *zich niet ontzien:* er geen bezwaar in vinden.
59 *wat...zij:* wat hiermee aan voordeel behaald is (WNT *vangen* 477 14); als *aen* ten onrechte los van *gevangen* geschreven is: wat er begonnen is.
62 *om...brengen:* om ons huishouden daar voor de winter in te richten; *onze* vgl. *1029* r. 9.

1046 *Den Weledelen, gestrengen, manhaften Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheere haerder Hooghejt van Hessen, in Den Haeghe.*

*

(*v. Wickev.*: 12 Oct^{e} 1640 M. Hooft.)

[1] Mijn' Heere, ende Neeve,

[2] Op zondagh lestleden ontfing ik eenen brief van den Heere Pollot,
[3] noopende de stof, geroert in den welaengenaemen Uwer Ed. Gestr.
[4] van den 9^{en} dezer, die mij eerst gisteravondt, met den dujster,
[5] geworden is. Daetlijk nae den ontfang van zijn' Ed. voorzejden,[5]
[6] schreef ik aen Burgherm^{n} van Weesp, op 't alderernstighst en
[7] bondighste: gelijk het behoorde; niet alleen ten aenzien van de eere[7]
[8] en gunst, genooten van zijn' Ed. ende van mijn' Heere zijnen
[9] broeder; maer ook ten opmerke van de deughden en loflijke
[10] begaeftheden zijner Ed. die den dienst en onderdaenighejt van alle[10]
[11] vreemden verdienen. Ik had mijnen Schout tot Weesp bevolen,
[12] antwoordt te vorderen: en van den zelven quam mij, korts nae dien
[13] van U. Ed. Gestr. een briefken ter handt, waerbij hij meldt, dat de
[14] mijne aen Burgerm^{n} gelevert was, ende van hunne E.E. belooft,[14]
[15] daerop te antwoorden. Dan, alzoo mij dit te lange gemart docht,[15]
[16] heb ik, dezen morghen, den voorzejden Schout belast, te ver-
[17] neemen nae de oorzaek dezes vertoevens: hoewel ik gis, dat de[17]
[18] kermis, die men nu daer houdt, de schuldt heeft. Maer ik ducht
[19] eenen misslagh begaen te hebben in den naem des persoons. Want
[20] ik had niet anders kunnen afneemen ujt de onderteekening van[20]
[21] zijnen brief, dan dat hij de Heer Alfonso was: ende heb hem alzoo[21]
[22] genoemt; ook daerbij gevoeght, dat zijne bende eertijds onder den
[23] Heer van Marquet gestaen had. Nu zejdt mij U. Ed. Gestr. van[23]
[24] eersten Edelman zijner Hooghejt, dien ik mejn den Heer
[25] Giovanbabtista te wezen. Joffrouw de weduwe Bartolotti, met de[25]
[26] welke ik, in afwezen van haeren zoone besteller des briefs, zoo ik
[27] waende, gesprooken heb, om klaerhejt van der zaeke te weeten; eer[27]
[28] dan op Weesp te schrijven, heeft mij nochtans gezejdt, dat het de[28]
[29] Heer Alfonso was: zulx ik alsnoch in den rechten voornaem, ende
[30] in de kennis van 't vendel, niet zeker gae. Doch zoo 't een' dooling[30]
[31] van mij is, zij wil wel te beteren zijn; voorneemlijk, zoo U. Ed.
[32] Gestr. gelieft, mij tijdtlijk ujt den twijfel te helpen. Voor de[32]

* Origineel. UBA II C 13.198.

[33] tijdingen bedank ik U. Ed. Gestr. hooghlijk. Want zij zijn hier
[34] gansch nieuw; immers bij mij te voore niet gehoort: te weeten die[34]
[35] van 't overgaen van Turin, ende van 't voortvaeren der Catalaenen[35]
[36] in hunne opstending. De bezonderheden van d'eene en d'andre
[37] maere hoop ik te verstaen ter overkoomste van U. Ed. Gestr., en de[37]
[38] zelve haest hier te zien. Ondertussen gebiede mij hartgrondtlijk in
[39] U. Ed. Gestr. beste gunste, ende nijgh mij eerbiedelijk t'haerwaerts,
[40] blijvende,

[41] Mijn' Heere ende Neeve,

[42] U. Ed. Gestr.

[43] Onderdaenste, ootmoedighste

[44] dienaer,

[45] P.C. Hóóft.

[44] Ujt Amsterdam, 11[en]

[45] Oct. 1640.

Over een verzoek van kapitein G.-B. Pollotto, blijkbaar om zijn compagnie in Weesp te legeren; verwarring met zijn broer Alfonso. - Turijn is gevallen, - Catalonië in toenemende mate opstandig.

Eindnoten:

5 *zijn' Ed.* (gen.).
7 *bondighste:* krachtigste.
10 *alle vreemden:* allen die hem niet kennen.
14 *ende van hunne E.E. belooft:* en dat door hen beloofd was.
15 *alzoo...docht:* daar dit mij te lang talmen toescheen.
17 *vertoeven:* wachten.
20 *afneemen:* opmaken.
21 de Heer Alfonso (Pollotto) vgl. *768*.
23 Marquet, vgl. *234*; *van* expletief gebruikt (WNT *van* 405 XIII).
25 Giovanbaptista Pollotto, broer van Alfonso, kapitein in Statendienst en edelman van de Prins, overleden in januari 1641.
27 *weeten*; l. *weeten*,
28 *eer...schrijven:* voordat ik naar Weesp schreef.
30 *in de kennis van 't vendel:* wat de identiteit van de compagnie betreft.
32 *tijdtlijk:* spoedig.
34 *immers...gehoort:* ik tenminste had ze nog niet gehoord.
35 Turijn was 9 september door de Fransen ingenomen.
voortvaeren: doorzetten. De opstand in Catalonië duurde 12 jaar.
37 *en...zien:* en ik hoop u weldra hier te zien.

1047 *Al M.^to^ Ill.^re^ Sig.^re^, il Signor Giovanbattista Pollotto, Primo gentilhuomo di Sua Altezza, et Capitano d'una Comp.^a^ di Fanti Alla Haya*

*

[2] Ho ricevuta la sua lettera delli due del mese, colla riverenza dovuta
[3] di tutto il mondo, et in particolare dell'obligho mio, alle rare virtú
[4] di V.S. et al grado, che tiene. Non manchai di scrivere, pur l'istessa
[5] sera, per il negozio raccommandatomi alli Borgomaestri di Wesopa
[6] con ogni fervore et instanza, dando anco ordine piu volte, al
[7] Scolteto della terra, di procurar risposta convenevole. Tuttavia,
[8] sin adesso non hó potuto ottenerla; per esser stati prima gli detti
[9] Borgomaestri occupati in altro affare, che gli preme assai; et poi
[10] andatine due, ch'é il numero maggiore del collegio, verso la Haya,
[11] ove al presente si truovano. Et non c'é apparenza, che si pigli
[12] alcuna risolutione nel fatto della guarnigione, fin che non siano
[13] ritornati a casa. Fra tanto non sarebbe forse fuor di proposito,
[14] s'egli piacesse a V.S. truovar modo di fargli destramente informare
[15] lí, delle sue qualitá et di quelle della sua Comp.^a^. Credei nel
[16] principio, secondo quel che potei congetturare dalla sottoscrittione
[17] della sua lettera, et secondo quel che seppi trarre dalla Sig.^ra^
[18] Madre de' Bartolotti, poiche il Sig.^r^ Guilielmo era fuori della
[19] cittá, che fusse del Sig.^re^ Alfonso suo fratello: ma la lettera del
[20] Sig.^re^ mio cugino di Wikkeforte, m'ha chiarito in parte, et poi in
[21] tutto, il ragionamento havuto col Sig.^r^ Calandrini: onde di nuovo[21]
[22] hó scritto a Weesopa, per far' intendere ch'era V.S. il raccomman-
[23] dato. Et per me, V.S. sia sicurissima, ch'io attenderó con ogni
[24] sollecitudine, a far palese, quanto stimi l'occagione di poterle far
[25] cosa grata. Et insú questa veritá, le baccio humilmente la mano, con
[26] preghar il Signor Iddio di colmarla d'honore et contento, essendo
[27] per goderne sempre, coll'animo, gran parte, il

[28] Di V.S.M.^o^ Ill.^re^

[29] Devot.^mo^ et Affettionat.^mo^ Servitore

[30] P. di C. Hóóft

[31] D'Amsterodamo, li 18 d'Ottobre 1640.

* Minuut. UBA II C 11.470. - Afschr. UBL. Pap. 13.

VERTALING

Aan de weledele heer Giovanbattista Pollotto,
Eerste Edelman van Zijne Hoogheid, en Kapitein van een
Compagnie Voetvolk
Den Haag.

Uw brief van de 2de dezer maand heb ik ontvangen met de eerbied die de gehele wereld, en in het bijzonder mijn verplichting jegens uwe Edelheids buitengewone deugden en jegens de rang welke u bekleedt, u verschuldigd zijn. Ik heb niet verzuimd ook dezelfde avond over de mij aanbevolen zaak, aan de burgemeesters van Weesp met alle klem en nadruk te schrijven en ik heb ook meer dan eens aan de Schout ter plaatse opgedragen voor een gunstig antwoord te zorgen. Nochtans, tot nu toe heb ik dit nog niet kunnen verwerven, omdat de genoemde burgemeesters eerst met een andere zaak bezig zijn geweest, welke voor hen erg dringend was, en omdat daarna twee van hen, wat het grootste aantal van het college is, naar Den Haag zijn gegaan, waar ze zich heden nog bevinden. En het ziet er niet naar uit dat een besluit betreffende het garnizoen genomen wordt, zolang zij niet naar huis zijn teruggekeerd. Intussen zou het misschien niet ongeschikt zijn, als uwe Edelheid zou willen trachten een manier te vinden om ze op passende wijze over uw kwaliteiten en die van uw compagnie in te lichten. Aanvankelijk meende ik, naar hetgeen ik uit de handtekening onder uw brief kon opmaken en te weten kon komen van mevrouw de moeder van de Bartolotti's - omdat mijnheer Guilielmo uit de stad was - dat het die van uw broer de heer Alfonso was: maar door de brief van mijnheer mijn neef Van Wikkevoort ben ik gedeeltelijk op de hoogte gekomen, en daarna door een gesprek met de heer Calandrini helemaal, zodat ik opnieuw naar Weesp heb geschreven, om te laten weten, dat U.E. de aanbevolene was. Wat mij betreft kan U.E. zeker zijn, dat ik met alle ijver zal zorgen, duidelijk te tonen hoe zeer ik de gelegenheid om UEen genoegen te kunnen doen op prijs stel. En met deze betuiging kus ik u nederig de hand, de Here God biddend u met eer en vreugde te overladen, waarover zich steeds van harte in hoge mate zal verheugen van uwe Edelheid de trouwe en toegewijde dienaar

Pieter Corneliszoon Hooft.
Uit Amsterdam
18 october 1640.

Eindnoten:

21 Zie over dit belangrijke geslacht Bachrach, *Sir Constantine Huygens and Britain: 1596-1687*. Leiden/London 1962, passim.

1048 *All'istesso Sign.r* Pollotto

*

[1] Scrissi a V.S. hier l'altro. Hora gli Borgomaestri di Wesopa mi
[2] rispondono, come, havendo per adietro pregata S.A. di scusargli,
[3] per certe considerationi d'importanza, d'ogni guarnigione, et
[5] essendone stati compiacciuti, in modo che nell'inverno passato non
[6] ve n'é stata alcuna; adesso parrebbe pocho conveniente il
[7] sollecitar d'haverne. Ma se ella puó ottener patente per trasferirvi sua
[8] Comp.a, sará la ben venuta, et la riceveranno con animo
[9] dispostissimo a dare ogni sodisfattione alla S.V. Et io, non
[10] trovando materia da fare controbatteria a' colpi di questa ragione
[11] loro, mi resto con bacciarle humilmente la mano, pregando Iddio
[12] di secondar sempre li vertuosi intenti di V.S., laquale si degni di
[13] conservar nella sua buona gratia, il

[14] Di V.S.M.to Ill.re

[15] Devotissimo, et Affett.mo Servitore

[16] P. di C. Hóóft.

D'Amsterodamo, li 20 d'Ottobre. 1640.

VERTALING

Aan dezelfde heer Pollotto

Eergisteren heb ik aan u geschreven. Nu antwoorden mij de burgemeesters van Weesp dat het momenteel niet zo gepast zou zijn, om een garnizoen te vragen, omdat zij vroeger Zijne Hoogheid verzocht hebben om hen om belangrijke overwegingen van alle garnizoen vrij te stellen en dit hun toegestaan is, zodat er daar in de vorige winter geen geweest is. Maar als u het patent zou kunnen krijgen om uw compagnie daarheen te verplaatsen, zal deze welkom zijn en zal men die ontvangen met bereidheid om u in alles tevreden te stellen. En, omdat ik tegenover deze redenen van hen geen batterij in 't veld te brengen heb, verblijf ik, uw hand nederig

* Minuut. UBA II C 11.471. - Afschr. UBL. Pap. 13.

kussend en God biddend de deugdzame voornemens altijd te begunstigen van u, die zo goed moge zijn in uw gunst te willen bewaren,

van Uw Edelheid
de zeer trouwe en toegenegen dienaar
P. Cz. Hóóft.

Amsterdam, 20 october 1640.

1049 *Aen den Heere George Doublet, Raedsheere in den Hooghen Raede, en Rentmeester van de Espargne der Graeflijkhejt van Hollandt, in den Haeghe.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Met den opgank van U. Ed. tot Medelidt van den Hooghen Raedt,[2]
[3] heb ik mij ten hooghste verheught, in de waerdighejt, waermede
[4] het Ampt U. Ed. ende zij hetzelve versiert: en teffens in 't oordeel,[4]
[5] zoo der Ed. Grootmo; HHeeren Staeten, als zijner Hooghejt; 't[5]
[6] welk, houdende dien voet van keure, geschaepen schijnt, de[6]
[7] beklaghlijke verdorvenhejt dezer eeuwe grootlijx in haere loop te[7]
[8] schorsen. Al het geluk, dat U. Ed. zich zelve met deze eere
[9] wenschen kon, heb ik haer, van eerst af, toegewenscht, met heelen,
[10] heeten harte. Maer de pen heeft deze plichtpleeghing, tot noch toe,[10]
[11] op den mondt laeten staen, mits ik, van tijdt tot tijdt, verwachtte,[11]
[12] dat de noodt mij zouw derwaerts daeghen, om U. Ed. en andre[12]
[13] Heeren, haere Metgenooten, tot afvejrdighing van zekre mijne[13]
[14] daer hangende zaeken, te versmeeken. Dan, dewijl de geleghen-[14]
[15] heden te Hove niet eeven vlijtelijk rijpen, als het ooft, en op haeren
[16] herfst passen; ende die van mijne dingen uitstel genoomen heeft[16]
[17] tot in den winter, zoo komt dit blad, der tonge dat aengenaem[17]
[18] werk afneemen, en U. Ed. begroeten, met vujrigh gebedt, dat de[18]
[19] Godlijke goedertierenhejt deze verheffing van UEd. t'zijner
[20] gloorije en t'haerder meeste vernoeghing gedijen doe. In 't[20]
[21] verwachten van welke hemelsche gunste, zich op 't nedrighste
[22] aen de haere beveelt, en t'haerwaerts nijght,

[23] Mijn' Heere,

[23] U. Ed[e]

[24] Onderdaenste, ootmoedighste

[25] dienaer,

[26] P.C. Hóóft.

[24] Ujt Amsterdam, den 22[en]

[25] van Wijnmaent, des jaers

* Minuut. UBA II C 11.471. - Afschr. KA CLXXIa[b] 134.

[26] 1640.

Hooft wenst Doublet geluk met zijn benoeming tot raadsheer in de Hoge Raad. - Wenk om de afdoening van Hooft's processen te helpen bevorderen.

Eindnoten:

2 *opgank:* promotie.
4 *ende zij hetzelve:* en u het ambt.
5 *zoo* (...) *als:* zowel (...) als: de Staten-Generaal en de Prins hadden blijkbaar in de praktijk allebei zeggenschap over vacatures in de H. Raad.
6 *houdende...keure:* als zij op deze wijze blijven kiezen.
7 *beklaghlijke:* tot klagen nopende.
10 *heeft op den mondt laeten staen:* heeft aan de mond overgelaten.
11 *van tijdt tot tijdt:* aldoor.
12 *dat...daeghen:* dat de noodzaak mij naar Den Haag zou dagen, dagvaarden.
13 *Metgenooten:* collega's.
afvejrdiging: afdoening.
14 *dewijl...passen:* omdat (echter) de zaken ten Hove (evenals de Rekenkamer, wordt de H. Raad soms het Hof genoemd) niet even hard opschieten als het fruit, en er (niet) op letten dat het herfst is.
16 *die:* de geleghenhejt, de zaak.
17 *der tonge* (dat.), vgl. de mondt, r. 11.
18 *afneemen:* overnemen van.
20 *gedijen:* strekken tot, uitlopen op, dienen tot.

1050 *Aen den zelven*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Op den 14[en] Aprilis lestleden, heeft de Schout van Mujderbergh
[3] zeker schujtken oft Jolleken, zoo men 't in Noorweghe noemt,
[4] daer 't gemaekt schijnt, in bewaernis genoomen, dewijl het, door[4]
[5] onweder in dien oordt was aengeworpen. Mits nu niemandt daer[5]
[6] nae komt verejschen, nochte, ten aenzien van de plaetse daer het[6]
[7] vermoedt wort t'hujs te behooren, lichtlijk taelen zal; en 't zelve,[7]
[8] nauwlijx geschat op de waerde van tien gulden, daeghelijx
[9] verarghert; zoo zoude mij, onder verbetering, wel raedzaem[9]
[10] dunken, dat het den armen van den voorzejden dorpe gegunt
[11] wierde, om het t'hunnen voordeele te verkoopen, onder last, van
[12] 't zujver daeraf gekoomen ujt te keeren aen den ejghenaer, indien[12]
[13] hij zich, binnen den gewoonlijken tijdt openbaert. Waerop ik[13]
[14] U. Ed. bid, mij 't welbehaeghen der Ed. Mo. Heeren van de Rek[e]
[15] te laeten weeten; ende [in] voorts in haere goede geneghenhejt
[16] altijds te bewaeren,

[17] UEd[s]

[18] Onderdaenen dienaer,

[19] P.C. Hóóft.

[18] Ujt Amsterdam, 22

[19] Octob. 1640.

Ambtelijke brief aan dezelfde in zijn oude functie van rentmeester van de Espargne.

Eindnoten:

4 *dewijl:* daar.
5 *aenwerpen:* doen aanspoelen.
6 *verejschen:* vragen; *ten aenzien van:* in aanmerking genomen.
7 (*daernae*) *taelen:* iets zeggen (rechtsterm), of de moderne bet. ‘er belangstelling voor tonen’.
9 *verarghert:* slechter wordt.
onder verbetering: (bescheidenheidsformule) ten zij iets anders u beter dunkt.
12 *'t zuijver daeraf gekoomen* (*gekomene*)*:* de zuivere opbrengst.
13 *den gewoonlijken tijdt:* daar stond blijkbaar een termijn voor.

* Minuut. UBA II C 11.472.

1051 *Ernstfeste Wijsse ende voorsienige Heer men Heer Pieter Cornelissen Hooft, Ridder, Drost tot muyden Balluw van goijlant, ende Hooft Officier over Weesp en Weespercarspel won tot Amstelredam*

*
Port.

[1] Ernstfeste Wijse ende voorsienighe Heer men Heer, UE gesont-
[2] heijt ben ick altijt aende goede God verhoopende Naer groetenisse[2]
[3] dient desen, omme UE te laeten weeten, de geleegentheijt oft[3]
[4] krankheijt vanden persoon van Frans van Cruysbergen
[5] Ontfanger en president van Schepenen, waer van ick met UE
[6] gesproocken hebbe. De welcken als noch geheel kranck is, ende van[6]
[7] tijt tot tijt noch krancker wort, zulcx dat nae menschen oogen te[7]
[8] sien is, de selve daer van niet lichtelijck en zal opstaen, - doch Godt
[9] de Heere is alle dingen almachtich ende can 't haestich versien. Dan[9]
[10] ofte het gebeurde dat hij quaeme te overlijden, zoo zal ick mij op[10]
[11] het spoedichsten aen UE adresseeren, ende van UE verwachten[11]
[12] UE. faveraebelle recommandatie, gunste ende geneegentheijt, die[12]
[13] ick wederomme zal zoecken te recompenseeren. Deze eijndige zijt
[14] Godt in genaede bevoolen, die UE met UE wel lieve huijsvrouw
[15] en famiele in zijn godelijcke beschuttinge ende bescherminge
[16] bewaeren wil. Ende zijt van ons allen van herten zeer gegroet.
[17] Actum in Weesp Den 6 Novemb^{r} a^{o} 1640

[18] UE Dienstwillige bereijde Dienaer

[20] D S van Eyck

[21] Schout van Weesp:

* Origineel. UBA II C 11.940.

De schout van Weesp beveelt zich bij voorbaat aan als opvolger van de zieke ontvanger en president van schepenen, stellig alleen voor het eerstgenoemde ambt. Zijn benoeming als schout, door Hooft, dateerde van 30 dec. 1637 (Resolutieboek burgem$^{r\ s}$. Gem. archief Weesp A 34^{a} p. 79^{r}).

Eindnoten:

2 *verhoopende aen:* hopende van, h. overgaande naar biddende van.
3 *de geleegentheijt of krankheijt:* de toestand oftewel ziekte.
6 *als noch:* nog steeds.
geheel kranck: erg ziek; *van tijt tot tijt:* langzamerhand.
7 *nae menschen oogen:* naar menselijke berekening.
9 *is alle dingen almachtich:* vermag alles; *haestich versien:* snel verhelpen, genezen.
10 *ofte:* ingeval.
11 *verwachten* (zonder de eisende, pretentieuze bijklank van tegenwoordig).
12 *faveraebelle:* favorabele, gunstige; *recommandatie, gunste ende geneegenheijt:* aanbeveling, welwillendheid en vriendelijkheid.

1052 (*J.A. Ban aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Latrix harum tibi notissima ad te deferet meas Cantiones, ita mihi
[2] imperari libens passus sum. Ego enim ne in otio vitam turpiter
[3] transigam, dum necessarijs occupationibus mora *interdicenda*
[4] est, honestioribus oblectare studijs animum magis elegi; quam ijs
[5] rebus me dare, quae rationis regulae vix parere videntur. Haec mea
[6] quidem est voluptas. Ad te vero quod attinet, forte ego nimis liber
[7] esse videbor, quod rusticam meam musam tuis excellentissimis
[8] versibus adjunxerim: sed cogita me urbanitatis aliquid pia
[9] impudentia a te mutuari: quae studia sua ab otio vindicans omnibus
[10] quibus ea placent libenter concedit. de caetero vero omnibus
[11] servire optat, quam virtutis usuram amittere. Quod ubi mihi abs te
[12] contingere potuerit, beatiorem me aestimabo, quam hactenus
[13] fuero: cui meipsum omniaque mea L.M.D.C.Q. Vale. Harlemi xi
[14] Novemb. M DCXL.

[15] Amplit. Tuae servus

[16] Joannes Albertus Bannius 1640

VERTALING

Bezorgster dezes, u welbekend, zal aan u mijn *Deuntjes* overbrengen: zo wordt mij gelast en ik heb het mij gaarne laten welgevallen. Ik heb namelijk, om niet in lediggang mijn leven onder schande door te brengen, wanneer tussen de onontkoombare beslommeringen oponthoud moet worden ingeschoven, er de voorkeur aan gegeven, door meer ere brengende interessen mijn geest te ontspannen, liever dan aan zulke verpozingen mij te wijden, die aan den maatstaf van gezond verstand maar amper, zo het schijnt, zich storen. Dit is althans voor mij mijn lust en leven. Wat UEchter aangaat, mogelijk zal ik den indruk wekken, wel zeer vrijpostig te zijn, dat ik mijn eenvoudige muze met uw zo voortreffelijke verzen heb saamgevoegd; maar bedenk, dat ik een ietsje urbaniteit in vrome onbeschaamdheid aan u ontleen. Deze vrijwaart haar interessen tegen lediggang, laat aan allen, wien die behagen, volgaarne ze over, voor het overige echter verkiest zij allen te dienen liever dan van talent de renteopbrengst te verspelen. Wanneer dit dienen mij van den kant van u zal kunnen te beurt vallen, zal ik mij meer welvarend taxeren dan ik

* Origineel. UBL. Pap. 2.
intericienda

totnogtoe ben geweest, u, aan wien ik mijzelf en al het mijne van ganser harte aanbeveel[1]).

Vaarwel.

Haarlem, 11 november 1640.

Van Uw Doorluchtigheid de dienaar

Joan Albert Ban, 1640.

Joan Albert Ban, overleden 27 juli 1644, geestelijke te Haarlem, musicus en musicoloog, stond in intellectuele en/of vriendschappelijke betrekking o.a. tot Descartes, Huygens, A.M. van Schurman, Scriverius, Jac. van der Burgh, Tesselschade en verscheidene buitenlanders. Hij verdedigde o.a. in zijn *Zanghbloemzel* (1642) breedvoerig en strijdvaardig een vernieuwing van de koorzang, de toen veldwinnende 'monodie', die de tekstdragende melodie aan de bovenstem geeft en de overige stemmen tot een begeleidend koor samenbundelt. Vgl. P. Leendertz Jr., *Bibliographie der werken van P.C. Hooft* ('s-Gravenhage 1931) n^{o} 205.

Over zijn composities laat Jac. van der Burgh zich na Ban's dood tegenover Huygens ironisch uit (Br. IV, 27). Van zijn theoretische werkjes zijn de meeste verloren gegaan. Vgl. verscheidene plaatsen in Br., vooral III; Jonckbloet en Land, *Correspondance et oeuvres musicales de Constantijn Huygens* (Leiden 1882); de uitvoerige biografische verhandeling van J.F.M. Sterck in NNBW VIII, maar vooral de fotografische herdruk van het theoretische gedeelte van *Zanghbloemzel* 'with an introduction by Frits Noske' (*Early Music Theory in the Low Countries*, vol. I, Amsterdam 1969). Ook deze inleiding eindigt met een zeer kritisch oordeel: 'We must see him (...) as a Cartesian musical scientist who through lack of talent failed as a musician'.

Eindnoten:

1 Libera mente dedico commendoque.

1053 *Johanni Alberto Bannio, Harlemum.*

*
[*niet gezonden*]

[1] Vir Amplissime,

[2] Quod prior, nulloque provocatus officio, studium in me tuum,
[3] litteris, et quidem tali manu allatis, testari non gravatus sis; insuper-
[4] que dignatus cultissimam tuam Musam inconditis meis versibus
[5] aptare; eo sané nomine plurimum me tibi debere fateor. Quamvis
[6] autem honorificum istud tuum de illis judicium, magis ab
[7] humanitate tua profectum esse, quam te penitus ita sentire mihi
[8] persuadeam; me tamen eo plus satis laetatum fuisse haud
[9] negaverim.

10 Neque enim mihi cornea fibra est.[10]

[11] Nec vulgo Pöetarum me eximere ausim, quibus solenne semper
[12] fuit suis ineptijs plaudere: adeo ut non temeré enunciaverit ille.[12]
[13] Cum omnes opifices sua adament opera, amantiorem suorum
[14] Pöetis esse neminem. Verum quaenam voluptas, vel animi, solida,
[15] sinceraque reperiri queat in terris?

Medio de fonte leporum[16]
Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.

[18] Itaque et ille meo mixtus est gaudio dolor, me nihil tibi posse
[19] retribuere, quod muneribus tuis aliquatenus respondere videatur.
[20] Attamen, si amicitiae non factis aeque ac affectu metiendae sunt,
[21] habes amicum, qui invitus cedat cujpiam: tibique inservire gloriae
[22] ducat. Vale. Amsterodami, [kal. Decembris M[c]Dc. xl

[23] Obstrictissimus

[24] Petrus Cornelij Hóófdius.]

* Netafschrift (UBA II C 11.935) van de minuut (ib. 472).
Tweede afschr. UBL. Pap. 13.
T. aanvullingen uit de minuut staan tussen vierkante haken.

VERTALING

Aan Joan Albert Ban, te Haarlem.

Dat van ons beiden gij het initiatief neemt, en, door generlei dienstbetoon opgevorderd, uw belangstelling voor mij in een brief en nog wel een, door zulk een hand bezorgd, hebt willen betuigen zonder zwarigheid te maken; dat ge bovendien u hebt verwaardigd, uw zo sierlijk gedoste Muze aan mijn wanordelijke verzen aan te passen, uit dien hoofde voorzeker ben ik (ik beken het) u zeer veel verschuldigd. Hoezeer ik nu mij overtuigd houd, dat dat vleiende oordeel van u over die regelen meer uit uw wellevendheid is voortgekomen dan dat ten diepste uw gevoelen zo is, zou ik toch niet gaarne beweren, dat ik niet daarover des te meer mij bijzonder verheugd heb:

niet gevoelloos als hoorn zijn mijn veezlen.

En ik zou me niet durven uitzonderen van het gros der dichteren, wien het altijd als geheiligd gebruik heeft gegolden, eigen flauwiteiten met handgeklap te bejuichen, zodat niet zonder grond die bekende schrijver het heeft uitgesproken: ‘hoewel alle ambachtslieden verliefd zijn op eigen prestaties, verliefder dan dichters op de hunne is er niemand’. Maar welke genieting wel zoUEr, duurzaam en echt, gevonden kunnen worden op aarde?

Uit de welbron van snedige sprankling
spuit enig' alsem omhoog, die gaat toeknijpen
juist in den bloesem.

Zodoende heeft ook met mijn vreugde dat leed zich ondereenvermengd, dat ik niet in staat ben, u iets weder te vergoeden, wat tegen uw schenkages tot op zekere hoogte zou schijnen op te wegen. Niettemin, indien vriendschapsverhoudingen niet naar daden zozeer als naar de toeneiging zijn af te meten, welnu, daar hebt ge dan een vriend, die ongaarne onderdoet voor iemand, wie het ook zij, en toch naar u als vazal zich te schikken voor glorie acht.

Vaarwel.

Uw u verknochte
Pieter Corneliszoon Hooft.
Amsterdam, 1 December 1640.

19 P.C. Hooft, door A.C. Willink

20 P.C. Hooft, door Henri Jonas

Eindnoten:

10 Persius 1, 75.
12 *ille:* Montaigne, *Essais II*, chap. VIII: ‘Car, selon Aristote, de tous les ouvriers, le poëte nommément est le plus amoureux de son ouvrage’.
16 Lucretius 4, 1133-1134.

1054 *Aen den Heere Albert Coenraeds.*

*

[1] Mijn' Heere, ende gunstighe Neeve,

[2] Mijn woordt, laestmaels gesprooken, inter scyphos, stae ik noch[2]
[3] nuchtren: ende koom mijn vertrouwen op U. Ed. goede geneghen-[3]
[4] hejt t'mijwaerts bewijzen met werken. Maer 't quaedst is, dat zij[4]
[5] geenen dankhebt verdienen. Want, ziet hier eenen brief van gebrek:[5]
[6] doch gebrek, dat met enkle verleening van gunste, te stoppen is;[6]
[7] oft (ten zwaerste genoomen) met eenighe mildthejt van moejte, die
[8] U. Ed. nojt verdroot, daer ze deughdelijk besteedt kon worden.[8]
[9] De brenger, geheeten Thomas Holtman, oudburghermeester tot
[10] Weesp, ende Contrerolleur van de Licenten aldaer, zoude gejrne[10]
[11] opklimmen tot het ontfangerschap, open staende door 't overlijden[11]
[12] van Crujsberghen z g. ende heeft reeds de benoeming van de
[13] Raedsheeren der Ammiralitejt alhier verworven. Nu komt het op
[14] de keur aen, die vande Ho. Mo. H.H. Algemejne Staeten moet[14]
[15] verwacht worden. Hij gaet voor zoo eerlijk ende bequaem eenen[15]
[16] persoon, dat het mij aen stoffe ontbrooken heeft, tot wejghering[16]
[17] van dit voorschrijven, en dienstigh verzoek, dat U. Ed. gelieve[17]
[18] kracht aen zijne wensch te geeven, door U. Ed. vermoghen en[18]
[19] achtbaerhejt bij hunne Hooghe Moghenhejt. Ende mij vastlijk
[20] beloovende, dat hem U. Ed. onderstandt in redelijkhejt niet faelen[20]
[21] zal, beveel ik, van heelen, heeten harte, aen U. Ed. ende met U. Ed.
[22] orlof aen Mê Vrouwe onze welwaerde Nichte,

[23] Mijn' Heere etc.

[24] U. Ed. Verplichten

[25] Onderdaensten dienaer ende Neef,

[26] P.C. Hóóft.

[25] ujt Amsterdam.

[26] 13^{en} Decembris. 1640.

Albert Coenraeds sc. Burgh.

Op 13 en 15 december 1640 schrijft Hooft brieven van aanbeveling voor een burgemeester van Weesp die door de Admiraliteit van Amsterdam op het tweetal geplaatst is voor ontvanger van de licenten. Vgl. *1055-1061*.

* Minuut. UBA II C 11.939. - Afschr. UBL. Pap. 13.

Eindnoten:

2 *inter scyphos:* onder de wijn (σκυφος: beker).
stae...nuchtren: doe ik nog gestand nu ik nuchter ben (geworden).
3 *U. Ed.* (gen.).
4 *werken:* daden, in tegenstelling tot woorden.
5 *dankhebt:* woord van dank.
ziet hier: dit is; *van gebrek:* uit gebrek.
6 *met enkle:* alleen al met, met niet meer dan; *stoppen:* verhelpen.
8 *daer...worden:* in omstandigheden waarin die moeite goed besteed kon worden.
10 *Licenten:* oorsp. verlof tot handeldrijven met de vijand, later in- en uitvoerrechten in 't algemeen.
11 *open staende:* vacerende.
14 *de keur:* de keus uit het door de Admiraliteit opgestelde dubbeltal.
15 *hij gaet voor:* hij gaat door voor, hij wordt algemeen beschouwd als; *eerlijk:* fatsoenlijk, betrouwbaar.
16 *dat...heeft:* dat ik geen reden had.
17 *voorschrijven:* aanbevelingsbrief.
18 *kracht:* steun, klem.
vermoghen en achtbaerhejt: invloed en aanzien.
20 *mij...beloovende:* mij vleiend met de stellige verwachting; *hem:* de sollicitant.
in redelijkhejt: zoals billijkerwijs verwacht mag worden.

1055 *Aen den Heere Gaspar van Vosberghen.*

*

[1] Ed[e] etc.

[2] Het wachten dus lang vergeefs, van tijdt tot tijdt, nae 't rijpen der[2-52]
[3] Hoofsche geleghentheden, om de Heeren van den Hooghen Raede,
[4] met hoope van vrucht, te moghen aenzoeken tot beslechting onzer[4]
[5] plejtzaeken, heeft wel meest de wijte te draeghen over de traeghejt[5]
[6] van 't wederkeeren der dierbaere blaederen, die hier bij gaen.
[7] Want, in 't overschikken van zoo waerd eenen schat, die, nae 't[7]
[8] verloop van een hondert jaeren, met eerbiedigher oogh, van de[8]
[9] beminners des Vaderlands, zal aenschouwt worden, dan een der
[10] oudste en konstighste beelden van Rome, heb ik geschroomt mij
[11] op de zorghvuldighejt der gemejne boden te verlaeten. Nu zejnd ik[11]
[12] dien, nevens hartgrondlijke dankzegging voor de vejrdighe milt-[12]
[13] hejt in 't leenen en de lange lijdzaemhejt in 't ontbeeren. De
[14] brenger, Oudtburghermeester van Weesp, zal, mijns gevoelens, de[14]
[15] bewaernis van dit klejnoodt te beter betrachten om dat hem aen de
[16] gunst van U. Ed. Gestr. grootlijx geleghen is. Hij bedient jeghen-
[17] woordelijk het contrerolleurschap der Licenten binnen Weesp;
[18] ende wenschte wel 't zelve te verlaeten, mits voortgezet wordende[18]
[19] tot het althans open staende ontfangerschap; ten welken ejnde, hij,
[20] zich vindende reeds, nevens eenen tweeden, op de benoeminge[20]
[21] hier gedaen bij de Raedsheeren der Ammiralitejt, eenigh voor-
[22] schrijven aen U. Ed. Gestr. verzocht heeft, van mij, die nauwlijks
[23] kon ledigh staen van hem daermeê te believen; alzoo hij gaet voor[23]
[24] eenen persoon, zeer eerlijk, bequaem, en gereghelt van leeven.
[25] Geevende derhalven aen mijne schuldighe dienstbaerhejt t'uwer[25]
[26] Ed. Gestr., dus verre aflaet van haeren billijken ootmoedt, vervor-[26]
[27] der ik mij de vrijmoedighejt te neemen, van op 't nedrighste te
[28] bidden, dat U. Ed. gestr. zich gewaerdighe behulpzaeme handt[28]
[29] daeraen te houden, dat de keure, staende aen de Ho. Mo. Heeren[29]
[30] Algemejne Staeten, op hem moghe vallen. 'T welk eenen knoop[30]
[31] te meer zal strekken, aen de verbintenissen, die gemaekt hebben,

[32] Ed[e] etc. tot

* Minuut. UBA II C 11.941. - Afschr. UBL. Pap. 13.

[33] U. Ed. Gestr.

[34] Onderdaensten, ootmoedighsten

[35] dienaer,

[36] P.C. Hóóft.

[35] ujt Amsterdam,

[36] 13^{en} Decembris. 1640.

Hooft laat de in *1057* nader beschreven documenten in dank en met verontschuldiging voor het lange houden terugbrengen. Om hun kostbaarheid heeft hij ze niet willen versturen en had hij ze zelf mee willen nemen naar Den Haag, als hij daar moest zijn in verband met zijn processen. Maar daar zit geen schot in. - Brenger dezes is de in *1054* genoemde oudburgemeester van Weesp. Hooft beveelt hem aan en verzoekt de steun van de geadresseerde, die gedeputeerde van Zeeland ter Staten-Generaal is.

Eindnoten:

2-5 *Het...plejtzaeken:* het zo lang tevergeefs wachten, telkens weer opnieuw, op een beslissing van het Hof van Holland, teneinde de Hoge Raad met hoop op succes te kunnen verzoeken, onze processen door een uitspraak in hoogste instantie ten einde te brengen.
2 *van tijdt tot tijdt:* telkens weer opnieuw.
nae...geleghentheden: op het in een beslissend stadium komen van de staat van (onze) zaken voor het Hof van Holland.
4 *met...vrucht:* met hoop op succes.
beslechting: beslissing (in hoogste instantie).
5 *wijte:* verwijt.
7 *waerd:* kostbaar.
8 *een hondert jaeren:* een eeuw of zo.
11 *gemejne boden:* gewone vervoersdiensten.
12 *dien* (*schat*).
vejrdighe milthejt: gulle bereidvaardigheid.
14 *mijns gevoelens:* naar mijn mening; *de bewaernis van* (...) *betrachten:* extra goed voor (...) zorgdragen.
18 *voortgezet:* gepromoveerd.
20 *zich vindende:* nu hij staat.
benoeminge: nominatie.
23 *gaet voor:* doorgaat voor, beschouwd wordt als.
25 *Geevende ... ootmoedt:* Terwijl ik dus mijn verplichte onderdanigheid jegens u, zo zeer ontsla van haar gerechtvaardigde schroom.
26 *aflaet:* ontsla.
28 *zich gewaerdighe:* zich verwaardigen moge.
29 *keure:* keus.
30 *'T welk...P.C.H.:* hetgeen de verplichtingen zal vermeerderen die P.C.H. tot uw (enz.) dienaar gemaakt hebben.

1056 *Aen den Heere Pieter Jacobs Olikan*

*

[1] Mijn' Heere, ende gunstighe Neeve,

[2] Onder de quellingen, aenkleevende 't hoogh bewindt, waerin[2]
[3] U. Ed. jeghenwoordelijk gestelt is, staet misschien voor de minste[3]
[4] niet te achten het aenverghen van vrienden, om U. Ed. behulp-[4]
[5] zaemhejt in 't een en 't ander te moghen genieten. Ik zoude mij
[6] ontzien dezen moejlijken hoop te vermeeren, 't en waere 't[6]
[7] maeghschap en de goede geneghenheit, ons altijds bewezen door
[8] U. Ed. mij 't hart gaeve, om U. Ed. dienstlijk te bidden, gelieve den
[9] brenger dezes, Thomas Holtman, Oudburgerm[r] tot Weesp, ende
[10] Contrerolleur van de Licenten aldaer, alzoo hij mij ende eenen
[11] ijghelijke bekent is voor eenen persoon, eerlijk, bequaem, ende
[12] gereghelt van leven, zulx te begunstighen, door U. Ed. achtbaer-[12]
[13] hejt onder de Ho. Mo. H.H. Generaele Staeten, dat hij, van zijn
[14] jeghenwoordigh ampt, tot bediening van 't ontfangerschap moghe
[15] voortgezet worden. Welke weldaedt, niet alleen hij, mijns ver-[15]
[16] trouwen<s>, maer ik mede in alle geleghenhejt, naer vermoghen
[17] zal trachten te erkennen jeghens U. Ed. dewelke, met alle die
[18] U. Ed. lief zijn, d'Almaghtighe Godt in gedujrighe eere ende
[19] voorspoedt behoede, gelijk van ganschen harte wenscht,

[20] Mijn' Heere etc.

[21] U. Ed.

[22] Onderdaene dienaer ende Neef,

[23] P.C. Hóóft.

[22] Ujt Amsterdam, den

[23] Decembris, 1640.

Aanbevelingsbrief voor Th. Holtman.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.937.
Dat. 13 dec. 1640 blijkt bij vergelijking met *1058*.

2 *'t hoogh bewindt:* Olikan, Haarlems regent, was afgevaardigde ter St.-Generaal.
3 *staet...achten:* moet misschien de ergste wel gedacht worden.
4 *aenverghen:* dringend vragen (WNT Suppl. *aanvergen* 190 2)
6 *moejlijk:* lastig; *'t en waere 't maeghschap:* ware het niet dat de verwantschap. (Hooft's overgrootvader van moederskant Blaeuwe Willem was een broer van de grootmoeder van moederskant van de vrouw van Olikan. Zodoende.)
12 *begunstighen:* met gunstige gezindheid steunen.
achtbaerhejt: prestige.
15 *voortgezet:* gepromoveerd.

1057 *Aen den Heere Gaspar van Vosberghen.*

*

[1] Ed[e] etc.

[2] Ach hoe zeer vreez ik voor eenen kleenachter der schaemte, bij[2]
[3] U. Ed. Gestr. gëacht te worden! 'T is nauwlijx drie daeghen
[4] geleden, dat ik, herzejndende de papieren van den handel eertijds[4]
[5] geslooten met den Hartoghe van Anjou, bestaen heb U. Ed. Gestr.[5]
[6] gunste aen te roepen, ten behoeve van eenen Burgherm[r] van
[7] Weesp, omme, met het Ontfangerschap der Licenten aldaer, te[7]
[8] moghen worden voorzien: ende koom mij alreeds verstouten om
[9] te bidden voor brenger dezes, Dirk van Ejk, ten ejnde hij in de[9]
[10] plaets van den voorzejden, tot bediening van 't Contrerolleurschap
[11] moghe gekooren worden, waertoe hij hier ter stede de benoeming
[12] heeft verworven. Maer de redenen, mij praemende tot deze tweede[12]
[13] aenverghing, zijn ongelijk bondigher dan die van d'eerste. Want[13]
[14] hij heeft mij etlijke jaeren gedient, als Schout van Weesp, met
[15] zonderlinge trouwe, vlijt, ende zorghvuldighejt; zulx men (naer 't[15]
[16] lujden der bijspreuke) waer van hem zeggen magh. Hierenboven[16]
[17] doet noch een ander inzight mij dit voorschrijven te gladder ujt de
[18] pen gaen: naemlijk dat zijn metgenoemde, der gansche regeeringe[18]
[19] van Weesp tegens de borst is, ende dien afkeer wel rijkelijk verdient
[20] heeft; gelijk de voorzejde Schout, wiens woorden men vol geloof
[21] magh geeven, breeder zal kunnen melden, zoo 't u. Ed. gestr.[21]
[22] gelieft hem daerop te hooren. Dies bid ik UEd. gestr. anderwerfs,[22]
[23] aen hem te bewijzen dit werk van goede geneghenhejt t'mijwaerts,
[24] die 't zelve, naer 't beste vermoghen mijner geringhejt, in alle
[25] geleghentheden wensch te verschuldighen, ende eeuwelijk te[25]
[26] blijven,

[27] Ed[e] etc.

[27] Uwer Ed. Gestr.

[28] Onderdaenste, ootmoedighste

[29] dienaer,

[30] P.C. Hóóft.

[29] T'Amsterdam, 15[en]

* Minuut. UBA II C 11.999. - Afschr. UBL. Pap. 13.

[30] Decemb. 1640.

Aanbevelingsbrief voor D. Sz. van Eijk.

Eindnoten:

2 *kleenachter:* geringschatter.
4 *herzejndende:* terugzendende.
handel, gesloten: onderhandelingen, aangeknoopt.
5 den Hertoghe van Anjou: Philips van Anjou, soeverein van de opstandige Nederlandse gewesten 1581-1584.
bestaen: gewaagd.
7 *voorzien met:* ermee bekleed, ertoe benoemd.
9 *bidden:* (h.) pleiten.
12 *praemende:* nopende.
13 *aenverghing:* lastig vallen (met een verzoek); *ongelijk:* veel; *bondigh:* klemmend.
15 *zulx:* zodat.
naer...bijspreuke: zoals het spreekwoord zegt.
16 *waer zeggen van hem:* de waarheid over hem zeggen (men kan dat, omdat die waarheid gunstig is. Vgl. Mnl. Wdb. *waer* 1535).
18 *metgenoemde:* degeen die met hem op de voordracht staat.
21 *breeder melden:* uitvoeriger berichten.
22 *daerop:* daaromtrent.
25 *verschuldighen:* vergelden.

1058 *Aenden Heere Pieter Jacobszoon Olikan.*

*

[1] Mijn' Heere, ende gunstighe Neeve,

[2] Het is nauwlijx drie daeghen geleden, dat ik U. Ed. aenmoejde, van[2]
[3] weghe eenes burghermeesters der stede Weesp; ende alreeds koom
[4] ik U. Ed. hooghwightighe bezigheden steuren, met een' boodschap
[5] van gelijke stof, die ik om noch bondigher redenen dan d'eerste,[5]
[6] niet heb kunnen afweeren. Brenger dezes, Dirk Simonszoon van[6]
[7] Ejk, heeft mij, voor Schout tot Weesp voorzejdt, etlijke jaeren[7]
[8] gedient, met zonderlinge trouwe, vlijt, ende zorghvuldighejt.
[9] Ende, naerdien hij, door de Raedsheeren der Ammiralitejt alhier,
[10] benoemt is, nevens eenen anderen, om gekooren te moghen[10]
[11] worden tot de bedieninge van Contrerolleurschap der Licenten[11]
[12] binnen Weesp; zoo is mijne welhartlijke bede, dat U. Ed. gelieve
[13] noch ditmael mij de eere ende gunst te bewijzen, van de goede
[14] handt daeraen te houden, dat hij met het voorzejde ampt warde
[15] voorzien; moghende U. Ed. zich wel verzekeren, dat hij zich in
[16] zijn beroep, eerlijk ende vroomelijk zal quijten, ende deze U. Ed.[16]
[17] weldaedt altijds erkennen naer behooren, nevens mij, die U. Ed.[17]
[18] samt alle die derzelve lief zijn, den A<l> moghende, in schut ende
[19] scherm bevolen laet, nae hartgrondighe groete ende eerbiedenis,

[20] Mijn' Heere, ende gunstighe Neeve, van

[21] U. Ed. Onderdaenen

[22] dienaer, ende Neeve,

[23] P.C. Hóóft.

[22] t'Amsterdam, 15^{en} Decemb.

[23] 1640.

Aanbevelingsbrief voor D. van Eijk.

Eindnoten:

2 *aenmoejen:* lastig vallen.

* Minuut. UBA II C 11.945.
Datum. vgl. *1056*.

5 *stof:* inhoud.
6 *afweeren:* weigeren.
7 *voor:* in de functie van; *tot Weesp voorzejdt:* in het genoemde Weesp.
10 *benoemen:* op de nominatie plaatsen, voordragen, vgl. *560* r. 36.
11 *bedieninge:* ambt.
16 *eerlijk:* als een man van eer.
vroomelijk: kloek; *zich quijten:* zich gedragen.
17 *erkennen:* zich dankbaar tonen voor; *nevens mij:* evenals ik.

1059 *Aen den Heere G. van Arnhem.*

*

[1] Weledele etc.

[2] De dienaers hebben altijds, op hunne Heeren, het voordeel gehadt,
[3] van meer weldaeds t'ontfangen, dan te doen; dikwijlser aente-
[4] moeijen, dan aengemoejt te worden. Ende ik heb mij, over lange, de
[5] eere gegeeven, van mij te tellen onder de geenen, die, verovert door[5]
[6] de waerdighejt van U. Weled. deughden, ende verplight door[6]
[7] proeve van Uwer Weled. heushejt, hunne dienstbaer*h* ende eer-
[8] biedenis aen U. Ed. hadden toegëejghent. 'T welk mij vergiffenis
[9] belooft van de vrijmoedighejt, waermede dit bladt zich vervordert
[10] U. Ed. in haere hooghwightighe bezigheden te steuren. Alzoo
[11] Dirk Simonszoon van Ejk, vertoonder van dezen; mij, voor
[12] Schout tot Weesp, etlijke jaeren gedient heeft, met zonderlinge
[13] trouwe, vlijt, ende zorghvuldighejt; heb ik niet gevoeghlijk kunnen
[14] ledigh staen, van hem dit voorschrijven te verleenen; dewijl hem,
[15] om het Contrerolleurschap der Licenten binnen Weesp te ver-
[16] werven, waertoe hij zich, nevens eenen andren, door de Raeds-
[17] heeren der Ammiralitejt alhier, vindt benoemt, de gunst van U.[17]
[18] Wel<ed.> groot onderstandt kan verstrekken. Ende is, dien-
[19] volghends, mijne welootmoedighe bede, dat U. Ed. zich gewaer-
[20] dighe, de goede handt daeraen te houden, dat hij, door keure der
[21] Ho. Mo. Heeren Algemejne Staeten, tot het gemelde ampt moghe[21]
[22] worden gevordert. Welke behulpzaemhejt, niet alleen hij, maer
[23] ook ik, naer 't beste vermoghen mijner geringhejt, in alle
[24] geleghentheden zal trachten te verschuldighen. Ende in deze
[25] hoope beveelt zich van ganscher harte in de goede gunste van
[26] U. Weled. ende nijght zich, op 't nedrighste t'haerwaerts,
[27] Weled[e] etc.

[28] T'Amsterdam, 15 Decemb.

[29] 1640.

[28] U. Weled.

[29] Onderdaenste, Ootmoedighste

[30] dienaer,

[31] P.C. Hóóft.

* Minuut. UBA II C 11.947. - Afschr. UBL. Pap. 13.

Aanbevelingsbrief voor D. van Eijk.
N.B. Vgl. de toelichtingen bij de voorafgaande aanbevelingsbrieven.

Eindnoten:

5 *verovert:* overweldigd.
6 *waerdighejt:* hoogheid.
17 *benoemt:* op de voordracht geplaatst.
21 Algemejne Staeten: Gerrit van Arnhem, 1598-1648, had, evenals Olikan, Burgh, Van Aerssen en Van Vosbergen, zitting in de St.-Generaal.

1060 *Aen den Heere Albert Coenraeds.*

*

[1] Mijn' Heere, ende gunstighe Neeve,

[2] Hoewel men den goeden wel te veel kan verghen, zoo beloof ik
[3] mij nochtans dat UEd. goedthartighejt t'mijwaerts, dit mijn[3]
[4] aenmoeijen, nu ten tweede maele, in den tijdt van drie daeghen,
[5] mij ten beste zal houden; gemerkt ik mij, van 't zelve, om noch
[6] bondigher redenen, dan die van 't eerste, niet heb kunnen ont-[6]
[7] schuldighen. Brenger dezes, Dirk Simonszoo<n> van Ejk, heeft
[8] mij, etlijke jaeren, voor Schout tot Weesp gedient, met zonder-
[10] linge trouwe, vlijt, ende zorghvuldighejt: zulx ik mij, van gemoeds[10]
[11] weghe gehouden vind, dit getujghenis van hem te geeven, ende
[12] U. Ed. wel dienstelijk te bidden, gelieve de gunstighe handt daer-
[13] aen te houden, dat hij, zijnde reeds benoemt bij de Raedsheeren
[14] der Ammiralitejt alhier, moghe, door keure der Ho. Mo. Heeren
[15] Algemejne Staeten, tot d'openstaende bediening van 't Contrerol-
[16] leurschap der Licenten binnen Weesp, gevordert worden. Welke
[17] weldaedt altijds van hem, jeghens U. Ed. behoorlijk zal erkent
[18] worden, ende eene knoop te meer strekken, aen de verbintenissen,
[19] die over lange gemaekt hebben,

[20] Mijn' Heere, ende gunstighe Neeve, tot

[21] U. Ed.

[22] Onderdaensten dienaer,

[23] P.C. Hóóft.

Aanbevelingsbrief voor D. van Eijk aan Albert Coenraads sc. Burgh.
N.B. Vgl. de voorafgaande aanbevelingsbrieven.

Eindnoten:

3 *ik beloof mij:* ik ben ervan overtuigd; *goedthartighejt:* welwillendheid.
6 *bondigh:* klemmend; *zich ontschuldighen:* weigeren.
10 *van gemoeds weghe:* uit overtuiging; *gehouden:* verplicht.

* Minuut. UBA II C 11.949. - Afschr. UBL. Pap. 13.
Dat. blijkens teksten de vergelijking met *1054*: 15 of 16 dec. 1640.

1061 *Weledelen, gestrengen, ende manhaften Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheere van haere Hooghhejt van Hessen, in de Molenstraet, ten hujze van Jan van Ceulen, in Den Haeghe.*

*

(*v. Wickev.*:) 17 x[e] 1640 M. Hooft)

[1] Mijn' Heere, ende Neeve,

[2] Mij verdriet wel, des verdriets, dat ik U. Ed. Gestr. koom doen,
[3] met steurnis haerder hooghwightighe bezigheden, door 't over-
[4] zejnden dezes briefs van gebrek. Maer de brenger, Dirk Simons-[4]
[5] zoon van Ejk, Schout tot Weesp, heeft mij etlijke jaeren, met zulke
[6] trouwe, vlijt, ende zorghvuldighejt, gedient, dat het mij deeren
[7] zoude, al hadd' ik ook zelf geene bezondre oorzaek om 't geen' hij
[8] gaet verzoeken, te behartighen, hem dit handtrejken t' ontzeggen.
[9] Zijnde benoemt, nevens eenen andren, door de Raedsheeren der[9]
[10] Ammiralitejt alhier, om, bij de Ho. Mo. Heeren Staeten Algemejn,
[11] te moghen gekooren worden tot Contrerolleur der Licenten
[12] binnen zijne stede; ende zich vindende volle zwak in ondersteun[12]
[13] van vrienden te hove, is hij benoodight alle weghen te proeven,[13]
[14] die nae zijn wit schijnen te lejden. Viele 't U. Ed. Gestr. niet te
[15] kommerlijk, den Heer van Zoomerdijk, van zijnent ende van[15]
[16] mijnent weghe, eens aen te spreeken; ende zoo zijn' Ed. zich
[17] gewaerdighde, door haere achtbaerhejt bij hunne Ho. Mo., kracht
[18] aen zijne wensch te geeven, ik laet mij vastelijk voorstaen, dat zij,[18]
[19] van die stond af, vervult zouw zijn. Van welke gunste, niet alleen
[20] hij, maer ook ik, en de gansche regeering van Weesp, die met
[21] groote rede eenen afkeer van zijnen metverzoeker heeft, ons[21]
[22] eeuwelijk ervoelen zouden, verlangende nae geleghenhejt, om zoo
[23] eene weldaedt, indien niet met werken, die nauwlijx van onze[23]
[24] geringhejt te verwachten zijn, ten minste met onsterflijken dank,
[25] lof, ende eerbiedenis, te verschuldighen. Doch, hoe verre het[25]
[26] voeghen wille, den toom der vrijmoedighejt hierin te slaeken, stae
[27] aen 't goeddunken van U. Ed. Gestr. tegen wiens welbehaeghen
[28] nemmer 't minste mejnt te denken,[28]

[29] Mijn' Heere, ende Neeve,

* Origineel. UBA II C 13.200. - Minuut II C 11.943.

[30] T'Amsterdam, 15 Decemb.

[31] 1640.

[29] U. Ed. Gestr.

[30] Onderdaenste, ootmoedighste

[31] dienaer,

[32] P.C. Hóóft.

Aanbevelingsbrief voor D. van Eijk.

Eindnoten:

4 *brief van gebrek:* brief uit gebrek.
9 *benoemt:* op de nominatie geplaatst.
12 *volle...ondersteun:* helemaal verstoken van steun.
13 *te hove:* bij de regeringscolleges in Den Haag.
15 Zoomerdijk: François van Aerssen, H^{r} van Sommelsdijk.
van...weghe: uit zijn en uit mijn naam.
18 *ik...zijn:* ik ben er vast van overtuigd, dat die wens van dat ogenblik af vervuld zou zijn, op, datzelfde ogenblik vervuld zou worden.
21 *rede:* reden; *metverzoeker:* degeen die evenals hij solliciteert.
ons daarvan ervoelen zouden: daarvoor dankbaar zouden zijn (WNT *ervoelen* 4228 a).
23 *werken:* daden.
25 *verschuldighen:* erkennen; *Doch...van U. Ed. Gestr.:* Maar in hoeverre vrijmoedigheid gepast zou zijn (tegenover de Heer van Sommelsdijk), dat wordt aan uw oordeel overgelaten.
28 *denken:* versterking van ‘doen’.

1062 *Edele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende Heeren, Mijne Heeren, d'Eerste ende andere Raeden, ende Meesteren van de Rek^e der Graeflijkhejt van Hollandt, In Den Haeghe*

*

Loont.

[1] Ed^e erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende Heeren,

[2] Op den 29^en Martij des laestleden jaers, heb ik, ten bevele van
[3] U. Ed. Mo. geadviseert op de Requeste van Trijntje Gelmers,[3]
[4] dienstmaeghdt tot Naerde, verzoekende in compositie ontfangen[4]
[5] te worden, over zekere dieverijen bij haer begaen. Sedert is mij,
[6] van tijdt tot tijdt, van haerent weghe belooft geweest, mij te[6]
[7] vertoonen, 't geen U. Ed. Mo. wijders op de voorzejde Req^e
[8] zouden hebben gedisponeert. Ende, gemerkt ik nu dus lange
[9] vergeefs daerop getoeft heb; zoo dient deze, tenejnde U. Ed. Mo.[9]
[10] goede geliefte zij, mij ordre te geeven, waernaer ik mij hierinne[10]
[11] moghe richten; 't zij met vervolghen der zaeke aen rechte, oft
[12] anders zins.

[13] Noopende de questie tussen de Regeerders en den Secretaris van
[14] Naerde, heb ik, betrachtende de missive van U. Ed. Mo aen mij[14]
[15] gezonden op die materie, nae informatie, mij vervoeght bij
[16] Burghermeesteren dier stede; die mij tot antwoordt gaeven, dat zij
[17] geenszins mejnden U. Ed. Mo. eenigh disgust te geeven, nochte[17]
[18] den Secretaris te verhindren, oft te verkorten in 't stuk van zijn[18]
[19] ampt, oft aenkleeven van dien; doch ongehouden te zijn, hem te[19]
[20] gebrujken tot despesches van brieven, oft andre besoignes, vallende[20]
[21] in hun Collegie. Hoe nu parthijen voorts elkandre hebben konnen
[22] verstaen, verwacht ik eerstdaeghs te hooren ujt den Secretaris
[23] voorzejdt, die mij heeft aengeschreeven, zich eerstdaeghs bij mij te[23]
[24] zullen laeten vinden. Ondertussen bid ik den Almaghtighe,
[25] U. Ed. Mo. in gelukzaelighe regeeringe altijds te bewaeren, ende
[26] in haere goede gunste,

* Origineel. ARA. Archief van de Rekenkamer der Domeinen in Holland. Ingekomen stukken 482. Minuut UBA II C 11.577.

[27] Edele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze zeer vermoghende
[28] Heeren,

[29] U. Ed. Mo.

[30] Onderdaensten, dienstwillighsten,

[31] P.C. Hóóft.

[32] Ujt Amsterdam, den 17^{en} Januarij, 1641.

Hooft vraagt antwoord op een rekest. - Onmin tussen de burgemeesters en de secretaris van Naarden.

Eindnoten:

3 *geadviseert:* van advies gediend.
4 *verzoekende:* die verzocht.
in compositie: vgl. *58*.
6 *van tijdt tot tijdt:* herhaaldelijk.
mij te vertoonen: dat zij mij zou laten zien.
9 *getoeft:* gewacht; *tenejnde...zij:* opdat het u behagen moge.
10 *waernaer enz.:* bijvoegl. bijzin zijn bij 'ordre'.
14 *betrachtende:* ernstig ter harte nemende (WNT *betrachten* 2239 4); *van:* door.
17 *disgust:* ongenoegen.
18 *te verhindren...ambt:* zijn ambtsuitoefening te belemmeren of beperkingen op te leggen.
19 *ongehouden:* niet verplicht.
hem te gebrujken: zich van hem te bedienen.
20 *despesches:* het opstellen, schrijven en/of verzenden.
vallende: zich voordoende
23 *zich laeten vinden:* komen.

1063 *Aen den Heere Geeraerdt Schaep Simonszoon, Oudtburgherm^r ende Raedt der Stadt Amsterdam.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Groote dank komt U.E. toe, voor de leening dezer papieren. Zij
[3] hebben mij, misschien geen' vruchtelooze, gewislijk een' lustighe[3]
[4] les gegeeven. Moghte mij dier meer gebeuren, zij zouden zoo veel[4]
[5] te dieper in U.E. schuldt helpen,

[6] Mijn' Heere,

[7] U.E.

[8] Verplichten dienaer,

[9] P.C. Hóóft.

[8] t' Amsterdam, 19^en^

[9] Ja*n* 1641.

Hooft dankt voor het lenen van papieren.

Eindnoten:

3 *misschien...gegeeven:* ik heb er misschien iets uit geleerd maar mij er in elk geval mee vermaakt (bescheidenheidstopos, misschien met de bijsmaak dat er niet veel uit te leren viel).
4 *diér* (gen. pl.): van zulke dingen, dus: zoiets (lening of les?); *gebeuren:* ten deel vallen.

* Minuut. UBA II C 11.578. - Afschr. UBL. Pap. 13.

1064 *Clarissimo Domino Gisberto Lappio a Waveren, J^cto Ultrajectensi.*

*

[2] Licet studia mea in condendis hujusce urbis Annalibus, secus ac tibi
[3] significatum comperior, proprié non versentur; verum in scribendis
[4] universi Belgij Historijs, ab anno, super millesimum et quingen-
[5] tesimum, quinquagesimo quinto, quo Carolus Caesar Principatum.
[6] harum ditionum in Philippum filium transtulit; ita ut Commen-
[7] taria, quorum, copiam offers, haud magno usui mihi futura
[8] videantur; munere tamen istius indiculi, utpote insignis, nec
[9] meritae benevolentiae ergá me tuae testimonio, atque ipsa genuinâ
[10] antiquitatis imagine in illo exhibitâ, valdé me delectatum, pro certo
[11] habeas velim. Plurimumque me debere tibi fateor, cui visum fuit
[12] me tali honore dignari, simulque amicitiam non tantum a verbis, ut
[13] plerique, sed a re atque operâ auspicari. Quo nomine gratias tibi
[14] habeo maxumas: ausus interim precari, si qua alia monumenta
[15] labori meo accommoda in manus tuas venerint, quâ de re vix
[16] dubitaverim, ea impertiri ad tempus ne graveris homini valere et
[17] salvere te aeternum jubenti, atque

[18] Cl. Tuae

[19] Obstrictissimo,

[20] P.C. Hóófdio.

[19] Amsterodami, XII Kal.

[20] Mar. MDCXLI.

VERTALING

Doorluchte Heer,

Al is het ook, dat mijn studiën, anders dan u, gelijk ik bevind, te verstaan is gegeven, in eigenlijken zin niet draaien om het opstellen van de Annalen van deze stad, maar om het schrijven van de Historiën van de Nederlanden in hun geheel, van het jaar 1555 af, waarin Keizer Karel het oppergezag over deze gebieden aan zijn zoon Philips heeft overgedragen, zodat de Mémoires, waarover ge mij de beschikking aanbiedt, mij niet van groot nut dunken te zullen zijn, wilde ik toch graag, dat gij u overtuigd houdt, dat ik over het schenken van dat lijstje, immers een getuigenis van een opmerkelijke en onverdiende welwillendheid jegens mij van u, en over het levensechte beeld alleen al van ouder tijden daarin aan het licht gebracht, mij zeer heb verblijd. En zeer veel erken ik u verschuldigd te zijn, waar ge het goedvondt,

* Minuut. UBA II C 11.578. - Afschr. UBL. Pap. 13.

mij met zulk een eer te verwaardigen, en tevens een vriendschap met het goede voorteken niet enkel van woorden, gelijk de meesten, maar van daad en hulpbetoon te beginnen. Uit dien hoofde weet ik u groten dank, intussen het wagend u te bidden, dat, zo enige andere gedenkstukken, voor mijn ondernemen geschikt, u in handen mochten komen, een zaak, waaraan ik wel nauwelijks twijfel, ge geen bezwaar maakt, die intijds te doen toekomen aan den mens, die u welzijn en gezondheid voor alle eeuwen toewenst, den

Uw Doorluchtigheid
zeer toegedanen
P.C. Hóóft.

Amsterdam,
18 februari 1641.

Hooft dankt Mr. Gijsbert Johanszoon Lapp van Waveren, advocaat te Utrecht, voor historische aantekeningen (stellig uit zijn familie afkomstig) die hij ten behoeve van de *Nederlandsche Historiën* heeft aangeboden, en beveelt zich voor dergelijke bijdragen in de toekomst aan.

1065 *Aen den Ridder Hujghens, Heer van Zujlichem.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Ik dank u. Ed. gestr. hooghlijk, voor 't lof van 't stichtelijk Orghel-[2]
[3] spel, en voor den dank, dien ik, van den Heere Mostart, en d'andre,
[4] tot leverloon ontfangen heb: desgelijx, voor 't gehoor der geestighe[4]
[5] quikken, gezonden van U. Ed. gestr. aen den Heere Barlaeus.[5]
[6] Uwer Ed. Gestr. gedenkt misschien der vejrsen, [van zijn' E.][6]
[7] gedicht van zijn' E. over een' wijle, op den metaelen Dujm des[7]
[8] Hartoghen van Alva; welk overschot, als een steen ujt 's Lands[8]
[9] lenden geloost, bij mij bewaert wort; ende [.]at zij U. Ed. gestr.[9]
[10] ooren niet ten volle gevielen. Mij nu, pejnzende aen Cleopatra,[10]
[11] ende hoe zij, ervaeren in veelerlej taelen, zich met elke beholp, naer
[12] dat zij elken haeren zin, daerin, aerdighst zagh ujt te drukken; is[12]
[13] een' lust aengekoomen, om te proeven, oft men ook eenighe wijze[13]
[14] van praet der onze, op 't speelen met dezen vinger, konde passen,[15]
[15] die ons, eertijds, zoo veel quaedt spels gemaekt heeft. Oft dit kindt
[16] dat ik U. Ed. Gestr. in deze luijeren t'hujs breng, opwieghens oft[16]
[17] weghwerpens waerdigh zij, bid ik U. Ed. Gestr. te oordeelen; ende[17]
[18] altijds het beste, van d'onderdaenighejt, haer toegewijdt,

[19] Mijn' Heere, van

[20] UEd. gestr.

[21] Verplichten, ootmoedighsten

[22] dienaer,

[23] P.C. Hóóft.

[22] T'Amsterdam, den 12^{en}

[23] in Lentemaent, des jaers 1641.

* Minuut. UBA II C 11.951. - Afschrift KA CLXXIa^{b} 135.
Hs. enkel vel, f^{o} 2^{r} van een ontvangen brief, afgesneden.
T. in r. 6 is het eerste ‘van zijn E.’ in een lange doorhaling blijven staan; in r. 9 heeft het afschrift (van 1671) ‘dat’ maar er staat in deze minuut ‘hoe’ doorheen.
Dat. De opmerking van Worp (Br. III, 160 n. 2) dat deze brief vragenderwijs op 22 maart gedateerd moet worden, omdat Hooft's versje op de duim van Alva van 2 maart is, en Huygens' Latijnse versje van 16 maart, zou juist zijn, als uit de inhoud van deze brief bleek, dat Huygens' vers al geschreven was. Maar tot de genoemde ‘geestighe quikken’ behoort het niet. In de tweede zin begint Hooft over Barlaeus' verzen op die duim, en komt op zijn eigen vers, dat hij insluit.

Eindnoten:

2 *'t lof...Orghelspel:* de lof voor het tot stichting dienende orgelspel (= Huygens' verhandeling, gedrukt 1641 te Leiden bij Elzevier, door deze aan hem toegezonden).

4 *tot leverloon:* als loon voor het leveren (Huygens zond hun door bemiddeling van Hooft een exemplaar).
't gehoor: het horen (Van Baerle had ze hem vermoedelijk voorgelezen).

5 *quikken:* epigrammen, sneldichten (WNT *kwik* (*II*) 802). (Dit zijn de korte gedichtjes over huisraad, onder de serietitel *Varia supellex* (W. III, 143-155), die Huygens sedert januari 1641 gemaakt had en die hij aan Van Baerle had gezonden. Zie Van Baerle's brief van 26 februari (Br. III, nr. 2657), waarin deze bedankt voor de versjes over het huisraad. Op 28 maart nodigt Huygens hem uit eerlijk te zeggen, welke van zijn puntdichten hij goed vindt, welke slecht (Br. III, nr. 2671).)

6 *Uwer...veirsen:* U herinnert zich misschien de verzen (onpersoonl. constr. zonder onderwerp).

7 *over...wijle:* een tijd geleden (Van Baerle bijt dus de spits af, zijn gedicht is het eerste).

8 *welk overschot:* welke rest (van zijn standbeeld nl.; Hooft was in het bezit gekomen van de duim van het metalen standbeeld dat Alva voor zich had doen oprichten in 1571 in het kasteel van Antwerpen. Het beeld werd door Requesens in 1574 verwijderd en in hetzelfde jaar bij de sloping van het kasteel van Antwerpen verbrijzeld. Zie Hoofts gedichtje L.St. I, 320). Vgl. *Gekast naar de konst* blz. 150.
als...geloost: vergelijking met een niersteen die het land is kwijtgeraakt; zo bewaarde men ook wel echte nierstenen.

9 *dat...gevielen:* De verzen van Barlaeus bevielen Huygens dus niet zo. Vermoedelijk had Hooft dit in een gesprek met Huygens vernomen. Ze zijn niet opgenomen in Barlaeus' *Poemata*[4] (1645-1646).

10 *Mij...drukken:* Ik nu, denkend aan Cleopatra en hoe zij, kundig in velerlei talen, zich van elke taal bediende al naar zij kans zag elke bedoeling van haar daarin (in de gekozen taal) het treffendst uit te drukken.

12 *is...aengekoomen:* kreeg (opeens) lust (WNT *aankomen* 202: overkomen, overvallen, aangrijpen).

13 *proeven:* proberen, beproeven.
oft...passen: of men ook een of andere manier van uitdrukken (zeggen) van de onze (onze taal) op het spelen met deze vinger zou kunnen toepassen (op de juiste wijze aanwenden voor enz.) (vgl. *passen* in *1094*). Hooft *speelt* inderdaad in zijn gedichtje (L.St. I, 320) met ‘duim’: de gevreesde duim van Alva is nu nog slechts een duim (metalen pin) die de matroos, die zijn handen voor iets anders nodig heeft, soms in de mond steekt of die hij gebruikt als dol.

15 *zoo...spels heeft:* zoveel kwaad spel (woordspel) (= ellende, narigheid) bezorgd heeft.

16 *in...breng:* (= met deze brief toe doen komen) (*dit kindt* is zijn gedicht op Alva's duim).
opwieghens: grootbrengen, opvoeden (WNT *opwiegen* 1382, 1383).

17 *waerdigh:* waard.
ende...Hóóft: en ik bid u altijd het beste te oordelen (denken) van de onderdanigheid, aan U gewijd, door uw...Hooft.

1066 *Edele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende Heeren, Mijne Heeren, de Eerste ende andere, Raeden, ende Meesteren van de Rekeninge der Graeflijkhejt van Hollandt, In Den Haeghe.*

*

[1] Edele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende
[2] Heeren,

[3] Deze is, om aen U.Ed.Mo. te richten de declaratie der kosten,
[4] gedaen aen de reparatie van den Hujze te Mujde, volghends de
[5] ordre van U.Ed.Mo. in dato den xj^{en} Julij, *a* 1640 lestleden; ende
[6] U.Ed. Mo. wel dienstelijk te verzoeken, dat haere goede geliefte
[7] zij, ter naeste geleghenhejt, ordonnantie tot de betaelinge te
[8] verleenen. In welken toeverlaet, ik God den Almaghtighen bidde,
[9] U.Ed.Mo. in gelukzaelighe regeeringe altijds te bewaeren, ende in
[10] haere goede gunste,

[11] Edele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende
[12] Heeren,

[13] Uwer Ed. Mo.

[14] Onderdaensten, dienstwillighsten

[15] P.C. Hóóft.

[14] Ujt Amsterdam, den xix^{en}

[15] Martij, 1641.

* Origineel. ARA. Archief van de Rekenkamer der Domeinen in Holland. Ingekomen stukken 482.
Hs. dubbel vel, ingeknipt, opengescheurd.

1067 *Aen den Hooghstgeleerden Heere, Gerardus Vossius.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Van eenen raffelaer, die klap zonder slot ujtslaet, zejdt men, in onze[2]
[3] tael, dat hij hemelval kalt. 'T zelfste magh men mij naegeeven, in[3]
[4] wiens hooft, de stof dezer vejrsen, heden, met de sneeuw, schijnt
[5] van den hemel gevallen. Zeker, daerujt niet; dewijl 't mij[5]
[6] nerghensnae zoo wel gelukt is U.E. geestelijke gedaente te treffen,[6]
[7] als den schilder de lichaemelijke. Dit is mij wel een verdriet: maer[7]
[8] ik heb 'er tweederleij troost in. De eene is de spreuk, *In magnis*
[9] *voluisse sat est*: *In groote daên, Magh wil bestaen*: d'andre, dat zielen,[9]
[10] verheeven als de uwe, meer op de deughdt des wils, dan des werks,[10]
[11] ooghen. Ende dit doet mij vertrouwen, dat de vermeetelhejt,
[12] gepleeght in 't laeden van dus een pak op zoo zwakke schouders,[12]
[13] niet mindren zal de gunste, tot noch toe beweezen,

[14] Mijn' Heere,

[15] U.E.

[16] Onderdaensten dienaer,

[17] P.C. Hóóft.

[16] T'Amsterdam, den 13[en] van

[17] Grasmaent des jaers 1641.

Op 't afbeeldt van den Hooghstgeleerden Heere, Heere Gerardus Vossius.[18]

Een' inborst, blanker noch van deughdt,
Dan 't hooft van lokken, die 't besneeuwen,
Draeght deze Nestor. Griek, wat meught
Ghij veel, van 's uwen wijshejt, schreeuwen.[23]
Leefd' hij der drie; den onzen heught[24]
Van meer dan een halfhondert eeuwen.[25]

Hooft stuurt zijn vers bij het portret van Vossius.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.579. - Afschrift KA CLXXIa[b] 136.

2 *raffelaer:* kletsmeier; *klap zonder slot:* gebabbel zonder zin.
in onze tael: in het Nederlands (Vossius schreef heel veel Latijn).
3 *hemelval kallen:* zeggen wat je voor de mond komt (WNT *hemelval* 567 4 2e al.)
5 *van*, in tegenstelling met *ujt* den hemel vallen: uit de lucht vallen, dus slechts van de buitenkant van de hemel.
6 *nerghensnae:* volstrekt niet (WNT *na* 1311, *nergens* 1843 3).
7 als 't de schilder gelukt is de lichamelijke gedaante juist weer te geven. De schilder was Joachim Sandrart, dit portret (dl. II nr. 37) is in de universiteit van Amsterdam.
9 *Magh bestaen:* Kan volstaan. Propertius 2, 10, 6.
10 *deughdt:* (goede) hoedanigheid.
12 *laeden:* (h.) als last op (mij) nemen.
18 *'t afbeeldt:* de afbeelding.
23 *schreeuwen:* luid verkondigen, zonder bijgedachte aan lelijk geluid of agressiviteit (niet in WNT); *'s uwen:* van uw Nestor, die bij Homerus de oudste, om zijn wijsheid geachte aanvoerder voor Troje is.
24 *den onzen:* Vossius; al heeft hij er drie (300 jaar) geleefd; *den onzen...eeuwen:* Vossius kent de geschiedenis van meer dan 5000 jaar (LSt. I 321).
25 *halfhondert* (znw.): vijftigtal.

1068 *Aen mijn Heer mijn Heer Joachimus Vickefort, Ridder, ende Raadt van haer Alteze van Hessen, residerende tegenwoordich in de Valck ontrent het oude Hoff vanden Prince van Oraengien, Haghe*[*]

*
port,

[1] ..... hoc in quaestione est: An Maria Regis Filia c*u* suis
[2] titulis praemitti debeat Principi Guielielmo. Ita indicat Satrapa
[3] Hoofdius. Ego planè dissentio. In mensis, in ambulatione praeire
[4] et latus dextrum claudere Regis filiam permisero, ob mores seculi,
[5] verum in Carmine et seriò scripto, hoc fieri minus decorum
[6] videtur. Cuiuslibet coniugij pars dignior Vir est.

[7] ....

[8] 6 May 1641.

[9] N. Tuae

[10] observantissimus

[11] Caspar Barlaeus.

VERTALING

(In de tweede plaats) is dit een vraagpunt: of men Maria, als dochter van een Koning, met haar titels behoort te doen voorafgaan aan Prins Willem. Zo luidt de aanwijzing van Drossaart Hooft. Ik ben het volstrekt oneens. Dat aan tafel, op de wandeling de dochter van een Koning voorgaat en uiterst rechts loopt, wil ik laten passeren, om de zeden der eeuw, maar dat in een Lierzang en een ernstig geschrift zulks zou geschieden, komt mij minder voegzaam voor. Van elk huwelijk zonder onderscheid is het waardigste deel de Man.....
6 mei 1641.

De aan Uwe Edelheid
zeer toegedane
Caspar Barlaeus

Eindnoten:

* *adres*
tegenwoordich: op 't ogenblik; *het oude Hoff:* later het paleis Noordeinde.

* Origineel. UBL Pap. 8.35.

1069 *Aen mijn Heer mijn Heer Joachimus Vickefort, Ridder ende Raadt van haere Hoocheijdt van Hessen, woonende op de cingel in de Ploech naest den Dolphijn, Amsterdam.*

*
port,

[1] .....

[2] Hodie summo mane cogitavi de Muydensibus certaminibus, et hoc
[3] Epigramma scripsi, ad Satrapam, quod velim illi per occasionem
[4] mittas:

Ad Satrapam Muydensem,

Dum tuus intentas in circum dirigit hastas
Civis, Olympiacis acrius actus equis:
Nos placidum Rheni viduas mulcemus ad amnem,
Nec tamen officium cuspis et hasta facit.
Haec civis laus tota tui est, se infigere circo.
At laus, à circis abstinuisse, mea est.[11]
.....

[13] Langerode 24 May 1641

[14] N.T.

[15] addictiss[mus]

[16] C. Barlaeus.

VERTALING

Vandaag in alle vroegte heb ik nagedacht over de Muider wedstrijdevenementen en dit Puntdicht geschreven voor den Drossaard, waarvan ik graag zou zien, dat gij het bij gelegenheid hem toestuurt:

Aan den Drost van Muiden.

Nu bij de ringrijderij gespannen de speer richt uw Muider
Burgerschap, feller in ren dan op Olympische baan,
Brengen wij weduwen rust aan d'Ouden vredigen Rijnstroom;

* Origineel. UBL Pap. 8.36.

Evenwel stootlans noch punt vindt hier heur dankbare taak.
Dit is de loutere roem uws burgers: de cirkels te raken;
Dat ik aan Cirke's niet raak, dat is mijn loutere roem.

De aan Uwe Edelheid
zeer toegewijde
Caspar Barlaeus
Langerode, 24 mei 1641

Eindnoten:

11 Circe is in Homerus' Odyssee een ‘betoverende’ vrouw.

1070 *Aen mijn Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheer haerder Hooghejt van Hessen, op de singel, bij Jan Roon tooren, in de ploegh, tot Amsterdam.*

*
(*v. Wickev.:* 26 Maij 1641 M. Hooft)
Loont.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] De voldoenenthejt van U. Ed. Gestr. heeft ejnd nocht maet, dewijl[2]
[3] zij zich, nocht van 't gewight, nocht van de meenighte haerder
[4] bezigheden, zulx begrenzen laet, oft zij weet ujt te breeken, omme
[5] mij der wereldsche zaeken deelachtigh te maeken. Mijn leeven lust
[6] mij te beter, dewijl ik zie dat den Heere Barleus het zijne zoo wel
[7] lust, als de weeldighejt zijner vejrsen ujtwijst. Gelukkighe[7]
[8] weduwen, die met dien Wijzenman zouden moghen zeggen, Wij[8]
[9] waeren verlooren zonder dit verlies: gemerkt haer ijder gebeurt, in[9]
[10] plaets van eenen man, het aengenaem gezelschap te genieten, van
[11] eenen, die der, bij elke, drie verstrekken kan. Ik leg mij toe, in de[11]
[12] naeste weeke, eens tot Amsterdam te koomen, ende, zoo zijn' E.
[13] alsdan daer is, mede aen eenen kant van 't zoet zijner geestighejt te[13]
[14] lekken. Wij hebben hier, nevens mijnen swaegher Cloek, den Heer
[15] Rejghersbergh gehadt, die mij zejde, ujt ejghen monde van den
[16] Heere Artisoxki, dat de zelve geenszins was overkoomen met den[16]
[17] Portugeeschen Gezant, noopende 't werven van een regement
[18] volx; overmits men de voorwaerden, waerop zijne onderbevel-
[19] hebbers dienen zouden, te zeer besnijden wilde. Ook waent hij[19]
[20] anderszins te speuren, dat het den nieuwen Koning aen dujmkrujdt[20]
[21] mangelt, zonder 't welke alle handt de klem quijt is (immers bij[21]
[22] onzen tijdt) om de waepenen vast te houden. Jae men zoude hem
[23] bericht hebben, dat in Portugal beslooten zij, koopre geldt te
[24] munten. Op welke lucht geen' ujtheemsche soldaeten geschaepen[24]
[25] zijn aen te koomen. De zelve Artisoxki verhaelde, dat hij, koutende
[26] met den Ambassadeur, rondelijk verklaert had, zoo veel staets van[26]
[27] eenen Castiljaen, als van zeven Portugeezen te maeken. Ende als de
[28] Ambassadeur hoogh opgaf, van de afgerichthejt zijnes Landaerds
[29] op 't handelen der waepenen; ende bijbraght, hoe zij zulks[29]

* Origineel. UBA II C 13.201.

[30] gëoeffent waeren, dat ze eenen voghel in de vlucht zouden
[31] schieten; had Artisoxki daerop geantwoordt, dat dat lichter viel,
[32] dan eenen man te treffen, van wien men gelijke wonde verwacht,
[33] die van den voghel niet te vreezen staet. Ooren, gedrenkt met de
[34] bitterhejt dezer redenen, weeten wejnigh sujkers, ujt de aenvallighe
[35] tijdingen van Brazil te kauwen. Dat, daerenboven, de Castiljaen
[36] niet bujten hoope is, van de zaeken in Catalonje bij te leggen, valt
[37] mij zwaer op het hart: en de gauwighejt der Franchojzen zoude
[38] mij beter troost geeven, indien 'er doorgaends zoo los een' ver-
[39] zujmelhejt niet onder liep. Mij verlangt nae de ujtkoomst der
[40] belegheringe van Invrea. Zoo Harcourt daer 't hoofdt stoot, men
[41] zal terstondt gelooven, dat de Fortujn zijnes moede is: en de
[42] Spaenschen hebben verstandt, van hun geluk ten breedste ujt te
[43] meeten. Ook verneem ik geen vervolgh van de beroerten in
[44] Arragon. Ginge die brandt op; het waere te achten (naer mijne
[45] rujghe kennis van dat gewest) dat de parthijen aldaer, ten naeste bij,
[46] gelijk zouden zijn. Opstending in Napels, Sicilie, Milan, kan ik mij
[47] quaelijk inbeelden; om dat die volken, gewoon geregeert te
[48] worden door vorstlijken arm, zich tot vrijhejt niet zouden kunnen
[49] schikken, nocht andren meester vinden, die hun bet *dat* de
[50] Spanjaerdt behaeghde: zijnde de stam hunner ingeboorene heeren
[51] over lange gefaelt, en de gedachtenis der Franchojzen aldaer niet
[52] zeer lieflijk: behalven dat d'Italiaensche Moghentheden, als
[53] weetende kleene keur tussen 't Fransche en 't Spaensche gebujrschap,
[54] noode tot verandering die zonder groot bezwaer en zorghlijkhejt
[55] niet geschieden kan, verstaen zullen. Wij mejnden, dat Banier ge-
[56] nezen was: nu schijnt U. Ed. Gestr. hem voor doodkrank te hou-
[57] den, en de gemeene zaek der Zweeden voor niet veel gezonder.
[58] U. Ed. Gestr. veerzienighejt doet dat de vreeze mij naedert. 'T is
[59] zeker te vermoeden, dat Bouillon en zijn' verwanten, 't en waer zij
[60] in U. Ed. Gestr. gevoelen stonden, zich zoo diep niet met den
[61] Spanjaerdt zouden t'zee begeeven. De Heer Rejghersbergh,
[62] nochtans, had gehoort, dat die wolk noch wel zonder reghen
[63] moght' over drijven, en 't misverstandt voeghlijk gesleeten wor-
[64] den. Maer de aenmoedighejt dezer maere laet zich rujmelijk
[65] opweghen van de ongeneught, geschept ujt het hooren van
[66] 's Prinsen ongezonthejt, dien men ons zejdt, daerover, weder nae
[67] den Haegh gekeert te zijn, tot zwaere verachtering van 't groote
[68] werk, dat men houdt op handen te wezen. God verleene zijner
[69] Hooghejt spoedighe verlichting, en uwer Ed. de volkoomenhejt
[70] haerer deu<gh>dzaeme begeerten, gelijk van heelen, heeten
[71] harte, wenscht,

dan

[72] Mijn Heere, ende Neeve,

[73] U. Ed. Gestr.

[74] Onderdaenste, ootmoedighste

[75] dienaer,

[76] P.C. Hóóft.

[75] Van den Hujze te Mujde,

[76] 25 Maj. 1641.

[77] Mê Vrouw, U. Ed. Gestr. gemaelin, zal, met verlof van U. Ed.
[78] Gestr. alhier, nevens de zelve, onze weldienstighe gebiedenis ende
[79] handtkus vinden.

Buitenlands nieuws.

Eindnoten:

2 *voldoenenthejt:* hartelijke hulpvaardigheid.
7 *weeldighejt:* lustigheid.
8 *weduwen*, zie *1071* r. 4.
Wij...verlies: wij zouden verloren zijn zonder deze rampspoed, nl. de staat van weduwe. Wschl. een paradoxale zin uit de *Essais* van Montaigne, die vaker de 'Wijzeman' genoemd wordt.
9 *gebeurt:* te beurt valt.
11 *die...kan:* die bij elk van haar voor drie kan tellen.
leg mij toe: ben van plan (WNT *toeleggen* 538 4e al.)
13 *mede...lekken:* een weinig mee genieten.
16 Artichofsky: Christoffel A., Pool, is kapitein in 's lands dienst en kolonel in dienst van de W.I.C. geweest; *de zelve:* hij.
was overkoomen: een overeenkomst getroffen had
19 *besnijden:* bekrimpen.
20 *anderszins:* bij veeleisende voorwaarden moet de betaling goed zijn.
dujmkrujdt: geld (dat met de duim neergeteld wordt, deze beeldspraak wordt volgehouden); Portugal was in 1640 van de Spaanse overheersing bevrijd. Johan IV sloot in 1641 een verbond met de Republiek.
21 *klem:* kracht; *immers...tijdt:* zeker in onze tijd.
24 *lucht:* gerucht (WNT *lucht* 3128); ook *reuk*, oneig., is mogelijk.
geschaepen zijn: zullen.
26 *zoo veel:* evenveel; *eenen* (telw.); *staet*(*s*) *maeken van:* waarde hechten aan.
29 *handelen:* hanteren.
bijbraght: aanvoerde.
33 *te vreezen staet:* gevreesd moet (hoeft te) worden.
35 *kauwen:* puren, goed te weten komen. Brazilië was toen de voornaamste suikerleverancier; men denke aan het kauwen op een suikerrietstengel; *aenvalligh:* aangenaam.
37 *gauwighejt:* behendige sluwheid.

38 *indien...liep:* als die niet meestal met zo'n frivole achteloosheid gepaard ging (‘er’ kan zowel slaan op ‘gauwighejt’ als op ‘Franchojzen’).
40 Invrea: Ivrea, ten N. van Turijn aan de Dora-Baltea; Harcourt, vgl. *1026*.
42 *hebben verstandt:* verstaan de kunst; *geluk:* voorspoed.
breed uitmeeten: hoog opgeven van, snoeven over.
43 *vervolgh:* voortgang.
44 *opgaen:* doorgaan, uitslaan.
45 *rujghe:* globale.
48 *zich...schikken:* zich niet zouden kunnen aanpassen aan vrijheid.
51 *gefaelt:* uitgestorven; *Franchojzen:* de Anjous.
52 *Moghentheden:* machten (machthebbers).
53 *weetende kleene keur:* niet goed kunnende kiezen.
54 *tot verandering verstaen:* akkoord gaan met verandering.
55 Banier: de Zweedse veldheer.
57 *de gemeene zaak:* de algemene militaire situatie.
59 Bouillon: F.M. de la Tour d'Auvergne, hertog van B.; *verwanten:* medesamenzweerders; *'t en waer...stonden:* tenzij zij 't met UEens waren.
60 *zich t' zee begeeven* (oneig.): zich in gevaarlijke ondernemingen (opstand tegen Richelieu) storten.
63 *misverstandt:* onjuist begrip, onwetendheid, malentendu; *voeghlijk gesleeten:* op een geschikte manier uit de weg geruimd.
64 *aenmoedighejt:* het moedgevende.
66 *daerover:* daarom.
67 *verachtering:* nadeel, schade.

1071 *Aen mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheer haerder Hooghejt van Hessen, op de singel, bij Jan Roon tooren, in de ploegh, tot Amsterdam.*

*
(*v. Wickev.*: 30 Maij 1641 M. Hooft de Muijden.)
Loont.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Wist' ik de braeve vejrsen zoo makkelijk ujt de mouw te schudden,[2]
[3] als de Heer Barlaeus, ik zonge althans de Triomf van onzen Ulysses,
[4] die zich geredt heeft ujt de hooven van drie Circes, baggues sauves,[4]
[5] behoudener pakkaedje, en zonder 'er ijet van 't zijne in te schieten.[5]
[6] Aen zijner E meêgaen nae de Wijk slae ik geen' twijfel: gemerkteen[6]
[7] man, gelijk men zejdt, niet beter dan zijn woordt is; ende zijn' E.[7]
[8] belooft heeft nevens ons aldaer te verschijnen. 'T welk Heer ende
[9] Neef Coeijmans wel ujtdrukkelijk verklaert, in zijnen brief aen mij,[9]
[10] ende voor een' bezweering gebrujkt om ons derwaerts te presten.[10]
[11] U. Ed. Gestr. dompelt mij zoo diep in haere schuldt, door het[11]
[12] toezejnden der tijdingen, gekoomen ujt zoo goede handen, dat het,
[13] met mij, ziende geen' hoope tot betaeling, geschaepen schijnt op[13]
[14] bankbreuk te willen ujtkoomen. Maer wen ik schoon achter ujt[14]
[15] voere, zoo ken ik U. Ed. Gestr. heushejt noch groot genoegh om
[16] mij voor in te laeten. Zeker ik kan niet minders scheppen, ujt U. Ed.[16]
[17] Gestr. beleefde noodighing; die wij niet heel afslaen zouden, 't en
[18] waere ik schier twijfelde, oft mij tijdt om te eeten zal gebeuren
[19] moghen. Want wij denken niet voor vrijdagh van hier te schejden;
[20] en die gansche dagh zal mij kort genoegh vallen tot eenighe ver-
[21] richtingen, die quaelijk ujtstel lijden. En des andren daeghs hebben
[22] wij aengenoomen op Westerhout te wezen: tot welke rejze,[22]
[23] nochtans, wij orde en ujre van U. Ed. Gestrenghejt, en van den
[24] Heere Barleus ontfangen zullen, om tzaemen te gaen. Ik heb tot
[25] alsdan toe niet darren bejden, met het wederleveren der hierbij-
[26] gevoeghde nieuwmaeren, die UEd. Gestr. misschien aen andren te
[27] vertoonen oft elwaerts te zejnden heeft. In 't genot der voorsmaeke[27]

* Origineel. UBA II C 13.202. - Afschr. UBL. Pap. 13.

[28] van zoo achtbaer een gezelschap, gebiede ik mij, op 't vujrighste,
[29] in de beste gunst van U. Ed. Gestrenghejt, samt in die van den
[30] Heere Barlaeus; ende kus, met U. Ed. Gestr. oorlof, in alle
[31] ootmoedts, nevens mijn' Hujsvrouw en dochters, de handen van
[32] Mê Vrouwe U. Ed. Gestr. waerde helfte, met ernstigh aentujghen[32]
[33] van eeuwelijk te willen wezen,

[34] Mijn' Heere ende Neeve,

[35] U. Ed. Gestr.

[36] Onderdaensten, nedrighsten

[37] dienaer,

[38] P.C. Hóóft.

[37] Van den H.t. Mujde.

[38] 29 Maj. 1641.

Dagelijkse omgang.

Eindnoten:

2 *braeve:* fraaie. Van Baerle logeerde met twee weduwen bij een derde, juffr. Rombouts op Langerode onder Oudshoorn bij Alphen.
4 *hooven:* paleizen; *baggues sauves:* met behoud van bagage, van de legertros, zonder schade, heelhuids, vgl. *1069*.
5 *in te schieten:* erbij inschieten (h. dubbelzinnig).
6 de Wijk: Beverwijk.
7 *niet beter dan zijn woord:* dus als zijn woord onbetrouwbaar blijkt, is hij het zelf ook. Hij moet het dus houden.
9 *wel:* zeer.
10 *presten:* pressen, dwingen te gaan.
11 *haere schuld:* schuld aan U.Ed.Gestr.
13 *ziende...betaeling:* daar ik geen hoop heb, ze te kunnen betalen (vergelden); *geschaepen schijnt:* ernaar uitziet.
14 *maer...laeten:* maar al kneep ik stilletjes uit, dan weet ik dat gij wellevend genoeg zijt om mij toch met open armen te ontvangen (van ‘schuld’ komt H. op ‘achteruitvaren’: dit zei men van bankroetiers die de vlucht namen; daarna speelt hij door met de letterlijke betekenis ‘de achterdeur uit gaan’).
16 *voor:* door de voordeur.
22 Westerhout: buitenplaats van de Coymansen onder Velsen en Wijk-aan-Duin, bij Beverwijk.
27 *elwaerts:* naar elders.
32 *aentujghen:* betuigen.

1072 *Edelen, gestrengen, welwijzen, zeer voorzienighen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheere haerder Hooghejt van Hessen, op de singel, bij Jan Roôntooren, in de ploegh, tot Amsterdam.*

*

(*v. Wickev.:* [...] Juillet 1641 M. Hooft.)
Loont.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Mijn zwijghen op U. Ed. Gestr. laesten, zal ik haer niet aenreeken[2]
[3] voor gesprooten ujt beschejdenhejt, en schroomte van U. Ed. Gestr.
[4] te steuren in haere hooghwightighe bekommeringen. Ik vind mij
[5] zoo gewoon te zondighen op haere beleefthejt, en zoo verslingert[5]
[6] op de smaeklijkhejt van 't aengenaem onderhoudt, genooten ujt[6]
[7] haere brieven, dat het mij zwaer valt der bekooringe te wederstaen,
[8] die ik lijde om U. Ed. Gestr. tot schrijven te terghen. Maer niet[8]
[9] weetende oft de mijne U. Ed. Gestr. die t'Amsterdam, daer wij
[10] waeren, verwacht werd, in den Haeghe zoude kunnen beloopen,[10]
[11] heb ik in 't eerst best geacht U. Ed. Gestr. overkoomste te ver-
[12] bejden. Daernae, als de zelve mij door den Heer Barlaeus bekent[12]
[13] gemaekt was, ontbrak mij tijdt om te antwoorden, mits mij niet
[14] voeghen wilde zijn E. terwijle onverzelschapt te laeten. Ende, mits[14]
[15] de zelve mij zejde, met U. Ed. Gestr. op eenen sprong nae de[15]
[16] Beemster te staen, heeft mij ook raedzaem gedocht, te toeven tot
[17] althans, dat ik hoope U. Ed. Gestr. weder gekeert te zullen wezen.[17]
[18] Nu koomen wij U. Ed. Gestr. veel geluks en genoeghens wen-
[19] schen, met de hujre der hofstede in dien hoflijken oordt: en ver-[19]
[20] trouwen, dat Mê Vrouwe U. Ed. Gestr. gemaelin, zoo groote stof
[21] niet hebben zal om aldaer over eenzaemhejt te klaeghen, als wij wel
[22] t'Amsterdam om te treuren over 't afweezen van zoo waerde
[23] Heeren en vrienden. De winter wille ons troosten: hoewel wij
[24] zorghen, dat mede al een deel van dien bij U. Ed. Gestr. t'eener zoo[24]
[25] fraeij geleghene plaetse zal versleeten worden. U. Ed. Gestr. zij

* Origineel. UBA II C 13.203.

[26] hooghlijk bedankt, voor de moejte, genoomen met aenspreeken[26]
[27] van den Heere Vosberghen. De redenen van zwaerighejt, gevon-[27]
[28] den bij de Ho. Mo. Heeren Algemejne Staeten in 't verleenen van
[29] Octroij, zonder voorgaende leezing mijner schriften, ende mij
[30] overgeschreven van zijn' Ed. Gestr. zijn zoo gewightigh, dat ik
[31] mijn verzoek ujt den zin zet, tot beter geleghenhejt toe. Ik verstout
[32] mij het antwoordt aen zijn' Ed. Gestr. hierin te zejnden, met bede,
[33] dat U. Ed. Gestr. gelieve, 't zelve ter behoorlijk<e> handt te doen[33]
[34] bestellen, wen zij weder in den Haeghe komt; 't welk ik gis eer
[35] lang te zullen geschieden. Ook heeft de brief geen' haest. Een
[36] Burghermeester dezer stede braght, nu kortelinx, van daer de[36]
[37] tijding dat Arien over was. De loopmaeren spreeken twijfelachtigh
[38] daeraf. Zoo U. Ed. Gestr. tot op Zaeterdagh naestkoomende
[39] t'Amsterdam blijft, ik beloof mij, zoo van dit werk, als van andre[39]
[40] gele<ghe>nheden, beter berichting; ende moghelijk ijets te[40]
[41] verstaen, van 't geen de Heer Graef van Gevre moghte denken,[41]
[42] U. Ed. Gestr. te gevalle, te doen, noopende mijne windgedachten.
[43] Want wij zijn weder in noodt van op Zondagh daeraen een'[43]
[44] brujloftstaetsij te helpen houden. Zoo veel verghens, zonder raedt
[45] te weeten om U. Ed. Gestr. moejte emmermeer met eenighen[45]
[46] dienst van gelijke deught te vergelden, riekt wel te zeer nae mangel[46]
[47] van schaemte. Maer mijn sterk geloof aen U. Ed. Gestr. heushejt,
[48] zal (wil ik vertrouwen) mij van mijne schulden doen zujveren:
[49] ende U. Ed. Gestr. in voldoening aenneemen, voor de daedt, de[49]
[50] geneghenhejt,

[51] Mijn' Heere ende Neeve, van

[52] U. Ed. Gestr.

[53] Onderdaensten, ootmoedighsten

[54] dienaer

[55] P.C. Hóóft.

[56] Ik, ende mijn' Hujsvrouw, kussen, in alle nedrighejt,
[57] met oorlof van U.Ed. Gestr. de handen van Mê Vrouwe,
[58] U.Ed.Gestr. welwaerde helfte: ende mijn Heer
[59] de Aertspöeet zal hier ook onze dienstighe gebiedenis vinden.[59]

[60] Van den Hujze te Mujde,

[61] 15 Junij. 1641.

Vervolg. - Over verlening van octrooi voor de '*Neederlandsche Histoorien*'*.

Eindnoten:

2 *aenreeken:* aanrekenen; de gedachtengang is: 'gij komt met bij mij in het krijt te staan vanwege mijn bescheidenheid: die legt u geen verplichting op' (H. vat *aanreeken* op als de oorspr. vorm van het frequentatief *rekenen*, WNT Suppl. 123 geeft deze plaats onder *aanrekenen*, dus als een verschrijving).
5 *zondighen op:* misbruik maken van.
6 *onderhoudt:* tijdkorting.
8 *lijde:* onderga.
10 *beloopen:* aantreffen.
12 *als:* toen.
14 *voeghen wilde:* betamen kon.
15 *op...staen:* op het punt te staan, naar de Beemster te gaan (*eenen* (*lidw.*)).
17 *althans, dat:* nu, de tijd waarop.
19 *hoflijk:* 1. prachtig, 2. vol hofsteden: veel Amsterdammers bezaten hofsteden in de Beemster als buitenverblijf.
24 *zorghen:* bezorgd zijn.
mede: ook.
26 *aenspreeken:* een mondelinge boodschap, vooral een verzoek, overbrengen.
27 *zwaerighejt, gevonden:* bezwaar, gemaakt, vgl. *1074*.
33 *ter behoorlijke handt:* aan het juiste adres.
36 *van daer:* uit Amsterdam, waar de geadresseerde zich bevond; Arien: Aire, in Artois.
39 *dit werk:* het beleg van Aire.
40 *geleghenheden:* (actuele) zaken; *ende...windgedachten:* (niet verklaard; het laatste woord zelf-kleinerend).
41 Gevre, vgl. *1030* r. 34; op zijn sneuvelen op 6 augustus 1643 Barl. Poem.[4] II, 150.
43 *in noodt:* gedwongen.
45 *emmermeer:* ooit.
46 *deughdt:* nuttigheid.
49 (*zal*) *in voldoening aenneemen*.
59 *Aertspöeet:* Barlaeus.

* De spelling van de titel met *ee* en *oo* komt vrijwel alleen voor in het voorwerk van de eerste uitgave.

1073 (*G. van Vosberghen aan P.C. Hooft*)

*

[1] Eerentfeste Wijse Discrete seer voorsienighe Heer ende vrient

[2] Verstaen hebbende uuijt uwe E seer aengenaemen schrijvens[2]
[3] vanden 8 deses ende het verhael van dHeer Vickevoort, dije tselve
[4] mij heeft overhandreijct, de Insichten dije daer liepen opt Octroij[4]
[5] dat uwe E gemeijnt was te versoucken vande Heeren Algemeijne[5]
[6] Staten, hebbe ick goet gevonden eenige aensienelijcke van de selve
[7] vergaderinge daerop te ondertasten, ende in allen bevonden een[7]
[8] verlangen om dat werck te mogen in druck sijen als verwachtende[8]
[9] uuijt soodanigen handt nijet anders dan dat voor de nacomelingen[9]
[10] ende desen Staet gantsch nuttich ende hooch achtensweerdich sal[10]
[11] wesen, ende hadden daerom met mij wel gewenscht dat den corsten
[12] wech om tselve het licht te doen sijen daerin gevolcht had mogen
[13] werden, vonden oijck weijnich swaericheijt daer bij ten aensiene van[13]
[14] uwe E ende sijne voorouderen wel bekende sucht ende trouwe tot[14]
[15] het algemeijne vaderlant of het octroij voor ofte naer het doorlesen[15]
[16] van dit werck soude werden verleent, maer ten insichte dat het een[16]
[17] Historie was van de welcke alle de leden en omstandicheden door[17]
[18] soodanigen Octroij werden goetgekent, ende dat de vreese ende[18]
[19] het naerdencken was dat andere op der welcker trouwe men nijet[19]
[20] soo wel en soude connen rusten door vrunden naer dit voorbeelt[20]
[21] oijck haer ongesijen werck souden door Octroij poogen goet te[21]
[22] maken, Soo hebbe ick wel gemerct om het quade *gevolcx* wille[22]
[23] dat hen aengenaemer soude wesen dat de vorige ordre daerbij[23]
[24] werde gevolcht. Ingevalle doch uwe Ed daer seer aengelegen waere
[25] dat anders geschiede, ick wil geerne ofte de weke vande Staten van[25]
[26] Zeel[t] ofte andere gelegentheijt waernemen om het versouck alsdan
[27] voor te dragen, aenbiedende mijnen dienst soo wel daer in als in
[28] andere saecken dije uwe E welgevallich sullen sijn als mogende de[28]
[29] selve mij houden gelijck ick ben

[30] Eerentfeste Wijse Discrete seer Voorsienige Heer ende Vrient

[31] Uwe E

[32] gantschdienstwillige

[33] G van Vosberghen

* Origineel. UBA II C 9.462[v] = versopag. 54.
gevolchs

[33] In den Haege den 15

[34] Junij 1641

Eindnoten:

2 *schrijvens* vgl. *33*; met het genus van dit (onz.) woord weet de schr. blijkbaar geen raad.
4 *Octroij:* monopolie van uitgave gedurende een aantal jaren.
5 *gemeijnt:* van plan.
7 *ondertasten:* polsen.
8 *als verwachtende:* door hun verwachting.
9 *nijet...dat:* niets dan hetgeen.
10 *achtensweerdich:* eervol.
13 (*zij*) *vonden*.
14 *trouwe:* aanhankelijkheid.
15 *of het enz.:* dit sluit aan bij *daer bij* r. 13.
16 *ten insichte dat:* overwegende dat.
17 *leden en omstandicheden:* onderdelen en bijkomende details.
18 *goetgekent:* goedgekeurd, gedekt, 'geoctrooieerd'.
19 *naerdencken:* bezorgdheid (WNT *nadenken* 1458 2); *andere* (mv., vgl. Mem. 4).
20 *rusten door vrunden:* vertrouwen door de familie waartoe zij behoren.
21 *goet te maken:* aannemelijk te maken (WNT *goedmaken* 307 4 b).
22 *om...wille:* vooropgeplaatste bepaling.
23 *vorige:* vroegere, traditionele.
dat (*het*)
25 *de weke enz*.. als ik, namens Zeeland ter dagvaart zijnde, de vergadering leid.
28 *als...ben:* daar u mij mag beschouwen, zoals ik (inderdaad) ben, als.

1074 *Aan den Heere Jaspar van Vosberghe etc. in den Haaghe.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Naardien de Ho.Mo.H.H. Algemejne Staaten met reede zwaarig*h*
[3] maaken in 't verleenen van Octroij zonder voorgaande door-
[4] ziening der schriften; zoo wordt het geene totnochtoe gedrukt is[4]
[5] van mijne Historien, U.Ed.gestr. voorgedraaghen, neevens dit[5]
[6] mijn weleerbiedigh verzoek, dat haar gelieve mij te begunstighen
[7] met orde te verwerven van hunne Ho.Mo. tot leezing van 't zelve,[7]
[8] terwijl men arbejdt aan de reste, die ik meen dat binnen een maant
[9] zal volghen: op dat de drukker alsdan niet behoeve lange naa 't[9]
[10] Octroij te toeven. Indien 't eenen persoone ongeleghen komt alles[10]
[11] in zoo kort een' tijdt te doorloopen; men kan het deelen aan
[12] verschejde stukken, tot verlichting der moejte, die misschien ook[12]
[13] alzoo verdrietigh genoegh vallen zal. Ik vertrouw dat daarinne niet[13]
[14] aanstootelijx, meer dan in Rejdt oft Meeteren zal gevonden wor-
[15] den: ende bid UEd.gestr. te vertrouwen, dat, in allerleij uit-[15]
[16] koomst, eeuwelijk blijven wil

[17] Mijn' Heere,

[18] U.Ed.gestr.

[19] Onderdaanste ootmoed^{e} d^{r}

Over de verlening van octrooi voor de *Nederlandsche Historiën*.

Eindnoten:

4 *schriften:* niet alleen handschriften, de tekst in 't algemeen.
5 *voorgedraaghen:* aangeboden.
7 *orde:* order.
9 *naa...toeven:* op het octrooi te wachten.
10 *eenen* (telw.).
12 *die misschien...zal:* die ook op die manier wel vervelend genoeg zal zijn.
13 *daarinne:* in de Ned. Hist.; Rejdt, vgl. *855*; Meeteren, vgl. *886*.
15 *in allerleij uitkoomst:* wat het resultaat van het doorlezen ook moge zijn.

* Minuut. UBA II C 11.955. - Afschr. UBL. Pap. 13.
Hs. klein formaat enkel vel, afgesneden; op de achterkant een schrijfoefening van onbekende hand.
Datum: kort na 15 juni 1641, vgl. *1073*.

1075 *Edelen, gestrengen, welwijzen, zeer voorzienighen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheere van haer' Hooghejt van Hessen, op de singel, bij Jan Roôn toorn, in de ploegh, tot Amsterdam.*

*

(*v. Wickev.*: 2 Juillet 1641 M. Hooft de Muijden)
Loont.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Ik beklaegh mij des ongelux van U. Ed. Gestr. vertrek tegens onz
[3] aenkoomen. Want ik had reeds mijnen mondt gemaekt op de eere[3]
[4] der jeghenwoordighejt van U. Ed. Gestr. tegens morghenavondt;
[5] alzoo wij derwaarts ontboden zijn, door onzen zwaegher Bartelotti,[5]
[6] om op overmorghen eenighe gescheften van 't sterfhujs zijns[6]
[7] vaeders te verhandelen. Duchtende nu, U. Ed. Gestr. t'ontrieven
[8] met het behouden der nevensgaende papieren tot nae U. Ed. Gestr.
[9] vertrek, voorgenoomen te doen voor morghen middagh, zejnd' ik
[10] ze, bij dezen, in hoope dat ze U. Ed. Gestr. tijdlijk zullen ter handt[10]
[11] koomen. Mijne voldoenentheden bestaen in woorden, dat zijn[11]
[12] wijfkens, gelijk men zejdt: die van U. Ed. Gestr. in werken, die
[13] zich van mannekraft beroemen moghen. De blijdschap om Arien
[14] is dan ijdel geweest: zoo is ook 't meeste deel der menschelijke. De[14]
[15] Portughezen stoffen van de veroverde schepen, als oft hun 't geluk[15]
[16] van zelfs quaem in den mondt loopen. Kunnen zij 't met de tanden[16]
[17] houden, het zal hun wel te passe koomen. Het moght' hun lichtlijk
[18] ontslippen, zoo Terragona den Franchojzen ontslipt. Maer zij[18]
[19] dunken mij de gezienste kans te hebben, zoo 't 'er op enkle vijf[19]
[20] daeghen aenkomt. 'T waer al te spijtigh, de fortujn van eenen[20]
[21] schipstrijt niet zoo lang te kunnen verwijlen: zonderling daer zij de[21]
[22] haeven en 't Slot te baet hebben. 'T werk van Sedan wil ook wat[22]
[23] zeggen: en ik ducht al te zeer, dat die Heeren, voorneemlijk
[24] Bouillon, die t'over weet wat op den tejrling der oorloghe loopt,[24]
[25] zich zonder tweebak niet hebben t'schepe begeeven. Doch 't is[25]
[26] weleer wijzer gemist: en men geeft alreeds hoope, dat de honger[26]
[27] die stadt zal opeeten. Maer 't schijnt, dat Galliae tumeant, en ver-[27]
[28] schejden' oorden al opstendigh zijn. Dat de boeren onder Bern van

* Origineel. UBA II C 13.204.

[29] 't zelve evel ziek waeren, wist ik niet: en luttel meer van de
[30] gesteltenis der Hooghdujtsche zaeken, eer U. Ed. Gestr. mij daeraf
[31] quam verstendighen. De gewoonte moet daer bijkans eeldt gemaekt
[32] hebben tegens de scherphejt der ellenden, gelijk zij schijnt bij ons
[33] gedaen te hebben. In Italie schijnt het een doode tijdt te zijn: en,
[34] viellicht, een wijle te blijven, mits bejde de parthijen zich elders[34]
[35] belemmert vinden, en elkandre zoo dapper in 't hajr zitten. Geluk-[35]
[36] kigh de geenen, dien 't gebeuren magh toe te kijken, en met zoo
[37] goede ooghen als die van U. Ed. Gestr. en ujt zoo vejligh een
[38] venster, als dat van de hoeve, waerujt zij helpt de maete slaen, daer[38]
[39] de Dujtsche dans op trantelt. Van U. Ed. Gestr. daer te bezoeken,[39]
[40] is geen' onmoghelijke bede. Maer wij kunnen wel bevroeden dat
[41] ons deze eere in 't vat staet te houden, tot dat U. Ed. Gestr. daer op[41]
[42] haeren stel zal zijn. Dan denken wij, met den Heere Barlaeus daer
[43] eens om te springen, en eenen dagh oft twee in 't vujr te werpen.[43]
[44] Ik gebiede mij aen zijne E. en, van heelen, heeten harte aen U. Ed.
[45] Gestr. ende, kussende, met haeren oorlof, de waerde handt van
[46] Mê Vrouwe haere gemaelinne, blijf,

[47] Mijn' Heere ende Neeve,

[47] U. Ed. Gestr.

[48] Onderdaenste, ootmoedighste

[49] dienaer,

[50] P.C. Hóóft.

[49] Van den Hujze te Mujde,

[50] den j^{en} Julij. 1641.

Buitenlands nieuws.

Eindnoten:

3 *mijnen mondt gemaekt op:* mij verheugd op.
5 *derwaerts:* naar Amsterdam.
6 *gescheften:* zaken, negotia (WNT *geschaf* 1704 ‘bij Hooft de volkomen vreemde mv. vorm *gescheften*’); *sterfhuis:* boedel.
10 *tijdtlijk:* tijdig.
11 *voldoenentheden:* vriendelijk dienstbetoon.
woorden enz. Harrebomee geeft: ‘Daden zijn mannen, woorden zijn vrouwen’, nader in De Brune, *Nieuwe wijn in oude leerzacken* en *Seer schoone Spreekwoorden of Prouverbia* 1549.
14 *menschelijke* (*blijdschap*).

15 *stoffen van:* bluffen over.
16 *mondt* (de beeldspraak wordt volgehouden tot en met *ontslippen*).
18 *zoo:* indien (vgl. *1087* r. 26) (omdat de Spanjaarden dan meer schepen kunnen inzetten tegen de Portugezen; Tarragona, versterkte haven ten Z. van Barcelona, door de Fransen belegerd).
19 *gezienste:* gunstigste, beste (WNT *gezien* 2217 I).
vijf: dit schijnt met de uitslag van de scheepsstrijd samen te hangen, r. 20.
20 *de fortuijn...verwijlen:* (gissing:) dat de gelukkige uitslag van een zeeslag niet zo lang (de genoemde vijf dagen?) kan nawerken (*verwijlen* niet in Mnl. Wdb., Kil.).
21 *zonderling:* vooral.
22 *te baat hebben:* ter beschikking hebben (WNT *baat* 842 1^{o} en 2^{o}); *'T werk van Sedan:* de opstand tegen Richelieu waaraan de hertogen van Bouillon, Orleans en Guise (Lotharingen) een voornaam aandeel hadden, mislukte en kostte Bouillon, na een beleg, zijn hoofdstad Sedan. Omdat zij Spanje in de kaart spelen 'ducht' Hooft dat zij sterk zijn.
24 *die...loopt:* die maar al te goed weet hoe wankel oorlogskansen zijn (*tejrling:* dobbelsteen).
25 *tweebak:* scheepsbeschuit, hier fig. voor oorlogsuitrusting.
26 *'t is wijzer gemist:* WNT geeft plaatsen met *het heeft mij gemist* en met *het is gemist*, beide betekenend *de berekening, de gissing is niet uitgekomen*. De hier passende betekenis 'Wijzeren dan ik hebben zich bij eerdere gelegenheden verrekend' zou dus eisen: *'t heeft wijzer gemist*, en er zoUEen contaminatie in 't spel zijn.
27 die stadt: Sedan.
dat Galliae tumeant: dat de Gallische landen (Frankrijk) in gisting verkeren (Tacitus, *Historiae* II, 33, 1).
34 *viellicht*, vgl. *698* r. 16.
mits: omdat; *bejde de parthijen:* Frankrijk en Spanje.
35 *belemmert:* vastgehouden: de strijd woedde in verschillende grenslanden.
38 *de hoeve:* het huis dat de v. Wickevoorts in de Beemster gehuurd hadden, vgl. *1072*; *de maete slaen enz.:* een beleefde, krasse overdrijving voor de rol die de agent van Hessen in de internationale politiek spelen kon.
39 *Dujtsche:* telkens blijkt dat dit woord, behalve op de Nederlanden, ook op Neder-Duitsland kan slaan. Hier schijnt dit b.v. het geval te zijn.
trantelt: trippelt (WNT *trantelen* 2039 3); *Van:* Wat betreft (WNT *van* 402 29).
41 *ons staet te:* wij moeten.
op haeren stel: op orde.
43 *omspringen:* pretmaken (schertsend gebruik van WNT *omspringen* 571 2). Bij deze gelegenheid schijnt ten huize van de Wickevoorts plaatsgehad te hebben 'het krackeel des Drossaerts van Muiden met Mevrouwe van Wickvort', wie van beiden de ander met de kaars zou voorlichten, welke strijd Hooft beslechtte door de gastvrouw met kaars en al door de deur te dragen (Barlaeus, *In litem Satrapae Muydensis etc.* (Poem. II 361), vertaald door Vondel (WB III 217); *in 't vujr te werpen:* erdoor te jagen, over de balk te gooien.

1076 *Aen den Bailiuw van Goyland*

*

[1] Fredrick Hendrick etc.[1]

[2] Erntfeste, Wijse Voorsienighe, seer Discrete Lieve bijsondere Alsoo
[3] Adriaen Bodecher Bailliuw vande Loosdrecht ende Gerrit Jacobs-
[4] sen Both wonende alhier in den Haghe ons bij req[e] geclaecht
[5] hebben, over t' groot gewelt, ende outrage, twelcke sij te kennen[5]
[6] geven haer aengedaen te sijn bij Johan Stachouwer swager vanden
[7] voor[s] Bailliuw, ende drie van sijne Dienaers, soo hebben wij niet
[8] kunnen ledich staen, omme daer van pertinente Informatie, voor[8]
[9] soo doenlick is geweest, te doen nemen, welcke Informatie wij oock
[10] goetgevonden hebben, UE: hier inne besloten over te senden, van[10]
[11] wegen de Hog: Ov[t] belastende, ende bevelende, dat ghij des selfs[11]
[12] recht behoorlicken waer sult nemen jegens diegene, dewelcke ghij[12]
[13] hier wt sult bevinden in desen misdaen te hebben, ende schuldich te
[14] sijn

[15] Hiermede Erntfeste etc.

[16] den XV Julij 1641

[15] Geschreven in den Haghe

Klachten over bruut optreden van Johan Staghouwer, vgl. *570* en *1102*.

Eindnoten:

1 *Fredrick Hendrick etc.*, vgl. *1145* n. 1.
5 *outrage:* overlast; *te kennen geven:* doen weten.
8 *pertinente Informatie:* ter zake dienende inlichtingen; *voor...geweest:* voorzover het mogelijk is geweest.
10 *goetgevonden:* besloten, eig. gedaan krachtens ons gezag.
11 *Hog: Ov[t]* (Hoge Overigheit): Soeverein, i.c. de Grafelijkheid; *belastende:* gelastende. *des selfs recht waer nemen:* het recht namens de soeverein handhaven.
12 *diegene* (mv.).

* ARA. Hof van Holland. Criminele papieren. Uitgegane missiven 4697.

1077 *Summo viro Caspari Barlaeo Petrus Cornelij Filius Hoofdius S.P.D.*

*

[1] Desertor, transfuga, etiamnum in manifesto flagitio defensionem
[2] ausus impudentiam sceleri adjicis? Quem ego, si, quale Tullianum[2]
[3] Romae, Velsianum Mudae robur, tale Vicofortianum reperiatur, in
[4] teterrimum carcerem conjici curem, radiisque siderum indicam, ne
[5] toto triennio te visant. Haec tibi, ab infensissima uxore mea,
[6] probra, minaci et praealta voce, ut Stentora vincere possit, ingeri, te[6]
[7] hinc octo passuum millibus dissitum persentire crediderim. Quid
[8] autem jam misero te fiat, si et ego pari impotentia animi in te ferar?
[9] Ne Hercules quidem contra duos. At mitior, doctusque injuriam[9]
[10] segniter ferre, jamdudum suadeo ne te pejus quam dispendio
[11] coenae mulctet, eáque ultione contenta in gratiam recipiat. Illa
[12] econtrá abnuere pertinacius, meque ultró praevaricationis
[13] insimulare; velle ne quid commercii tecum habeam. Ut veró coena
[14] abstineam, facilius persuaderi mihi passus sum, gravatim cum
[15] Phosphoro expergiscenti, et postero tantum itineris abituro.
[16] Sunt et aliae rationes. Itaque non exspectes nos, exspectaturos te
[17] domi nostrae, Saturni die hora septima matutina, ut simul
[18] Harlemum et ultrá pergamus. Perge interim ut tandem serió agam
[19] amantissimum tui amare: et vale, cum liberis, meoque inter illos[19]
[20] filio.

[21] Mudae in arce. XV Kal. Sextileis. 1641.

VERTALING

Den voortreffelijken Caspar Barlaeus
van Pieter Corneliszoon Hooft
met hartelijken groet.

‘Verzaker, overloper, waagt ge zelfs nu nog op heterdaad betrapt een verdediging en voegt zo onbeschaamdheid aan misdaad toe? U zou ik, indien, zoals de Tulliuskerker in Rome, de Velsen-cel in Muiden, zo ook er een Wickevoort-krocht werd gevonden, in het afzichtelijkst gevang laten werpen en aan de stralen der hemellichamen aanzeggen, in volle drie jaar niet naar u om te zien’. Dat deze verwijten u door mijn zwaarvergramde vrouw met dreigende hoogdoorslaande stem, zodat zij Stentor zou kunnen overtreffen, worden toegeslingerd, ik wil gaarne geloven, dat ge zulks, acht mijlen van hier verwijderd, duidelijk hoort. Wat evenwel zoUEr

* Minuut. UBA II C 11.548. - Afschr. UBL. Pap. 13.

nu met u ongelukkige moeten gebeuren, als ook ik met gelijke onbeheerstheid tegen u zou uitvaren? Zelfs Hercules kan tegen twee niet op. Maar zachtaardiger als ik ben en ermede vertrouwd, onrecht flegmatisch te verduren, geef ik allang den raad, dat zij u niet erger dan met het maken van kosten voor een maaltijd beboete en met die wrake tevreden u in genade weer aanneme. Zij daartegenin hardnekkig weigeren, zelfs zover, dat zij mij van heulen met den vijand beticht; haar wil: dat ik geen omgang hoegenaamd met u onderhoud. Om echter van dien maaltijd bij u af te zien, daartoe heb ik mij lichter laten overhalen, daar ik ongaarne reeds met de morgenster ontwaak en den dag daaraanvolgende zo'n lange reis wil gaan ondernemen. Er zijn ook andere overwegingen. Zodoende moet ge ons niet verwachten, terwijl wij in ons Huis u zullen verwachten, op zaterdag, zeven uur in den ochtend, om gezamenlijk naar Haarlem en verder door te gaan. Ga gij intussen door, als ik nUEindelijk in ernst mag spreken, met te waarderen iemand, die hooglijk u waardeert; en vaarwel met uw kinderen en met te midden van hen mijn eigen zoon.

Te Muiden, op het Slot.
18 juli 1641

Eindnoten:

2 ondergronds deel van den Carcer, aangebouwd door koning Servius Tullius (Varro, *De Lingua Latina* 5, 151).
6 Griek voor Troje, die even hard schreeuwde als 50 anderen (Homerus, *Ilias* 5, 785-786).
9 Naar Plato, *Phaedo* 89 c.
19 Arnout Hooft woonde toen het zomerhalfjaar bij Barlaeus.

1078 *Aen den Heere Caspar Barlaeus*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Op, op. U.E. leirze, spoore, en *rustte* zich toe ter herwaertsrejze.[2]
[3] 'T is op lestleden dinxdagh nieuwe maen geweest: op naest-
[4] koomenden Dinxdagh zal 't nieuwe zon zijn. Wat dunkt U.E. van
[5] zoo een' starrekijker, die dat afzien kan? Zoud' hij 't Galileo[5]
[6] Galilëi niet wel te raeden geeven? Een ander wonder: in 't Noorde[6]
[7] zal ze rijzen, aen de zujder zee dalen; 't en zij dat wolk oft onweêr
[8] haer 't hooft eer doe onder halen. Ik leg haer dapper op onze[8]
[9] prujmen te vlammen; en op haer, uwe E., die ik zie een gat in den[9]
[10] hemel slaen, om dat Alkmaer in Ormus verandert schijnt, jae rijker,[10]
[11] dan dat, van blinkende waere. Zoo U.E. vlijtigh opwaekt; daer[11]
[12] waer wel nieuwer ding gebeurt, dan oft U.E. eens priester wierde
[13] in bonae mentis sacello. Doch in dit stuk kijk ik zoo klaer niet; ende[13]
[14] zoud' 'er geen Almanacken af darren ujtgeeven. Het is nochtans[14]
[15] wel eer geschiedt, dat een vrijer om den deun, oft om welstaens[15]
[16] wil, zich zengde aen 't vuur, daer hij meê meende te speelen.

Factus amor verus, qui modò fictus erat.[17]

[18] Wij hoopen, ujt U.E. monde te hooren, waer zich mijn' Heer ende
[19] Neef van Wikkevoort bevindt; en t'zaemen t' overleggen, tegens
[20] welken tijdt wij de eere van zijner Ed. Gestr. jeghenwoordighejt
[21] hier zouden moghen genieten: en, in verlangen daernae, blijft,

[22] Mijn' Heere,

[23] Van den Hujze te Mujde,

[24] den 9^{en} in Oestmaent.

[25] 1641.

[23] U.E.

[24] Onderdaene, toegedaene dienaer,

[25] P.C. Hóóft.

* Minuut. UBA II C 11.957.
Hs. enkel vel, f^{o} 2^{r} van een ontvangen brief, afgesneden.
ruste

Oproep om, tegelijk met Tesselschade, te Muiden te komen.

Eindnoten:

2 *leirze* (*zich*), *spoore* (*zich*): trekke laarzen en sporen aan.
5 *afzien:* zien aankomen; *'t...te raeden geeven:* de loef afsteken (WNT *raden* 152 B 1 4e al.)
6 *'t Noorde*, nl. Alkmaar; *aen de zujder zee*, nl. te Muiden.
8 *'t hooft...halen:* de reis eerder doen afbreken, nl. te Amsterdam.
Ik leg haer op...te vlammen: ik wed dat zij tuk is op.
9 *op haer, uwe E.:* begin van een toespeling op onderstelde hofmakerij van Barlaeus.
10 Ormus, Ormoes, Portugese haven aan de Perzische golf, waar Oosterse 'blinkende waere' vandaan kwam, hier terwille van de klank (Ormoes-Alkmaar) en mogelijk met een verborgen toespeling, gekozen?
11 *vlijtigh opwaekt:* op je qui-vive bent (of: gauw wakkerwordt; WNT *vlijtig* 2123 4, of 2120 1; *opwaken* 1360 A 1 of 2); *daer...gebeurt:* dan was er weleens iets ongewoners gebeurd (WNT *nieuw* 1964 4).
13 *in bonae etc.:* in 't heiligdom van 't goed geweten; *in...niet:* in deze zaak ben ik minder zeker (de beeldspraak met *zien* wordt volgehouden).
14 *Almanacken:* die berusten op de stand van de sterren en leiden daar soms voorspellingen uit af, zoals Hooft in het begin van deze brief schertsenderwijs.
15 *om...wil:* beleefdheidshalve.
17 *Factus...erat:* vaak werd een liefde gemeend, eerst van oprechtheid gespeend. Ovidius, *Ars amatoria* 1, 618?

1079 *Aen mijn Heer de Heere Hooft Drossaert van Muyden op de Keysers graft tegen over de groenlantse pack huysen naest de Valckenier Tot Amsterdam*

*
port

[1] Mijn heer ---

[2] De klaerheijt van UE vrindtschap sal mij het moly verstrecken[2]
[3] tegens alle Meremannen sang al kosten sij noch soo pluijmstrijcken[3]
[4] ick sal se wel van mijn bedt houden, laetse haer met mindre veeren[4]
[5] behelpen als Adelaers geselschap, *E dal nodo gentil non mi *discolsi**[5]
[6] *maj*.

[7] Ick sal ons op dinsdaghs, indient 's morgens goet weer is, Inde
[8] Hooftplaets van 't Ghoij laeten vinden[8]

[9] Op als het op een oest van Honich telen gaet[9]

[10] Niet weijgrich sijn met was van mijn memorij Grat,[10]

[11] En blijven altijt Ue dienstverbonden vrindinne

[12] Tesselschade

[13] Naest komende dinsdagh meen ick is het den 13 van desen maent
[14] ick heb mijn almenack verloere in het timmeren sal mij naer den
[15] uwen regeleren

Eindnoten:

2 *klaerheijt:* zuiverheid, ondubbelzinnigheid (WNT *klaar* (*III*) 3214 F, 3218 2); *moly:* kruid waarmee Odysseus zich tegen de tovermacht van Circe beschermde (Od. κ 305). T. kan het woord via een citaat gekend hebben.
3 *Meremannen zang:* verleidende zang (praatjes) van mannen; meerman naar analogie van meermin, sirene; *kosten:* konden.
4 *mindre veeren:* vrouwen van geringer allooi.
5 *Adelaer:* Allaert (Crombalch); *E dal etc.* (*Né dal nodo gentil più mi disciolsi*, met verandering van *Né in E, più* in *non* en toevoeging van *maj*) Marino, *l'Adone* IV, 8, 292.: En van de edele band heb ik mij nooit losgemaakt.

* Origineel. KA CLXXIa[c] 6.
Dat. 6-11 aug. 1641, 13 aug. 1641 viel op een dinsdag.
disciolsi

8 de *Hooft-plaets* van 't Gooi was Naarden, maar hier wordt, met de overbekende woordspeling, Muiden bedoeld.
9 *als het...gaet:* als het erop aankomt honig te verzamelen (na *Op* misschien een punt); *honich:* gedichten.
10 (*sal ick*) *niet...Grat:* zal ik met mijn herinneringen zo goed mogelijk helpen. De was dient om de honing in de raat te bergen (WNT vermeldt (*graat* 526) dit woord als het product van een verkeerd splitsen van *honig*(*g*)*raat* 'zelfs bij kundige schrijvers').

1080 *Aen de Heeren Balthazar en Johan Coejmans, t' Amsterdam.*

*

[1] Mijn' Heeren, en gunstighe Neeven,[1]

[2] Dewijl 't, onder zoo lichte lujden als tujschers, onredelijk geacht[2]
[3] wort, ijemandt Revenge te wejgheren; zoo wil zulx immers[3]
[4] persoonen van soorte niet betaemen. Nu zouden wij ons, van de[4]
[5] eere en volle siere, genooten op Westerhoudt, gejrne wreeken. En,[5]
[6] hoewel 'er kleene kans toe, en onz geweer te kort is; wij maeken[6]
[7] ons sterk daertoe te raeken; vertrouwende, dat U.E.E. heushejt,[7]
[8] zich, (bij manier van zeggen) niet alleen met Hollandsche munt,[8]
[9] naer den Franschen gang, zal laeten paeijen; maer onzen penning[9]
[10] ten prijze van een grootjen ontfangen. De prujmen zullen pen-[10]
[11] ningen zijn; en zeker, van den besten slagh: ook van glans en
[12] koleur; 't goudt magh 'er zijn' broek bij leggen. Wij bidden dan,[12]
[13] op 't hartelijkste, gelieve, nevens U.E.E. waerde wederhelften,
[14] zonder 't meebrengen van de zoete Jonge Joffr[e] Sophia te ver-[14]
[15] geeten, ons, in 't laeste der naestkoomende weeke, met U.E.E.
[16] bezoek te vereeren, en eenighe daeghskens bij te woonen. Wij[16]
[17] verwachten ook Joffr[e] Tesselscha, en haeren vrijer om welstaens[17]
[18] wil, den H. Barlaeus. In verlangen nae een troostelijk antwoordt,[18]
[19] gebieden zich mijn' Huisvrouw en dochters, van ganschen
[20] gemoede, aen U.E.E. en U.E.E. gemaelinnen, gelijk ook doet,
[21] Mijn' Heeren, en gunstighe neeven,

[22] U.E.E.

[23] Verplichte, onderdaene

[24] dienaer,

[25] P.C. Hóóft.

[24] Van den Hujze te Mujde,

[25] 9 Aug. 1641.

Uitnodiging.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.549. - Afschr. UBL. Pap. 13.

1 *gunstighe:* toegenegen, welwillende.
2 *tujscher:* speler.
3 *Revenge:* revanche, een tweede spel dat de verliezer een nieuwe kans geeft.
immers: zeer zeker.
4 *soorte:* aanzienlijke stand.
5 *volle siere:* goed onthaal.
Westerhoudt, zie *1071*; *zich wreeken van:* vergelden.
6 *onz...kort:* onze macht te gering (*geweer* bet. in de eerste plaats steekwapens).
7 *daertoe raeken:* dat doel bereiken (H. schrijft doorgaans ‘geraeken’ maar kan met ‘raeken’ de beeldspraak volhouden).
8 *zich...paeijen:* zich met Hollandse munt (net als de Fransen) zult tevredenstellen. Vermoedelijk hebben de Coeijmansen de Hoofts op uitheemse spijs onthaald, vandaar dat Hooft de hoop uitspreekt, dat de C. met (eenvoudige) Hollandse gerechten genoegen zullen nemen.
9 *naer den Franschen gang:* dit slaat vermoedelijk op de subsidies waarmee de Republiek zijn Franse bondgenoot jaar in jaar uit ondersteunde.
10 *maer...ontfangen:* (de beeldspraak volhoudend) maar onze penningen op te waarderen tot groten (halve stuivers), dus tot achtmaal de waarde. Het verkleinwoord is typisch bescheidenheidsritueel.
De prujmen...zijn: nu wordt de beeldspraak verklaard: met penningen worden de beroemde Muider pruimen vergeleken, en wel met gouden penningen, waarbij het woord niet meer de naam is van een tekenmunt = 1/16 stuiver, maar van geld in het algemeen, speciaal goudstukken, vanwege de ‘*glans en koleur*’.
12 *'t goudt...leggen:* het goud moet het ertegen afleggen (WNT *broek* 1470-1471).
14 Sophia Joansdr. Coeijmans was 5 jaar oud.
16 *iemand bijwoonen:* in iemands gezelschap zijn.
17 *om welstaens wil:* voor de schijn.
18 *troostelijk:* toestemmend (WNT *troostelijk* 3277 3).

1081 *A Monsieur, Mons^r^ Joost Baak, bij 't oudemannenhuijs, in N^o^ 3. tot Amsterdam.*

*

(*Baak:* Muijden 1641 15 Aug^ti^ Ontf^n^ op de hofstede 17 ditto beant*w* 19 ditto)
Loont.

[1] Mons^r^ mon Frere,

[2] Ik noodigh althans mijnen zwaegher Cloek en zijn' kindren, tegens
[3] zondagh's middaghs, op de keel van Joffr^e^ Tesselscha. Zij is hier: de
[4] H. Mostaert, met zijn' Hujsvrouw komt morghen. Ik bid U.E. en
[5] Joffr^e^ zuster, 't goedt gezelschap te helpen sterken, ende eenighe
[6] daeghskens, in de vogelezank, bujten de zilverklank te koomen[6]
[7] verslijten: ende ons alsnu, voor de derde rejze geen' slip te laeten[7]
[8] haelen. Ik zeg voglenzang: maer zij zal van hoogher vlieghende[8]
[9] schepselen zijn: te weeten van fraeije geesten, die de H. Advocaet[9]
[10] Ingel aengenoomen heeft tot herwaertskoomst te bezweeren. Ik
[11] bezweer U.E.E. tot de zelfste, en teffens deze waerhej[-] dat ik[11]
[12] ben, ende altijds blijven wil, Mons^r^ mon Frere,

[13] U.E.

[14] Verplichte, dienstwillighste

[15] broeder,

[16] P.C. Hóóft.

[17] Wij verwachten op morghen, bij een gunstigh antwoordt, de
[18] stonde van U.E. koomste te verneemen.

[19] Van den Hujze te Mujde,

[20] 15 Aug. 1641.

Uitnodiging.

Eindnoten:

* Origineel. UBA II C 13.205.
Hs. Vouwen in de hoeken uitgesleten. Enig tekstverlies.

6 *in de vogelezank:* in de vrijheid (H. speelt verder met de lett bet.); *bujten de zilverklank:* ver van de (geld)zaken.
7 *ende ons...haelen:* en ons nu niet, voor de derde keer, bot te laten vangen.
8 *zij:* de zang; *hoogher vlieghend:* in hogere sferen vertoevend.
9 *fraeije geesten:* beaux esprits; Adv. Ingel: zie *216a, 312, 635, 646, 659*.
11 *tot de zelfste:* tot het hierkomen, ertoe.

1082 *Edelen, gestrengen, manhaften Heere, mijnen Heere, Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheere haerder Hooghejt van Hessen, op de singel bij Jan Roon tooren in de ploegh, tot Amsterdam.*

*
(*v. Wickev*.: 23 Aoust 1641 M. Hooft de Muijden)
Loont.

[1] Mijn' Heere en gunstighe Neeve,

[2] Wij hebben gewisselijk onz deel gedraeghen aen 't lijden om
[3] U. Ed. Gestr. afwezen; en aen de bekommering over 't gevaer dat
[4] zij scheen te loopen in haere rejze na Calkar; tot dat de Heer[4]
[5] Barlaeus ons, van de gelukkighe wederkoomst Uwer Ed.
[6] Gestren<g>hejt, verwittighde, en te hoopen gaf, dat wij in kort
[7] de eere van haere jeghenwoordighejt nier genieten zonden. Doch
[8] deze hoope ging niet zoo vast, als wij wel gewenscht hadden; mits[8]
[9] hij voorts verklaerde, dat U. Ed. Gestr. zonder van zijn' E. aen-[9]
[10] gesprooken te zijn, nae 't Hujs te Kolve vertoghen was, ende zijn'[10]
[11] E. daetlijk nae Ujtrecht moest gaen, om, met den Heer Schonk, de[11]
[12] steden en Landouwen van Overijssel te bezightighen, in plaets van
[13] hier te verschijnen bij Joffr[e] Tesselscha, op wiens gezelschap ik zijn
[14] E. genoodight had, in meening van U. Ed. Gestr. tot genot van 't
[15] zelfste te verzoeken. Alzoo bleef onze bede onverhoort, ende wij,[15]
[16] samt de Joffr[e] betaelt, elk met eenen brief vol heusche woorden; die
[17] ik ducht dat zoo veel niet bij haer zal gelden, als zijn' E. zich[17]
[18] moghelijk inbeeldt. Zoo 't huwlijk niet af is; wel gevochten:[18]
[19] immers ik zoud' 'er geen borgh voor darren worden. 'T is wel[19]
[20] waer, dat hij belooft in 't laeste dezer weeke weder te keeren. Maer
[21] de Joffr[e] denkt op aenstaenden zaterdagh zich t'Amsterdam te
[22] vinden, om de brujloftfeest haerder Nichte van Bujl te helpen[22]
[23] houden. Wij zullen ons dan, zonder haere E. moeten vrolijk
[24] maeken: darren echter U. Ed. Gestr. bidden om de gunst haeres
[25] bezoex ter eerste geleghenhejt, ende wenschten wel, dat het ons, op
[26] Zaterdagh, oft Zondagh, oft altijds in 't eerste der naeste weeke[26]
[27] gebeuren moghte, tewijl onze prujmen noch in staet zijn, om[27]
[28] eenighszins te boeten 't geen aen andre middelen om U. Ed. Gestr.

* Origineel. UBA II C 13.206.

[29] en haere waerde helfte waerdelijk t'onthalen gebreekt. U. Ed.[29]
[30] [+] Gestr. zij dan gedient, met een' genaedighe *kantteekening* op dezen[30-31]
[31] [+] *bidbrief* te verleenen: 't welk eene bocht te meer zal zijn aen den[31] [+]apostille
[32] sterken bandt van vriendschap, waerdoor zich ziet gemaekt, [+]requeste

[33] Mijn' Heere en gunstighe Neeve,

[34] U. Ed. Gestr.

[35] Verplichten, onderdaensten

[36] dienaer,

[37] P.C. Hóóft.

[38] Mijn' Hujsvrouw ende dochters ondertekenen dezen met d'aller-
[39] hartlijkste geneghenhejt, ende kussen, nevens mij, met U. Ed. Gestr.
[40] oorlof, de waerde handt van Mê Vrouwe UEd. Gestr. gemaelinne,
[41] die wij bidden, ons een goed woordt, bij U. Ed. Gestr. tot verwer-[41]
[42] ving onzer vujrighe begeerte, te houden.

[43] Van den Hujze te Mujde,

[44] 21 Aug. 1641.

Dagelijks nieuws.

Eindnoten:

4 Calcar lag in de frontlijn.
8 *ging vast:* was zeker.
mits: omdat.
9 *van zijn' E. aengesprooken:* door hem bezocht.
10 Hujs te Kolve: v. Wickevoort's buiten te Wassenaer; *vertoghen* (van *vertiën*)*:* vertrokken.
11 Schonk: Daniël Schonk, 1612-1668, H[r] van Klein-Poelgeest bij Koudekerke 1637-1654, uit een Antwerps-Hamburgs geslacht, tr 1. Catharina (van) Overbeeck, overl. 1640, 2.1642 of 1643 Anna de Jonckere, overl. 1644; *de steden enz.*: B. maakte met twee vrienden een reisje van 14 dagen langs Lek en IJssel, zie vVl. IV, 31 n.2.
15 *'t zelfste:* hetzelve: het gezelschap.
17 *bij haer gelden:* door haar op prijs gesteld worden.
18 *wel gevochten:* knap werk!
19 *immers...worden:* hoe het zij...ik zoUEr niet voor durven instaan.
'T is...dat: Weliswaar.
22 Elisabeth van Buyl, dochter van haar zuster Truitje, ingetekend 9 aug. 1641 met Jurriaen Voscuyl.
26 *altijds:* tenminste.
27 *tewijl* (*terwijl*)*:* binnen de tijd dat.
29 *waerdelijk:* waardig.
U. Ed. Gestr...gedient: Het moge u behagen.

30-31 (purismen).
31 *bocht:* lus, nl. waarmee een lijn om een paal gezet wordt (WNT *bocht* (*I*) 16 6 a α ‘wellicht’).
41 *ons...houden:* onze zaak bepleiten.

1083 *Weledelen, gestrengen, manhaften Heere, Mijnen Heere, Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedsheere haerder Hooghejt van Hessen, bij Jan Roôn toorn, op de singel, in de ploegh, tot Amsterdam.*

*
Loont.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Onze genoeghen van weghe Uwer Ed. Gestr. overkoomste wort
[3] zeer besnoejt, door 't verstaen dat ze voor ons niet is. Joffr[e3]
[4] Tesselscha is al vertrokken: en van den Heere Barlaeus verneemen
[5] wij nocht woordt nocht windt. Mijn' Huisvrouw zejdt, dat hij,
[6] gewoon zijnen toehoorderen briefkens voor gereedt geldt aen te[6]
[7] smeeren, wanneer zijn' E. zich in leezens tijdt t'zoeke maekt,[7]
[8] gewaent moet hebben, op de zelve wijze voor de Joffr[e] te moghen[8]
[9] bestaen, met betaeling zijner schuldt in inkt en papier. Maer de
[10] Joffr[en] laeten zich daermeê niet paeijen. Men heeft zijner E. naem[10]
[11] hier dapper over den hekel gehaelt: zoo zijn' ooren niet getujt
[12] hebben; 't magh wel. Om zijner E. gezonthejt te drinken, anders[12]
[13] dan Anagrammaticé, geen' kans. Op die van U. Ed. Gestr. en[13]
[14] Mê Vrouw haere waerde helfte, heeft het glas glad gegaen. Hadde[14]
[15] ons de eere van U. Ed. Gestr. mondelinge noodinge hier moghen[15]
[16] gebeuren; wij waeren, viellicht, bekalt geweest, om in dezen Herfst[16]
[17] noch eens ter Kolve te koomen kouten. Nu zouten wij die vreughd[17]
[18] op, tot U. Ed. Gestr. wederkeeren t'Amsterdam. Immiddel<s>[18]
[19] bedanken U. Ed. Gestr. voor haere heusheit; ende niet min voor de[19]
[20] aerdighe schilderij van 't jegenwoordigh toonneel der wereldsche[20]
[21] zaeken. Geen stuk van Raphäel oft Michel Angelo kon mijn'[21]
[22] ooghen meer verklaeren; oft mijnen geest bet verfrooijen, dan dat[22]
[23] verhael, gehooght met schoone woorden, en gediept met[23]
[24] schaeduwen van verreziende bedenkingen. Noopende 't beleg van[24]
[25] Arien door de Spaenschen, heeft mijn oordeel de eere van zich op 't[25]
[26] zelfste spoor met dat van U. Ed. Gestr. te vinden. Zeker, als men[26]
[27] eerst begon te zeggen, dat in Vlaendre gewedt werd, op 't weder-[27]
[28] overgaen der plaetse vóór den aenstaenden winter, het docht mij
[29] een droom. Maer de gissing, gemaekt bij U. Ed. Gestr. en de

* Origineel. UBA II C 13.207.

redenen daernevens gevoeght, doen mij al te zeer vreezen, dat de[30]
droom wel moghte waer worden, zoo de Fransoizen, daerin, de
Spanjaerds niet steuren, en wakkerlijk schikken bij de werken te[32]
weezen. Niettemin, heden was hier gezelschap van Amsterdam, 't
welk meêbraght, dat men aldaer gisteravondt tijding ujt Lillo
bekoomen had, hoe t' Antwerpen de windt om was, en op het[35]
tegendeel gewedt werd, om dat de Fransois zich met zwaere maght
tot ontzet der stadt spoejde. Wat hieraf zij, zal U. Ed. best kunnen
weeten. Wat den Hartogh van Bouillon geport hebbe nae ver-[38]
zoening te luisteren, heeft U. Ed. Gestr. in mijnen zin, recht
geraeden. Hij moest dezen wegh in, 't en waere hij liever had,
Sedan in Spaensche, dan in Fransche handen te zien vervallen.[41]
Misschien ook, dat hij zich van zijn veldt heeft gevonden, door den[42]
doodt van Soissons, die de pen van 't kompas scheen te zijn, oft het[43]
eerste beweeghradt, 't welk d'andre deed roeren, met de kracht[44]
zijner beminthejt en achtbaerheit; waerin nocht Bouillon, nocht
Guize, bij hem haelen moghen. De trouwloosheit van den Lot-[46]
tringer is niet te verbloemen, ende schaemt zich door alle[47]
blanketsel heen.

Dic aliquem, sodes, dic Quinctiliane colorem[49]

Hij schijnt een leerling van den ouden Savoyardt, en van hem dat[50]
houten aenzight gëerft te hebben. Vinnighe vreez, oft hooghe[51]
hoop, bekoort menighen Vorst, een punt zijns geloofs van deze
Caizarlijke (want Caesar, zejdt men, hadze dikwijls in den mondt)
spreuk te maeken:

55 Si jusjurandum violandum est; regnandi gratia violandum est.[55]

Maer, noch weeten zij doorgaends eenighe verwe te vinden, en den[56]
meineede een' glimp te geeven: en deze man schijnt (naer de kennis[57]
die ik van de geleghenhejt zijner dingen heb) niet geschaepen, door[58]
dit bedrijf weder in den zadel te raeken, oft merkelijk voordeel te
bejaeghen. Het waere mij konst ujt te vorsen wat hem hiertoe[60]
hebbe opgestutst; dewijl U. Ed. Gestr. het zoo quaelijk weet te[61]
bezinnen. Toen hij 't momaenzight aftrok, stonden 's Caizars
zaeken noch zoo los, (naer mij dunkt) dat 'er niet veel op te bouwen
viel: inzonderhejt ten aenschouw van de wapening des Turx, dien[64]
men nu zejdt met beroerthejt geslaeghen te zijn; en van de baeren,[65]
die den Spanjaerdt over 't hooft gaen. Sedert is zijn' kans niet veel
verbetert, met den aenslagh om Wulfenbuttel t'ontzetten. Doch,[67]
dewijl U. Ed. Gestr. het daer voor houdt, dat het werk aldaer nojt[68]
in zoo bedenklijken staet van gijpen gestaen heeft als jeghenwoor-[69]

[70] delijk, buigh ik mijn gevoelen onder dat van U. Ed. Gestr. De
[71] Lottringer, eevenwel, moest een' goeden verrekijker gehadt heb-
[72] ben, om dit af te zien, onder de dwerling des Armes journalieres:[72]
[73] ende heeft hij zoo gauw een oogh, 't is vreemdt, dat men hem[73]
[74] overal op rug en borst geslaegen heeft. Mij deert der Edelaerdighe[74]
[75] en grootmoedighe Heldinne, U. Ed. Gestr. Meestresse indien men[75]
[76] haer onder den last laet, die ons teffens drejght t'overstelpen. En ik
[77] [+] weet niet te begrijpen, waerom wij de *Onzijdighejt* zoo veel scher-
[78] pelijker hebben t'onderhouden dan de Caizarschen, die hunne [+]Neutralitejt
[79] kraften meermaels onzen vijandt hebben bijgezet. Dat de Deen zijn'[79]
[80] vrijheit wil behouden, in 't verhooghen oft verlaeghen der tollen,
[81] dunkt mij niet zeldzaems. Men heeft echter t'Amsterdam kloeke
[82] hoope op eenen gewenschten ujtgank des handels. De loopmaeren[82]
[83] vertellen ons veel voorspoeds der Fransoizen te waeter, bij
[84] Terragona. Maer, nu U. Ed. Gestr. daeraf zwijght, acht ik alles[84]
[85] voor windt. U. Ed. Gestr. achte voor gulle waerhejt, dat is en
[86] altijds blijven wil,

[87] Mijn' Heere,

[88] U. Ed. Gestr.

[89] Onderdaenste, ootmoedighste

[90] dienaer,

[91] P.C. Hóóft.

[92] Mijn' Hujsvrouw en dochters kussen, nevens mij, met UEd. Gestr.
[93] oorlof, in alle eerbiedenis, de waerde handt van U. Ed. Gestr. lieve
[94] helfte.

[95] Van den Hujze te Mujde,

[96] 27 Aug. 1641.

Eindnoten:

3 *dat ze voor ons niet is:* dat u niet voor een bezoek aan ons komt.
6 *briefkens...maekt:* een briefje (ad valvas academicas) aan te plakken in plaats van college te geven, als hij er buiten de vakantie vandoor gaat.
7 *leezen:* college geven.
8 *voor de...papier:* zich te kunnen handhaven in de ogen van de Joffr^{e} (Leonora) door een brief te schrijven (in plaats van te komen).
10 *de Joffre^{n}:* de dames (Leonora en haar dochters).
12 *'t magh wel:* dat kan anders best.

13 *Anagrammaticé:* op de wijze van een anagram, d.i. letterkeer, dus: averechts. Men kan zo ‘Caspar’ omkeren tot het scheldwoord ‘rapsac’ (Zaalberg).
14 *heeft...gegaen:* is van harte gedronken.
15 het blijkt niet, waardoor die mondelinge uitnodiging niet overgekomen is.
16 *viellicht*, vgl. *698, 1075*; *bekalt:* bepraat, overgehaald.
17 v. Wickevoort woonde 's zomers op het huis ter Kolve te Wassenaar.
die vreughd: het kouten.
18 *U. Ed. Gestr.* (gen.).
19 *die heusheit:* die (niet overgekomen) uitnodiging.
20 *aerdighe:* geestige, levendige, rake.
21 *kon...verklaeren:* zou mijn blik meer kunnen verhelderen.
22 *verfrooijen:* vervrolijken, afleiden.
23 *gehooght:* van reliëf voorzien; *gediept:* met diepe, donkere plaatsen.
24 *verreziende bedenkingen:* wijze overwegingen, met wijde horizon; Arien: Aire. Plaatsnamen kende men vaak van horen zeggen, vgl. ook Invrea voor Ivrea.
25 *zich...vinden:* het eens te zijn.
26 *als men eerst:* toen men pas.
27 *'t wederovergaen:* de stad was pas door de Fransen ingenomen.
30 *al te zeer:* maar al te zeer.
32 *wakkerlijk...weezen:* actief de zorgen voor de verdediging (of: zorgen, actief van de partij te zijn).
35 *hoe:* dat.
38 Sedan was de voornaamste vesting van de hertog van Bouillon. Hij heeft Frankrijk, dat er bezetting in had liggen en de stad wilde inlijven, zijn zin gegeven om Spanje er niet in te krijgen; *verzoening*, nl. met de Franse koning.
41 *vervallen:* vallen met de nog levende ongunstige betekenis *neervallen* (Mnl. Wdb. *vervallen* 198-199).
42 *zich...gevonden:* niet op vertrouwd terrein was (WNT *veld*(*I*) 1477, deze plaats; veel beter past de opvatting als synoniem van *uit het veld geslagen*).
43 Soissons: Louis de Bourbon gr. v. Soissons; *de pen van 't kompas:* de stift waarop de naald, dus de richtingwijzer, draait.
44 *het eerste beweeghradt:* de drijvende kracht (dit alles slaat op de Fronde, een verzetsbeweging van de hoge adel tegen de kroon, speciaal Richelieu, onder Bouillon en de Guise).
46 de Lottringer: de Guise; in de slag bij Warfee (vVl.IV, 35 n.1).
47 *schaemt zich...heen:* staat schandelijk te kijk (WNT *schamen* 245 2) ondanks alle ontveinzing.
49 *Dic aliquem etc.:* ‘geef alstublieft, geef, Quintilianus, hier gunstigen glimp aan’. Iuvenalis 6, 280, vgl. *813*.
50 *den ouden Savoyardt:* Karel Emanuel I (1580-1630, vgl. *356* en vooral *404*) die een uitermate opportunistische politiek voerde.
51 *dat houten aenzight:* dat pokeraarsbakkes. In het zeugma is *schijnt* zowel koppelww. als modaal hulpww.
55 *Si jusjurandum etc.:* want als moet geschonden d'eed, zij om het koning-zijn hij geschonden. Naar Euripides, *Phoenissae* 524-525 in de vertaling van Cicero, *De officiis* 3, 21: Nam si violandum est ius, regnandi gratia violandum est.
56 *noch:* toch.
57 *glimp:* schone, bedrieglijke schijn (WNT glimp 94 4); *deze man:* nog steeds Guise-Lotharingen, die overgelopen is naar Spanje-Oostenrijk (r. 62).
58 *geschaepen:* voorbestemd.
60 *Het waere mij konst:* Het zou moeilijk voor mij zijn.
61 *opstutsen:* opstoken, opruien (WNT *opstutsen* 1280).
64 *ten aenschouw van:* in aanmerking genomen, *de Turk:* vgl. *1022* r. 58.
65 *nu* (nadruk om de tegenst. tot ‘Toen hij’ enz.) *met beroerthejt geslaeghen:* door een beroerte getroffen.
opstanden in Catalonië en Portugal, weldra ook de fatale slag bij Rocroi.
67 *de aenslagh...ontzetten:* de Keizerlijken werden bij deze poging door Zweden en Brunswijk verslagen (19 juli 1641).
68 *het werk aldaer:* de oorlog in Duitsland.
69 *gijpen:* omslaan, veranderen: fig. bet. een gevaarlijke situatie bij het zeilen (WNT *gijpen* 2343 2; minder wschl. in de context het tweede ww. *gijpen* = op apegapen liggen, WNT 2344).

72 *af te zien:* aan te zien komen.
dwerling: dwarreling, op een verwarde manier in snelle beweging zijn; *journalier:* wisselvallig.
73 *zoo gauw een oogh:* zo'n scherpe blik, zo'n intelligent oordeel.
74 *op rug en borst geslaegen:* nederlagen toegebracht (niet als uitdrukking in WNT); *Mij deert* (c. gen.): Het doet mij leed vanwege.
75 de Landgravin van Hessen staat onder druk van keizerlijke troepen. Hooft begrijpt niet dat zij niet geholpen wordt door haar partij, de Republiek b.v., die niet in staat van oorlog met de Keizer is en de neutraliteit stipter in acht neemt dan menig ander land, b.v. de Keizer zelf met zijn steunen van Spanje tegen ons, in 1632.
79 *de Deen:* Hooft ziet het offensief van Zweden (1643-1645) niet aankomen.
82 *handel:* onderhandelingen.
84 Terragona, vgl. *1075*.
acht...windt: houd ik alle berichten voor waardeloos.

1084 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Legi aliquando, Hoofdi praestantissime, apud Theocritum:

Κωμασδω ποτι ταν Αμαρυλλιδα,[2]

[3] hoc est: *Abeo procatum ad Amaryllidem*.

[4] Verum ego cras ορνιθευσω ποτι τον Φικοφορτιον, hoc est,
[5] *aucupatum abeo apud Vicofortium*. Retiis et laqueis captabimus
[6] volucrum non unum genus, quod Autumni frigore primo, è
[7] Septentrione Austrum petit, et terras Meridionales magis. Est, mî
[8] Hoofdi, capturae ratio multiplex. Est hominum, est avium captura.
[9] Capit homo hominem suadâ, promissis, osculis, lucelli spe. Capit
[10] idem aviculas laqueis, retiis, visco, glande, decipula. Ego retiis et
[11] laqueis rem omnem peragam, Romanorum Mirmillonum more,[11]
[12] quorum alii, ut nosti, retiarii erant, alii laquearii, qui antagonistam
[13] vel laqueo vel retijaculo involvebant. Retia parabimus et casses
[14] fringillis, laqueos turdis. Si adesses, posset praetoria tua gravitas[14]
[15] condolere miseriae exoticarum avium, aut captivis ignoscere. Sed
[16] non licet tibi jus extra territorium tuum dicere. lanienam hanc
[17] exercebimus sub Wassenariorum dominio. Si animus tibi sit
[18] excurrere in idem praedium, amplexabitur te Vicofortius et
[19] Vicofortia, cognati cognatum. Etiam de loquacibus turdis garrie-
[20] mus, iterantes illud:

Dulci turdile docte gutturillo
Asperas animi levare curas, etc.

[23] Etiam de perdicibus, quae superno solum volatu, sine contactu,[23]
[24] concipiunt, testibus Plinio lib. 10, cap. 33 et Aristotele, quem prius
[25] nominasse debebam, lib. 5, cap. 5. Hoc cum aliquando accumbens
[26] narrarem viduae Septentrionali, illa metuens, ne ejusdem essem[26]
[27] indolis et facilitatis, longius sedem à me removit. Hodie librum
[28] hunc Trajectinae Ogeliae mihi misit, cui doctissimos et suavis-[28]
[29] simos versus inscripsit. Iam maximae virginis nomine rogo,
[30] uti ab humanitate tua impetres lineolas aliquot, quibus librum hunc
[31] illustres. Irradia ingenio tuo pagellam, qui orbem nostrum
[32] concussisti tragico pede. Malim sententiam aliquam rhytmis tuis
[33] diducas, quam ut in laudes modestissimae virginis digrediaris.
[34] Debes hoc virtutibus maximi patris, Gubernatoris Trajecti ad
[35] Rhenum, qui *difficillimus* temporibus, tuo exemplo, Reipub.
[36] non defuit. Quid rerum agant Germani, Galli, Belgae, ex fastis

* Barl. Epist. n^{o}. 427.
difficillimis

[37] hebdomalibus intellexisti. His quod addam non habeo, nisi ut Te,

[38] cum uxore eximia, et liberis mellitissimis valere et salvere jubeam.
[39] Cras ad Colvense praedium abeo. Tu sequi velles non invitus,
[40] nisi uxorem duxisses, cui mos gerendus, Ego αυτοκρατωρ [nullius
[41] imperio subjectus] sum et sub solo Deo mei juris. Vale, et mane in
[42] Velsiano carcere. mihi libertas alas indulsit. Amstelod. 13 Sept. 1641.

VERTALING

Ik heb eens gelezen, voortreffelijke Hooft, bij Theocritus:

Κωμασδω ποτι ταν Αμαρυλλιδα, d.w.z.: 'Ik ga uit vrijen, naar Amaryllis toe'. Maar ik morgen, ορνιθευσω ποτι τον Φικοφορτιον, d.w.z. 'ik ga uit vogelvangen bij Wickevoort'. Met netten en strikken zullen we gaan vangen meer dan één soort vogels, dat bij het begin van de Herfstkou uit het Noorden naar het Zuiden trekt en wel liefst naar het Middellandse-zeegebied. Er is, mijn beste Hooft, velerlei wijze van vangen. Er is een vangen van mensen, er is een vangen van vogelen. De mens vangt een anderen mens door overreding, beloften, kussen, door uitzicht op een zoet winstje. Diezelfde mens vangt vogeltjes, met strikken, netten, een lijmstok, den kogel, een val. Ik zal met netten en strikken heel de handeling volvoeren, naar de rite der Romeinse Murmillones, waarvan sommigen, gelijk ge weet, netvechters waren, anderen strikvechters, die hun tegenstanders of met een strik of met een klein netwerk omwikkelden. Jagersnetten en -weefsels zullen we klaarmaken voor de vinkjes, strikken voor de lijsters. Zo ge tegenwoordig waart, zou het kunnen, dat uw drostelijke waardigheid mededogen gevoelde voor den jammer der exotische vogels, of aan de gevangenen vergiffenis wilde schenken. Maar het is aan u niet toegestaan, buiten uw rechtsban recht te spreken. Deze slachtpartij zullen we bedrijven onder jurisdictie van de Heren van Wassenaar. Als ge lust hebt, een uitstap te maken naar datzelfde buitengoed, zullen Wickevoort en Vrouwe Wickevoort u met open armen ontvangen, familie familie. Ook over snapzieke lijsters zullen wij klappen, herhalend dat bekende:

> *Lijsterlief, zo bekwaam met 't zoete keeltje*
> *Bittre zorg van het harte weg te nemen*, enz.

Ook over patrijzen, die alleen al hij het over haar heen vliegen, zonder aanraking, ontvangen, getuige Plinius, boek 10, hoofdstuk 33 en Aristoteles, dien ik eerst had moeten noemen, boek 5, hoofdstuk 5. Toen ik dit eens bij het aan tafel gaan vertelde aan de weduwe uit het Noorden, is zij, beducht, dat ik eenzelfden natuurlijken aanleg had en met gelijk gemak bevruchtte, een plaatsje verder van mij afgeschoven. Vandaag heeft zij mij dit boek van Trajectina Ogel gezonden, waarin zij knappe en zoetgevooisde verzen heeft geschreven. Nu vraag ik u uit naam van de voorname maagd, dat ge van uw hoffelijkheid een paar regeltjes ziet te verkrijgen om daarmede dit boek te verluchten. Bestraal met uw geest eén kleine bladzij, gij die onzen aardkloot hebt doen dreunen van uw tragische toneellaars. Ik zag liever, dat ge een of ander kernwoord in de u vertrouwde rhythmen ontwikkeldet, dan dat ge in lofzangen op het hoogstbescheiden musje naar alle zijden

u zoudt uitleven. Ge zijt dit schuldig aan de voortreffelijke eigenschappen van haar voornamen vader, den Gouverneur van Utrecht, die in de moeilijkste tijdsomstandigheden, op uw voorbeeld, het gemenebest niet aan eigen lot heeft overgelaten. Wat daden de Duitsers bedrijven, de Fransen, de Hollanders, hebt ge uit de wekelijkse nieuwsmaren verstaan. Wat ik hieraan moet toevoegen, zie ik niet in, dan dat ik van u met uw uitnemende gade en allerliefste kinderen afscheid neem en u groet. Morgen reis ik af naar de hofstede te Kolve. Gij zoudt dolgaarne willen meegaan. zo ge niet een vrouw getrouwd hadt, die men ter wille moet zijn. Ik ben αυτοκρατωρ (aan niemands suzereiniteit onderworpen) en met God alleen maar boven mij eigen heer. Vaarwel, en blijf maar in Velzens kerkerhol: mij schoot de vrijheid vleuglen aan.

Amsterdam, 13 september 1641.

Eindnoten:

2 Theocritus 3, 1.

11 Zwaardvechters, die een helm droegen, waar op de punt een zeevis (μορμυλος) te zien was.

14 Heel wat kritischer schreef Barlaeus over het lijstervangen van Jacob Baek: *In Capturam Turdorum ad Iacobum Baeckium. Poemata*[4] II 345.

23 Plinius *Naturalis historia* 10, 102 Concipiunt (sc. feminae perdicum) et supervolantium adflatu; Aristoteles, *Historia animalium* 5, 5 (541 a).

26 *vidua:* Tesselschade.

28 Trajectina Ogel = Utricia Ogle, dochter van de Engelse hoofdofficier in Nederlandse dienst John Ogle, gouverneur van Utrecht; uitstekende musicienne, in verzen gevierd door Hooft (LSt. I, 321), Huygens (W. III, 211) Ban en, volgens Worp, A.M. van Schurman. Huygens droeg haar de *Pathodia sacra et profana* op (vgl. Jonckbloet en Land, *Correspondance et oeuvres de C.H.*, p. CCXLI seq.).

1085 *A Monsieur, Mons^r^ Joost Baak bij 't oudemannenhujs, in N^o^. 3 tot Amsterdam.*

*

[1] Mons^r^ mon Frere,

[2] Hoopende dat Joffr^e^ zuster, sedert onze laetste tzamenspraak, in
[3] gezonthejt zal toegenoomen hebben, ende ons eens ejntlijk geluk-
[4] ken zal de eere van U.E.E. bezoek te genieten, koomen wij U.E.E.
[5] wel hartelijk bidden, gelieve ons 't zelve te gunnen op Vrijdagh oft
[6] Zaeterdagh naestkoomende; ende, ujt onzen naame, ook te
[7] noodighen de Heeren Vossius en Rector Junius, met hunner E.E.[7]
[8] Hujsvrouwen: waertoe zij goede geneghenhejt hebben vertoont,[8]
[9] die wij wenschen door vaste toezegging bevestight te moghen
[10] worden. U.E. gelieve, tot beweeghing der zelve Heeren, alle goede
[11] redenen aen te wenden, die U.E. oordeelt ter zaeke te kunnen
[12] dienen, ende in 't bezonder, dat het al te groot een' ongenaade zijn
[13] zoude, onze verlangen, naa zoo meenighen ujtstel, ongelescht te[13]
[14] laaten. In verwachting van een troostelijk antwoort, op over-
[15] morghen ten langste, gebieden wij ons in U.E.E. beste gunste, met
[16] aenroeping des Allerhooghsten, dat hij U.E.E. in hejlzaemen staate
[17] eeuwlijk bewaere, naer wensch,

[18] Mons^r^ mon Frere, van

[19] U.E.

[20] Verplichten, dienstw^sten^

[21] broeder

[22] P.C. Hóóft.

[21] Van den Hujze te Mujde,

[22] den 15^en^ Sep. 1641.

Uitnodiging.

Eindnoten:

* Origineel. UBA II C 13.2.

7 Rector Junius: Adrianus Junius, rector van de Latijnse school 1635-1670.
8 *goede geneghenhejt:* lust.
13 *onze*, vgl. *1029* r. 8.

1086 *A Monsieur, Mons^r^ Joost Baak, bij 't oudemannenhujs, in N^o^ 3. tot Amsterdam.*

*

[1] Mons^r^ mon Frere,

[2] Gister schreef ik aen U.E. met bede om de eere harer herwaerts-
[3] koomste nevens de Heeren Vossius en Junius. Nu ontbiedt mij de[3]
[4] Heer Secretaris Mostart, dat ik het 13^e^ 14^e^ 15^e^ 16^e^ 17^e^ en 18^e^ stuk
[5] mijner Historien aen U.E. zoude willen over[te]zenden, om hem
[6] behandight te worden, en ujtgeschreeven; gemerkt het 12^e^ zoo zijn'
[7] E. zejdt, ten ejnde loopt. Ik weet niet beter, dan dat de voorzejde
[8] stukken onder U.E. berusten. Is 't zoo; gelieve hem die te leeveren.[8]
[9] Is 't anders, zoo ben ik benoodight zelf over te koomen, om ze op te[9]
[10] zoeken. Op mijnen brief van gister, en deezen, verwacht ik
[11] morghen antwoordt; immers overmorghen ten ujterste; ende[11]
[12] beveel, nevens hartlijke groete en eerbiedenis, in U.E. beste gunste,
[13] Mons^r^ mon Frere,

[14] U.E.

[15] Verplichten, dienstw^sten^

[16] broeder,

[17] P.C. Hóóft.

[17] IJlends, vanden H.t.

[18] Mujde, 16 Sep. 1641.

Over het in 't net schrijven van de *Nederlandsche Historiën*.

Eindnoten:

3 *ontbiedt:* bericht.
8 *leeveren:* overhandigen.
9 *ben ik...koomen:* is het nodig dat ik zelf overkom.
opzoeken, nl. in zijn huis op de Keizersgracht.
11 *immers:* althans.

* Origineel. UBA II C 13.3. - Afschr. UBL. Pap. 13.

1087 *Den Weledelen, gestrengen, manhaften Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt haarer Hoogheit van Hessen, op de singel, bij Jan Roon tooren, in de ploegh, tot Amsterdam.*

*

(*v. Wickev.*: 17 sett[e] 1641 M. Hooft)
Loont.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Wel heeft U.E.Gestr. een' milde handt van vrienden t'onthaalen,
[3] zoo naer den geest, als naer 't lichaam. Twee brieven op eenen
[4] dagh; en twee bennen daerbij, met zoo overschoon een ooft, dat de[4]
[5] ooghen bekoort, de tonge terght, en de smaak niet verzaaden kan.[5]
[6] Ik heb 't geproeft, ende nojt lekkerder gegeeten; oft het moeste mij[6]
[7] vergeeten zijn. Hoe wil mijne Hujsvrouw, die de Perze voor de[7]
[8] Prinses der frujten houdt, in grasduinen gaan, wen zij t'hujs komt?[8]
[9] want zij is naa Loenen en Breukele, met een heel vendel jongvolx;
[10] neef en nicht van der Meer, twee kindren van mijn' zwaagher
[11] Hasselaar, vier van Cloek; in meening deezen avondt weder hier[11]
[12] <te> slaapen. Dit gezelschap vertoeft hier, immers ten deele, noch[12]
[13] etlijke daaghen. Tegens vrijdagh oft zaterdagh, hebben wij de
[14] H.H. Vossius, en Rector Junius, nevens mijnen zwaegher Baak,
[15] doen bidden, met hunne vrouwen. Ik geef U.Ed.Gestr. te peinzen[15]
[16] oft de perzen wel te pas koomen; en oft het mij voeghen wil elders[16]
[17] speelen te vaaren. Moghte ons de eere gebeuren, van U.Ed. Gestr.
[18] samt haere wellieve helfte hier te zien, in 't voorzejde gezelschap;
[19] wij wierden wel een jaar jonger. Ik bid U.Ed.Gestr. eens gunstelijk
[20] t'onderstaan, oft zij niet zoo veel tijds ujt dien van haare beezig-[20]
[21] heden zouw kunnen snijden. Zoo de Aertspöeet, aen wien ik mij[21]
[22] zeer gebiede, teffens quaame, t'zoude ons dapper aangenaam zijn,[22]
[23] en het spel te volmaakter. Immiddels bedank ik U.Ed.Gestr.[23]
[24] hooghlijk voor 't banket en de nieuwmaaren. Terragona is dan[24]
[25] ontzet. O spijt, de tweede den Fransoizen gedaan, van de fortuin, in[25]
[26] éenen zoomer! Want Arien magh men niet rekenen voor gewon-[26]
[27] nen, zoo lang als het dus op de wip staat. Ginge noch de tijding van[27]
[28] Dorstens ontleghering vast, dat zoude ijetwes troosten. Maar ik[28]
[29] vreez al te zeer voor den hinkenden boode, dewijl U.Ed.Gestr.[29]

* Origineel. UBA II C 13.194. Afschr. UBL. Pap. 13.
Hs. aan de onderkant beschadigd.

[30] geenen snellen krijght. Hoe wil 't nu met Barcelona gaan? Het[30]
[31] schijnt schier oft men 't door schreef, met gissen dat Portugal nu al[31]
[32] den last van 't oorlogh op zijnen hals zal krijghen, naar dat
[33] d'Italiaansche tijdingen lujden. Mij wondert dat Cardinaal Argus[33]
[34] zich verkeeken heeft, met overleevren der Lottringsche steden, eer
[35] hij beter proef van 's Hartoghen trouw had. De Spaanschen zullen,[35]
[36] ongetwijfelt, hemel en hel te hulp roepen, om hem weder aan hun
[37] snoer te krijghen: terwijl de Fransoizen schoorvoeten met hem in
[38] genaade te neemen. Gaave God, dat zij met hem, en in hunne andre
[39] aanslaghen zoo vast gingen, als U.Ed.Gestr. daarin gaan magh,[39]
[40] dat is, ende eewlijk blijven wil,[40]

[41] Mijn' Heere,

[42] U.Ed.Gestr.

[43] Onderdaanste, ootmoedighste

[44] dienaer,

[45] P.C. Hóóft.

[44] Van den Hu[-] te

[45] Mujde, 16 Sep. 1641

Dank voor gezonden perziken. - Gasten te Muiden. - Buitenlands nieuws.

Eindnoten:

4 *bennen:* manden.
5 *terght:* uitdaagt; *en...kan:* en waarvan de smaakzin niet genoeg kan krijgen.
6 *het...zijn:* ik zou het vergeten moeten zijn.
7 *wil:* zal.
8 *in grasduinen gaan:* het er goed van nemen, naar hartelust smullen; grasduinen zijn met gras begroeide hoogten, waar men graag verbleef, later ten onrechte als infin. opgevat, zodat *in* wegviel.
11 *in meening:* met de bedoeling.
12 *immers:* althans.
15 *ik geef U.Ed. Gestr. te peinzen:* ik geef u te raden.
16 *oft het...vaaren:* of ik er lust in heb, mijn genoegen ergens anders te gaan zoeken.
20 *gunstelijk t' onderstaan:* zo goed te zijn, na te gaan; *zij*, vgl. Mem. 1.
21 de Aertspöeet, Archipoeta: Barlaeus.
22 *dapper:* heel, erg, buitengewoon.
23 *het spel* (*zonde*) *te volmaakter* (*zijn*).
24 *'t banket:* het lekkers; Terragona, vgl. *1075*.
25 *O...fortuin:* Wat 'n tegenspoed! de tweede die de Fransen door het lot aangedaan wordt.
26 Arien, vgl. *1072* r. 36.

27 *op de wip staat:* kans op herovering door de Spanjaarden loopt; *Ginge* (...)*vast:* Als (...) tenminste.
28 Dorsten: stad in Westfalen, aan de Lippe; *ontleghering:* ontzet.
29 *hinkenden:* langzame (met slecht nieuws).
30 *snellen* (*bode*, met goed nieuws).
31 *door schreef:* afschreef, voorlopig liet schieten.
Portugal had zich in 1640 van de Spaanse overheersing bevrijd.
33 Cardinaal Argus: Richelieu.
35 De Guise, hertog van Lotharingen, Spaansgezind, verloor in deze oorlog tenslotte de bisdommen Metz, Toul en Verdun aan Frankrijk.
39 *vast gingen:* zeker van hun zaak waren.
40 *dat...Hóóft:* dat P.C.H. uw dienaar is en altijd blijven zal.

1088 (*I. Vrijdermoet aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Erntfeste, Wijse, Voorsienige, Seer discrete Heere,

[2] Gelijck het Uwer E: gelieft heeft, mij eenigen tijt geleden neffens[2]
[3] d'H[e] Burgem[r] Visnich ende de sijne, ter maeltijt te nodigen, soude[3]
[4] ick mij d'eere wel gegeven hebben, van mij alsdoen bij Uwer E: te[4]
[5] hebben laeten vinden, ten waere sijn E. van resolutie veranderde,[5]
[6] oversulcx hebbe mij allene de vrijicheit niet derven toe eigenen[6]
[7] derwaerts te gaen, waeromme versoecke dat Uwer E: gelieve, mij
[8] dien aengaende t' excuseren, ende niet te oordelen, dat t'selve uijt[8]
[9] eenige andere consideratien is geschiet. Houdende mij niettemin[9]
[10] daervoren, als mede ten respecte vande vordre eere, dewelcke[10]
[11] Uwer E: mij bij verscheiden andre gelegentheiden gelieft heeft te
[12] bewijzen, ten hoochsten verplicht, ende wensche occasie te hebben
[13] t'selve te mogen verschuldigen, ende alsoo ick voorgenom[-][13]
[14] hebbe, eer lange eene keer naer den Hage te doene sal ick niet[14]
[15] naerlaeten mij al vorens d'eere te geven, Uwer E: te congratuleren,[15]
[16] ende deselve mijn dienst t' offereren. Middeler wijl verzoec[-][16]
[17] gedienstich, dat Uwer Ed. den bij gaende voorloper, dewelcke mij[17]
[18] desen morgen toegebracht is, voor aengenaem te houden, Ende sal
[19] ick naer mijne gebiedenisse, aen Uwer E: Mevrouwe ende alle die[19]
[20] van desselfs Huijse, Godt bidden,

[21] Erntfeste, Wijse, Voorsienige Seer discrete Heere, Uwer E: ende
[22] alle deselve lange gesont te sparen,

[23] Uwer E. gansch dienstwillige

[24] Ina Vrijdermoet.

[24] desen 23[en] Septem*b* 1641.

[25] in Naerden.

Vrijdermoet verontschuldigt zich, dat hij aan een uitnodiging om bij Hooft te komen eten, geen gevolg heeft gegeven.

* Origineel. UBA II C 9.402[v] = versopag. 14.
T. enkele letters van r. 13 en 16 zijn in de rug gebonden. Emend. r. 13 voorgenomen, r. 16 verzoecke.

21 P.C. Hooft, houtgravure naar een gevelsteen van E. Colinet

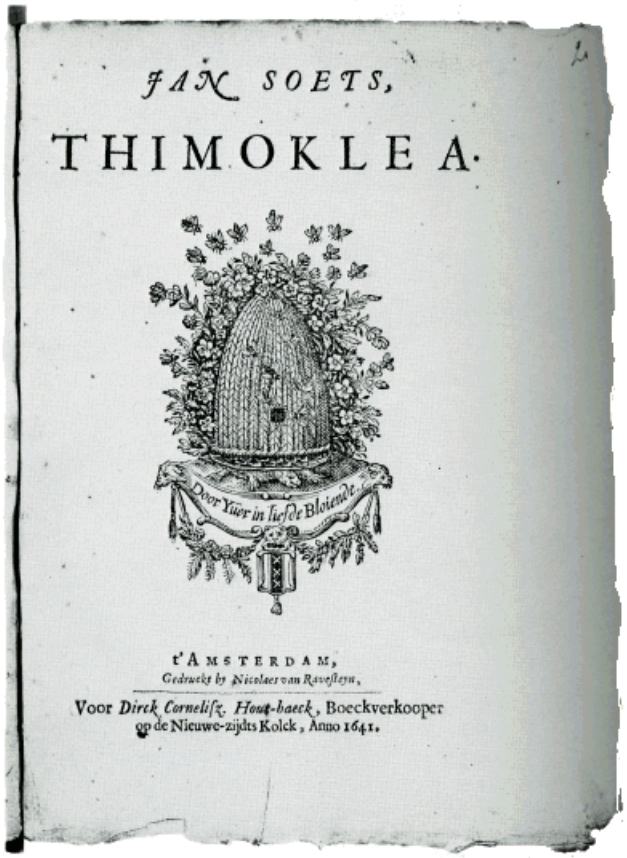
JAN SOETS,

THIMOKLEA.

Door Vuer in lieffde Bloeiende.

t'AMSTERDAM,
Gedruckt by Nicolaes van Ravesteyn,

Voor Direck Cornelisz. Houtt-haeck, Boeckverkooper op de Nieuwe-zijdts Kolck, Anno 1641.

22 Titel van Jan Soet's *Thimoklea*

Eindnoten:

2 *Gelijck:* de enige vertaling die de volzin een redelijke betekenis geeft, is *toen. Gelijck* wordt hier vermoedelijk plechtigheidshalve gebruikt. WNT *gelijk* 1179 IV geeft aan *gelijk* als voegwoord van tijd geen andere plaats mee dan Conscience. De verklarende (ald. III) functie kan de schr. door 't hoofd gespeeld hebben, maar men kan toch niet vertalen met *omdat*.
3 *de sijne:* zijn vrouw? zijn familie?
4 *mij laten vinden:* komen.
5 *sijn E.:* burgemeester Visnich; *ten waere* (...) *veranderde:* als (...) niet veranderd was (*ten waere* bet. in deze pen dus niet, zoals in andere, *tenzij*, maar *als niet gebeurd was, dat.*).
6 *de vrijcheit...toe eigenen:* niet zo vrij durven zijn.
8 *oordelen:* onderstellen.
9 *consideratie:* onverweging, reden.
10 *daervoren:* daarvoor nl. voor de uitnodiging.
13 *verschuldigen:* vergelden, mijn dankbaarheid ervoor tonen.
14 *eene keer:* een reis.
15 *congratuleren:* begroeten.
16 *Middeler wijl enz.* De hier beginnende volzin schijnt door contaminatie bedorven.
17 *voorloper:* een haas, die hem, Vrijdermoet, voorgaat naar Hooft?
19 *alle die:* allen.

1089 *Weledelen, gestrengen, manhaften Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadsheere van haare Hoogheit van Hessen, op de singel, bij Jan Roon toorn, in de ploegh, tot Amsterdam.*

*

(*v. Wickev.*: 27 Sett[e] 1641 M. Hooft de Muijden)
- Hierbij een' haaze, en twee mandekens.

Loont.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Mijn' Hujsvrouw en ik hebben niet alleen onze harten opgehaelt int
[3] genot der lekkre perzen; maar ook eenighe geleerde tongen, te[3]
[4] weeten de Heeren Vossius en Junius Schoolvooght, daarmeê[4]
[5] onthaalt. Nu keeren de mandekens hierbij te rug, met een staaltjen
[6] van onze Goojsche ooft, dat nu begint te rijpen: een' lompe[6]
[7] schenkaadje, die, in edelhejt, bij die van U. Ed. Gestr. niet op magh.
[8] Maar haare heushejt is wel gewoon de wil voor 't werk te neemen:
[9] ende dit onze troost. Mij twijfelt niet, oft U. Ed. Gestr. zal reeds
[10] verstaan hebben, hoe 't in Andaluzia gaat. Echter kan ik mij niet[10]
[11] onthouden van hier te melden, hoe mijn zwaagher Baak schrijven,
[12] van eenen deftighen persoon, ujt Lisbon heeft, 't welk gedagh-[12]
[13] teekent is den 23[en] in Oestmaant, ende vast aldus lujdende. ‘Deezen[13]
[14] naamiddagh ontfangen wij hier tijding, dat Sevilje, *Kalis,* en
[15] gansch Andaluzia, opstendigh zijn. Een zaak die lange gesmeult
[16] heeft, en zich althans geopenbaart. Dit gaat zeeker. Men zejdt, dat[16]
[17] de Hartoghen van Medina Sidonia, Ossuna, Alva, en andre
[18] Grooten daaraan vast zijn. Maar hieraf heeft men noch geen' ge-[18]
[19] wisse kundschap.’ Doch de voorzejde mijn zwaagher meent, dat[19]
[20] deeze Heeren het alleenlijk op den Graaf van Olivares gelaaden[20]
[21] hebben ende voorwenden zullen dat het wit hunner waapenen
[22] enklijk is dien man op de knien te helpen, tot 's koninx beste, en den[22]
[23] zelve geene gehoorzaemhejt te willen wejgheren. Op den zelven
[24] voet werd het werk hier te Lande ook aangevangen. Dat het[24]
[25] Spaansche nu den zelven gang zal gaan, is, mijns oordeels meer te[25]

* Origineel UBA II C 13-195.
Kadis

wenschen dan te hoopen. En ik vreez grootelijx, dat de koning van Kastilje de misnoeghden, met het hooft van Olivares, zal te vreede[27] stellen. In welken gevalle zij hunne maght wel gezaamder handt tegens Portugal moghten keeren. Doch men houdt het daar voor,[29] dat zij noch geene troepen op de beên hebben. Indien deeze dingen voortgang neemen, ende Godt geeft dat mijne zorgh ijdel zij; het geldt den Kastiljaan wat anders dan een Rijk van Portugal. Want[32] (behalven dat Andaluzia voor den gezeeghensten oordt van Spanje geacht wort) het heeft grooten schijn, dat in de Indïen mede eenighe moejte zal rijzen, ende die gewesten lichtelijk met den Andaluz aanspannen, ten opmerke van de gemeenschap des koop-[36] handels, waar door die volken elkandre verplicht zijn. Van 't bedrijf zijner Hoogheit in Vlaandre, hooren wij hier niet; ujtgezejdt, dat zij daar overal veel volx voor de borst vindt, en kleene kans ziet om ijets te verrichten. Eenighe daaghen geleeden, zejde mij hier de H. Mostart, verstaan te hebben dat zijn' Hooghejt voor 't Sas van Gent lagh: ende dit ujt eenen, die 't verklaarde te hebben ujt eenen predikant oft proponent, versch gekoomen ujt het leegher. Maar 't[43] zwijghen onzer loopmaaren, van dit beleg, doet mij duchten, dat deeze mondt, die wel behoorde niet bujten de waarhejt te spreeken, dezelve hierin gespaart heeft. Dorstens deert mij zeeker, dat wij 't[46] alzoo in de lij laaten: en het dunkt mij wat vreemds, dat zelfs de[47] Hooghejt van U. Ed. Gestr. meestresse, daarnaa niet eens taalt in zijn' uiterste noodt. Zoo U. Ed. Gestr. hieraf, oft van andre kunschappen, ijets heeft, dat men mijn' ooren vertrouwen magh,[50] ik bid om eenigh deel daaraan, ende teffens om versterking van U. Ed. Gestr. eeloof, dat is, ende altijds weezen wil,

Mijn' Heere ende Neeve,

U. Ed. Gestr.

Onderdaanste, ootmoedighste

dienaer,

P.C. Hóóft.

Mê Vrouw, onze welwaarde Nichte, zal met U. Ed. Gestr. verlof, hier d'ootmoedighe gebiedenissen, ende handtkussen vinden, van mij ende mijn' Hujsvrouw, die maaken zal dat de booter koome, zoo haest als die ontbooden wort. Immiddels verzoekt zij dienste-lijk, dat U. Ed. Gestr. gelieve den Hoovenier van Kolven te doen gedenken aen 't overzenden van 't melikottonsboomken, (waaraf[62] zij hem gesprooken heeft) wanneer het tijdt zal zijn.

Van den Hujze te Mujde,

[65] 24 Sep. 1641.

Over de opstand in Andaluzië en de mogelijke gevolgen daarvan. - Over de oorlogvoering in Vlaanderen en mogelijk gevaar van de Duitse kant.

Eindnoten:

3 *tongen:* woordspeling met de beide functies van de tong: proeven en (geleerd) spreken.
4 *Schoolvooght*, vgl. *1085*.
6 *onze* vgl. *1029* r. 8.
Goojsche ooft, herhaaldelijk metaf. voor Goois wild; *lomp:* grof, onbehouwen.
10 *verstaan:* vernomen.
12 *deftigh:* verstandig, bezadigd, iemand op wiens mededelingen staat valt te maken.
13 *vast:* precies, nauwkeurig, betrouwbaar.
16 *gaat zeeker:* is zeker.
18 *Grooten:* Grandes, hoogste edelen; *daaraan vast:* erbij betrokken.
19 *de voorzejde mijn zwaagher:* mijn genoemde zwager.
20 Olivares: eerste minister van Philips IV; *het gelaaden hebben op:* het voorzien hebben op.
22 *den zelve:* de koning.
24 *werd enz.:* tijdens Alva.
25 *meer...hopen:* wel wenselijk maar niet waarschijnlijk, nl. dat de Spaanse koning door koppigheid zijn macht zal verspelen, zoals indertijd Philips II in de Nederlanden.
27 *het hooft*, ook metaf. voor: de positie. Olivares werd in 1643 verbannen.
29 Portugal, in 1640 van Spanje afgevallen, was onze bondgenoot.
32 *het geldt den Kastiljaan:* er staat voor Spanje op 't spel; *wat anders*, nl. heel wat meer dan Andaluzië, al was dat ook de gezegendste streek van Spanje.
36 *ten opmerke van:* uithoofde van.
43 *proponent:* beroepbaar predikant (die hier als veldprediker dient).
46 *dezelve*, nl. de waarheid; *gespaart:* onaangeroerd gelaten.
Dorstens (gen.) *deert mij:* Dorsten gaat mij ter harte, vgl. *1087*.
47 *in de lij* (zonder wind in de zeilen) *laten:* aan zichzelf overlaten; *dat zelfs...noodt:* dat zelfs H. Hoogheid de Landgravin niet om onze hulp vraagt in de uiterste nood van het belegerde Dorsten (of: niet naar Dorsten taalt).
50 *vertrouwen:* toevertrouwen.
62 *'t melikottonsboomken:* ondanks veelzijdige pogingen is het niet gelukt, dit gewas te determineren.

1090 *Op-draght, Aen d'E.E. Heer P. Cornelisz. Hooft Droszaert tot Muijden.*

*

[1] Mijn Heer,

[2] De lust tot de Nederduijtze Rijmkonst, heeft mij weeder zoo veer
[3] gebragt, dat ik de Thebaensche Thimoklea, op ons Amsteldamsche[3]
[4] Schouburgh, heure bedroefde rolle doe spelen; evenwel zoo niet
[5] als ik wel wensch, vermits 't vermoghen veel zwakker is als de wil:
[6] nochtans heeft de stoutigheid de schaemte overwonnen, en mij zoo
[7] vrijpostig gemaekt, dat ik uw' E.E. tot een beschermer voor deze
[7] verkragte Weduwe uijtkip, om haer voor vorder overlasten der
[8] baldadigen te verdadigen, hoe wel ik weet dat hier meer walleginge
[10] als vermaek bij uw' E.E. zal in gevonden worden. Maer de
[11] genegentheden die uw' E.E. is dragende tot de leer-grage leerelin-
[12] gen, hebben mij versekert dat uw' E.E. dit met zodanige
[13] genegentheid zal ontfangen, als den op-dracht daer van gedaen
[14] wort, door

[15] U.W.E.E.

[16] Verpligte

[17] Ian Soet.

[18] In Amsterdam den eersten

[19] November.

Jan Zoet, ca. 1614-1674, tapper, fel orangist, volgens J. te Winkel (Ontwg. III^2 525-527 en het reg. in IV in voce) een geboren schimpdichter; volgens Huygens, wiens *Heilige Daghen* Zoet aangevallen had, bevatte zijn naam een *e* te veel (W. IV 120-121). Het is niet bekend, waaraan Hooft de eer van deze opdracht te danken had.

Eindnoten:

3 Timoclea, bij de verwoesting van Thebe door Alexander de Grote door een soldaat verkracht, wist deze door een list om te brengen en deed vervolgens haar woord tegen A. zo goed, dat die haar vrijliet.

* Geen hs. Overgenomen uit de druk bij Nicolaes van Ravesteijn (voor Dirck Cornelisz. Hout-haeck, Boeckverkooper op de Nieuwe-zijds Kolck) 1641.

1091 *Aen den Ridder Constantijn Hujghens, in den Haaghe.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] De pers gaat nu in arbejdt, om twintigh boeken mijner Historien,[2]
[3] ejndighende met het overlijden van wijlen Prinse Willem
[4] *Hooght*. Gedachtenisse, ter wereldt te brengen. Welke dochter ik[4]
[5] wel wenschte zijner Hooghejt toe te wijen, zoo de wensch niet te[5]
[6] vermeetel waare; ende bid, derhalven U. Ed. Geste. (die 't gelieve[6]
[7] dit aanverghen voor andren in duister te laaten) eens t'onderstaan,[7]
[8] oft de zelve zulx met goeden ooghe zoude kunnen aanschouwen,[8]
[9] dan oft zij liever zaaghe dat ik mij dies onthielde. Indien 't zijn' H[t9]
[10] niet onaangenaam zal zijn, dat ik ze haar opdraaghe, zoo heeft[10]
[11] U. Ed. Gestr. van mij, des verwittight, een ontwerp des briefs van[11]
[12] toëjghening te verwachten, om, door U. Ed. Gestr. ijetwes ver-[12]
[13] schikt en opgetooijt te worden, naar de tits van 't Hof. Nieuwe[13]
[14] moejte: die ik nochtans vertrouw, dat mij ten beste zal afge-[14]
[15] noomen warden, zoo vastelijk, als U. Ed. Gestr. vertrouwen magh,[15]
[16] eeuwelijk te willen weezen,

[17] Mijn' Heere

[18] U. Ed. Gestr.

[19] Onderdaansten, ootmoedighsten

[20] dienaer,

[21] P.C. Hóóft.

[20] T'Amsterdam, den 7^{en} van

[21] Slaghtmaant. 1641.

Hooft verzoekt Huygens, de Prins te polsen over het opdragen van de *Nederlandsche Historiën* aan hem.

Eindnoten:

2 *gaet nu in arbejdt:* is nu in barensweeën, barensnood (WNT *arbeid* 579).

* Minuut. UBA II C 11.580. - Afschr. UBL. Pap. 13.
Hoogh/

twintigh boeken: de eerste 20 boeken van de *Nederlandsche Historiën* 1555-1584, in 1642 verschenen.

4 *Hooghl. gedachtenisse:* hoogloffelijker gedachtenis, van zeer voortreffelijke gedachtenis (waar wij de lofwaardigste herinneringen aan hebben).

5 *toe te wijen:* op te dragen.

6 *die...laaten:* wie het behagen moge dit verzoek voor anderen te verzwijgen.

7 *t' onderstaan:* na te gaan, te onderzoeken.

8 *de zelve:* hij (zijne Hoogheit); *goeden:* welwillend, gunstig.

9 *dan:* dan wel.
dies: daarvan.

10 *ze:* haar, die dochter.

11 *des verwittight:* wanneer ik daarvan op de hoogte gesteld ben; *heeft...verwachten:* kunt...verwachten.
des briefs van toëejghening: van de opdrachtbrief.

12 *verschikt:* veranderd.

13 *opgetooijt:* mooier gemaakt; *tits:* mode (WNT *tits* (*II*) 236).

14 *die...warden:* waarvan...dat ze...(*die* proleptisch subj. van de objectszin *dat...worden*).

15 *zoo...Hóóft:* even vast, als u vertrouwen kunt, dat P.C.Hooft eeuwig wil zijn uw enz. (eeuwelijk...Hóóft, acc.c.inf.; ook wat in de relatie van naamw.deel tot de inf. staat, heeft de acc.-vorm).

1092 *Nobilissimo, doctissimoque viro D. Joachimo Vicofortio Eq: Lantgraviae Cattorum à Consilijs, Colviam.*

*

.....

[1] Vale pectus amicissimum, et charissimam Penelopen cognatasque,
[2] meis verbis, suaviter, non sine osculo, saluta. Zulechemi Domino
[3] me totum offer et dic Tragoediam hic recitatam, autore vitriario,[3]
[4] homine omnis literaturae et Graecae et Latinae ignaro, cujus non
[5] pudeat ipsum Sophoclem. Stupent mecum Hoofdius, Burchius,
[6] Vondelius, Sinapius et quibuscunque vis est tanta dignoscendi.

[7] .....

[8] Amstelod. 10 Nov. 1641

[8] C. Barlaeus.

VERTALING

Aan den Hoogedelen en Zeergeleerden Heer,
den Heer Joachim Wickefort, Ridder,
Raad der Landgravin van Hessen,
op 't huis ter Colven.

.....

Vaarwel, bevriende geest, en groet uw dierbare Penelope en de nichtjes uit naam van mij recht hartelijk met een welgemeende kus. Bied aan den Heer van Zuilichem den volledigen inzet aan van mijn persoon, en zeg, dat hier voor vrienden een Treurspel is voorgelezen - de auteur is glazenmaker, een mens van alle literatuur, zo Griekse als Latijnse, onkundig -, waarover zich Sophocles zelf niet zou schamen. Verstomd met mij staan Hooft, Van der Burgh, Vondel, Mostert en allen, die het onderscheidingsvermogen bezitten, over zaken van zo hoog belang een oordeel te hebben.

...

C. Barlaeus.
Amsterdam, 10 november 1641.

Eindnoten:

3 de glazenmaker is Jan Vos, vgl. *1094* ad r. 18.

* Origineel. UBL. Pap. 8.45.

1093 *Aan den Ridder Hujghens, Heere van Zuilichom etc.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Bericht zijnde van soober behaeghen, wel eer geschept bij zijn'[22-3]
[3] Hoogheit ujt de toëejghening van eenigh letterwerk; heb ik mij[3]
[4] vervordert het peilen van haer zinlijkheit, noopende 't mijne,[4]
[5] U. Ed. Gestr. aan te verghen. Doch, naerdien U. Ed. Gestr. acht,[5]
[6] het voeghlijxt onvoorziens verschijnen zal; zoo beslujt ik, het, op
[7] die maniere, te waeghen. Hierbij, dan, gaat een ontwerp, dat ik
[8] U. Ed. Gestr. oordeel aallijk onderwerp, om verbeetert, besnoejt,[8]
[9] gerekt oft gekrompen, jaa ook heel verandert te worden, naar dat[9]
[10] U. Ed. Gestr. zal goedt dunken mij voor te schrijven, wanneer zij[10]
[11] eens ziet haere bezigheden eenigh uurken t'ontfutselen. Belangende[11]
[12] het opschrift, *Aan zijn' Hoogheit van Oranje:* Ik bevroede wel, dat,
[13] in plaets van dien best betaamen zal al de tijtels zijner Hoogheit te
[14] stellen, volghends de lijste, ontfangen van U. Ed. Gestr. bij mijnen[14]
[15] Heer ende Neef van Wikkevoort; hoewel ik van die Onduitsche[15]
[16] *etc.*^{n} wat afkeers heb. Op de rest verstaa ik mij eeven weinigh met[16]
[17] d'onervaarendsten in de titsigheden van 't Hof. Ende is derhalven[17]
[18] benoodight, met onejghe plujmen te pronken,

[19] Mijn' Heere,

[20] U. Ed. Gestr.

[21] Eighenste, onderdaanste

[22] dienaar,

[23] P.C. Hóóft.

[21] T'Amsterdam, den 5^{en} van

[22] Wintermaant des jaars

[23] 1641.

* Minuut. UBA II C 11.580. - Afschr. UBL. Pap. 13.
T. Het is onduidelijk, of in r. 5, na 'acht', inderdaad 'dat' doorgehaald is.

Huygens heeft aangeraden, het werk met de opdracht zonder voorafgaand polsen te laten verschijnen. Hooft stuurt nu het ontwerp van de opdracht, ter keuring, en vraagt naar de titulatuur.

Eindnoten:

2 *Bericht:* Ingelicht, geïnformeerd.
2-3 *van...letterwerk:* omtrent, over het geringe welgevallen dat Zijn Hoogheid eerder gehad heeft in het opdragen van een letterkundig werk (aan hem) (*eenigh* te vertalen met het onbep. lidw. Vgl. beneden *eenigh* uurken = een of ander uurtje, een uurtje).
3 *heb...vervordert:* heb ik mij verstout (heb ik gewaagd).
4 *haer...mijne:* zijn behagen t.a.v. mijn werk (nl. het opdragen ervan).
5 *U...verghen:* van u te vragen. Zie *1091*.
naerdien...zal: In een brief? Dan is deze verloren gegaan. Misschien een mondelinge mededeling;
acht: meent.
8 *aallijk:* volledig, geheel en al.
om: ten einde.
9 *jaa ook:* ja zelfs.
heel: helemaal.
10 *voor te schrijven:* te bevelen.
11 *ziet:* kans ziet.
14 *bij:* door tussenkomst van.
15 *onduitsche &c.*^{n} onnederlandse etcetera*en* (titels): in de opsomming van ‘al de tijtels’ worden de minder belangrijke onder een herhaald ‘etc.’ samengevat.
16 *Op...Hof:* Van het overige (alles wat verder vereist is) heb ik even weinig verstand als de onkundigsten in de modieusheden van het hof (WNT *tits* (*II*) 236).
17 *Ende...Hóóft:* en derhalve is uw...P.C. Hooft genoodzaakt met andermans veren te pronken. (inversie na *Ende*).

1094 *Mijn Heere Mijn Heere P.C.Hooft Drost van Muyden, Baillieu van Goijland enz. Tot Amsterdam.*

*

[1] Mijn Heere;

[2] Mij en is noijt soo veel winds ten ooren in gewaeijt, dat ick mij[2]
[3] eenigher voeghen soude derven aenmeten Richter oft oversiender[3]
[4] van U.E. hooghe gedachten te zijn. Die ick dan in dese aensprake[4]
[5] tot s. Hooch[t] hebb gevonden, hebb ick met het selve eerbiedighe
[6] vooroordeel opgenomen dat ick weet U.E. schuldigh te wesen.[6]
[7] Geloovende ondertuschen dat U.E. uijt overtollighe demoedigheid[7]
[8] gelaten heeft voor te gheven, onder de goede redenen van 'therseg-[8]
[9] gen der dinghen bij andere veel geseght, dat hem (bijnamen in 't[9]
[10] Noorderquartier) vele gedenckwaerdighe woorden oft geschiede-
[11] nissen ter kennisse zijn gekomen, die bij andere niet en konden[11]
[12] geseght wesen, kan ick mij qualick onthouden U.E. op sijn bevel,[12]
[13] te waerschouwen, dat een weinigh gewaghs daervan mogelick bij[13]
[14] het overighe niet onpasselick en soude wezen. maer als U.E. mij sal[14]
[15] den uijl naer Athenen verwijten, sal ick noch wat min als mijn'
[16] rechte belooninghe hebben.[16]

[17] De H[e] Barlaeus heeft mij sch<r>iftelick ontsteken met eenen[17]
[18] grooten lust tot het spel bij den seldsaemen Glasmaker op het
[19] Tooneel gebracht. Ick verneem geern dat het onder de persse is,[19]
[20] ende sal naer d'uytkomste verlanghen. quanta in occulto ingenia[20]
[21] latent! ende die die herssenen Boeckvast gemaekt hadde, wat hadd[21]
[22] hij'er niet uijt gehaelt! Roemer soude op desen man wel gepast[22]
[23] hebben 'tghene hij van sich selven seide, alsmen emmers moet[23]
[24] rasen is 'tbeter in 'tpapier als inde glasen. dit alles gaet gebroken[24]
[25] stock en stuxgewijze, als U.E. kan voelen. soo gaen mijn' uren in[25]
[26] flenteren, door allerhande besigheid. U.E. vergheve den Hoveling
[27] de onhebbelickheid, ende vertrouwe dat ick mijne geneghenth[t27]
[28] tsijnen dienst minst van allen uijtdruckende, meest van allen ben[28]
[29] ende voor altoos bevonden sal werden,

[30] Mijn Heere,

[31] U.E.

[32] ootmoedighe dien[r]

* Origineel. UBL Pap. 2.

[33] C Huijgens.

[32] 's Gravenhage den 18^{en}

[33] dec. 1641.

Huygens stuurt de opdracht terug met een enkel advies. - Over Barlaeus' geestdriftige aankondiging van Jan Vos' *Aran en Titus*.

Eindnoten:

2 *Mij...gewaeijt:* Ik ben nooit zo opgeblazen geweest (niet in WNT, niet in Stoett, *Spreekwoorden*).
3 *eenigher voeghen:* enigermate, enigszins; *soude...aenmeten:* zou durven menen het recht te hebben, mij zou durven aanmatigen (WNT *aanmeten* 246); *Richter:* rechter.
oversiender: opzichter, controleur, keurder (WNT *overzien* 2254 zonder opgave van precieze betekenis; 2253 overzien = nazien, inzonderheid om na te gaan of iets in orde is).
4 *hooghe:* verheven, diepzinnige.
6 *het...vooroordeel:* hetzelfde eerbiedige, van tevoren reeds gevormde (reeds aanwezige) oordeel; *opgenomen:* opgevat; *dat:* (oorz. vw. bij schuldigh).
7 *uijt...geven:* uit te grote (overmatige) nederigheid (bescheidenheid) nagelaten heeft te vermelden (te berde te brengen).
8 *de...geseght:* (Men leze het betoog van Hooft, bijv. in A. Sassen, *Zeventiende-eeuwse teksten*, Groningen 1968, p. 117/118).
9 *bij:* door; *hem*...u.
veel: vaak; *bijnamen...Noorderquartier:* vooral in het Noorderkwartier (d.i. het gedeelte van Holland benoorden de lijn Amsterdam-Haarlem; vgl. WNT *Noorder* 2128).
11 *bij:* door.
12 *wesen:* worden.
mij...onthouden: mij moeilijk ervan weerhouden, moeilijk nalaten; *op sijn bevel:* (Hooft had zich zo uitgedrukt in zijn brief van 5 dec: ‘naer dat UEd. Gestr. zal goedt dunken mij voor te schrijven’.).
13 *waerschouwen:* erop te wijzen.
14 *onpasselick:* ongepast; *als...verwijten:* als u mij zult verwijten dat ik uilen naar Athene draag (inkorting van de uitdrukking tot ‘den uijl naer Athenen’).
16 *rechte:* juiste, mij toekomende.
17 *heeft...gebraght:* heeft in een brief een groot verlangen in mij gewekt naar het spel enz. (Het is bekend dat Barlaeus enthousiast was over Jan Vos' *Aran en Titus*. Men leze zijn brief aan Huygens van 15 dec. 1641 (Br. III, nr 2920). Het stuk werd 30 sept. voor het eerst gespeeld. Barlaeus ging er zeven maal naar kijken. Ook Hooft stond er versteld van, evenals Van den Burgh en Vondel, die het uitbundig prezen.)
19 *Ick...is:* Ik hoor met genoegen dat het gedrukt wordt.
20 *d'uijtkomste:* het uitkomen; *quanta...latent:* Hoeveel talenten zijn in het duister verborgen!
21 *die...hadde:* als iemand die hersens in de boeken had ingewijd (goed thuis had gemaakt in de boeken) (*boekvast* niet in WNT op *boek* of *vast*, wel *boekwijs*; m.i. te vergelijken met *bijbelvast* = goed thuis in de bijbel).
22 Roemer: Roemer Visscher.
gepast: toegepast.
23 *emmers:* dan toch.
alsmen...glasen: (De glazenmaker Jan Vos kan inderdaad beter op het papier razen (niet in ongunstige zin, eerder: zijn hart uitstorten, vgl. WNT *razen* 424: in een onbeheerste woordenvloed aan zijn gevoelens (...) lucht geven) dan in de glazen (die hij inzet en herstelt).
24 *dit alles:* (nl. wat ik schrijf); *gebroken stock en stuxgewijze:* (*gebroken stock en stuk-s* met groepsbuiging) bij stukken en brokken.
25 *voelen:* gewaarworden (nl. aan mijn schrijven); *soo:* zó, in die mate.
27 *onhebbelickheid:* ongemanierdheid (van dit haastig schrijven).
geneghentheit t'sijnen dienst: gezindheid, neiging, verlangen om u te dienen.
28 *mijne...uijtdruckende:* ook al druk ik enz.

1095 *Aan de H.H. Gecommitteerde Raaden van Hollandt etc.*

*

[1] Ed[e] etc.

[2] Om te voldoen aan 't geene ik mij vinde geinjungeert, bij d'apostille,[2]
[3] gegeeven van U. Ed. Mo. den xxj deezer, op de bijgevoegde Req[e],
[4] heb ik U. Ed. Mo. in alle eerbiedenis voor te draaghen, dat het, met[4]
[5] de zaake daerin geroert, aldus geleghen is. Om te vaaren met den[5]
[6] waaghen, van Mujde op Naarde plagh men eertijds te gebrujken
[7] de singel van 't Casteel, ende voorts den zeedijk, die, overmits zijne[7]
[8] kromten, veroorzaakt door meenighe inbreuk van 't waater der
[9] Zujderzee, zeer lang ende moejlijk viel. Ende hebben, te deezen
[10] opmerke, die van Mujde raadzaam geacht, tot gemein gerijf van[10]
[11] den rejzenden man, te maaken eenen binnenwegh, door de wejden,
[12] van de Oosterpoort af, tot aan de Bergher Googh: doch, zich[12]
[13] vindende (zoo 't schijnt) te kort van middelen, zeker subsidie
[14] verzocht aan d'Ed. Grootmo. Heeren Staaten van Hollandt ende
[15] Westvrieslandt, tot voltrekking des werx, waaraan noch 140 roe-[15]
[16] den, en twee bruggen, te leggen over de Waatergangen, ont-
[17] braaken. Welk subsidie hun ook gratieuselijk van hunne Ed.[17]
[18] Grootmo, in den jaare 1598, is ingewillight, onder conditie, dat zij
[19] den voorzejden wegh, en de 2 bruggen, zouden opmaaken, ende[19]
[20] dezelve, samt de singel van 't Casteel, repareren ende onderhouden,[20]
[21] bujten 's Lands koste, ten eeuwighen daaghen. Zijnde dan de
[22] voorzejde wegh voltooghen; zoo hebben de ejghenaars der landen
[23] strekkende lanx den zelven, zich daarbij zoo verre gebeneficieert
[24] gezien, dat zij, niet alleenlijk aan elk ejndt, gelijk te voore, maar
[25] ook ter zijde, bij overbrugging, eenen oft meer ujtgangen kunnen
[26] genieten: denwelken zij, indien de gemelde wegh, (gelijk die van
[27] Mujde verzoeken) verkocht wort, zullen moeten derven; behou-
[28] dende nochtans de ujtgangen boven ende beneeden. De ejghenaars
[29] jeghenwoordelijk zijn de Heer P[r] Reaal, oudtontfanger der
[30] gemeene middelen over 't quartier van Amsterdam, Timon[30]
[31] Janszoon Haaghen, Wachtm[r] tot Mujde, ende voor een kleen[31]
[32] gedeelte Gijsbert Gijsbertszoon, woonaghtigh aldaar, die zich (zoo[32]
[33] ik verstaa) ook geen' parthije maakt. Van de pretentie der welke[33]
[34] U. Ed. Mo. naar haare groote discretie, best zullen weeten te oor-
[35] deelen. Die van Mujde, daarentussen, hoewel zij, bij 't verkoopen
[36] van den voorschreeven wegh, ijetwes gebaat zouden zijn, blijven

* Minuut. UBA II C 11.581.

[37] echter belast met het onderhouden van de voorschreeve cingel,
[38] ende van hun aandeel in den nieuwen trek- ende waaghenwegh[38]
[39] onlanx gemaakt, in plaatse van den questieusen; 't welk (naar[39]
[40] mijne kennisse van hunnen soberen staat) hen genoegh drukken zal.[40]
[41] Ende zullen U. Ed. Mo. doen conform haare goedertierenheit,
[42] indien 't haar gelieft daarop een gunstigh inzight te neemen. 'T[42]
[43] welk weezende al 't geene, waarmede ik U. Ed. Mo. in deezen
[44] zoude weeten te dienen; bid ik Godt den Almaghtighen, dezelve in
[45] gelukzaalighe regeeringe altijds te bewaaren, ende in haare goede
[46] gratie,

[47] Ed[e] etc.

[48] U. Ed. Mo.

[49] Onderdaanen, ootmoedighen

[50] dienaar,

[51] P.C. Hóóft.

[50] Ujt Amsterdam, den naast-

[51] lesten des jaars 1641.

Advies bij een ingediend rekest.

Eindnoten:

2 *apostille:* kanttekening (die het antwoord, de beschikking van de aangeschreven instantie bevat).
4 *heb ik...voor te draaghen:* deel ik u hierbij eerbiedig mede.
5 *vaaren:* rijden.
7 *singel:* wal buiten om de gracht.
10 *die van Mujde:* de Muidenaren; *gemein gerijf:* algemeen gerief, gemak, openbaar gebruik.
12 *de Bergher Googh:* het water dat van het Naardermeer via Hakkelaarsbrug naar Muiderberg loopt (topogr. kaart 1:25000: 'Goog'); *zich vindende:* zijnde.
15 *roede:* ruim 3 1/2 m.
17 *gratieuselijk:* genadig, welwillend.
19 *opmaaken:* in orde (en op de vereiste hoogte) brengen.
20 *repareren ende onderhouden:* in reparatie en onderhoud hebben.
30 *quartier:* vrijheid of jurisdictie; deze strekte zich een eindweegs buiten de muur uit.
31 *wachtmr:* burgerhopman.
32 *die zich...maakt:* die danook niet mee requestreert.
33 *Van...oordeelen:* U zult, volgens uw wijze inzicht, het best over hun aanspraak (in het rekes uitgedrukt) kunnen oordelen.
38 *trekweg:* jaagpad.
39 *questieusen:* omstredene; *naar:...staat:* volgen hetgeen ik van hun geringe middelen weet.
40 *genoegh:* meer dan genoeg (WNT *genoeg* 155 II 1).

42 *daarop...neemen:* die in welgezinde overweging te nemen.

1096 *Aan de H.H. Staeten van Hollandt, oft hunne Gecommit^e^ Raeden.*

*

[1] Ed etc.

[2] Hiernevens zejnd ik de Acten van 't bëeedighen der Comtablen, op[2]
[3] 't Plakkaet der Tolerantie van den gang des gelds. Te weeten, van[3]
[4] alle plaatsen ressorterende onder 't Castelainschap van Mujde ende
[5] Baljuwschap van Goejlandt; ujtgenoomen Sgraevenlandt, dewijl
[6] daer jeghenwoordelijk geen penningm^r^, nocht ijemandt anders is,
[7] die maniement van gemeine penningen heeft: ende Naerde; alzoo[7]
[8] de regeerders dier stede zelve begeeren hunne Acte over te zejnden,
[9] gelijk zij mij hebben aangeschreeven. Ende hoopende hiermede mij
[10] in dezen gequeeten te hebben van mijnen plicht, bid ik Godt den
[11] Almoghenden, U. Ed. Grootmo. in gelukzaelighe regeeringe
[12] altijds te bewaeren, ende in haere goede gratie,

[13] Ed. etc.

[14] Uwer Ed. Grootmo.

[15] Onderdaensten, ootmoedighsten

[16] dienaer,

[17] P.C. Hóóft.

[16] Uit Amsterdam, den

[17] 30^en^ Decemb. 1641.

Akten van beëdiging i.v.m. de evaluatie van het geld, vgl. *487*.

Eindnoten:

2 *comtablen:* comptabelen, zij die verantwoordelijk zijn voor de openbare financiën.
3 *tolerantie van den gang des gelds:* WNT *tolerantie* 957 1: vergunning vanwege de overheid om bepaalde geldsoorten als gangbaar geld in omloop te doen zijn tegen een bepaalde koers.
7 *maniement:* hantering; *gemeine penningen:* geld van publiekrechtelijke lichamen.

* Minuut. UBA II C 11.583.

1097 *Weleedelen, gestrengen, manhaften Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadsheere van de Hoogheit der Landtgraavinne van Hessen, in Den Haaghe.*

*

(*v. Wickev.*: 18 Jan^{r} 1642 M. Hooft.)
Loont.

[1] Mijn' Heere, ende Neeve,

[2] Mijn' Hujsvrouw, eenighe daeghen voor U. Ed. Gestr. vertrek,
[3] had eenighe reedenen met Mê Vrouw, U. Ed. Gestr. gemaalinne,[3]
[4] onze welwaarde Nichte, van zeekre dienstmaaght, die een' goede[4]
[5] wijle bij Mons^{r} Looten gewoont heeft: ende nam de voorzejde[5]
[6] Mê Vrouw U. Ed. Gestr. gemaalinne aan, eens naa de gemelde
[7] maaght, ende de oorzaak haeres verhujzens van S^{r} Lootens te
[8] verejschen. Alsnu staat de mijne in handeling van huure met de[8]
[9] zelve, ende vindt zich derhalven gepraamt U. Ed. Gestr. aan te[9]
[10] moeijen, met dienstigh verzoek, om, op 't spoedighste verwittight
[11] te moghen worden van 't geene Mê Vrouwe U. Ed. Gestr.
[12] gemaalinne, dienaangaande moghe ter ooren gekoomen zijn.
[13] Wijders, alzoo mij ijets is voorgekoomen, 't welk mij raedt aan den[13]
[14] H. Ad^{t} Cloops te schrijven; ende ik niet weet oft hij tot Brussel oft in
[15] den Haaghe is; zoo bid ik U. Ed. Gestr. eens te doen verneemen, bij
[16] den geenen, die aldaar de zaaken des prinsen van Hohensoller waar-[16]
[17] neemen, of de H. Cloops zich in den Haaghe bevindt: ende, indien
[18] jaa, den brief aan zijn E. te doen behandighen; indien neen, den[18]
[19] zelven, bij d'eerste geleeghenhejt, op Brussel te doen bestellen.
[20] U. Ed. Gestr. vergeeve mij dit aanverghen, ende gewaardighe zich[20]
[21] altijds in haare beste gunste te bewaaren,

[22] Mijn' Heere ende Neeve,

[23] U. Ed. Gestr.

[24] Onderdaansten, oormoedighsten

[25] dienaar,

[26] P.C. Hóóft.

[27] Mê Vrouw, U. Ed. Gestr. gemaalinne, zal hier d'ootmoedighste

* Origineel. UBA II C 13.197.
Dat. door de geadresseerde gedateerd 18 januari 1642.

[28] gebiedenis mijner Hujsvrouwe, ende haere handtkus, met
[29] U. Ed. Gestr. verlof, neevens de mijne, vinden.

Informatie naar getuigen van een dienstbode. - Een brief voor Cloops, wiens verblijfplaats onzeker is.

Eindnoten:

3 *reedenen van:* gedachtenwisseling over.
4 *Nichte* vgl. *1182* N.B.
5 *ende nam:* een van de talloze voorbeelden van Mem. 5; *nam aan:* beloofde.
8 *verejschen:* informeren; *staat in handeling van huure:* is aan 't onderhandelen over een dienstverband.
9 *gepraamt:* gedwongen; *aan te moeijen:* lastig te vallen.
13 *mij is iets voorgekomen:* mij is overkomen, ten deel gevallen; ik heb iets vernomen.
16 de prins van Hohensoller, vgl. *1020*.
18 *den brief:* de ingesloten brief.
20 *aanverghen:* om een dienst vragen; *gewaardighe zich:* verwaardige zich.

1098 *Mijn Heere P.C. Hooft.*

*

[1] Mijn Heere.

[2] Den wegh om aen UE. te schrijven heeft mij Joff[r] Crombalk ende
[3] de Heere Jacob vander Burgh zoo wel bebaent dat ik die weder
[4] derr ingaen, ende met meerder sekerheijdt wandelen. Ik werde op[4]
[5] een nieuwe maniere gedrongen omme uijt te geven mijn Zanghen[5]
[6] in onze moederlijke tael. Waer toe ik hebbe gebruijkt verscheijden
[7] uwer Zanghen (van welker UE hier een Tafelreije ziet) met op-[7]
[8] schrift van een kurte Zinsprek, om aendacht te voorwekken. Dogh[8]
[9] alzoo de zelffde zanghen mij bij geschrifte meest zijn ter hande ge-
[10] koomen, welke groot gevaer hadden geleden in woorden, tael,[10]
[11] ende verstandt, door veele verscheijde naeschrijvinge: zoo en[11]
[12] kunde ik die niet wel vatten, noghte besigen. Hebbe oversulx om[12]
[13] haere zinrijkheijdt, mij ernstelijk bekoorende, die selffde her-[13]
[14] schreven, ende herstelt, zoo als mij dochte de meijninge van den[14]
[15] Zanghmaeker naest te zijn. zommige zijn mij ook met inschrift[15]
[16] van een ander maeker aengebracht. Dogh naermaels int eijnde van[16]
[17] de maendt Sprokkelle dezes jaers UE. boek (laestmael uijtgegeven[17]
[18] bij de Heer Jacob vander Burgh Raedt des Heeren tot Brederode)
[19] ontfangen hebbende, ben ik gewaer geworden het groote verschil
[20] van deze afschrijffsels, ende UE voorschrijffsel. Ik hebbe doen, hier[20]
[21] ende daer, een woordt ofte meer verandert; zoo mij duchte zulx[21]
[22] UE maeksel ende meninge naest te koomen. Jae ook hier ende daer,
[23] hebbe een sylab bij gevoeght, zoo ik meende dat de klinktallen,[23]
[24] ende den rijmloop beter zoude glijen, ofte vloeijen, tot mijn[24]
[25] geluijden. Ende zoo hebbe ik die zanghen thusschen wijlen gestelt[25]
[26] op mijne geluijden ofte woordtklanken, met UE boek selffs naer-[26]
[27] maels vergeleken; om die te behouden, ende vereffenen, zoo veel[27]
[28] mijn zanghgeluijden kunden toerekken.

[29] Ik en weet niet dat den zin, die een eerlijk verstant uijt woorden-[29]
[30] duijdsel rechtaerdigh zoude moeten, ofte kunnen vatten, hierinne
[31] minder geworden is: alhoewel dat ik die misschien anders zoude
[32] uijtleggen, als den eersten maeker zelver. Want mij dunkt dat zulx[32]
[33] in die welsprekende woorden rechtaerdigh beduijdt werdt; alhoe
[34] wel het selffde in andere Zielvormen slimaerdiger hem kan ver-
[35] toonen. Want het is wel gebeurt, dat ijemandt het mes averecht[35]
[36] vattende van zighzelfs gequetst werde. Bij aenwijzinge, den[36]

* Origineel. UBL. Pap. 2.

[37] Zangh: Hoger, Doris, zeijdmij: *Maet hout staet*. (ne quid nimis,[37]
[38] zeijde den ouden wijsliever. Het welke den venuzijnschen tal-[38]
[39] klinkende dichter anders bewoorde: - Contrahes vento nimium[39]
[40] secundo Turgida vela, Als rijst den windt Een reev' in bindt.) Dat
[41] dit alleman van lichaems lieffden will beduijden, dat wijst ons aen,[41]
[42] dat alleman alle de lijdinge, ofte overvallen zijns gemoedts, niet en[42]
[43] kent. maer

Den dronkkaerd van het nat, den krijger van het swaert[44]
45 Den schipper spreekt van wint, den Ruijter van het paerdt.

[46] De lieffde werdt de voorste aller lijdingen genaemt; omdat haer[46-6346]
[47] meeste kracht in de gebiedende wil is: dogh gramschap woont daer
[48] ook ontrent. Ende ten is altoos geen schoon weder in de harten van[48]
[49] die gene, die doorluchtigh werden genaemt. Inden Zangh *Waer*[49]
[50] *henen Amarill*, vinde ik zulke diepzinnige geleerdheijdt, dat ze den
[51] mensch eerder van malle zinlijkheijdt zouden raeden, als daer toe[51]
[52] lokken; ten waer dat een Pappegaeij deze Zangh bewoorde, ofte[52]
[53] aenhoorde. Want een katt in Engelandt gewoont hebbende, zeijd[53]
[54] meau alsze weder komt; dat immer een redelijk schepzel, ende[54]
[55] verstandigh mensch oneijgen is. Naer mijn oordeel is in dat
[56] gezangh, byzunder int twede deel, hooghgeleerdt gesprooken van
[57] menschelijke inbeeldingh, en van overvallen des gemoedts, die
[58] dubbelde aensichten hebben, en anders voor, anders nae ver-
[59] schijnen, te weten als ghij zeght

60 - En 't spelen 'tspel
Dat alle gemoeden ontrust, met deze wonderlijke lust,
Waer doormen, als uijtzinnigh wardt
Verlegen met zijn eijgen hardt.[60-63]

[64] Dat laet ik den Zinrijken oorzanger Horatius verbeteren, ofte den[64]
[65] trotsen Seneca: zoo wel den dichter als den Redenaer. Ik laet een
[66] ijder speelen met zijne imbeeldinge ende genegentheijdt: en blijve[66]
[67] bij mijn begrip.[67]

[68] Mijn Here vergeeft mij alle mijn misslaegen die UE mishagen. Ik[68]
[69] gae op het oude bebaende vrienden padt, alhoe wel ik maer
[70] dienstplichtigh wandel, en achter aen volge, om nogh ijedt te[70]
[71] zeggen, ende te versoeken. Nu deze mijne Zanghwijzen op de
[72] veranderde woorden bij mij alzoo gemaekt zijn, dat ik de woorden
[73] uwer Zanghen niet en kan volkomelijk, op alle plaetsen herstellen,
[74] zunder de zanghwijze der Zamenzingende stemmen te schennen:
[75] zoo bidde ik UE, aen zijn Dienaer int vriendelijk te laeten weten[75]
[76] uw E wel gevallen, oft die Zanghen, gelijkse nu bij mij uijt de
[77] rampvallige affschrijffsels herstelt zijn, mooghen op UE hoogh-[77]
[78] geleerde ende welberoemde naem uijtgegeven werden? ik ben zoo

[79] tot UE ontzagh ende eerbiedinge genegen, dat ik een minste winke
[80] van UE misnoegen kunnende bespooren, dátelijk mijne vlerken
[81] kurten zoude, mijn zeijlen inhaelen, ende mij kleijntjes houden.
[82] Beleeftheijdt doolt nimmer: allhoewel die bij veel menschen[82]
[83] blindelijk werdt geoordeelt: gelijk een ongeslepen diamant voor[83]
[84] een keijzeltje, oft kladbek werd gehouden. De beklede deught[84]
[85] heeft geen bedrogh, int oordeel van den genen, die alleen op 't[85]
[86] kleedt letten: dies kunnen zij de glans van de naekte deught niet[86]
[87] waerdeeren. Het betaemelijk, Eerstandigh, Eerschikkigh, ofte[8787-90]
[88] Eerglanzigh (wie kan bewoorden buijten de grieksche taal το[88]
[89] πρεπον; de wijle Cicero zeijd dat het latijnsche woordt Decorum[89]
[90] niet evemaetigh is) Ik zegge nochtans het eerglansigh, en ontfanght[90]
[91] van uijtwendige dingen zijne luijster niet, den eerglans woont wel
[92] zunder tijdelijke haven, ende rust dikwils vaster in een armhavigh[92]
[93] mensch, als in der prachtiger lichaems Zielen. Overzulx ik het[93]
[94] oordeel van anderen niet en zal achten, als ik maer UE welgevallen
[95] magh weten in mijn voornemen, Het zij de laet, ofte de daet. Dat[95]
[96] zal mij de staele van de deught zijn, die mij altoos aengenaem is,[96]
[97] hoe het gaet. Den Eerglans is bestandigh teghen alle ongevallen,[97]
[98] want zij maekt alle dingen bevallijk, ende genoeghelijk. Maer alle[98]
[99] menschen erkennen die niet, om dat ze in de Ziel woont, zeijde
[100] Plato. Dus sprak Cicero int 1. boek der Aenpachten, schrijvende[100]
[101] van de vier hooftdeughden: gij siet daer inne de schoonheijd selff,[101-104]
[102] en een aenschijn van het eerlijk: hetwelke, zoo met oogen kunde[102]
[103] beschout werden zoude, gelijk Plato seijdt, wonderlijke lieffden[103]
[104] des wijsheijdts verwekken. Mijn Heere, vergeeft mij dese langhe
[105] woorden, die ik misschien uwe grijze haeyren, ende grijze zinnen[105]
[106] tot onlust verschaffe. 't Is om te toonen in tijden en wijlen aen alle[106]
[107] menschen, wat zij aen uw hoogh vernuft, uwe geleerde Ziel, uwe
[108] deughdrijke welsprekendheijdt, ende loffelijke daeden schuldigh
[109] zijn. Bijzunder die genen die in ons Vaederlandt gebooren, buijten[109]
[110] de moederlijke Taele geen andere oorzaeke, ofte middel van
[111] wetenschap hebben. Want zoo de geleerdste UE. overvloedt in[111]
[112] deze dingen, met de grootste eerbiedinghe verwunderen: schant[112]
[113] hebben de onbewuste datze van uw E. schat niet en willen ver-[113]
[114] betert werden. Mijne Heere ik achte mij gelukkigh zoo ik UE
[115] welgevallen wete ende mijnen dienst meermaels offeren magh.[115]
[116] Waer op ik mij verlaete, en zal blijven[116]

[117] Mijn Heere

[118] Uw E Dienaer.

[119] Joan Albert Ban 1642

[119] In Haerlem den 3. April 1642.

J.A. Ban (vgl. *1052*) vraagt toestemming om Hooft's verzen die hij op muziek gezet en terwille van maat en melodie soms iets veranderd heeft, te mogen uitgeven. Zijn wijdlopig betoog bevat veel oorspronkelijk taalgebruik, vol van, soms vindingrijke, samenstellingen, zoals Stevin met blijvend resultaat in de meetkunde invoerde. Deze, merendeels puristische, neologismen maken vooral voor de leek in de musicologische geschiedenis zijn theoretische betogen moeilijk, ondanks de toevoeging van een 'Tafel van vertaelde Kunst-woorden' (Nederlands-Latijn) en een 'Indiculus' (Latijn-Nederlands).

Eindnoten:

4 *derr:* durf (hetzelfde als *dar* van *dorren* of *darren*).
5 *op een nieuwe maniere:* wschl. adv. bep. bij *uijt te geven*.
7 *van welker:* waarvan (*welker:* volgens De Vooys (Ned. Spr. blz. 101) een 'echt boekenwoord').
Tafelreije: volgens Ban's Tafel: schema, tabella; *met opschrift van:* met als opschrift.
8 *voorwekken:* (neol.) tijdig wekken.
10 *gevaer*, nl. van tekstbederf.
11 *verstandt:* begrijpelijkheid.
12 *kunde ik:* konde ik (herhaaldelijk bij Ban voorkeur voor *u* in pl. van *o* in gesloten lettergreep).
13 *mij ernstelijk bekoorende:* die mij zeer aanstond; *die selffde:* dezelve, ze.
14 *de meijninge* (dat.).
15 *den Zangmaeker:* de dichter (B. gebruikt het woord ook voor *musurgus, componista*); *met inschrift van:* op naam van.
16 *naermaels:* later.
17 *de maendt Sprokkelle:* februari.
laestmael: onlangs.
20 *UE voorschrijffsel:* uw oorspronkelijke tekst.
21 *Zoo mij duchte...koomen:* Zoals mij docht (ik dacht) uw tekst en bedoeling het dichtst nabij te komen (nom.c.inf).
23 *zoo:* zodat.
klinktallen: metrum.
24 *tot:* met, in harmonie met.
25 *geluijden:* tonen, muziek; *thusschen wijlen gestelt op mijne geluijden:* die intussen op mijn wijze gezet waren.
26 *woordtklanken:* woorden; *selffs:* zelf; *naermaels:* later.
27 *om die...toerekken:* om ze onveranderd over te nemen en in overeenstemming te brengen, zoveel als mijn melodieën zich konden aanpassen.
29 *Ik en...zelver:* Ik zie niet dat de betekenis waartoe een rechtgeaard woordbegrip natuurlijkerwijs zou moeten of kunnen komen hieronder geleden heeft, al zou ik die betekenis misschien anders formuleren dan de oorspronkelijke dichter zelf.
32 *Want...vertoonen:* Want ik geloof dat dít (*de zin*) met die welgekozen woorden juist bedoeld wordt, hoewel het door andere mentaliteiten onjuister opgevat kan worden (*hem kan vertoonen*).
35 *averecht:* verkeerd-om.
36 *Bij aenwijzinge:* Bij voorbeeld.
37 *Hoger, Doris* (LSt. I 128/129).
ne quid nimis: alle teveel schaadt. Terentius, *Andria* vs. 61[b].
38 *wijsliever:* purisme voor filosoof (elders bij B.: *Zangh-lievers - Philomusi*).
vernuzijnsch: uit Venosa, nl. Horatius.
39 *talklinkende:* klinkend met een bepaald aantal lettergrepen (WNT *tal* 817 Samenst.); *Contrahes vento etc*. Men moet de gezwollen zeilen reven bij al te gunstigen wind. Horatius, *Odae* 2, 10, 23-24 (vgl. WNT *reef* (*I*) 1039).

41 *dit*, nl. het onderwerp van Hooft's gedichten en van de twee Latijnse citaten.
42 *lijdinge:* hevige aandoening (WNT *lijding* 2231 3); *overval:* hevige, meestal plotselinge aandoening (WNT *overval* 2154 2de al.; Ban's Indiculus: παθος. Lijding, Overval).
44 *Den dronkkaerd enz:* naar Propertius 2, 1, 43-44: Navita de ventis etc.
46-63 (Ban geeft nUEen voorbeeld van tweeërlei uitleg van twee gedichten van Hooft, die iedereen (en ongetwijfeld de dichter zelf) voor erotisch-bucolisch houdt, maar waaraan B. een symbolische, diepzinnige, geleerde (wijsgerige betekenis toekent).
46 *omdat...is:* omdat de wil zich door de liefde het meest laat leiden.
48 *Ende ten is...genaemt:* En het is niet altijd mooi weer in de harten van hen, die verlichte zielen worden genoemd.
49 *Waer henen Amarill* (LSt. I 157).
51 *van* (...) *raeden:* afraden.
52 *bewoorde:* zong of zeide; papegaai en kat als voorbeelden van onredelijke schepsels.
53 *Engelandt:* in deze zegswijze aldus bij 17de-eeuwse schrijvers; het tegenwoordige *Rome* vermeldt het WNT sedert Van Lennep (*miauwen* 653).
54 *dat immer:* wat toch zeker.
60-63 of Hooft met deze verzen (*Waer heenen Amarijl vs. 16-20*, LSt. I 157), zoals Ban blijkens r. 58 denkt, de gemoedstoestand voor en na de liefdesbevrediging bedoelt, mag betwijfeld worden. Ook Ban's woorden in r. 50 'diepzinnige geleerdtheijdt' doen vermoeden, dat hij meer cerebrale inhoud in de verzen zoekt dan de dichter erin gelegd heeft.
64 *Dat laat ik* (...) *Horatius verbeteren:* Dat mag mijnentwege Horatius verbeteren (iron.), dat kan H. niet verbeteren; *den zinrijken oorzanger:* de diepzinnige dichter (of is *oor* hier = *oer, oeroud*? *archipoeta*?).
66 *imbeeldinge* (soms met, soms zonder geassimileerde *m*)*:* verbeeldingskracht.
67 *begrip:* opvatting.
68 *vergeeft* (imper.).
70 *dienstplichtigh:* eerbiedig.
75 *int vriendelijk:* onverbogen zelfst. adjectief, vgl. *1025* r. 28, *1098* r. 102; adv. bep. bij *bidde*.
77 *rampvallig:* bedorven, corrupt.
82 *doolt nimmer:* schaadt nooit; *beleeftheijdt* heeft bij deze schr. een minder oppervlakkige betekenis dan in de omgangstaal: het verschil is als dat tussen een echte en een onechte diamant, innerlijke wellevendheid tegenover uiterlijke welgemanierdheid.
83 *blindelijk werdt geoordeelt:* ondoordacht veroordeeld wordt.
84 *kladbek:* kladbeker, steentje uit Glabbeek, vgl. *420, 422, 902, 1039*.
De beklede deught: Wat zich als deugd voordoet.
85 *'t kleedt:* de uiterlijke welgemanierdheid.
86 *de naekte deught:* de eenvoudige wellevendheid.
87 *betaemelijk enz.:* de schr. somt mogelijke vertalingen van το πρεπον op, het voegzame, betamelijke.
87-90 *Het...Eerglanzigh...en ontfanght enz.:* bron is Cicero, *De Officiis* I 14 *honestum,...etiamsi nobilitatum non sit, tamen honestum* ('het eerlijke, ook al wordt het niet alom publiekelijk gevierd, toch eerlijk').
88 *bewoorden:* onder woorden brengen.
89 *Cicero zeijd:* uit het concessieve gebruik van *sane* in Cicero, *Orator* 21, 70*: Ut enim in vita sic in oratione nihil est difficilius quam quid deceat videre. πρεπον appellant hoc Graeci, nos dicamus sane decorum* ('Want gelijk in het leven zo is ook in de redekunst niets moeilijker dan te zien, wat siert en glans geeft. πρεπον noemen dit de Grieken; laten wij, wat mij betreft, *eerglanzigh* zeggen') trekt Ban de juiste conclusie, dat Cicero ter plaatse *decorum* niet geheel hetzelfde vindt als *quid deceat*. In het licht van *Orator* 21, 70 leze men ook *De officiis* I 93 *dici...decorum potest*, waar Cicero expliciet weer gaat worstelen om de afgrenzing van *decorum* en *honestum*, 'eerglanzigh' en 'eerlijk'.
90 *evemaetigh:* van dezelfde uitdrukkingskracht; *is*) *Ik:* het haakje ter afsluiting ware duidelijker geplaatst na r. 90 *eerglansigh*, in plaats van de komma.
92 *tijdelijke haven:* het lichaam, het aardse.
armhavig: arm aan have.
93 *der prachtiger lichaems Zielen:* de zielen die in rijkgeklede lichamen wonen (de flectie zou moeten zijn *lichaemen*); *Oversulx:* Waarom.
95 *de laet ofte de daet:* laten of doen, nee of ja.
Dat: Uw oordeel.

96 *staele:* het waarborgende voorbeeld.
97 *hoe het gaet:* hoe het ook gaan mag, wat er ook van komt; *Eerglans*, vgl. r. 87 tot en met 91.
98 *bevallijk:* aangenaam.
100 *der Aenpachten:* ondoorzichtig purisme voor *De officiis*; *de vier hoofddeughden:* Cicero, *De officiis* I 5 omne, quod est honestum, id quattuor partium oritur ex aliqua ('al wat eerlijk is, ontspringt aan een van vier bronnen:').
101-104 *gij siet...verwekken:* Cicero, *De officiis* I 15 *Formam quidem ipsam...et tamquam faciem honesti vides, 'quae si oculis cerneretur, mirabiles amores', ut ait Plato, 'excitaret sapientiae*'.
102 *en een aenschijn:* doch slechts, om zo te zeggen, een *aenschijn*.
103 (tussen *werden* en *zoude* een komma te lezen); *'Plato seijdt':* vgl. *Phaedrus* 250 d: οψις γαρ ημιν οξυτατη των δια του σωματος ερχεται αισθησεων, η φρονησις ουχ οραται - δεινους γαρ αν παρειχεν ερωτας ει τι, τοιουτον αυτης εναργες ειδωλον παρειχετο εις οψιν ιον και ταλλα οσα εραστα: 'Het zien namelijk is bij ons de scherpste van de waarnemingen, die door het intermediair van het lichaam tot stand komen. Door het zien wordt weliswaar de wijsheid niet aanschouwd: wonderbare liefdeverlangens immers zou zij oproepen, indien zij een afbeelding van zichzelve zou afgeven, die even duidelijk zou zijn (nl. als dit, welke de schoonheid van zich afgeeft), wanneer zij te zien komt; trouwens dat geldt ook voor al die andere dingen, die beminnenswaardig zijn (b.v. rechtvaardigheid) (nl. dat ze wonderbare liefdeverlangens zouden oproepen, indien...)'; *wonderlijke:* wonderbaarlijk grote.
105 *grijze zinnen:* oude (ervaren) geest (Renaissance-topos, vgl. E.R. Curtius, *Europäische Literatur und lateinisches Mittelalter* c. 5 par. 8)
106 *tot onlust verschaffe:* tot hun ongenoegen voorzet.
in tijden en wijlen: in verloop van tijd (WNT *tijd* 27 2de al.).
109 *Bijzunder...hebben:* Hiermee moet de schr. de minder ontwikkelden bedoelen die geen Latijn geleerd hebben, in r. 113 noemt hij ze 'de onbewuste' (Mem. 4).
111 *uE.*(gen.).
112 *verwunderen:* bewonderen.
113 *de onbewuste:* de ongeleerden, onwetenden (WNT *onbewust* 1141-1142); *van:* door; *uw E.* (gen.), ook r. 114.
verbetert werden: wijzer worden.
115 *welgevallen:* goed- of afkeuring, toestemming of weigering.
offeren: verlenen, aanbieden.
116 *Waer op...blijven:* Waarop ik vertrouw en ik (Mem. 5) zal blijven.

1099 *Aan mijn Heere mijn Heere P.C. Hooft Drossaert tot Muijden ende Balliuw van Goijlant tot Amsterdamme.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] Hier nevens gaet het affschrijffsel der gedichten bij mij op Zanghen
[3] gesteldt.

[4] 1 Wat aengaet *Hooger Doris*, daer ontbreeken twe vaersen in ijder[4]
[5] standingh: welke in de affschrijffsels niet en waeren. Dogh ik wil
[6] mijn best doen, om die zangen te veranderen met bijvoegen van die
[7] vaersen, het welk makkelijker kan geschieden in deze als in de
[8] anderen.

[9] 2 *Wrangh Amaril*, kan UE doorzien: welke Zangh niet wel kan[9]
[10] veranderinge lijden, ofte mijn werk, dat ik wonderlijk achte int
[11] Zingen van die woorden, waer te niet.[11]

[12] 3 *Waer Henen Amaril*, is gelijk int boek staet; alzoo daer uijt getrok-[12]
[13] ken, en op Zangh gesteldt.[13]

[14] 4 *Roozemondt, hoor je nocht spelen nocht zingen*, was zoo quaelijk[14]
[15] afgeschreven, dat ik de zinne niet kunde vatten. Ik hebbe met bij[15]
[16] voegen van een sijllabe, nUEen halff jaer geleden, alle de vaersen[16]
[17] om mijne zangen zoo verandert, gelijk UE nu siet, welke groote[17]
[18] macht hebben int Zinghen: zoo dat ik niet weet hoe ik die zoude
[19] kunnen veranderen, ofte alle den Zangh, die treffelijk is, waer[19]
[20] bedorven.

[21] 5 *Maetelieff, och had ik hair etc*. Dit Rijm was mij op de naem van[21]
[22] Joff[r] Anna Visschers toe gezunden, zeer quaelijk afgeschreven:
[23] zoo dat den zin verwart was, en ongemakkelijk vloeijde. Ik hebbe[23]
[24] dit mede zoo verandert (om de vloeijentheijdt mijnder zanghen)
[25] gelijk het voorgaende, met bijvoegen van een syllaba, oft twe, in[25]
[26] zommige vaersen. Zoo dat mij onmoogelijk zoude zijn dat anders
[27] te stellen, ofte den Zangh was geschonden; die nu veele lieffhebbers
[28] met hooghste genoegen hebben inne genoomen.[28]

[29] 6 Sukklende Tijdt hebbe ik uijt het boek geschreven behalve twe[29]
[30] vaersen, die ik hebbe moeten veranderen om klaerder begrijp van
[31] den zangh. te weten - in plaetse - *nu te spoeijen staet*, zinge ik: *Als*[31]
[32] *men spoeijen moet*. Wederom. in plaetse: *Dies keer, o min, ik 't uwaerts*

* Origineel. UBL. Pap. 2.

[33] *etc*. zinge ik dus, met een uijtroepinge. *O min, dies keer ik t' uwaerts*[33]

[34] *mijn gebeen:* Dat een groote macht heeft int zingen, om gemoederen[34]
[35] te bewegen.

[36] Mijn Heere, ik en twijfele niet, als UE deze zangen met mijn
[37] geluijden zoo hoorde spreken, dat die UE welgevallen zoude.[37]
[38] Want wat maght den Zanghaerdt heeft, is tot nochtoe niet wel[38]
[39] aengeweezen.

[40] UE gelieve zijn welgevallen te zeggen, ende mij te vergeven de
[41] moeijelijkheijdt, daer ik UE geruste ouderdoom nu mede quelle.[41]
[42] Ende mij te gebieden als sijne minste, dogh meest verplichte,[42]
[43] dienaer. Het welke ik erkenne, en zal altoos blijven. Mijn Heere[43]

[44] Uw E Gestrengh ootmoedigen

[45] Dienaer

[46] Joan Albert Ban. 1642

[46] In Haerlem den 11 April. 1642.

Acht dagen later, nog voordat Hooft op *1098* geantwoord heeft, stuurt Ban hem de teksten ter beoordeling, en nog in hetzelfde jaar verschijnt bij Louis Elzevier te Amsterdam zijn *Zangh-Bloemzel*, in 1643 gevolgd door *Kort Sangh-Bericht op Zijne ziel-roerende Zangen*. Het eerste bevat tekst en meerstemmige partituur van acht minneliederen in pastorale sfeer, waarvan er zes van Hooft zijn, een van Tesselschade en een van Huygens, vermeerderd met een lofdicht op Hooft en een op Huygens van de hand van Ban zelf. Deze uiterst zeldzame werkjes (UBL) zijn langs fotografische weg herdrukt, en verzorgd en ingeleid door prof. dr. Frits Noske (*Early music Theory in the Low Countries I*. Amsterdam 1969).

Ban heeft de teksten van de gedichten, die hij in deze brief 1, 2, 4 en 5 nummert, ontleend aan afschriften, hetzij uit het liedboek *Minne-plicht ende Kuysheytskamp* (1626), hetzij uit *Gedichten* (1636); nummer 5 was afkomstig uit het eerstgenoemde boek (het tweede noemt Ban ‘het boek’), nummers 3 en 6 waren rechtstreeks aan *Gedichten* ontleend, dat Ban pas enkele maanden voordat hij deze brief schreef, had leren kennen. Toen had hij de verschillen opgemerkt tussen zijn teksten en deze en het is de vraag in hoeverre hij kon onderscheiden, welke verschillen hij zelf aangebracht had, en welke er in de afschriften gezeten hadden, gemaakt door afschrijvers en door afschrijvers van afschriften, terwijl hij van de door Jacob van der Burgh (met Hooft's medewerking) in de *Gedichten* aangebrachte metrische verschillen waarschijnlijk niets wist.

Ban heeft, nadat hij *Gedichten* in handen gekregen had, enkele plaatsen daaraan geconformeerd, maar door zijn volmaaktheidsdrang viel hem dit te zwaar. Vandaar zijn vraag aan de dichter.

De hier aan 't licht komende ingewikkeldheid maakt, dat Ban's teksten mis-

schien een afzonderlijke studie verdienen, waarbij een musicoloog ook *de zin van de veranderingen* in verband zou moeten brengen niet Ban's theorie.

Eindnoten:

4 *Hooger Doris* (*Zangh-Bloemzel* fol. A 2 r^{o}; *Gedichten* blz. 256; LSt. I, 128). Eén woord is met een lettergreep verlengd. De aanvulling van iedere strofe (*standing* is een neologisme van Ban) met twee regels (die Ban in *Gedichten* had gevonden) heeft plaatsgehad.

9 *Wrangh Amaril*. (Z-B.f.A.3 v^{o}; Ged. blz. 247; LSt. I, 172). Hooft mag goed- of afkeuren, maar geen wijziging voorstellen. Behalve een verbeterde drukfout is er maar op één plaats verschil met *Gedichten*.

11 *waer te niet:* ware te niet gedaan, was bedorven.

12 *Waer Henen Amaril* (Z-B.f.B 2 r^{o}; Ged. blz. 246; LSt. I, 157). Ban weet blijkbaar niet dat hij vijf en een halve regel minder heeft dan *Gedichten*; er zijn verder één ander woord en twee andere woordkoppelingen.

13 *getrokken:* overgenomen.

14 *Roozemondt, hoor je nocht spelen nocht zingen* (Z-B.f.A4 v^{o}; Ged. blz. 278; LSt. I, 175). Hiervan geeft het enige in ons land bekende exemplaar van Ban's *Zangh-Bloemzel*, het in de eerste alinea van deze commentaar bedoelde Leidse, *niet* de tekst van de eerste strofe, doordat de stem waarvoor dat exemplaar bestemd was, de altus of hooghstem, die strofe niet meezingt. Het enige andere bekende exemplaar, bestemd voor de bas of grondstem, is in de bibliotheek van het Brits Museum. Dit kon door een welwillende emisario geraadpleegd worden; helaas viel ook de bas pas later in, namelijk bij regel 3; Ban's versie van regel 1 en 2 blijft ons onthouden. Regel 3 en 4 zijn niet veranderd; in r. 5 verandert Ban ‘t’ in ‘het’ en ‘lust’ in ‘vermaek’: daar voegt hij, zoals hij aan Hooft schrijft, ‘een syllabe bij’.
De tweede en derde strofe tonen veel meer afwijkingen.

15 *de zinne:* de betekenis.

16 verandering door één syllabe is alleen in de laatste regel van de derde strofe te vinden.

17 *gelijk:* als.

19 *treffelijk:* heel mooi, voortreffelijk.

21 *Maetelieff, och had ik hair etc*. (Z-B.f.B3 v^{o}; Ged. blz. 245; LSt. I, 171). De behoefte aan een consequent dactylische maat heeft òf Ban òf een eerdere zanger de anapaest ‘Amaril’ doen vervangen door ‘Maetelieff’, wat Ban later vervangt door ‘Rosemondt’ (dat door de melodie onbetwistbaar tot dactylus gestempeld wordt).

23 *zoo dat...vloeijde: zin* betekent hier volzin, want *betekenis* kan niet het verzwegen onderwerp van *vloeijde* zijn.

25 *een syllaba, oft twe:* dit kan Ban alleen zeggen als hij de tekst van *Gedichten* (en *Minne-plicht*), met name de tweede strofe, buiten beschouwing laat. Alle regels op een na zijn ingrijpend omgezet.

28 *inne genoomen:* leren kennen (WNT *innemen* 1812 4 d).

29 *Sukklende Tijdt* (Z-B.f.C1 r^{o}; Ged. blz. 261; LSt. I, 238) bevat inderdaad twee veranderingen.

31 *in plaetse:* in plaats van.

33 *uijtroepinge:* wschl. een hoge inzet.

34 *om...bewegen:* zinspeling op Ban's geliefde term *musica flexanima:* ‘siel-roerende Zangh’.

37 *spreken*, vgl. WNT *spreken* 3021 14: geluid geven dat zin heeft, zich doen horen.

38 *niet wel aangewezen:* niet goed gedemonstreerd. Dit kan een algemene constatering zijn, maar ook een pleit voor eigen werk; *Zanghaert:* volgens Ban's Tafel van vertaelde Kunst-woorden (*Kort Zangh-Bericht* f. N 4 v^{o}) *Natura musices:* Hoedanigheid van de zang.

41 *moeijelijkheijd:* last; *geruste:* rustige, vredige.

42 *minste:* nederigste.

43 *Het welke...blijven:* vgl. de afscheidsformule van *1098*.

1100 (*P.C. Hooft aan J.A. Ban*.)

*

[1] Mijn Heere,

[2] Hier krijght UE. de deuntjes te rug, met mijn' aanteekeningen op
[3] den kant. Oft UE. hier en daar, een silbe afsnoeit oft inent, des[3]
[4] kreun ik mij weinigh: al zoud'het ook den zin zwakken; wen het
[5] dien slechts niet verleemt. Dat UE. zich gewaardight heeft, mijne[5]
[6] waterlandsche Muzen in't pak te steeken; daar over vind ik mij ten[6]
[7] hooghste aan UE. verplicht: hoewel niet zonder zorge, dat dit
[8] hoofsche gewaadt haare boersheit maar te meer beschaamen zal.
[9] Ook blijf ik UE. grooten dank schuldigh, voor de geneught, mij
[10] gegunt te raapen uit dien wonderlijken brief aan de hoogh-[10]
[11] gedachte Joffrouwe Schuurmans: waar in UE. met overaandachtige
[12] schranderheit, het diepste geheim, uit den grondt der zangkonste,
[13] opgraaft, en haare aardighste eigenschappen, met geen' minder
[14] aardigheit, ten toon stelt. Dard'ik, die mij wel voor eenen vuurigen[14]
[15] beminner, maar geen' kenner der zelve ken, de vermeetelheit, van
[16] zonder ooren in dezen te oordeelen, over mij neemen, ik ontzage
[17] mij niet, al de keuren, gemaakt bij zoo groot eenen wetgeever, als[17]
[18] UE. mij is, met franken gemoede t'onderschrijven. Maar, zijnde[18]
[19] niet dan een leekebroeder en blindt ijveraar, moet mij binnen mijn[19]
[20] schelp houden, met de zelve ootmoedt, waar meê ik aan UE.

[21] beste gunste beveele,

[22] Mijn Heere,

[23] T'Amsterdam, den

[24] 17 van Grasmaandt,

[25] 1642.

[23] UE.

[24] onderdaanen dienaar

[25] P.C. Hóóft.

Hooft geeft Ban toestemming voor kleine, de betekenis niet werkelijk aantastende veranderingen in zijn verzen. Hij uit zijn waardering voor Ban en zijn liefde voor de muziek.

* Geen hs. De tekst is overgenomen van *Werken* (1671) no. 184.

Eindnoten:

3 *inent:* invoegt (H. houdt het beeld vol door na het afsnoeien het (in)enten te noemen).
5 *verleemt:* verminkt (Mnl. Wdb. *verlemen* 2008 I; Kil. *verlemmen:* mutilare, truncare).
6 *in 't pak steeken:* op muziek zetten (WNT *pak* (*I*) 165 5e al.).
10 *wonderlijken:* bewonderenswaardige: het was een zeer lange brief; Hooft's reactie op de lectuur gaf Ban aanleiding tot de opmerking, tegenover Huygens, dat Hooft zijn redenering dan toch wel begrepen had (Br. III, 281); *hooghgedacht:* (met respect) reeds genoemde.
14 *aardigheit:* schoonheid, gecombineerd met bijzonderheid, dus eigenaardigheid in zeer gunstige zin.
Dard' ik (...) *de vermeetelheit* (...) *over mij neemen:* Als ik de driestheid voor mijn verantwoording durfde nemen (*over* WNT 1586 γ); *ik ken mij voor* (*als*)*:* ik weet dat ik ben.
17 *keuren:* wetten.
18 *mij:* voor mij, in mijn ogen.
frank: onbekommerd, zonder mij te bedenken.
19 *een blindt ijveraar:* iemand wiens ijver niet steunt op kennis en inzicht.
moet (*ik*) *mij...houden:* moet ik mij bij mijn leest houden, op mijn terrein blijven (vgl. in zijn schulp kruipen).

1101 *Mijn' Heere Mijn' Heere P.C. Hooft, Baillieu van Goijland, Drost van Muijden etc Tot Amsterdam.*

*

[1] Mijn Heer;

[2] In 't rijen langs 'tbolle Veen, daerdoor ick noch des middaghs op[2]
[3] mijn Hofwijck quam t' eten, ontdreunde mijn hert dese obli-[3]
[4] gatie. T'huijs komende vongh ickse in mijn' hand, en doese van[4]
[5] daegh naer Amsterdam drijven, tot versekering aen me Vrouwe de[5]
[6] Drostinne dat mijn voornemen even soo ernstigh is als haer E.
[7] beleeftheid; ende aen U.E. dat ick oprechte*l* ben,[7]

[8] Mijn Heer,

[10] 's Gravenhaghe, den 25^{en}

[11] Maij 1642.

[10] U.E. ootmoedighe dienaer

[11] CHuijgens.

Eindnoten:

2 *In...veen:* Onder het rijden enz. (Huygens keerde naar Den Haag terug, komend van Amsterdam. Hij was daar 20 tot 22 mei met de stadhouder en de koningin van Engeland, Henriette Marie (Br. II, Inleiding p. XI). Huygens reed 23 mei langs het drassige veen op de route rechtstreeks van Amsterdam naar Den Haag); *bolle* (WNT *bol* (*VI*) van de grond: slap, week, vol gaten, drassig; vgl. ook *veen* (*I*) 38/39); *noch:* De weg over Haarlem duurde langer, hij bereikte Hofwijck nog; *des...t'eten:* Dagboek, p. 38: 23 Maij: Reditus Hagam, ego Hofwici prandeo cum amicis (lunch met zijn vrienden) (*quam t'eten:* met het aspekt van nog op tijd zijn voor de maaltijd).

3 *mijn Hofwijck:* In december 1639 had Huygens een stuk land onder Voorburg gekocht, om er ‘een Huijsken van Vertreck, in tijde van sieckte ende anderssins’ te ‘timmeren ende beplanten’. In 1640 en 1642 kocht hij er andere landerijen bij en liet er een buiten zetten (Hofwijck, Vitaulium) (W. III, 129 noot 1). De inwijding van Hofwijck bezong hij in *Vitaulium inauguratum* (W. III, 174) van 9 februari 1642. Vgl. zijn brief aan Barlaeus van 13 februari 1642 (Br. III, nr 2948).
ontdreunde...hart: rees uit mijn hart op op het ritme van het rijden (per koets of te paard) (niet in WNT, ook niet op *dreunen*).
dese obligatie: deze overeenkomst, verplichting nl. de *Verbintenisse van besoeck aenden Heere Hooft* (W. III, 181) van 23 mei 1642, waarin Huygens beloofde in het najaar een bezoek aan Muiden te brengen. Pas 14 april 1643 (Dagboek p. 39, W. III 181, noot 3) kon hij zijn belofte nakomen.

* Origineel. UBL Pap. 2.

4 *vongh...hand:* ving ik ze (die *obligatie*) in mijn hand (schreef ik ze op, legde ik ze vast op papier); *doese...drijven:* laat ze vandaag naar Amsterdam zweven (WNT *drijven* 3350) (Huygens blijft in het vogelbeeld).
5 *tot versekering:* om te verzekeren.
7 *beleeftheid:* vriendelijkheid, hartelijkheid.

1102 *Aen den Procureur Hiob de Vos, in den Haaghe.*

*

[1] Ik zend hem zeker mandament zonder tijtel, verworven bij Meinart[1]
[2] de Vries, ende copij van schepenen vonnis, waarbij hij is gedoemt[2]
[3] tot stellen van borghtoght. Ujt Amsterdam, 22 Junij, 1642.
[4] Des andren daaghs aan hem gezonden copij van de missive,
[5] waarbij 't Hof mij bevolen heeft het recht der Hooghe Overheit te
[6] bewaaren tegens de dieners van Staghouder.[6]

Waarschijnlijk is het eerste weer een appèlzaak waarbij het niet stellen van borgtocht door de appellant een gevaarlijk precedent vormt in Hooft's ogen, vgl. *784* en het alf. reg. op dln. II en III in voce *appèlzaak als precedent*.

Eindnoten:

1 *mandament zonder tijtel:* bevelschrift van het Hof waarbij rechtsingang verleend wordt, maar de categorie waartoe het proces behoort, ongenoemd blijft.
2 *gedoemt:* veroordeeld.
6 vgl. *1076*.

* G. UBA II C 11.583.

1103 *Aan Willem Larenus, Secretaris tot Hooghwoude.*

*

[1] Ik zeind hem zekere briefkens van reparatie aan 't Hujs daar mijn
[2] pachter Pieter Jansz. woont, ende een' Fransche kroon met een'
[3] gouden ducaton, die de pachter mij tot hoogher prijs heeft toe-
[4] gezonden dan ze gevalueert zijn: ende verzoek dat de Secretaris
[5] onderstaa, hoeverre de reparatie noodigh geweest *zijn*, op dat ik[5]
[6] voor de noodighe alleen korting lijde; ende dat het goudt verwis-[6]
[7] selt werde in goed geldt, oft het kort daarbij geleidt. Ujt[7]
[8] Amsterdam, 23 Junij. 1642.

Eindnoten:

5 *onderstaa:* erachter kome (WNT *onderstaan* 1471 3).
6 *korting*, nl. op de pacht.
7 *goedt geldt:* gangbare munt; *kort:* tekort (WN *kort* (*II*) 5726 4).

* G. UBA II C 11.583.
zij

1104 *Aen den H. Louis van Kinschot, Auditeur van de Rek^e der Graaflijkheit, in den Haaghe.*

*

[1] Ik zend hem declaratie van de kosten der reparatie van 't hujs te
[2] Mujde, volghends orde der Ed.Mo.H.H. van de Rek^e verleent op
[3] den 5^en Aug. 1641. Van den Hujze te Mujde, 23 Junij 1642.

* G. UBA II C 11.583.

23 Anna Jacobsdr. Blaeu

CONRADUS GODDÆUS · S.S. MINISTERIO FUNCTUS IN ECCLESIA VAESENSI PER ANNOS XXI · ÆTATIS XLIII · ANNO CHRISTI · MDCLV
In effigiem et novam Poesin Belgicam
Reverendi, Clarissimi, Doctissimiq; viri
D. CONRADI GODDÆI.
24 Conradus Goddaeus

1105 (*Grotius aan W. de Groot.*)

*

[1] ..... Hoofdii historia ut credo plena erit veris,

[2] ideoque non omnibus grata.

[3] .....

[4] 2 juli 1642

VERTALING

....
Hoofts *Historie* zal, naar ik geloof, vol staan van waarheden en daarom niet allen aangenaam zijn.
....
2 juli 1642.

* Epistularum quotq. etc. n^{o} 607. Eerlang in ed. Meulenbroek-Witkam XIII.

1106 (*L. van Kinschot aan P.C. Hooft*.)

*

[1] Mijn Heere

[2] Hijer benevens seijnde d'ordonnantie bij UEd. versocht, ende[2]
[3] bedancke UEd. voor de suijckerbrooden mij toegesonden die
[4] onverdijent sijn. Eijndighende met mijne hartgrondighe gebiedeniS
[5] aen UEd. ende die de selve lijeff ende aengenaem sijn blijve
[6] Mijn Heere

[7] UEd.

[8] dienstwillichsten Dienaer

[9] L van Kinschot.

[8] In den Haegh den 4^en^

[9] Julij 1642.

[10] D' Heeren Basius, Mijerop ende Foreest doen UEd. herte*l* groeten.

Eindnoten:

2 *d'ordonnantie:* stellig een order van de Rekenkamer, tot uitbetaling van voorschotten.

* Origineel. UBA II C 11.960.
Hs. achterkant van. *1112*.

1107 *Weleedelen, gestrengen, hooghwijzen, zeer voorzienighen Heere, Mijnen Heere Gaspar van Vosberghen, Ridder, gecommitteert ter vergaaderinge van de Ho.Mo.HH. Algemeine Staaten der Vereenighde Neederlanden. In den Haaghe.*

*

[1] Weleedele etc.

[2] Gehoort hebbende te voore, ujt den boekdrukker Elzevier, met hoe[2]
[3] minlijke geneeghenheit U. Ed. Gestr. zich gewaardighde te bevor-
[4] deren, dat mijne Historien, eerstdaaghs, begenaadight met Octroij[4]
[5] der Ho. Mo. HH. Algemeine Staaten, in 't licht moghten ver-
[6] schijnen; zie ik nu 't zelve bij 't schrijven van den eersten deezer,[6]
[7] waar meede U. Ed. Gestr. gelieft heeft mij te vereeren. Grooten[7]
[8] dank ken ik U. Ed. Gestr., voor deeze onverdiende gunst schuldigh[8]
[9] te zijn: ende hadde liever (liete mijne geringheit het toe) den zelven[9]
[10] met dienst van eenigher waarde, dan met woorden, te bewijzen.
[11] Want, dat mij, voor 't eerlijk gewagh, gemaakt van U. Ed. Gestr.[11]
[12] Heere Vaader, z.g. eenighe erkentenis zoude toekoomen, kan ik[12]
[13] niet reekenen, die gehouden ben geene waarhejt van belang, 't en
[14] waare zij tot schaade mijns vaaderlands strekte, te verzwijgen;[14]
[15] inzonderhejt lof nocht laster: achtende mijn Meester *Praecipuum*[15]
[16] *munus annalium, ne virtutes sileantur, utque pravis dictis factisque ex*
[17] *posteritate et infamiâ metus sit*. Ujt kracht van welke wet, en om geen[17]
[18] geloof te verwaarloozen, ik ook benoodight geweest ben bij wijlen[18]
[19] eenighe snootheeden, begaan aan onze zijde, doch reeds gemelt[19]
[20] door andren van de zelve, op te haalen. Ende bid ik, dat daarop[20]
[21] reedelijk inzight, ende mij zulx niet quaalijk af, warde genoomen:[21]
[22] zijnde mij daerentussen zeer lief, dat U. Ed. gestr. tot noch toe niet
[23] aanstootlijx gemerkt heeft. Haare smaak (indien U. Ed. gestr.[23]
[24] eenighe vindt) in 't leezen der blaaden, die onder haar berusten, zal
[25] geen kleen deel der vergeldinge van mijnen grooten arbejdt zijn.
[26] Noopende haare heusche erbieding van d'andre Heeren andermaals[26]
[27] aan te maanen tot verslagh te doen van de stukken aan hunne Ed^{n}
[28] behandight, zie ik niet naaders, dan mij te gedraaghen tot de[28]
[29] beschejdenhejt Uwer Ed. Gestr. die verre best zal kunnen oor-
[30] deelen, oft het hunne Ed^{n} verveelen moghte. Wijders, mijn'
[31] Heere, naardien onze partij, hoewel het Recht voor haar, en[31]
[32] daarenbooven de Spaansche, in billijkheit van handel geenszins bij
[33] haar te gelijken is, echter niet heel zujver van zonden blijkt; zoo[33]

* Minuut. UBA II C 11.584. - Afschr. KA CLXXIa^{b} 137.
T. in r. 51 is ‘gunste’ weggevallen door een te lange doorhaling.

[34] wenschte ik de behulpzaamhejt van U. Ed. Gestr. wijzen raadt wel,

[35] om te raamen oft ook ijemandt van achting zich daaraan keeren[35]
[36] zoude, dat men 't gesleeten vejrs,[36]

Iliacos intra muros peccatur et extra,[37]

[38] onder den tijtel van 't boek stelde; ujtbeeldende voorts, met
[39] personaadjen, aan den eenen kant, het Geweldt gepleeght bij de
[40] Trojaanen int schaaken van Helena, aan den andren de Twist in 't
[41] Grieksche leegher, tussen Agamemnon en Achilles. 'T welk ijetwes
[42] helpen moghte, om den boeke ook toegang bij lujden te oopenen,[42]
[43] die daarin de deughdt onzer zaake, ende de ondeughdt der hunne[43]
[44] zouden zien afgemaalt. Voor mij; ik schep in zoodaanigh kermis-[44]
[45] werk geen groot behaaghen: maar de drukker, waanende dat zich[45]
[46] meenigh ijdel mensch aan sieraadt van tijtels vergaapt, en des te[46]
[47] lichter van zijn geldt schejdt, moejt mij om eenighe vonde van[47]
[48] pronk voor 't voorhooft des werks. U. Ed. Gestr. vergeeve 't mij,
[49] zoo ik haar geduldt, met deezen langen brief ende nieuw verzoek,
[50] te veel vergh; ende bewaare, bid ik neevens weleerbiedighe groe-
[51] tenis, in haare goede <gunste,>

[52] Weleedele etc.

[53] U. Ed. Gestr.

[54] Onderdaansten, ootmoedighsten

[55] dienaar,

[56] P.C. Hóóft.

[55] T'Amsterdam, 5 Julij.

[56] 1642.

Hooft bedankt voor het bevorderen van de verlening van het octrooi voor de *Nederlandsche Historiën*. - Over het vermelden van slechte daden aan onze zijde. - Over het titelblad.

Eindnoten:

2 Elzevier: Louys Elzevier, 1604-1670, sedert 1637 te Amsterdam, telg van het Leidse drukkers- en uitgeversgeslacht.
4 *Octroij:* monopolie van publicatie, door de Staten-Generaal voor een aantal jaren verleend.
6 *'t zelve:* het; *bij 't schrijven:* uit de brief.
7 *U. Ed. Gestr.* kan hier nog medew.vw. bij een onpersoonlijk *gelieft* zijn, maar dat *gelieven* bezig is, zich in persoonlijke constructies te voegen, bewijst *1146* r. 4.

8 *ken:* erken.
9 *liete* (...) *toe:* als toeliet.
11 *eerlijk:* eervol; *gewagh, gemaakt:* vermelding.
12 *Vaader:* Caspar van Vosbergen, hoogbaljuw van Zierikzee, eervol vermeld in het tiende boek.
14 *'t en waare...strekte:* tenzij mijn vaderland erdoor geschaad werd. Hooft bedoelt niet 'tenzij de reputatie v.m.v. geschaad werd', maar: tenzij er iets voor Spanje, waarmee wij nog in oorlog zijn, verborgen moet blijven.
15 *laster:* blaam; *achtende mijn Meester:* daar mijn meester (Tacitus) van oordeel is (nom. abs.); *praecipuum etc.:* treflijkste taak der Annalen, dat niet over moedigen handel worde gezwegen; dat van verdorven woord en doen uit opspraak bij nazaat men afdeinst. Tacitus, *Annales* 3, 65, 1.
17 *geen geloof verwaarloozen:* niet lichtvaardig om te springen met het vertrouwen dat ik bij anderen geniet (WNT *geloof* 1246 2^{o}).
18 *benoodight:* genoodzaakt.
19 *eenighe:* bepaalde, zekere; *snootheeden:* slechte daden (WNT *snoodheid* 2406 b).
20 *de zelve:* onze zijde.
21 *reedelijk inzicht* (...) *genoomen:* acht (...) geslagen (WNT *inzicht* 2214 II).
quaalijk afgenoomen: verweten.
23 *Haare smaak:* Uw behagen, genoegen.
26 *heusche erbieding:* beleefd aanbod; *d' andre Heeren:* zoals verderop blijkt, is de door Hooft ingestuurde kopij van de *Nederlandsche Historiën* onder verschillende afgevaardigden ter S.G. verdeeld, ter bespoediging van het oordeel.
28 *zie ik...moghte:* weet ik niets beters dan mij aan uw oordeel te onderwerpen, daar u veel beter (verreweg het best) kunt beoordelen, of zij er genoeg van hebben (bescheidenheidswending voor: klaar zijn).
31 *hoewel het recht voor haar* (*is*) *enz.:* hoewel onze partij het recht aan haar zijde heeft en bovendien de Spaanse partij in rechtvaardigheid en rechtmatigheid van optreden helemaal niet met haar te vergelijken is.
33 *echter:* toch, desalniettemin.
35 *raamen:* raden, vaststellen.
iemandt van achting: een geacht persoon; *zich daaraan keeren:* zich daaraan stoten.
36 *gesleeten:* veelgebruikt (WNT *slijten* 1758 3 3 ^{e}al.).
37 *Iliacos etc.* Iliums vestingwal, men zondigt erin, en erbuiten. Horatius, *Epistulae* 1, 2, 16. De toepassing is, dat er zowel door Nederlanders als door Spanjaarden misslagen begaan worden.
42 *toegang openen:* ingang doen vinden.
43 *de deughdt:* het goed recht.
44 *afgemaalt:* afgeschilderd; *Voor mij:* Wat mij betreft.
45 *waanende:* van mening zijnde (niet: ten onrechte v.m.z.).
46 *ijdel:* oppervlakkig, gehecht aan uiterlijkheden; *sieraadt van tijtels:* fraaie titelbladen (WNT *titel* (*I*) 223 3); *des...schejdt:* er des te eerder geld voor over heeft.
47 *moejt...werks:* klampt mij aan, vraagt mij telkens, een versiering voor het frontispice van het boek te bedenken.

1108 *Aen mijn Heer Mijn Heer Joachimus Vickefort Ridder etc. residerende ten huijse van de professor Barlaeus, Amsterdam.*

*
door vrient.

.....

[1] Veni cras, sed noli expectare ultimam vesperam. Conduc currum,
[2] qui vos hucusque vehat. Viae ob pluviam commodissimae sunt
[3] aurigantibus. Adsis instructus rerum novarum relatione. Satrapa
[4] Hoofdius dum hîc est, Europae, omnibusque Principum et Regum
[5] motibus subductus sibi videtur. Tecum loqui desiderat, ut
[6] subactum longa et multa lectione animum flectat ad praesentia.

[7] .....

[8] Beverowici 19 Jul. 1642.

[19] C. Barlaeus

VERTALING

.....

Kom morgen; maar gelieve niet af te wachten het uiterst avonduur. Huur een wagen, dat die u helemaal tot hier kan voeren. De wegen zijn tengevolge van den regen het meest geschikt voor wie per voertuig reizen.

Moogt ge verschijnen welvoorzien met een relaas van politieke nieuwtjes. De Drossaard Hooft heeft zo het gevoel, zolang hij hier is, aan Europa en al het woelen van Prinsen en Koningen te zijn onttrokken. Met u verlangt hij mondeling gesprek, opdat hij zijn geest, oververmoeid door het langdurige en vele lezen, afleide naar het heden.

.....

C. Barlaeus.
Beverwijk, 19 juli 1642.

* Origineel. UBL. Pap. 8.59.

1109 *Aen den H. Herbert van der Mej, Landdrost. Ter Goude.*

*

[1] Erntfeste etc.

[2] Wederkeerende ujt Westvrieslandt, van 't verrichten eenigher[2]
[3] mijne zaaken aldaar, heb ik gevonden U.E. aangenaamen van den
[4] xxi[en] ende eenen van mijnen schout tot Blarikom, van den
[5] xxviij[en] deezer, met dubbelt van den inventaris der goederen,
[6] gelaaten van den Paap Viaane, ten hujze van de 2 Klopzusters: in[6]
[7] welken inventaris nochtans geen vermaan gemaakt wort van eeni-[7]
[8] ghe Latijnsche boeken. Mij is leedt, dat ik, mits mijn afweezen U.E.
[9] niet eer heb kunnen dienen van antwoordt, dat ik zeer geirne U.E.[9]
[10] in deeze zaake de handt zal bieden, volghends der Ed. Mo. H.H.
[11] Staaten intentie. Ende is derhalven mijn vrundtlijk verzoek, dat[11]
[12] U.E. gelieve, mij extract ujt U.E. commissie, belangende dit[12]
[13] subject, toe te veirdighen, neevens beteekeninge van tijdt, ende[13]
[14] plaatse, 't zij op den Hujze te Mujde, ofte tot Naarde, naar U.E.
[15] beste geleghenheit, om hieroover te zaamen in communicatie te[15]
[16] koomen. Waartoe mij verlaatende, beveel ik,

[17] Erntfeste etc,

[18] U.E. in schut ende scherm des Almoghenden, nevens hartlijke groetenis van

[20] T'Amsterdam, den laasten

[21] Julij 1642.

[20] U.E. dienaar,

[21] P.C. Hóóft.

De priester Florentius van Vianen is uit Blaricum vertrokken met achterlating van eigendommen. Blijkbaar heeft de landdrost H. van der Meij inlichtingen gevraagd over Latijnse boeken, die vermoedelijk voor de katholieke liturgie bestemd zouden zijn, en die zich in de achtergelaten boedel zouden bevinden. Wat niet het geval blijkt.

Dat Hooft een uittreksel uit Van der Meij's commissie vraagt, is geen wonder, want de bevoegdheden van beide ambtenaren doorkruisten elkaar. Van der Meij was 29 januari 1638 door de Staten van Holland benoemd ‘ten plattelande, tussen de Lek en de Zuiderzee’, hij moest met de hoofdofficieren contact opnemen, als er iets in

* Minuut. UBA II C 11.585.

hun jurisdictie voorviel waar hij werk van maakte. De voornaamste taak van de landdrosten was oorspronkelijk het oppakken van

vagebonden, maar in de commissiebrief van Van der Meij wordt ook tot zijn taak gerekend het optreden tegen verboden vergaderingen van katholieken en anderen.

Eindnoten:

2 *eenigher mijne zaaken:* Hooft verbuigt alleen het eerste (onbep. telw.) van de beide attrib. bepalingen.
6 *gelaaten van:* achtergelaten door.
Paap: R.K. geestelijke; *Klopzusters* vgl. *735*.
7 *vermaan:* melding.
eenighe (onbep. vnw.).
9 *dat* (voegw.).
11 *intentie:* bedoeling.
12 *commissie:* de bovengenoemde aanstelling met vermelding van bevoegdheden.
belangende dit subject: op dit punt, wat dit onderwerp betreft.
13 *beteekeninge:* aanzegging (misschien hier schertsend gebruikte rechtsterm: wie aan een ander iets betekent, meent het recht aan zijn zijde te hebben).
15 *te zaamen in communicatie te koomen:* tot een gesprek te komen.

1110 (*C. Studler van Surck aan P.C. Hooft.*)*

*

[1] Eedele gestrenge Heere

[2] Mijn wederkomst inden Haage van Dordreght niet voor gisteren is
[3] oorsaeck dat mij niet eer is toegekoomen UEd schrijven vanden
[4] 11 Augusti waer door UEd, bewoogen door goetheijt ende gunst
[5] mijnwaerts, mij niet minder als een aarts paradijs aenbiet, met te[5]
[6] doen hoopen UEd wijze aenspraeck, het gesight de la belle[6]
[7] constance et le ragout des agreables reparties de la gaye Tripe, ick[7]
[8] wenschte volle maght oover mijn selver te hebben, soude (sonder[8]
[9] aen te sien dat deese soo dickmaels verdubbelde heusheijt mij tot
[10] ommogelijcke verschuldinghe verplight) volgens mijne begeerte
[11] UEd koomen dienen ende genieten, door toelaetingh van
[12] MeJoffrouwen daer tegenwoordigh, haer gewenschte geselschap,
[13] maer een voorgenoomen ende vastgestelde rijs naer ons leeger in
[14] geselscap van de Heere van Vicquevoort, waer toe mijn woort
[15] gegeven is, pack ende sac gereet staet, verbint mij om nogh van[15]
[16] deese weecke derwaerts te trecken, twijfele niet ofte sal minder[16]
[17] gequest daervan koomen, dan of ick te Muijden quame om van[17]
[18] bijets te besoecken, indient UEd aengenaem is, sal UEd int weder-[18]
[19] keeren koomen brengen (behalven mijn dienst) de aenmerckingen
[20] die mijn klijn oordeel daer sal konne doen, ondertuschen bidde
[21] Mevrou de Drostinne, UEdler kinderen, mijne neeven ende[21]
[22] nighten, te gelieven aentenemen de ootmoedige gebiedenisse, van
[23] die geen die altijt sal sijn

[24] Eedele gestrenge Heere

[25] UEd Onderdanighen

[26] Dienaer et cousin

[27] C. Studler van Surcq

[26] Wt 'S gravenhaage, den 14^{en}

[27] August. *A* 1642.

De schr. verontschuldigt zich omdat hij niet, althans niet op de door Hooft voorgestelde tijd, te Muiden kan komen.

* Origineel. KA CLXXIa^{c} 69.
T. Door het toevoegen van 14 komma's is geprobeerd, deze moeilijk gestelde en vrijwel ongeïnterpungeerde brief te verhelderen.

Eindnoten:

* *opschr*. Caspar Studler van Surck, broer van Hooft's vriend Anthoni, was in 1632 gepromoveerd, is later domheer te Utrecht en getrouwd (testament voor not^{s} G. Houtman ald. 7 mei 1666 o.s., ONA 206 fol. 53) met Maria Anna van Lokhorst, vrouwe van Oosterlee.

5 *niet minder als een aarts paradijs:* een verblijf op het Muider slot.

6 *te doen...aenspraeck:* hoop te wekken op uw wijze conversatie; *het...constance:* (op) het zien van de mooie Constantia.

7 *le ragout...Tripe:* Susanna was al getrouwd: wie de vermakelijke prikkel (Gallas) van de aardige antwoorden geeft en la gaye Tripe genoemd wordt, blijkt niet (*tripe* niet in Dubois-Lagane-Lerond, wel in Gallas: ingewand; *trijp* (*I*) in WNT 2801-2803 lett. ingewand, fig. een scheldnaam die hier, met een schertsend 'gaye', vleiend bedoeld kan zijn).

8 *soude enz.:* en zou dan volgens mijn wens u mijn compliment komen maken en - met verlof van de dames ten uwent - hun begeerde gezelschap komen genieten; *sonder enz.:* zonder mij er om te bekommeren, dat deze zo vaak herhaalde beleefdheid mij onvervulbare verplichtingen oplegt (WNT *aanzien* Suppl. 216 II 1 5^{e} al.).

15 (*en*) *pack enz.*; *verbint:* verplicht.

16 *twijfele...koomen* (onverklaard).

17 *dan enz.:* maar als ik te Muiden kwam om allebei (het leger en Muiden) te bezoeken, als het u aangenaam is, zal ik u bij 't terugkeren (behalve mijn complimenten) de opmerkingen komen overbrengen die mijn gering oordeel in 't leger zal kunnen maken.

18 *van bijets:* beide (WNT *beide* 1538 c γ).

21 (*en*) *UEdler kinderen; mijne neeven ende nighten* (app. bij *Mevrou...kinderen*): in dit geval eigen neven en nichten: Antonio en Caspar van Surck waren zoons van Leonora's oom Antonio v.S.

1111 *Aen den Zelven* (*H. van der Mey*) *tot Ujtrecht.*

*

[1] Erntfeste, etc.

[2] Op U.E. schrijven van gister diene tot antwoordt, dat U.E. gelieve
[3] te toeven met het ooverzeinden mijner portie in 't geene koomen[3]
[4] zal van de actie U.E. bekent, tot dat schepenen van Blarikom, die
[5] misschien aan parthije noch ijetwes meer zullen opleggen dan[5]
[6] alreeds geboden wort, hun arbitrage hebben ujtgesprooken.[6]
[7] Waarnaa mij aangenaam zal zijn, dat U.E. mijn contingent voorts[7]
[8] oover zejnde. Ende mij daartoe verlaatende, beveel ik U.E. den[8]
[9] Almooghende, neevens welvruntlijke groete ende gebiedenis,
[10] Erntfeste etc. van

[11] T'Amsterdam, 23 Aug.

[12] 1642.

[11] U.E. Toegedaanen dienaar,

[12] P.C. Hóóft.

Zonder dat uitdrukkelijk gezegd wordt, welk delict er dan toch (*1109*) geconstateerd is, is er, blijkbaar aan Florentius van Vianen, een boete opgelegd. Die wordt gedeeld tussen de landdrost en de baljuw, maar Hooft waarschuwt, dat er eerst een vonnis afgewacht moet worden van schepenen van Blaricum. Niet alleen kan ook daar een competentiekwestie achter zitten, maar bovendien is de eis van schepenen misschien hoger dan ‘reeds geboden wordt’, vermoedelijk in compositie, aan Van der Meij.

N.B. Dat Hooft zijn aandeel in de boete aanvaardt is normaal, en hier bovendien een prestigekwestie tegenover Van der Meij.

Eindnoten:

3 *'t geene koomen zal van:* de boete die opgeleverd zal worden door.
5 *parthije:* (als altijd) de tegenpartij.
6 *arbitrage:* beslissing, vonnis (WNT Suppl. *arbitrage* 1536 2 ‘naar eigen goedvinden’: ook het vrij zeldzame gebruik van deze term kan op het uitzonderlijke van de procedure wijzen).
7 *contingent:* aandeel.
8 *mij daartoe verlaatende:* daarop vertrouwende.

* Minuut. UBA II C 11.586.

1112 *Aen Heere ende Neeve Jeronimo Coeimans, in de Beeverwijk.*

*

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] 'T is de schuldt eenes traaghen boekbinders, dat ik mij van de
[3] mijne, gemaakt door belofte aan U.E., niet eer heb gequeeten:[3]
[4] gelijk ik nu doe, door 't zejnden eener gaave, die, met de dujsternis[4]
[5] daarin gevonden van veelen, U.E. geest, misschien, meer ver-
[6] moeijen dan vermaaken zal. Doch 't moest wel een donkre zin zijn,[6]
[7] die niet opklaarde, wanneer hij van de heldere straalen uwes
[8] scherpzightighen verstands, bescheenen wierde. En op dit gevoelen[8]
[9] verstout ik mij te hoopen, dat het betrachten mijns woords in[9]
[10] deezen, voor geenen ondienst zal toegereekent worden, aan eenen,
[11] die liever wenschte, zich met der daadt, dan met de pen, te
[12] teekenen,

[13] Mijn' Heere etc.

Waarschijnlijk toezending van de *Nederlandsche Historiën*. Hooft mocht blijkbaar wel enkele exemplaren cadeau geven, voordat het octrooi verleend was (30 augustus).

Eindnoten:

3 *de mijne:* mijn schuld (woordsp.).
4 *met...veelen:* door de duisternis die daarin (in de Ned. Hist.) door velen gevonden wordt.
6 *vermaaken:* plezier doen; *moest:* zou moeten; *een donkre zin zijn, die:* een duistere betekenis zijn, als die.
8 *scherpzightigh:* scherpziend.
op dit gevoelen: dit overwegende.
9 *het betrachten mijns woords:* het houden van mijn woord.

* Minuut. UBA II C 11.959.
Hs. halve blz. achterkant van *1106*.
Dat. Blijkens *1113* niet lang voor 29 aug. 1642; het jaartal 1642 lijkt er naderhand door Hooft op te zijn gezet.

1113 (*J. Coijmans aan P.C. Hooft*).

*

[1] Mijn Heere ende Neve

[2] Tot hier toe en hebbe van mijn gemoet niet connen vercrijgen, de
[3] handt op het pappier te stellen, om UE voor sijne beleeftheijt en
[4] gedachtenisse 't mijwaerts met een letterken te bedancken,[4]
[5] vreesende door mijne swacke penne, en cleen vernuft, UE brief van[5]
[6] vleijinge te beschuldigen, evenwel om niet te vervallen in meerder[6]
[7] faut, van, neffens onkundich, met recht oock voor ondanckbaer[7]
[8] gescholden te worden, soo verstoute mij t'selve mits desen hart-[8]
[9] vrundelijck te doen, UE versekerende, alhoewel mijne gedachten[9]
[10] noijt waren, om op dese wijse aen den boeck te geraken, dat
[11] denselven mij seer lief en willecom is geweest, verlangende naer[11]
[12] occasie, om mij bij UE integendeel met iet aengenaems te mogen[12]
[13] verschuldigen, om met der daet te bethoonen, dat UE[13]
[14] verobligeert hebt een persoon, die het voor geluck sal rekenen, hem[14]
[15] met UE gunste altijts te mogen schrijven en seggen[15]

[16] Mijn Heere ende Neve

[17] UE

[18] Alderootmoedichsten dienaer

[19] Jeronimo Coijmans.

[18] Beverwijck 29 Augusti

[19] 1642.

Waarschijnlijk dankbetuiging voor toezending van de *Nederlandsche Historiën*.

Eindnoten:

4 *gedachtenisse t' mijwaerts:* het feit dat u aan mij gedacht hebt, uw attentie (WNT *gedachtenis* 572).
5 *vreesende...beschuldigen:* omdat ik bang was, door (de tegenstelling met) mijn slechte stijl en eenvoudige geest, de schijn van vleierij op uw brief te laden.
6 *meerder:* groter.
7 *onkundich:* nl. in 't stellen.
8 *mits desen:* door deze brief.

* Origineel. KA CLXXIa^{c} 70.

9 *alhoewel mijne gedachten noijt waren om:* ofschoon ik er nooit op uit geweest ben.
11 *denselven:* boeck m. in dezelfde zin; *verlangende:* (zodat, terwijl) ik verlang.
12 *integendeel:* het zinsverband eist de bet. *wederkerig, om te reciproceren*, maar die staat niet in WNT, Mnl.Wdb., Oudemans, U.W., Kil.
13 *zich verschuldigen:* vergelden, maar de woordenboeken geven het gebruik als wederkerend ww. niet.
14 *verobligeert:* aan u verplicht, *hem:* zich.
15 *met UE gunste:* met uw verlof.
seggen: noemen.

1114 (*G. van Vosberghen aan P.C. Hooft*.)

*

[1] Mijn Heer

[2] Dese weke is eerst aenkunding gedaen[2]
[3] van het oerdeel dat de twee heeren int[3]
[4] leger bij sijn H[t] geweest sijnde gegeven hebben
[5] over twee stucken van uwe E Historie,
[6] het mijne over de twee andere mij mede
[7] in handen gestelt om te doersijen heb ick
[8] daerbij gevoucht, ende is oversulcx[8]
[9] huyden Octroy verleent opt geheele
[10] bouck, twelck oersaecke is dat ick[10]
[11] dus lange mijne antwoerde op uwe E
[12] brief vande 11 deses hebbe vuytgestelt,
[13] de druckfauten dije een vande selve heren
[14] op de cant vant stuck bij hem doersijen,
[15] gestelt heeft sijn van geenen Insichte,[15]
[16] uwe E sijn gegunt negentijen Jaeren[16]
[17] can ick de selve in anderen eenigen[17]
[18] dienst doen heeft mij te gebieden als[18]
[19] dije naer dienstvrunde*l* gebiedenis
[20] mij segge[20]

[21] Mijn Heer

[22] uwe E dienstbereijde

[23] G[s] van Vosberghen

[23] Inden Haege den 30 Aug 1642

Bericht over octrooiverlening voor de *Nederlandsche Historiën*.

Eindnoten:

2 *aenkunding:* mededeling.
3 *int...sijnde:* die in 't leger bij de Prins geweest zijn.
8 *ende is oversulcx:* en daarom is.
10 *twelck:* het feit dat de in r. 2 genoemde mededeling pas deze week ontvangen is.

* Origineel. UBL. Pap. 2.
T. Viermaal een komma toegevoegd.

15 *van geenen Insichte:* van geen belang (WNT *inzicht* 2218 V, VI).
16 *gegunt:* gegeven, verleend.
17 *can...doen:* als ik u in een andere zaak enigsz van dienst kan zijn.
18 *mij* (...) *als dije:* mij, omdat ik immers.
20 *segge:* noem.

1115 *Aen den Heere C. van Vosberghen, in den Haaghe.*

*

[1] Weleedele, gestrenge, hooghwijze, zeer voorzienighe Heere,

[2] Ik staa ten hooghste beschaamt oover mijn armoê, die zich niet
[3] alleen beroojt vindt van middel om de voorighe vrundschappen, en[3]
[4] zonderling deeze jongste, gemelt in U.Ed.Gestr. schrijven van den[4]
[5] 30[en] lestleeden, gereedelijk te verschuldighen; maar ook van hoope[5]
[6] tot emmermeer mij zoo veel beeter man te zien worden, dat ik de[6]
[7] eerlijkheit mijner inborst met betaaling van tien ten hondert zoude[7]
[8] kunnen bewijzen. Een bankbreuk, zeeker, slecht; en om nerghens[8]
[9] genaade te vinden, dan in de mildigheit van zoo een eedel gemoedt,
[10] als dat van U.Ed.Gestr. Dank hebbe 't geluk, dat mij deed vallen
[11] in handen, die frank genoegh zijn, om een' vollen kerfstok in 't[11]
[12] vuur te werpen, en zich te genoeghen met den ontfank van een
[13] hart, berejdt en overboodigh om zich te laaten bujghen en kneeden
[14] naar haar welbehaaghen: gelijk het geene, 't welk aan U.Ed.Gestr.[14]
[15] toëejghent,[15]

[16] Weleedele, etc.

[17] UEd. Gestr.

[18] Onderdaanste, ootmoedighste

[19] dienaar,

[20] P.C. Hóóft.

[19] T'Amsterdam, den 2[en]

[20] in Herfstmaant. 1642.

Dank voor de zorg voor het octrooi.

Eindnoten:

3 *voorighe vrundschappen:* vroegere blijken van vriendschap.
4 *zonderling:* vooral.
5 *gereedelijk te verschuldigen:* op redelijke, adequate wijze dankbaar te vergelden; *maar* (*zich ook beroojt vindt*) *van hope tot:* maar ook geen hoop heb.

* Minuut. UBA II C 11.586. - Afschr. KA CLXXIa[b] 138.

6 *beeter man worden:* beter bij kas raken (fig.).
7 *eerlijkheit:* deugd, betrouwbaarheid; *met betaaling:* zelfs maar met betaling.
8 *Een bankbreuk, zeeker, slecht:* Voorzeker, een bankroet heft alle schulden op (WNT *slechten* 1627 7).
11 *frank:* grootmoedig (WNT *frank*(*II*) 4665 4 (hapax)).
wie de stok waarop iedere schuld van de ander gekerfd staat, in 't vuur werpt, scheldt die schulden kwijt.
14 *haar:* van die handen, dus van Vosberghen; *het geene:* het hart.
15 *toëejghent:* opdraagt, schenkt.

1116 *Aen den Heere Franchojs Fagel, Eersten Raadt in den Hooghen Raade, in den Haaghe.*

*

[1] Ed[e] etc.

[2] Hoewel ik altijds van harte gewenscht heb, de goede ende ouwde
[3] geneeghenheit Uwer Ed. t'mijwaarts, te erkennen met bewijs van
[4] dankbaarheit in dingen van grooter gewight, het laat ondertussen[4]
[5] niet mij zeer lief te zijn, dat U. Ed. zich gewaardight, mijnen dienst
[6] te gebrujken in een' zaake zoo gering, als de geene, die mij wort
[7] aanbevolen bij U. Ed. welaangenaam schrijven van den xviij[en]
[8] deezer. Ende heb ik, dienvolghends, den geappoincteerden Joris
[9] Spiet geirne veroorloft, dat hij, dewijl hem zulx best geleeghen is,[9]
[10] zijn' woonplaats blijve houden tot Delft. Noopende de wachten,
[11] die doch niet zwaar zijn, ende meest om de wijze t'onderhouden,[11]
[12] zonder 's nachts eenighe schildwachten ujt te zetten, gedaan
[13] worden; heb ik hem gezejdt, dat ik eenighe zwaarigheit vond in
[14] hem daaraf te vrijen, ende dat hij de zijne diende te besteeden, om 't[14]
[15] onbenoeghen der geenen, te verhoeden, die gewoon zijn de zelve
[16] waar te neemen, ende zich dunken laaten, dat men hen, als meede[16]
[17] zeer zwak van leemte oft ouderdoom, niet min dan andren behoort
[18] te verschoonen. Niettemin, ten opmerke van de zonderlinge gunste[18]
[19] hem toegedraaghen van U. Ed. die mij daarmeede doet oordeelen,[19]
[20] dat hij een zeer eerlijk persoon moet zijn, zal ik oover mij neemen,[20]
[21] hem wachtvrij te houden. 'T welk U. Ed. gelieve hem bij
[22] geleeghenhejt bekent te maaken. Hij is, op gister, van hier naa[22]
[23] Mujde gegaan, om zich te doen aanteekenen op de rolle, bij de[23]
[24] Burghermeesters aldaar, op dat zij hem, gelijk anderen, ook
[25] booven zijn tractement, doen genieten het logijsgeldt. Van daar
[26] meint hij te rejzen naa IJselstein, om zijn appoinctement te
[27] vertoonen aan den schrijver oft solliciteur, door wien de[27]
[28] geappoincteerden hunne betaaling ontfangen.[28]

[29] Wijders, Mijn' heere, gelieve UEd. mij te goede te houden, dat ik
[30] U. Ed. bij deezen wel eerbiedelijk bid, mij te begunstighen met
[31] alle moghelijke vorderinge der zaaken, waa<r>af mijn Procureur,[31]
[32] brenger dezes, U. Ed. spreeken zal: gelijk ik bid den Almoghende,
[33] UEd. samt Mê Vrouwe U. Ed. gemaalinne, ende alle die U. Ed.
[34] lief zijn, in heilzaamen staate altijds te bewaaren, blijvende,
[35] Ed. etc.

* Minuut. UBA II C 11.587.

[36] U. Ed.

[37] Onderdaane, ootmoedighe

[38] dienaar,

[39] P.C. Hóóft.

[38] T'Amsterdam, 22

[39] Sep. 1642.

Fagel heeft een gunst voor een geappointeerde gevraagd, die Hooft, voor zover mogelijk, inwilligt. - Hij herinnert Fagel aan zijn processen voor de Hoge Raad.

Eindnoten:

4 *het* (voorl. ond.). Geen inversie, ondanks voorafgaande adverbiale bijzin.
9 *dewijl...is:* omdat dat hem het best schikt.
11 *doch:* overigens; *meest:* het meest, vooral; *wijze:* gewoonte, gebruik (Mnl. Wdb. *wise* 2679 10).
14 *vrijen:* vrijstellen.
dat hij de zijne diende te besteeden: dat hij zijn wachten (tegen vergoeding) moest uitbesteden;
't onbenoeghen...neemen: de ontevredenheid te voorkomen van de geappointeerden die hun wachtdienst wèl plegen te vervullen.
16 *zich dunken laeten:* er aanspraak op maken.
als meede...ouderdoom: daar ze ook erg zwak zijn door gebrekkigheid of ouderdom (WNT *leemte* 1263 1).
18 *ten opmerke van:* in aanmerking genomen; *zonderlinge gunste:* bijzondere genegenheid.
19 *daarmeede:* daardoor.
20 *eerlijk:* fatsoenlijk.
oover: op.
22 *bekent te maaken:* mede te delen.
23 *rolle:* lijst.
27 *solliciteur:* mil. ambtenaar die voorschotten op betalingen verstrekte.
28 *betaaling:* tractement.
31 *alle moghelijke:* alle die mogelijk is (nog niet: allerlei); *vordering:* bespoediging.

1117 *Eedele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermooghende Heeren, Mijne Heeren, de Eerste ende andere Raaden ende Meesteren van de Reekeninge der Graaflijkheit van Hollandt, In Den Haaghe*

*

(*Rekenkamer*: Den Bailliu van Goylandt Drost en Casteleyn tot Muyden P.C. Hóóft) loont

[1] Edele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermooghende
[2] Heeren,

[3] Deeze is om aan U.Ed.Mo. te richten de beraaming van de kosten
[4] der reparatie, noodigh te doen aan den Hujze te Mujde, in deezen
[5] loopenden jaare; met weleerbiedigh verzoek, dat U.Ed.Mo. goede
[6] geliefte zij, orde tot het doen derzelve te verleenen. In ver-
[7] wachting van 't welke, ik God den Almooghende bid, U.Ed.Mo. in
[8] gelukzalighe regeeringe altijds te bewaaren; ende in haare goede
[9] gunste,

[10] Edele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermooghende
[11] Heeren,

[14] Uwer Ed. Mo.

[15] Onderdaanen, dienstwillighen,

[16] P.C. Hóóft.

[15] T' Amsterdam, iij[en] Octob.

[16] 1642.

* Origineel. ARA. Archief van de Rekenkamer der Domeinen in Holland. Ingekomen stukken 482.
Hs. dubbel vel, ingeknipt.

1118 (*W. Schuijl aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Eedele Eerentfeste wijse Heer.

[2] Het lofboeckien der Uijlen hadde naer gelaeten, UEd op behoir-[2]
[3] lijcken tijt te behandighen, niet als door onachtsaemheijt verleijdt,[3]
[4] maer wt lust achter gehouden, om met beeter gemack tonder-[4]
[5] soecken, watter meer wt te leeren was als dat d'Uijlen beter bij
[6] nacht, als bij daegh sien, maer alsoo ick hier op mijn huijs comende,
[7] wat anders te plujsen vondt, ende UEd mij belast hadde, hem dit
[8] welgedachte werck, sonder tijt verlies weder te laeten toecomen,[8]
[9] hebber mijnen lust niet volcomentlijcken in connen boeten, maer[9]
[10] alleen ter loops connen bemercken, dat daer inne als in eenen seer
[11] schonen spieghel, claerlijcker ende naeckter verthoont worden,
[12] alle d'eijgenschappen ende deugden der Uijlen, als oijt bij eenighe
[13] andere meesters is gedaen worden, daerover hij oock boven alle die[13]
[14] van dese vogelen geschreven hebben t' achten is. Ick bedancke UEd.
[15] voor de leeninghe vant voors[e] werck, ende soo ick daertegens ijets[15]
[16] hadde, dat van UEd smaeck waere, soudt mij eere doen, daer over te
[17] gebieden. Waervan eenmael tgeluck verwachtende, bidde Godt, UE
[18] Eedele Eerentfeste wijse Heer

[19] met alle die vanden Ed[n] huijse te nemen in sijn heijlighe bescher-[19]
[20] minghe ende blijve

[21] Op Deveren den 13 October[21]

[22] in d'uijlevlucht *a* 1642[22]

[21] UEd. dienstw[e] dienaer

[22] W. Schuijl.

Schuijl stuurt Goddaeus' *Ululae laus*, dat hij van Hooft te leen had, terug.

Eindnoten:

2 *Het lofboeckien der Uijlen:* Conradus Goddaeus' *Ululae laus*, vgl. *1137; Het lofboeckien...behandighen:* Ik had nagelaten, u het lofboekje te rechter tijd te doen toekomen.

* Origineel. KA CLXXIa[c] 71.

3 *niet...verleijdt:* niet zozeer omdat ik door achteloosheid van de goede weg afgeraakt was.
4 *maer wt lust achtergehouden:* als wel omdat ik het voor mijn plezier nog wat gehouden had (WNT *als* 242 b β 2e al.).
met beeter gemack: meer op mijn gemak.
8 *welgedacht:* (met lof) genoemd.
9 *hebber...boeten:* heb ik mijn begeerte ernaar niet helemaal kunnen verzadigen.
13 *daerover:* waarom.
hij, nl. Goddaeus.
15 *daertegens:* in ruil, daartegenover; *soudt* (*gij*).
19 *alle die van den Ed^n^ huijse:* al Uw Edelheids huisgenoten (familieleden).
21 Dever(en) was een kasteel in de omgeving van Lisse, nUEen ruïne.
22 *in d'uijlevlucht:* 's avonds.

1119 *Weleedelen, gestrengen, manhaften Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadsheere haarder Hoogheit van Hessen, in de Nieuwe Houtstraat, In Den Haaghe.*

*

(*v. Wickev*: 18 Ott[e] 1642 M. le Dross[t] Hooft)

Met drie koppels patrijzen
dus gemerkt. R.W.

L.

[1] Mijn' Heere, ende Neeve,

[2] Hoewel mij laastmaals de eere van U. Ed. Gestr. jeeghenwoordig-
[3] heit op een' maatlijke maaltijdt niet gebeuren moght; zoo zie ik[3]
[4] nochtans, door haar kort verzoek, dat met al te droogh een'[4]
[5] bewelkooming erkent werd, mij verplicht tot eenigh weederver-[5]
[6] zoek. Ende, bij mangel van geleeghenheit om zelf 't zelve te doen,[6]
[7] vind ik (gelijk de Sellebroêrs, bij gebrek van broodt, korsten van[7]
[8] pasteijen eeten) mij benoodight, het door andren te bestellen, op[8]
[9] zijn groot meesters, *more principatus, per nuncios visentis*. Ik zend[9]
[10] nochtans geen' *centum oratores*, gelijk 't wel behoorde, *sed sex tantum*.[10]
[11] Indien zij zwijghen, U. Ed. Gestr. gelieve te gelooven, dat het[11]
[12] geschiedt oovermits d'onuitspreeklijkheit van hunne boodschap,
[13] als bestaande in 't verklaaren van hunnes afzenders eindelooze[13]
[14] geneeghenheit, om met werken waar te maaken, dat hij is,[14]

[15] Mijn' Heere, ende Neeve,

[16] U. Ed. Gestr.

[17] Onderdaanste, ootmoedighste

[18] dienaar,

[19] P.C. Hóóft.

[20] Mê Vrouwe, U. Ed. Gestr. gemaalinne, zal, met verlof van U. Ed.
[21] Gestr. hier de ootmoedighe gebiedenis en handtkus van mij, de
[22] mijne, ende onze dochters vinden.

* Origineel. UBA II C 13.193.

Uitnodiging.

Eindnoten:

3 *maatlijke:* matige (zelfkleinering).
4 *kort verzoek:* v.W. heeft Hooft blijkbaar onverwachts een kort bezoek gebracht.
5 *een verzoek erkennen:* dankbaarheid voor een bezoek tonen.
weederverzoek: tegenbezoek.
6 *'t zelve:* dat.
7 zijn plaatsvervangers zijn veel beter dan hijzelf, zoals korsten van pasteien beter zijn dan het brood dat zij, volgens deze bewering, soms vervangen; Sellebroers, Cellisten of Alexianen: lekebroeders die zich aan ziekenverpleging wijden.
8 *het...bestellen:* het (tegenbezoek) door anderen te doen verzorgen.
9 *op zijn groot meesters:* als een machthebber; *more etc.:* naar trant van keizerschap, dat zijn zieken door boden slechts opzoekt. Tacitus, *Agricola* 43, 2.
10 *centum oratores:* honderd vredesboôn. Vergilius, *Aeneis* 7, 153; *sed sex tantum:* maar zes slechts.
11 *zwijghen*, nl. de oratores, nl. de patrijzen.
13 *verklaaren:* verkondigen.
14 *geneegenheit:* geneigdheid, bereidheid; *werken:* daden.

1120 *Aan Hans Harmanszoon de Vries, Burgherm^r tot Harlingen.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] U.E. schrijven van 21 Sep. heb ik al oover een wijle wel ontfangen,[2]
[3] met de kaarte, ende de 16 gl kosten daarvoor goedt gedaan aan mij-[3]
[4] nen zwaagher Joost Baak. Den brief van eighendoom en d'obligatie[4]
[5] wilde ik wel dat U.E. aldaar behouden had, alzoo ik de zelve doch
[6] weeder zal moeten aan U.E. zenden teeghens den dagh der laatste
[7] paaije. Koomende nu gisteravondt hier van Lejde en ujt den[7]
[8] Haaghe, vond ik den uwen, waarbij U.E. mij verwittight, dat
[9] d'Ed. Mo. H.H. gedeputeerde Staaten geresolveert hebben mijn
[10] ende andre landen van gelijke soorte te doen meeten. Ik heb
[11] daarteeghens niet te zeggen, alzoo in de koopvoorwaarden bedon-[11]
[12] gen is, dat men 't gedooghen moet; ende ben wel te vreede 't geen[12]
[13] bevonden wort bij meetinge oover de hondert ponden maaten, te[13]
[14] betaalen. Maar alzoo ik verstaan heb ujt den hujsman dat 'er een[14]
[15] deel rieds, wels, ende waaters laastmaals meede in gemeeten is, 't[15]
[16] welk voor geen landt kan gereekent worden; zoo zal U.E. ge-
[17] lieven, ujt mijnen naame, aan hunne Ed. Mo. te vertoonen, dat haar
[18] gelieve aanschouw daarop te neemen, als naar behooren. Wijders,[18]
[19] alzoo mij verkoft zijn hondert ponden maaten binnen de Wellen,
[20] ende de voorzejde hujsman mij verklaart heeft, gelijk ook van mij
[21] bevonden is, een groot deel van 't landt geleeghen te zijn bujten de
[22] Wellen, ende veel slechter dan 't geene daar binnen lejt, zoo zal
[23] U.E. gelieven teffens, met alle eerbiedenis te verzoeken, dat hunner
[24] Ed. Mo. goede geliefte zij, mij de volle hondert ponden maaten te
[25] leeveren binnen de Wellen, ofte immers op 't geene daar bujten[25]
[26] lejdt, te laaten korten aan de kooppenningen, zooveel als het bij
[27] wettighe taxatie zal bevonden worden slechter te weezen, dan 't
[28] geene dat binnen de Wellen lejt, gelijk de reedene vereischt. Ende
[29] verwachtende hierop U.E. weedervaaren ende antwoordt met den[29]
[30] allereerste, omme mij daarnaar, in 't verzorghen der resteerende[30]
[31] kooppenningen te moghen richten, beveel ik dezelve, neevens
[32] gebiedenis, ook aan mijn' Heere Bruinsma, met alle die U.E. lief
[33] zijn, den Almoghende; blijvende,

[34] Ujt Amsterdam. 31 Octob.

[35] 1642.

* Minuut. UBA II C 11.588.

[34] U.E. Weldienstw[e]

[35] P.C. Hóóft.

De verkoping van geseculariseerde kloostergoederen, die Friesland tot delging van schulden laat houden (*1035*), heeft plaats gehad op 15 juni, 29 juni en 13 juli 1640 oude stijl. In de gedrukte catalogus 'Register van de Clooster Meyers, wiens plaatsen vercocht zullen worden enz.', aanwezig op het Rijksarchief te Leeuwarden, staat op fol. F 3: '*Wonseradeel* / Hartwert / 292 Harmen Goslijer ende Tjaerd Reen / 100 pondematen binnen de Wellen / het Priesters Hoff / ende Nieuwe Abts-hoff' (in margine bijgeschreven '88-', hetgeen betekent dat deze kavel voor *f* 8800 gegaan is).

In 1642 laten Ged. Staten de goederen nameten. Natuurlijk liggen er niet precies 100 pondematen binnen de 'wellen' en ontstaat er kwestie over het al of niet meemeten van water, riet enz. Vgl. *1153* en verder het alfabetische register in voce *Friesland enz.*

Eindnoten:

2 *wel:* in orde.
3 *kaarte:* van het gekochte land; *goedt gedaan:* terugbetaald (Baak had blijkbaar voorgeschoten).
4 *brief van eighendoom:* de grosse van de koopakte.
7 *paaije:* betaling (die in termijnen plaatshad).
11 *niet:* niets.
12 *te vreede:* bereid.
13 *oover:* meer (te zijn) dan; *pondemaat:* oude Friese vlaktemaat = 36 3/4 are.
14 *den hujsman:* de boer, nl. Reen: Goslijer wordt verder niet vermeld.
15 *een deel:* een zekere hoeveelheid; *wel:* gegraven kolk.
18 *aanschouw neemen op:* overwegen (WNT *aanschouw* 297 2).
25 *immers:* althans.
29 *met den allereerste:* zo spoedig mogelijk.
30 *verzorghen:* gereedmaken.

1121 (*C. Barlaeus aan J. van der Burgh*.)

*

....

[1] Indicta sunt amicorum comitia Muydae, post dies bis septem. Ses-
[2] siones habebimus dierum aliquot. Synodus erit provincialis non
[3] nationalis. Solum ex Hollandia advocabuntur viri docti, gravesque.[3]
[4] Haga duo, Alcmaria Pontifex femina, Amstelodamo Alopecius, et[4]
[5] lentus Empirici refutator, et γυναικοκρατουμενος (*muliebri imperio*[5]
[6] *subjectus*) scriptor. non adscribo nomina, quae divinatione facilè est
[7] assequi. Non erit sermo de excussis Iaponia mercatoribus nostris,[7]
[8] aut dedita Perpennia, aut captis in mari Libyco navibus, verum de[8]
[9] studiis solummodo. De successUEt eventu tanti Synedrii faciam te[9]
[10] certiorem. Nullis scribemus Anathema, nisi duris et siccis. -

[11] Amstel.ipsis Cal. Nov. 1642.

VERTALING

Aangekondigd werd een convent van de vrienden te Muyden, over tweemaal zeven dagen. Sessies zullen we hebben, die vrij wat dagen gaan duren. De Synode zal een Provinciale zijn, niet Nationale. Uitsluitend uit Holland zullen worden bescheiden mannen van geleerdheid en gezag. Twee uit Den Haag, uit Alkmaar iemand van de vrouwelijke kunne, een Pausinne, uit Amsterdam ene Vulpius, dan de trage weerlegger van Empiricus, en een γυναικοκρατουμενος (onder vrouwelijke souvereiniteit geplaatste) stadsschrijver. Ik schrijf de namen niet bij: het valt niet zwaar, door conjectuur ze te raden. Er zal niet zijn een revelkal over kooplui van ons, weggejaagd uit Japannerland, of de overgaaf van Perpignan, of schepen, prijsverklaard in de zeeën aan Afrika's noordkust, maar enkel en uitsluitend over wetenschappelijk bedrijf. Inzake slagen en uitkomst van zo gewichtig Sanhedrin zal ik u op de hoogte houden. Generlei lieden zullen wij een Banbul uitschrijven behoudens den wrangen en drogen.

Amsterdam, op den kop af 1 november 1642.

Eindnoten:

3 Huygens en v. Wickevoort.
4 Tesselschade; G.J. Vossius; het Grieks αλωπηξ = Latijn vulpes = vos.
5 Van Baerle wordt door Huygens reeds in een brief van 23 maart 1636 verontschuldigd voor den tragen voortgang van een werk over Sextus Empiricus, wijsgerig sceptisch arts († 180 na C.).
7 omstreeks deze tijd dwongen de Japanners de Nederlandse kooplieden, hun handel te concentreren op het eilandje Decima.
8 Perpignan werd 9 september 1642 aan den koning van Frankrijk overgegeven.

* Barl. Epist no. 457.

9 *synédrion* (Gr.) = vergadering, hoogste Joodse regerings- en rechtscollege. Evenals *synodus* (r. 2) schertsend voor de samenkomst te Muiden gebruikt (*synode* ook in Huygens' brief van 11 nov. 1642 aan J. van der Burgh.).

1122 *Weleedelen, gestrengen, manhaften Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadsheere haarder Hoogheit van Hessen, in de Nieuwe Houtstraat, In Den Haaghe.*

*

(*v. Wickev.*: 3 Nov[e] 1642 M. Hooft)
L.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Ik twijfel bijkans, oft deeze 't geluk hebben zal van U. Ed. Gestr.
[3] aan te treffen; dewijl 't mij zelve, nocht laastmaals in den Haaghe,[3]
[4] nocht seedert hier moght gebeuren. Wij vonden niettemin aldaar
[5] U. Ed. Gestr. lieve helfte, en genooten, van haare beleeftheit, heele[5]
[6] siere, die dubbel geweest zouw zijn, zonder mangel der sause van
[7] U. Ed. Gestr. jeeghenwoordigheit. Bij die geleeghenheit, maand' ik
[8] mondelings den Heer van Zuilichom, om voldoening zijner
[9] belofte, ook van weeghe mijner Hujsvrouwe, die al wat hoogh[9]
[10] spreekt,

Precibusque minas regaliter addit.[11]

[12] Want zij praat van zijn bondtschrift ter burze te doen veilen: tot[12]
[13] welke verkleening zijn' Ed. Gestr. het niet zal laaten komen; zoo ik[13]
[14] vertrouw; te meer, mits de zelve zich eenighszins geneeghen
[15] toonde tot een' rejze naa Amsterdam, om zeekre nieuwe vondt van[15]
[16] waatermoolens te bezightighen. Waarop ik gezeidt heb, 't besluit
[17] zijner Ed. Gestr. door d'uwe, te zullen verwachten. U. Ed. Gestr.[17]
[18] gelieve dan aanstendighlijk te verzoeken, dat de zijne gedient zij[18]
[19] (indien niet met tot Mujde, dewijl 't zoo laat in 't jaar schiet) ten[19]
[20] minste met alhier t'onzen hujze haare herbergh te neemen: gelijk ik
[21] meede U. Ed. Gestr. bid te doen, met Mê Vrouwe haar gemaalin-
[22] ne, teeghens de bruiloftfeest van Joffr[e] Barlaeus: aangemerkt het[22]
[23] alsdan t'haaren hujze te onleedigh zal zijn. Zoo U. Ed. Gestr. mij[23]
[24] den tijdt der herwaartskoomste van zijne ende U. Ed. Gestr. (want
[25] ik hoop, dat d'eene der andre zal gezelschap houden) laat weeten,[25]
[26] ik zal ook Joffr[e] Tesselscha, daarteeghens verdaghvaarden:[26]
[27] blijvende, in allen gevalle,

[28] Mijn' Heere ende Neeve,

* Origineel. UBA II C 13.191.

[29] U. Ed. Gestr.

[30] Onderdaanste, ootmoedighste

[31] dienaar,

[32] P.C. Hóóft.

[31] T'Amsterdam, ij[en] Nov.

[32] 1642.

[33] Aan Mê Vrouwe, onze welwaarde Nichte, gebieden zich, met
[34] U. Ed. Gestr. verlof, wel hartelijk, ik ende mijn' hujsvrouw, met
[35] dankzegging voor de eere en 't goedt onthaal, laastmaals ontfangen,
[36] en beede, dat haare Ed. gelieve te denken aan de boodtschap,
[37] waarmeê de mijne zich verstout heeft haare Ed. te moeijen, te
[38] weeten van de perruik. Wij kussen in alle eerbiedenis haare handen.[38]

Uitnodigingen.

Eindnoten:

3 *dewijl:* terwijl, met de bijbetekenis *omdat*, vgl. r. 19; *'t:* het aantreffen.
5 *beleeftheit:* goedheid; *heele siere:* buitengewoon onthaal (WNT *heel* (*III*) 263 α).
9 *belofte:* nl. van een bezoek.
die al wat hoogh spreekt: die nogal hoog van de toren blaast.
11 *Precibus etc.:* Maar aan smeekbeden paart despotisch hij dreiging. Ovidius, *Metamorphoses* 2, 397.
12 *zij praat van:* zij spreekt erover; *bondtschrift:* obligatie.
13 *verkleening:* smaad.
15 *vondt:* uitgevonden soort, nieuwigheid.
17 *d'uwe:* uwe edele gestrengheid; *door d'uwe:* via u.
18 *aanstendighlijk:* dringend.
de zijne (zijne edele gestrengheid, hij) *gedient...neemen:* indien het hem behage, zo al niet te Muiden (omdat het zo laat in 't jaar loopt), dan tenminste hier bij ons te logeren.
19 *dewijl:* nu, vgl. r. 3.
22 *aangemerkt:* aangezien.
23 *onleedigh:* druk. Van Baerle's oudste dochter Adriana, 28 october 1642 ondertrouwd met Carel de Wolff.
25 *d'eene der andre:* de ene gestrengheid de andere (Huygens en Van Wickevoort).
26 *daarteeghens:* tegen die tijd.
38 *perruik:* pruik.

1123 *Aan den zelven* (*H.H. de Vries*).

*

[1] Ik schrijf hem genoeghzaam 't zelfste, mit<s> hij mij noch niet[1]
[2] gëantwoordt heeft.

[3] T'Amsterdam. 11 Nov. 1642.

Eindnoten:

1 *genoeghzaam:* nagenoeg; *mits:* omdat.

* Gedenkenis. UBA II C 11.588.

1124 (*C. Barlaeus aan C. Huygens*).

*

....

[1] Aderunt Hoofdius et Vicofortius, nota Tibi nomina. Quod
[2] Muydae agendum fuit, peragemus domi nostrae. Accedit nuptijs a
[3] tua presentia splendor. philosophabimur, iocabimur, epulabimur
[4] pöetarum more, partiemur personas, alter Cupidinem, alter Iocum,
[5] alter Juventam aget.

[6] ....

[7] 11 Nov. 1642.

VERTALING

....

Present zullen zijn Hooft en Van Wickevoort, u bekende namen. Wat te Muijden had moeten worden uitgevoerd, zullen wij volvoeren in ons eigen huis. Het bruiloftsfeest zal door uw tegenwoordigheid glans worden bijgezet: we zullen philosopheren, schertsen, maaltijd houden naar de wijs van dichters, de rollen verdelen, de een zal den Mingod, de ander de Luimigheid, een derde de Jeugd spelen.

....

11 november 1642.

* Origineel. UBL. Hug. 37.156.

1125 *Aan den zelven Burgherm^r tot Harlingen.*

*

[1] Ik schrijf hem, dat [dat] ik noch geen antwoordt heb, op mijne twee
[2] voorighe brieven van 31 Oct. en 11 Nov. ende vorder dat hij
[3] antwoorde. 17 Novemb. 1642.

[4] T'Amsterdam.

* G. UBA II C 11.589.

1126 (*Franciscus Martinius aan Joannes Wilhelmus Wendbejel*.)

*

[1] .....

[2] Dici autem vix potest, quanto desiderio tenear videndi Historiam[2]
[3] Batavicam Heroïs Mudensis. Occidunt me Typographi morando.[3]
[4] Vellem, ut felix ille Accusator hanc cum Augusti foro accusaret.
[5] Sic enim absolveretur. Quanquam, per caput Hoofdii stare, non
[6] credo, quo minus prodet, sed per manus ignavorum Typothe-
[7] tarum.

[8] .....

[9] 15 November 1642.

VERTALING

...
In woorden echter is het nauwelijks uit te drukken, door hoe groot verlangen ik bezeten ben, de Nederlandsche Historie te zien van den Heros van Muiden. Ik erger mij dood aan de Letterzetters om hun talmen. Ik had wel gewild, dat die succesvolle Verklager tegen deze Historie een klacht had ingediend voor de vierschaar van Augustus. Want in dit geval zou vrijspraak gevolgd zijn. Trouwens, dat het aan het hoofd van Hooft zou liggen, dat het werk maar niet van de pers komt, geloof ik niet, dat zal wel liggen aan de hand van lakse Letterzetters.
15 november 1642.
.....

Franciscus Martinius, 1611-1653, geboren te Kampen, leerling van de Latijnse school aldaar 1627-1631, theol. stud. te Leiden 1631-1635, leraar Lat. school Kampen 1635-1637, predikant te Epe 1638-1653. Nederlands en Latijns dichter; zijn Latijnse brieven zijn in 1654 door zijn weduwe uitgegeven. Zie NNBW VII, 843. Deze brief is gericht aan zijn vereerde rector Joannes Wilhelmus Wendbejel (rector Campensis 1623-1652). Vgl. *1265*.

Eindnoten:

2 Typographi, nl. van Louys Elzevier, te Amsterdam.
3 Accusator, misschien die van Oldenbarnevelt?

* Francisci Martinii, concionatoris, dum viveret, Epensis, *Epistolae ad Amicos, praesertim Campenses* (ed. Vidua Anna Verhagen). Harderwijk 1653, 12^{o}, p. 363.
Dat. 25 november 1642 n.s.

1127 *Eedelen, gestrengen, Welwijzen, zeer voorzienighen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt van haar' Hoogheit van Hessen, in de Nieuwe Houtstraat, In Den Haaghe*[*]

*
Hierbij een kas met boeken, van dit merk. W. Vracht ende brengloon is betaalt.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Vertrouwende dat U. Ed. Gestr. volghends haare gewoonlijke
[3] beleeftheit, mij deeze aanmoeijenis te goede zal houden, zeind ik[3]
[4] hierneevens de boeken, waaraf ik haar gesprooken heb, wel
[5] dienstelijk verzoekende, dat haar gelieve de zelve te doen bestellen,
[6] naar lujdt der opschriften van de brieven, daarbij gevoeght. Aan[6]
[7] den Heere van Zuilichem schrijf ik met vermaan van de boodschap[7]
[8] mondelinx te doen door U. Ed. Gestrengheit, aan de zijne,[8]
[9] noopende het verschijnen alhier, op Zondagh naastkoomende, om
[10] de vijftiende verjaaring onzer bruilofte te helpen houden. Indien
[11] U. Ed. Gestr. en de zijne tijdt daartoe kunnen vinden, ende neevens
[12] Mê Vrouwe, U. Ed. Gestr. gemaalinne ons die eere doen, wij zullen[12]
[13] ons inbeelden dat het een goedt voorteeken van gelukkighen
[14] voortgank onzes huwelijx zal weezen. Ende in verwachting van[14]
[15] dien, gebiedt zich, op 't needrighste, in haare beste gunste,

[16] Mijn' Heere ende Neeve,

[17] U. Ed. Gestr.

[18] Onderdaanste, ootmoedighste

[19] dienaar,

[20] P.C. Hóóft.

[21] Mijn' Hujsvrouw kust, neevens mij, met verlof van U. Ed. Gestr.
[22] wel eerbiedighlijk de handen van Mê Vrouwe, U. Ed. waarde
[23] helfte.

[24] T'Amsterdam, 27 Novemb. 1642.

* Origineel. UBA II C 13.192.

Hooft zendt boeken, en een uitnodiging tot het meevieren van zijn trouwdag.

25 Constantijn Huygens met zijn kinderen

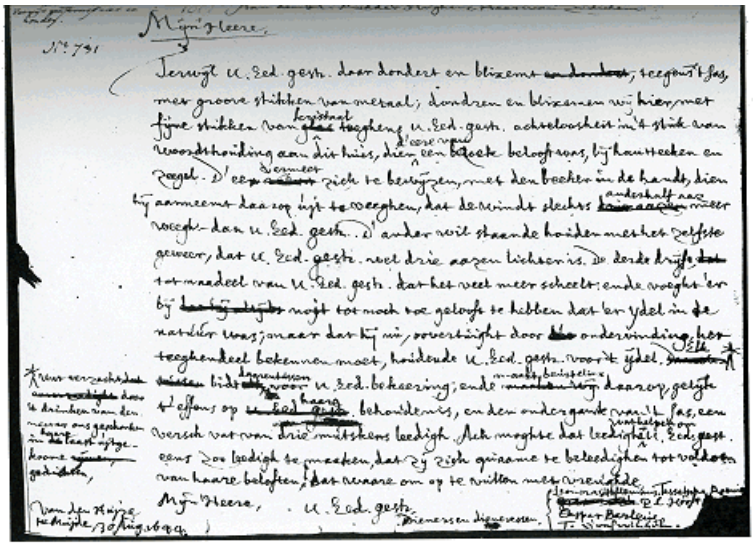

26 Brief van Hooft en zijn gasten aan Huygens (fragment)

Eindnoten:

* *adres kas:* kist.
3 *beleeftheit:* vriendelijkheid, welwillendheid, goedheid; *deeze aenmoeijenis:* dit lastigvallen.
6 *naar lujdt der opschriften:* volgens hetgeen de adressen zeggen.
7 *vermaan...zijne:* bericht over de boodschap die gij hem mondeling zult overbrengen.
8 *de zijne* (ook r. 11): zijne edele gestrengheid.
12 *wij zullen ons inbeelden:* dan zullen wij geloven, de verwachting koesteren.
14 *voortgank:* vervolg, toekomst.

1128 *Aan Burghermeesteren van Naarde.*

*

[1] Eerzaame etc.

[2] Op U.E.E. schrijven van den 29[en] lestleden, gelieve te verstaan, dat[2]
[3] 's heeren recht is tweederleij: het eene crimineel, van zaaken,[3]
[4] waaroover straffe aan lijf oft lidt, oft bij bannissement gëeischt
[5] wort; in de welke, bujten twijfel gansch Goejlandt aan de vier-[5]
[6] schaar van Naarde is onderworpen: het andere civijl, ende van[6]
[7] zaaken, waaroover men enkle geldtstraf ejscht, dewelke (gelijk
[8] U.E.E. bekent is) ter kennisse van scheepenen der dorpen, daar zij[8]
[9] voorvallen, behooren, ende van ouwds her gestaan hebben,
[10] wordende nochtans meede genoemt 's heeren zaaken, ten opmerke[10]
[11] dat de Baliuw oft schout der plaatse de boeten eischt ujt naame der
[12] Hooghe Ooverigheit; ende hierop slaat het punt der bëeedighinge
[13] van scheepenen tot Hujzen. Indien nu ijemandt pooght aan de
[14] Rechtspraak uwer vierschaare indraght te doen, ende zaaken van[14]
[15] Crime voor scheepenen van eenigh dorp te betrekken, ik ben[15]
[16] berejdt, ende ook bij eede verplicht, U.E.E. daarteeghens de handt
[17] te bieden. Maar de zelfste eedt zoude mij verbieden den dorpen
[18] hunne Rechtspraak in 's heeren civile zaaken t'onttrekken: 't welk
[19] ik ook achte U.E.E. meeninge geenszins te weezen. Gelieft het ook[19]
[20] U.E.E. hieraf naader ende mondelings met mij te handelen, dat zal
[21] niet wel kunnen geschieden voor in 't eerst der naastkoomende[21]
[22] weeke, alzoo ik heeden naa Delft rejze, alwaar mijn Neef Van der[22]
[23] Meer, wijlen man van mijn' nichte Tholinx, dochter mijner zuster
[24] is overleeden, ende zijn lichaam ter aarde te besteeden. God zij[24]
[25] zijner ziele genaadigh, ende houde U.E.E.

[26] Eerzaame, etc.

[27] in schut ende scherm bevoolen, naar wensch van

[28] T'Amsterdam, den j[en]

[29] Decemb. 1642.

[28] U.E.E. goeden vriendt[28]

[29] P.C. Hóóft.

* Minuut. UBA II C 11.589.

Het bestuur van Naarden dreigt er aanstoot aan te nemen, dat de schepenen van een dorp in Gooiland (Huizen) uit naam van de grafelijkheid beëdigd worden. Hooft legt uit, dat, hoewel die schepenen alleen in civiele zaken rechtspreken,

de eis toch altijd gesteld wordt namens de grafelijkheid: daarom heet ook dit onderdeel van de rechtspraak ‘'s heeren recht’.

Eindnoten:

2 *gelieve te verstaan:* weest zo goed te begrijpen.
3 *van:* betreffende (zo ook r. 6).
5 *bujten twijfel:* waaraan door niemand getwijfeld wordt.
6 *civijl:* het civiele recht omvat burgerlijke zaken (‘vrijwillige rechtspraak’) en strafzaken waarin geen zwaardere straf dan boete geëist kon worden.
8 *ter kennisse staan, behooren:* tot de kennisneming, de bevoegdheid behooren.
10 *wordende...genoemt:* terwijl zij toch ook worden genoemd.
ten opmerke dat: uithoofde van het feit dat.
14 *indraght doen:* afbreuk doen (WNT *indracht* 1565 1); *zaaken van Crime:* criminele zaken, waarin lijfstraf of verbanning geëist kon worden.
15 *betrekken:* brengen, aanhangig maken.
19 *meeninge:* bedoeling.
21 *niet wel:* niet goed.
22 Neef van der Meer: Cornelis van der Meer, vgl. dl. I blz. 893 stamboomdeel *Hooft* sub BB.
24 *ende* (...) *besteeden:* om (...) te bestellen (WNT *besteden* 2118 B 2). De zin derailleert bij *ende*.
28 *goeden vriendt:* welwillende betiteling van een ondergeschikte ambtsdrager, dorpsregent enz.

1129 (*B. Conders van Helpen aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Hooghwaarde Here.

[2] Ik wasch een moor, indien ik onwaardige poog' waardigen dank te[2]
[3] zeggen voor d'onwaardeerlikke Nederlandtsche Historien, mij
[4] door den heere Ridder *van Wickefort* gedaan behandigen. Ik zoude[4]
[5] qualik met mijn hooft bewaart zijn, indien ik de aardige ziel =[5]
[6] schepselen van den *Groten Hooft* niet in meerder waarde hield, als al
[7] de grote rijkdommen van Oost ofte Westindien. Dit klein getal van
[8] ongezouten woorden zal dan zonder zeggen zeggen, dat ik mij aan[8]
[9] uwe Ed[ts]: ongemeine heusheidt ten hooghsten verbonden houd,[9]
[10] ende dat ik den Schepper bidden zal om zoo veel gelegenheidt, als
[11] ik heb genegenheidt om uwe Ed[t]: met lijf en ziel te dienen, als[11]
[12] zijnde

[13] Hooghwaarde Here

[14] Uwe Ed[ts]

[15] Hoochverplichten dienaar

[16] Bern: Conders van Helpen.

[17] Hage desen 1[en] van Wintermaandt 1642.

J[r] Bernhard Co(e)nders van Helpen, ridder, 1601-1678, heer tot Fraem, Huisinghe enz. enz., president van de Ommelanden enz., afgev. ter S.G., ambassadeur, staatsman, plaatselijk despoot, alchimist van internationale bekendheid (NNBW VI 317), dankt voor toezending van de *Nederlandsche Historiën*.

Eindnoten:

2 *Ik wasch een moor:* Ik probeer iets onmogelijks te doen (‘Het is de Moriaan geschuurd, gewassen’, volgens Stoett II 47 al middeleeuws).
4 *mij door* (...) *gedaan behandigen:* die men (UEd?) (mij door (...) heeft laten overhandigen.
5 *qualik met mijn hooft bewaart:* slecht van een hoofd voorzien (WNT *bewaren* 2380 5).
8 *ongezouten:* eerlijke; *zonder zeggen:* zonder spreken.
9 *ongemeine heusheidt:* uitzonderlijke beleefdheid.
11 *als zijnde:* daar ik ben.

* Origineel. UBL Pap. 2.

1130 (*D. Graswinckel aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Mijn heer

[2] Het heeft UE.Ed: belieft mij met de daed selffs te doen gevoelen[2]
[3] dat het weesen vande gansche Christen werelt, met eeuwich
[4] duijrige weldaed aen sich te verplichten, denselven alsoe licht om
[5] doen is, als het is mij ende mijne onvermogentheijt, door soe wel te
[6] groote als onverdiende beleeftheijt, in het onghereed te brengen.
[7] Edoch sulcx is den geenen dewelcke neffens U.E.Ed. de siele op een[7]
[8] goede plaets hebben, aengebooren, dat sij, in volstandigheijt van[8]
[9] anderen wel te doen, sonder ommesien voorts vaeren, gunst op
[10] gunst hopen, t' nevens staende verbij schieten, ten topwaerts[10]
[11] stijgen, ende als alles off achter de rugge gelaeten is, ofte nijet[11]
[12] anders als van om hoogh ende benedens voets aengesien en kan
[13] werden, sich selven in het laetste aen te grijpen, sich selven nergens[13]
[14] in wangelijck te willen sijn, te verwinnen, ende soe veel doenlijck,[14]
[15] hem aldernaest te volgen, dien wij nijet minder om sijne goed-
[16] dadigheijts wille lieven, als wij hem eeren ende ontsien wegens
[17] sijns machts oneijndelijckheijt. Rond ende uijtborstich sprekende,[17]
[18] vinde ick mij, als ick mijn oogen slae op alles, soe wes mij van tijde[18]
[19] te tijde, door U.E.E. goede jonste, en toeghekomen, en bejegent[19]
[20] is, soe seer overtuijght; dat ick met eenen stom sij, jae selfs oock tot[20]
[21] daer en toe verbluft, dat, ten waere ick mij selve bereijt ende[21]
[22] over volboodigh erkende tot alle trouwe, dienst, ende danck-
[23] baerheijt, mij oock ondanckbaer soude hebben te noemen: ende dat[23]
[24] met reeden. Soe wie nijet en weet, dat het booven ende buijten[24]
[25] allen danck ende bedanckens macht is, t' gunt U.E Ed: mij nu[25]
[26] verwaerdicht heeft toe te schicken, die en kan geen redelijck
[27] mensch sijn. Het sij men sie op de hooghwaerdicheijt vande stoffe,[27]
[28] selfstandigheijt van een onverbroocken vervolgh, doordringend
[29] oordeel, onbenevelt gevoelen, in alles een ongeschaerde vrijheijt,[29]
[30] ende in soe grooten verwerringhe van toevallen, rampspoedicheijt[30]
[31] van saecken ende menschen, alles eeven gaeff, eeven vierkant,[31]
[32] sonder aenstoot, sonder krinck, men is gedwongen, men kan nijet[32]
[33] ofte men moet bekennen dat het nijet alleen boven t' gemeene,[33]
[34] maer boven den mensch, ende aen het alderbestuijrend weesen in[34]
[35] kennis ende opmerck dichtst bijkomende, ende met een woord,[35]
[36] daertoe aldernaest voortgetogen ende opgevoert is, werwaerts[36]

* Origineel. UBL Pap. 2. - Afschr. UBA II C 15.

[37] heen U.E Ed: sijne goede opvoedinge, ouderen ende eijgen deugd,
[38] lieffde tot het lieve vaderlandt, altijt hebben aengedreven, ende nijet
[39] en konnen off sullen laeten aente drijven. De eer blijve U.E.Ed: soe[39]
[40] wel als t' vernoegen ende het genot aen ons. Geen tijt sal soe
[41] ongesegent, geen naesaetschap hiernaer te verwecken, soe verre van[41]
[42] ons off kennis van ons en onse saecken, versteecken syn, ofte
[43] U.E.Ed: naem soe wel, als [de] dese waerde voort teeling van soe[43]
[44] hoogh begaeffden verstant sullen in ende door alle eeuwen door-
[45] dringende, recht overeijnd ende hoogh verheeven staen, in luijster
[46] onbeswalckt, boven argwaen, boven nijt, ende tot s' werelts[46]
[47] uijterst weesen toe, nijet min geroemt als gesegent.

[48] Ick zy ende blyve

[49] Mijn Heer

[50] UE E onderdaenichsten

[51] ootmoedichsten dyenaer

[52] Theod. Graswinckel.

[53] Hagae 2 Xb^{er} 1642.

Dirck Graswinckel, vgl. *433*, beantwoordt de toezending van de *Nederlandsche Historiën* met de uitbundigste dankbetuiging.

N.B. ‘U.E.Ed.’: Graswinckel staat bijna alleen met deze afkorting. Vgl. *1027*.

Eindnoten:

2 *Het heeft enz.:* Het heeft u beliefd, mij met de daad zelf te doen gevoelen, dat het UEven weinig moeite kost, de kern van de gehele Christenheid door een eeuwige weldaad aan u te verplichten, als mij en mijn gering kunnen, door een zowel te grote als onverdiende attentie, van mijn stuk te brengen; *U.E. Ed.* zie N.B.
7 *sulcx:* dit (wat ik nu ga zeggen).
8 *volstandigheijt:* standvastigheid.
10 *ten topwaerts stijgen:* Graswinckel beschrijft het weldoen van Hooft en zijn gelijken als een beweging die tot een hemelvaart wordt.
11 *off* (...) *ofte:* hetzij men het noeme (...) of: De schr. laat aan de lezer de keus: bij die hemelvaart laten de weldoenden alles achter hun rug, alias zij zien alles van boven, beneden hun voeten.
13 *sich...verwinnen:* op 't laatst tot de hoogste inspanning komen, in geen enkel opzicht ongelijk willen zijn aan zichzelf, te triomferen.
14 *ende soe veel enz.:* en zoveel mogelijk Hem op de voet te volgen, die wij evenzeer om zijn genadigheid liefhebben als wij hem eren en vrezen om de oneindigheid van zijn macht.
17 *uijtborstich:* (versterking van) spontaan (Mnl. Wdb. *utebersten* 872, Kil. *erumpere*).
18 *vinde:* bevind, gevoel.
soe wes: wat (*soe* komt ook in r. 24 bijna zonder betekenis, met ‘eene algemeen-makende kracht’ voor (Mnl. Wdb. VII 1438).)
19 *en toeghekomen, en bejegent is:* zowel ten deel gevallen als overkomen is.
20 *overtuijght:* overstelpt, met de rug tegen de muur gezet.
tot daer en toe: tot daaraan toe, zo zeer.
21 *ten waere...erkende:* tenzij ik mij bereid en ten volle genegen verklaarde (Mnl. Wdb. *volbodich* 795: ten volle bereid; WNT *over* 1606 c versterkend adverbium bij een bnw. of adv.).
23 (*ick*) *mij; oock* (versterkend bijw.).
24 *Soe:* vgl. r. 18.
booven ende buijten (pleon.).
25 *t' gunt...schicken:* hetgeen u zich nu verwaardigd heeft mij te sturen.
27 schr. roemt achtereenvolgens de verhevenheid van de stof, de vastheid van de verhaaltrant, het scherpe oordeel, het heldere oordeel, de volkomen vrijheid waarmee te werk gegaan wordt.
29 *ongeschaerd:* gaaf, on- + het volt. dw. van *schaerden* (WNT *schaarden* 164).
30 *toevallen:* gebeurtenissen.
31 *vierkant:* àf.
32 *aenstoot:* (letterl.) zich stoten; *krinck:* kronkel; *men is:* begin van de hoofdzin; *men is gedwongen, men kan nijet ofte men moet* (pleon.).
33 *dat het* (deze bijzin eindigt met *is* (koppelww. en hulpww.v.d.l.v.) in r. 36).
t'gemeene: het gewone.
34 *boven den mensch* (*is*)*:* bovenmenselijk (is).
35 *opmerck:* oplettendheid.
36 *daertoe aldernaest:* daarheen zo dicht mogelijk; *voortgetogen:* voortgegaan (WNT *tijgen* (*I*) 80 B 2.); *opgevoert:* opwaarts gevoerd (WNT *opvoeren* (*I*) 1342 2).
werwaerts heen: waarheen. *U.E.Ed.*: (lijd. vw.).
39 *U.E.Ed.:* (belangh. vw.).
41 *geen naesaetschap hiernae te verwecken* (*sal*)*:* geen latere generatie (zal).
soe verre van ons off kennis van ons: zo ver van ons of verstoken van het weten omtrent ons en onze geschiedenis.
43 *dese waerde voort teeling:* dit kostelijke kind.
46 *onbeswalckt:* onbevlekt; *nijt:* afgunst; *uijterst weesen:* einde van het bestaan.

1131 (*Govert Brasser aan P.C. Hooft*).

*

[1] Mijn heere

[2] Ick neme soo groten lust int lesen van UED^{ts} curieuse ende met[2]
[3] wijsheit ingestelde historie dat ick mij daer aen wel soude vergapen[3]
[4] ende mijne affaires ter sijde stellen, soo dat ick hem uijt mijn oog
[5] moet setten, ende alleen gebruijcken als banquet, naer gehoudene
[6] maeltijt dat es naer gedane affaires. Ons Vaderlant es in UEd^{t}[6]
[7] gehouden, ick particuljerlijck, ende te meer dewijl UEd^{t} mij de[7]
[8] eere heeft gelieven te doen van mij een exemplair toe te senden.
[9] Indien Taciti Historie verloren ware (dat Godt verhoede) alle sijne
[10] wijse leringen souden uijt UE^{ts} Historie weder te colligeren sijn.[10]
[11] Godt de Heere wil UEd^{t} lang leven verlenen op dat wij t' vordere[11]
[12] datter resteert metter tijt mede mogen becomen, dat bidt ende
[13] wenst van ganscher herten

[14] UEd^{ts} dienstw dienaer

[15] G. Brasser.

[15] I^{n} Hage 7 December 1642

Govert Dircksz. Brasser, pensionaris van Delft, bedankt in 1636 voor ambassadeur in Frankrijk wegens zijn vooraanstaande positie in de Remonstrantse Broederschap en wordt dan thesaurier-generaal van de Unie. Overl. 29 april 1653. Hij bedankt Hooft voor de *Nederlandsche Historiën*.

Eindnoten:

2 *curieuse:* nauwgezette.
3 *ingestelde:* opgebouwde; *wel soude:* wel zou kunnen.
6 *es in UEd^{t} gehouden:* heeft verplichting aan u.
7 *particuljerlijck:* in 't bijzonder.
10 *colligeren:* bijeenbrengen.
11 *'t vordere datter resteert:* het verdere dat overblijft, het vervolg.

* Origineel, UBL. Pap. 2.

1132 (*J. v. Wickevoort aan C. Barlaeus*).

*

[1] Vidimus hic superiore septimanâ Nobilissimum Dominum
[2] Satrapam unà cum Creusa, sed quasi per transennam. Incidebat
[3] illorum adventus circa meridiem, ita ut excepti non fuerint nisi
[4] prandio valde mediocri, imo tali à quo Judaeus Apella merito[4]
[5] abstinuisset. A prandio lustravimus aedes Zulichemii, ubi cum[5]
[6] Dominus abesset, sperata voluptate frustrati fuerunt. Reversi
[7] domum, absque ulla mora ad Delphensem Scapham se contulerunt.
[8] Postero die cum Zulichemius hoc rescivisset impatientiam morae et
[9] discessum valdè accusavit, nunquam sibi imaginatus, sine
[10] salutatione abituros fuisse illos, qui occupatissimi hominis iter[10-11]
[11] Amstelodamense tam larga instantia urgere visi sunt.

[12] Dabam Hagae Comitis 8. Decemb. 1642.

VERTALING

Wij hebben hier vorige week gezien den Hoogedelen Heer Drossaard tezamen met zijn hoge gade, maar om zo te zeggen door de spijlen van traliewerk heen. Hun aankomst viel omstreeks den middag, zodat zij op niet meer onthaald zijn dan een twaalfuurtje, dat heel matig was, beter gezegd zo, dat een besneden Jood zich daarvan terecht zou hebben onthouden. Na dit tweede ontbijt zijn wij om het Huis van Zuilichem heen gereden, maar daar de Heer des huizes afwezig was, zijn zij het gehoopt genoegen misgelopen. Teruggekeerd naar huis, begaven zij zonder verwijl zich naar het Delftse Veer. Toen den volgenden dag Zuilichem dit had vernomen, beklaagde hij zich grotelijks over ongeduldigheid, die niet kon wachten, en over aftocht: nooit had hij zich kunnen voorstellen, dat zonder een bezoek zouden weggaan zij, die op de reis van een drukbezet mens naar Amsterdam altijd zo onbekrompen instantelijk aandrongen, zo 't scheen.

Geschreven in Den Haag 8 december 1642.

Eindnoten:

4 Apella: naar Horatius, *Satirae* 1, 5, 100; Wickevoort gebruikt deze toevoeging, omdat hij den ouden uitleg aanhangt, dat *Apella* zou betekenen ‘zonder voorhuid’.

5 *abstinuisset:* er was iets van het varken bij het twaalfuurtje.

10-11 deze passus slaat op het aandringen van de Hoofts op een bezoek van Huygens (diens *Verbintenisse 1101, 1139* enz.).

* Overgenomen uit *Lettres de M.J. de Wicquefort, Chevalier* (*etc. etc.*) *avec les reponses de M.G. Barlée, en Francois et en Latin*. Amsterdam 1696, uitgegeven, ingeleid en aan G. van Papenbroek opgedragen door P. Huguetan; de Latijnse en Franse teksten naast elkaar. In hetzelfde jaar verschenen ze ook afzonderlijk. No. LXVII.

1133 (*G. Rataller Doublet aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Mijn Heere,

[2] Uwer Ed[ts] statelijck werck over onzes Vaderlants Historien heb[2]
[3] ick met groot verlanghen affgewacht, ende met onseggelijck
[4] vernoughen eijntelijk onder d'ooghe gekreghen. Ende ben ick
[5] UEd[t] daer voor neffens alle Ingesetenen van weghen 't gemeen,[5]
[6] ende daerenboven in 't bijzonder hoochlijck ten dancke verplicht,[6]
[7] onder den weijnighen die 't geluck hebben daer aff door d'eijgene[7]
[8] hand, die 't so crachtichlijck heeft uijtgewrocht, begunsticht te[8]
[9] werden. Maer wat sal UEd[t] oordelen, van dat ick na bij eene halve[9]
[10] maent heb laten ten eijnde lopen alvorens dese verbintenisse met[10]
[11] een letter schrifts te erkennen? Vergetelheijt off verzuijm en is 't
[12] niet geweest. Wat dan? Sal ick gelooft werden de waerdicheijt van[12]
[13] 't werck eerst te hebben willen leren kennen, om daer op de mate
[14] van mijnen schuldigen danck toe te passen? Dat hope ick niet.[14]
[15] 't Geen UEd. naem opgeprent drouch, konde ick op 't eerste[15]
[16] ooghe niet anders dan voor een uijtmuntend Hooft-Stuck keuren.[16]
[17] Ende en sal mij so een vonnisse uijt het enckele opschrift vande[17]
[18] sack gewesen noijt de vlecke van voorbarich off overhaestend
[19] rechter opwerpen. De ware redene had ick UEd. liever bij monde
[20] dan mette penne toegebracht: en 't is dese. Ick heb tot nochtoe[20]
[21] naulijcx konnen vast stellen bij mij selffs, off mijn bedancken alleen
[22] voorde bespeurde gunstighe genegenheijt gaen moeste met te-[22]
[23] rugh-sendinghe, dan offse sich oock daerenboven uijtstrecken[23]
[24] mochte voor de daet selffs, met aenneminghe van het toegesondene[24]
[25] geschenck: ende heb mij genootdruckt gevonden daer op oock het
[26] gevoelen van andere in onsen Raed te vernemen. Mij dunct ick sie[26]
[27] UEd[t] lacchen, en seggen Wat angstighe schreumvallicheijt, off
[28] anders geveijnsde nauw-besettheijt is dit! Ende inderdaet het[28]
[29] verdiende den schimp van 't eerste, en mogelijck oock nadencken[29]
[30] van 't andere voor een ooghe, dat alleen sien soude op de Wett die[30]
[31] om de verdorvenheijt des werelts in te teughelen, ons verbiedt
[32] eenigerhande ghiften te ontfangen van zulcke, als dingplechtighe[32]
[33] zaken voor den Raed uijtstaende hebben: Waeronder UEd[t] tot[33]
[34] mijn groot, en lichtelijck haer noch grooter leetwesen mede is te
[35] reeckenen. Maer als 't ooghe gaen sal over eene andere slach van[35]
[36] verdorvenheijt, die bij velen is, van geen onderscheijt te konnen off[36]

* Origineel. UBL Pap. 2. - Afschr. UBA II C 15.

[37] te willen maken tusschen de schorsse ende het margh, tusschen den
[38] romp en de ziele vande wett; so en sal mijne becommernisse niet[38]
[39] redeloos geoordeelt werden bij so doorkneeden oordeel als dat van[39]
[40] UEd[t]. Bij mij leijt het aldus, dat, ick mijne tochten van eenzijdi-[40]
[41] cheyt konnende beweeren tegens het indringhen van die gheest, die
[42] 't bouck bezielt; 't geschenck vande dode bladeren (in gevolghe[42]
[43] van gelijcke beleeftheden meer door Uwe Ed[ts] gunstighe hand
[44] genoten vele jaren voor dat ick immermeer plaets off deel inden[44]
[45] Hoghen Raede dacht te krijghen) mij geen verkeert rechter maken
[46] sal. 't Gaa metten vertwijffelden eijgendom van de schotel so het[46]
[47] will, tot onze naerder t'samenspraeck, Ick en laet 'er ondertusschen[47]
[48] niet het volle vruchtgebruijck ten ruijmsten af te genieten, ende
[49] mijnselven met gulsicheijt te verkroppen aende leckernije van so[49]
[50] krachtighen en cierlijck-opgedischten spijse. 't welck doende, acht[50]
[51] ickse meer te prijsen, dan off ick 'er veel trachtede toe te seggen.[51]
[52] Want als ick al schoon mijnen inct-koocker ledich schrijven[52]
[53] mochte met bijgehaelde loff van 't werck, so soud' ick doch verre[53]
[54] beneden de verdiensten blijven, ja selffs niet rekenen vergolden te
[55] hebben dien enckelen druppel van UEd[ts] kostelijcken inct, metten
[56] welcken zij haer verhael so verre schrijft te willen achtervolghen,[56]
[57] als leeven en ledighe tijt sullen toelangen. Welcke woorden ick als[57]
[58] de beste, die mij noch in 't gantsche werck zijn ontmoet, off sullen
[59] ontmoeten, uijtkeurende, sal God van herten bidden UEd[t] te[59]
[60] gunnen lanck leven, omme soo onze Vaderlandsche geschiedenissen
[61] geduijrichlijck te doen leven; ende veele ledighe tijt, omme se soo[61]
[62] onledichlijck en lofflijck te besteden. Waer mede eijndighende,[62]
[63] blijve ick

[64] Mijn Heere,

[65] Uwer Ed[ts] gantsch

[66] ootmoedighe dienaer

[67] GRDoublet.

[66] Haghe desen 15[n] in

[67] Wintermaent. 1642.

Doublet bedankt voor het hem gezonden exemplaar van de *Nederlandsche Historiën*, prijst het werk uitbundig en roert zijn schroomvalligheid aan die hem heeft doen aarzelen met deze dank: een rechter mag geen geschenk aannemen van iemand die partij in een geding is.

Eindnoten:

2 *statelijck:* prachtig, luisterrijk.
5 *neffens...gemeen:* evenals alle inwoners van ons vaderland als volk, als natie.
6 *ende daerenboven in 't bijzonder:* en bovendien persoonlijk.
7 *d'eijgene hand:* de hand zelf.
8 *ujtgewrocht:* bewerkt; *begunsticht*, nl. met een exemplaar.
9 *oordelen:* er wel van zeggen; *na bij:* omstreeks.
10 *verbintenisse:* verplichting.
12 *Sal ick gelooft werden:* Zal men van mij denken; *waerdicheijt:* waarde (Mnl. Wdb. *werdicheit* 2192).
14 *toe te passen:* af te passen.
15 *'t Geen...drouch:* Datgene waarop uw naam gedrukt stond.
16 *hooft-stuck:* meesterwerk (WNT *hoofdstuk* 996 5, 6), met toespeling op de naam.
17 *Ende...opwerpen:* En zo'n vonnis, geveld alleen op grond van het opschrift op de zak die de stukken bevat (dus de naam) zal op mij nooit de smet werpen van voorbarig of overijld rechter.
20 *toegebracht:* gezegd (WNT *toebrengen* 402 c α).
22 *gaen voor:* gelden, betreffen.
23 *te-rugh-sendinghe* (van het gestuurde geschenk); *offse:* speelde het vr. 'bedanking' de schr. door 't hoofd?; *sich uijtstrecken voor:* zich uitstrekken tot.
24 *de daet selffs:* het schenken.
26 *andere* (Mem. 4).
28 *anders:* tenminste.
nauw-besettheijt: nauwnemendheid.
29 *nadencken:* met argwaan overdenken (WNT *nadenken* (*II*) 1458 2).
30 *voor een ooghe...soude:* voor een beschouwing die alleen lette.
32 *zulcke* (Mem. 4) *als:* lieden die; *dingplechtighe zaken:* processen.
33 *ujtstaende:* lopend.
35 *Maer...sal over:* Maar als men gaat letten op.
36 *van...margh:* (nl.) niet te kunnen of willen onderscheiden tussen de buitenkant en de kern.
38 *becommernisse*, nl. over het bekrompen oordeel van de genoemde 'velen'.
39 *redeloos geoordeelt:* ongegrond geacht; *bij...oordeel:* door zo'n grondig en ervaren oordeel.
40 *Bij mij leijt het aldus:* Mijn standpunt is dit; *ick...bezielt:* als ik mijn neiging tot subjectiviteit kan beschermen tegen de invloed van uw geest, die het boek doet leven.
42 (*dat*) *'t geschenck...sal:* dat het geschenk van dode bladen (het exemplaar dat ik gekregen heb) mij niet tot een slecht rechter zal maken.
in gevolghe van: (dat komt) na het voorafgaan van.
44 *immermeer:* ooit; *plaets of deel:* een zetel of aandeel (pleon., ter versterking).
46 *vertwijffelden:* betwijfelbare, controversiële.
de schotel: het boek: Doublet zal eruit eten, erin lezen, het vruchtgebruik genieten al is het eigendomsrecht onzeker.
47 *Ick en laet 'er niet af:* ik laat niet na, ervan.
49 *te verkroppen aen:* vol te stoppen met.
50 *acht...prijsen:* meen ik het krachtiger te loven.
51 *off...seggen:* als ik er veel over probeerde te zeggen.
52 *als...mochte:* al kon ik ook mijn inktkoker leeg schrijven.
53 *bijgehaelde:* bijeenvergaarde.
56 *achtervolghen:* vervolgen.
57 *toelangen:* strekken, voldoende zijn; *Welcke woorden...uijtkeurende:* Die woorden uitkiezende als de beste die ik ben tegengekomen of zal tegenkomen.
59 *sal* (*ick*) (Mem. 6).
61 *geduijrichlijck:* aanhoudend, zonder ophouden.
62 *onledichlijck:* bezig.

1134 *Eedelen, erntfesten, welwijzen, zeer voorzienighen Heere, Mijnen Heere Antonio Studler van Zurk, Heere van Berghen in Kennemerlandt, tot Lejde.*

*

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Wij hebben, door U. Eed. gunst, de eere genooten, van den
[3] Jonkheer van Berghen aan 't waatervat voor te draaghen, omme[3]
[4] met zienlijk nat gedoopt te worden. Nu geeven wij ons de eere,[4]
[5] van een paar vuurvaaten voor te draaghen aan zijn' Eed, tot[5]
[6] zinnebeelden van den onzienlijken doop, die met ontfonking der[6]
[7] ziele in liefde tot God en de deughd, door den H. Geest, zal
[8] geschieden, indien d'Allerhooghste, gelijk wij vertrouwen, onze[8]
[9] gebedt zoo genaadelijk verhoort, als wij het hartelijk doen. U. Eed.[9]
[10] gelieve gedient te zijn met deeze geringe gaaven, van zijnent[10]
[11] weeghe, t'aanveirden; ende daarbij te gedenken, hoe zeer wenschen
[12] altijds te blijven en blijken,

[13] Mijn' Heere ende Neeve,

[14] van U. Eed. samt Mê Vrouwe, U. Eed. gemaalinne,

[15] D'ootmoedighste, onderdaanste,

[16] Dienaar en Dienaares,

[17] P.C. Hóóft. Helionora Hellemans.

[18] T'Amsterdam. Den 18^{en} van

[19] Wintermaant des Jaars

[20] 1642.

Het doopregister van de Pieterskerk te Leiden vermeldt op 26 october 1642 de doop van Anthonis, zoon van Anthonis Studler van Zurck, Heere van Bergen, en Susanna Thibaut, waarbij getuigen De heer Pieter Cornelisz. Hooft, Ridder, Drost van Muyden etc., de heer Christoffel van Hove en Vrouwe Heleonora Hellemans.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.590. - Afschrift KA CLXXIa^{b}139.

3 *aan 't waatervat voor te draaghen:* ten doop te houden.
4 *zienlijk:* zichtbaar, stoffelijk.
5 *vuurvaaten:* de symbolische betekenis (vgl. Matth. III: 11) blijkt duidelijk uit Hooft's brief en uit de analogie met ‘waatervat’: kandelaars, vgl. ook *1135*.
voor te draaghen: te geven.
6 de geestelijke doop wordt met het ontsteken van een vuur vergeleken.
8 *onze*, vgl. *1029* r. 8.
9 *het*, nl. het gebed.
10 *van zijnent weeghe:* in zijn naam.

1135 *Eedelen, gestrengen, erntfesten welwijsen Heere Mijn Heere P.C. Hooft Ridder, Drost van Muijden Baillu van Goijlant etc. tot Amsterdam.*

*

[1] Mijn Heere ende Me Vrouwe

[2] Uwer Eed[en] brief vloeijende van gunste t onswaerdts, is mij gisteren[2]
[3] van Bergen t huijs komende ter handen gestelt, waer bij uwe[3]
[4] Eed[en] boven de alreedts genome moeijte over den doop van onsen[4]
[5] Soon, den selven met hare seegeningen gelieven te bekrachtigen;[5]
[6] welckers werckinge wij te gemoet siende, Uwen Eed[en] opdragen[6]
[7] eenen dienaer die te gelijck met het sogh, sijnen plicht tot Uwe
[8] Eed[en] hebbende ingesogen, ende daerin sijnde opgewiecht, sich[8]
[9] daer van als van een aengebooren ende aengeerfde schult sal willen
[10] quijten, met Uwe Eed[en] ende den haren ten dienste te mogen sijn.[10]
[11] De Vuurvaten, die uwe Eed[en] tot sienlijcke teeckenen vande[11]
[12] geestelijcke toewensinge daer gelieven bij te voegen, souden[12]
[13] overtollich sijn voor den gheenen die haer, door voorgaende[13]
[14] proven derselve verseeckert houden, ten ware Uwer Eed[en] gunste,
[15] van mildadigheijt swanger gaende het alsoo beraemt hadde; welcke[15]
[16] wij danckbaerlijck aenneemende voor onsen jonghen, die sullen
[17] opsluijten, tot hij het licht, 't welck Godt door sijnen H. Geest hem
[18] wil deelachtich maken! daer op sal doen schijnen ende deselve tot
[19] vaten van danckoffer weeten te gebruijcken. Onderwijlen sullen
[20] wij God bidden, dat hij Uwe Eed[t] ende Me Vrouwe UEd[s]
[21] Gemalinne met alle de gheenen die haer lief ende weerdt sijn spare
[22] in gesontheijt ende voorspoet ende t' uwer Eed[en] dienste,

[23] Mijn Heere ende Me Vrouwe,

[24] Uwer Eed[en] oytmoedigste,

[25] onderdaenste ende verplichste

[26] dienaer ende dienares

[27] A.S. van Zurck.

[28] Susanna Thibouts.

[25] Tot Leijden den 20 Decemb.

* Origineel UBL Pap. 2.

[26] 1642.

Dank voor de aan de dopeling geschonken ‘vuurvaten’.

Eindnoten:

2 *vloeijende...onswaerdts:* overvloeiend van genegenheid tot ons.
3 *t huijs komende:* toen ik thuiskwam.
4 *over:* wegens.
5 *seegeningen:* wensen en gebeden.
6 *welckers*, gen. plur. van het relat. *welke*; alleen bij Chr. v. Heule, *De Nederduytsche Grammatica ofte Spraeckonst* ed. Caron (Trivium I) I blz. 36; *welckers...dienaer:* en in afwachting van hun uitwerking, hun invloed, wijden wij aan UEen dienaar.
8 *daerin:* in de verplichting aan Uwe Eed^{en}.
10 *met:* door.
11 *sienlijcke:* zichtbare, stoffelijke.
12 *daer bij:* bij de toewensinge.
13 *de gheenen die...houden:* degenen die er door vroegere bewijzen zeker van zijn (*derselve:* van die toewensinge).
15 *beraemt:* beschikt; *welcke enz.*: (demonstr. vert.) Wij zullen die kandelaars dankbaar voor onze zoon aannemen en ze opbergen tot hij het licht, waaraan God hem door zijn Heilige Geest wil doen deelhebben, erop (d.w.z. ervan af) zal laten schijnen en ze als dankoffervaten zal weten te gebruiken.

1136 (*J. v.d. Vondel aan P.C. Hooft*)

*

[1] Ik wensch Kornelis Tacitus een gezont en zaalig nieu jaar, en dewijl[1]
[2] hij mij zijn geuse taafel verbiedt om een onnoozel Ave Maria: zoo[2]
[3] zal ik somtijdts noch een Ave Maria voor hem lezen; op dat hij
[4] sterve zoo devoot Catholyk, als hij zich toont devoot Polityk.[4]

Nieuwjaarswens voor 1643.

Aan de mededeling van G. Brandt, dat Vondel deze wens onder een andere brief schreef en dat hij voor 1643 bestemd was, knoopt J.F.M. Sterck de onderstelling vast, dat Hooft de *Maeghdebrieven* (1642) van Vondel gekregen had en daar kritisch op geantwoord had (*Vondelbrieven* blz. 105 n. 1). Dit kan juist zijn, maar Sterck's noot is fout doordat hij Brandt verkeerd leest: ‘dit’ in r. 5 v.o. slaat niet op een bepaald gedicht of dichtwerk, maar op Vondel's houding in 't algemeen. Brandt's volgende alinea begint immers zo: ‘Dat Vondel nu 't Pausdom zoo aanhing, en daaghelijks dit liet blijken, was den Drossaart zoo tegens de borst enz.’ Sterck koppelt deze laatste zeven woorden, over twee hoofdzinnen heen, aan ‘Dit (gedicht)’ als onderwerp.

Eindnoten:

1 Kornelis Tacitus: Hooft werd dikwijls met P. Cornelius Tacitus vergeleken; de Romeinse geschiedschrijver had hetzelfde patronymicum; gezien deze nadrukkelijkheid zou men onderstellen dat ‘tacitus’ hier ‘zwijger’ betekent, omdat Vondel in lang niets van Hooft gehoord had. Maar in dat geval zou de bovengenoemde hypothese van Sterck niet opgaan.

2 *geuse taafel:* overdrijvende scherts, want Vondel wist dat Hooft met katholieken omging (Tesselschade!) en hen ontving; een onnoozel Ave Maria: ook met deze woorden kijkt Vondel, opzettelijk of naïef-egocentrisch, langs Hooft's standpunt heen. De katholieken waren voor hem, behalve een ambtelijk, een centraal vaderlands probleem, vgl. *1301* en *1305*. Het woord ‘onnoozel’ miskent dat.

4 *Polityk:* zie J.D.M. Cornelissen, *Hooft en Tacitus*, en de Bijlage bij *1265*.

* Geen hs. Ontleend aan G. Brandt, *Leven van Vondel* (ed. Verwijs-Hoeksma blz. 77) waar het genoemd wordt ‘dit kleen briefken, door Vondel onder een' anderen brief geschreven, en in 't volgende jaar den Heere Hooft t'huis gezonden’. Die andere brief is niet bekend, ook het jaar wordt aangenomen op gezag van Brandt.

1137 *Eximiae pietatis et doctrinae viro, D. Conrado Goddaeo, V.D. Ministro in Vaassen, P.C. Hoofdius S.P.D.*

*

[1] Domine Reverende,

[2] Tuum illud de laudibus Ululae opus (non enim opusculum appel-
[3] laverim, exigui voluminis licet, ingentis certe doctrinae, ingeniosis-
[4] simaeque elegantiae scriptum) tali, tantâque, cum ob muneris,
[5] tum ob mittentis dignitatem, nec meritó pronum in me animum,
[6] me voluptate affecit; ut me tam diuturni silentij, ne vel verbo
[7] quidem actis gratijs, puderet; nisi una defensio occurreret. Quippe,
[8] cum nullis meis ineptijs aeque plauderem, ac rerum nostratium
[9] conditis a me monumentis, eorum editionem, quamvis lenté
[10] procederet, tamen exspectandam censui; ne, illiteratis literis
[11] solummodó, virum literatissimum adirem. Offerunt ergó se tibi
[12] illa, rogantque, ut placido vultu accipias, severo castiges, benigno
[13] lapsuum in ijs reperiendorum authorem admoneas. Caeterum,
[14] quanti id, qui perspeximus, judicij tui specimen faciamus, quamque
[15] doleamus, tanti Musarum Mystae, actionumque humanarum simul
[16] intelligentissimi aestimatoris, non licere nobis consortio frui,
[17] D. Caspar Barlaeus, Philosophiae, in illustri hujus urbis scolâ,
[18] professor, multó me melius tibi exponet, et luculentius: cui omninó
[19] astipulor. Vale.

[20] Amsterodami, Pridie Idus Jan. MDCXLIII.

VERTALING

Aan den man van uitnemende godsvrucht en geleerdheid, den Heer Conrad Goddaeus, Bedienaar des Goddelijken Woords in Vaassen, van P.C. Hooft hartelijk gegroet.

Eerwaarde Heer,

Dat werk van u, ‘De lof van den Uil’ (immers, een werk*je* zou ik het niet willen noemen, dit geschrift van weliswaar geringen omvang, maar toch zeker van enorme geleerdheid en de meest vernuftige verfijning) heeft mij, om de aanzienlijkheid

* Minuut UBA II C 11.961. - Afschr. UBL. Pap. 13.
Dat. 12 jan. 1643 n.s.

zowel van geschenk als van zender en diens onverdiend mij toegenegen inborst, een zodanig en zo groot genot gegeven, dat ik mij over zo langdurig zwijgen, waar ik zelfs niet met een enkel woord mijn dank heb betuigd, zou schamen, zo niet één grond van verdediging zich voordeed. Immers, hoewel ik met geen van mijn zotheden in die mate hoogingenomen was als met de Historiën van de daden van onze landslieden door mij te boek gesteld, was ik toch van oordeel, dat ik de uitgave daarvan, hoe langzaam ze ook voortschreed, moest afwachten, opdat ik niet louter met ongeletterde letteren mij tot een zeer geletterd man zou wenden. Die Historiën dan dus vertonen zich nu aan UEn zij vragen u, dat ge met vredigen blik hen ontvangt, met gestrengen kapittelt, met welwillenden den auteur op feilen, die ge erin zult vinden, opmerkzaam maakt. Van het overige, hoe hoog wij, die haar grondig hebben leren kennen, die proeve van uw oordeelkundigheid waarderen, en hoe wij het betreuren, dat het ons niet vergund is, in het bijzijn van een zo diep ingewijde in den mysteriedienst der Muzen en een zo kundig taxateur van menselijk handelen tevens ons te verheugen, zal de Heer Caspar van Baerle, professor in de Philosophie aan het Athenaeum illustre van deze stad, veel beter dan ik u uiteenzetten en veel helderder; bij wien ik mij volkomen aansluit. Vaarwel.

Amsterdam, 12 januari 1643.

Hooft stuurt, door bemiddeling van Barlaeus, de *Nederlandsche Historiën* aan Ds. Conradus Goddaeus en bedankt hem voor zijn *Ululae laus*, dat hij al enige tijd geleden van hem gekregen had.

Conradus Goddaeus († 1658) had in 1642 te Deventer een boekje laten verschijnen, een soort lof der zotheid in 't kleine, met de uil als protagonist: *Laus Ululae ad Conscriptos Ululantium Patres et Patronos*, authore Curtio Jaele (vertaling van de naam van de schr.; de Nederlandse uitgave van 1664 vertaalt dit pseudoniem weer in Koertje Juyle).

Goddaeus volgde in 1634 zijn vader als predikant te Vaassen (Gld.) op, na studie te Deventer. Hij trouwde in 1635 met de dochter van Ds. Wilhelmus Stephani, predikant te Harderwijk, die als remonstrant tijdelijk had moeten uitwijken naar Arnhem. Zie over G. verder F. Kossmann in NNBW X en in *Het Boek XXII* en *XXIII*.

1138 *Aan mê Joffrouwe, Mê Joffr^e^ Tesselscha Visschers, weeduwe van S^r^ Crombalgh z.g. tot Alkmaar.*

*

[1] Me Joffr^e^

[2] Onder 't veel, dat ik U.E. schuldigh ben, is 't minste niet de eere,
[3] die 't U.E. gelieft heeft mij te bewijzen, door 't ontfangen mijne[.]
[4] geringe gifte, met zoo goedt een hart, als 't geen waarujt zij ge-
[5] zonden was. Ik bedank U.E. daar voor ten hooghste, ende voor
[6] 't aanbieden van eenen Roemer te bemaalen met mij[-] zinspreuk[6]
[7] *Omnibus Idem*, ende mijn blazoen *een' Zon*. Mijn verbejden met
[8] antwoordt is ujt oorzaak dat wij n[-] wel fraaije glaazen hebben[8]
[9] kunnen bekoomen. Nu zend ik der drie bij deezen: niet om alle
[10] beschreeven te worden bij UE., maar, om dat 'er somtijds een
[11] breekt in 't snijden. Ook wenschte ik wel dat, op een van drie,[11]
[12] moghte gestelt worden, tot zinspreuk en blazoen mijner hujs-[12]
[13] vrouwe, *een stuksken velds, met drie strujken met witte, leelien*, ende
[14] voorts, *Par la Grace de Dieu*: gelijk ik het hier onder gekrabbelt
[15] heb. 'T welk te snijden, ik achte dat Joffr^e^ Anna, U.E. Zuster mij
[16] niet zal weigheren, indien het U.E. eedele handt, die ik het quaalijk[16]
[17] verghen dar, al te lastigh zoude vallen. Ik merk wel dat de leelijen
[18] met beeter val ujt een' bloempotteken zouden koomen: maar[18]
[19] vind sulx niet zoo bequaam om den zin van Christus ujt te drukken,
[20] die ons wil inprenten, dat de leelijen, zonder toedoen van menschen,
[21] puirlijk door Goods genaade zoo sierlijk gekleedt worden. 'T
[22] welk men zoo wel niet zeggen kan van leelijen in een pot, die door
[23] 't verzorghen der zelve met versch waater, door menschen handt,
[24] eenighszins gevoedt worden. Wijders, ik meen voortaan de leelij[24]
[25] meer te eeren dan de rooze, dewijl deeze U.E. zoo zeer neemt te[25]
[26] quellen. God verlosse U.E. van die moejlijkheit, ende behoede haar
[27] van allerleij leedt, gelijk hem van harte bidt,

[28] Mê Joffr^e^

[29] U.E.

[30] Toegedaanste, Dienstw^ste^

[31] P C Hóóft.

* Origineel. UBA II C 13.233.
T. onder de tekst een potloodkrabbel van een pot met lelies, vgl. pl. 31.
Hs. doordat de rechterkant afgebrokkeld is enig tekstverlies, te emenderen r. 3 *mijner*, r. 6 *mijne*, r. 8 *niet*.

[30] T'Amsterdam, den

[31] 13 in Louwmaant,

[32] 1643.

Hooft vraagt Tesselschade of zij, zo nodig door Anna geholpen, een roemer voor Leonora en een voor hem wil graveren met een zinnebeeld en een spreuk.

Eindnoten:

6 *bemaalen:* beschilderen (graveren); *Omnibus idem:* Voor allen dezelfde (Vergilius, *Aeneis* 10, 112).
8 *niet wel:* niet goed.
11 *in 't snijden:* bij het graveren.
12 *blazoen:* zinnebeeld. Hoewel dit woord gewoonlijk als synoniem van familiewapen gebruikt wordt, betekent het hier ‘persoonlijk symbool’. Hooft liet het in zijn Franse adelsbrief boven de helm zetten (helmteken). Op de schouw van het Muiderslot en in de kerk van Muiden staat de zon gecombineerd met ‘Omnibus idem’. Leonora's lelies hebben niets met haar familiewapen te maken.
16 *U.E. handt:* T. had erysipelas of belroos, de *rooze* in r. 25.
18 *met beeter val:* sierlijker, eleganter; *bloempotteken:* bloemvaasje.
24 *meen:* neem mij voor.
25 *neemt:* zich ten doel stelt (WNT *nemen* 1836 I).

1139 *Mijn Heere Mijn Heere Hooft, Drost van Muijden, Baillieu van Goijland enz. Tot Amsterdam.*

*

(*Hooft*: Handtwaatervat en bekken, mij vereert van zijn' Hoogheit, oover de toëejghening mijner Historien aan haar.)

Met een Rond mandeken. P.

[1] Mijn Heer,

[2] Op U.E. laeste Brieven ben ick met voordacht tot noch toe stom.[2]
[3] Mij docht ick die niet als van mijns meesters weghen diende te
[4] beantwoorden. Nu wasch ick'er mij de handen af in dit Hand-vat.[4]
[5] U.E. gelieve de saeck bij het goede hand-vatt te nemen, ende dese[5]
[6] lichte silvere erkenteniss niet anders te houden, als voor een'
[7] schaduwe van de gewichtighe gulde woorden die s. Hooch[t] ten[7]
[8] prijse van U.E. doorluchtighe werck te meermalen heeft uijtge-[8]
[9] sproken.

[10] Van mijnen hoop mallicheden voel ick dat de H[e] Barlaeus te ruijm[10]
[11] geroemt heeft. Daer en is niet onder daer door U.E. het berouw[11]
[12] van sijn verlangen ontgaen mochte. Op het aenporren nochtans
[13] van dien vriend werdt alles afgeschreven ende versamelt. Ten
[14] einde sal U.E. te keure komen, oft hem gelieven sal sijn ooghe[14]
[15] daerover te vernederen.

[16] Me Vrouw de Drostin verght mij voortaen meer dan ick machtigh[16]
[17] of schuldigh ben. Ick most maer een hert te Muijden brengen; ende[17]
[18] bend'er lang met twee geweest. Het doode was geenes dancks[18]
[19] waerdigh, het levende geenes ondancks. Eens hope ick mondeling
[20] die saeck te gaen afpleiten. U.E.E. gonnen mij het uijtstellen, dat[20]
[21] ick mijn selven misgon, ende versekeren sich dat ick leve ende
[22] sterven sal,

[23] Mijn Heer,

[24] In 'sGravenhaghe, den

[25] 16[en] Jan. 1643.

[24] Beider ootmoedigste dien[r24]

* Origineel. UBL Pap. 2. - Afschrift UBA II C 15.

[25] C HUIJGENS.

De Prins laat Hooft als dank voor de opdracht van de *Nederlandsche Historiën* door Huygens een zilveren schenkkan met kom sturen. - Over het uitgeven van Huygens' *Momenta Desultoria*. - Huygens vraagt er Hooft en vooral Leonora begrip voor, dat hij zo zelden aan uitnodigingen gehoor geeft.

Eindnoten:

2 *Op...stom:*. Hooft's laatste brieven zijn van 7 nov. 1641 (*1091*) en van 5 dec. 1641 (*1093*). In de eerste vroeg Hooft aan Huygens de stadhouder te polsen of het deze welgevallig zou zijn indien hij de *Nederlandsche Historiën* aan hem zou opdragen. Hierop is geen schriftelijke reactie van Huygens. Maar mondeling blijkt hij wel een advies te hebben gegeven, blijkens Hooft's brief van 5 dec.: 'Doch, naerdien u.Ed.Gestr. acht, dat het voeghlijxt onvoorziens verschijnen zal; zoo beslujt ik, het, op die maniere te waeghen'. Op de brief van 7 nov. heeft Huygens dus niet 'met voordacht' gezwegen. De brief van 5 dec. beantwoordde hij in de zijne van 18 dec. (*1094*). Inmiddels zijn de Ned. Hist. reeds verschenen in 1642. Huygens zal doelen op brieven van Hooft die verloren zijn gegaan.

4 *Nu...Hand-vat:* Nu was ik mijn handen ervan in dit watervat. (Hooft kreeg van de prins een zilveren handwatervat en bekken ten geschenke voor de opdracht van zijn *Historiën*, waarmee de vorst tenslotte zijn waardering betoonde. In navolging van Pilatus wast Huygens zijn handen in onschuld in dit vat.)

5 *U.E....nemen:* U gelieve de zaak goed op te vatten (woordspelend *hand-vatt*!), nl. zoals volgt. *dese...erkenteniss:* dit lichte zilveren bewijs van erkentelijkheid (in de nalatenschap van Leonora Hellemans, beschreven 14 april 1661, bevond zich 'een Silver Lampet met sijn kan wegende seven pont en een vierendeel', geschat op *f* 371:4 (Oud Notar. arch. Amsterdam 2696)), tegenstellend met het volgende: de *gewichtighe gulde* woorden enz..

7 *schaduwe:* flauwe afspiegeling.

8 *te meermalen:* meermalen, herhaaldelijk.

10 *Van...heeft:* Huygens had aan Hooft een aantal kleinere latijnse en nederlandse gedichtjes doen toekomen. Deze had ze doorgegeven aan Barlaeus. Zie diens brief aan Huygens van 6 april 1642, waarin hij dit meedeelt en er zijn (prijzend) oordeel over geeft (Br. III, nr. 2976). Het betreft een aantal epigrammen, zoals Barlaeus ze aanduidt, waarvan hij noemt: *Van een verloopen schilder* (W. III, 175) van 22 feb. 1642, *Op de dichtkonst van Jan Vos* (id. 177), *In adventum reginae Magnae Brittanniae* (id. 178) van 22 maart te 1642. Aan het eind van de brief spoort Barlaeus Huygens aan zijn epigrammen uit te geven; *voel:* (= gevoel) meen.

11 *Daer...mochte:* Er is niets bij waardoor gij het berouw over wat hij wenst (nl. uitgave van Huygens' latijnse poëzie) zoudt kunnen ontgaan (bescheidenheid: geen enkel gedicht van mij rechtvaardigt de uitgave).

14 *sal...komen:* zult gij om te keuren komen, als keurmeester optreden; *oft...vernederen:* indien het u believen zal uw blik zo laag daarop te richten (vanuit uw hoogte er een oog op te slaan).

16 *Me Vrouw...ben:* Mevrouw de Drostin vraagt op het ogenblik meer van mij dan waartoe ik in staat of verplicht ben. (Leonora nam het nogal hoog op dat Huygens zijn belofte om Muiden te bezoeken zodra de veldtocht van 1642 voorbij zou zijn, niet was nagekomen. Zie zijn *Verbintenisse* van 23 mei 1642 en de daarbij horende brief aan Hooft van 25 mei (*1101*). Van haar teleurstelling vernemen wij iets in Hooft's brief aan Van Wikkevoort van 2 nov. 1642 (*1122*): 'Bij die gelegenheit (nl. toen hij "laestmaals" in Den Haag was) maand' ik mondelings den Heere van Zuilichem om voldoening zijner belofte, ook van weeghe mijner Huisvrouwe, die al wat hoogh (= uit de hoogte, laatdunkend) spreekt,
Precibus minas regaliter addit;
want zij praat van zijn bondtschrift (= "obligatie") ter burze te doen veilen...'
Hooft had bij die ontmoeting in Den Haag ook aangedrongen op de vervulling van zijn toezegging en schakelt in *1122* ook Van Wickevoort in om hem aan te porren tot een bezoek.)

17 *Ick...geweest:* Ik zou slechts één hart in Muiden moeten brengen en ik ben er lange tijd met twee geweest. Huygens' hart was verbonden met dat van Suzanna, hij had als het ware twee harten, nu maar één. Het valt hem zwaar zo te komen. Huygens heeft diep en langdurig geleden onder het verlies van zijn vrouw. Men vergelijke zijn gedichtje aan Leonora *met een stuck wilds* (W. III, 239) van 6 dec. 1642:

> Verwijtt mij d'ontrouw niet van 't Willighe beloven,
> Moedwilligh onvoldaen: Beschuldight maer de smert
> Van mijn te rauwe Zeer, dat rijpen will noch roven.
> Kom' ick te Muijden niet, ick kom'er met mijn Hert.

(*roven:* een roof ofkorst krijgen).

18 *Het...ondancks:* Het dode hart (dat van Suzanna indertijd in mij) behoefde niet te worden bedankt, het levende (mijn hart) verdiende geen misnoegen (WNT *ondank* 1182).

20 *die...afpleiten:* mij in deze zaak vrij te gaan pleiten (WNT *afpleiten* 1246: door pleiten a.h.w. te niet doen).
U.E.E....uijtstellen: Moogt gij mij het uitstel gunnen (conjunctief, 3e persoon meerv.).
dat...misgon: dat ik mijzelf node gun (hij zou wel willen, maar kan niet); *ende...sich:* en moogt gij ervan verzekerd zijn.

24 *Beider...C. Huygens:* als uw beider enz.

1140 *Aan den H. George Doublet, Raadsheer in den Hooghen Raade.*

*

[1] Eed. &c.

[2] Wen ik snoodt genoegh bleeke, om ijemands gewisse, en, met een'[2]
[3] zelve kreuk, het recht, te willen krommen; noch zoud' ik mis-[3]
[4] schien niet dom genoegh zijn, omme mij aan den deughdighen
[5] Doublet te vergrijpen. Maar U. Eed. gelieve te gelooven, dat mij
[6] eeven leedt waare, zoo zujver een gemoedt, in 't minste te bezoe-
[7] delen, als mij mijn eighen, met d'allervuilste vlak, afzightigh te[7]
[8] maaken. 'T gezonden boek heb ik U. Eed. niet geschonken, maar[8]
[9] gedacht ten dierste te verkoopen, omme met arbejdt, vergolden,[9]
[10] oft (ejghentlijker gezejdt) vermangelt te worden aan de moejte, die[10]
[11] ik U. Eed, verghde te doen in 't ontdekken, aanwijzen, en ver-
[12] beeteren mijner misslaaghen. En het wil (indien ik dit maar ten[12]
[13] deele verwerf) zoo verre met mij zijn, van U. Eed. verplicht te
[14] hebben, dat ik, geplonst in eenen afgrondt van gehoudenissen
[15] t'haarwaarts, zal achter ujt moeten vaaren, zoo zij, in ujtgift van[15]
[16] reekeninge, voor geene betaaling laat doorgaan mijne gebeeden
[17] tot god, dat hij U. Eed, tot heil en siraadt onzes vaaderlands, meer
[18] en meer met eere en voorspoedt zeeghene, naar wensch van haar
[19] zelve, ende,

[20] Eed[e] &c. van

[21] U. Eed.

[22] Onderdaansten, ootmoedighsten

[23] dienaar,

[24] P.C. Hóóft.

Antwoord op *1133*.

Eindnoten:

2 *snoodt:* slecht; *gewisse:* geweten.
3 *kreuk:* het kreuken (WNT *kreuk* 170 5).

* Minuut. UBA II C 11.590. - Afschr. KA CLXXIa[b] 140.
Datum. Antwoord op brief van 15 december 1642. Hs. tussen brieven van 18 december 1642 en 19 januari 1643.

noch zoud' ik: dan zou ik toch.

7 *mijn eighen* (*gemoedt*)*:* de geringste bezoedeling door zijn toedoen, van het gemoed van Doublet, zou voor Hooft even zwaar wegen als de ergste bezoedeling van zijn eigen gemoed.
afzightigh: weerzinwekkend.

8 *'T gezonden boek enz.:* Hooft gaat schertsend in op Doublet's bezwaar, dat hij als rechter geen geschenken mag aannemen. Het is geen geschenk, maar een verkoop, of liever een ruil.

9 (*heb ik*) *gedacht:* was ik van plan; *ten dierste:* zo duur mogelijk.
vergolden: betaald.

10 *aan de moejte vermangeld:* tegen de moeite geruild.

12 *En het wil enz.:* En het zal er zo ver vandaan zijn, dat ik (door het sturen van de Ned. Hist.) u aan mij verplicht zou hebben.

15 *achter ujt moeten vaaren:* bankroet zal moeten gaan (als u mijn gebeden niet als betalingspost aanmerkt).
in ujtgift van reekeninge: bij het (opstellen en) uitreiken van de rekening.

1141 *Aan den Heere Constantijn Huijghens, Ridder*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Ik vertrouw, mij van U. Ed. Gestr. niet toevertrouwt te weezen, dat[2]
[3] ik oijt gewacht, jaa gedacht heb, op eenigh diergelijk overloon, als
[4] 't geene, waarmeede het zijner Hoogheit gelieft heeft, mijne[4]
[5] schaarsche betaaling van schuldt te vergelden. Haare goude, waar
[6] af U. Ed. gestr. gewaaght, konnen de waarde mijner koopere
[7] woorden ook wijde genoegh opweeghen, zonder zoo veel zilvers[7]
[8] aan de doorslaande schaal te hangen. *Muneribus tamen ejus obniti non*[8]
[9] *debui*. Waar oover ik, hierbij, eenen brief van dankzegging voegh;
[10] stellende niettemin ter bescheidenheit van U. Eed. Gestr. het[10]
[11] ooverleeveren van dien, oft het achter houden, en de boodschap,
[12] daarin vervaat, bij monde te doen. Want hij spreekt misschien geen
[13] goedt hoofsch, oft moghte zijner Hoogheit, door verlet van haare[13]
[14] meenighvuldighe en praamende beezigheeden, verveelen.

[15] Van de deughde der waaren, die haar weezen en maxel van U. Eed.[15]
[16] Gestr. verstandt en handt ontfangen, ben ik zulx verzeekert, dat ik
[17] ze wel blindelings zouw darren koopen, zonder zorghe voor be-[17]
[18] rouw van mijne graatigheit in 't toetasten. Wij wenschen slechts
[19] der penne, die U. Eed. Gestr. gedichten afschrijft, de snelhejt der
[20] vlerke, waarujt zij getooghen is. Mijn' Hujsvrouw zwijght nu van[20]
[21] U. Eed. gestr. bondtschrift ter borze op te veilen; oordeelende ujt[21]
[22] de goedtheit van 't doode hart, dat het leevende te vroom zal zijn,[22]
[23] om onze verlies van tijdt met geenen billijken woeker te boeten.[23]
[24] Zaaghe ik maar, zoo gemakkelijk, als U. Eed. gestr. deeze schuldt[24]
[25] kan afleggen mij van de geene te quijten, die U. Ed. Gestr. van mij[25]
[26] komt, voor zoo veele eeren en gunsten, onlangs opgehoopt met de[26]
[27] moejte, genoomen, zoo ter zaake van de boeken, als van mijnen[27]
[28] neeve Hulft. Maar, wie doch magh in heusheit op, teeghens de[28]
[29] Heusheit zelf, naamelijk U. Eed. Gestr.? Dies geef ik den moedt[29]
[30] verlooren; en mij vlaaijende, met denken, Herois summi dextrâ[30]
[31] cadis, ben der glooririjke armoede getroost, die mij zal in mijn[31]
[32] graf doen draaghen den tijtel,

[33] Mijn Heere, van

[34] U. Eed. Gestr.

[35] Hoewel ootmoedighsten, nochtans[35]

* Minuut. UBA II C 11.592. - Afschr. KA CLXXIa[b] 141.

[36] verplichtsten dienaar,

[37] P.C. HÓÓFT.

[36] T'Amsterdam, den

[37] xix^en^ Jan. 1643.

Eindnoten:

2 *dat...overloon:* dat ik ooit enige dergelijke extrabeloning heb verwacht of er zelfs maar aan, gedacht heb.
4 *mijne...vergelden:* mijn geringe (gebrekkige) betaling van schuld (aan hem) te vergelden.
7 *wijde genoegh:* ruimschoots (opwegen tegen).
8 *de...schael:* de (reeds) meer wegende schaal (de schaal slaat reeds door door het gewicht der *goude woorden*).
Muneribus...debui: Schenkingen evenwel van hem weerstreven zou mij niet hebben gevoegd. Naar Tacitus, *Annales* 14, 53, 4; *Waar oover:* Waarom.
10 *stellende...Gestr.:* niettemin aan uw inzicht overlatend.
13 *door...verveelen:* vanwege verhindering door zijn vele en kwellende bezigheden onaangenaam (onwelgevallig) zijn (verlet, Mnl. Wdb. *verlet* 2018, belemmering, verhindering; praamende, WNT *pramen* 3882 drukken, benauwen; dit citaat; verveelen, Mnl. Wdb. *vervelen* 214, verdrieten, te veel zijn enz.).
15 *deughde:* goede kwaliteit; *weezen en maxel:* stof en vorm.
17 *zorghe:* vrees (vgl. *1140*).
20 *Mijn'...veilen:* vgl. *1140; op...veilen:* te koop aanbieden.
21 *ujt:* op grond van (met het dode hart als maatstaf).
22 *'t doode hart:* (zie id.) het hart van Suzanna; *het leevende:* (zie id.) het hart van Huygens; *vroom:* braaf, goed, deugdelijk, rechtschapen.
23 *verlies van tijdt:* verloren tijd, tijd waarin wij vergeefs gewacht hebben op uw beloofde bezoek; *woeker:* rente.
boeten: goed (te) maken.
24 *Zaaghe ik maar:* Zag ik maar kans; *zoo:* even.
25 *afleggen:* betalen, afdoen.
die...komt: die ik aan u heb (die u van mij toekomt).
26 *eeren:* eerbewijzen; *opgehoopt:* vermeerderd.
27 *boeken:* (hierover niets gevonden, evenmin over wat Huygens voor Hulft deed).
28 Johan Hulft, 1610-1677, koopman te Amsterdam, trouwde 6 juli 1642 Margaretha Cloeck, dr. v. Mr. Pieter Cloeck en Jannetje Hooft, een zuster van de drost (Br. III p. 365 n. 3; UdM 12); *doch:* toch; *heusheit:* vriendelijkheid, goedheid, hulpvaardigheid.
29 *geef...verlooren:* geef...op.
30 *met denken:* met te bedenken, met de gedachte; *Herois etc.:* ge valt door de hand van de grootste held. Vergilius, *Aeneis* 10, 829, waar voor *Herois* staat *Aeneae*.
31 *ben...getroost:* aanvaard ik moedig.
35 *Hoewel...dienaar:* Hoewel nederigste (geringste) toch verplichtste dienaar.

1142 *Aan zijn' Hoogheit.*

*

[1] Doorluchtighste, hooghstgeboore Vorst,

[2] genaadighste Heere,

[3] Zoo verre als ik, in 't opdraaghen mijner Historien aan Uw'[3]
[4] Hoogheit, geweest ben van te zien op eenigh ander voordeel, dan[4]
[5] de gloorie van een' goedertiere beaangenaaming mijner oot-[5]
[6] moedighe geneeghenheit; zoo zeer heeft het Uwer Hoogheit
[7] gelieft, het oogh meer op haar' ejghene grootheit, dan op mijne[7]
[8] geringheit te houden, in 't oovertreffen mijner wensche, met de
[9] staatlijke schenkaadje, mij ter handt bestelt, ujt haaren naame, door[9]
[10] den Heere van Zujlichem. Waardighen dank voor een' eere van
[11] die soorte te bewijzen, ben ik alleen nocht maghtigh, nocht schul-[11]
[12] digh. Uw' Hoogheit heeft, in mij, al mijne naakoomelingen ver-
[13] plicht: en die zilvere letteren van loflijk getuighenis, zullen teffens,[13]
[14] hun zoo wel als mij, zijn brieven van maaninge om eeuwighe[14]
[15] erkentenis, en van vermaan tot d'ujterste vlijt om deeze Vorstlijke
[16] weldaadt eenigher maate te verdienen. God geeve maar, dat de
[17] geleeghenheit verschijne, waarin het Uwer Hoogheit behaaghe mij
[18] met haare gebooden te begenaadighen. 'T welk ik van ganschen gemoede bid, kussende, op 't needrighste, de onverwinlijke handt
[20] Uwer Hoogheit, en mij nijghende t'haarwaarts, met eenen ijver,
[21] betaamende,

[22] Doorluchtighste, hooghstgeboore Vorst,

[23] genaadighste Heere,

[24] Uw' Hoogheits

[25] Getrouwsten onderdaan, en

[26] ootmoedighsten dienaar,

[27] P.C. HÓÓFT.

[26] T'Amsterdam, den xix[en]

[27] Januarij, 1643.

Dank voor het geschenk.

* Minuut. UBA II C 11.593. Afschr. KA CLXXIa[b] 142.

Eindnoten:

3 *in:* bij
4 *zien op:* het voorzien hebben op, mikken op.
5 *beaangenaaming:* goedkeurende aanvaarding (WNT *beaangenamen* 1088 afl.).
7 *het oogh houden op:* indachtig zijn.
9 *staatlijke:* luisterrijke, prachtige.
11 *soorte:* (hoge) rang; *alleen:* ook de nakomelingen bedanken.
13 *letteren:* brief.
14 *maaninge:* aanmaning.

1143 (*Grotius aan W. de Groot.*)

*

....

[1] Historiam Hoofdii legere coepi, est opus egregium. Non placebit
[2] fortè aliis dictio antiquaria. Sed praecessit in tali scribendi genere
[3] eum Thucydides, et Sallustius de quo exstat carmen:[3]

Et verba antiqui multum furate Catonis
Crispe Iugurthinae conditor historiae.

[6] et nullo minor *Tacitus*.

[7] ....

[8] 24 Januarii 1643.

VERTALING

....

Met het lezen van de Historie van Hooft heb ik een begin gemaakt; het is een uitstekend werk. Misschien zal anderen de oudmodische zegging niet bevallen. Maar voorgegaan is hem in zulk een schrijftrant Thucydides, en Sallustius, over wien het puntdicht bestaat:

Ook gij, steler in 't groot van woorden van Cato den Ouden,
Crispus, die 't Jugurthijns Koningsverhaal hebt bezorgd

en, niemands mindere, *Tacitus*.

....

24 januari 1643.

N.B. Op 3 augustus 1641 had Grotius blijkbaar al een blik geslagen in een fragment van het werk. Hij maakte toen een opmerking van dezelfde strekking tegen Willem over de ‘sermonis durities’. (Ep. quotquot no. 558, eerlang ed. Meulenbroek-Witkam XII).

Eindnoten:

3 *carmen:* Quintilianus 8, 3, 29.

* Geen hs.
Overg. uit Epistolarum quotquot reperiri potuerunt. 1687, no. 636. Eerlang ed. Meulenbroek-Witkam XIV.

1144 *Eedelen, erntfesten, hooghgeleerden, Welwijzen, zeer vermooghenden Heeren, Mijnen Heeren den President ende Raaden oover Hollandt, Zeelandt, ende Vrieslandt.*[*]

*

[1] Eedele &c.

[2] Op den 7[en] deezer maant is mij behandight U. Ed.Mo. missive van
[3] den 24[en] Dec. lestleeden, met de exemplaren der acte van Adver-[3]
[4] tentie, gedateert den 18[en] daar te voore: dewelke ik, zonder ujtstel
[5] heb doen publiceren ende affigeren t' alle plaatsen mijnes districts[5]
[6] daar men des gewoon is. Noopende nu mijn debvoir in 't handt-
[7] haaven ende exsecuteren der plakkaaten teegens de Pausgezinden,
[8] bid ik U. Ed. wel reverentelijk te gedenken, 't geen dienaangaande
[9] ik haar in voorleede jaaren, heb aangedient: te weeten, dat ik, in[9]
[10] verscheide processen, aangevangen teegens hen, heb moeten
[11] succumberen, oft de zelve laaten steeken, ujt zaake dat het ge-[11]
[12] tuighenisse mijner substituten ende assistenten, voor partijdigh[12]
[13] gereprocheert ende verworpen werd. Waarujt gevolght is, dat niet
[14] alleen de kosten en moejte zijn verlooren geweest; maar ook de
[15] voorzejde Pausgezinden, merkende de difficulteit van 't bewijs
[16] hunner oovertreedingen, dies te stouter zijn geworden.[16]
[17] Alsnu, nochtans, urgeerende op 't betrachten der voorzejde Acte,[17]
[18] en der missive, gericht van U. Ed. Mo. aan Burghermeesteren van
[19] Weesp, heb ik zoo veel gevordert, dat zij den twee stadsbooden[19]
[20] belast hebben, zich op diergelijke exploicten te laaten vinden, om[20]
[21] kennis te draaghen, en getuighenis te verleenen. Ende, dienvol-
[22] ghends, heeft, door orde van mij, die nu ontrent een' maant, door
[23] 't fleresijn benoodight ben bij hujs te blijven, mijn schout van[23]
[24] Weesp ende Weesperkerspel, in welken oordt wel de meeste[24]
[25] zwaarigheit valt, zich, met etlijke assistenten, en de voorzejde twee
[26] booden, 's nachts voor den zondagh den 25[en] deezer, ujt der stadt
[27] begeeven; ende koomende, ontrent half tien uuren, in zeekere[27]
[28] hujsmans wooninge, geleeghen bij de ouwde ruijne van 't Hujs[28]
[29] ten Bosch binnen de graften, aldaar gevonden, neevens tien oft 12
[30] persoonen, waaraf de helfte ontrent ontliep, eenen paap, zich
[31] noemende Goovert Franken van 's Hartogenbos, ende zeggende[31]

* Minuut. UBA II C 11.591.
N.B. In de zevende katern staat deze minuut *1144* van 27 januari op blz. 591, de minuten *1141* en *1142* op blz. 592 en 593. Deze onregelmatigheid in de volgorde is ontstaan doordat Hooft voor de dankbrief aan de Prins en de daarmee evenwijdige aan Huygens eerst de ruimte van twee lege bladzijden naast elkaar in gebruik nam, waarop hij beide minuten, zichtbaar 'aus einem Guss', schreef. Later gebruikte hij de opengelaten bladzijde 591 voor *1144*, waarbij hij, even zichtbaar, met ruimtegebrek te kampen kreeg.

[32] te resideren tot Moordrecht in Schielandt, alwaar hij zijnen naam[32]
[33] zoude bekent gemaakt hebben, gelijk het schijnt bij acte, geteekent[33]
[34] bij den Heere Harman van Wielijk, Baljuw ende Dijkgraaf, ende
[35] bij G.D. v. Nijdek, secretaris van Schielandt, op den 6^{en} Nov. 1641.

[36] Maar, zijnde de voorzejde paap binnen Weesp gebracht; zoo is[36]
[37] aldaar gekoomen, bij mijnen voorzejden schout, de Heer van den[37]
[38] Bosch, sustineerende dat nocht ik, nocht mijn schout gerechtight
[39] was om eenighe acte van jurisdictie te pleeghen, op de werf van[39]
[40] 't voorzejde Hujs, ende pretenderende, dat men zijn' Ed. met der[40]
[41] zaake moest laaten beworden, volghends de leenbrieven, die[41]
[42] zijn' Ed. belooft heeft mij te doen vertoonen.

[43] 'T welk zijnde al 't geene, waarmeede ik U. Ed. Mo. voornands
[44] weete te dienen, bid ik den Almooghende de zelve U. Ed. Mo. in
[45] gelukzaalighe regeeringe altijds te bewaaren ende in haare goede
[46] gunste,

[47] Ed^{e}. &c.

[48] UEd. Mo.

[49] Ond^{en} ootm^{n} d^{r}

[50] P.C. HÓÓFT.

[49] T'Amsterdam, 27

[50] Jan. 1643.

Verslag van een door het Hof van Holland bevolen actie tegen de katholieken, van de tegenwerking van bepaalde plaatselijke gerechten, vooral Weesp en Weesperkarspel, en van de Heer van den Bosch, die voor zijn kasteel met omgeving aanspraak maakt op de hoge heerlijkheid.

Eindnoten:

* *adres* Zeelandt (niet verklaard).
3 *acte van Advertentie:* officiële bekendmaking.
5 *affigeren:* aanplakken, aanslaan.
9 *aangedient:* medegedeeld.
11 *succumberen:* verliezen, het onderspit delven; *laaten steeken:* opgeven; *ujt zaake dat:* omdat.
12 *voor partijdigh gereprocheert ende verworpen:* als partijdig gewraakt.
16 *dies te stouter:* des te vermeteler.
17 *alsnu:* (versterking van) nu; *urgeerende op:* aandringend op.
19 *heb ik zooveel gevordert:* heb ik tenminste bereikt.
20 *zich...vinden:* dergelijke zaken bij te wonen; *om...verleenen:* om te spioneren.
23 *'t fleresijn:* verzamelnaam voor rheumatische, neuralgische enz. aandoeningen; *benoodight:* genoodzaakt; *bij hujs:* thuis.
24 *in welken...valt:* in welke plaats zich de meeste moeilijkheden voordoen.
27 *ende* (*heeft*).

28 't Huis ten Bosch was een kasteel aan de oostelijke oever van de Vecht, bij het strategisch belangrijke Uitermeer. Het was oorspronkelijk een Stichts leen, maar werd sedert 1439 in leen gehouden van de Grafelijkheid van Holland.
31 zie voor Govert Francken en de met de bedoeling van het Hof van Holland allerminst strokende, maar door Hooft waarschijnlijk wel gewaardeerde gang van zaken te Weesp Bijlage *1144*.
32 *zijnen naam* enz., zoals hij volgens het plakkaat van 30 aug. 1641 verplicht was te doen.
33 *schijnt:* blijkt: die akte had de priester blijkbaar bij zich.
36 *zijnde...gebracht:* nadat de genoemde priester te Weesp gebracht was.
37 de Heer van den Bosch. Dit was sedert 1629 J^{r} Arent Adam van Wassenaer en Duvenvoorde; *sustineerende:* en hield staande.
39 *acte:* daad.
werf: erf.
40 *pretenderende:* en maakte er aanspraak op.
41 *laten beworden:* zijn gang laten gaan: hij pretendeert dat de grafelijke rechtspraak, dus de baljuw van Gooiland, geen gezag heeft op het Huis ten Bosch.

1145 *Aenden Hooft Casteleijn van Muijden ende Baillju van Goijlant*

*

[1] Frederick Heijnd. etc[a1]

[2] Erntfeste, wijse, discrete, lieve, besundere,[2]

[3] Wij hebben seer geerne ende met goet genougen uijt u.l. schrijvens
[4] vanden xxvij[en] deser verstaen, de goede debvoiren bij U.l. inde
[5] publicatien ende handthavinge vande Placcaten tegens de Pausge-
[6] sinde gedaen. ende dienvolgende u.l. serieuse*l* te recommanderen,[6]
[7] ende niettemin van wegen de Ho.O[t] mitsdesen te belasten ende[7]
[8] bevelen, dat ghij nijet naer en laet, onaengesien de Oppositie, bijden[8]
[9] Heer vanden Bosch in desen gepretendeert, tegens den gevangen
[10] Paap ende andere overtreders van voors[n] Placcate, in conformite[10]
[11] voorts te procederen als naer behooren, Ende Ons van u.l. verdere
[12] debvoiren naerder advertentie te geven, waer toe Ons vertrouwen
[13] sullen,

[14] Hiermede

[15] Erntfeste etc[a]

[16] Gesch[n] inden Hage den xxx Januarij xvjc drie ende veertich.

Het Hof antwoordt dat Hooft de overtreders van het plakkaat (*1144*) moet vervolgen, ongeacht het verzet van de Heer van den Bosch.

* Afschrift. ARA. Archief Hof van Holland, inv. nr. 389. Negende register van missiven fol. 62[v].
T. Niet ondertekend. In het opschrift ontbreken de woorden ‘Heer P.C.’ of het equivalent daarvan.

27 Joost van den Vondel

28 Johan van der Meijden

Eindnoten:

1 De naam van de souverein werd aan het hoofd van uitgevaardigde bestuurlijke en justitiële stukken geschreven, een nog bestaande rechtsformule. Tijdens de Republiek schreef men daar de naam van de stadhouder, een van de souvereine rechten en vormen die voortleefden doordat ze niet formeel afgeschaft of aan de Staten overgedragen waren.
2 *lieve:* waarde; *besundere:* in van vorsten uitgaande stukken een deel van het aanspreekformulier (WNT *bijzonder* 2682 6 derde lid). Zie verder bij *16*.
6 *dienvolgende:* ten vervolge daarop.
7 *niettemin:* evenzeer.
8 *nijet naer en laet:* niet nalaat; *onaengesien...gepretendeert*, vgl. *1144*.
10 *in conformite:* overeenkomstig het plakkaat; *procederen:* te werk gaan.

1146 (*De Rekenkamer aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Gesijen bij die vande Reeckeni*n* des Graeffe*l* van Hollant het ver-[1]
[2] souck aen henluijden gedaen presenteren bij Pieter Hooffd[2]
[3] Casteleijn van Muijden ende Baillju van Goijlandt tenderende men[3]
[4] hem soude gelieven voor eenen anderen tijt van Jaeren consent te[4]
[5] geven om een Dienaer van Justitie tot laste vande Graeffe*l* te
[6] moghen onderhouden met acte daer toe dienende hem in forma[6]
[7] verleent te werden, Soo ist dat die vande Reeckeni*n* voorn[t]
[8] willende in alles sooveel in hen is, de Justitie mainctineren dat mede[8]
[9] de goede Ingesetenen van alle outragie gevrijt moghen blijven, den[9]
[10] voor*s* Baillju toegestaan ende geaccord[t] hebben, dat hij voor eenen
[11] tijt ende termijn van drie achtereen volgende Jaeren Ingegaen
[12] wesende den XXVIJ[en] maij XVJC twee ende veertich tot laste vande
[13] Graeffe*l* ende tot suijveringe van sijne Jurisdictie van Vagabonden
[14] leedichgangers ende quaetdoenders een goet getrouw dienaer van
[15] Justitie sal moghen houden voort tractement vanden welcken men
[16] den voor*s* Baillju in vuijtgeeff van sijne Reeckeni*n* van de Criminele[16]
[17] saecken Jaerlicx sal passeren de somme van vijff entseventich[17]
[18] ponden van xl groo[n] t'pondt mits dat bijde steden ende dorpen van[18]
[19] Goijlandt twee gelijcke Dienaers den voor[s] tijt geduijrende tot
[20] haeren costen mede onderhouden sullen werden. Waer van den
[21] voor*s* Baillju op sijne voor*s* Reeckeni*n* behoor*l* attestatie sal over-[21]
[22] leveren van dat hij den voor*s* dienaer continue*l* den selven tijt[22]
[23] geduijrende onderhouden ende gesalarieert heeft als mede dat de
[24] twee dienaers bijde Steden onderhouden sijn geweest, Gedaen ten
[25] Burele vande ReeckenCamere Inden Haghe op den XIJ[e] februarij
[26] XVJC drie ende veertich

[27] Mij Jegenwoordich

[28] [.] van Santen

[29] R[ta] int XIIIJ[e] bouck vande appt[n] folio CXXVJ verso[29]

[30] [.] VS

De Rekenkamer beschikt gunstig op Hooft's verzoek, een dienaar van Justitie te mogen houden.

* Origineel. UBA II C 9.386[v] = versopag. 1.
T. in handtekening en paraaf is de voorletter niet ontcijferd.

Eindnoten:

1 *Gesijen...Reeckenin:* Daar de Rekenkamer gezien (gelezen) heeft.
2 *gedaen presenteren bij:* hetwelk heeft doen aanbieden.
3 *tenderende men soude:* daartoe strekkende dat men zou.
4 *gelieven* (*niet* onpers. vgl. *1107* r. 7; het WNT geeft geen oudere plaatsen dan 18de-eeuwse); *anderen:* nieuwe.
6 *onderhouden:* houden; *met...werden:* en dat de daarop betrekking hebbende acte hem in de goede vorm verleend wordt (anacolouth).
8 *mede:* ook.
9 *goede:* eerzame, weldenkende, fatsoenlijke (verzwakt tot epitheton; WNT *goed* (*I*) 302); *van...gevrijt:* voor alle molest en smaad gevrijwaard.
16 *in vuijtgeeff van:* in verrekening met.
17 *passeren:* uitbetalen.
18 *mits...werden:* op voorwaarde dat er nog twee zulke 'dienaers van Justitie' door de steden en dorpen van Gooiland aangesteld en betaald zullen worden.
21 *attestatie:* verklaring.
22 *continuelijck:* voortdurend; *den selven tijt geduijrende:* gedurende die tijd.
29 Geregistreerd in het 14de boek van de appointementen, fol. 126^{v}; *appointement:* beschikking.

1147 *Aan den Procureur Hiob de Vos, in Jan Henrixzoons Straatjen, in den Haaghe.*

*

[1] [+]Ik zend hem 17 ducatons en eenen halven rijxdaaler,[1]
[2] maakende gl 54 - 16 -. in betaaling zijner specificatie, van
[3] verdienste en verschot in 't vervolghen van 't afdoen mijner
[4] tiende rek[e] ende zeekere acten. Amsterdam, 2 mar. 1643

[+]*Weeder, om antwoort hierop, aan hem geschreeven, den 8 April 1643*

Eindnoten:

1 *ducaton:* zilveren munt ter waarde van 63 stuivers = *f* 3.15.

* G. UBA II C 11.594.

1148 *Aan den Heere Jacob Cloops, Advocaat tot Brussel.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] U.E. jongste schrijven aan mij is althans meer dan een jaar oudt.
[3] Ik had gehoopt, dat U.E. volghends onze laaste afschejdt, zoude[3]
[4] geproeft hebben, oft, voor mijn' Hujsvrouw 't genot der goedren
[5] van 't Majoraat, die onder contributie leggen, naamentlijk van de[5]
[6] renten, bezet op het Marquisat van Berghen, te bekoomen waare.[6]
[7] Maar hebbende, in zoo lang eenen tijdt, geen' kundschap van U.E.[7]
[8] vernoomen, ducht ik, dat U.E. door gestaadighe beezighejt met de
[9] zaake van haare Ex[e] van Hohensoller, is verlet geweest. Ik beken,[9]
[10] dat het wightighste werk wel eenigh recht tot voorgaan heeft:
[11] maar bid U.E. het onze daarentussen niet ganschelijk te vergeeten.
[12] Het ujtstellen van dien heeft ons, tot nu toe, te min verdrooten,
[13] dewijl mijn' Hujsvrouw, om dat men daar haare Neutraliteit in[13]
[14] twijfel trekt, niet scheen, wen 't proces al gewonnen waare,
[15] lichtelijk in bezit van 't Majoraat te geraaken, dan bij het treffen van
[16] pais oft bestandt, die bejde verre te zoeken scheenen. Maar
[17] jeeghenwoordelijk, met de verandering van 't aanschijn der dingen
[18] in Vrankrijk, door de doodt van den Cardinaal, zoud' het, mijns[18]
[19] bedunkens wel kunnen gebeuren, gelijk ook hier sterke geruchten
[20] gaan, dat men, eer lange, in handeling van vreede traade. Ende ge-
[21] merkt het beeter waare, teeghens dien tijdt, een ejndt van 't proces[21]
[22] te hebben, dan noch daarnaa een' wijle te plejten, zoo is mijn zeer
[23] dienstigh verzoek, dat U.E. gelieve de zaak met allen ernst te
[24] bevorderen. Indien wij koomen te booven te staen, en mijn' Hujs-
[25] [+]vrouw in vreedigh bezit van 't Majoraat wort gestelt, wij zullen
[26] U.E. de vruchten van 't eerste jaar, ten danke, laaten volghen, ende[26]
[27] verplichten ons daartoe bij deezen. Ik bid dan andermaals, dat U.E.
[28] gelieve alle mooghelijke neirstigheit daaraan te besteeden, ende mij
[29] met den eerste, van den staat der zaake te verwittighen. Waartoe
[30] ik mij verlaat, blijvende

[+] *Mê Joffrouwe U.E. gemaalinne zal hier, met U.E. oorlof, de Weldienstighe gebiedenissen van mij ende mijn' Hujsvrouwe vinden.*

[31] Mijn' Heere,

[32] U.E.

[33] Onderdaane, toegedaane dienaar,

[34] P.C. Hóóft.

[33] T'Amsterdam,

* Minuut. UBA II C 11.594.

[34] 2^{en} Martij, 1643

Klacht wegens gebrek aan activiteit.

Eindnoten:

3 *afschejdt:* afspraak (WNT *afscheid* Suppl. 641 3).
5 *goedren enz.*, vgl. o.a. de vorige brieven aan Cloops.
6 *bezet:* belegd.
7 *kundschap:* tijding.
9 haare Excellentie van Hohensoller, vgl. *1020*.
13 *daar:* te Brussel.
18 den Cardinaal: Richelieu.
21 *een ejndt...hebben:* dat het proces beëindigd was.
26 *ten danke:* als dank.

1149 (*C. Goddaeus aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Ruborem non tacitum, sed manifestum horrorem humanitas et
[2] beneficentia tua mihi incussit, quod ultrò ad me scribis Tantus ad
[3] tantillum, meque immerentem amplissimo munere Historiae tuae
[4] exornas. Nimirum tam benignè ineptias meas interpretaris, et
[5] benevole; ut vivendum et moriendum sit mihi ingrato: Neque
[6] enim liberalitas tua redhostimentum exposcit, neque mea tenuitas
[7] id tribuere potest. Scilicet hoc verè est pro Ulula Aquilam mittere,
[8] si Majestas illa Tua Jovialis comparationem admittit, quam passim
[9] in tam illustri opere video, quo temporum nostrorum memoriam
[10] ab interitu vindicasti, et Patriae nostrae gloriam aeternasti. O felix
[11] Belgium tanto praecone infelicitatis suae, cui abundè omnia
[12] suppetunt ad implendam tantae Historiae dignitatem! Quot verba
[13] tot oracula. Tanta enim styli magnificentia, ingenij solertia, rerum
[14] intricatissimarum memoria, judicij acrimonia, in omnibus pruden-
[15] tia, et passim unus idemque Tacitus ita me hiantem tenent, ut
[16] sitim meam explere non possim hoc nectare, neque famem hac
[17] ambrosiâ adeò semper appetitum meum exercent et fovent, ut
[18] pariter silentij mei longioris caussam et occasionem praebeant.
[19] Neque satis id Tibi fuit, Vir Magnifice, nisi me gemino beneficio
[20] obrueres, id est, laudibus Clariss[i] D. Barlaei, qui mihi porrò viam
[20] aperit ad Aulae Batavicae Ocellum (:ut tecum loquar:) D.
[21] Constantinum Hugenium. Ego verò noctuam nonnisi nocti con-
[22] secraveram, cui propria est, quam sic, contrà atque ominari
[23] solemus, in lucem et meridiem protractam video. Atque equidem,
[24] si natalem hujus Opusculi intueor, benignè mecum agetur, si
[25] ludicrum istud scriptionis genus, et à vocatione, quam sustineo,
[26] alienum, infra spem veniae consistere possit; nedum ut laudem tàm;
[27] Illustrium Virorum inde affectem. Nugae enim sunt, et ineptiae,
[28] quas in levamen conscripseram diuturni morbi mei, cujus taedium
[29] serijs cogitationibus dispellere non poteram. Nunc omnia vincitis
[30] Amici, et inprimis vincis ô Mecaenas judicij tui applausu. Quid
[31] dicam? quia semel jacta est alea, habete porrò plura, atque inter
[32] Amicorum capita dividite, donec melior et emendatior editio
[33] prodeat. Catharina nostra meo rogatu Clarissimo D. Barlaeo
[34] exemplar procurabit cum meis literis, Itemque Hagam-Comitis

* Origineel. UBL. Pap. 2. - Afschr. UBA II C 15.
Dat. 6 maart 1643 n.s.

[35] ad Nobilissimum Zuilechemi Dominum cum ijsdem. Vale Vir
[36] Magne, et me ut coepisti, favore tuo complecti perge. Dabam in
[37] Vaessen VI Kal. Mart. MIↃCXLIII. quem tibi Climactericum[37]
[38] magnum judico, et ne fatalem sed innoxium habeas, Deum etiam
[39] atque etiam ex animo precor.

[40] Tuae Nobilissimae Magnificentiae

[41] studiosissimus et observantissimus

[42] Conradus Goddaeus.

VERTALING

Niet een stillen blos, maar onmiskenbaren huiver heeft uw wellevendheid en mildheid mij veroorzaakt, omdat ge zover zijt gegaan aan mij te schrijven, zulk een Reus aan zo'n dwerg, en mij, zonder dat ik dit verdiende, met de doorluchte schenking van uw Historie vereert. Zonder twijfel legt ge zo vriendelijk mijn dwaasheden uit en zo welwillend, dat ik zal moeten leven en sterven als een ondankbare: want uw vrijgevigheid vordert geen recompensatie af en mijn arremoed' is ze te verlenen niet bij machte. Dit namelijk is wel waarlijk voor een Uil een Arend sturen, indien die Jupijnse Majesteit van u de gelijkenis gedoogt, die ik overal verspreid in zo luisterrijk werk ontwaar, waarmede ge de Historie van onze tijden voor den ondergang hebt gevrijwaard en de glorie van ons Vaderland vereeuwigd. O gelukzalig Nederland om zo machtig heraut van zijn ongelukzaligheid, wien in overvloed alles ten dienste staat om het aanzien van een zo grote Historie volledig te maken! Zovele woorden, zovele orakelspreuken. Immers de grote pracht van den stijl, de schranderheid van vernuft, het rapport van de verwikkeldste gebeurtenissen, het pikante van elk slotoordeel, in alles de levenservaring en overal verspreid een en dezelfde Tacitus houden mij zo verbluft, dat ik mijn dorst niet stillen kan aan dezen nectar en mijn honger met deze ambrozijn: zozeer prikkelen ze steeds mijn eetlust en houden dien gaande, dat ze tevens voor mijn abnormaal lange zwijgen de reden en aanleiding leveren. En dat zou voor U, Roemrijke Man, niet eens genoeg geweest zijn, indien ge mij niet met een dubbele weldaad overstelptet, d.w.z. de lofprijzingen van den Eminenten Heer Van Baerle, die mij verder den weg ontsluit naar ‘den Oogappel van het Hollandse Hof’, om met u te spreken, den Heer Constantijn Huijgens. Ik voor mij had den Nachtuil uitsluitend aan den nacht geheiligd, dien hij eigen is; maar zo zie ik hem, strijdig met wat wij omineuslijk voorbetekenen, binnen den lichtkring van middagklaarheid voortgezeuld. En als ik den horoscoop van dit Werkje bezie, zal er zachtkens met mij worden gehandeld, als dat speelse genre van schrijverij, dat aan de roeping, die ik vervul, vreemd is, afgedaald tot beneden de grens van hope op vergeving, zich daar kan staande houden; laat staan, dat ik den lof van zo luisterrijke Mannen daaruit zou bemachtigen. Beuzelingen immers zijn het en zotternijen, die ik tot verlichting had geschreven van mijn langdurige ziekte; den weerzin daartegen had ik door ernstige overdenkingen niet kunnen verdrijven. Nu zegeviert gij over alles, Vrienden, en in de eerste plaats zegeviert, o Maecenas, gij

door den bijval van uw oordeel. Wat te zeggen? Nu de teerling eenmaal is geworpen, behoudt er in het vervolg nog meer en verdeelt die met hoofdelijken om-

slag onder de vrienden, totdat een betere en meer gezuiverde uitgaaf in het licht komt. Onze Catharina zal op mijn verzoek den Eminenten Heer Van Baerle een exemplaar bezorgen, met een brief van mij, en eveneens er een sturen naar Den Haag naar den Hoogedelen Heer van Zuilichem met eveneens een brief. Vaarwel, Grote Man, en ga voort, zoals ge zijt begonnen, mij met uw gunst te omringen.

Geschreven te Vaessen 24 februari van het jaar 1643, dat voor u naar mijn oordeel een Groot Critisch jaar is; en dat ge het niet als een noodlottig, maar als een onschuldig jaar moogt beleven, bid ik God telkens en telkens weer van harte.

De Uw Edelmoedigheid, Hoogedele, innig
toegedane en toegewijde
Coenraad Goddaeus.

Eindnoten:

37 Hooft, geboren in 1581, ging 16 maart 1643 zijn 63e levensjaar in. Als critische jaren beschouwden de astrologen alle veelvouden van 7 (Gellius, *Noctes Atticae* 3, 10, 9), maar speciaal het 63e (Gellius, *Noctes Atticae* 15, 7, 1-3).

1150 (*Grotius aan W. de Groot*)

*

[1] ....[1]

[2] Hoofdius videtur mihi obiter gratiam Domus Nassaviae sibi
[3] quaerere, ut antehac scripsi. De ea re quid allii, qui ad rem propiores
[4] sunt, conjectent, scire cupiam.

[5] ....

[6] 7 mrt 1643.

VERTALING

....
Hooft, dunkt mij, zoekt zich in het voorbijgaan de gunst van het Huis van Nassau te verwerven, zoals ik al eerder heb geschreven. Wat hierover anderen, wien de zaak nader ligt, vermoeden, zou ik graag willen weten.
....

7 maart 1643.

Eindnoten:

1 Grotius schijnt de opdracht aan Frederik Hendrik te bedoelen en misschien ook het 20ste boek, waaruit Hooft's verering voor Willem van Oranje blijkt. Op 14 februari had hij al geschreven ‘Perlegi jam Historias Hoofdii, opus bonae fidei, judicii ac diligentiae. Quae sint de eo opere judicia in Aula et Curia scire desidero’. (*Epist. quotquot etc.* no. 639, *vertaling:* ‘Ten einde heb ik nu gelezen de Historiën van Hooft, een werk betrouwbaar, oordeelkundig en nauwgezet. Wat over dit werk de oordelen zijn aan het Hof en in de Raad (lees: onder de hoge ambtenaren), verlang ik vurig te weten’.).

* Epist. quotquot etc. no. 642, eerlang ed. Meulenbroek-Witkam XIV.

1151 *Weleedelen, Gestrengen, Manhaften Heere, Mijnen Heere Joachim Van Wikkevoort, Ridder, in de nieuwe Houtstraat, In Den Haaghe*

*

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] De Kooningin heeft U. Eed. Gestr. bij ons, van de beloofde her-
[3] waartskoomst ontschuldight: eerst met haar weederkeeren, daarna
[4] met twijfel van gelijken ramp ten tweeden maale. Maar althans[4]
[5] achten wij U. Eed. Gestr. van haare behoude rejze verzeekert te
[6] weezen: ende, ziende derhalven geen verschoonen meer aan 't[6]
[7] achterblijven van 't verwachte gezelschap, vervordren ons,[7]
[8] U. Eed. Gestr: en 't zelve, boovenal, mijnen Heer van Zuilichem,[8]
[9] om voldoening der schuldt te maanen. Doch U. Eed. Gestr.
[10] gelieve, mij, eenen dagh, twee, oft drie, te voore te waarschuwen,
[11] op dat ik Joffr[e] Crombalgh beschrijven mooghe t'eener zoo aange-[11]
[12] naame vergaadringe, daar zij, mijns bedunkens, niet laaten zal te[12]
[13] verschijnen. Inmiddels bid ik U. Eed. Gestr. en den welgemelden
[14] Heer van Zuilichem, in hunne beste gunste altijds te bewaaren,
[15] is Mijn' Heere ende Neeve,

[16] Mê Vrouw, U. Eed. Gestr.

[17] gemaalinne zal hier d'oot-

[18] moedighe handtkus van mij

[19] en mijn' Hujsvrouwe, samt

[20] mijne twee dochters, vinden.

[17] U. Eed. Gestr.

[18] Onderdaansten, ootmoedigh-

[19] dienaar,

[20] P.C. HÓÓFT.

[21] T'Amsterdam, 9 Mar.

* Origineel. UBA II C 13.196.
Dat. 9 maart 1643.

[22] 1642.

Koningin Henriëtte Maria van Engeland, de vrouw van Karel I, begeleidde haar dochter Maria Stuart, die met Willem II van Oranje getrouwd was, naar Nederland. 10 maart 1642 was zij in Hellevoetsluis en 11 maart in Den Haag.

Zij zocht hulp voor de strijd tegen het Parlement en had de kroonjuwelen ter belening meegebracht. Door de hulp van Frederik Hendrik's relaties gelukte haar dit. Zij vertrok 26 januari 1643, maar was, zogenaamd wegens storm maar in werkelijkheid omdat er een schip met munitie was achtergebleven, 6 februari weer in Den Haag terug. 26 februari vertrok zij voor de tweede maal.

Brief *1151* is door Hooft gedateerd 9 maart 1642 en op die datum is hij in de uitgaven opgenomen. De tekst bewijst echter dat het jaartal een verschrijving is voor 1643, want de brief bevat de geschiedenis van Henriëtte Maria's vertrek. Natuurlijk veroorzaakte haar terugkeer een protocollaire ‘ramp’ en was Van Wickevoort als diplomaat pas vrij man toen men zeker kon zijn van haar definitieve thuisreis. (W. III 251 n. 4 met citaten uit Aitzema V, 477).

Eindnoten:

4 *twijfel van:* onzekere verwachting (van een tweede terugkeer).
6 *ziende geen verschoonen meer aan:* geen raad meer ziende om te excuseren.
7 *achterblijven:* uitblijven.
8 *'t zelve:* het gezelschap (Mem. 6).
11 *beschrijven:* schriftelijk uitnodigen, convoceren.
12 *vergaadringe:* bijeenkomst.

1152 *Aan den Heere Geerart Paauw, Ridder, Rentm^r van d'Espargne der Graaflijkheit van Hollandt.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Zijnde tot Mujde, met 't onweeder van den derden en vierden
[3] Februarij lestleeden, driëentsestigh masten aangespoelt, zonder
[4] dat de eighenaar, dien men zeidt hier t'Amsterdam te woonen,
[5] naa de zelve tot noch toe is koomen vereischen, gelijk van[5]
[6] [+] dagh tot dagh gemeint was dat hij doen zoude; zoo heb ik[6]
[7] U.Ed. des te verwittighen bij deezen, ten einde in der zaake
[8] gedaan warde 't geen U. Eed. verstaat te behooren. Im-[8]
[9] middels beveele U. Eed. samt Mijn' Heer ende Vrouwe[9]
[10] van Heemsteede in schut en scherm des Almooghenden, ende
[11] op 't eerbiedighste in de goede gunste uwer Eed^n

[+]Deeze masten heb ik, door orde van den Rentmeester Paauw, laaten volghen aan Lambert Sierops, woonende tot Workum in Vrieslandt, ende acte van borghtoght, gestelt[13] bij hem, aan den Rentmeester oovergezonden, op den 29 Apr: 1643, ujt Amsterdam.

[12] Mijn' Heere,

[13] U. Eed.

[14] Dienstwillighen dienaar,

[15] P.C. HÓÓFT.

[14] T'Amsterdam, 25^en

[15] Martij 1643.

Hooft bericht een strandvond aan Mr. Gerard Pauw, 1615-1676, ridder, rent-meester-generaal van de Espargne 1640-1652, lid Rekenkamer 1652-1676.

Eindnoten:

5 *vereischen:* vragen.
13 *gestelt:* opgesteld.
6 *gemeint:* gemeend, verwacht.
8 *'t geen...behooren:* wat naar uw oordeel moet gebeuren.
9 Mijn' Heer (...) van Heemstede: zijn vader Adriaen Pauw, raadpensionaris resp. rekenmeester van Holland, bezat de heerlijkheid Heemstede.

* Minuut. UBA II C 11.595.

1153 *Aan den H. Hans Harmanszoon de Vries, Oudburgerm^r tot Harlinge.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Op U.E. aangenaamen, geschreeven den 22^en Martij lestleeden, aan
[3] mijnen zwaagher Joost Baak, die mij den zelven vertoont heeft,
[4] diene dit, voor mijn deel, tot antwoordt. Voor eerst bedank ik U.E.
[5] hooghlijk voor de moejte in mijne zaaken gedaan, ende zal U.E.[5]
[6] gelieven mij te laate<n> weeten wat ik U.E. zoo daarvoor als van
[7] kosten schuldigh ben. Den koopbrief met quitantie van de laatste
[8] paije heb ik wel ontfangen; ende geirne gezien dat U.E. met den[8]
[9] H. Ontfanger Gualteri ooverkoomen is op betaaling der Landen,[9]
[10] naar naam en faam, bij provisie, ende mits dat wij onze recht zul-[10]
[11] len instellen voor 't Hof van Vrieslandt, om te bekoomen 't geen
[12] ik gekocht heb, te weeten 100 pondemaaten binnen de Wellen.[12]
[13] Maar, naardien U.E. schroomt zich bekent te maaken in 't proces
[14] teeghens 't Landschap, ende daaromme verzoekt dat ik procuratie
[15] passere op twee advocaten; zoo heb ik, die althans meede een
[16] onderzaat der Eed. Grootmo. Heeren Staaten van Vrieslandt[16]
[17] geworden ben, ook bedenken dat mij het pleiten teeghens de zelve[17]
[18] moghte quaalijk afgenoomen worden.

[19] In allen gevalle, eer ik besluit neeme tot pleiten, zoude ik geirne
[20] verklaaring hebben op de vraaghen, die ik hierinne oover zeinde:
[21] ende zoo U.E. op eenighe derzelve raadt van advocaten van noode
[22] heeft, ik zal die kosten ten danke goedt doen. U.E. gelieve de[22]
[23] beantwoordingen op den kant te teekenen, ende mij de zelve[23]
[24] herwaarts te zenden, neevens de vraaghen.

[25] Ik verwacht, hierop, met den eerste, bescheidt, ende met eene oft
[26] mij geen geldt voor 't meeten bij Commissarissen, gëeischt wort;
[27] want dan waare wel billijk, dat men mij Copie van hunne meetinge
[28] gaave.

[29] Ook diend' ik, indien men pleiten zal, den voornaam van Doctor
[30] Sprong wel te weeten, om dien meede in de Procuratie te doen[30]
[31] ujtdrukken, gelijk dien van Dr Abraham van Mellema.[31]

[32] Wijders zal ik U.E. samt Joffr^e U.E. hujsvrouwe, en alle die U.E.[32]
[33] lief zijn, den Almoghende bevoolen laaten neevens hartlijke
[34] groetenis, van

* Minuut. II C 11.595.

[35] U.E. weldienstw[en]

[36] P.C. HÓÓFT.

[35] T'Amsterdam, 9 apr.

[36] 1643.

Vgl. *1120*.

Eindnoten:

5 *zal U.E. gelieven:* u zult wel zo goed willen zijn.
8 *paije:* betaling; *wel:* in orde.
geirne: met genoegen.
9 *ooverkoomen op:* overeengekomen aangaande.
10 *naar naam en faam:* volgens de overgeleverde afmetingen, voordat er nagemeten is.
bij provisie: (dus) voorlopig; *onze recht instellen:* onze eis indienen (WNT *instellen* 1991 C); *onze*, vgl. *1029* r. 8.
12 de Wellen: naam van belendend water.
16 *onderzaat:* onderdaan.
17 *pleiten:* procederen.
22 *ten danke goedt doen:* naar genoegen terugbetalen.
23 *mij:* van mij.
30 Sprong: een der beide advocaten.
31 Mellema, lees: Mellinga: de andere advocaat.
32 *zal:* Mem. 10.

1154 (*P.C. Hooft aan Arnout H. Hooft*.)

*

[1] Charissime fili,

[2] Tuum hactenus silentium non plané aequo animo tuli. Demulsere
[3] me litterae, tuae in evolvendis bonis authoribus diligentiae testes:
[4] sint modó sat bonae fidei. Cum jam tot istic diebus haeseris,
[5] cogitandum tibi serió de reditu censeo, ne humanitate amicorum
[6] abutaris. Veniam itaque discedendi ab ijs, cum gratiarum actione
[7] maximarum, et nostro et tuo nomine, ut petas jubeo, ijsdemque
[8] salutem plurimam dicas. Vale et meis et matris verbis.

[9] Amsterodami: IV Idus

[10] Aprileis CIↃDCXLIII.

[9] Tuus in te pronissimus pater

[10] P.C. HÓÓFT.

[11] Soror Constantia te salutat: Christina Ultrajecti aut Iselstenij agit,
[12] reversura septimana proxima.

VERTALING

Geliefde zoon,

Uw stilzwijgen totnogtoe heb ik niet bepaald met gelaten gemoed gedragen. Mij streelden brieven, van uw vlijt bij het lezen van goede auteurs getuigen: mogen deze maar voldoende betrouwbaar zijn! Nu ge reeds zovele dagen daar zijt blijven hangen, moet ge ernstig over terugkeer denken naar mijn schatting, opdat ge van de gastvrijheid van vrienden geen misbruik maakt. Dat ge dus verlof om heen te gaan aan hen verzoekt, onder het betuigen van den grootsten dank, en uit onzen en uit uw naam, is mijn wil, en dat ge eveneens op het hartelijkst groet. Vaarwel en namens mij en namens moeder.

Uw u zeer toegenegen vader
P.C. Hooft
Amsterdam, 10 april 1643.

* Origineel. UBA II C 11.983.
Dat. 10 april 1643.
Hs. In de inleiding (dl. I blz. 30) zijn de zeven originelen aan Arnout Hooft al vermeld, die in het recueil van de minuten gebonden zijn. Doordat het papier rondom de tekst afgeknipt is, zijn ze blijkbaar óf voor minuten aangezien óf om hun kleine formaat bij het allegaartje achterin II C 11 gevoegd. Om het afknippen te begrijpen denke men zich in, hoe moeilijk iemand destijds aan een stukje wit papier kwam om even iets aan te tekenen, zoals een student vaak moet. Een vel was te duur om het tot kladpapier te versnijden. Vgl. pl. 41.

Zuster Constantia laat u groeten. Christina verblijft in Utrecht of IJselstein en heeft de bedoeling komende week terug te keren.

1155 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt ende Residen<t> van Haare Hoogheit van Hessen, in de Nieuwe Houtstraat, in Den Haage.*

*
(*v. Wickev.*: 19 Apr. 1643 M. Hooft)
L.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Zoo ras als U. Ed. Gestr. dienaar hier aangezeidt had dat de bij-
[3] gaande brieven tot Mujde vergeeten waaren, schreef ik derwaarts:
[4] maar heb ze niet dan nu terstondt, ontrent tien uuren voor middagh,[4]
[5] ontfangen. Ik bid U. Eed. Gestr. mij te verschoonen van 't marren[5]
[6] derzelve, daar ik geen' schuldt aan heb, ende eens te gedenken aan
[7] een afdruxel van 't Waapen zijner Hoogheit, 't welk mij van den[7]
[8] Heere van Zuilichem belooft is, ende, in 't vermaan van dien, te[8]
[9] doen mijne weldienstighe gebiedenissen aan zijn' Eed. Gestr. gelijk
[10] ik de zelve doe aan U. Eed. gestr. met dankzegging voor de eere
[11] van U. Eed. Gestr. verzoek, blijvende eeuwelijk,

[12] Mijn' Heere ende Neeve,

[13] U. Eed. Gestr.

[14] Onderdaanste, ootmoedighste

[15] dienaar,

[16] P.C. HÓÓFT.

[15] T'Amsterdam, 18 Apr.

[16] 1643.

[17] Mê Vrouwe onze welwaarde Nichte, zal hier, met oorlof van
[18] U. Eed. Gestr. onze wel needrighe eerbiedenis en handtkus vinden.

Hooft stuurt brieven op, die v. Wickevoort te Muiden vergeten had.

Eindnoten:

* Origineel. UBA II C 13.190.

4 *nu terstondt:* zojuist.
5 *marren:* achterblijven.
7 *afdruxel:* in was?
8 *in 't vermaan van dien:* bij het herinneren hieraan.

1156 (*C. Huygens aan P.C. Hooft*).

*

[1] Mijn Heer;

[2] Uijt den name vande vijf Haeghsche Gasten, die sich om strijd[2]
[3] beroemen vande groote beleeftheden aldaer ontfangen, bedanck ick[3]
[4] U.E. ootmoedelick voor soo openhertigen gunst aen allen ge-[4]
[5] samentlick ende ijeder een in 'tbijsonder bewesen. Wij willen ten[5-7]
[6] uijtersten trachten ons daervan met alle schuldighe diensten tegens
[7] U.E. ende Me Vrouwe te ontlasten, hopende dat het noch ten
[8] deele sal geschieden konnen voor ons optrecken, ende dat U. EE.[8]
[9] sich onbeswaert sullen vinden vande schade alhier eenighsins te[9]
[10] komen verhalen; daermen op Pasgeld ende Hofwijck ernstelick[10]
[11] nae sal verlangen. Om de verbintenisse van dien handel in swang te[11]
[12] houden, light hier eene van niews gerijmde obligatie tegens het[12]
[13] aenstaende jaer, maer en konde in dese doose niet, door dien noch[13]
[14] de handen ende zegelen van partijen daer aen gebreken. Eerstdaeghs[14]
[15] sal ick die bestellen, ende, soo ick vertrouwe, U. EE. beide des te[15]
[16] meer prickelen om betalinghe van oude schuld te komen halen,
[17] siende datter wederom een niewe kerfstock gesneden werdt.[17]
[18] Drijderhande vormsels van s. Hooch[ts] Wapen gaen hier neffens,[18]
[19] daer uijt de snijder alle licht sal konnen hebben. Mij is leed dat ick[19]
[20] U.E. die moeijte niet voor af en hebbe genomen, maer veel meer,[20]
[21] dat ick mij soo langs soo onmachtiger vinde om U.E. inder daed te[21]
[22] konnen bethoonen uijt wat overvloet van herten ick mij noeme,[22]

[23] Mijn Heer,

[24] U.E. ootmoedighe ver-

[25] plichte dienaer

[26] CHUIJGENS.

[25] Haghe den 20[en] Aprilis

[26] 1643.

Huygens bedankt voor een ontvangst te Muiden en nodigt de Hoofts uit om het volgende jaar de buitens van hemzelf en de Van Osmaels bij Den Haag te bezoeken. - Hij stuurt op Hooft's verzoek voor zijn graveur, afbeeldingen van het wapen van de Prins.

* Origineel. UBL. Pap. 2.

Eindnoten:

2 *de...Gasten:* Op 14 april bezocht Huygens in gezelschap van Wicquefort, Barlaeus en twee dames Treslong Muiden. Zie over de Treslongs W. III, 277 noot 1 en Br. III, p. 374 noot 2. De *vijf Haeghsche Gasten* zijn: Huygens, Anna Treslong-de Hertoghe van Osmael, haar schoonzuster Leonora van Treslong, Joachim de Wicquefort en Maria Charlotte van Dorp.

3 *sich...beroemen van:* roemen over, opgeven van; *beleeftheden:* hartelijkheid, hartelijke ontvangst, vriendelijkheid.
aldaer: te Muiden, 14-16 april.

4 *openhertigen:* oprechte.

5-7 *ten...ontlasten:* ons uiterste best doen om ons daarvan te ontlasten (deze *beleeftheden* te vergelden) door alle verschuldigde diensten jegens enz.

8 *voor...optrecken:* voor de veldtocht van 1643. Huygens verlaat den Haag 26 mei met de prins (Dagboek, p. 40).

9 *sich...van:* door geen gewichtige reden weerhouden zult worden (WNT *onbezwaard* 1158) (letterlijk: gij u niet bezwaard zult vinden te...).
verhalen: inhalen.

10 Pasgeld: zie *1165:* buiten van de Van Osmaels (Margaretha de Hertoghe van Osmael, ws. ook Anna, de weduwe Treslong, en haar zusters aan de trekvaart tussen Den Haag en Delft (Br. IV p. 18, noot 1)); *ernstelick:* vurig, zeer.

11 *Om...houden:* Om deze verplichting van kracht te doen blijven (De nieuwe *Verbintenisse aen den Heere Hooft* van 19 april (W. III, 276) behelst de belofte van de vijf Hagenaars volgend jaar vóór de veldtocht wederom naar Muiden te komen en de belofte van de Hoofts, daarna Den Haag te bezoeken).

12 *eene...obligatie:* een opnieuw berijmde *Verbintenisse* (geschrift waarin uien zich tot iets verplicht).

13 *konde:* zij kon.

14 *handen:* handtekeningen.

15 *die bestellen:* daarvoor zorgen (WNT *bestellen* 2131); *des te meer:* daardoor te meer.

17 *datter...werdt:* dat er aanstalten worden gemaakt tot het aangaan van nieuwe schulden; *kerfstock:* stok waarop iemands schulden (b.v. gehaalde winkelwaren) door kerven aangegeven worden.

18 *vormsels:* afdrukken (vgl. *1155*, waarin Hooft verzoekt ‘eens te gedenken aan een afdruxel van 't waapen zijner Hoogheidt, 't welk mij van den Heere van Zuilichem belooft is’. Waarvoor Hooft deze afdrukken nodig had is niet bekend).

19 *snijder:* plaatsnijder, graveur, vgl. WNT *plaatsnijder* 2153; Huygens vond blijkbaar snijder duidelijk genoeg.

20 *U.E.:* voor u; *voor:* eerder (Mnl. Wdb. *vore* 936 5); *moeijte afnemen:* moeite besparen.

21 *soo...onmachtiger:* hoe langer hoe minder in staat.

22 *overvloet:* volheid.

1157 *Aen den H. Ridder Huijghens, Heere van Zuilichem.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] U. Eed. Gestr. heeft mij zoo wel gewaapent met de schilden van[2]
[3] zijn' H[t] dat ik voor geenen aanval vreez: immers ujt dien Haagh-[3]
[4] schen hoek niet. En 't is zoo verre van daar, dat wy nu, etlijke[4]
[5] daaghen, niet alleen gewacht maar verlangt hebben naa den
[6] vruntlijken ontzegbrief, die ons eenen nieuwen daagheraadt ujt[6]
[7] den Weste belooft. De traagheit van de teikenaars moghte wel zoo[7]
[8] taaj zijn, dat wij (ginge maar het timmeren van H: ende Neeve[8]
[9] Wikkevoort wat wakker voort) van zelfs quaamen spooren geeven,[9]
[10] aan handen en zeeghels. Oft Hofwijk en Pasgeldt zich dies bedanken[10]
[11] zouden, geef ik U. Eed. Gestr. te bedenken. Haar gelieve dan 't
[12] bondtschrift aan zijn' volle leeden en op wegh te helpen, met vast[12]
[13] geloof van altijds geloof bij ons te vinden, die zoo diep in U. Eed.
[14] Gestr. *schuldt staan, dat de kerfstok* (*wat zij daarop ook haalen moghte*)[14]
[15] *nemmer zal ijzer worden: gelijk de boeijen van verplichting zijn, waar-*
[16] *inne leeft, en zich toeleit te sterven*,[16]

[17] Mijn' Heere,

[18] U. Eed. Gestr.[18]

[19] Ootmoedighste, onderdaanste

[20] dienaar,

[21] P.C. HÓÓFT.

[20] T'Amsterdam, den 25[en]

[21] in Grasmaant 1643.

Vervolg.

Eindnoten:

2 *heeft...Hoogheit:* vgl. *1156* r. 18 v.
3 *immers:* althans, zeker.

* Minuut. UBA II C 11.963. - Afschr. UBL Pap. 13.
T. voor de onderstreping van de laatste regels is geen verklaring gevonden.

4 *En...daar:* En het is er zo ver van (Het lijkt er zo weinig op).
etlijke: enige (of: verscheidene).
6 *vruntlijken ontzegbrief:* vriendschappelijke brief van uitdaging (WNT *ontzegbrief* 2056).
een...Weste: (Zo noemt Hooft de feestelijke verschijning van Huygens c.s. te Muiden: ze komen van het westen).
7 *teikenaars:* ondertekenaars.
8 *taaj:* hardnekkig; (*ginge...voort*)*:* als maar het bouwen van neef W. een beetje opschoot (vgl. *1158:* Hooft wil naar Den Haag, als hij bij W., in zijn nieuwe huis, waaraan men bezig is, kan logeren).
9 *van zelfs:* in eigen persoon, zelf; *quaamen...zegels:* spoed zouden komen zetten achter het aanbrengen van handtekeningen en zegels.
10 *zich...bedanken:* zich daarover verheugen (WNT *bedanken* 1123).
12 *bondtschrift:* 'obligatie', geschrift waarin men zich tot iets verplicht, vgl. *1101; volle leeden:* volledige gedaante, vorm.
met...vinden: in het volle vertrouwen altijd bij ons crediet te zullen vinden (woordspeling!).
14 *dat...worden:* dat gij altijd bij ons crediet zult hebben, wat gij ook op de pof zoudt halen (de kerfstok zal nooit (van) ijzer worden, zodat men er niets meer op kerven kan (WNT *kerfstok* 2252, *halen* 1580).)
16 *zich toeleit:* zich belooft, verwacht.
18 *U...Hóóft:* (onderwerp).

1158 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Raedsheere ende Resident van haare Hoogheit van Hessen, in de Nieuwe Houtstraat, In Den Haaghe*

*
(*v. Wickev.*: 28 Avril 1643 M. le Drossart Hooft)
L

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Eergister schreef ik aan den Heere van Zuilichem, met eenigh
[3] toonen der tanden, oover 't marren van het toegezeide bondtschrift.[3]
[4] Maar mijn brief, door eenighe verhindering quam wat te spaade
[5] aan de schujt, zulx hij niet voor gister zal van hier geraakt zijn:
[6] op welken dagh ik het voorzejde bescheidt, geteekent en[6]
[7] bezeeghelt in de breedste forme, ontving; en korts daarnaa[7]
[8] U. Eed. Gestr. welaangenaamen van den 25^{en} deezer. U: Eed.
[9] Gestr: eert en beschaamt mij teffens, met zulk een overmaat van
[10] heusheeden, die de schuldt, waarin wij ons, door de gunst van
[11] U. Eed. Gestr: laaste bezoek, en 't genot van zoo veel' andre haare[11]
[12] vriendschappen, ter ooren toe geplonst vinden, niet alleen onver-
[13] geldelijk maakt, maar ook den dank, dien wij uwer Eed: Gestr:
[14] dies weeten, onujtspreeklijk voor een' pen, zoo quaalijk gebekt[14]
[15] is als de mijne. Wij denken evenwel niet ujt onze beloften, maar eens[15]
[16] naa den Haagh te vaaren, als U: Eed: Gestr: haare timmeraadje[16]
[17] zoo verre gebraght zal zien, dat het onnoodigh zij andren vrienden[17]
[18] het ongemak onzer herberghinge te verghen. Mij is zeer lief,
[19] neevens d'andre geirne vernoome tijdingen, te verstaan, dat de
[20] gezontheit des Christ^{sten} koonings wat toeneemt: hoewel ik mij[20]
[21] 't zelve, ten aanzien van den aardt der quaale, noch met geen vast[21]
[22] geloof kan inbeelden. Wij hebben hier, op zaaterdagh lestleeden,
[23] den Heer Jacob Bakker, z:g: ter aarde besteedt: mits wiens onder-[23]
[24] gang weeder nieuwe hoope van andren, nieuwe strijdt, om zijn'
[25] plaats in 't burgermeesterschap, zal opstaan. Zoo gaan wij, volghende[25]
[26] d'een den andren op de hielen, naa de doodt: ter welke toe zich[26]
[27] pijnen zal te bewijzen,[27]

[28] Mijn' Heere ende Neeve,

[29] U: Eed: Gestr^{s}

* Origineel. UBA II C 13.189. - Minuut UBA II C 11.967.

[30] Ootmoedighsten, onderdaansten

[31] dienaar,

[32] P.C. Hóóft.

[30] T'Amsterdam, 27 Apr: 1643.

[33] Mijn Hujsvrouw, zoon, en dochter (d'ouwdste twee zijn t'Ujtrecht
[34] kussen, neevens mij, met U: Eed: Gestr: verlof, in alle needrigheit
[35] de waarde handt van U. Eed. Gestr: gemaalinne, en gebieden zich
[36] op 't hartelijkste ook aan d'andre twee Joffr^{en} Nichten.

Een vraag aan Huygens om zijn ‘bondtschrift’ (schuldbrief, obligatie), inhoudende zijn belofte om te Muiden te komen, heeft gekruist met het beloofde document, de *Andere* (*Verbintenisse*) *aen den selven* (W. III, 276). - Dankbaarheid aan v.W. - Somber nieuws over ziekte en dood.

Eindnoten:

3 *het toegezeide bondtschrift:* de beloofde nieuwe obligatie.
6 *bescheidt:* stuk.
7 *in de breedste forme:* in optima forma.
11 *andre haare vriendschappen:* andere vriendelijkheden van haar.
14 *dies:* deswege, daarom; *een' pen, zoo quaalijk gebekt:* dit kan een woordspeling bevatten: 1^{o} zo slecht bespraakt, 2^{o} ‘bek’ kan het puntje van een ganzepen betekenen (WNT *bek* 1558), zodat men ook kan lezen: zo'n slecht versneden pen.
15 *ujt onze beloften vaaren:* ons woord niet houden.
16 *naa den Haagh vaaren:* naar d.H. reizen; *timmeraadje:* bouw, verbouwing.
17 *andren...verghen:* ons uit te besteden.
20 de Christelijkste kooning: de koning van Frankrijk; Lodewijk XIII stierf 14 mei.
21 *'t zelve:* het toenemen.
23 Jacob Bakker, vgl. *222, 894*.
25 *'t burgemeesterschap:* het college van (vier) burgemeesters.
26 *ter welke toe:* tot welke (dood) toe.
27 *zich pijnen zal:* alles in 't werk stellen zal (haplologisch: Hooft zal zich pijnen zich (...) dienaar te bewijzen).

1159 *Aan mê Joffrouwe, Mê Joffr^e^ Tesselscha Visschers, weeduwe van S^r^ Crombalgh z.g. in de Langestraat, tot Alkmaar.*

*
L

[1] Mê Joffr^e^

[2] Ik heb twee gezonde roemers ontfangen, en eenen ongezonden.[2]
[3] Dan de drie maaken slechts een paar, waaraf de beste helft ge-[3]
[4] brooken was, gelijk U.E. schrijven in Orakels taale te kennen
[5] geeft. O jammer, dat aan dat eedele festoentjen zulk een ongeluk is[5]
[6] oover gekoomen! Zoo doodt als 't is, oft immers doodtlijk krank,[6]
[7] noch verlieft 'er een ijder op. Twee dingen troosten mij wat: het
[8] eene, dat het bijschrift

Mai senza me mense festanti,[9]

[10] quaalijk gestelt is: want het moest zijn,[10]

Mai senza noi mense festanti,

[12] noit zonder ons feestlijke taafels:

[13] gemerkt dat de vruchten spreeken, die meer dan een zijn, ende
[14] daarom behooren te zeggen *ons* niet mij: het ander, dat U.E. bekent
[15] de maght te hebben om glaazen van der doodt te verwekken; te[15]
[16] weeten leevende in de plaats te leeveren. Derhalven, indien ik
[17] darde, ik zoud' het geirne waaghen, U.E. te verghen, dat haar[17]
[18] geliefde de leevendmaakende konst aan een ander glas te werke te
[19] stellen, en het bijschrift daarop, met *noi*, gelijk booven is aange-[19]
[20] weezen. Zoo 't U.E. vingeren niet te zeer verveelt zich daartoe te[20]
[21] beleedighen, wij zullen op nieuw een paar glaazen oover zenden.
[22] Want wij houden 't met den dooden niet; gelijk U.E. in de aardighe
[23] quik, die ik eerst recht verstond als mij ze de Heer Barlaeus[23]
[24] ujtlejdde. U.E. hebbe midlerwijle grooten dank, zoo voor den
[25] zieleloozen als voor den bezielden, maar, zoo U.E. ons aan eenen
[26] nieuwen leevenden helpt, U.E. zal daar meerder eere af hebben,
[27] mits dat de leevende beeter van U.E. konst getuighen zal. In[27]
[28] verwachting van genaadigh antwoordt, beveel ik U.E., samt de
[29] jonge Marija Tesselschaa, in Gods veilighe, heilighe hoede, ende in
[30] U.E. beste gunste,

* Origineel. UBA II C 13.234.

[31] Mê Joffr[e]

[32] U.E.

[33] onderdaanen, dienstwillighsten,

[34] P.C. Hóóft.

[33] T'Amsterdam, den

[34] 5^{en} van Bloeijmaant, 1643.

Tesselschade heeft roemers voor Hooft en Leonora gegraveerd (vgl. *1138*); een ervan is gebarsten, niet onderweg maar voor de verzending, zoals Tesselschade's (niet bewaarde) begeleidende brief ‘in orakels taale te kennen geeft’. Hooft vraagt om een nieuwe en corrigeert meteen het te graveren devies.

Eindnoten:

2 *gezonde:* gave.
3 *de drie...paar:* er waren twee gelijke roemers en een met het andere patroon.
waaraf...was: wat ‘beste’ betekent, zal in r. 5 blijken, maar in elk geval is het de enkele, zodat er nu geen paar meer over is.
5 *festoentje:* slingertje van groen, vruchten enz. - Uit de in *1138* opgegeven motieven voor het graveren valt nu op te maken, dat de twee heele glazen het devies van Hooft bevatten en dat het glas voor Leonora, met ‘strujken’ enz., gebroken was. Dit verklaart ‘beste’ in r. 3.
6 *doodtlijk krank:* gebarsten of op een andere manier beschadigd.
9 *Mai etc.:* (bron niet gevonden).
10 *quaalijk gestelt:* verkeerd gesteld.
15 *van...leeveren:* uit de dood op te wekken, namelijk, hele in plaats ervan te geven.
17 *darde:* durfde; verghen met 1^{o} U.E. en 2^{o} de met *dat* beginnende bijzin als dubbel object.
19 met *noi* (te stellen).
20 *verveelt:* te veel wordt.
23 *quik:* puntdicht, kort, geestig gedichtje (de naam is bekend uit Roemer Visscher's *Brabbelingen*.
27 *getuighen:* een ‘zielelooze’ kan immers niet spreken - en men laat gebarsten roemers niet zien.

1160 *Aan den H. Hans Harmanszoon de Vries, oudburgerm^r tot Harlinge.*

*

[1] Ik schrijf hem, dat hij req^e doe presenteren aan de HHeeren
[2] gedeputeerde Staaten, om te verwerven dat het geschil om de[2]
[3] oovermaate des lands tot Hartwaart, ende om 't geen bujten de
[4] wellen lejdt, warde verbleeven aan eenighe Heeren van den Hoove[4]
[5] van Vrieslandt.

[6] T'Amsterdam, 9 Maj 1643.

Eindnoten:

2 *geschil*, vgl. *1132*.
4 *verblijven aan:* delegeren aan, voor scheidsrechterlijke uitspraak, vgl. *1168*, 4.

* G. UBA II C 11.596.

1161 (*F. Martinius aan H. Amya*.)[*]

*
D. Hermanno Amya.

[1] ...

[2] Nam Historiam Capitis Mudensis legi, et quamvis, ex assidua
[3] lectione priorum ejus operum, satis mihi familiaris Autor non
[4] quotidianus esset: tanto tamen impetu ferebar in hanc novam
[5] historiam, ut non deponerem nisi perlectam. Intra septem dies,

[6] *Exegi monumentum aere perennius*.[6]

[7] Non tamen, ut omnia concoquere possim, quae tam cito deglutii.
[8] Multa enim acerbe recrudescunt, praesertim quae religionem et
[9] cultum divinum spectant. Quod an vitium sit stomachi mei, an
[10] ambrosiae nimium terrenae, hoc loco in dubio relinquam.

[11] ...

[12] 8 Maji 1643 o.s.

VERTALING

...
Want de Historie van het Hooft van Muiden heb ik gelezen, en hoezeer ook door de voortdurende lectuur van zijn vroegere werken de niet alledaagse Auteur mij vrij vertrouwd was, ben ik toch met zo grote vaart afgestoven op deze nieuwe Historie, dat ik haar niet heb neergelegd dan ten einde toe gelezen. Binnen zeven dagen heb ik

Gans doorwerkt 't monument, duurzamer stof dan staat.

Niet echter, dat ik alles te verduwen bij machte ben, wat ik zo gezwind heb ingezwolgen. Veel immers laat een pijnlijk brandend gevoel na, voornamelijk wat op de overtuiging en den dienst van God ziet. Of dit nUEen gebrek is van mijn maag dan wel van ambrozijn van al te aardse samenstelling, wil ik te dezer plaatse onbeslist laten.

....

8 mei 1643.

Eindnoten:

* Fr. Martinii *Epistolae ad amicos* p. 377.

* *adres* Hermanus Amia, 21 jaar, uit Aken, werd 2 januari 1640 te Leiden ingeschreven in de faculteit der letteren. Hij had evenals Fr. Martinius het gymnasium te Kampen bezocht.

6 Horatius, *Carmina* 3, 30, 1. *Exegi* in welbewuste scherts anders gebruikt dan Horatius bedoelde.

1162 *Aan den* (*zelven*) *Hans Harmanszoon de Vries*.

*

[1] Ik vernieuw hem mijn schrijven van den 9^{en} Maj: verzoek
[2] antwoordt, ende met een te weeten, oft d'Ontfanger Gualteri ook
[3] vermaan van betaaling der oovermaate van 't landt te Hartwaart[3]
[4] maakt, ende oft hij schijnt des Landschaps actie te zullen laaten[4]
[5] berusten, indien ik zwijghe van al het landt binnen de wellen te
[6] hebben.

[7] T'Amsterdam, 10 Junij 1643.

Eindnoten:

3 *vermaan:* melding.
overmaate, vgl. *1120, 1160*.
4 Landschap: gewest, Friesland.

* G. UBA II C 11.596.

1163 *Aan den H. Jacob Cloops, Ad^t tot Brussel.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Naa dat mij, in een geheel jaar, geen schrijven van U.E. ter handt
[3] was gekoomen, schreef ik aan U.E. op den 2^en Martij lestleeden,
[4] met wel ernstelijk ende vruntlijk verzoek, dat U.E. gelieven zoude
[5] de zaak mijner Hujsvrouwe, noopende 't Maioraat, zoo veel als
[6] doenlijk was te vorderen, ende inzonderheit aan te houden ten[6]
[7] einde zij in 't bezit van de goederen die onder contributie leggen,
[8] naamelijk van de renten, bezet op het Marquisat van Berghen,
[9] gestelt wierde. 'T welk mij hebbende geen antwoordt op mijnen
[10] voorzeiden laasten bekoomen, ende diesweeghe reeden om te[10]
[11] twijfelen oft de zelve quaalijk moghte bestelt zijn, raadzaam dunkt[11]
[12] bij deezen te vernieuwen. U.E. gelieve mij ten minste van de
[13] jeeghenwoordighe geleeghenheit der zaake, ende wat hoope van
[14] gewenschte ujtkoomst zich voordraaght: te verwittighen, bij[14]
[15] schrijven, gericht alhier aan S^r Caarel van der Wijen, op de
[16] Heeregraft bij de Hujdestraat, om voorts aan mij op Mujde bestelt
[17] te worden. In verwachting van 't welke ik mij op 't hartelijkste
[18] aan U.E. gebiede, blijvende,

[19] Mijn' Heere,

[20] U.E.

[21] Onderdaane, Toegedaane dienaar,

[22] P.C. Hóóft.

[22] T'Amsterdam, 11 Junij. 1643

Herhaling van vroegere aansporingen en vragen.

Eindnoten:

6 *aan te houden ten einde:* door te zetten, vol te houden opdat.
10 *reeden* (*hebbende*).
11 *quaalijk bestelt:* verkeerd bezorgd.
14 *zich voordraaght:* zich voordoet (U.W. *voordraagen* IV 299).

* Minuut. UBA II C 11.596.

1164 *Aan den Heere Caspar Barlaeus, t'Amsterdam.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] U. E. vertrek, op zondagh lestleeden, aanschoud' ik met een
[3] treurigh en meêdooghendt oogh: dewijl UE. in plaats van 't gemak
[4] der schuite, zich met den schokkenden waaghen moest lijden, en[4]
[5] boovendien, aarzelings vaaren. Doch ik troostte mij met den troost,[5]
[6] dien U. E. daarujt scheppen moght, dat U. E. zoo fraaij een'[6]
[7] weeduw voor zich, en zich nochtans gestaadelijk van haar gevolght[7]
[8] zagh, zoo snellijk als twee paarden loopen konnen. Waare zij zoo
[9] veel jonger dan U.E. als zij ouwder is, ik zoude haar beklaaghen,[9]
[10] die 't, in twee uuren tijds, niet gelukken wilde, met voorwaarts gaan[10]
[11] eenen achterwaartsgaanden weeuwenaar t'onderhaalen. Nu laat ik[11]
[12] mij dunken dat zij 't slechts om den deun deed. Eergister bezocht[12]
[13] mij een Predikant van der Goude, en beloofde mij eenighe merk-[13]
[14] waarde gedenkenissen van daar te verschaffen, indien ik een[14]
[15] gedenkenisken, gelijk 't geene hierin gaat, aan U.E. zonde, om
[16] behandight te worden aan zijnen zwaagher, en voort bestelt door[16]
[17] den zelven, uwer E. handtarst, oft (om met den H. de Groot te
[18] spreeken) wondheeler, die 't van U.E. zoude koomen haalen.
[19] U. E. gelieve mij deeze aanverging, en teffens de soobere siere, hier[19]
[20] genooten te vergeeven, op hoope van een' beeter wanneer Tessala
[21] de sause zal zijn. In welken toeverlaat zich op 't hartelijkste t'uwer
[22] E. gebiedt,

[23] Mijn' Heere,

[24] Van den Hujze te Mujde,

[25] den 18^{en} van Zoomermaant

[26] des jaars 1643

[24] U.E.

[25] Onderdaane, Toegedaane dienaar

[26] P.C. HÓÓFT.

Grapjes over een weduwe. - Een boodschap van Ds. Everwijn die Hooft bezocht heeft en hem gegevens wil verschaffen over het begin van de opstand.

* Minuut. UBA II C 11.550. - Afschr. KA CLXXIa^{b} 143.

Eindnoten:

4 *zich lijden met:* voor lief nemen.
5 *aarzelings:* achteruit.
6 *zoo fraaij een' weeduw:* zo'n mooie weduwe.
7 *van haar gevolght:* door haar zag volgen: Barlaeus en de weduwe zaten tegenover elkaar.
9 *als zij ouwder is:* het is dus niet Anna de Hertoghe wier ouders in 1608 trouwden; Barlaeus was 59.
10 *die:* wie (dat).
11 *onderhaalen:* inhalen (WNT *onderhalen* 1329 1); *laat ik mij dunken:* houd ik het ervoor.
12 *om den deun:* voor de grap.
13 *een Predikant van der Goude:* een dominee uit Gouda, vgl. *1290*.
14 *gedenkenis:* waardevolle aantekening.
16 de zwager is dus Barlaeus' *handtarst* (pur. voor chirurg, chirurgijn); aan wie die de notitie moet doorgeven (voort bestellen) wordt niet gezegd.
19 *aanverging:* eis, een uit bescheidenheid gekozen kras woord voor verzoek.

1165 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Quae argute ad praestantissimam viduam argutaris, nobilissime[1]
[2] Hoofdi, aliena non sunt à genio tuo et sorte mea. Tu more tuo jocis
[3] me petis, quia domi Penelopen habes in usus tibi necessarios. Ego[3]
[4] miser et vacui lectuli possessor ferre cogor ludibria beatorum. Illud
[5] vectatione retrograda, aut aversa effeci, ne aversus aut retrogradus
[6] esset amor meus: licet in aureae Chersonesi dominas et Deorum[6]
[7] matrem Cybelen ille minime feratur. Amo claudicantem et[7]
[8] tardigradum Vulcanum, non Venerem. Non ignoras Mezentii[8-10]
[9] tyrannidem, de quo Maro:

10 *Mortua quin etiam jungebat corpora vivis*.

[11] Nec poenitet istius sessionis. una vecti sumus ante fores arcuatae[11]
[12] domus. ingredi jussum perhumaniter excepit dis Berecynthia, in
[13] conclave introduxit, et Coloniensi nectare rubello abluit pulverem,
[14] quem collegerant garrulae fauces. Aderant etiam filiae Cybeles,
[15] quibus spiritus robustior, frons explicatior, et genu viridius. Potui[15]
[16] ab harum contactu sine scelere incalescere. Schedulam tuam curavi
[17] et chirurgo meo tradidi. Iam in expectatione es, magnarum rerum
[18] et sacculorum, quos araneae inhabitant et blattae. Verum tu à situ[18]
[19] purgabis mucidam et cariosam supellectilem, quin novis vocibus[19]
[20] indues plebeam dictionem. Res Britannorum in ancipiti sunt.
[21] dividunt victorias ex aequo. caedunt et caeduntur in vices. In
[22] Galliis libertas carcere, et carcer libertate permutatur. Cardinalitii
[23] exciderant suo cardine. proscripti proscribunt, et viceversa. Quisque[23]
[24] suos patitur manes. alii in Elysium, allii in tristia tartara mittuntur.
[25] Nos longiore mora videmur majora optare quam sperare. Ibitur
[26] iterum, ut fama fert, in Flandriam. Faxit Deus ne ad Cannas eamus[26-27]
[27] aut Thrasymenum, hoc est Calloënsem lacum. Torstensonius velut
[28] novus Ziska Caesarem territat, et Pragae instat. proelio sternenda[28]
[29] ipsi via est, aut occludenda. Vale Vir maxime, et si quid forte[29]
[30] fando tuas pervenit ad aures, candidus imparti. Saluta Dominam
[31] Leonoram, et matre pulchra pulchriorem filiam.[31]
[32] Amstelod. 20 Iun. 1643.

* Barl. Epist. no. 461.

VERTALING

Wat ge zo spits op de voortreffelijke weduw toegespitst afkeuvelt, hoogedele Hooft, strookt volkomen met uw aanleg en mijn levensdeel. Gij naar uw gewoonte zijt mij met grappen aan het bestoken, omdat ge thuis een Penelope hebt voor de behoeften, u van node. Ik, stumper, bezitter van een ledig beddeke, ben genoodzaakt de spotternijen te verduren van de rijkgezegenden. Dit heb ik door dat rijden achteruit of aarzelings bereikt, dat niet aarzelings en niet achteruit ging mijn liefde, zij het ook, dat deze op de gebiedsters van de gouden Chersonesus en der Goden moeder Cybele allerminst afstormt. Ik houd van een krepelgaanden en langzaam zich bewegenden Vulcanus, niet van Venus. Ge zijt niet onbekend met de dwingelandij van dien Mezentius, over wien Vergilius:

Ja, hij bond lijven van doden wel vast aan mensen, die leefden.

Maar ik heb geen berouw over dien langen zit. Samen zijn wij gereden vóór de deuren van het huis met de bogen. Toen mij binnen te treden verzocht werd, ontving mij uiterst gastvrij de Berecyntische diva, leidde in de grote zaal mij binnen, en met een Keulsen lieflijkroden godendrank spoelde zij het stof weg, dat de lichtelijk praatzieke keel had opgelopen. Aanwezig waren ook de dochters van de Cybele, bij wie de vitaliteit krachtiger is, het voorhoofd gladder ont-vouwd, jeugdiger fris de knie. Ik had door aanraking van haar, schuldloos, in vuur kunnen ontbranden. - Voor uw blaadje papiers heb ik zorggedragen en de gedenkenisse mijn' *handtarst* ter hand gesteld. - En nu zijt ge aan het wachten op gewichtige gebeurtenissen: beurzen, waarin spinnekoppen huizen en motten. Maar gij, ge zult van stoffigheid reinhouden schimmelig en vermolmd meubilair, beter gezegd: met nieuwgevormde woorden vulgaire dictie bekleden. - De gebeurtenissen bij de Britten verlopen zigzag. Zij verdelen de overwinningen gelijkop. Ze vellen en worden neergeveld om beurten. - In Frankrijk wordt vrijheid met kerker en kerker met vrijheid verruild. De aanhangers van den Kardinaal waren hun kardinale spil-positie kwijtgeraakt. Vogelvrijverklaarden verklaren nu vogelvrij en omgekeerd. Elk brandt in 't eigene vagevuur. De een wordt naar de oorden der zaligen, de ander naar de somberste hellekrochten gestuurd. Wij door te langdurig uitstel schijnen groter succes te wensen dan te hopen. Men zal andermaal, zo gaat het gerucht, Vlaanderen intrekken. Moge God bewerken, dat wij niet op een Cannae afgaan of het Trasumeense meer, d.i. Fort Callo. - Torstenson als een nieuwe Ziska jaagt den Keizer schrik aan en bedreigt Praag. Door veldslag moet hem de weg worden gebaand of afgesneden. Vaarwel, Grote man, en als eventueel u iets van horen zeggen mocht komen ter ore, deel het oprecht dan mee. Groet Mevrouw Leonora en schone moeder's schonere dochter nog.

Amsterdam, 20 juni 1643.

Eindnoten:

1 Orsmael, gelegen aan de weg van Tienen naar St. Truien, werd in 1477 gekocht door Jean de Hertoghe. In de 17de eeuw wisselt ‘Orsmael’ willekeurig af met ‘Osmael’, ‘Orsmale’ en

‘Osmale’ in de naam van zijn nakomelingen. Valkenburg (Z.H.) werd in 1615, na bij akte van de Staten van Holland en West-Friesland van de beide Katwijken en 't Zandt gescheiden te zijn, gekocht door Johan de Hertoghe van O(r)smael (Tegenw. Staat VI, 433). Deze trouwde in Den Haag in 1608 met Josina de Bije (overl. kort voor 18 april 1644), was van 1623 tot 1630 gouverneur van het prinsdom Orange en kwam in het laatste jaar om bij een poging tot verraad. Van zijn dochters komt Anna, vgl. *1156, 1164* in de Muider vriendenkring voor; of de Margaretha, vgl. *1156*, met wie Huygens gedichten uitwisselde (W. IV, 18 v., vgl. Br. IV, 113) ook een dochter was, is twijfelachtig doordat zij niet, zoals Anna, Maria, Hester en Johanna, genoemd wordt in het testament van de broer George. Ook Worp is niet zeker van haar identiteit. Zie over deze zusters en hun buitengoed Pasgeld het artikel van Sv. E. Veldhuijzen in Jaarboek 1967 van *Die Haghe* blz. 72-130.

3 Penelope was de trouwe gade van Ulixes in Homerus' *Odyssea*.

6 *amor meus:* mijn verliefde aard (?).
aurea Chersonesus: bij Claudius Ptolemaeus, Geographica 1, 13, 9 is η χρυση χερσονησος ‘het gouden schiereiland’, Malakka.
Over de naam. ‘Pasgeld’ en de toepasselijkheid daarop van deze bijnaam, kregen wij van de Algemene Rijksarchivaris, drs. J. Fox, de volgende beschouwing:

‘Pasgeld is voor een buitenplaats een enigszins vreemde naam. De auteur van het artikel in het Jaarboek Die Haghe verwerpt het idee, dat deze te danken zou zijn aan een vermaning van de kapitein van de Haagse trekschuit aan zijn passagiers om “het geld gepast klaar te houden”, maar acht pasgeld een samentrekking van “passagiegeld”. De ordonnanties van het schuitveer van Delft naar den Haag maken melding van “passagiegeld”, d.w.z. “tolgeld of ook wel de som gelds, verschuldigd voor het vervoer van een persoon per schip”. Helaas blijft hiermee onverklaard, hoe de buitenplaats haar naam, die ons 7 maart 1626 voor het eerst is overgeleverd, aan het een of ander tol- of passagiegeld kon ontlenen. -- “Chersonesus aurea”. M.i. stelt P.C. Hooft hiermee tegenover de familie - bijzonder hoffelijk en bijzonder aardig -, dat haar buitenplaats te beschouwen is als een eiland van gelukzaligheid en luxe te midden van een wereld, die deze elementen maar al te zeer ontbeert, om precies te zijn: geen eiland, maar een schiereiland, dat met de omringende, vulgaire wereld nog wel enige, maar toch slechts geringe verbinding heeft. Dit lijkt mij duidelijk, maar even duidelijk dunkt mij, dat er voor Hooft een bijzondere reden geweest moet zijn om nu juist “Pasgeld” met zo'n gouden schiereiland te vergelijken. Hooft kennende mogen we ervan uitgaan, dat niet elke rijke, welvarende buitenplaats bij hem op deze aanduiding aanspraak kon maken, maar dat hij veeleer aan “Pasgeld” een aan dit buiten speciaal toekomende eretitel heeft willen geven.
Ons hierop baserende hebben we naar mijn idee Chersonesus aurea als een gekunstelde vertaling van Pasgeld op te vatten: een vertaling taalkundig zo onjuist als het maar zijn kan, maar niettemin voor Hooft uit ideëel oogpunt de bij uitstek juiste vertaling.
Het Woordenboek der Nederlandsche Taal, Twaalfde deel, Eerste stuk ('s-Gravenhage, Leiden 1931) stelt in voce “pas”, kol. 617-618: “Soms ook met betrekking tot een strook lands die tot verbindingsweg over het water dient.//Een half-eiland, dat met een strook lands, naaulijx een mijl breed, ontrent het dorp Tanoeno, en daarom de pas van Tanoeno genaamt, aan 't groot eiland Ceram vast is, Valentijn, O.-I. II, 1, 35b (zie ook II, 1, 114b)”.
Valentijn doelt t.a.p. op het schiereiland Hoewamohel.

Aannemelijk komt het mij voor, dat P.C. Hooft pars pro toto nemende het eerste lid “pas” met Chersonesus heeft vertaald, het tweede lid “geld” in de zin van “gulden” of “gouden” met “aurea”, en dat hij aldus een vertaling van “Pasgeld” heeft gevonden, die voor zijn correspondent een gulden klank moest hebben. Bovendien zou de ontvanger er een toespeling uit kunnen puren op de verovering van Malakka door de Nederlanders in 1641. De Portugese auteur Manuel Godinho de Eredia, die blijkbaar de bovengenoemde Ptolemaeus kende, had Malakka in het begin van de zeventiende eeuw nogeens als gouden schiereiland betiteld en de in de Portugese koloniale geschiedenis goed thuis zijnde Barlaeus zal hieraan gedachtig mede hebben willen uitdrukken, dat “Pasgeld” voor de bewoonsters een even grote rijkdom vertegenwoordigde als Malakka eertijds voor de Portugezen en sinds kort voor de Nederlanders’.

dominas: de De Hertoghes; Cybele (Josina de Bije?), de magna mater deorum, werd vereerd in Phrygië, waar zich een berg (Servius, *Aeneis* 9, 81) en castellum (Servius, *Aeneis* 6, 784) bevond, Berecyntos.

7 Vulcanus: trouwe, oudere god; Venus: ontrouwe, jonge godin.

8-10 Mezentius, vorst der Etruriërs, uit Caere; *Mortua etc.;* Vergilius, *Aeneis* 8, 485. Met beduchtheid toegepast op koppeling van vitale dochters aan oudere mannen.

11 te Amsterdam; Anna Treslong is naar Rijswijk doorgereisd, o.a. met Huygens.

15 *frons explicatior:* zinspeling op Horatius, *Carmina* 3, 29, 11; *Satirae* 2, 2, 125; genu viridius: beweert geen autopsie, maar zinspeelt op Horatius, *Epodae* 13, 4.

18 vgl. Catullus 13, 8: Van Baerle heeft maar weinig mee te delen aan gebeurtenissen.

19 *novis vocibus:* in *1164* vormde Hooft zo nieuw het purisme ‘handtarst’.

23 *Quisque etc.* Vergilius, *Aeneis* 6, 743.

26-27 Cannae, Trasumenus, Callo: nederlagen.

28 Ziska: Hussietenaanvoerder, versloeg tweemaal het keizerlijke leger in Bohemen.

29 *si...aures*. Met veranderde woordorde Vergilius, *Aeneis* 2, 81; *candidus imparti*. Horatius, *Epistulae* 1, 6, 68.

31 *matre etc.* Horatius, *Carmina* 1, 16, 1.

1166 *Eedelen, gestrengen, manhaften Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raedt van haare Hoogheit van Hessen, in de Nieuwe Houtstraet, In Den Haage.*

*
L.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] U. Eed. Gestr. welaangenaame van den 12^{en} deezer aassemt altijds[2]
[3] die ouwde heusheit. Maar de Heer Barlaeus valt mij, met een heevigh
[4] en vinnigh geweldt van woorden op het lijf. Niettemin ik vergeef
[5] zijner E. het ruischen van dien storm, 't welk mij een' wijl in eenen
[6] zoeten droom vervoerde, die mij bijkans diets maakte, dat ik een[6]
[7] Philippus, oft ten minste Antonius was, dewijl zoo een' stroom van
[8] brommende welspreekenheit, hoewel niet zonder mengenis van[8]
[9] gal, op mijn hooft werd ujtgestort. Ik bedank zijn' E. voor de
[10] Oratien mij toegezonden: maar weet niet, oft zijn' E. zich dier[10]
[11] miltheit bedanken zal. Want ik denk al mijn' vijf zinnen aan
[12] studeeren in dat boek te koste te leggen, ende zal 'er misschien zoo
[13] veele steenen ujt raapen, om zijner E. weederom gelijken storm te
[14] leeveren, dat zij misschien spaade beklaaghen zal, mij waapenen
[15] daartoe verschaft te hebben; ende met een' laagher toon zal leeren
[16] zingen. *Heu*! *petor arte meâ*. Wijders, Mijn' Heere, bejde de brandt-[16]
[17] brieven heb ik tot Uitrecht ontfangen. Daar hebben wij ontrent
[18] 14 daaghen moeten hujshouden, om de eere der moederlijke ge-
[19] neeghenheit te bewaaren. Gister begost het lijnwaat te mangelen,[19]
[20] ende keerden wij met onzen zwaagher ende dochter van der Perre,[20]
[21] onze zuster ende nichte van Zurk, herwaarts. U.E. gelieve eens[21]
[22] genaadighlijk te ooverweeghen, met wat glimp, wat gerief wij[22]
[23] zouden kunnen de Haaghsche rejze aanveirden. 'T zoude ook, mijns
[24] bedunkens het beste oogh bij den Heer van Zuilichem niet hebben,
[25] zoo zijner Ed. Gestr. gezelschap ons niet zoo waard waare, dat wij,
[26] om 't genot van dien, tot op den Herfst, die niet zeer verre te
[27] zoeken is, vertoefden. Ende zoude daarom, onder verbeetering,[27]
[28] wel voeghlijker zijn, dat het U. Eed. Gestr. geliefde ons met haare[28]
[29] jeghenwoordigheit, samt die van Mê Vrouwe onze welwaarde
[30] Nichte, ende de twee Joffr^{n} jonge Nichten, hier te koomen vereeren,
[31] teeghens den pruimtijdt, die voor handen is: waarnaa wij niet[31]

* Origineel. UBA II C 13.188.

[32] faalen zouden zoo smaaklijk een' eere in den Haaghe te koomen
[33] erkauwen. Eevenwel, wij staan ten geboode van U. Eed. Gestr.[33]
[34] ende zoo zij voorder ujtstel voor ongehoorzaamheit reekenen zoude,[34]
[35] wij zullen ons daarnaar schikken, dat ons 't geluk gebeuren mooghe[35]
[36] van U. Eed. Gestr. op Zaaterdagh naastkoomende te bezoeken, oft
[37] zoo veel spaader als 't U. Eed. Gestrengheit zal geleeghen vallen.[37]
[38] In verwachting van gunstigh antwoordt, blijf ik dankbaar voor de[38]
[39] nieuwmaaren mij meedegedeelt, ende gebiede mij op 't vuurighste
[40] aan U. Eed. Gestr. samt Mê Vrouwe haare gemaalinne met verlof
[41] van UEed. Gestr. gelijk meede aan de Joffr[en] Nichten ende mijnen
[42] Heere Barlaeus; al de welke god in heilzaamen staate bewaare, ende
[43] in U. Eed. Gestr. beste gunste,

[44] Mijn' Heere ende Neeve,

[45] U. Eed. Gestr.

[46] Onderdaanste, ootmoe-

[47] dighste dienaar,

[48] P.C. HÓÓFT.

[49] Mijn' Hujsvrouw, zwaagher, dochters, ende zoon Arnout, be-
[50] danken U. Eed. Gestr. (want alles is nu hier) ten hooghste voor de
[51] vrundlijke noodinge, ende kussen in alle needrigheit, neevens mij
[52] de handen van U. Eed. Gestr. samt haare waarde helfte.
[53] Ik verstout mij hierbij eenen brief aan de Heere Auditeur Kinschot
[54] te voeghen. Zoo daarop antwoordt aan U. Eed. Gestr. gericht
[54a] wort, ik zal 't met het bescheidt van U. Eed. op deezen verwachten.

[55] Ylends, van den Hujze te

[56] Mujde, 19[en] Julij 1643.

Dank en uitnodiging.

Eindnoten:

2 *altijds:* als altijd (WNT *altijd* 302 2); Barlaeus' brief van 20 juni (*1165*).
6 Philippus van Macedonië, over wiens hoofd de naar hem genoemde redevoeringen van Demosthenes werden uitgestort; Antonius: de triumvir die in de Senaat door Cicero's, philippisch genoemde, redevoeringen werd aangevallen.
8 *brommende:* schitterende.
mengenis van gal: bijmenging van bitterheid.

10 *Oratien: Orationum liber*. Amsterdam 1643.
16 *Heu! etc.:* Ai! mij velt d'eigen tactiek! Naar Ovidius, *Ars amatoria* 3, 590?
brandtbrieven: opontbiedingen (WNT *brandbrief* 1055 c). Dit waren blijkbaar uitnodigingen van v. Wickevoort.
19 *het lijnwaat:* het schone ondergoed dat ze bij zich hadden; *mangelen:* ontbreken, schaars worden.
20 *zwaagher:* schoonzoon; Susanna Bartolotti was 6 mei 1642 getrouwd met mr. Johan van de Perre te Utrecht.
21 *zuster ende nichte:* Lucretia Hellemans, getrouwd met haar en Leonora's neef Emanuel van Zurk.
22 *met glimp:* gevoeglijk (WNT *glimp* 98 6).
met gerief: met uitwinning van inspanning. De zin betekent: 'Wil zo goed zijn, eens te bedenken, wat er, van ons standpunt, wel en niet pleit voor de reis naar Den Haag'. Dan volgt nog het argument dat Huygens, tegen wie de Hoofts blijkbaar gezegd hebben dat ze pas in de herfst bij hem in Den Haag zouden komen, het kwalijk zou kunnen nemen ('het beste oogh niet hebben') als zij terwille van de v. Wickevoorts wel eerder naar Den Haag kwamen, terwijl de herfst toch niet meer veraf is.
27 *vertoefden:* wachtten.
28 *voeghlijker:* geschikter, gepaster.
31 *voor handen:* op handen.
33 *koomen erkauwen:* herhalen en herdenken.
Evenwel: ondanks de genoemde argumenten zijn de Hoofts toch bereid, a.s. zaterdag te komen.
34 *voorder:* langer.
35 *ons daarnaar schikken:* het erop toeleggen.
37 *spaader:* later.
38 *gunstigh:* vriendelijk, minzaam.

1167 *Aen de H. Auditeur Kinschot, in den Haaghe.*

*

[1] Ik zend hem een ordonnantie op de reparatie van 't jaar 1642, om
[2] te beteren eenen misslagh, ende voor 224 gl 9 st, te doen stellen
[3] 284 gl 9 st. Van den Hujze te Mujde, 19 Julij 1643.

* G. UBA II C 11.551.

1168 *Aan den H. Hans Harmanszoon de Vries, oudburgem^r^ tot Harlinge.*

*

[1] Ik antwoord op zijn schrijven van den 9^en^ deezer, dat ik, noopende
[2] 't geschil van de overmaat van mijn landt tot Hartwaart, goedt
[3] vinde te zwijghen, zoo lange als de Ontfanger Gualteri zwijght,
[4] dewijl de H.H. Gedeputeerde Staaten tot geen verblijven der zaake[4]
[5] aan 3 oft 4 Heeren van 't Hof kunnen verstaan.[5]

[6] Van den Hujze te Mujde, 24 Julij, 1643.

Hooft bevestigt zijn voorkeur om niet tegen Friesland te procederen over 't feit dat niet al het gekochte land binnen de ‘wellen’ ligt, mits de ontvanger zijnerzijds berust in de gebleken overmaat. Vgl. *1162*.

Eindnoten:

4 *verblijven:* aan een scheidsrechterlijke uitspraak onderwerpen (Mnl. Wdb. *verbliven* 1508 5).
5 *verstaan tot:* akkoord gaan met.

* G. UBA II C 11.551.

1169 *Aan den H. Jacob Cloops, Adt tot Brussel.*

*

[1] Het is althans een jaar ende een half geleeden, dat ik het laaste
[2] schrijven van U.E. ontfing; hoewel ik bij 't mijne van den 2^{en}
[3] Martij ende 11^{en} Junij laastleeden zeer ernstlijk verzocht heb dat
[4] U.E. gelieven zoude mij te verwittighen van den Staat, waarinne
[5] het proces, aangeheeven ujt naame mijner huisvrouwe, om
[6] 't Majoraat U.E. bekent, weezen moghte. Mij verwondert booven
[7] maate, dat ik niet het minste letterken antwoords van U.E. ontfing.
[8] Ik bid U.E. alsnoch mij eerstdaaghs ijetwes te laaten toe koomen,
[9] ende god den Almaghtighen U.E. samt alle die der zelve lief zijn,
[10] in eere ende voorspoedt te bewaaren, ende in U.E. goede gunste,

[11] Mijn' Heere,

[12] U.E.

[13] Onderdaanen, toegedaanen

[14] dienaar,

[15] P.C. Hóóft.

[15] ujt Amsterdam, 5 Aug. 1643.

* Minuut. UBA II C 11.597.

1170 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt ende Resident haarder Hoogheit van Hessen, in de nieuwe houtstraat in Den Haage*

*
(*v. Wickev.*: 9 Aoust 1643 M. Hooft)
L.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] De oovervloedt van eere en genoeghen, ontfangen van U: Eed:
[3] Gestr: heeft zich zoo krachtelijk t'onzen gedachte ingedrukt, dat het[3]
[4] noch niet anders weet te doen, dan de zelve te erkauwen,[4]

5 Animus, quod perdidit, optat,[5]
Atque in praeteriti se totus imagine versat.

[7] Wij bedanken dan U: Eed: gestr: niet alleen voor de siere, maar
[8] ook voor de naasmaak, die ons ongeduldelijk doet verlangen naa
[9] 't genot van U: Eed: Gestr: jeeghenwoordigheit alhier. Waaren[9]
[10] onze pruimen onzes vermaaks in den Haaghe deelachtigh geweest,
[11] zij zouden zich (laat ik mij dunken) bet gespoeit hebben met rijpen,[11]
[12] om U: Eed: Gestr: zoo veel te eerder tot de herwaartsrejze te
[13] beweeghen. Nu schijnen ze meer naa 't onguure weeder geluistert[13]
[14] te hebben, dan naa onze wensch; ende zien zich noch niet in staate
[15] om ijemant grootlijx te bekooren. Doch, indien 't U: Eed: Gestr:
[16] gelieft en geleeghen is, met den eerste oover te koomen, wij zullen
[17] trachten het gebrek van dat ooft met andre gedienstigheeden te
[18] boeten.

[19] Daarentussen, mijn' Heere, heeft mijn' Huisvrouw vernoomen naa[19]
[20] het taafellaaken, volghends den last van Mê Vrouwe U: Eed. Gestr:
[21] gemaalinne; maar bevonden dat het verkoft was. Maar de vrouw
[22] zeidt, dat zij ander op het veldt heeft, het eene van zes, het ander[22]
[23] van twaalf gulden de elle. Zoo 't een oft het ander U: Eed: Gestr:
[24] gaading is, gelieve ons orde te geeven, ende wij zullen die achter-[24]
[25] volghen.

[26] Hierinne gaan de teekeningen van den waapensnijder. Onze
[27] dochter van der Perre heeft het beste behaaghen in dat met het
[28] kransken, waarinne het haare met dat van haaren man gevoeght is.
[29] Zij bidt dat het voorts mooghe afgedaan worden, ende het[29]
[30] tin gezonden op Uitrecht, aan Jan van der Perre, op het Preekheeren

* Origineel. UBA II C 13.181.

[31] kerkhof: ook de reekening, op dat men 't geldt ooverschikke.

[32] U: Eed: Gestr: vergeeve haar ende ons deeze moeite, die wij haar[32]
[33] doen, op hoope van vereert te worden met haare geboden, in gelijke
[34] oft meerder geleeghenheit. Wij gebieden ons alle, op 't needrighste,[34]
[35] in de beste gunste van U: Eed. Gestr: ende van Mê Vrouwe UEed:
[36] Gestr: gemaalinne, ende kussen, bij verlof van U: Eed: Gestr:
[37] haare waarde handt, met de eerbiedenis, waartoe zich ten hooghste
[38] verplicht vindt,

[39] Mijn' Heere ende Neeve,

[40] U: Eed: Gestr:

[41] Onderdaanste, ootmoedighste

[42] dienaar, P.C. HÓÓFT.

[43] U: Eed: Gestr: gelieve onzer allen hartlijke groete en gebiedenis
[44] te vertoonen aan de Joffr[en] Nichten en den Heere Barlaeus, samt[44]
[45] zijner E. dochter Joffr[e] Anna, ende Joffr[e] Poets; zonder te vergeeten
[46] Mijnen Heer den Raadsheer Doublet, wen U. Eed. Gestr. komt
[47] zijner Eed: t'ontmoeten. Het zelfste zij gezeidt, noopende den
[48] Heer Verburgh.[48]

[49] Van den Hujze te Mujde,

[50] 6 Aug: 1643.

Complimenten. - Boodschappen.

Eindnoten:

3 *het gedacht* = het gemoed (WNT *gedacht* 555).
4 *de zelve te erkauwen:* er telkens weer aan te denken.
5 *Animus etc.:* Ons gemoed...wat te loor ging, herwenst het; blijft in het beeld van dat, wat heenvlood, geheel zich vermeien.
9 *Waaren...geweest:* Hadden onze pruimen deel gehad aan onze Haagse genoegens.
11 *zich bet gespoeit hebben:* beter voortgemaakt hebben.
13 *onguur:* oudere vorm van *guur* (WNT *onguur* 1695 5).
19 *vernoomen:* geïnformeerd.
22 *op het veldt:* in voorraad (WNT *veld* (*I*) 1462).
24 *orde:* opdracht; *achtervolghen:* nakomen.
29 *voorts:* dadelijk.
32 (het tweede) *haar:* u (Mem. 1).
34 *meerder:* groter, belangrijker (WNT *meerder* 400 I 2).
44 *vertoonen:* te kennen geven (Mnl. Wdb. *vertonen* 159 I 3).
48 Verburgh: Jac. van der Burgh.

1171 *ED*: *Achtbaren, welwijsen, voorsinigen ende seer Discreten Heere, Mijn Heere Pieter Hooft Ridder, Drost tot Muijden, Bailju over Naerden ende Goijlant, Weesp ende Weesper Carspel, althans op den Huijse tot Muyden*.

*
met een haes.

[1] ED: Achtbare, Welwijse, Voorsinige, ende seer Discreten Heere,
[2] mijn Heere,

[3] Naer behoorlicke eerbiedinge dient deesen tot geleijd van de
[4] bijgaenden jongen haes, mij toegesonden, van Claes Meijnssen,[4]
[5] Broeder van za: Schout Joachim tot Blaricum, den welcken bij mij
[6] aen Uwer ED: is gerecommandeert (: bij aldien den Schout van[6]
[7] Laren tot het resigneren van zijn Schoutampt mocht verstaen:)[7]
[8] tot het selve Schoutampt, verhopende dat Uwer Ed. de besendinge,[8]
[9] (: alhoewel kleijn is:) te goede sal believen te accepteren, Verder[9]
[10] mij ten dienste van Uwer ED: recommanderende, met wensinge
[11] Uwer ED: Achtbare, wel wijse, voorsinige ende seer Discreten
[12] Heere, mijn Heere, ende gansche familie In de genadige bescher-
[13] minge des Almogenden God. ende blijve

[14] Uwer ED: Mijn Heere

[15] D:W: Dienaer

[16] Wil: Bogaert.

[17] 1643

[15] Naerden, 7 Augustij 1643

Aanbieding van een haas.

Eindnoten:

4 *Naer behoorlicke eerbiedinge:* Na een passende eerbiedige groet.
6 *bij aldien:* indien.
7 *verstaen tot:* instemmen met.
8 *het selve:* dit schoutambt.

* Origineel. UBA II C 9.390^{v} = versopag. 5.

9 *te goede:* minzaam.

1172 *P.C. Hoofdio Equiti, Praefecto Mudeno. Muda.*

*

[1] Una alteraque hebdomade fuere mecum socer
[2] socrusque filii mei Matthaei: et iam parare in[2]
[3] Frisiam dom*u*itionem videntur. Non sinit vero
[4] vel affectus, vel consuetudo, ut illos, sine convi-
[5] violo nostri amantium dimittam. Hos inter emi-
[6] nes, praeclare Hoofdi, ut sine te non possit
[7] hilaritas nostra suis numeris absolvi. Quare
[8] ego, coniux, filius, ac caeteri rogamus, ut die
[9] Mercurii proximo, qui Sextilis erit undevige-
[10] simus, meridianis sive pomeridianis potius horis
[11] una cum heroina uxore tua, in paupera nostra
[12] mensa, heros heroibus permixtus conspici
[13] non graveris. Id non modo familiae meae per
[14] gratum erit, sed caeteris etiam, tui nominis
[15] cultoribus. Optassem equidem, ut amici e Frisia
[16] paullum distulissent iter, donec mihi vale-
[17] tudo firmatior foret. Sed quia res eorum
[18] id non sinunt ob imminentes Groningae
[19] nuptias, quibus sistere se necesse habent: memet
[20] postposui, bona spe, nihil hoc convivium incom-
[21] modare mihi posse, dum eius prudentiae homi-
[22] nes, et eo erga me affectu, patiantur, quod
[23] aequissimum est ut domi meae sim meus,[23]
[24] et ex Romuli sententia, quantum volet quisque
[25] bibat. Vale eximie Vir et amice.[25]

[26] Amstelodami MDCXLIII

[27] XVII August.

[28] Tuus aetern*u*, tuor*u*que totus

[29] Ger. Jo. Vossius.

* Minuut. Oxford, Bodleian Library, Rawlinson Letters vol. 84 A fol. 223 r.

VERTALING

Aan P.C. Hooft, Ridder, Drost van Muiden. Muiden.

Eén en nog een tweede week zijn bij mij geweest de schoonvader en schoonmoeder van mijn zoon Matthaeus, en zij schijnen reeds aanstalten te maken tot de thuisreis naar Friesland. Nu laat echter niet hetzij onze genegenheid voor hen hetzij het gebruik toe, dat ik hen zonder een kleinen maaltijd tezamen met wie ons liefhebben laat heengaan. Onder dezen steekt boven anderen gij uit, schitterende Hooft, zodat zonder u onze blijdschap niet in al haar delen volkomen kan zijn. Waarom ik, mijn vrouw, onze zoon en de anderen verzoeken, dat ge op den eerstkomenden woensdag, die op 19 augustus zal vallen, in de middag- of liever in de namiddaguren tezamen met de verheven Vrouwe, uw gade aan onze onbemiddelde tafel, verheven heros met verheven heroën verenigd, u wilt laten zien zonder zwarigheden. Dit zal niet enkel mijn huisgezin een groot genoegen zijn, maar ook den overigen, vereerders van uw roep. Ik voor mij zou wel hebben gewenst, dat de vrienden uit Friesland hun reis een weinig hadden uitgesteld, totdat mijn gezondheidstoestand meer stabiel zou zijn. Maar omdat hun verplichtingen dit niet gedogen wegens den ophanden bruiloft te Groningen, waar zij nodig vinden te verschijnen, heb ik mijzelven achtergesteld in de goede hoop, dat het mogelijk is, dat deze maaltijd mij geen ongemak bezorgt, mits mensen van zulk een verstandig inzicht en van zulk een genegenheid voor mij goedvinden - wat ook billijk is -, dat ik in mijn huis mijn eigen meester ben en naar Romulus' verdict een ieder drinke zoveel hij zal willen. Vaarwel, mijn vriend, uitnemende Hooft.

UEn de uwen voor eeuwig geheel toegedaan
Gerardus Joannes Vossius.

Eindnoten:

2 22 november 1642 gehuwd met Johanna de Vino, dochter van een jurist uit Leeuwarden.
23 Vossius zelf vindiceert voor zich de vrijheid, slechts sober te drinken.
25 Zinspeelt mogelijk op Horatius, *Carmina* 2, 15,

1173 (*A. Studler van Surck aan P.C. Hooft*).

*

[1] Mijn Heere ende Neeve.

[2] 't is tegens onse meijninge ende plicht toegekomen dat wij soo[2]
[3] traegh sijn geweest in 't erkennen vande eere die Uwe EEd[en] ons
[4] met haren brief van den 29 Julij hebben gelieven te doen toekomen:
[5] want alsoo wij nevens de danckseggingе over de nodinge gheerne
[6] den dagh van onse komste souden hebben overgebrieft, ende wij[6]
[7] van tijt tot tijt hier eenige vrienden hebben gehat, ende het gesel-
[8] schap vanden Heere de Laet met sijn nieuwgetroude dochter
[9] noch sijn genietende, en hebben wij ons eijgen voogd niet geweest[9]
[10] nochte den tijt konnen bepalen. Ende onderwijlen ontfange soo[10]
[11] dadelijck Uwer Ed[ts] gansch jonstige missive van den 13 Aug[ti]
[12] waer bij UEEd[en] ons andermael deselve eere gelieven op te dragen[12]
[13] ende met eenen bekent te maken dat de pruijmen haer op 't[13]
[14] cierlijckste beginnen voor te doen: sulcx dat wij staet maken sonder[14]
[15] vorder vertreck op maendagh ofte dijnsdagh toekomende onsen
[16] dienst aen Uwe EEd[en] op den huijse te Muijden te komen aenbieden,
[17] onse dochter sal haer nevens ons soecken te quijten, maer alsoo[17]
[18] onsen jongen sijn naeste ende waertste vrienden noch niet na[18]
[19] behoren soude konnen bejegenen ende niet als moeijelijckheijt[19]
[20] bijbrengen spreeckt mijn betgenootje van hem t'huijs te laten, doch
[21] wij en sijn 't samen noch niet wel eens ende lichtelijck komen wij[21]
[22] met den heelen tros over. Van mijn Broeder en kan met seecker-[22]
[23] heijt niet schrijven, alsoo hij een dwalende Star is geworden ende[23]
[24] niet wel te voorseggen is waer hij sal komen te verschijnen.

[25] Eijndigende

[26] Mijn Heere ende Neeve

[27] na onser aller dienstigste gebiedenissen sullen ons beveelen in uwer
[28] EEd[en] gunste ende onderwijlen blijven

[29] Uwer EEd[es] onderdaenste ende

[30] oytmoedigste dienaer

[31] A S van Zurck.

* Origineel. KA CLXXIa[c] 72.

[30] Bergen ijlende op

[31] den 17^{en} Aug^{ti} 1643.

Aanvaarding van een uitnodiging.

Eindnoten:

2 *toegekomen:* gebeurd.
6 *overbrieven:* nog zonder de betekenis: op onbescheiden wijze mededelingen overbrengen.
9 *en hebben...geweest:* zijn wij geen baas over ons doen en laten geweest.
10 *soo dadelijck:* zojuist; *jonstig:* aangenaam.
12 *opdragen:* geven.
13 *haer...doen:* zich op hun mooiste beginnen te tonen.
14 *sonder vorder vertreck:* zonder meer uitstel.
17 *haer soecken te quijten:* zich trachten te kwijten van haar 'dienst': ook mee komen.
18 *naeste en waertste vrienden:* de Hoofts.
19 *ende...bijbrengen* (*soude*)*:* en alleen maar last veroorzaken.
21 *lichtelijk:* de schr. houdt zich verzekerd dat zijn bedgenootje haar zin niet krijgt.
22 *tros:* troep, menigte; mijn Broeder: Caspar, vgl. *1110*.
23 *niet:* niets.

1174 *Aan mijn Heere, Mijnen Heere* *J.G.* *Vossius, Professor der Historien, op de Oudezijdsachterburgwal, bij het Oudemannenhujs, tot Amsterdam.*

*
L.

[1] Quin humanissimis, immò divinissimis tuis litteris, hoc vespere
[2] demum mihi traditis, (cum crastinum omnem diem Nardae mihi
[3] occupatissimo transigere necesse sit) raptim respondeam, non
[4] possum: minùs me tanto, quo dignaris, honore fraudare. Faxo
[5] itàque ut me sistam, die condicto; tuoque, et elegantissimorum
[6] hominum consortio fruar. Quibus cunctis, simulque lectissimis
[7] feminis, uxori et nurui, tibique inprimis, et niveo illi animi candori,
[8] me commendo, prestaturus aeternum, probaturusque, ut spero,
[9] tibi, tuisque, quos valere jubeo,

[10] Virorum summe,

[11] Obsequentissimum amicum

[12] P.C. Hoofdium.

[13] Mudae, in arce, XV Kal: Septemb: MDCXLIII.

VERTALING

Dat ik op deze brief van u, zo van humaniteit, wat zeg ik, van diviniteit vervuld, dezen avond pas aan mij ter hand gesteld, in haast (haast, daar ik genoodzaakt ben, geheel den dag van morgen vol beslommeringen te Naarden door te brengen) meteen antwoord, kan ik niet laten; nog minder, mij van de zo grote eer, die ge mij waardig keurt, beroven. Ik zal dus zorgdragen, dat ik mij present meld op den aangekondigden dag en van de gemeenschap met UEn met die lieden van den fijnsten smaak geniet. Aan hen allen en tevens aan de uitgelezen vrouwen, uw gade en uw schoondochter, en uzelf in het bijzonder en die blanke oprechtheid van uw geest, beveel ik mij aan, ik die mij eeuwig zal betonen en bewijzen, naar ik hoop, voor UEn de uwen, welke ik laat groeten,
voortreffelijke Vos,

Te Muiden, op het Slot.
18 augustus 1643.
den onderdanigsten vriend
P.C. Hooft.

G.J.

* Origineel. Oxford, Bodleian Library. Rawlinson Letters 84 G f.144^{r}. - Minuut UBA II C II 551. - Afschr. UBL Pap. 13.

1175 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt ende Resident haarder Hoogheit van Hessen, In Den Haaghe.*

*
(*v. Wickev.*: 20 Aoust 1643 M. Hooft)
L.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] U: Eed: Gestr: welaangenaame van den 15^{en} deezer heeft mij zeer
[3] zoetelijk onderhouden met de gewoonlijke heusheeden, ende[3]
[4] overaardighe invallen van haaren vruchtbaaren geest. Waarvoor,
[5] samt voor de nieuwmaaren ik U: Eed: Gestr: hooghlijk bedank:
[6] gelijk meede voor de moeite, genoomen met het herwaartszenden
[7] van den brief van den Heere Auditeur Kinschot, ende belangende
[8] het tin van onze dochter van der Perre. 'T waapen, gaat hierin[8]
[9] gelijk zij 't begeert: ook meint mijn' Hujsvrouw, dat de waapen-
[10] snijder copije daaraf heeft: maar alles zal moeten zijn gelijk de bij-
[11] gaande teekening: te weeten in een krans.

[12] Wij zijn hier in vasten geloove, dat Dietenhoove op den 9^{en} deezer[12]
[13] is oovergegaan: doch in den Haaghe behoort men de beste zeeker-[13]
[14] heit te hebben. Onze hoope, gegrondt op 't geen onze dochter
[15] Constantia ten hujze van den Heere Barlaeus verstaan heeft, is
[16] dat U: Eed: Gestr: op zaaterdagh naastkoomende zal hier zijn, ende
[17] wij, bij die geleeghenheit de eere genieten van haar de handen te
[18] kussen. Wij zijn hier ter vlucht gekoomen ten verzoeke van den[18]
[19] Heere Vossius, die een' weedermaaltijdt van zijnes zoons[19]
[20] bruiloft geeft, ende denken aldaar de gezontheit van U. Eed:
[21] Gestr: ende haare gemaalinne met eenen dronk te gedenken. Men
[22] roept mij te dien einde af. Dies maak hier een van schrijven, met[22]
[23] onze ootmoedighste gebiedenissen ende handtkus, bij U: Eed:
[24] Gestr: oorlof, ook aan Mê Vrouwe onze welwaarde Nichte:
[25] blijvende,

[26] Mijn' Heere ende Neeve,

[27] U: Eed: Gestr:

[28] Onderdaanste ootmoedighste

[29] dienaar,

* Origineel. UBA II C 13.182.

[30] P.C. HÓÓFT.

[29] T'Amsterdam, ijlends,

[30] 19 Aug. 1643.

Lopende zaken.

Eindnoten:

3 *zoetelijk:* prettig, aangenaam.
8 *het tin*, vgl. *1170*; *hierin:* hierbij.
12 Dietenhoove: Diedenhofen, Thionville.
13 *overgegaan*, nl. door de jonge Condé veroverd.
18 *ter vlucht:* haastig.
19 *weedermaaltijdt:* een diner als contra-beleefdheid (want bij de bruiloft geven de ouders van de bruid het feest).
22 *afroepen:* roepen; *einde* moet uit de vorige zin overgenomen worden.

1176 *Aen mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadsheere ende Resident haarder Hoogheit van Hessen, In Den Haaghe.*

*

(*v. Wikkevoort*: P^e^ Sett^e^ 1643 M. Hooft.)

[1] Mijn' Heere, ende Neeve,

[2] Hebbende zonder den waardt gereekent, in 't verwachten van[2]
[3] U. Eed. Gestr. koomste t'Amsterdam, vinden wij ons benoodight
[4] noch eens aan te kloppen, bij deezen, ende U. Eed. Gestr. te[4]
[5] klaaghen, dat de pruimen, zoo traagh als zij in 't eerste waaren met
[6] rijpen, zoo haastigh althans zijn met roepen om U. Eed. Gestr.
[7] herwaartskoomst, jaa dat zij bersten van spijt oover 't verwijlen[7]
[8] van U. Eed. Gestr. rejze. Joffrouw Tesselscha heeft ons belooft,
[9] van deezen aavondt, oft morghen ten ujterste, hier te verschijnen:[9]
[10] en de Heer Barlaeus niet langer te slaapen op het genot van de[10]
[11] Mujder lucht, dan tot dat die zon hier opgaat. Dies bidden, en[11]
[12] bezweeren wij U. Eed. Gestr. door de heiligheit der vrundschappe,[12]
[13] door onze dienstbaarheit aan U. Eed. gestr. toegewijdt, ende
[14] eindtlijk door Uwer Eed. Gestr. eighene en onveranderlijke heus-
[15] heit, de rejze, op 't spoedighste te aanveirden, en neevens Mê
[16] Vrouwe U. Eed. Gestr. Gemaalinne, samt de twee Joffr^en16^
[17] Elizabethen, ende Joffr^e^ Poets. Waaraan ons een' eere geschieden[17]
[18] zal, die wij door alle weeghen hoopen te verschuldighen, naar ons[18]
[19] gering vermooghen.

20 Nil mihi rescribas, attamen ipse veni.[20]

[21] Daartoe verlaaten wij ons, ende in dien toeverlaat, blijft, naa onze[21]
[22] onderdienstighe gebiedenis,[22]

[23] Mijn' Heere,

[24] U. Eed. Gestr.

[25] Ootmoedighste, verplichtste

[26] dienaar, ende Neef,

[27] P.C. Hóóft.

* Origineel. UBA II C 13.183.

[28] Mê Vrouw, U. Eed. Gestr. gemaalin, zal hier, met U. Eed. verlof,
[29] d'ootmoedighe handkus van mij, mijn' Huisvrouwe, ende onze
[30] dochters, vinden.

[31] Van den Hujze te Mujde, 31 Aug. 1643.

Uitnodiging.

Eindnoten:

2 *Hebbende...gereekent:* Doordat wij een plan gemaakt hebben, zonder over de voornaamste gegevens te beschikken; *in 't verwachten van:* door te verwachten.
4 *U.Eed.Gestr.* (dat.).
7 *verwijlen:* uitblijven.
9 *van deezen avondt:* vanavond.
10 Barlaeus (heeft ons beloofd).
11 *die zon:* Tesselschade.
12 *door:* bij.
16 *U.Eed.Gestr.* (gen.).
17 Mevrouw van Wickevoort had een zuster Elisabeth, vgl. *1182* N.B., maar wie was de tweede van die naam? Vgl. *1182* r. 12.
18 *door alle weeghen verschuldighen:* op alle manieren reciproceren.
20 *nil mihi etc.:* Niets, schrijf mij niets weerom; echter kom zelf in persoon! Ovidius *Heroides* 1, 2.
21 *blijft* (koppelww.).
22 *onderdienstighe:* dienstwillige (WNT *onderdienstig* 1270).

1177 *Aan mijn heer Mijn heer P.C. Hooft Drost van Muijden Baljuw van Goeijlandt op het Slot tot Muijden*

*

[1] Animô meô charissime pater,

[2] Tua jussa, scilicet ut diligens quantum possim essem, pro viribus
[3] quidem meis capessivi, cujus rei hae meae literae documento erunt,
[4] quibus tibi jam decimum tueri locum significo, et vix ullam spem
[5] superesse, ut praeterea quemquam vincam, nam jam nec plures
[6] quam unus novitius, nec imperitus quisquam veteranus superiorem
[7] meô locum tuetur. Ego tamen etiam alios aliquot aut examinatione,
[8] aut compositione quibus maxime valeo, aut lectionibus recitandis,
[9] quamvis minus iis, ut scis, possim et tamen jam iis ipsis res maxime
[10] agatur, ut heri fortiter vici, sic porro vincere studebo. Heri tibi
[11] charissime pater literas misissem meas, sed quia sperabam me laetio-
[12] rem aliquem nuntium tibi hodie scripturum de meâ nova victoriâ
[13] in hoc scholastico certamine, scribendi hoc officium hactenus distuli.
[14] Rectorem nostrum cum uxore suâ istuc Mercurii vel Solis die ven-
[15] turum valde dubito, quoniam articulari illo morbo, quem ut puto
[16] non ignoras, adeo ut vix incedat nisi ingenti cum dolore illa
[17] laborat. Haec ut matri charissimae indices meae, quae scribere me
[18] istuc jussit oro te atque obtestor. Hisce vale amantissime pater cum
[19] dilectâ matre, suavissimis sororibus, et totâ familiâ multum salutatus
[20] a

[21] Ipsis Kalendis Augusti

[22] Anno millesimô, sexcen-

[23] tesimô quadragesimô

[24] tertiô.

[21] Tuô obsequentissimô filiô

[22] Arnoldô Hellemans Hooft.

* Origineel. UBA II C 9.391 = versopag. 6.
Dat. Hooft heeft ‘Augusti’ veranderd in ‘Sept’.

VERTALING

Voor mij allerdierbaarste vader,

Uw bevelen, nl. dat ik zo ijverig mogelijk zou zijn, heb ik, althans naar beste trachten, ter harte genomen, waarvan deze mijn brief ten blijk zal zijn, waarin ik u te kennen geef, dat ik nu al de 14e plaats inneem, en dat er ternauwernood enige hoop rest, dat ik buitendien nog ook maar iemand kan overtreffen, want nu neemt van de nieuwelingen er niet meer dan één nog langer een hogere plaats in dan de mijne, en verder niet één enkele veteraan, die onbedreven is. Ik heb het echter ook van enige anderen of bij een onderzoek of bij een opstel, onderdelen, waarin ik op mijn best ben, of bij het reproduceren van de lessen, ofschoon ik daarin, zoals ge weet, minder presteer en niettemin nu juist daarom de zaak het meest draait, niet alleen gisteren fors gewonnen, maar ik zal mijn best doen, ook verder van ze te winnen. Gisteren zou ik u, dierbare vader, mijn brief hebben gezonden, maar omdat ik hoopte, dat ik u vandaag een meer verblijdend bericht zou sturen, over een nieuwe zege van mij in dezen schoolwedstrijd, heb ik dezen schrijfplicht totnutoe uitgesteld. Dat onze Rector met zijn vrouw naar u daar toe zal komen op woensdag of zondag, betwijfel ik zeer, omdat aan die gewrichtsziekte, waarmede ge, naar ik meen, op de hoogte zijt, zij zozeer lijdt, dat ze amper kan lopen tenzij met geweldige pijn. Dat u dit aan mijn dierbare moeder meldt, die mij opdroeg naar u daar te schrijven, bid en bezweer ik u. Hiermede vaarwel, liefhebbende vader, met mijn beminde moeder, mijn schatten van zusters en heel het huisgezin van harte gegroet door

uw onderdanigen zoon
Arnout Hellemans Hooft.
Precies 1 augustus
in het jaar 1643.

1178 (*P.C. Hooft aan A.H. Hooft.*)

*

[1] Dilectissime fili,

[2] Ut rationes, cur vix condiscupulos honestioris loci a te superari
[3] posse existimes, non quidem absurdas esse concesserim, ita easdem,
[4] quarum me meminisse cupis, difficultates non obfuisse tibi, quin
[5] septimum, aut eo digniorem aliquandiu locum obtineres, meminisse
[6] te velim, Virgilianique illius, quod pluriès retuli,

Possunt, quia posse videntur.[7]

[8] Fortium, strenuorumque est, etiam contrà fortunam, insistere spei.
[9] Ne, itaque desponde animum, sed omni ope annitendum puta, ne
[10] quis praerepto, tibi, decoro superioris loci diu gaudeat. Idque factu-
[11] rum te confido. Quod malè se habeat D. uxor D. Rectoris, doleo
[12] sanè. Si fortè, quod faxit Deus Opt. Max. maturè convaluerit, ne
[13] committas, quin utrumque, nostro nomine, hùc invites. Interim
[14] eodem salutem illis dic; salutatusque vale, ab

[15] Mudae. III Non. Sep.

[16] MDCXLIII.

[15] Amantissimo tui patre

[16] P.C. HÓÓFDIO.

VERTALING

Beminde zoon,

Hoewel ik toegeef, dat de redenen, waarom ge meent, dat medeleerlingen met een eervoller plaats ternauwernood door u kunnen worden voorbijgestreefd, niet zo dwaas zijn, zou ik toch inzake diezelfde moeilijkheden, waarvan ge wenst, dat ik ze mij herinner, wel willen, dat gij u herinnert, dat ze u niet hebben belet om de zevende en zelfs enigen tijd een nog waardiger plaats in te nemen, en dat ge denkt aan dat woord van Vergilius, dat ik meermalen heb aangehaald:

zij kunnen, want denken te kunnen.

Flinke, ferme kerels is het eigen, zelfs tegen de fortuin in, te volharden in de hoop. Geef daarom den moed niet op, maar besef, dat ge uit alle macht ernaar moet streven, dat niet iemand aan de u ontkaapte sier van een hogere plaats lang genoegen beleeft. En dat ge dit zult doen, vertrouw ik stellig. Dat het niet goed gaat met Mevrouw de echtgenote van den Heer Rector, betreur ik zeer. Zo zij soms, wat de goede, grote God moge geven, spoedig herstelt, zorg dan beslist, dat ge beiden uit onzen naam

* Origineel. UBA II C 11.989.
Hs. is een gedeelte van een half blad. Vgl. pl. 41.

hierheen nodigt. Doe intussen eveneens uit onzen naam aan hen de groeten, en vaarwel ook zelf na de groeten van

uw liefhebbenden vader
P.C. Hóóft.
Muiden, 2 sept. 1643.

Eindnoten:

7 Vergilius, *Aeneis* 5, 231.

1179 *Mijn Heere Mijn Heere Hooft Ridder, Baljeu van Goijlandt, ende Drost Tott Muijden*

*

Loont.

[1] Mons[r] mon frere,

[2] UEd noodinghe om tegens Zaeterdach met mijne Huisvrouwe
[3] aldaer te verschijnen, komt mij zoo wel tetijde dat ick verhoope[3]
[4] UEd geliefte, gelijk als mijne toegeneghentheijt daerinne te[4]
[5] voldoen. Ick stae gereet om nae Amesfoort te gaen met mijne[5]
[6] Huisvrouwe ende broeder, ende van daer hoope ick UEd. tegens
[7] Zondach's middaegs tot Muijden te comen vinden. Midlerwijle[7]
[8] beveele UEd met Juff[r] Zuster ende de haere in de bescherminghe
[9] Godes, ende blijve, nae hartelijke en eerbiedighe groet[-]

[9a] UEd

[10] Verplichte, dienstw[ste] broeder

[11] J Baeck.

[10] In Amst. 3 Sep[t]

[11] 1643. donderdach uchtent.

Over een uitnodiging.

Eindnoten:

3 *zoo wel tetijde:* zo goed gelegen.
4 *UEd geliefte:* uw goeddunken, welbehagen; *toegenegentheijt* (met epenthetische *t*): genegenheid, vriendelijke gezindheid.
5 *Amesfoort* was een variant.
7 *comen vinden:* bezoeken.

* Origineel. UBA II C 9.400[v] = versopag. 12.
T. Het eind van r. 9 is in de rug gebonden.

1180 (*Burgemeesters enz. van Naarden aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Erntfeste, Wijse, Voorzienige seer discrete Heere,

[2] Alsoo wij bericht zijn dat Sijn Hoocheit den Heere Prins van
[3] Oragnien wederomme inden Hage is gecomen, ende het leger inde
[4] guarnisoen sal trecken, hebben wij iemandt uijtten onsen gecom-[4]
[5] mitteert omme naer den Haege reisen, ende aldaer te versoecken
[6] dat onse Stede met een ofte twee Compagnien mochte werden
[7] voorsien ende op dat wij t'selve te bequamer mochten obtineren,[7]
[8] versoecken bij desen gansch vrundte*l*, dat UE gelieve in faveur van[8]
[9] t'selve, aenden Heere van Suijlicum een letterken te schrijven
[10] omme door onse Gecommitt[s] aen Sijn Ed[t] te behandtreicht te[10]
[11] werden, door wiens intercessie ende UE favorabel voorschrijven wij[11]
[12] vertrouwen, soo veel te wege te brengen dat wij tot ons voor-[12]
[13] nhemen sullen geraecken, ons sal daer aen besonder wel gevallen[13]
[14] geschieden, twelck wij bij alle occasien gaerne sullen verschuldigen.
[15] Hier mede

[16] Erntfeste, Wijse, Voorsienige seer discrete Heere, zijt Gode bevolen,
[17] desen 7[en] Septem*b* 1643, in Naerden,

[18] UE. goede Vrunden

[19] Burgem[rs] ende Regierders der

[20] Stede Naerden.

[21] J. Vrijdermoet

[21] Ter ord[e] vande selve[21]

De magistraat van Naarden vraagt Hooft's voorspraak om via Huygens van de Prins de inlegering van een of twee compagnieën gedurende de winter te krijgen.

Eindnoten:

4 *guarnisoen:* dit vreemde meervoud is niet de enige eigenaardigheid van deze schrijver.
uijtten onsen: van ons.
7 *bequamer:* gemakkelijker; *obtineren:* verkrijgen.
8 *in faveur van t'selve:* ten bate hiervan.

* Origineel. UBA II C 9.401[v] = versopag. 13.

10 *behandreicht:* de juiste Nederlandse vorm is *gehandreikt:* overhandigd.
11 *intercessie:* tussenkomst, bemiddeling.
12 *te wege te brengen:* te bereiken.
tot...geraecken (*punt*)*:* ons doel zullen bereiken.
13 *gevallen:* vriendelijkheid, gunst (WNT *geval* 1900 B2).
21 *Ter ordonnantie:* In opdracht.

1181 (*P.C. Hooft aan C. Huygens*.)

*

[1] Mijn' Heere,

[2] 'T vertrouwen van Burgerm[ren] ende regeerders der steede Naarde
[3] op mijne vrundschap t'henwaarts, op de gunste waarmeede 't
[4] U. Ed. Gestr. gelieft mij te vereeren, ende op 't gewight van
[5] U. Eed. Gestr. voorspreeken bij zijn' Hoogheit, doen hunne E.E.[5]
[6] gelooven, dat mijne handt ijetwes zal kunnen bijbrengen, om[6]
[7] hunne E.E. te helpen verwerven, dat een vendel soldaaten ofte
[8] twee mooghe orde krijghen om in hunne stadt te verwinteren.[8]
[9] Ik bid dan U. Eed. Gestr. indien 't eenighszins voeghlijker wijze[9]
[10] geschieden kan, zoo veel ujt te werken, dat zij op deeze hunne
[11] begeerte geene weighering lijden. Waardoor U. Ed. Gestr. hunne
[12] E.E. tot geduurighe dankbaarheit zal verplichten, gelijk teffens[12]
[13] meer ende meer,

[14] Mijn' Heere,

[15] U. Eed. Gestr.

[16] Onderdaansten ootmoedighsten

[18] dienaar,

[19] P.C. Hóóft.

[18] Van den Hujze te Mujde,

[19] den 7[en] in Herfstmaant, 1643.

De in *1180* gevraagde aanbeveling.

Eindnoten:

5 *voorspreken:* voorspraak, aanbeveling.
6 *bijbrengen:* (ertoe) bijdragen.
8 *orde:* order, bevel; *om te verwinteren:* om de winter door te brengen (Naarden wilde graag een garnizoen).
9 *voeghlijker wijze:* op passende wijze.
12 *gelijk...Hóóft:* gelijk gij tevens meer en meer uw (...) Hooft zult verplichten.

* Minuut. UBA II C 9.399[v] = versopag. 11. - Afschr. UBL Pap. 13.

1182 *Aan mijnen Heere Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt ende Resident Haarder Hoogheit van Hessen, tot Amsterdam.*

*

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Wij hadden, naa zoo veel ijdel hoopens, ons althans vastelijk
[3] ingebeeldt, dat ons de eere van U. Eed. Gestr. jeeghenwoordigheit
[4] niet langer zoude ontstaan zijn, dan tot morghen. Nu bedroeft ons[4]
[5] U. Eed. Gestr. schrijven van heeden, met een' nieuwe verwijling.[5]
[6] Niettemin wij zullen ons vernoeght houden met U. Eed. Gestr.[6]
[7] beste genoeghen: ende kunnen niet dan ootmoedelijk bidden, dat
[8] dit U. Eed. Gestr. besluit van op oovermorghen voor middagh te[8]
[9] koomen, stadt grijpe. Maar U. Eed. Gestr. gelieve, in aller maniere,[9]
[10] ujt onzen naame, Heer ende Neef Smits te beweeghen, om neevens[10]
[11] U. Eed. Gestr. samt Mê Vrouwe U. Eed. Gemaalinne, bejde de
[12] Nichten Elizabethen, den Heere Barlaeus, ende een zijner
[13] dochteren, tot haar ende Constanties gezelschap, de reize t'aan-[13]
[14] veirden. Van de zeeghe, verkreeghen door de Hoogheit van den[14]
[15] jonge Prinse, hadden wij slechts eenighe losse loopmaaren. Dies
[16] hebbe U. Eed. Gestr. te grooter dank, voor de zeekerheit der
[17] zaake en haarder omstandigheeden. In verwachting van de beloofde
[18] eere van U. Eed. Gestr. bezoek, kus ik, op 't needrighste haare
[19] waarde handt, ende, met haar verlof, die van Mê Vrouwe
[20] U. Eed. Gestr. waarde helfte, ende blijf, neevens onze hartgrondlijke[20]
[21] gebiedenis aan de zelve ende d'andre vrienden,

[22] Mijn' Heere,

[23] U. Eed. Gestr.

[24] Onderdaanste, ootmoedighste

[25] dienaar

[26] P.C. HÓÓFT.

[25] Van den Hujze te Muide,

[26] 8 Sep. 1643.

* Origineel. UBA II C 13.184.

Uitnodiging.

N.B. Dierick *Bosscha*(*e*)*rt*, 1569-1635 (vgl. *915*) tr. 1593 Catharina Snellinck. Hiervan (de volgorde is onzeker):

1. Catharina, tr. P. Smits.
2. Anna, 1601-1649, tr. 1623 Joachim van Wickevoort. Geen kinderen.
3. Dirk, tr. Agatha Overbeek.
4. Margarethe, tr. J Heusch.
5. Suzanna, tr. 1. P. Ruland, 2. A. Gellebert.
6. Maria, sterft ongehuwd.
7. Elisabeth, overl. 1652, tr. A. Ruland.

Eindnoten:

4 *ontstaan:* ontgaan (WNT *ontstaan* 1982 A 1).
5 *verwijling:* uitstel.
6 *ons vernoeght houden:* tevreden zijn.
8 *dit...besluit:* dit besluit van U.E.G.
9 *stadt grijpen:* plaatshebben.
10 neef Smits, die volgt hieronder.
13 tot gezelschap van de beide Elisabethen (dit kunnen de in *1166* genoemde ‘jonge nichten’ zijn, broers- of zusterskinderen van Anna Bosschaert) en Constantia Bartolotti.
14 vgl. *1176*.
zeeghe, verkreeghen: overwinning, behaald (het ruitergevecht bij Brasschaat).
20 *neevens:* benevens, met.

1183 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt, ende Resident haarder Hoogheit van Hessen, in de Nieuwe Houtstraat, IN DenHaaghe.*

*

(*v. Wickev.*: 3 Oct[e] 1643 M. Hooft)
L.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] U. Eed. Gestr. verplicht mij ten hooghste met het ooverschrijven[2]
[3] der aldaar draavende nieuwmaaren, ende met de moejte, genoomen[3]
[4] in 't vereischen naa den Ad[t] Cloops. Mij verlaatende op de groot-[4]
[5] heit van U. Eed. Gestr. gunste en beleeftheit, verstout ik mij, den
[6] ingeslooten oover te zeinden, omme door den bequaamsten wegh[6]
[7] aan den gemelden Ad[t] bestelt te worden. Hier neevens gaat een'
[8] bef, voor de leening der welke wij U. Eed. Gestr. ende haare
[9] gemaalinne zeer bedanken. Van tijdingen is hier niet, dat de kennisse[9]
[10] van U. Eed. Gestr. waardigh zij. Dies eindigh ik deezen, met
[11] mijne needrighste eerbiedenis en hartlijke groete, gelijk schuldigh is,

[12] Mijn' Heere ende Neeve,

[13] U. Eed. Gestr.

[14] Ootmoedighste, onderdaanste

[15] dienaar,

[16] P.C. HÓÓFT.

[15] T'Amsterdam, 2

[16] Oct. 1643.

[17] Van der Perre, met zijn' Huisvrouwe, samt onze Arnout en
[18] Christina, zijn tot Berghen. De mijne en Constantia, beveelen[18]
[19] zich, neevens mij in de beste gunste van U. Eed. Gestrengheit, ende
[20] kussen, met haaren oorlof, in allen ootmoedt de waarde handt van
[21] Mê Vrouwe, U. Eed. Gest. lieve weederhelfte.

Lopende zaken.

* Origineel. UBA II C 13.185.

Eindnoten:

2 *ooverschrijven:* schriftelijk meedelen.
3 *draavende:* de ronde doende.
4 *vereischen:* informeren.
Cloops, vgl. *951, 1004*, was soms voor andere lastgevers in Den Haag.
6 *door...wegh:* langs de gemakkelijkste weg.
9 *niet:* niets.
18 tot Berghen, nl. bij de v. Surcks; *De mijne:* Mijn, huisvrouw.

1184 *Aan den zelven* (*Cloops*).

*

[1] Mijn' Heere,

[2] De zaak, die U.E. aangenoomen heeft te bevorderen ujt naame
[3] mijner Huisvrouwe, is, mijns gevoelens wel van zulken gewighte,
[4] dat wij niet behoort hadden een gansch jaar onverwittight te
[5] blijven van 't geene zich daarin toedroegh. Nu heb ik, in ontrent
[6] 20 maanden, niet altoos van U.E. vernoomen; hoewel ik, seedert[6]
[7] Martio lestleeden, aan U.E. op Brussel drie verschejde brieven heb[7]
[8] afgezonden. 'T zoude voorwaar zeer vreemdt zijn, dat niet een van
[9] de drie U.E. waare ter handt gekoomen; ende noch vreemder dat
[10] U.E. hebbende den eenen oft den andren ontfangen, niet gelieft
[11] hadde te antwoorden; 't en waare het U.E. verveelde, oft ganschelijk[11]
[12] ongeleeghen quaame, zich t[-] bevordering der gemelde zaake
[13] te beleedighen: in welken gevalle nochtans de reede vereischte, dat
[14] U.E. mij zulx hadde bekent gemaakt, op dat ik andre orde op mijne[14]
[15] dingen moghte stellen. Ik verstaa dat U.E. onlanx in den Haaghe[15]
[16] geweest is om 't proces van Mê Vrouwe de Prinsesse van
[17] Hoohensoller, ende ben beducht dat haare zaak U.E. te veel te doen
[18] geeft om op eenighe van minder belang acht te geeven. Indien 't
[19] zoo is; ik bid U.E. zulx rondelijk te verklaaren, op dat ik mij voor-
[20] zien mooghe van eenighen andren persoon, die meer tijds hebbe
[21] om onz proces te behartigen: oft indien 't U.E. alsnoch gelieft het
[22] zelve te vervolghen, mij des, en teffens van den staat der zaake, te
[23] verwittighen. Want ik ben zeekerlijk bericht, dat mijnen neeve
[24] Pieter Hellemans di Venetia, zijne pretentie op 't Majoraat in
[25] rechte is afgeweezen, ende dat Pieter Helman, Heer van Muilkerke,
[26] woonende in den Haaghe, van zijne pretentie, als ongefondeert
[27] zijnde, volkoomelijk afstaat: maar dat Constantijn Sohier zoon[27]
[28] van wijlen Niclaas z.g. alle vlijt doet aanwenden, om vonnis t'[28]
[29] zijnen voordeele, en bezit der goederen, die onder contributie
[30] leggen, te bekoomen. Indien aan 't bestellen mijner brieven eenigh
[31] mangel geweest is; U.E. gelieve mij beeter wegh daartoe aan te
[32] wijzen. In verwachting van antwoordt op deezen, die oover den
[33] Haaghe gaat, om door Mijnen H. ende Neef van Wikkevoort aan
[34] U.E. gericht te worden, beveel ik mij, met weleerbiedighe
[35] groetenis, in UE beste gunste, ende blijf,

[36] Mijn' Heere,

* Minuut. UBA II C 11.597.

[37] U.E.

[38] Onderdaane, toegedaane dienaar,

[39] P.C. Hóóft.

[38] T'Amsterdam, den 2^{en}

[39] Octob. 1643.

De gewone vraag om antwoord, terwille van nauwgezette bezorging bij *1183* ingesloten. Enkele inlichtingen over de majoraatsstrijd.

Eindnoten:

6 *niet altoos:* volstrekt niets.
7 *op Brussel:* naar B.
11 *verveelde:* te veel werd.
14 *bekent gemaakt:* medegedeeld.
15 *verstaa:* verneem.
27 *afstaat:* afziet.
28 *doet aanwenden:* laat aanwenden.

1185 *Aan Tjaart Reen, tot Hartwart, bij Bolswart.*

*

[1] Eerzaame, gunstighe vriendt,[1]

[2] Door ziekte, en eenighe voorgevalle zaaken, ben ik tot noch toe
[3] belet geweest te antwoorden op u.l. brief van den 9^{en} Sep. lestleeden,
[4] naar den ouden stijl. Nu zend ik, bij deezen, een' koopsedel, om bij
[5] u.l. onderteekent, ende mij weeder toegeveirdight te worden.
[6] Waarnaa ik eenen anderen van den zelven inhoudt zal onder-
[7] teekenen, ende u.l. ter handt schikken. Immiddels zij u.l. den
[8] Almooghende bevoolen ende zeer gegroet van

[9] Ujt Amsterdam, den 9

[10] Octob. 1643,

[11] naar den nieuwen stijl.

[9] U.l.

[10] Welgunstighen vriendt

[11] P.C. Hóóft.

Daar Tj. Reen begrijpt of gehoord heeft, dat Hooft de hofstede, die hij door het massale aanbod in juni-juli 1640 goedkoop gekocht moet hebben, wil verkopen, zodat Reen de keus zal krijgen tussen kopen en vertrekken, brengt hij op 3 september 1643 Hooft een bezoek, vgl. *1192*. 19 september heeft hij, blijkbaar toestemmend, geschreven en 9 october stuurt Hooft hem een koopceel ter tekening.

Eindnoten:

1 deze betiteling gebruikt Hooft ook voor de buurmeesters in Gooiland.

* Minuut. UBA II C 11.598.

1186 *Aan Tjaart Reen, tot Harwart, bij Bolswaardt.*

*

[1] Eerzaame, gunstighe vriendt,

[2] In gevolghe van u.l. schrijven van den 9^{en} Septembris lestleeden,
[3] naar den ouwden stijl, heb ik aan u.l. gezonden, op den 9^{en} Octob.
[4] lestleeden, naar den nieuwen stijl, een coopsedel, vervaatende[4]
[5] in effecte den prijs, waarvoor ende de conditien, waarop, ik u.l.[5]
[6] mijne zaate, bij u.l. gebrujkt, had verlaaten: opdat u.l. de voorzeide[6]
[7] koopseedel zoude onderteekenen ende weeder aan mij schikken;
[8] ende ik u.l. daarnaa eenen anderen van den zelven inhoudt, ende
[9] bij mij onderteekent, oover zonde. Ende naardien ik geen ant-
[10] woordt verneem, zoo dient deeze ten einde U.l. alsnoch, binnen[10]
[11] acht daaghen ten langste, de voorzeide koopseedel onderteekent
[12] aan mij oover veirdighe. Want, bij gebrek van dien, zoud' ik
[13] moeten gelooven, dat u.l. van zinne verandert waare, ende in
[14] zulken gevalle niet kunnen verzuimen met de zelve zaate te doen
[15] 't geen ik raadzaamst ende oorbaarlijxt zal vinden: beveelende[15]
[16] immiddels U.l. den Allerhooghste neevens vrundtlijke groetenis
[17] van

[18] T'Amsterdam, den 3 Nov.

[19] 1643, naar den nieuwen stijl.

[18] U.l. welgunstighen vriendt,

[19] P.C. Hóóft.

Aant. van Hooft:
Deeze is gezonden in eenen aan den Burgherm^{r} Hans Harmanszoon de Vries, ende door hem bestelt aan den H. Bruinsma om behandight te wo[o]rden aan Tiaart Reen, gelijk Bruinsma gedaan heeft.

Daar Tj. Reen verder gezwegen heeft, stelt Hooft hem een termijn van acht dagen na ontvangst van dit rappèl. De brief wordt via De Vries aan R. Bruinsma te Bolsward gestuurd ter overhandiging aan Reen. Bruinsma was een zwager van De Vries en kende Reen misschien: Hartwert ligt dicht bij Bolsward.

* Minuut. UBA II C 11.599.

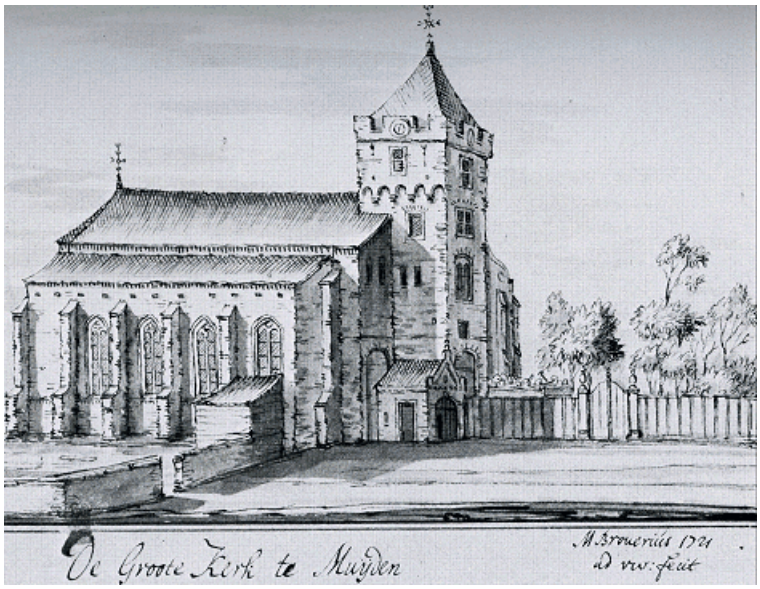

29 De kerk te Muiden

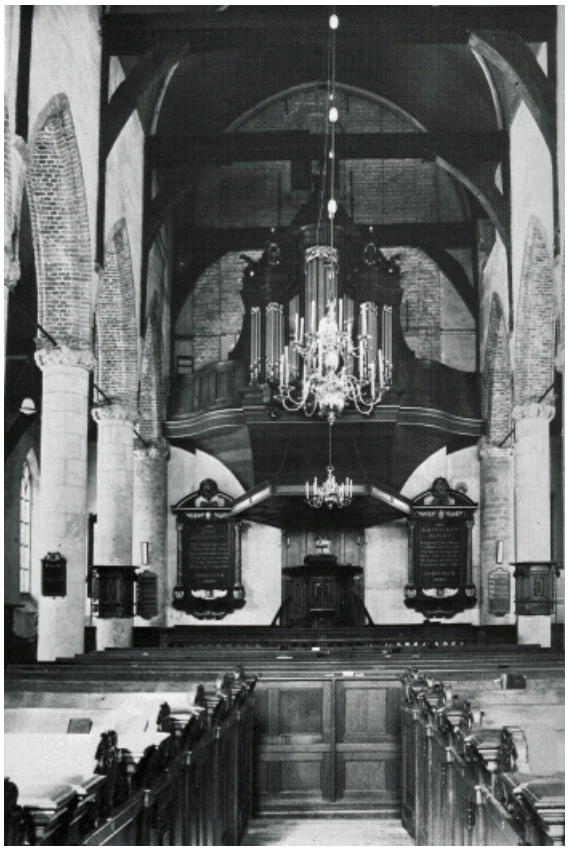

30 Interieur, naar het westen, van de kerk te Muiden

Eindnoten:

4 *vervaatende:* bevattende.
5 *in effecte:* in hoofdzaak.
6 *zaate:* hofstee; *verlaaten:* verkocht.
10 *ten einde:* opdat.
15 *oorbaarlijxt:* het voordeligst.

1187 *Aan den H. Hans Harmanszoon de Vries, oudburgerm^r tot Harlinge.*

*

[1] Ik zend hem procuratie om aan Tiaart Sibles Reen de huir van
[2] mijn landt tot Hartwart op te zeggen.

[3] T'Amsterdam, den xj^en Novemb. 1643.

* G. UBA II C 11.601.

1188 *Aan den H. Regnerus Bruinsma, oudtraadsheer van Staate der Vereenighde Neederlanden, woonende tot Bolswart in Vrieslandt.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Ik verstaa dat Watse Reen U.E. verklaart heeft dat zijn broeder[2]
[3] Tjaert Reen het ontwerp van koopsedulle, aan hem gezonden van[3]
[4] mij niet onderteekenen konde, overmits daarin, belangende <de>
[5] somme eenigh abuis zoude weezen, zulx hij met mij daaroover
[6] eerst moeste te woorde koomen.

[7] Ik verzeeker mij wel dat er geen abuis in is, nocht van de somme,[7]
[8] te weeten dertiendujzent gulden, nocht van de conditien waarvoor
[9] ende waarop ik hem de koop heb gepresenteert.

[10] Ende dewijl de voor[s] Tiaart Reen nu meer dan genoegh tijds van
[11] beraadt heeft gehadt, zoo is mijn dienstlijk verzoek, dat U.E.
[12] gelieve hem aan te zeggen, dat ik hem alsnoch den voorzeiden
[13] koop, ter somme ende op de conditien begreepen in 't voorzeide
[14] ontwerp, presenteer; mits dat hij de presentatie aa<n>veirde ende
[15] 't ontwerp onderteekene binnen den tijdt van drie daaghen, te
[16] reekenen van de uire af, dat U.E. hem ujt mijnen naame dezelve
[17] presentatie zal gedaan hebben.

[18] Maar indien hij binnen de voorzeide drie daaghen het ontwerp niet
[19] onderteekent, zoo ben ik niet van zinne hem meer tijds van beraadt
[20] te geeven, maar te doen met mijn landt 't geen ik te raade zal[20]
[21] vinden: zijnde mij ongeleghen langer in deeze onzeekerheit te[21]
[22] blijven.

[23] In welken gevalle U.E. ook gelieve te bevorderen (indien 't
[24] alreeds niet geschiedt is) dat hem de huire van 't landt terstondt
[25] wettelijk opgezeidt warde, volghends de procuratie bij mij ver-[25]
[26] leeden cum potestate substituendi, op U.E. zwaagher den bur-[26]
[27] ghermr de Vries, ende aan zijn' E. oovergezonden, op den elfden
[28] deezer maant, naar den nieuwen stijl.

[29] Ende in verwachting van tijdtlijk antwoordt, beveel ik UE. samt[29]
[30] mê Joffr. U.E. Hujsvrouwe, met alle die U.E.E. lief zijn in schut
[31] en scherm des Almoghenden, en in U.E. goede gunste,

[32] Mijn' Heer,

* Minuut. UBA II C 11.601.

[33] T'Amsterdam, den 13^{en}

[34] Nov. 1643, naar den

[35] nieuwen stijl.

[33] U.E.

[34] verplichten, weldienstw^{en}

[35] P.C. HÓÓFT.

(Onderschrift:)

Ten zelven daaghe geschreeven aan den Burgherm^{r} de Vries tot Harlinge.

Tj. Reen heeft niet getekend, zodat Hooft in *1187* De Vries machtigt hem de huur op te zeggen, en Bruinsma verzoekt, hem een ultimatum van drie dagen te stellen. Deze brief wordt ingesloten bij een niet bewaarde, maar in het onderschrift genoemde, aan De Vries.

Eindnoten:

2 *verstaa:* verneem.
3 *het ontwerp*, vgl. *1186*.
7 *Ik verzeeker mij:* Ik ben er zeker van.
20 *te raade vinden:* raadzaam oordelen (WNT *raad* 8 A 1).
21 *zijnde mij ongeleghen:* daar het mij niet schikt.
25 *bij mij verleeden op:* door mij bij rechtsgeldige akte overgedragen aan, vgl. *1187*.
26 *cum potestate substituendi:* met bevoegdheid om zich te laten vervangen.
29 *tijdtlijk:* tijdig.

1189 (*P.C. Hooft aan een juridisch raadsman*).

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Ik kan U.E. niet genoegh bedanken, voor de trouwhartigheit en
[3] goede geneeghenheit t'mijwaarts beweezen, met de waarschuwin-
[4] gen mij gedaan, noopende 't instellen van 't ontwerp ofte de acte[4]
[5] van koopsluiting te onderteekenen bij Tiaart Reen: hoewel mij
[6] niet twijfelt, oft op alle de cautien bij U.E. voorgestelt, en zij wel[6]
[7] gelet in 't oovergezonden ontwerp. Doch U.E. zoude van den
[8] hujsman, hetzelve mooghen eischen; ende, indien daaraan ijets[8]
[9] mangelt, mij weeder oover zeinden met U.E. bedenkingen daar-
[10] neevens: ten einde daarop, bij deeze oft andre geleeghenheit, acht
[11] gegeeven warde. Wijders bid ik U.E. hartgrondlijk, mij middel te
[12] verleenen, om deeze vrundschap, gelijk ook de eere ende goede[12]
[13] siere, genooten bij mij en de mijnen, ten hujze van U.E. eens
[14] eenigher wijze, te mooghen verschuldighen.[14]

Deze brief, zonder adres of opschrift en zonder slot, volgt in Hooft's brievenkladboek op *1188*. Hij kan niet aan De Vries of Bruinsma gericht zijn: de ‘waarschuwingen’ en ‘cautiën’ komen uit een andere bron. De juristen die Hooft meestal raadpleegde waren zijn zwager P. Jz. Cloek en zijn schoonzoon Van de Perre. In beide gevallen zou de aanspraak waarschijnlijk niet beperkt gebleven zijn tot ‘Mijn Heer’. Zeer onwaarschijnlijk is, dat Hooft, in november, met vrouw en kinderen naar Friesland gereisd zou zijn en daar onthaald: hij kende De Vries en Bruinsma bovendien weinig. Staekmans was overleden.

Eindnoten:

4 *instellen:* opstellen.
6 *cautien:* waarborgen; *oft en zij:* of er is.
8 *hujsman:* boer; *hetzelve:* hetzelfde.
12 *vrundschap:* vriendelijke daad.
14 *verschuldighen:* metterdaad erkennen, reciproceren.

* Minuut. UBA II C 11.602.

1190 *Aan den H. Kaarel Eeverwijn, Bediener des H. Woords onder de Fransche gemeente ter Goude.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Ik vind mij nu tweemaals onthaalt van U. Eed. met zoodanighen
[3] oovervloedt en verscheidenheit van vernuftspijze, dat mij, onge-
[4] woon om andre dan oorlekkernij op gastebooden te gaan, niet[4]
[5] gedenkt oijt voller oft beeter siere genooten te hebben. Een banket,[5]
[6] zoo zinnelijk toegestelt, zelfs met een' lijste der gerechten vooraan,[6]
[7] naar de wijze der ooverweeldighe Sijbarijten, welke wilden dat[7]
[8] ijder gast wiste waartoe hij zijnen honger te spaaren hadde, eenen[8]
[9] vreemde t'hujs te zenden, is zeeker een' ujtwerking van een wel-[9]
[10] eedel en milddaadigh gemoedt. 'T welk zich hierinne te meer
[11] meldt, dat U. Eed. zoekt zich zelve van allen dank te versteeken,[11]
[12] met mij noch dank toe te weeten voor 't lof, den H. Villers U.E.[12]
[13] grootvaader naagegeeven, van mij, die 't zijner Eed. met geenerleij
[14] recht onthouden kon. Zijne Reedeneering op 't Recht <van>[14]
[15] Vorsten had ik al oover een deel jaaren geleezen, erkauwt, en doen
[16] naaschrijven, zonder anders te weeten, dan dat ze ujt de penne des
[17] H. van Aldegonde, gelijk men mij zeide, gebooren was. Nu is van
[18] mij, door berichting van U. Eed. deezen kinde zijn wettighe vaader[18]
[19] toegeschreeven. Aan etlijke der andere stukken heb ik ook oude
[20] kennis: de reste doorloopen, en daarujt aangeteekent het geen mij
[21] dienen moghte. Dies keeren ze hier bij te rugge. Waaren ze me
[22] behandight geweest voor 't ujtgeeven mijner twintigh Histoorij-
[23] boeken, ik hadde den grondt van eenighe zaaken wel naader kunnen
[24] ontdekken, ende niet verzuimt de eere, verdient bij U.E. Heer[24]
[25] Vaader, op te haalen naar mijn vermooghen. Nu hangt het aan de[25]
[26] smaak, te vinden bij de gemeente in de gemelde schriften; oft men[26]
[27] ze, bij mijn leeven te herdrukken hebbe: in welken gevalle ik hoop,
[28] met eenighe beetering en meerdering der zelve, mijnen plicht te
[29] betrachten. Maar mij verdriet niet weinigh het haaperen van U.
[30] Eed. herwartskoomste: en ik bid, dat UEed. wen het beletsel ujt
[31] den weeghe zal zijn, gelieve, mij de eere te doen, van geen' andre
[32] herbergh, dan bij mij, hier oft op 't Huis te Mujde, te neemen:
[33] op dat ik mijne dankbaarheit, voor de gunste, mij van U.E. zoo
[34] vrundtlijk te gemoete gedraaghen, eenighszins mooghe ujtspreeken
[35] met werken, betaamende,[35]

* Minuut. UBA II C 11.599. - Afschr. KA CLXXIa[b] 144.

[36] Mijn' Heere,

[37] U. Eed.

[38] onderdaanen, Toegedaanen

[39] dienaar,

[40] P.C. HÓÓFT.

[39] T'Amsterdam, den 23^{en} in

[40] Slaghtmaant 1643.

Dankbetuiging voor de toezending van uitvoerige aanvullingen van Hooft's gegevens.

Eindnoten:

4 *om:* ter wille van.
op gastebooden gaan: uit eten gaan (WNT *gastebod* 322: feestmaal).
5 *voller siere:* rijker, overvloediger onthaal.
6 *zinnelijk:* mooi, smaakvol, smakelijk.
toegestelt: klaargemaakt, aangericht.
7 de Sybarieten waren de bewoners van de griekse stad Sybaris bij Tarente, die zich aan eten en drinken te buiten gingen, en, naar Hooft hier in herinnering brengt, spijskaarten (tegenwoordig menu's geheten) hadden ingevoerd. Er was bij de stukken van Everwijn blijkbaar een inventarislijst.
8 *spaaren:* bewaren, reserveren; eenen vreemde: Hooft.
9 *weleedel:* edelaardig.
11 *meldt:* toont; *zich zelve van dank te versteeken:* zich aan dank te onttrekken.
12 in het 17de Boek, op blz. 744, vermelden de Ned. Hist. het aandeel van Oranje's hofpredikant ‘Vilers’ in het ‘maxel’ van de Apologie. Ds. Everwijn heeft blijkbaar betoogd dat ook de inhoud, een historisch-staatkundige beschouwing die men inderdaad uit de pen van Marnix zou verwachten, van Villiers was.
14 *Reedeneering:* betoog.
18 *door...U. Eed.:* door uw inlichtingen.
24 *ontdekken:* laten zien.
25 Everwijn's vader Charles, gehuwd met Susanna l'Oyseleur de Villiers, wordt in NNBW (I) niet door J.L. van Dalen vermeld, sommige van zijn zoons wel.
26 *de smaak...schriften:* het behagen dat het publiek zal scheppen in dit boek.
35 *met werken:* met daden.

1191 *Aan Hans Harmanszoon de Vries, Oudburgherm^r tot Harlinge.*

*

[1] Ik verzoek antwoordt op mijn schrijven van den elfden Novemb.
[2] aan hem met een' procuratie; ende op 't mijne van den dertienden
[3] Novemb. aan hem, met eenen oopenen brief aan den H. Regnerus
[4] Bruinsma. T'Amsterdam, den 30^en Novemb. 1643.

De genoemde brieven zijn *1187*, de niet bewaarde waar *1188* in verzonden is, en *1188*.

* G. UBA II C 11.603.

1192 *Aan den Heere Regnerus Brui<n> sma, oudtraadsheere van Staate der Vereenighde Neederlanden, tot Bolswaart.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Bij de copije der presentatie, gedaan van mijnent weeghe aan[2]
[3] Tjaardt Reen, heb ik gezien U.E. goede geneeghenheit tot het
[4] behartighen mijner zaake: ende bij zijn antwoordt, de vreemde
[5] ujtvlughten van hem gezocht om d'onderteekening te verwijlen;[5]
[6] 't zij wat hij daermeede moghe voor hebben.[6]

[7] In allen gevalle heb ik raadzaam geacht U.E. wat naader te[7]
[8] verstendighen van de geleeghenheit der zaake, die deeze is.
[9] Op den 3[en] Sep. naar den nieuwen, 24 Aug. lestleeden naar den
[10] ouden stijl, heeft hij, verzelschapt met zijn broeder Watse Reen,
[11] op den Hujze te Mujde, met mij gehandelt in bijweezen van mijnen behuwden zoone Johan van der Perre Licentiaat in de Rechten,[11]
[12] ende van mijnen Neeve Antonio Studler van Zurk, heere van
[13] Berghen in Kennemerlandt, oover den koop van 't landt bij hem
[15] Tjaart Reen gebruikt.[15]

[16] Daar zijn zeer veele woorden, oover ende weeder gevallen, zoo
[17] noopende de som als de voorwaarden oft conditien: maar alleenlijk
[18] bij monde: zulx niet mooghelijk geweest is alle bezonderheeden
[19] oft particulariteiten zoo juistelijk in gedachtenis te houden, dat ik
[20] eenighe verklaaring daaraf bij eede zoude begeeren te doen, oft het
[21] zelve den geenen te verghen, die daar bij zijn geweest.[21]

[22] Doch het is zeeker, dat alles, wat 'er gezeidt werd van mijner zijde,
[23] daarop ujtquam, dat hij zoude moeten voor het voorzeide landt,
[24] betaalen 13000 gulden gereedt op Maj des jaars 1644, ofte alsdan
[25] een derdendeel gereedt, ende op Maj des jaars 1645 het tweede[25]
[26] derdendeel met den interes van twee derdendeelen, ende op Maj
[27] des jaars 1646, het laatste derdendeel neevens den interes deszelven
[28] van een jaar, alle tot 5 ten hondert: dat hij ook t' zijnen laste zoude
[29] moeten neemen alle onkosten, te vallen ter zaake van den koop[29]
[30] ende de ooverdraght, invoeghe dat ik de voorzeide 13000 gl zuiver
[31] zoude genieten.

[32] Daar is geen koop geslooten: maar ik heb hem veertien daaghen
[33] tijds gegeeven om zich te beraaden; ende den zelven tijdt ook aan
[34] mij ten zelven einde behouden: in voeghe dat geene van partijen

* Minuut. UBA II C 11.603.

[35] verbonden bleef; ende mij derhalven ook vrij stond, wen 't mij
[36] goedt dochte, nieuwe voorwaarden te eischen.

[37] Daarna op den 9^en^ naar den ouden, 19^en^ naar den nieuwen stijl,
[38] zijnde de 14 daaghen al verstreeken, heeft hij mij aangeschreeven,
[39] *dat hij accepteerde ende aannam de zaate ende landen, op conditien ende*
[40] *articulen, in voeghe hij met zijn' broeder Watse Sibles Reen, den 24^en^*
[41] *Augusti ouden stijl, tot Mujde op mijne residentsplaats, was geaccordeert*,[41]
[42] *waarnaa hij hem ook beneffens mij, zoude reguleeren*. Welt woordt[42]
[43] *geaccordeert*, ik niet toestaa, om reedenen booven verhaalt.

[44] Dewijl dan alleenlijk bij monde van de zaake gehandelt was, ende[44]
[45] althans noodigh, om den koop te sluiten, de voorwaarden be-[45]
[46] scheidelijk uit te drukken ofte te specificeren; zoo heb ik, op den
[47] 9^en^ Octob. lestleeden, nieuwe stijl, door de factoresse van zijn'[47]
[48] booter alhier, hem een koopseedel toegezonden; van welken
[49] hierinne dubbel gaat, opdat U.E. gelieve den zelven te doorzien,
[50] ende te oordeelen oft daarinne ijet zij, dat onder de boovengemelde
[51] generaale conditien niet begreepen wordt.[51]

[52] Maar hij, die wel behoorde, zoo hij eenighe zwaarigheit in het
[53] onderteekenen des voorzeiden koopsedels maakte, mij des zonder
[54] ujtstel, te verwittighen, heeft mij (hoewel ik op den 3^en^ Novemb.
[55] naar den nieuwen stijl wederom aan hem geschreeven heb) tot op
[56] deezen dagh toe geen ander antwoordt doen hebben, dan 't geene
[57] dat, te zijnen verzoeke, op de acte van presentatie geteekent staat,[57]
[58] in dato den 25^en^ Novemb. 1643, naar den ouden stijl: zoo dat ik,
[59] van den 9^en^ Octob. af tot den 5^en^ Decemb. toe, bejde naar den
[60] nieuwen stijl, dat is ontrent twee jaarmaanden, van hem in on-[60]
[61] zeekerheit gehouden ben.

[62] Echter, indien hij U.E. aanspraakt, om den koop te voltrekken. Zoo[62]
[63] is mijn weldienstigh verzoek, dat U.E. gelieve met hem, ujt mijnen
[64] naame, te handelen, neemende aanschouw op den inhoudt van den[64]
[65] koopseedel, ende raamende (zoo 't U.E. oorbaarlijk dunkt) eenen[65]
[66] nieuwen in de forme, waarmeede U.E. mij best bewaart zal achten,[66]
[67] op dat de zelve, onderteekent bij hem, mij toegeschikt warde, ende[67]
[68] daarnaa bij mij, zoo ik het alsdan goedt vinde, ook onderteekent.[68]
[69] Ik heb U.E. ten hooghste te bedanken voor de vrundschap mij tot[69]
[70] nochtoe beweezen; bid ook U.E. indien ik met deeze aanmoeijing
[71] te verre op U.E. beleeftheit gezondight heb, mij zulx te vergeeven,[71]
[72] ende beveel dezelve, met alle die haar lief zijn, neevens welhartlijke
[73] groete ende gebiedenis in Godes heilighe hoede, gelijk in U.E.
[74] beste gunste,

[75] Mijn' Heere,

[76] T'Amsterdam, den 27^{en}

[77] Decemb. 1643, naar den

[78] nieuwen stijl.

[77] U.E. Verplichten, ganschdienstw^{en}

[78] P.C. Hóóft.

Door de opzegging van de huur is er nu de een of andere actie van de kant van Tjaart Reen te verwachten. R. Bruinsma is degene die het gemakkelijkst door Reen benaderd kan worden en hem benaderen. Daarom zet Hooft hem hier uitvoerig uiteen, wat er bij het bezoek van Reen te Muiden verhandeld is. Dit is nl. nog steeds de inzet van de strijd.

Eindnoten:

2 *presentatie:* rechtsgeldig aanbod.
5 *verwijlen:* uitstellen.
6 *'t zij wat:* wat het ook zij, dat.
7 *wat naader te verstendighen van:* wat nader in te lichten over.
11 *gehandelt:* onderhandeld.
15 *gebruikt:* gepacht (WNT *gebruiken* 525: een land in huur gebruiken, vgl. *360, 361*).
21 *het zelve:* dit.
25 *gereedt:* contant; *op Maj:* op 1 mei.
29 *alle onkosten...ooverdraght:* wat tegenwoordig aangeduid wordt met de formule 'k.k.' d.i. de kosten zijn voor de koper.
41 *was geaccordeert:* overeengekomen was, nl. met Hooft, die in de zin niet genoemd wordt.
42 *welk...toestaa:* met welk woord *geaccordeert* ik niet akkoord ga (WNT *toestaan* 701 5 a).
44 *ende althans noodigh:* en het nu nodig was.
45 *bescheidelijk ujt te drukken:* duidelijk te formuleren.
47 *factoresse:* zaakgelastigde, agentes.
51 *niet begreepen wordt in:* niet opgesloten ligt in, niet voortvloeit uit.
57 *dat...staat:* net in de eerste alinea genoemde stuk.
60 *jaarmaand:* kalendermaand (ter onderscheiding van *maanmaand* (WNT *maan*, samenst., 32:29 d. 13 u.) en *Here*(*n*)*maand* vgl. *410* r. 4:42 dagen).
62 *indien hij U.E. aanspraakt:* als hij zich tot u wendt (contaminatie van. 'aansprake' en 'aanspreekt').
64 *neemende aanschouw op:* in aanmerking, in overweging nemende.
65 *raamen:* vaststellen (WNT *ramen* (*I*) 226 13).
66 *forme:* formulering, vorm, in tegenstelling tot 'inhoudt'.
bewaart: beveiligd.
67 *op dat:* met de bedoeling dat, zodat.
68 *goedt vinde:* wil, ertoe besluit.
69 *vrundschap:* vriendelijkheid (h. en elders met de mogelijkheid van een concrete bijbetekenis: vriendelijke daad, cadeaUEnz.).
71 *te verre...heb:* misbruik van uw hoffelijke goedgunstigheid gemaakt heb.

1193 *Aan Hans Harmanszoon de Vries oudburgherm^r^ tot Harlinge.*

*

[1] Ik zend hem mijnen hier bovenstaanden brief, met dubbel van de
[2] koopseedel, ongeslooten, op dat hij die mooghe leezen, ende aan
[3] den Heere Bruinsma bestellen: vermaan hem ook den Advocaate
[4] Mellinga het doen van tijdtlijke opzegging der huire van 't landt tot[4]
[5] Hartwaart, aan te beveelen, indien hij, de Vries, eenighszins[5]
[6] twijfelt oft de voorzeide opzegging gedaan zij.

[7] T'Amsterdam, den 27^en^ Decemb. 1643, naar den nieuwen stijl.

Eindnoten:

4 *tijdtlijke:* tijdige.
5 *eenighszins:* ook maar in 't minst.

* G. UBA II C 11.605.

1194 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt ende Resident haarder Hoogheit van Hessen, in de nieuwe Houtstraat, In Den Haaghe*

*

(*v. Wickev.*: 8 Jan[r] 1644 M. Hooft)
L.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Grooten dank hebbe U. Eed. Gestr. voor de kundschappen en[2]
[3] bedenkingen die te hoove omgaan, noopende de Zweedsche en[3]
[4] daaraankleevende zaaken. U. Eed. geeft mij bankgeldt, dat ik niet[4]
[5] dan met loopend geldt tot gelijken prijs betaalen kan: zoo dat zij[5]
[6] noodtlijk veel aan de wissel verliezen moet. Naar dat wij hier
[7] hooren, zouden de Zweeden noch booven eene zwakke sterkte[7]
[8] niet veroovert hebben. Men heeft ons willen vroedt maaken, dat de
[9] Veldtheer Torstenson, voor 't aanvangen van deeze toght, een[9]
[10] bestandt van zes maanden met den Kaizar geslooten had. Die maare
[11] loopt te rug: gelijk ik terstondt wel dacht dat ze doen zoude, toen[11]
[12] ik geen vermaan daaraf in UEed. Gestr. schrijven speurde. En
[13] derhalven zie ik niet dat, met deezen inval, ijets, dan een vijandt te[13]
[14] meer voor de Zweeden gewonnen is. Hier bevindt zich althans een
[15] Deensch Eedelman, gebijnaamt Bex, behuwtzoon van wijlen den
[16] Cantseler. Mijn zwaagher Cloek, zijnde op zondagh lestleeden bij
[17] hem ten eeten, verstondt ujt den zelven, dat de Kooning van
[18] Deenemark wel zestiendujzent man in waapenen heeft; dat hij die
[19] krachten kan vergrooten met presten der leenlujden oft andre[19]
[20] dienstplichtighen, waaronder hij Bex gehouden zoude zijn met zes[20]
[21] paarden op te passen. Zoo men dit magh voor vol aanneemen, de[21]
[22] invallers zullen vinden met wien te spreeken; en wij behoeven[22]
[23] noch zoo zeer niet te zorghen, gelijk ik en andren te voore deeden,
[24] dat de Zondt in maghtigher, en, dienvolghends, harder handt[24]
[25] lichtlijk vallen zal, dan zij jeeghenwoordelijk is. 'T zijn, mijns
[26] bedunkens, twee groote slaghboeghen voor den Kajzar, het[26]
[27] Wijmersche heir gezwight, en het Zweedsche vervlooghen. Men[27]
[28] had hier gemeint dat de Zweeden in Duitslandt volx genoegh

* Origineel. UBA II C 13.186.

[29] gelaaten hadden, om beschermend oo<r> logh te voeren: dewijl[29]
[30] gezeit werd zulx ujt den mondt van den Baroen Oxenstern gekoo-
[31] men te zijn, die althans in den Haaghe is. Maar, nu U. Eed. Gestr.
[32] des niet vermeldt, moet Ik het meede voor windt houden.[32]

[33] De brieven van den Heere Barlaeus van den 30^{en} Decemb. en den
[34] 2^{en} deezer zijn mij wel ter handt gekoomen: ende ik hoop dat zijn'
[35] E. ook den mijnen, in antwoordt op den eersten, heeft ontfangen.
[36] Wij hadden reekening gemaakt op zijner E. hierkoomste teeghens
[37] gisteraavondt. Maar U. Ed. Gestr. zwijghen daaraf deed' er mij aan
[38] twijfelen: ende gister verstond mijn' Hujsvrouw ujt eene zijner
[39] dochteren, dat zijn' E: niet voor Zaaterdagh verwacht werd. Wij
[40] zijn in groote bekommering om de zaak U. Eed. Gestr. bekent, en[40]
[41] verneemen, van dagh tot dagh, nieuwe lucht van dat spel; doch
[42] zonder zeekerheit van de hooghte. Waaren wij wel bericht van 't[42]
[43] geene daar in den Haaghe is omgegaan, wij zouden misschien tot
[44] besluit ten eene oft ten andere kunnen koomen. Ik vertrouw dat
[45] zijn' E. niet faalen zal daarachter te raaken: ende bid UEed. Gestr.
[46] te vertrouwen, dat ik de vrundschap, mij in deezen van haar
[47] beweezen, onder zoo veele, eeuwelijk erkennen zal, met eenen
[48] ijver, betaamende,

[49] Mijn Heere ende Neeve,

[49] U. Eed. Gestr.

[50] Ootmoedighsten, onderdaansten

[51] dienaar

[52] P.C. HÓÓFT.

[53] Mijn' Huisvrouw, schoonzoon, en kinderen, kussen, neevens mij,
[54] met U. Eed. Gestr. oorlof, de waarde handt van Mê Vrouwe U.
[55] Eed. Gestr. gemaalinne: ende gebieden zich op 't needrighst t' haar-
[56] waarts, gelijk ook aan mijn' Heere Barleus, naa wiens weederkeer
[57] ons ten hooghste verlangt. Zijn' E. zij gebeeden, onze huis, in 't
[58] koomen van de Haarlemmer schuit, gelijk zijn' E. belooft heeft,
[59] niet verbij te gaan.

[60] T'Amsterdam den 7^{en}

[61] Januarij 1644.

Oorlogsnieuws. Christiaan IV van Denemarken heeft door zijn agressieve politiek en vooral door het opdrijven van de Sonttol, Zweden en Hamburg tegen zich in het harnas gejaagd.

Eindnoten:

2 *kundschap:* bericht.
3 *bedenking:* overwegingen.
de Zweedsche zaaken: Torstenson verplaatst zijn leger in ijltempo van Moravië naar Jutland, maar wordt in de rug aangevallen door keizerlijke troepen onder Gallas. Hij maakt rechtsomkeert, verslaat Gallas en keert terug naar Bohemen.
4 *bankgeld:* giraal geld, dat een vaste koers had.
5 *loopend geld:* in omloop zijnd gemunt geld met onvast gehalte en gewicht. Hooft vergelijkt de van v.W. ontvangen berichten met bankgeld, zijn eigen nieuws met lopend geld.
7 *booven:* meer dan.
9 *deeze togh*, vgl. r. 3.
11 *loopt te rug:* wordt zwakker (WNT *terugloopen* 1672 A 2).
13 *inval*, nl. in Jutland en in het, toen Deense, Skåne.
19 *presten:* tot dienstbaarheid, meestal militaire, dwingen (WNT *pressen* (*II*) 4062 1); *leenlujden:* vazallen.
20 *dienstplichtighen:* lieden die tot bepaalde diensten aan de koning verplicht zijn.
waaronder: onder wie.
21 *op te passen:* paraat te zijn (deze bet. niet in WNT).
22 *vinden...spreken:* sterke tegenstand ontmoeten.
24 *Zondt:* tengevolge van deze oorlog werd de Sonttol door Denemarken aanmerkelijk verlaagd.
26 *slaghboegh:* voordeel, buitenkans.
27 *het Wijmersche heir:* het leger van Bernhard van Saxen-Weimar, dat na zijn dood met wisselend succes aangevoerd werd door Franse generaals; *vervlooghen:* naar Bohemen (misschien wist Hooft dit nog niet en onderstelt hij dat Torstenson zich niet ordelijk aan de strijd met Gallas heeft kunnen onttrekken).
29 *beschermend:* defensief, zodat de aanval van Gallas voorkomen was.
32 *des niet:* niets daarvan.
40 *de zaak:* vermoedelijk de preliminairen van de verloving van Constantia Bartolotti met Johan van der Meijden (UdM blz. 20), vgl. *1199, 1205*.
42 *de hooghte:* de ernst van wat er op 't spel staat.

1195 *Aan den Heere Regnerus Bruinsma, tot Bolswaert.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Ik ben verwittight dat Tjaart Reen zich te Hoove, teegens de[2]
[3] opzegging der Landthuire stelt, drijvende dat de koop zijnen[3]
[4] voortgang moet hebben. Met dit pleiten, zoo 't wat duurt, zal hij
[5] mij den tijdt om 't landt aan eenen andren te mooghen verpachten,[5]
[6] t'onbrujk maaken, en lichtelijk denken daarop te blijven zitten,
[7] zonder in al een' wijle oft pacht, dien hij mij noch van 't laaste[7]
[8] half jaar schuldigh is, oft kooppenningen te betaalen. Ik verstaa[8]
[9] mij deezes handels niet, ende ben grootlijks verwondert, dat noch
[10] bij 't Hof, in deeze zaake, die geen ujtstel lijdt, niet ten eene ofte ten
[11] andre is ujtgeweezen. Dies is mijn wel dienstigh verzoek, dat U.E.
[12] gelieve, op 't spoedighste mijn schrijven aan U.E. van den 27
[13] Decemb. lestleeden, met de copije der koopvoorwaarden, den
[14] H. Ad^{t} Mellinga toe te veirdighen, op dat zij zijn' E. in 't verant-
[15] woorden der zaake tot berichting mooghen dienen. U.E. gelieve
[16] met een op zijn' E. te verzoeken, dat dezelve mij, met den eerste
[17] doe kundschap hebben van den staat, waarin zich het proces be-
[18] vindt. Dat bid ik U.E. ende Godt den Almaghtighen de zelve[18]
[19] samt alle die haar lief zijn, in eere en voorspoedt altijds te bewaaren,
[20] blijvende,

[21] Mijn' Heere,

[22] U.E.

[23] Verplichte, ganschdienstwillighe

[24] IJlends t' Amsterdam,

[25] 21 Ja^{n} 1644

[25] P.C. HÓÓFT.
(*Onderschrift*:)
Aan Hans Harmanszoon de Vries tot Harlinge, geschreeven ten zelven daaghe, tot omslagh van den naast boovenstaanden.[26]

Daar Reen zich tegen de opzegging van de huur gaat verzetten, moet de advocaat Mellinga op de hoogte gesteld worden.

* Minuut. UBA II C 11.605.

Eindnoten:

2 *te Hoove:* voor het Hof van Friesland.
3 *drijvende:* bewerende (WNT *drijven* 3347 10).
5 *mooghen:* kunnen.
7 *in al een' wijle:* een hele tijd.
8 *Ik...niet:* Ik heb geen begrip (dus geen goedkeuring) voor deze handelwijze.
18 *verantwoorden:* voor het Hof.
26 *tot omslagh:* om als briefomslag te dienen; *de naast boovenstaande*, dus *1195*.

1196 (*C. Barlaeus aan J. v. Wickevoort*)

*

[1] ....

[2] De nuptijs Constantiensibus nihil affirmare ausim. Fluctuant

[3] parentes praeter modum solliciti; personam videntur induere, non

[4] suadentium, sed non abnuentium.

[5] ....

[6] Amstelod. XVII Febr. 1644.

VERTALING

....

Over het huwelijk van Constantia zou ik niets met stelligheid durven verzekeren. De ouders zijn besluiteloos, buitenmate bezorgd; zij spelen, schijnt het, de rol, niet van lieden, die gunstig adviseren, maar van wie niet afwijzen.

....

Vgl. *1194* r. 40-44.

* Origineel. UBL Pap. 8, 73.
T. deze twee zinnen zijn door Brandt en Huguetan weggelaten, door van Vloten (IV 370) onder addenda opgenomen.

1197 *Aan Hans Harmanszoon de Vries, tot Harlinge.*

*

[1] Ik verzoek bescheidt van geleeghenheit des pleits, aangevangen[1]
[2] bij Tjaart Reen, gelijk verhaalt is in mijn schrijven van 21 Jan. 1644
[3] aan hem en Bruinsma.

[4] T'Amsterdam, 21 Feb. 1644.

Eindnoten:

1 *bescheidt van de geleeghenheit des pleits:* inlichtingen over de toestand van het proces.

* G. UBA II C 11.606.

1198 *Aan den H. Quintijn de Veer, heere in Kalendsooghe, Baljuw van den Haaghe.*[*]

*

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] 'T is mijn lot, zoo 't schijnt, U.Ed. altemets eens te moeten aan-
[3] moeijen. Mijn schout tot Mujde, heeft, ujt mijnen laste, aldaar aan
[4] rechte gevordert eenen Paapschen huisman, oover 't bedrijven van
[5] zeekre dartelheit ende moedwil, in de kerke tot Abkoude, onder de[5]
[6] predikatie, met oopenbaarlijk roepen, Domine couzijntjen, ik[6]
[7] breng UEen pijntjen. Schepenen van Mujde hebben hem een'
[8] boete van 400 gl afgelejt. Daarop heeft hij, naadat de tijdt om[8]
[9] mandament van appel te lichten, al verstreeken was, mijnen schout[9]
[10] (hoewel de zaak ten principale mij raakt) voor 't Hof doen dagh-
[11] vaarden, teeghens den xj[en] Aprilis. D' Ad[t] M[r] Willem de Groot
[12] en de P[r] De Rooder zullen den dagh waarneemen, ende verzoeken[12]
[13] namptissement der boete onder borghtoght, volghends d'Instructie[13]
[14] van den Hoove, daar zij spreekt van boeten van officieren. U. Ed.
[15] weet van hoe schaadelijken gevolghe het zijn zoude, voor mij ende
[16] allen lujden van onzer soorte, zoo het namptissement ontzeidt[16]
[17] wierde, zulx men met het gewoonlijk sleepen der processen moeste
[18] gequelt zijn. Dies is mijn vruntl [...] verzoek, dat U. Eed. gelieve,
[19] mijn' Heer ende Neef Sixti, neevens weldienstighe gebiedenis, ujt[19]
[20] mijnen naame, te bidden, dat zijn' Ed. zich gewaardighe de goede[20]
[21] handt aan deeze zaake te houden, zulx op het belang derzelve
[22] rijpelijk mooghe gelet, en 't namptissement verworven worden:
[23] 't welk, naar 't oordeel van mijnen schoonbroeder Cloek, op den
[24] zelfsten dagh, xj[en] Apr. geschieden kan. Ik vertrouw zoo vastelijk,
[25] dat U. Eed. mij met deze vrundschap zal begunstighen, als U. Eed.[25]
[26] die, met alle die haar lief zijn, op 't hartlijkste gegroet zij, vertrou-
[27] wen magh, dat altijds blijven zal,

[28] Mijn' Heere ende Neeve,

[29] Uwer Eed.

[30] Onderdaanste dienaar

[31] P.C. Hóóft.

* Minuut. UBA II C 11.608.
Datum: deze minuut staat tussen die van 30 maart (*1201*) en 13 mei (*1210*), resp. blz. 607 en 609 van de zevende katern in II C 11. De inhoud hangt bovendien nauw samen met *1201*. Daarom is '3 Mart.' hoogstwaarschijnlijk een verschrijving voor '30 Mart.' De eerste poot van de M is bovendien lusvormig.

[30] T'Amsterdam. 3 Mart.

[31] 1644.

Verstoring van de Hervormde kerkdienst te Abcoude. - Over de noodzaak van borgstelling bij appèl, vgl. *784, 786*.

Eindnoten:

* *adres* Quintijn de Veer was de zoon van Albert, vgl. *37*.
5 *dartelheit ende moedwil:* baldadige grappenmakerij.
6 *Domine...pijntjen:* Heer Neef, ik drink een glaasje op je gezondheid! (ik breng het u = proost!). Zie voor de schertsende en spottende betekenissen van *neef:* WNT in voce; *pijnt, pint:* kleine vochtmaat (WNT *pint* 1930 3e al.).
8 *afgelejt:* opgelegd, doen betalen (WNT *afleggen* 1137 2).
9 *mandament van appel lichten:* zich een officiële verklaring (opdracht) laten uitreiken, dat men in hoger beroep gaat.
12 *den dagh waernemen:* op de vastgestelde dag (voor mij) dienst doen (WNT *dag* (*I*) 2223 7); *ende verzoeken...officieren:* vgl. *784* r. 14 en de daar gegeven toelichting. Ook daar noemt Hooft het gevaarlijke precedentskarakter van appèl zonder borgstelling.
13 *namptissement:* handvulling, voorlopige tevredenstelling van een eiser in rechte.
16 *lujden van onzer soorte:* mensen van onze rang (hier: rechterlijke ambtenaren).
19 Sixti, zie *1201* r. 23.
20 *zich gewaardighe:* gelieve, zo goed zij.
25 *vrundschap:* vriendschappelijke, vriendelijke daad.

1199 (*C. Huygens aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Mijn Heer:

[2] Het eerste woord dat ick vanden H^e^ van Dorp mijn swager ter[2]
[3] antwoord hebbe bekomen, op de vraghe U.E. bekent, was, als hij
[4] den man versmeden konde, dat hij hem niet beter en wiste te
[5] maken, noch te wenschen. Het vervolgh sloegh in 't breede op dien[5]
[6] selven sinn, ende sulx uijt kracht van seer innerlicke kennisse: die[6]
[7] dan, inder daed, tot Rotterdam met vrundlicke speel-avonden[7]
[8] onderhouden wierde, maer sonder ijet dat schijn hadde van 'tghene[8]
[9] ick seide den persoon naer te gaen. Schellingen waren van 'thoogste[9]
[10] avontuer datter omging. Scheen oock niet wel gelooffelick dat hij[10]
[11] veel hoogher wagens gesint konde wesen, zijnde ongelijck meer[11]
[12] vast aen deune genegentheden. In 'tkorte hij was een wel-eighen[12]
[13] sone van eenen vromen ende goed-aerdighen Vader, ende, voor den[13]
[14] hoogsten lof, zijns moeders Bastaerd van ziel ende gemoed. Gelieft
[15] U.E. dat ick dieper ondersoeck doe; hem gedencke wie ick ben,[15]
[16] ende bevele mij als,[16]

[17] Mijn Heere,

[19] 'sGravenhaghe den 6^en^

[20] Martij 1644.

[19] Sijnen ootmoed^en^ dien^r^

[20] CHuijgens

Inlichtingen over de candidaat-schoonzoon J. van der Meijden.

Eindnoten:

2 *Het...bekent:* Hooft had blijkbaar Huygens (mondeling?) verzocht om inlichtingen omtrent mr. Johan van der Meijden, lid van de vroedschap van Rotterdam, die naar de hand dong van zijn stiefdochter Constantia Bartolotti. Huygens nam zijn zwager Philips van Dorp, de vroegere admiraal, die in Rotterdam woonde, in de arm (Van Dorp was in 1631 getrouwd met Sara van Baerle, jongere zuster van Susanna, vgl. Br. III, 468 n.2 en de geslachtslijst der familie Van Baerle achterin Unger's uitgave van Huygens' *Dagboek*).

* Origineel. KA CLXXIa^c^ 73.

5 *sloegh...sinn:* kwam in zijn uitvoerigheid op hetzelfde neer.
6 *sulx:* dat; *uijt...kennisse:* op grond van zeer intieme kennis (bekendheid met hem; WNT *kennis* 2184).
7 *vrundlicke:* vriendschappelijke.
8 *onderhouden wierde:* bestendigd, in stand gehouden werd.
van...gaen: van wat ik zei dat men van de persoon vertelt (de man nagegeven wordt) (WNT *nagaan* 1479 4, in gunstige of ongunstige zin, hier ongunstig).
9 *Schelling:* munt ter waarde van 6 stuivers; *waren...ging:* behoorden tot het hoogste dat er gewaagd werd, tot de hoogste inzet waarom gespeeld werd (WNT *avontuur* 782 o.a. hachelijke kans, risico).
10 *Scheen enz.:* Het scheen (constr. zonder subject *het*)*; wel gelooffelick:* goed te geloven, geloofwaardig.
11 *veel...gesint:* gezind, geneigd om veel hoger te wagen (genit. bij gesint).
zijnde...genegentheden: (pred. toev.) daar hij veel meer vastzat aan, beheerst werd door neiging tot zuinigheid (lett. schriele neigingen).
12 *In 'tkorte:* Kortom; *een wel-eighen sone:* een zeer eigen zoon (geen bastaard, maar zeer lijkend op zijn vader).
13 *vromen:* rechtschapen.
goed-aerdighen: van een goede aard; *voor...Bastaerd:* als hoogste lof (wat de hoogste lof is), hij leek naar ziel en geaardheid helemaal niet op zijn moeder (die blijkbaar een slechte reputatie had).
15 *hem gedencke:* u herinnere zich (onpers, constr.)
16 *bevele:* U.E. (u) bevele.

1200 *Aan den H. Jacob Cloops, Adt tot Brussel.*

*

[1] Ik en weet wat denken van dat mij, op verscheide mijne brieven,[1]
[2] gezonden aan U.E. zoo oover Antwerpen als oover den Haagh, in
[3] twee jaaren niet een eenigh antwoordt is ter handt gekoomen.
[4] 'T schijnt naulijx te gelooven dat u.E geenen derzelve zoude
[5] ontfangen hebben: ende al waare 't zoo, noch zoude 't vreemdt zijn,
[6] dat U.E. in zoo lang eenen tijdt noijt gelieft hadde mij van den[6]
[7] staat onzer zaaken tot Brussel te verwittighen; gemerkt ik niet weet
[8] te bezinnen, met welke mijne schuldt ik zoodaanigh een' ongunst[8]
[9] aan. U.E. zoude mooghen verdient hebben. Ik ben in vreeze ge-
[10] weest, dat U.E. door ongezontheit of te zwaarder misquaam[10]
[11] moghte belet zijn. Maar althans verzeekert zijnde, door den Heer,[11]
[12] die mij de eere gedaan heeft van 't bestellen deezes aan U.E. op zich
[13] te neemen, dat U.E. noch onlanx in goeden doene geweest is,
[14] bid ik noch eens, dat U.E. doch gelieve haar antwoordt niet langer
[15] te verwijlen, ende beveel, op dien toeverlaet, in U.E. beste gunste,[15]
[16] Mijn' Heere,

[17] U.E.

[18] Onderdaanen, toegedaanen

[19] dienaar,

[20] P.C. Hóóft.

[20] T'Amsterdam, 15 Mar. 1644.

Herhaalde, ongeduldige vraag om antwoord.

Eindnoten:

1 *Ik...denken van dat:* Ik weet niet wat ik moet denken van (het feit), dat.
6 *gelieft hadde:* behaagd had (zonder de hatelijke bijklank van tegenwoordig).
8 *met welke mijne schuldt:* door welke schuldige daad van mij.
10 *misquaam:* ongeval.
11 *belet:* verhinderd.
15 *te verwijlen:* uit te stellen.

* Minuut. UBA II C 11.606.

1201 *Aan den H. Ad^t M^r Willem de Groot in den Haaghe.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] De oude vrundschap tussen ons ende de onzen doet mij
[3] vertrouwen dat U.Eed. niet weigheren zal een' zaak te verant-[3]
[4] woorden, die, teeghens eenen Cos Janszoon, gebooren in 't Sticht
[5] van Ujtrecht, maar woonende in den ban van Mujde, op zeekere
[6] hoeve van den Burgherm^r Oetjens, heere van Waaver, is aange-[6]
[7] heeven, ujt mijnen naame, door mijnen Schout Jan Bongard,
[8] althans gedaaghde voor 't Hof. De gesteltenis der zelve zal uwer[8]
[9] Eed. ujt de neevensgaande stukken, genoegh blijken: ende is[9]
[10] zoodaanigh, dat zij, naar 't oordeel van mijnen schoonbroeder
[11] Cloek, op den dagh, gestelt bij 't mandament, kan afgedaan[11]
[12] worden, met verwerving van namptissement onder borghtoght,
[13] naar lujdt der Instructie van den Hoove, daar zij spreekt van boeten
[14] van Officieren.

[15] De procuratie, verleeden, door den Schout, bij raadt van mijnen[15]
[16] voorzeiden schoonbroeder, ende hierbij gevoeght, gelieve U.Eed.
[17] aan den Procureur de Rooder te behandighen. De zaak is, gelijk in[17]
[18] zich van kleen, alzoo, om des gevolghs wil, van groot belang voor
[19] mij: gemerkt dat al de geenen, dien voortaan eenighe boete zal
[20] worden afgeweezen geschaapen zijn de vonnissen te leur te stellen[20]
[21] met appellatie; zoo 't namptissement bij deezen geen plaats vindt.
[22] Derhalven verzoek ik, bij den ingeslooten, op mijnen Heer ende
[23] Neef Veerius, dat zijn' Eed. gelieve, den Raadsheere Sixti de zaak[23]
[24] aan te beveelen, op dat daarop rijpelijk en gunstelijk gelet warde:[24]
[25] bid ook U.Eed. ten zelven einde, de Heeren Sixti, Cromon,
[26] D'Eedel, mij, (zoo ik geloof) wel toegedaan, ende andre Heeren
[27] van U.Eed. kennisse, eens aan te spreeken, met mijne weldienstighe
[28] gebiedenissen t'hunner Eed^n: ofte deezen plicht, zoo die uwer Ed.[28]
[29] te moeijelijk zoude vallen, te laaten pleeghen door den Procureur
[30] oft ijemandt anders, naar U.Ed. welgevallen. UEed. gelieve te
[31] weeten, dat ik, zelfs met zeinden van eenen bequaamen persoon
[32] naa Abkoude ende Ujtrecht, de Informatien van den Maarschalk[32]
[33] ende P^r general niet heb kunnen verkrijghen: zulx daarvoor[33]
[34] dienen moeten de belijdenis van Cos, ende een' copije van de req^e
[35] oovergegeeven van hun aan 't Hof aldaar.[35]

[36] Verwachtende eenighe zeekerheit van den ontfang deezes, wensch

* Minuut. UBA II C 11.607.

[37] ik U.Eed. samt Me Joffr^{e} U. Eed. liefste 't hooghste genoeghen,
[38] waarin altijds zijn deel zal vinden,

[39] Mijn' Heere,

[40] U.Eed.

[41] Onderdaane dienaar,

[42] P.C. Hóóft.

[42] T'Amsterdam, 30 Mart. 1644.

Over de zaak uit *1198*. Vgl. voor de algemene inhoud *784, 786*.

Eindnoten:

3 *verantwoorden:* verdedigen (Mnl. Wdb. *verantworden* 1433 II 2).
6 *aangeheeven:* begonnen.
8 *der zelve:* daarvan, nl. van de zaak.
9 *genoegh:* (meer dan) voldoende (WNT *genoeg* 1557 II 1).
11 *mandament*, nl. van appel; vgl. voor het vervolg *784* r. 14 en *786* r. 31.
15 *verleeden:* opgemaakt, gepasseerd voor.
bij raadt...schoonbroeder: op advies van mijn genoemde zwager.
17 *gelijk...belang:* ofschoon onbelangrijk op zichzelf, niettemin, als precedent, belangrijk voor mij (WNT 1179 Aanm. 2 nadert tot deze concessieve betekenis van *gelijk*).
20 *afgeweezen:* door wijzing (v.e. vonnis) ontzegd. (WNT *afwijzen* 1903-1904, nl. het geld dat als boete betaald moet worden, niet de boete als straf).
geschaapen zijn te: stellig zullen; *te leur stellen:* frustreren (WNT niet in dit verband).
23 Veerius: Quintijn de Veer, baljuw van Den Haag; hij wordt ook in *875* verzocht, een rechtszaak op te jagen.
Raadsheere Sixti: Dirck Sixti, raadsheer in het Hof 1642-1670; Cromon: Gerard Cromon, raadsheer 1629-1654; Johan D'Eedel (Dedel), idem 1621-1665.
24 *rijpelijk:* met ernst en aandacht (WNT *rijp* (*IV*) 371 II 1); *gunstelijk:* van welwillende gezindheid blijk gevende.
28 *deezen plicht* (...) *laaten pleeghen:* deze taak (...) doen vervullen (WNT *plegen* 2491).
32 den Maarschalk, nl. van het kwartier van het Sticht waarin Abcoude (ten dele) lag.
33 *P^{r}general*, nl. van het Utrechtse Hof.
35 *aldaar:* in Den Haag.

1202 *Aan d'Ed. Mo. H.H. Gecommitteerde Raaden der Grootmo. H.H. Staaten van Hollandt ende Westvrieslandt In den Haaghe.*

*

[1] Edele, &c.

[2] Om U.Ed.Mo. te dienen, volghends d'Apostille, verleent bij
[3] U.Eed.Mo. den 23 Martij lestleeden, op de req[e] der poldermeestren
[4] van de drie polders Westeinder, Middel, *Gaap*- ende Gejner-[4]
[5] polder, ujt naame van welke poldermeesters, mij, op den laasten
[6] derzelve maant, de hierbijgevoeghde copijen zijn behandight; heb
[7] ik U.Eed.Mo. in alle reverentie te vertoonen, dat ik, terstondt naa
[8] 't zien der voorzeide apostille, heb orde gegeeven tot ontslagh[8]
[9] der verzochte zeilen: ende voorts ootmoedelijk te bidden, dat[9]
[10] U.Eed.Mo. gelieve aan te merken, hoe de voorzeide Polderm[rs],[10]
[11] bij de copije der req[e] oovergegeeven aan d'Eed.Grootmo. H.H.
[12] Staaten, in 't gesubreguleerde n[o] 1. zeggen, naa 't haalen der zeilen[12]
[13] van den molen, bij mij gezejdt ende gesustineert te weezen, dat zij[13]
[14] met mij ter zaake van den windt zouden moeten accorderen, ende[14]
[15] hoe zij 't zelve hun eighen zeggen weederspreeken, met stellen in[15]
[16] hun protest, in 't gesubreguleerde N[o] 1. dat ik verklaarde onvoldaan
[17] te weezen van 't geene mij was ujtgelooft; gelijk mede bekennen[17]
[18] in 't zelve protest, N[o] 2. dat 'er geaccordeert was, hoewel, naar hun
[19] verstandt, abusivelijk. Ook zeggen zij, in de voorgemelde req[e] aan[19]
[20] hunne Ed. Grootmo. N[o] 2. dat ik zoude gedreight hebben, de
[21] zeilen, waarmeede de moolen op nieuw is voorzien, weeder
[22] daaraf te doen haalen: welk dreighement nemmermeer blijken zal
[23] door mij oft orde van mij gedaan te zijn.[23]

[24] Maar, dewijl U.Ed. Mo. zich gewaardighen, berichting van mij op
[25] deeze zaake te begeeren, zoo zal ik de geleeghenheit der zelve[25]
[26] naar de waarheit verhaalen.

[27] Het is dan geschiedt, naa 't oprechten van de drie moolens bujten
[28] mijn weeten, dat zeeker persoon, van 't radt des geenen die op den
[29] Middelpolder staat, zulx is gequetst bij kneuzing van zijn hooft, dat[29]
[30] men hem op de plaats heeft doodt gevonden. Waaroover de[30]
[31] poldermeesters, verstaande dat mijn Schout van Weesp ende[31]
[32] Weesperkerspel daarop informatie nam, ende vreezende dat hij[32]
[33] naar gewoonte in zoodaanigh een' geval, de moolenzeilen in arrest
[34] zoude neemen, aan mij gezonden hebben eenen van hun Collegie,

* Minuut. UBA II C 11.763.
Gaasp

[35] om te verzoeken dat ik hen, ter zaake van 't voorzeide ongeluk,
[36] ongemolesteert wilde laaten, ende voorts, bij brieven in gebruiklijke[36]

[37] forme, met het recht van den windt tot alle drie de moolens voor-
[38] zien; waaraf zij mij zouden vergenoeghen; vraaghende wat ik
[39] daarvoor begeerde. Ik, wiens wijze niet is met lujden van soorte
[40] over zulke zaaken te marchanderen, antwoordde, dat ik zijne eighe
[41] discretie groot genoegh achtte omme mij, in deezen, daartoe te
[42] gedraaghen. Daarop heeft hij mij verklaart, dat hij ende zijne
[43] Confreres mij 40 Rijxdaalers voor alles te zaamen hadden toegeleit,
[44] ende beloofde die te betaalen: waarmeede ik te vreede was. Voorts
[45] hebben zij mij doen hebben pertinente notitie van de plaatsen daar
[46] de moolens staan: ende ik dienvolghends den brief
[47] gedepecheert ende in handen van den voorzeiden Schout
[48] gestelt, om hun geleevert te worden: waaraf hij hen verwittight
[49] heeft. Seedert hebben zij aan den gemelden Schout, hunne beloften
[50] van te koomen betaalen en den brief lichten, tot verscheide maalen
[51] vernieuwt, maar 't zelve van wijl tot wijl ujtgestelt, met
[52] excuse dat het aan hunnen penningmeester ontbrak. Ten
[53] laaste hebben zij nu onlanx mijnen Schoute doen aanzeggen,
[54] dat zij wel met mij waaren geaccordeert, gelijk zij ook
[55] bij hun protest, N 2. bekennen: maar althans verstonden niets
[56] schuldigh te zijn, alzoo zij vermoghten hunne moolens te gebrujken,
[57] ujt krachte van 't Octroij, zonder andre provisie. Deeze verachte-
[58] ring van hun woordt, zoo dikwijls, en met groote asseverantie
[59] gegeeven, heeft mij beweeght endtlijk te doen, 't geen ik in 't
[60] eerste t'hunnen verzoeke gelaaten had: te weeten de zeilen van den
[61] moolen, die den voorzeiden persoon gedoodt heeft, in arrest te doen
[62] neemen. 's daaghs daarnaa hebben de poldermeesters op mij
[63] begeert, door eenen Notaris, met dreighementen van Protest, dat
[64] ik de zeilen ontslaan zoude: 't welk ik presenteerde te doen onder
[65] cautie voor 't gewijzde van Scheepenen, gelijk zij zelve bekennen
[66] in hun Protest, N^{o} 3. Daarenbooven heb ik hun aangebooden, de
[67] zaak te submitteren aan onpartijdighe rechtsgeleerden. Maar zij,
[68] schijnende hun recht te mistrouwen, hebben liever gehadt, UEed.
[69] Mo. in haare hooghwightighe besoignen, met dus gering een'
[70] questie te troubleren, en mij, (wel teeghens mijne geneeghenheidt)
[71] tot het zelfste te benoodighen.

[72] Nu bid ik U. Eed. Mo. te considereren, dat, in de jurisdictie mij
[73] vertrouwt door gratie van hunne Ed. Grootmo. niemandt vermagh
[74] eenighen windmoolen te gebrujken, zonder daartoe verkreeghen
[75] te hebben het recht van den windt, gelijk de voorzeide Polder-
[76] meesters, in de req^{e} aan hunne Eed. Grootmo. N^{o} 3. genoegh
[77] bekennen: ende dat (gelijk bij verscheide brieven van seedert 100
[78] jaaren herwaarts, wen 't noodt waare, zoude kunnen blijken) het

[79] voorzeide recht, altijds, door mijne voorzaaten, Castelains van[79]
[80] Mujde ende Baljuwen van Goejlandt, is verleent geweest, van
[81] weeghe der Graaflijkheit, als een Regaal oft Domaine derzelve:[81]
[82] zijnde ook anderszins niet vreemdt, dat lujden, die om hunnes[82]
[83] proffijts wille eenighe machinen oprechten, bij welke 't publiq[83]
[84] in perikel komt van eenen onderzaat te verliezen, gelijk bij 't[84]
[85] ongeluk booven verhaalt gebeurt is, ook het Publiq eenigher
[86] maate erkennen.[86]

[87] De Poldermeesters willen hierteeghens wel voorwenden, dat de[87]
[88] Ed. Grootmo. HH. Staaten, bij 't Octroij, onder ander, hun ook
[89] hebben veroorloft moolens te maaken. Maar 't zelve, sanè verstaan,[89]
[90] vervaat (zoo mij dunkt onder correctie) tacitè deeze Clausule,[90]
[91] Behoudends eenen ijghelijke zijn goedt Recht. Welke Clausule zee-[91]
[92] ker in de hierneevens gevoeghde copije van Octroij niet gevonden[92]
[93] wort: maar in 't voorgegangen Octroij, tot het welke dit hierbij[93]
[94] gevoeghde Octroij als ampliatoir oft suppletoir zich refereert,[94]
[95] klaarlijk (naar dat men mij bericht heeft) is ujtgedrukt. Ende, gelijk
[96] zij gehouden zijn een ijder, wiens landt zij, tot behoef van hunne
[97] kaaden, slujzen, weeteringen, aantasten, daarvoor te voldoen; gelijk[97]
[98] zij den Baljuw ende Dijkgraaf van Aemsterlandt, voor hun ujt-
[99] waateren op den Amsterlandschen boodem, ende voor de brieven
[100] daartoe van Zijne E. verkreeghen, met wel merkelijker somme, dan[100]
[101] mij van hun belooft is, hebben te vreede gestelt: alzoo is mijn
[102] vertrouwen, dat der Ed. Grootmo. HH. Staaten meining niet ge-
[103] weest is, de prerogativen, genooten bij mijne voorzaaten, ende mij
[104] goedertierlijk gegunt bij mijne Commissie, eenighzins te verkorten,[104]
[105] ter contemplatie van de gemelde Poldermeesters, bij 't Octroij hun[105]
[106] verleent.

[107] Ende is derhalven mijn zeer ootmoedighe beede, dat U. Ed. Mo.[107]
[108] gelieve gedient te zijn, met Acte aan mij te vergunnen, bij welke[108]
[109] den voorzeiden Poldermeesteren geinjungeert warde, mij geene
[110] steurnis te doen in het recht, dat hunne Ed. Grootmo. mij gratieuse-[110]
[111] lijk hebben toegevoeght; maar zich te quijten van hunne iterative[111]
[112] beloften, en te voldoen het accoort met mij gemaakt. Welke
[113] weldaadt, zeer hoogh bij mij te achten om der eere ende consequen-
[114] tie wille, ik, naa 't ujterste van mijn gering vermooghen, aan den[114]
[115] Staat, ende U.Ed.Mo. zal trachten te verdienen; biddende
[116] immiddels God den Almaghtighen, U. Ed. Mo. in gelukzaalighe
[117] regeeringe altijds te bewaaren, ende in haare goede gratie,

[118] Ed. &c.

[119] Uwer Ed. Mo.

[120] Onderdaansten, ootmoedighsten

[121] dienaar,

[122] P.C. HÓÓFT.

[121] T'Amsterdam. 2 Apr.

[122] 1644.

A Nadat iemand dodelijk gekwetst is door het rad van een der drie molens, die de poldermeesters van drie in Hooft's rechtsgebied gelegen polders hebben gebouwd, heeft Hooft de zeilen van die molen in beslag genomen. De poldermeesters verkrijgen door rekest van Gecommitteerde Raden, dat Hooft het beslag moet opheffen. Intussen is er een onenigheid ontstaan over het recht van de wind; de voorstelling die de poldermeesters ervan geven in hun rekest is volgens Hooft onjuist (r. 1-23).

B Volgens de wens van Gecommitteerde Raden geeft Hooft zijn lezing van de controverse:

1. Als de inbeslagneming dreigt, tonen de poldermeesters over het recht van de wind te willen accorderen (r. 35-39).
2. Hooft neemt hun (lage) bod aan (r. 39-44).
3. Hooft stelt de verlening op schrift en geeft die brief aan de schout van Weesp, die hem moet overhandigen en het geld innen (r. 44-46).
4. De poldermeesters halen de brief niet af en trekken hun accoordverklaring en de erkenning van hun verplichting in (r. 52-57).
5. Hooft laat de zeilen in beslag nemen (r. 60-62).
6. De poldermeesters eisen via een notaris de opheffing daarvan; Hooft stemt toe mits de poldermeesters een waarborgsom voor het nakomen van het uit te lokken schepenvonnis storten. Ook arbitrage wil Hooft aannemen (r. 62-67).
7. De poldermeesters dienen het rekest tot ontslag van de zeilen bij G.R. in. (r. 67-71).

C Daarna geeft Hooft zijn beschouwing:

1. Niemand mag in Hooft's rechtsgebied een windmolen bouwen zonder het recht van de wind te hebben verworven. Hooft's ambtsvoorgangers hebben het altijd uit naam van de Grafelijkheid verleend. Bovendien is het logisch, dat wie toestellen opricht die gevaar voor de gemeenschap kunnen opleveren, die gemeenschap enigermate tegemoetkomt (r. 72-86).
2. De poldermeesters beroepen zich erop, dat het hun door de Staten van Holland verleende inpolderingsoctrooi deze verplichting niet uitdrukkelijk vermeldt. Hooft stelt, dat het als vanzelfsprekend beschouwd is (r. 90-91). Het vroegere octrooi, waarvan dit afgeleid is (r. 94), bevatte een desbetreffende verwijzing wel. Daar alle personen en instanties wier land door de inpoldering enige waardevermindering heeft ondergaan, wel vergoedingen krijgen, kan het de bedoeling van de Staten niet geweest zijn, Hooft's rechten ten behoeve van de polders te verkorten (r. 95-106).

3. Hooft verzoekt Gecommitteerden daarom hem een bevel voor de poldermeesters te doen uitreiken, dat zij zijn rechten niet mogen schenden en de met hem gemaakte overeenkomst moeten nakomen (r. 107-112).

Eindnoten:

4 de Gaasp- en Geinerpolder grenst nog ten O. aan de Vecht, de tegenwoordige Middel- en Westeinderpolders liggen ten W. van de Amstel en ver van Weesp en Weesperkarspel. De door Hooft genoemde Middelpolder lag in Weesperkarspel.
8 *ontslagh:* opheffing van beslag.
9 *ende* (*heb*).
10 *aan te merken, hoe:* erop te letten, dat.
12 *'t gesubreguleerde:* de bijlage.
13 *bij mij gezejdt ende gesustineert te weezen:* dat ik gezegd en volgehouden heb.
14 molenaars moesten aan de overheid, soms de ambachtsheer, betalen voor het recht van de wind.
15 *'t zelve hun eigen zeggen weederspreeken:* deze woorden van hunzelf tegenspreken.
met stellen: door te poneren.
17 *ujtgelooft:* aangeboden.
19 *verstandt:* mening.
23 *oft orde van mij:* of op mijn bevel.
25 *geleeghenheit:* toedracht, omstandigheden.
29 *zulx:* dermate, of: zodanig.
30 *Waaroover:* En daarom.
31 *verstaande:* vernemende.
32 *daarop informatie nam:* daarover inlichtingen inwon.
36 *ongemolesteerd:* met rust; *ende* (*dat ik hen*) *voorts; brieven:* akten.
37 *met het recht* (...) *voorzien:* het recht (...) (wilde) verlenen.
38 *waaraf...vergenoeghen:* waarvoor zij mij zouden betalen.
39 *wijze:* gewoonte; *lujden van soorte:* mensen van aanzien.
41 *discretie:* vermogen tot oordelen.
mij...gedraaghen: mij daarbij bij voorbaat aan te sluiten.
43 *toegeleit:* toegewezen (WNT *toeleggen* 538 2e al.).
44 *waarmeede...was:* waarbij ik mij neerlegde.
45 *doen...notitie:* nauwkeurige aangifte gedaan.
46 *den brief gedepecheert:* de akte klaargemaakt.
51 *van wijl tot wijl:* telkens, van het ene tijdstip tot het andere.
52 *dat...ontbrak:* dat hun penningmeester zijn plicht niet nakwam.
55 *verstonden:* van mening waren.
57 Octroij: indertijd verleend om de inpolderingen te verrichten.
58 *asseverantie:* nadruk, dat dit waar was.
62 *op mij:* van mij.
63 *Protest:* verklaring van in rechte in verzet komen (WNT *protest* 4520 2).
64 *onder...Scheepenen:* mits onder borgstelling voor het door de vierschaar te vellen vonnis.
67 *submitteren aan:* (ter beoordeling) voorleggen aan.
68 *liever gehadt:* geprefereerd.
70 *troubleren:* lastigvallen; *wel:* zeer.
71 *geneeghenheidt:* zin; *benoodighen:* dwingen.
72 *considereren:* in aanmerking nemen.
jurisdictie, h. concreet: ambtsgebied van een rechterlijke ambtenaar.
76 *genoegh:* duidelijk, openlijk.
79 *voorzaaten:* voorgangers.
81 *Regaal oft Domaine:* recht (inkomste) van de landsheer.

82 *zijnde...vreemdt:* terwijl het bovendien uit een ander oogpunt logisch is.
83 *eenighe machinen:* de een of andere soort toestellen; *'t publiq:* de gemeenschap.
84 *onderzaat*, vgl. Mnl. Wdb. V. 391, 1.
86 *erkennen:* met dankbaarheid bejegenen.
87 *voorwenden:* in 't midden brengen (zonder bedrieglijke bijbedoeling).
89 *sanè verstaan:* goed begrepen.
90 *onder correctie:* (beleefdheidsformule:) tenzij UEen beter inzicht hebt; *tacitè:* stilzwijgend.
91 *zeeker:* ongetwijfeld, weliswaar.
92 Octroij, nl. om inpolderingen te maken.
93 *'t voorgegangen Octroij:* het voorafgegane octrooi.
94 *ampliatoir, suppletoir:* aanvullend.
zich refereert tot: betrekking heeft op.
97 *voldoen, te vreede stellen:* betalen.
100 *merkelijk:* aanzienlijk.
104 *gegunt:* toegekend.
Commissie: aanstelling, aanstellingsakte; *eenighzins te verkorten:* in welk opzicht ook te verminderen.
105 *ter contemplatie van:* met het oog op, terwille van de genoemde poldermeesters.
107 *dat...bij welke:* dat het u moge behagen, een akte aan mij uit te reiken, krachtens welke.
108 *Acte aan mij te vergunnen:* mij in 't bezit stellen van een ambtelijk stuk.
110 *gratieuselijk:* gunstiglijk.
111 *toevoegen:* geven; *iterative:* herhaalde.
114 *naa:* naar, volgens.

1203 (*W. de Groot aan P.C. Hooft*.)

*

[1] Mijn Heere,

[2] Alle het geene UE. mij voor desen heeft geschreven nopende de
[3] saecke van Cos Janssen hebb ick wel ende rijpelijck overwoghen,
[4] oock alle de stucken met den Heer M[...]s bij hervattinge
[5] doorsijen, doch om UE. te seggen onse oprechte meeninge, en
[6] konnen geen vasticheijt genoech sijen om tot hantvullinge te[6]
[7] geraecken. De saecke soude op huijden gedijent hebben, doch alsoo
[8] den voorspraeck van Cos Janssen ijet anders nodichs te doen[8]
[9] hebbende ons versocht de saecke voor acht dagen uijt te stellen, soo
[10] hebben wij hem 't selve ingewillicht, om ondertusschen tijd te
[11] hebben om UE. noch eenmael te schrijven ende te versoecken dat
[12] UE. geen moeijte en wil sparen om van den anderen misdadigen[12]
[13] dije noch in het leven is een nader verklaringe te becomen tot last[13]
[14] van Cos Jansen, want na dat ick uijt de woorden van Pothoven
[15] verstae soo sal hij alles ontkennen ende in het wilde werpen, om de[15]
[16] hantvullinge te ontgaen ende tijd te winnen. Hij seijt ons datter
[17] oock eenich oordeel desen aengaende tot Uijtrecht soude zijn[17]
[18] uijtgesproocken. Wat daervan is weete ick nijet. Maar mij dunckt
[19] dat UE. wel eenige personen dije in de kercke tot Abkoude geweest
[20] zijn op den Hollandschen bodem soude konnen becomen om[20]
[21] getuijgenisse der waarheijt te geven. In allen gevalle dewijl daer
[22] questie valt opde preventie (soo wij spreecken) soo moet ons in[22]
[23] allen gevalle blijcken van den dach wanneer Cos Janssen gevangen
[24] is genomen, ende wanneer hij te rechte is gestelt, waervan ons tot[24]
[25] noch toe nijet en is gebleecken. Hijerop UE. antwoord verwach-
[26] tende sal ick blijven

[27] Mijn Heere

[28] UE.

[29] bereijtwilligen dijenaer,

[30] Willem de Groot.

[29] In Sgravenhage, desen

[30] xij April 1644.

* Origineel. UBA II C 9.419^{v} = versopag. 25.

De in *1198* beschreven appèlzaak. Hooft hecht er waarde aan, omdat er een precedent - hetzelfde als in *784* - geschapen dreigt te worden. Doordat enige genoemde personen niet bekend zijn, blijven er details duister.

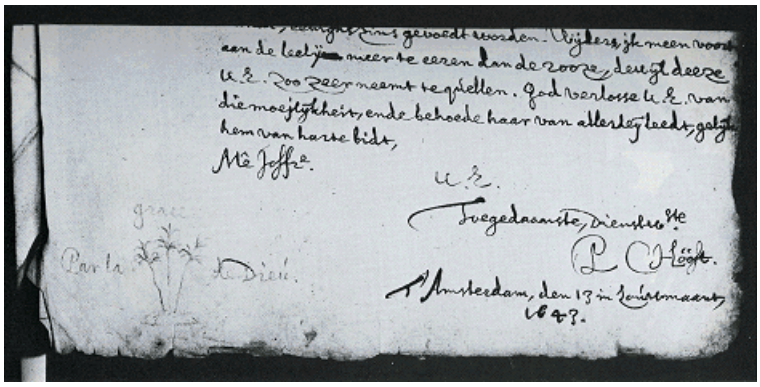
gevoedt worden. Wijders ik meen voor
een de leelijcheit meer te eeren dan de zoorge, deuyt deeze
U.E. zoo zeer neemt te quellen. God verlosse U.E. van
die moeyelijckheit, ende behoede haar van allerley leedt, gelijck
hem van harte bidt,
Mr Joffre.
U.E.
Toegedaenste, Dienstbre Ste
P C Hooft.
Amsterdam, den 13 in Lentmaent
1647.
31 Krabbel onder een brief van een motief dat in 33 terugkeert

32 Tableau in de kerk te Muiden

33 Tegenhanger van 32

34 Christina H. Hooft met Coenraed Albertsz. Burgh(?)

Eindnoten:

6 *hantvullinge:* namptissement, borgstelling, vgl. *784*.
8 *voorspraeck:* advocaat.
12 den anderen misdadigen: mogelijk Lambert Aeltszoon uit Eemnes, wiens casus in meer dan een opzicht precedentskarakter moet hebben, vgl. *784, 786*.
13 *een nader...Jansen:* 7 mei 1644 werd zo 'n verklaring voor schepenen van Muiden afgelegd door Lijsbeth Thonis, oud 57 jaren.
15 *in het wilde werpen:* in 't vage gooien.
17 tot Uijtrecht: Abcoude lag deels in Utrecht, deels in Holland.
20 *op den Hollandschen bodem soude konnen becomen:* op Hollands gebied zou kunnen vinden (zodat Hooft het recht had, ze een getuigenis af te vorderen).
22 *daer valt questie op de preventie:* er is een omstreden preventie.
preventie: de ook in *784* ter sprake komende vraag, wie het eerst gedagvaard heeft, Utrecht of Holland.
24 *te rechte gestelt:* gedagvaard (door Utrecht).

1204 *Errentfeste wel wijse voorsenge Seer diescrete Heer mijn Heer P Co*[-] *Hooeft Baljou van Gooijlandt Droost tot muijen Alants tot Amsterdam op de kaijsers graeft naest* [-] *Valckenair tegens ov*[-] *Gronne landtse Paech*[-] *tot Amsterdam*[*]

*
Londt

[1] mijn E Heer

[2] Ick hebbe UE van desen morghen geschreven van twee Parsonnen
[3] de ick in Aprensie hebbe de in onnech met maelcander gebellert[3]
[4] hebben maer ick hebbe daer nijet bij gestelt om UE antwoort te[4]
[5] verwachten Het <welck> UE Sal gelieven mijn over te schriven
[6] waer ick mijn nae sal Regleeren Soo drae aelst UE gelieft ick sal[6]
[7] uE antwoort verwaechten

[8] Hijer mede

[9] Eerrentfeste wel wijs[e] voirsinge sier discrete Heer mijn Heer gooede
[10] in genaede bevoelen uijt naerden den 21[e] Apriel Anno 1644

[11] U Dwlge Jacob Dircks[s] De noij.

De schout van Naarden vraagt, wat hij met twee arrestanten doen moet die geslachtsgemeenschap buiten huwelijk gehad hebben.

Eindnoten:

* adres *Alants* l. *althans:* nu.
3 *in Aprensie hebbe:* in apprehensie, arrest; *de:* die (bij deze schr. telkens); *in onnech gebellert:* in onecht geboeleerd.
4 *maer...verwachten:* Maar ik heb er niet bij gezegd ‘om uw antwoord af te wachten’.
6 *waer...Regleeren:* waarnaar ik mij zal reguleren, richten.

* Origineel. UBA II C 11.972.
Hs. Bij het openen van de brief is een beschreven lip verloren gegaan.

1205 *Aan den Ridder Huighens, Heere van Zuilichem.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] D'onderrichting, bekoomen bij ons, door de trouwhartighe[2]
[3] zorghvuldigheit, aangewendt van UEed. Gestr. in de zaake van[3]
[4] den H. van der Mejde, heeft hem brujdegoom gemaakt. Nu[4]
[5] schijnt de tijdt in beraadt te staan van in U. Eed. Gestr. handen te[5]
[6] doen vallen een' geleeghenheit om hem Burgherm[r] van Rotterdam
[7] te maaken. Want, indien 't hem gelukt op de benoeming te koomen,[7]
[8] mij twijfelt niet, alzoo wijlen zijn vaader en grootvader zich in 't[8]
[9] zelve ampt loflijk gequeeten hebben, oft <U.> Eed. Gestr. zal
[10] met een gunstigh woordt zoo veel weeten te verwerven, dat zijn'[10]
[11] Hoogheit zich gewaardighe hem met de keure te vereeren. Welke[11]
[12] tweede, en geen' minder weldaadt dan d'eerste, hem verplichten[12]
[13] zal tot eeuwighen ijver om zijner Hoogheit en Uwer Eed. Gestr. te[13]
[14] dienen, met de zelfste zucht en oprechtigheit, waarinne zijn' gloori[14]
[15] stelt,

[16] Mijn' Heere,

[17] UEed. Gestr.

[18] Onderdaanste, ootmoedighste

[19] dienaar,

[20] P.C. HÓÓFT.

[21] Mijn' Heere, dat Zwart, waarbij U. Eed. gestr. zich verbonden[21]
[22] heeft, Mujde te koomen bestraalen, staat noch in 't wit. D'onder-
[23] teekeningen zijn niet verflaauwt, de zeeghels gaaf. Noode zoud' ik
[24] denken, dat U. Eed. Gestr. denkt ujt haare beloften te vaaren, gelijk[24]
[25] hier t'hunner achterdeure nu daaghelijx veele kooplujden. Doch, is[25]
[26] 'er wat daghs van doen; ik zal my voor eenen van de scherpste
[27] maaners niet laaten schelden.[27]

[28] T'Amsterdam, den 25[en] in Grasmaant des jaars 1644.

Verzoek om voorspraak om J. van der Meijden tot burgemeester van Rotterdam te doen kiezen. - Herinnering aan de tweede *Verbintenisse* (*1156*).

* Minuut. UBA II C 11.969. - Afschr. UBL Pap. 13.

Eindnoten:

2 *D'onderrichting...ons:* de inlichtingen die wij gekregen hebben.
3 *zorghvuldigheit:* zorgzaamheid, zorgen.
4 *brujdegoom gemaakt:* het huwelijk had plaats op 28 mei te Amsterdam (NNBW I, 1332).
5 *in...staan:* erover te denken, te overwegen.
7 *benoeming:* nominatie (WNT *benoeming* 1805).
8 *mij...niet...:* (onpersoonlijke constr., subjectloos); *wijlen...hebben:* zijn vader Pieter Foppen, en zijn grootvader Fop Pietersz waren vele malen burgemeester van Rotterdam (l.c.).
10 *gunstigh woordt:* goed woord, woord van aanbeveling.
11 *keure:* keus.
12 *en...weldaadt:* en niet kleinere, geringere weldaad.
13 *ijver:* drang, lust, begeerte.
14 *zucht:* liefde, toegenegenheid; *waarinne...Hóóft:* waarin...Hooft zijn glorie, eer stelt.
21 *dat...bestraalen:* omschrijving van de tweede *Verbintenisse* van 19 april 1643 van Huygens c.s. (*1156*). Inderdaad is de tijd aangebroken waarop Huygens en zijn partners hun belofte moeten vervullen. De belofte staat nog zwart op wit!
24 *uit...vaaren:* uit zijn beloften te gaan (zie vervolg van de zin).
gelijk...kooplujden: zoals hier nu veel kooplui dagelijks hun achterdeur uitgaan (met achterlating van schulden, met de noorderzon vertrekken).
25 *is...doen:* is er wat uitstel nodig.
27 *schelden:* uitmaken.

1206 *Aan den H. George Doublet, Raadsheer in den Hooghen Raade.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] De vertrouwbaarheit eener handt, die de dochter mijner Hujs-
[3] vrouwe heeft te trouwen, verbiedt mij te twijfelen aan getrouwe[3]
[4] bestelling van 't eerlijk bescheidt, dat ik daarom hierin neevens[4]
[5] eerbiedighe dankzegging, oover zend. De brenger is de H. Johan
[6] van der Meide, Oudtscheepen en Raadsman der stadt Rotterdam.[6]
[7] Het gedenkschrift, ontfangen van U. E. neevens 't gemelde
[8] bescheidt, heb ik gebrujkt: maar misschien noch te gebrujken:[8]
[9] houd het derhalven onder mij; en te vrijmoedelijker, om dat[9]
[10] U. Eed[n] de stukken niet ontbreeken, waarujt het getrokken is. Zoo
[11] U. Eed. het liever daar zaaghe; een' wenk zal een gebodt zijn, ende[11]
[12] gehoorzaamheit veirdigh. Bij onzen neef Jeronimo Coejmans,[12]
[13] schoonvaader van Sohier hebben wij, zoo stijf als ons voeghen wil,[13]
[14] aangeklopt, om hen tot slijting der zaake UEed. bekent, op te[14]
[15] wekken: maar hij slaapt het al deur oft antwoordt als droomende.[15]
[16] Konden d'Eed. Mo. H.H. van U. Eed. amptgenootschap goedt[16]
[17] vinden ons weeder eens derwaarts te doen roepen, om 't verdragh[17]
[18] op nieuw te verzoeken; 't moght' eenighe baat bijbrengen. Doch[18]
[19] ik gedraagh mij dies aan U. Ed, samt mijnen Heer Reighersbergh,[19]
[20] en beveel, met hartgrondtlijke groetenis, in de beste gunste van
[21] bejde U. Eed[n]

[22] Mijn' Heere,

[23] T'Amsterdam, den 25[en] in:

[24] Grasmaant des jaars 1644.

[23] U. Eed.

[24] Onderdaansten, ootmoedighsten

[25] dienaar,

[26] P.C. HÓÓFT.

* Minuut. UBA II C 11.971. - Afschr. UBL. Pap. 13.

Hooft stuurt een geleend stuk (‘bescheidt’) terug, vraagt een ander (‘gedenkschrift’) nog te mogen houden en dringt aan op voortzetting van het proces over de erfenis van zijn schoonmoeder S. van Surck.

Eindnoten:

3 *heeft te trouwen:* zal trouwen; de nuancering van de modus is moeilijk te schatten, WNT *hebben* 210 5 geeft geen uitsluitsel (‘iets dat door het subject kan of moet, behoort of behoeft gedaan te worden’).
4 *eerlijk bescheidt:* behoorlijk antwoord (niet gezegd, waarop).
6 *Raadsman:* lid van de vroedschap.
8 *noch te gebruijken:* nog nodig.
9 *om dat...is:* het gedenkschrift was blijkbaar een afschrift of uittreksel uit het archief van de Hoge Raad, waarvan Doublet lid was.
11 *daar:* bij u.
12 *veirdigh:* prompt.
13 *zoo...wil:* zo hard als we fatsoenshalve kunnen.
14 *slijting:* afdoening.
15 *hij...deur:* hij slaapt er grif doorheen, reageert niet; *als droomende:* vaag, ontwijkend.
16 *U.Eed.amptgenootschap:* de Hoge Raad.
17 *'t verdragh verzoeken:* een overeenkomst tot stand proberen te brengen.
18 *bijbrengen:* geven, verschaffen.
19 *ik gedraagh...U.Ed:* ik richt mij in deze naar u, ik laat dit aan u over.

1207 *Aan Mê Joffrouwe, Mê Joffr^e^ Tesselscha Visschers, weeduwe van S^r^ Crombalgh z.g. in de Langestraat, tot Alkmaar.*

*
L.

[1] Mê Joffr^e^

[2] Ik moet U.E. wat vreemds vertellen. Joffrouw Maria U.E. dochter[2]
[3] is onlanx hier geweest, en weeder vertrokken, zonder eens t'onzent[3]
[4] aan te spreeken. Smaakt dat niet meer naar vervreemding, dan naar
[5] vriendschap? Nu heb ik U.E. wat nieuws te zeggen. Onze Constan-[5]
[6] tia is de brujdt met den Heere Johan van der Mejde, oudscheepen
[7] en raadspersoon tot Rotterdam. De bruiloft meent zij te houden
[8] op den laasten dagh van Maij, ende U.E. met U.E. dochter daarop[8]
[9] te noodighen. Smaakt dit nu niet meer naar vriendschap dan naar
[10] vervreemding? Oover een' rujme wijle heb ik aan U.E. geschree-[10]
[11] ven, en antwoor[-] verwacht: maar taal nocht teeken vernoomen:[11]
[12] doch wil mij ni[-] daarom inbeelden ujt de eere uwer gunste
[13] geworpen te weezen[-] maar hoop dat U.E. de staatsi zal gelieven[13]
[14] met haar bijweezen te versieren. Anders zoude 't goudt en zilver
[15] zijn' luister, de groente haare vroolijkheit, de spijz haare lekkernij,[15]
[16] verliezen. Want, Mai senza voi mense festanti. Ach! magh 'er niet[16]
[17] minlijx af, laat doch ten minste een lettertjen van beleeftheit oover[17]
[18] waaijen: en een bladt papiers den voerman zijn, zoo een glas daar
[19] te goedt toe is. Doch, hoe 't U.E. gelieve met mij omme te sprin-
[20] gen, 't zal zoo veel winds niet bijbrengen, dat het de geneeghenheit
[21] blusche, die bijnaa een halfhondert jaaren geblaakt heeft,[21]

[22] Mê Joffr^e^ in

[23] U.E.

[24] Onderdaansten, dienstwilligsten,

[25] P.C. HÓÓFT

[24] T'Amsterdam, 27 April,

[25] 1644.

* Origineel. UBA II C 13.232.
Hs. rechterkant afgesleten.

Kennisgeving van het huwelijk van Constantia en uitnodiging voor de bruiloft. Schertsende verwijten over ‘vervreemding’.

Eindnoten:

2 Maria Tesselschade Crombalgh was toen 15 of 16 jaar.
3 *t'onzent aanspreeken:* ons een bezoek brengen.
5 *Nu...zeggen:* Nu heb ik je een nieuwtje te vertellen.
8 (*meent zij*) *daarop te noodighen*.
10 *Oever een' rujme wijle:* Een hele tijd geleden.
11 *antwoord*[-] *verwacht:* op antwoord gewacht.
13 *de staatsi...versieren:* de feestelijkheid door haar aanwezigheid zal willen opluisteren.
15 *groente:* groen ter versiering.
16 *Mai etc.*, vgl. *1159*.
magh...af: als er niets vriendelijks, hartelijks op kan overschieten.
17 *een lettertjen van beleeftheit:* volgens WNT *beleefdheid* 1688 wordt ‘letteren van beleefdheid’ ‘door Hooft en na hem ook door anderen gebruikt in de zin van lat. *litterae humaniores*’. Daar hij hier juist de Italiaanse spreuk geciteerd heeft die T. in 1643 op een roemer gegraveerd heeft, en nu laat volgen ‘laat (...) een bladt papiers den voerman zijn, zoo een glas daar te goed toe is’, kan men stellen, dat T. de beschadigde roemer uit *1159* nog niet door een nieuwe vervangen had, dat Hooft haar daaraan met een grapje herinnert (*noi* keert nu als *voi* terug) en dat een ‘lettertjen van beleeftheit’ hier (nog) een zo ruime zin heeft dat er een Italiaans devies mee bedoeld kan worden. De spreuk zou immers als antwoord op Hooft's uitnodiging voor het bruiloftsmaal op zijn plaats zijn. - Maar het kan ook eenvoudig de zin door een tegenstelling afsluiten: laat dan (r. 17) uit beleefdheid iets horen.
21 *blusche:* uitblaze.
een halfhondert jaaren, dus sedert Tesselschade's geboorte, 23 maart 1594, vgl. Onw. Vr. XVI. De opmerking van Leendertz jr. (G. Brandt, *Leven van P.C. Hooft* blz. XVI) dat Hooft hier ‘bijna grappig onnauwkeurig’ is, omdat hij pas na Roemer's dood in 1620 met zijn dochters bevriend geraakt is, is niet juist (hij zou 26 jaar overdrijven!). Hooft zegt: ik heb je nog in de wieg zien liggen (hij was bij haar geboorte 12 jaar en de families waren bevriend.); *halfhondert* (znw.).

1208 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt, ende Resident haarer Hoogheit van Hessen, In Den Haaghe*

*

(*v. Wickev.*: 12 May 1644 M. Hooft.)

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Terstondt naa den ontfang van 't schrijven, waarmeede U. Eed.
[3] Gestr. gelieft heeft mij te vereeren, ging ik den H. Wachtm[r]
[4] Hasselaar zoeken, onder andre tweemaals vergeefs t' zijnen hujze,
[5] daar ik hem ten derden maale vond, spaade op den aavondt, alzoo
[6] hij bujten der stadt was geweest. Op verhaal van den inhoudt van
[7] U. Eed. Gestr. brief, zeid' hij mij, dat de persoon, zijn gevangen,
[8] was betrapt op 't aanneemen van soldaaten, oovermits hij met[8]
[9] eenighen der zelve in harde woorden was geraakt op den dam
[10] alhier: drijvende hij dat de soldaten moesten t'scheepe gaan; zij[10]
[11] daarenteeghens, dat hij hun eerst geldt op de handt moest geeven.[11]
[12] Hieroover deed men partijen op de Waaghe gaan, ende liet de[12]
[13] knechten loopen, alzoo zij geen geldt ontfangen hadden. Den
[14] aanneemer hield de krijsraadt in hechtenis, ende doemd' hem
[15] endtlijk, te zitten te waater en broode, tot het ujtgaan dezer maant
[16] toe: een' genaadighe straf, naar 't zeggen van den H. Hasselaar:
[17] dewijl tot zijn misdrijf de doodt staat, volghends 't plakkaat. Doch[17]
[18] ten aanschouw haarer Hoogheit van Hesse, had men heuschelijk in[18]
[19] deezen willen handelen. Niettemin, alzoo ik drong op ontslaaking[19]
[20] van den gevangen, beloofde de voorzeide H. Hasselaar mij, op
[21] heeden morghen den krijsraadt te vergaaderen, ende alles te doen
[22] voor den gevangen wat mooghelijk viele. Nu op den middagh
[23] zejd' hij mij aan, dat de krijsraadt, ten aanzien van U. Eed. gestr.[23]
[24] voorspreeken, bewillight had in verzachting van 't vonnis, zulx hij
[25] den gevangen, noch van deezen aavondt, oft morghen goeds tijds,[25]
[26] alzoo de Geweldighe van hujs is, zoude laaten ujtgaan. Doch is zijn[26]
[27] ernstigh verzoek, dat hieraf geen gewagh gemaakt worde, om des[27]
[28] gevolghs wille: ende te meer, mits hij in 't zeeker bericht is, dat, in
[29] den Haaghe op de Voorpoort, een persoon gevangen zit, die zich[29]
[30] op gelijke wijze, met werven van volk, heeft misgaan. De soldaat,[30]
[31] die mij U.Eed.Gestr. schrijven geleevert heeft, ende het ander aan[31]
[32] den Wachtm[r], heeft belooft, met de gevangen, zoo haast als hij los is,
[33] in stilligheit te vertrekken naa Boekholdt. 'T heeft in den zin van den[33]

* Origineel. II C 13.180.
T. op de u van gunste (r. 73) staan twee puntjes.

[34] H. Hasselaar, geenen schijn, dat de gemelde aanneemer zoude 300
[35] Rijxdaalders gespilt hebben in deeze werving: alzoo de soldaaten,
[36] waarmeede hij krakkeelde, niet eenen penning van hem ontfangen
[37] hadden. Doch deeze zorgh zij den geenen bevoolen die zij raakt.
[38] Ik, daarentussen, ben zeer blijde, dat mij gelukt is, 't geen mij van
[39] U.Eed.Gestr. was opgelejdt, dus verre ujt te werken: ende hoop,[39]
[40] dat het haar oorzaak zal geeven, om mijnen dienst, in gelijke oft
[41] meerder zaaken, niet verbij te gaan.[41]

[42] Ik dank U.Eed.gestr. hooghlijk voor de *nieuwaaren*, ende heb de
[43] zelve den Heere Vosberghen, die zich althans hier bevindt, voorge-
[44] leezen. Zijn' Eed. neemt ze genoeghzaam voor vol aan: zoo wel de[44]
[45] opstending in Schotlandt en 't verwachten naa de 20^{m} Yeren aldaar,[45]
[46] als de reste: meent ook dat de Kooning veelmeer voordeels heeft[46]
[47] dan 't Parlement van Londen, om dat het begeeven van alle
[48] ampten, zoo geestlijke als weirlijke, aan zijne M^{t} staat, ende dat de[48]
[49] Hooghe Hujzen, bejde van Londen en Oxfort wel t'zijner M^{t}[49]
[50] zijn geneeghen; als kunnende t'oover begrijpen dat in dat landt[50]
[51] geen' andre regeering dan kooninklijke is in te voeren, zonder 't
[52] zelve in den grondt te bederven. Maar, belangende het twijfelen[52]
[53] van U.Eed.Gestr. aan de ooverkoomste van Don Johan van Oos-[53]
[54] tenrijk, zeide mij zijn' Eed. dat de Kooningin van Vrankrijk, al[54]
[55] [+] over een' wijle, is verzocht geweest om *Vrijereizbrief* voor den
[56] gemelden H. Don Johan, ende daarop het gevoelen der HH. [+]pasport
[57] Algemeine Staaten begeert had te verstaan: dat deeze teeghens zoo[57]
[58] een' werk van beleeftheit zich niet hadden willen verzetten: ende[58]
[59] Don Johan reeds tot Brussel was. U.Eed.Gestr. vergeeve mij dit
[60] slordigh schrijven: dewijl ik gepraamt word omme mij te voeghen
[61] bij 't gezelschap, dat den Brujdegoom en de Brujdt komt bezoeken.
[62] De Heer Barlaeus ging gister naa Leide, om voorts naa den Haagh
[63] te koomen, ende te doen mijne ootmoedighe gebiedenissen, die ik
[64] alhier verdubbel, blijvende,

[65] Mijn' Heere ende Neeve,

[66] U.Eed.Gestr.

[67] Onderdaanste, gehoorzaamste

[68] dienaar,

[69] P.C. Hóóft.

[70] Mijn' Hujsvrouw ende d'ondertrouwde, kussen, neevens mij, met
[71] U.Eed.Gestr. oorlof, de waarde handt van Mê Vrouwe U.Eed.

nieuwmaaren

[72] Gestr. Gemaalinne, ende beveelen zich in haare en U. Eed. Gestr.
[73] beste gunste.

[74] T'Amsterdam, 11 Maj. 1644.

[75] Ik heb tot Weesp bearbejdt, dat men de Luiterschen, ter oorzaake[75]
[76] van hunne vergaderingen, niet meer moeijen zal: immers bij tijdt
[77] der jeeghenwoordighe majestraat niet.

Een ronselaar in dienst van de landgravin van Hessen wordt te Amsterdam betrapt en gevangengezet. Joachim van Wickevoort, haar agent h.t.l., vraagt Hooft dan om zijn tussenkomst bij Dirck Hasselaer, kapitein-majoor van het krijgsvolk binnen Amsterdam en hoofd van de krijgsraad. Een staaltje van ingrijpen, door aanzienlijken, in de loop van de criminele rechtspraak, vgl. *881*.

Eindnoten:

8 *aanneemen:* werven, ronselen.
10 *drijvende hij:* waarbij hij beweerde.
11 *geldt op de hand geeven:* handgeld geven, hetzij als goospenning, hetzij als voorschot.
12 *Hieroover:* Daarom; *op de Waaghe:* de 'Oude Waag', op de Dam. De krijgsraad zetelde op de eerste verdieping boven de eigenlijke waag.
17 *tot:* op.
18 *ten aanschouw van:* rekening houdend met.
heuschelijk: beleefd.
19 Hooft is niet tevreden met hetgeen hij bereikt heeft en Hasselaer drijft in de tweede zitting van de krijgsraad de vrijlating door.
23 *zejd' hij mij aan:* gaf hij mij kennis.
25 *goeds tijds:* in de vroegte.
26 *de Geweldighe:* de provoost-geweldige, de militaire cipier.
27 *om...wille:* terwille van de gevolgen.
29 de Voorpoort: de Gevangenpoort.
30 *zich misgaan:* misdreven.
31 het ander: Wickevoort had dus ook een brief rechtstreeks aan Hasselaer gestuurd.
33 Boekholdt: Bocholt, over de Duitse grens bij Winterswijk; *'T heeft...schijn:* Het is volgens de H. Hasselaer onaannemelijk (WNT *schijn* (*I*) 615 10).
39 *opgelejdt:* opgedragen, eventueel als beleefdheidsmodus voor: bevolen (WNT *opleggen* 980-981 b); *ujt te werken:* te volbrengen (Kil. efficere, perficere).
41 *meerder:* groter, ernstiger.
44 *neemt...aan:* slaat er vrijwel volledig geloof aan.
45 *verwachten naa:* wachten op.
46 *veelmeer voordeels heeft:* sterker staat.
48 *weirlijke:* wereldlijke.
49 in januari 1644 was door Karel I het Parlement te Oxford geopend, waar de meerderheid van het Hoger- en de minderheid van het Lagerhuis in zaten; dit Parlement was koningsgezind, het Londense was republikeins. In diezelfde maand deden de Schotten een inval (hoofdkwartier Newcastle).
50 *wel geneeghen zijn te:* goedgezind zijn jegens; *t' oover:* in meer dan voldoende mate (WNT *over* 1606).
52 *in den grondt bederven:* geheel te gronde richten.
53 *de ooverkoomste van D. Johan van Oostenrijk:* dit was een bastaard van Philips IV van Spanje (1629-1679), onbekwaam als generaal en als regent, in 1644 door de aanzienlijken onder aanvoering van de aartsbisschop van Mechelen als landvoogd geketst (van 1656 tot 1658 alsnog door Madrid doorgedreven).
54 *de Kooningin:* Lodewijk XIII was in 1643 overleden, Lodewijk XIV stond onder voogdij van zijn moeder.

57 *de HH. Algemejne Staaten:* de Nederlandse Staten-Generaal.
58 *werk van beleeftheit:* hiermee wordt dit raadplegen bedoeld.
75 *Luiterschen:* De eerste, uit Duitsland afkomstige Luthersen hadden zich omstreeks 1642 in Weesp gevestigd. Daar alleen de gereformeerde godsdienst openlijk uitgeoefend mocht worden, vergaderden de Luthersen evenals de remonstranten en de katholieken in 't geheim, en om niet opgemerkt te worden zonder zang. Doordat de gereformeerde kerkeraad ervan hoorde en bij het stadsbestuur klaagde, ontstond voor de Luthersen de bekende toestand van onderduiken en hopen op oogluiking. Van Wickevoort, die zelf Luthers was, had als agent van een naburige. Duitse vorstin belang bij Hooft's poging om deze laatste te bevorderen. Ook de Prins nam het aangespoord door Duitse verwanten, ervoor op. Zie echter bijlage *1208*.

1209 *Eedelen, gestrengen, Welwijzen, zeer voorzienighen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Raadt ende Resident haarer Hoogheit van Hessen, in de nieuwe Houtstraat In Den Haaghe*

*

L.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Bij mijnen laasten gaf ik U. Eed. Gestr. reekenschap van den plicht,[2]
[3] door mij gedaan bij den H. Wachtm[r] Hasselaar: waarvan ik hoop
[4] dat U. Eed. Gestr. zal reedelijk genoeghen neemen. Nu dient deeze,
[5] om de gebeeden van Brujdt en Bruidegoom aan U. Eed. Gestr.
[6] te richten, ende de mijne samt die van mijn' Hujsvrouwe, daarbij te
[7] voeghen, ten einde U. Eed. Gestr. zich gewaardighe, neevens
[8] Mê Vrouwe haare beminde helfte, de bruiloftfeest, die wij hier op[8]
[9] den laasten deezer maant meenen te houden, te verhelderen met[9]
[10] de eere uwer jeeghenwoordigheit. Bij den ingeslooten aan den
[11] Heere van Zuilichem, bid ik zijn' Eed. Gestr. ons de zelve gloorie te[11]
[12] gunnen, ende, nevens haaren zoon Jonkheer Constantijn, in 't[12]
[13] gezelschap van U. Eed. Gestr. op de feeste te verschijnen: ofte,
[14] indien zijn' Eed. Gestr. door eenigh fel gebodt des Prinsen van[14]
[15] Oranje, gelijk ik ducht, belet wordt, dat dan immers den voorzeiden[15]
[16] Jonkheere gelieve onze noodighing niet af te slaan. U. Eed. Gestr.
[17] begunstighe ons met een kraftigh woordt ten beste te spreeken bij[17]
[18] zijn' Eed. Gestr. op dat ons 't geluk der jeeghenwoordigheit van
[19] Vaader en zoone, ofte ten minste van den zoone gebeuren mooghe.
[20] De Heer Barlaeus, aan wien wij ons dienstelijk gebieden, zij gebee-
[21] den zijne konsten van siers̃praak uit de mouwe te schudden:[21]
[22] foecundum concutiat pectus: op dat onz verzoek geen' slip haale.[22]
[23] Mijn' Hujsvrouw is te vreede de ooverkoomst van zijn Eed. Gestr.[23]
[24] bij deeze geleeghenheit, aan te neemen voor betaaling der verloope-
[25] ne renten van 't bondtschrift, waarbij zijn' Eed. Gestr. belooft heeft[25]
[26] ons te begenaadighen met haar bezoek; welke schuldt al over een'[26]
[27] wijle verscheenen is. U. Eed. Gestr. gelieve ook den Heere van[27]
[28] Zuilichem te verstendighen, dat wij zijn' Eed Gestr. herbergh
[29] niet verre van onz hujs zullen teekenen. Wij twijfelen niet, oft[29]

* Origineel. UBA II C 13.220.
T. Doordat het diep in de band zit, is het post scriptum gedeeltelijk onleesbaar. Van Vloten emendeert 1. De H.H; 2. dat de; 3. met quijtschelding; 4. ten aanschouwe; 5. voorschrijven.

[30] U.Eed. Gestr. zal alle mooghelijke vlijt aanwenden om ons aan
[31] vervulling deezer begeerte te helpen; ende beveelen ons, op dien
[32] toeverlaat, in de beste gunste van U. Eed. Gestr. ende (bij haaren
[33] oorlof) van Mê Vrouwe onze welwaarde Nichte, die hier de
[34] ootmoedighe handkus zal vinden, van mijn' Hujsvrouwe ende,
[35] Mijn' Heere ende Neeve, van

[36] U. Eed. Gestr.

[37] Onderdaansten, verplichtsten

[38] dienaar,

[39] P.C. HÓÓFT.

[38] T'Amsterdam, den 13^{en} van

[39] Bloeijmaant des jaars 1644.

[40] [-]asselaar heeft mij gezeidt, [-] gevangen ontslaaghen is, ook
[41] [-]elding van een deel der kosten, [-]houwe van U. Eed. Gestr.[41]
[42] [-]rijven.

Vervolg van *1208*. - Uitnodigingen voor de bruiloft.

Eindnoten:

2 *plicht, door mij gedaan:* opdracht, door mij vervuld.
8 *de bruiloftfeest*, vr.
9 *verhelderen:* op te luisteren.
11 *gloorie:* eer.
12 deze Jonkheer was Constantijn Jr., 1628-1697; hij werd in 1672 secretaris van Willem III, liet, ook over de Engelse jaren, memoires na (*Journalen*, Werken Hist. Gen. N.S. 23, 25, 32, 46).
14 *fel:* hard. Hooft citeert Huygens' tweede *Verbintenisse* vs. 8-9: ‘Te wreken 'tfell gebod / Des Princen van Oragnen’, vgl. *1210*, r. 24.
15 *immers:* tenminste, althans.
17 *een kraftigh...spreeken:* met nadruk een goed woord doen.
21 *zijn...schudden:* Barlaeus was beroemd om zijn fraai improviseren.
22 *foecundum etc.:* uw vindingrijk brein, schud het wakker! Vergilius, *Aeneis* 7, 338.
slip haalen: bot vangen.
23 *is te vreede:* neemt er genoegen mee.
25 *bondtschrift:* de zwart op wit door Huygens gegeven belofte, vgl. *1156, 1157* e.a.
26 *al...is:* al enige tijd geleden opeisbaar is geworden.
27 *ook* (bep. bij gelieve).
29 *iemands herberg teekenen:* iemand inkwartieren.
41 *ten aanschouwe van:* rekening houdend met, in aanmerking nemend (vgl. *1208*).

1210 *Aan den Ridder Huighens, Heere van Zuilichem.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Gelijk het schijnsel der zonne, in 't straalen door eenen gehoolden[2]
[3] spieghel, kracht van het heldere glas krijght, om doove stoffen[3]
[4] daatlijk tot vuur te maaken: alzoo groeijt de glans der eeren, die bij[4]
[5] bemiddeling van U.Eed.Gestr. verworven worden, dier maate, in[5]
[6] 't glijen door haare handen, ende neemt zulk een' bekoorlijkheit
[7] aan, dat het der zeedigheit zelf konst waare, zich te hoeden van[7]
[8] heeter en heeter togt naa meer, hoeveel zij ook moghte ontfangen[8]
[9] hebben. De schoonheit der weldaaden, die met de gloorie van[9]
[10] U.Eed.Gestr. gunste blaaken, is te geweldigh een'[10]

[11] brandtstichtster.

Animum, mentemque perurit.[12]

[13] U.Eed.Gestr. vergeeve mij dan, dat deeze pen, denkende, gelijk de[13]
[14] groote kooning Fransois in zijn gedicht op Laura en haaren[14]
[15] minnaar,

Que la parole est tousjours reprimée
Quand le subject surmonte le disant:

[18] in plaatse van dankzegging voor de vordering van mijnen[18]
[19] toekoomenden schoonzoone, een nieuw smeekschrift ujtkipt.[19]
[20] De ujtbundighe beede van mij en mijn' Hujsvrouwe, ter aanstending[20]
[21] van Brujdt en Brujdegoom, is, dat U.Eed.Gestr. zich gewaardighe,
[22] neevens haaren zoon Jonkheer Constantijn, de feest te koomen
[23] versieren, die wij hier, op den laatsten deezer maant, meenen te[23]
[24] houden: doch, indien een fel gebodt des Prinsen van Oranje[24]
[25] U.Eed.Gestr. gelijk ik ducht, moghte ophouden, dat dan immers[25]
[26] U.Eed.Gestr. welgemelden zoone gelieve zich tot aanvejrding
[27] deezer noodighinge te verneederen. Ik hoop, dat het gezelschap
[28] van mijnen Heere ende Neeve van Wikkevoort de hardigheit[28]
[29] deezer aanverghinge eenighszins zal verzachten: en beloof mij[29]
[30] dies te liever een troostelijk antwoordt van U.Eed.Gestr. onujt-[30]
[31] puttelijke heusheit; waaraan zich, ujt het middelpunt zijns harten,[31]
[32] op 't ootmoedighste beveelt,

[33] Mijn' Heere,

* Minuut. UBA II C 11.609. - Afschr. KA CLXXIa[b] 145.

[34] U.Eed.Gestr.

[35] Onderdaanste, verplichtste

[36] dienaar,

[37] P.C. Hóóft.

[36] T'Amsterdam, den 13^{en}

[37] in Bloeijmaant des jaars 1644.

Dank voor de voorspraak voor Van der Meijden. - Uitnodiging tot de bruiloft.

Eindnoten:

2 *in 't straalen:* bij het weerkaatsen (WNT *stralen* 2112 B 2).
gehoolden: hol gemaakte, holle (WNT *hollen* (*holen*) 884).
3 *doove:* latent brandende, vgl. dove kool (WNT *doof* 2887 6).
4 *daatlijk:* effectief, echt.
eeren: ereambten, eervolle posities.
5 *in...handen:* beeld voor Huygens' bemiddeling (vgl. *1205*, waarin Hooft zijn hulp vraagt om Van der Meijden tot burgemeester benoemd te krijgen).
7 *der zeedigheit zelf* (dat.): de bescheidenheid, de ingetogenheid zelf; *konst waare:* moeilijk zou vallen.
8 *togh:* begeerte.
9 *gloorie:* glans, schittering.
10 *te geweldigh een' brandtstichtster:* een al te geweldige brandstichter (oneig.).
12 *Animum etc.:* Het gemoed en hart zengt de roemzucht. Naar Valerius Flaccus 1, 76.
13 *denkende:* bedenkende, indachtig.
14 Fransois: Frans I, koning van Frankrijk 1515-1547; zijn gedicht: meermalen door Hooft geciteerd, o.a. in zijn *Reden vande Waerdicheit der Poesie*, en in *267*.
18 *vordering van:* steun aan (Mnl. Wdb. *vorderinge* 921).
19 *ujtkipt:* uitbroedt, te voorschijn brengt.
20 *ujtbundighe:* dringende.
ter...van: op aandrang van (bij *aanstaan* = aandringen; WNT *aanstaan* Suppl. 158).
23 *versieren:* luister bijzetten, opluisteren.
24 *fel gebodt:* wreed, hard gebod (toespeling op Huygens' *Verbintenisse* van 19 april 1643, vs. 8:
Te wreken 'tfell gebod
Des Princen van Oragnen;
Eer dat hij tegens Spagnen
In 'tSomer-legher treck.
W.III, 276 vs. 8-11.)
25 *ophouden:* tegenhouden, verhinderen; *immers:* tenminste, althans; *welgemelden:* loffelijke, veelgeprezen (vgl. WNT *melden* 481 = verkondigen, met lof en eer van iets gewagen; *welgemeld* niet genoemd, ook niet in U.W., Oudemans, vgl. echter WNT *hooggemeld* 1033).
28 van Wikkevoort: Hooft schreef hem op dezelfde datum (*1209*) en sloot *1210* erbij in.
29 *aanverghinge:* verzoek.
30 *troostelijk:* gunstig.
31 *middelpunt:* diepst.

1211 *Mijn Heere Mijn Heere P.C. Hóóft Ridder, drossart van Muijden, Baillieu van Goijland &c Tot Amsterdam.*

*

[1] Mijn Heer,

[2] Ick bevinde hier, dat het niet alleen 'tgedrang mijner hoofsche[2]
[3] besigheden, maer meest dat van U.E. besighe hoflickheden is[3]
[4] geweest, daer ick mij niet en hebbe konnen door redden, om U.E.[4]
[5] ter behoorlicker tijd mijne schuldighe erkentenissen te doen. Ende[5]
[6] dewijle de laeste verhindering niet en mindert, soo de eerste[6]
[7] eenighsins schijnt te doen, zedert wij uijt d'onstuijmicheid vanden[7]
[8] Haghe zijn, bidde ick U.E. ootmoedelick dit gebreckelicke[8]
[9] beduydsel mijnes gemoeds in 'tgoede te nemen, ende te gedoogen[9]
[10] dat ick neffens mijne danckseggingh voorde eere mij ende mijnen
[11] jonghen oudsten bewesen U.E. ende den sijnen dien het naest gaet[11]
[12] alle heil ende voorspoed toewensche, inde saecke nu op handen, die[12]
[13] s. Hooch^{t} ende de leden van des Heeren Bruijdegoms beleefde[13]
[14] overheid ter goeder uren met den eersten krans hebben willen
[15] vercieren. Kan sich U.E. goedaerdich^{t} inbeelden dat mijne onmacht[15]
[16] ijetwes daertoe hebbe bijgebracht, sal ick oprechtelick verklaren,[16]
[17] dat ick mij daeraf, als van mijne schuldigste plichten, gequeten[17]
[18] hebbe, ende U.E. bidden te vertrouwen, dat het vande minste[18]
[19] teeckenen van dienstbaerh^{t} zijn daermede ick soude wenschen
[20] U.E. te moghen bethoonen hoe ongeveinsde*l* ick mij noeme,[20]
[21] Mijn Heer,

[22] Buren, 27^{en} Maij 1644.

[22] U.E. ootmoedigste dienaer

[23] CHuijgens.

Gelukwens met het a.s. huwelijk.

Eindnoten:

2 *bevinde hier:* merk, constateer nu; *'t gedrang...besigheden:* de menigte van mijn bezigheden voor het hof.
3 *U.E....hoflickheden:* (woordspelend) uw drukke, veelvuldige hoffelijkheden, beleefdheden.
* Origineel. UBL Pap. 2.

4 *daer...door redden:* waar ik niet doorheen heb kunnen komen; *om:* teneinde.
5 *mijne...doen:* mijn (u) verschuldigde dank te bewijzen.
6 *dewijle...mindert:* Het achterop zijn (verhindering) in de beantwoording van Hooft's ‘hoflijkheden’ is niet verminderd; *soo:* zoals.
7 *zedert...zijn:* Huygens antwoordt uit Buren, waar hij 21 mei aangekomen was (*Dagboek* p. 41). Hij was 20 mei met de Prins naar IJselstein getrokken uit de overstelpende drukte (*onstuijmicheid*) van Den Haag.
8 *dit...gemoeds:* deze gebrekkige aanduiding van mijn (goede) gezindheid.
9 *in...nemen:* goed, welwillend op te vatten.
11 *dien...gaet:* wie het het meest aangaat.
12 *inde...handen:* in het aanstaande huwelijk; *die...vercieren:* Van der Meijden was blijkbaar inmiddels tot burgemeester van Rotterdam benoemd (op de nominatie geplaatst door de vroedschap (beleefde overheid) waarvan hij lid was, en mede dank zij Huygens' voorspraak door s. Hooch^{t} daaruit gekozen). Hij bekleedde het ambt nog meermalen (NNBW I 1333). - De krans past in de bruiloftssfeer.
13 *beleefde:* ervaren, kundig (wat een indirect compliment aan Van der Meijden inhoudt, WNT *beleefd* 1686 A).
15 *Kan...inbeelden:* Als uw vriendelijke gezindheid zich kan voorstellen, kan denken.
16 *ijetwes:* iets.
sal ick: (vreemde inversie na oorspronkelijke vraagzin, tot hypothetische bepaling geworden): ik zal (dan zal ik).
17 *als...plichten:* als behorend tot de plichten die ik volstrekt aan u verschuldigd ben.
18 *van...zijn:* ze tot de geringste tekenen (bewijzen) van dienstwilligheid behoren.
20 *bethoonen:* bewijzen.

1212 *Aan den Procureur Hiob de Vos, in den Haaghe.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Bij de neevensgaande stukken zal U.E. zien, hoe ik gekoft heb,
[3] van Samuel Lang om gereedt geldt, een actie in de Westindische
[4] Comp[ie] ende de zelve actie wederom aan hem verkocht op een
[5] jaar tijds, bij form van beleening; dat ik ook de zelve actie op dat[5]
[6] pas in de voorzeide Compagnie gehadt heb, ende sedert gestaadelijk
[7] gehouden tot noch toe. Diesonaangezien, heeft hij mij, onder
[8] anderen doen verdaaghen voor 't Hof, alwaar hij niet anders zal
[9] kunnen pretenderen, dan dat ik de voorzeide actie niet heb gestelt
[10] op zijn' rek[e] van tijdt. Waarteeghens te zeggen valt dat ik onge-[10]
[11] houden was zulx te doen zonder daartoe verzocht te zijn, ende dat[11]
[12] hij mij nojt daartoe heeft verzocht, gelijk U.E. (des noodt[12]
[13] zijnde) bij eede ujt mijnen naame zal mooghen verklaaren. Mijn
[14] schoonbroeder Cloek, gelet hebbende op 't geen bij 't Hof in
[15] zaaken van gelijke geleeghenheit is geoordeelt, houdt voor gewis[15]
[16] dat de voorzeide Lang met zijne pretensie niet zal kunnen bestaan,[16]
[17] om annullatie van den koop te obtineren, indien de zaak naar[17]
[18] behooren wordt waargenoomen. Ik staa teeghenwoordelijk op[18]
[19] mijn vertrek naa Ujtrecht. Derhalven, zal U.E. gelieven S[r] Carel[19]
[20] van der Wijen te verwittighen van den ontfang van deezen, ende
[21] voorts de zaak te behartighen.

[22] Waartoe ik mij verlaat, beveelende U.E. den Almooghende, met
[23] vruntlijke groetenis van

[24] U.E. Weldienstw[en]

[25] P.C. Hóóft.

[25] T'Amsterdam, 24 Junij. 1644.

Hooft geeft procureur De Vos instructies voor zijn verdediging voor het Hof van Holland tegen de door de Amsterdamse koopman Samuel Lang tegen hem ingediende eis, een onderlinge transactie nietig te doen verklaren.

Eindnoten:

* Minuut. UBA II C 11.610.

5 *bij form van beleening:* S. Lang heeft 30 september 1643 een actie W.I.C. aan Hooft verkocht voor contant (‘gereedt’) geld en die teruggekocht op jaartermijn. Een lening op onderpand dus. Uit het procesdossier II H 62 van het Hof van Holland blijkt, dat het gaat over een actie groot 500 pond Vlaams, door Hooft gekocht tegen 80% en terugverkocht tegen 84 1/2%. Een pond Vlaams had de waarde van zes guldens.

10 *rek*^{e} *van tijdt:* rekening waarop termijnzaken worden geboekt, in tegenstelling tot een rekening-courant (WNT *rekening* 1893 d).

11 *ongehouden:* niet verplicht. Het plakkaat van de Staten-Generaal van 20 mei 1624 (Gr. Placaet-Boeck I (1658) k. 665-668) schrijft voor, actiën die beleend worden en dus op de rekening c^{t} van de geldgever overgebracht worden, dadelijk in te schrijven op de rekening van tijd van de eigenaars, en ze niet te vervreemden zonder dat de geldgever voldaan is. Drs. J. Fox, die deze kwestie van zijn gewaardeerde toelichting voorzag, onderstelt dat Hooft zich, strikt formeel, op het standpunt stelde dat er geen belening had plaatsgehad, en dat hij daarom niet verplicht was aan de aangehaalde bepaling van het plakkaat te voldoen.

12 *des noodt zijnde:* als dat nodig is, desnoods.

15 *geleeghenheit:* aard en situatie.

16 *niet...bestaan:* niet kunnen volstaan.

17 *obtineren:* verkrijgen.

18 *Ik...vertrek:* Ik sta op 't ogenblik op het punt, te vertrekken.

19 *Derhalven, zal U.E. gelieven:* Daarom zult u (wel) zo goed (willen) zijn.

1213 (*C. Barlaeus aan C. Huygens*)

*

....

[1] Gratias habeo, munificentissime, maximas, ipso quod mittis, dolio
[2] maiores, et quotquot capit illud, amphoris copiosiores; ipso, quod
[3] gustavi, vino sapidiores; adfectui tuo congeniles et indices non
[4] dilutae sed excoctae tot annis amicitiae. Epulati sumus apud
[5] Satrapam βασιλικως; clausit latus sinistrum Tessela, dextrum latus[5]
[6] vidua Roterodamensis, Tesselae monilibus, uberibus, moribus,
[7] opibus et alijs pluribus *bus* dispar.

[8] Amstel. IV Jul. 1644.

VERTALING

....

De dank, dien ik u weet, allermildste schenker, is zeer groot, groter zelfs dan het vat, dat ge stuurt, en overvloediger dan de tientallen stopen, die het bevat; beter van smaak dan de wijn zelf, dien ik heb geproefd; met uw genegenheid van énen stam en kenteken van een vriendschap, die in zovele jaren niet is verdund, maar ingedikt. Wij hebben gedineerd bij den drossaard als op een vorstelijk regaal; mijn linkerflank dekte Tessel, mijn rechter de Rotterdamse weeuw, van Tessel in paarlenfraaiheid, in boezemschoonheid, in gemanierdheid en welgesteldheid en nog meer andere -*heden* volstrekt het tegenbeeld.

Amsterdam, 4 juli 1644.

Eindnoten:

5 het huwelijk tussen Johan van der Meijden en Constantia Bartolotti was 31 mei gesloten.

* Origineel. UBL. Hug. 37.158.

1214 (*C. Barlaeus aan D. Graswinckel*)

*

[1] ....

[2] Vis mixta gravitate esse comis, exemplo erit Satrapa Muydensis.

[3] ....

[3] 14 Jul. 1644.

VERTALING

....
Wil je minzaam zijn onder behoud van zedelijk overwicht, dan zal u tot exempel zijn de Drost van Muijden.
....

14 juli 1644.

* Barl. Epist. no. 469.

1215 *Aan Scheepenen tot Hujzen.*

*

[1] Eerzaame, vroome, bezonder gunstighe goede vrienden,

[2] Verwittight zijnde t'mijnen grooten verdriete, dat binnen uwen
[3] dorpe de rechtdaaghen niet worden gehouden naar behooren ende
[4] gewoonte, ujt oorzaak van zeeker misverstandt, gereezen, zoo men
[5] zeidt, tussen eenighen van U.l. einde uwen Schout Claas de Zwart,
[6] vind' ik mij benoodight, U.l. bij deezen vruntlijk te verzoeken,
[7] ende niettemin van weeghe der Hooghe Ooverigheit ernstelijk te
[8] beveelen, dat U.l. niet zullen naalaaten aan rechte te zitten, t'allen
[9] tijde, als ghij, daartoe wettelijk verdaaght zult zijn door den schout[9]
[10] voorzeidt, volghends den eedt bij u.L. gedaan in 't aanveirden van
[11] u.l. ampt: alzoo 't geen' reede is dat de gang des gerechts, om eenigh[11]
[12] geschil tussen ijemandt van u.l. ende den schout, verhindert oft
[13] geschorst warde, tot merkelijk achterdeel der gemeente. Doch zoo[13]
[14] ijemandt ijets op den voorzeiden Schout te zeggen heeft, die magh
[15] zijn actie rechtelijk institueren; ende indien men bevindt den[15]
[16] schout zich zulx te hebben misgaan, dat hij daaroover bij vonnis[16]
[17] verklaart wort infaam, eerloos, ende inhabil tot bediening van[17]
[18] eenigh officie; in zulken gevalle zal ik den zelven afstellen van zijn[18]
[19] ampt, gelijk reede vereischt. Maar, zoo lange als hij van zulx aan[19]
[20] rechte niet verwonnen is, zijt ghij schuldigh neevens hem te zitten,[20]
[21] volghends uwen eedt voorzeidt. Godt Almaghtigh hoede u.l.
[22] van daarteeghens te doen, ende bewaare de zelve in gelukzaalighe[22]
[23] regeering. 'T welk van harte wenscht

[24] u.l. gunstighe vriendt,

[25] P.C. HÓÓFT.

[26] Van den Hujze te Mujde,

[27] 19 Julij. 1644.

Vermaning om, ondanks ruzie met de schout, behoorlijk met hem samen te werken.

Eindnoten:

9 *verdaaght:* opgeroepen.
11 *alzoo 't geen' reede is:* omdat het onredelijk, onjuist, ontoelaatbaar is.

* Minuut. UBA II C 11.552.

13 *merkelijk achterdeel:* groot nadeel.
15 *rechtelijk institueren:* gerechtelijk aanhangig maken.
16 *zich misgaan:* zich misdragen.
17 *infaam:* eerloos: zonder goede naam en hier ook met juridische gevolgen: uit zekere burgerlijke rechten ontzet (WNT *eerloos* 3915 A); *inhabil:* onbekwaam en hier ook juridisch: ongerechtigd (WNT *inhabiel* 1667).
18 *afstellen van:* ontslaan uit.
19 *van zulx aan rechte verwonnen:* gerechtelijk van deze schuld, deze verwerpelijke toestand, overtuigd (Mnl. Wdb. *verwinnen* 345-359 5 a).
20 *schuldigh:* verplicht; *neevens hem te zitten:* met hem zitting te houden.
22 *daarteeghens te doen:* in strijd daarmee te handelen; *de zelve* (Mem. 1).

1216 *Aen Mijnen Heere, Mijnen Heere, Pieter C. Hooft, Ridder, Drost tot Muijden, Balliu van Gooijlant, op den huijze, tot Muijde.*

*

[1] Non morabor tua tempora, quibus Hollandiae nostrae res gestas ab
[2] oblivione vindicas, longo sermone. Scis me sponsum audire,
[3] sponsam Susannam Pelgromiam, animae dimidium meae.[3]
[4] Muneris mei esse credidi ut Nobilitati Tuae mei et sponsae meae
[5] officia omnia offerrem liberaliter, id honoris, hoc rerum mearum
[6] statu ab Nob. Tua, ejusdem uxore Nobilissimâ, et filiâ Christinâ
[7] submissé efflagitans, ut Solis sequentis die, hic sese sistant; quibus,
[8] una cum charissimâ suâ, aeternis obsequij et observantiae testimonijs
[9] sese obstrictissimum lubens agnoscet

[10] Nob^{tis} Tuae

[11] Cultor studiosissimus,

[12] CASPAR BARLAEUS f.

[11] Amstelod. 19 Jul.

[12] 1644.

VERTALING

C. van Baerle J^{r} aan Hooft.

Ik zal geen beslag leggen op dien tijd van u, waarin gij de krijgsdaden van ons Holland voor vergetelheid vrijwaart, door lang gepraat. Ge weet, dat ik nu bruigom heet, mijn bruid Susanna Pelgrom, van mijn ziel passende wederhelft. Ik heb gemeend, dat het op mijn weg lag, dat ik aan uwe Edelheid alle liefdeblijken van mij en mijn bruid onbekrompen aanbood, die ere in dezen staat van mijn omstandigheden van Uwe Edelheid, van Uwe Hoogedele gade en uw dochter Christina onderdanig afsmekend, dat zij op den volgenden zondag hier verschijnen; aan wie tezamen met zijn liefste door eeuwige bewijzen van dienstvaardigheid en toewijding zich gaarne innig verknocht zal erkennen

van Uwe Edelheid de
aanhankelijkste vereerder
Caspar van Baerle J^{r}.
Amsterdam,
19 juli 1644.

* Origineel. UBL Pap. 2.

Eindnoten:

3 Horatius, *Carmina* 1, 3, 8.

1217 *Clarissimo viro, Domino Casparo Barlaeo, filio, Juris Doctori, in Hollandiae curia Advocato, Amsterodamum.*

*

[1] Quamvis plus satis fuerit saepius rogatos nos in hoc ipsum verbis
[2] summi viri patris tui; tibi tamen, pro humanitate ingenitâ,
[3] morumque elegantiâ tuorum, visum est nos insuper, ad tuas
[4] lectissimaeque sponsae Pelgromiae nuptias, litteris invitare. Ego
[5] verò, quid, nisi, actis pro honore tam effusè delato gratijs, spondeam
[6] nos affore? ut tot eximiorum hominum convictu, inprimis verò
[7] eo, quod ex conspicienda coràm impletione voti tui haurient oculi
[8] nostri, gaudio fruamur. Precor interim Deum Opt. Max. faxit,
[9] utrique vestrûm, quod paratis conjugium, felix faustumque ut
[10] sit: Parentique simul tuo, et tibi, enixè commendo

[11] Mudae, in arce,

[12] XIII Kal. Sexti-

[13] leis. CIↃ DC XLIIII.

[11] vobis obstrictissimum

[12] P.C. Hoofdium.

VERTALING

Hoezeer het ook meer dan voldoende was, dat wij herhaaldelijk gevraagd zijn voor precies hetzelfde bij monde van dien hooggeplaatsten man, uw vader, heeft het u toch, met uw ingeboren hoffelijkheid en de keurigheid van uw manieren, goed gedocht, ons daarenboven op de bruiloft van UEn uw uitverkoren bruid, mejufvrouw Pelgrom, per brief te nodigen. De evenwel, wat zal ik anders dan dat ik, na mijn dank te hebben betuigd voor een ere zo uitbundig toegebracht, toezeg, dat wij present zullen zijn? opdat wij van het gezellig samenzijn met zovele uitnemende lieden, in de eerste plaats wel echter, opdat wij van die vreugde genieten, die onze ogen zullen putten uit het persoonlijk aanschouwen van de vervulling van uw verlangen. Intussen bid ik God den algoeden en algroten, dat Hij make, dat voor u beiden het huwelijk, dat ge in den zin hebt, gelukkig en gezegend zij; tevens wil ik uw vader en u met aandrang aanbevelen

den u innig verknochten
P.C. Hooft.
Te Muiden, op het Slot.
20 juli 1644.

* Origineel. UBL. Pap. 2. - Minuut UBA II C 11.1000.

Hooft neemt de uitnodiging aan voor de bruiloft van Caspar Barlaeus junior met Susanna Pelgrom, 24 juli 1644.

C. van Baerle, 1619-1673, promoveerde te Orleans 1643, was advocaat in Den Haag, baljuw van Wassenaar en Katwijk en 1664-1672 resident van de Staten-Generaal te Lissabon.

1218 (*A. Studler van Surck aan P.C. Hooft*).

*

[1] Eedele gestrenge Heere.

[2] Wij hebben al eenigen tijt gehoopt ende gewacht op de eere van
[3] Uwer Ed[s] overkomste in ons gewest, volghens het afscheijt dat[3]
[4] uwe Ed[e] ons heeft gelieven te gheven. Dus versoecken wij hier
[5] nevens dat Uwe Ed[e] ons gelieft te blijven houden in goeder ge-[5]
[6] dachtenisse ende ons de eere te willen gunnen van Uwer Ed[s]
[7] jegenwoordicheijt gedurende het schoon weder, 't welck wij
[8] geerne tot onsen voordeele souden neemen om daermede goette-
[9] maken het kleijn onthael dat wij Uwe Ed[e] anders konnen aendoen.[9]
[10] Schrijve niet aende Heeren Neeven Van de Perre ende Vander
[11] Meijde om hare EE des te meer verplicht te sijn als sij hare schult[11]
[12] ongemaent sullen hebben gelieven te voldoen. Ons verlatende op
[13] een letter gunstich antwoords, sullen blijven

[14] Eedele gestrenge Heere

[15] na onse dienstige gebiedenisse tot al de ghene die UEd[e] lief zijn,

[16] UEd[s] onderdanigen die*n*

[17] A S v ZURCK.

[17] Bergen 25 Julij 1644.

Uitnodigingen.

Eindnoten:

3 *gewest:* oord.
afscheijt: (oorspr.: bij het afscheidnemen gemaakte) afspraak; (WNT *afscheid* Suppl. 641 3).
5 *gelieft* (pers. gebr., evenals in r. 4 en 12).
9 *anders:* overigens.
11 *hare schult*, nl. ons te bezoeken.

* Origineel. KA CLXXIa[c] 74.

1219 (*H. Bruno aan P.C. Hooft*).

*

[1] Parum observans tuae dignitatis essem hodie, vir illustris,
[2] Poëtarum omnium caput et chorage, si obscurissimus tenebrio
[3] atque adeo tibi ignotissimus te, non nisi ab immortali fama mihi
[4] notum mea sponte, meo nomine auderem compellare. Sed, cum
[5] illustris Hugenij, domini mei, autoritatem imperiumque in praesidio
[6] patrocinioque habeam, a manifesto vanitatis ac insignis impudentiae
[7] vel crimine vel suspicione ad humanitatis tuae tribunal etiam indicta
[8] causa videor absolutus. Offero tibi, mandato Zulechemij tui,
[9] *momenta* ejus *desultoria*, Hoofdi nobilissime, germanissimum
[10] nobilissimi, hoc est Hugeniani ingenij foetum; quem a parente suo
[11] depositum, neglectum, abjectum studiose suscepit et collegit
[12] Apollo musarum Barlaeus: quo nomine litteratum orbem et
[13] elegantia ac decora ingenia vehementer sibi obstrinxisse existiman-
[14] dus est. Agnosces in hoc opere alibi Virgilianam majestatem, alibi
[15] Nasonis suavitatem, alibi numeros Flacci, alibi spiritum Lucani,
[16] passim Martialis acumina, ubique Hugenium. Sed nae ego
[17] insignite stultus sum, nobilissime domine, qui verbis praedicare
[18] me sperem virum, ut scis, omni exceptione majorem. Verba
[19] desunt rebus immensis et tacita veneratione, suspiciendas ac
[20] prosequendas puto aquilas in nubibus, quas ore et oculo assequi
[21] desperem: quod etiam de te profiteor, nobilissime Hoofdi, cujus
[22] sola Sophocleo sunt carmina digna cothurno. Vale, o princeps[22]
[23] virorum musa quos beat coelo, et inter cultores tuos, imo famulos,[23]
[24] admitte Illustri nomini tuo omni servitio atque observantia
[25] devotum

[26] Henricum Brunonem

[27] Si quid illustri Zulechemio rescriptum voles, aut ipse scribere,
[28] mihi quicquid erit, mandare digneris; facile et recte curavero per
[29] tabellarios qui hinc frequenter, imo quotidie, in castra proficiscun-
[30] tur.

[31] Iterum vale, vir nobiliss.

[32] Hagae prid. Kal. Sextil. M DCXL IV.

* Origineel. UBL. Pap. 2.

VERTALING

Wel al te weinig eerbied voor uw waardigheid zou ik vandaag betonen, doorluchte Heer, aller Dichteren hoofd en reienleider, wanneer ik, onaanzienlijk duisterling of liever volslagen onbekende, u, die aan mij niet dan vanwege uw onsterfelijke faam bekend zijt, uit eigen aandrift, op eigen gezag zou wagen aan te spreken. Maar daar mij van den doorluchten Huygens, die mijn meester is, de bevoegdheid en het gezag tot dekking en schutse dient, word ik, zo meen ik, van hetzij aanklacht hetzij verdenking van met de hand te tasten holheid en kennelijke onbeschaamdheid voor de vierschaar van uw mensenmin vrijgesproken zelfs zonder verhoor en verdediging. Ik bied u aan, in opdracht van uw Zuilichem, Hoogedele Hooft, diens *Momenta desultoria*, wettige spruite van een hoogedel, d.w.z. Huygeniaans vernuft. Deze, door heur vader te vondeling gelegd, verwaarloosd en verworpen, heeft liefdevol opgenomen en bijeengepakt de Apollo der Muzen Van Baerle, reden, waarom hij de geletterde wereld, de smaakvolle en deftige vernuften geweldig, zo moet men het zien, aan zich verplicht heeft. Ge zult in dit werk herkennen hier Vergiliaanse majesteitelijkheid, daar de zoetheid van een Naso, ginds het maatgevoel van Flaccus, weer elders de bezieling van Lucanus, her en der verspreid Martialis' spitse flitsen, overal Huygens. Maar, ja waarlijk, ben ik daar even in het oog lopend dwaas, Hoogedele Heer, dat ik verhoop, met zwakke woorden een man te roemen, zoals ge weet, boven alle beperking verheven. Woorden schieten tekort voor zaken niet af te meten; en met zwijgenden eerbied moet men, meen ik, hoog-opziend vereren en bewonderend naturen de adelaars in de wolken, welke ik zelfs met blik en oog te bereiken al vertwijfel; iets, wat ik ook aangaande u openlijk beken, Hoogedele Hooft, wiens ‘liederen d'enige zijn, die Sophocles' broos evenaren’. Vaarwel, o prins dier mannen, die ‘de Muze met eeuwiglijk leven verzaligt’; wil gij onder uw vereerders, sterker, uw knechten, toelaten den aan uw Doorluchten naam alle dienstbetoon en oplettendheid toegewijden

Henrik Bruno.

Indien ge iets aan den doorluchten Zuilichem teruggeschreven zult willen hebben of zelf schrijven, gelieve mij dan, wat het ook zijn zal, te doen toekomen; zonder moeite en op de juiste wijze zal ik onmiddellijk zorgdragen door boden, die hiervandaan veelvuldig, beter gezegd: dagelijks, naar het kamp vertrekken.

Nogmaals gegroet, edele heer.

Den Haag, 31 juli 1644.

Eindnoten:

22 Vergilius, *Eclogae* 8, 10.
23 Horatius, *Carmina* 4, 8, 29.

1220 (*P.C. Hooft aan C. Barlaeus*).

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Dat U.Ed. in den Haaghe oft elders buiten Amsterdam moest zijn,
[3] hebben wij wel konnen droomen; houdende U.Ed. voor te eerlijk
[4] om anders ons de eere schuldigh te blijven die U.Ed. ons belooft
[5] had te doen met haar bezoek in gezelschap der nieuwgehuwden.[5]
[6] Nu quijt U.Ed. zich ten minste met een bezoek op zijn grootmees-[6]
[7] ters, te weeten in schilderij; niet van U.Eed. ujterlijke gedaante,
[8] gelijk zij doen; maar van U.Eed. gunste t' onswaarts, die, zonder[8]
[9] bonte verwen, ons, met een afmaalsel in wit en zwart, vertoont[9]
[10] wort. Waarvoor wij uwer Eed. te meer verplicht zijn, bemerkende
[11] dat het gezelschap van zoo veele hooghe en doorluchtighe heeren
[12] niet vermoghen heeft onze geringheit ujt U.Eed. gedachtenis te[12]
[13] wisschen. De tijdingen, vermeldt in U.Eed. wel welkoom schrijven
[14] van den achtsten deezer, zijn ons zeer smaakelijk geweest, ujtgezeidt
[15] het hervallen zijner Hoogheit in de jicht, die ik vreez dat haar
[16] beletten moghte zoo zorghvuldelijk oover alle zaaken te gaan, als
[17] haare gewoonte is, en de teeghenwoordighe gesteltenis der dingen
[18] schijnt te vereischen. Belangende 't wijf, 't welk, oovergeloopen
[19] ujt het Sas, verklaart dat daarin geen voorraadt van monde voor[19]
[20] veertien daaghen is: ik wilde, zoo zij op dat zeggen in gevankenis
[21] gaat, dat de vijandt zich aan haare verlossing zoo veel liete ge-
[22] leeghen zijn, dat hij, om haar te rantsoenen, de plaats in handen[22]
[23] zijner Hoogheit wilde leeveren. Want ik heb geleert, dat, gelijk[23]
[24] de ujtterende zieken doorgaands het leeven langer behouden
[25] dan men gemeent had, alzoo ook de plaatsen, die men denkt ujt
[26] te hongeren, de gissing van den belegger gemeinlijk bedriegen:
[27] oovermits men, ter noodt, zich met het derdendeel der spijze
[28] kan onderhouden, die men anders daaghelijx gewoon is te ver-
[29] slinden. T'onzer eerste bijeenkoomste verwacht ik ujt U.Eed. te
[30] hooren, oft de H. van Zuilichem zelf zijne gedichten aan den[30]
[31] H. de Groot heeft gezonden, en wat U.Eed. gevoelen is van de twee
[32] veirskens daarop te rug gekoomen. Ondertussen zij U.Eed. ge-
[33] beeden, dat haar gelieve, ujt onzen naame, den H. Fiscaal Gras-
[34] winkel dienstelijk te begroeten, ende nochtans scherpelijk te[34]
[35] maanen om voldoening der beloften, waardoor zijn' Eed. zich
[36] verbonden heeft, ons de eere van haar verzoek te gunnen, in 't

* Origineel. UBL. Pap. 2.

[37] gezelschap van zijner Eed. gemaalinne, voor 't ujtgaan des jeghen-[37]
[38] woordighen stilstandts van pleiten. Wij vertrouwen dat onze Heer[38]
[39] ende Neef van Wikkevoort, neevens de zijne, zich meede daartoe[39]
[40] zal verneedren en beleedighen, om eenighe daaghen in 't vuur,[40]
[41] oft het hujs ter vensteren ujt te werpen. Indien de Heer Crosek[41]
[42] zich kan gewaardighen 't getal te vermeerderen, de eere zal des
[43] te grooter, en 't spel te volmaakter weezen. De pruimboomen
[44] beginnen om lichtenis te roepen, en wij hebben de smaak hunner[44]
[45] vruchten van dit jaar al wegh. Altijds gelieve U.Eed. het nieuw-
[46] gehuwde paar van Baarle niet te vergeeten; maar te bevorderen
[47] dat het zijn aandeel der vreughde meede koome bijleggen.[47]
[48] Indien onze dochters, gelijk ik meen, met haare mannen, in den
[49] Haaghe zijn, U.Eed. gelieve de zelve, van onzent weeghe hartlijk
[50] te groeten, ende aan Vander Perre te zeggen, dat onze Neef[50]
[51] Jeronimo Coejmans ons noch in onzeekerheit van den tijdt zijner
[52] koomste tot Amsterdam, houdt. Ik hoor U.Eed. dunkt mij,
[53] morren: ziet daar een' fraaije beleeftheit; ik meen speelen te[53]
[54] vaaren, en men komt mij 't hooft breeken met een' werelt van
[55] boodschappen. Ik bid om vergiffenis van te zondighen op U.Eed.[55]
[56] goedertierenheit: hoewel ik U.Eed. zoude kunnen verwijten,
[57] dat U.Eed. mij, met de zelve, en met haare goedwilligheit in
[58] 't bestellen van andre zaaken, die moeijelijker en wightigher
[59] waaren, dus heeft verwent, ende doen vertrouwen, dat ik het
[60] niet lichtelijk zulx verkerven kan, oft U.Eed. zal altijds in haare[60]
[61] beste gunste bewaaren,

[62] Mijn' Heere,

[63] Van den Hujze te Mujde,

[64] 12^{en} In Oestmaant des

[65] jaars 1644.

[63] U.Eed.

[64] Onderdaanen dienaar,

[65] P.C. Hóóft.

Uitnodigingen.

Eindnoten:

5 Vgl. *1217*.
6 *op zijn grootmeesters*. Ofschoon dit woord wel gebruikt werd (maar volgens het WNT zelden) voor de president van een orde, is het hier waarschijnlijk in ruimere en vagere betekenis gebruikt voor potentaten die hun portret cadeau gaven.
8 de brief omschreven als een schilderij, in wit en zwart, van Barlaeus' genegenheid voor de Hoofts.
9 *verwen:* kleuren; *afmaalsel:* schilderij, afbeelding.
12 *vermoghen:* vermocht.
19 beleg van Sas van Gent. Overlopers tijdens belegeringen werden gewantrouwd en soms gevangengenomen.
22 *rantsoenen:* los te kopen.
23 't Sas ging 5 september over.
30 bedoeld worden de *Momenta Desultoria* die toen verschenen en aan velen ten geschenke gezonden en gegeven werden. H. Bruno, de gouverneur van Huygens' zoons, schrijft 11 aug. aan Huygens, dat Joachim van Wickevoort een exemplaar aan Grotius gestuurd heeft. (Br. IV blz. 34).
34 *dienstelijk te begroeten:* onze complimenten over te brengen.
37 *ujtgaan:* einde.
38 *stilstandt van pleiten* (processen): het zomerreces van de H.R.
39 *neevens de zijne:* met zijn gemalin.
40 *zich verneedren* (bescheidenheidshyperbool); *zich beleedighen:* zich vrij maken; *daaghen in 't vuur werpen:* dagen verspillen, dus vrijaf nemen.
41 *het hujs ter vensteren ujtwerpen* (WNT *huis* 1232 2e al.: het huis door de glazen gooien:) de boel op stelten zetten; W.A. Crosek (Croseq), raad van de landgravin resp. de landgraaf van Hessen en zijn gevolmachtigde bij de vredesonderhandelingen in Westfalen.
44 *lichtenis:* verlichting van de zwaarte der pruimen; *hebben* (...) *wegh:* kennen (...) voldoende.
47 *bijleggen:* bijdragen, geven (WNT *bijleggen* 2623 4).
50 Van de Perre, de man van Susanna Bartolotti, werd in juridische zaken vaak geraadpleegd.
53 *speelen te vaaren:* voor mijn plezier op reis te gaan.
55 *zondighen op:* misbruik maken van.
60 *zulx:* dermate.

1221 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt ende Resident haarder Hoogheit van Hessen, in de Nieuwe Houtstraat, In Den Haaghe.*

*
L

[1] Heere Neeve,

[2] Gelijk ik niet ophoude van U.Eed.Gestr. anendan te moeijen,[2]
[3] alzoo laat U.Eed.Gestr. niet af van zich onvermoeijelijk te toonen
[4] in bevorderen van 't geen ik haar, van tijdt tot tijdt, koom verghen.[4]
[5] Grooten dank hebbe U.Eed.Gestr. voor de kundschap mij ge-
[6] geeven van 't verblijf der Vrouwe Graavinne Weeduwe van[6]
[7] Nassau; en voor zoo veele andre wenschelijke tijdingen. Grooter[7]
[8] dank zal U.Eed.Gestr. winnen, indien 't haar gelieft, gelijk wij
[9] hartgrondtlijk bidden, neevens mê Vrouw, U.Eed.Gestr.
[10] gemaalinne, ons te begunstighen met de eere haarer teeghen-
[11] woordigheit op deezen Hujze; ende daartoe Mijn' Heer den Fiscaal
[12] Graswinkel ende zijner Eed. waarde weederhelfte meede te
[13] beweeghen: 't welk ik ook op den Heer Barlaeus ernstelijk ver-
[14] zoek, gelijk U.Eed.Gestr. op dit zelfste bladt gelieve te zien.[14]
[15] *Etenim Amicorum omnia sunt communia*. Mijn' Hujsvrouw zeidt,[15]
[16] dat zij zich doodt schaamt, oover 't blijven in gebreeke van de[16]
[17] eere en goede siere, genooten bij den voorzeiden H. Graswinkel,[17]
[18] met eenigh bewijs van daatlijke dankbaarheit, te erkennen; ende[18]
[19] desgelijx de gloori, die 't ons is zoo meenigh maal en staatelijk van[19]
[20] U.Eed.Gestr. onthaalt geweest te zijn, zonder 't zelve in 't minste te
[21] kunnen verschuldighen. Doch wij leeven op hoope, die U.Eed.[21]
[22] vervullen kan met een troostelijk beslujt en antwoordt op deezen.[22]
[23] In welken toeverlaat zich, van ganschen gemoede, in U.Eed.Gestr.
[24] beste gunst beveelt,

[25] Heere Neeve,

[26] U.Ee[e]d.Gestr.

[27] Onderdaanste, ootmoedighste

[28] dienaar,

[29] P.C. Hóóft.

* Origineel. UBL. Pap. 2.
Datum ontleend aan de op hetzelfde dubbele vel geschreven brief (*1220*) aan Barlaeus: 12 aug. 1644 of vlak daarna.

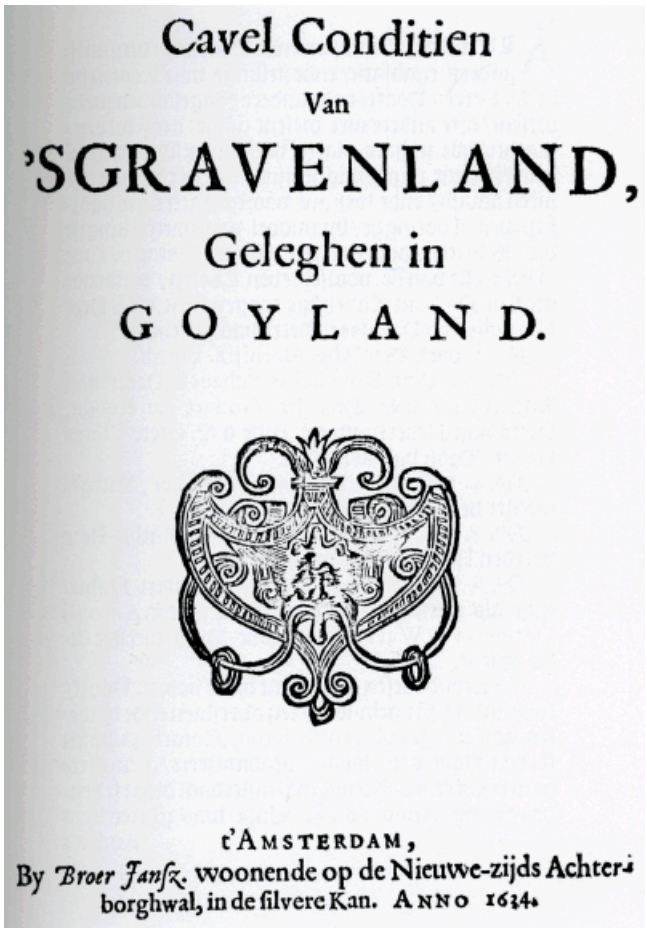
Cavel Conditien
Van
'SGRAVENLAND,
Geleghen in
GOYLAND.
t'AMSTERDAM,
By Broer Jansz. woonende op de Nieuwe-zijds Achter-
borghwal, in de silvere Kan. ANNO 1634.

35 Verkavelingsvoorwaarden van 's-Graveland

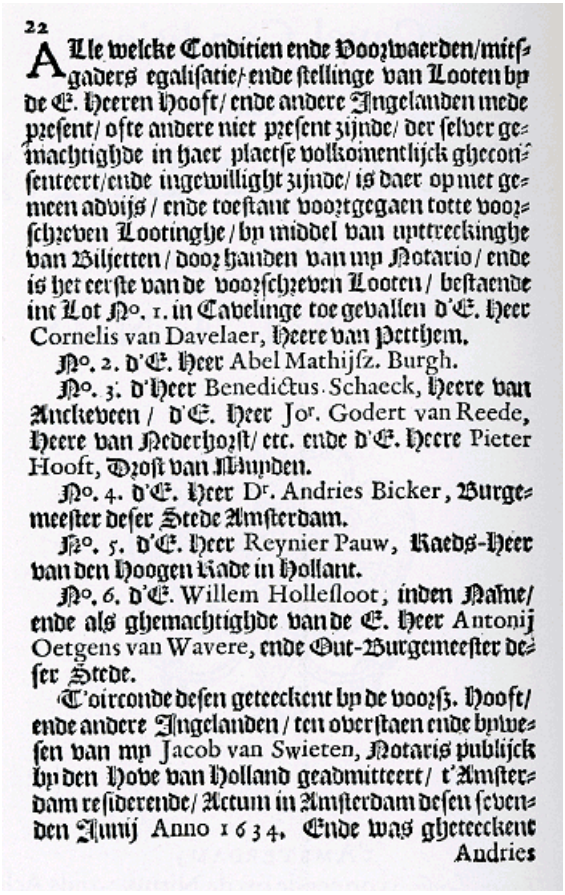

22

Alle welcke Conditien ende Voorwaerden/mits-gaders egaliſatie/ende ſtellinge van Looten by de E. Heeren Hooft/ende andere Jngelanden mede preſent/ofte andere niet preſent zijnde/der ſelver gemachtighde in haer plaetſe volkomentlijck gheconſenteert/ende ingewilligt zijnde/is daer op met gemeen advijs/ende toeſtant voortgegaen totte voorſchreven Lootinghe/by middel van uyttreckinghe van Biljetten/door handen van my Notario/ende is het eerſte van de voorſchreven Looten/beſtaende int Lot No. 1. in Cavelinge toe gevallen d'E. Heer Cornelis van Davelaer, Heere van Petthem.

No. 2. d'E. Heer Abel Mathijſz. Burgh.

No. 3. d'Heer Benedictus Schaeck, Heere van Anckeveen/ d'E. Heer Jor. Godert van Reede, Heere van Nederhorſt/etc. ende d'E. Heere Pieter Hooft, Drost van Muyden.

No. 4. d'E. Heer Dr. Andries Bicker, Burgemeeſter deſer Stede Amſterdam.

No. 5. d'E. Heer Reynier Pauw, Raeds-Heer van den Hoogen Rade in Hollant.

No. 6. d'E. Willem Holleſloot, inden Naeme/ende als ghemachtighde van de E. Heer Antonij Oetgens van Wavere, ende Out-Burgemeeſter deſer Stede.

T'oirconde deſen geteeckent by de voorſz. Hooft/ende andere Jngelanden/ten overſtaen ende bywesen van my Jacob van Swieten, Notaris publijck by den Hove van Holland geadmitteert/t'Amſterdam reſiderende/Actum in Amſterdam deſen ſevenden Junij Anno 1634. Ende was gheteeckent Andries

36 Bladzijde uit 35

Hooft bedankt voor het adres van de gravin-weduwe van NassaUEn stuurt uitnodigingen aan Van Wickevoort en Graswinckel, ten vervolge op die aan Barlaeus (*1220*).

Eindnoten:

2 *anendan:* (aan en aan) voortdurend (WNT *aan* Suppl. 20 31).

4 *van tijdt tot tijdt:* telkens weer (WNT *tijd* 31 3^{o}).

6 gravinne van Nassau: Christina gr. van Erbach (†1646), weduwe van gr. Willem van Nassau-Siegen (†1642), in wiens dienst C. van der Meer (†1642), de man van Hooft's vroegere pupil Anna Tholinx, als secretaris geweest was.

7 *wenschelijke:* welkome.

14 *op dit zelfste bladt:* het dubbele vel heeft op fol 1^{r} en ^{v} brief *1220*, op 2^{r} deze aan v.W. en op 2^{v} v.Wickevoort's adres. Barlaeus logeerde blijkbaar bij hem, zoals vaker.

15 *Etenim etc.:* Vrienden hebben immers alles gemeen. Vrij naar Cicero, *Laelius de Amicitia* 17, 61.

16 *'t blijven in gebreke van* (...) *te erkennen:* het feit dat wij onze dankbaarheid verzuimd hebben te bewijzen.

17 *bij:* ten huize van.

18 *daatlijke:* reële.

19 *desgelijx de gloori* (eer) (*te erkennen*)*; die 't ons is:* die het voor ons betekent; *staatelijk:* luisterrijk (WNT *statelijk* 835 B 3).

21 *verschuldighen:* reciproceren.

22 *vervullen:* in vervulling doen gaan.

1222 (*Gecommitteerde Raden aan P.C. Hooft*.)

*

[1] Erntfesten vromen discreten goeden vrunt

[2] De heer de Reus onsen medebroeder in Rade hebben wij gecom-[2]
[3] mitteert omme op Saterdach den xxvij[en] deser maent met assumptie[3]
[4] vanden Clercq Mierop te staen over de betalinge vande geappoinc-[4]
[5] teerden op den huijse van Muijden Soo begeeren wij dat Uwe L.
[6] ordre stellen sal dat alle de selve geappoincteerden ten gemelden
[7] dage aldaer ende Uwe L. present zijn, Waer toe ons verlatende
[8] Bevelen wij uwe L. in Godes bescherminge, Geschreven inden
[9] hage den xix[en] Augustj 1644

[10] Ter ordonnantie vande Gecommit-
[11] teerde Raden

[12] Herbt. van Beaumont 1644.

Gecommitteerde Raden (vgl. I blz. 59 en 195) vaardigen een hunner af als waarnemer bij de uitbetaling van de gelden aan de geappointeerden.

Eindnoten:

2 *gecommitteert:* opgedragen (meestal met de bijgedachte: afgevaardigd).
3 *met assumptie van:* aan zich toegevoegd hebbende.
4 *staen over:* behandelen en toezien op (WNT *staan* 72 9 b).

* Origineel. UBA II C 9.463[v] = versopag. 55.

1223 *Aan den H. Ridder Huighens, Heer van Zuilichem.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Terwijl U. Eed. Gestr. daar dondert en blixemt, teegens 't Sas,[2]
[3] met groove stukken van metaal; dondren en blixemen wij hier,
[4] met fijne stukken van kristaal teeghens U. Eed. Gestr. achteloosheit[4]
[5] in 't stuk van woordthouding aan dit huis, dien d'eere van een be-[5]
[6] zoek belooft was, bij hantteeken en zeegel. D' een vermeet zich te[6]
[7] bewijzen, met den beeker in de handt, dien hij aanneemt daarop ujt[7]
[8] te veeghen, dat de windt slechts anderhalf aaz meer weeght dan[8]
[9] U. Eed. Gestr. D'ander wil staande houden met het zelfste geweer,[9]
[10] dat U. Eed. Gestr. wel drie aazen lichter is. De derde drijft, tot[10]
[11] naadeel van U. Eed. Gestr. dat het veel meer scheelt: ende voeght
[12] 'er bij nojt tot noch toe gelooft te hebben dat 'er IJdel in de natuur[12]
[13] was; maar dat hij nu, oovertuight door ondervinding, het teeghen-
[14] deel bekennen moet, houdende U. Eed. Gestr. voor 't ijdel. Elk
[15] wat verzacht door 't drinken van den nectar ons geschonken in[15]
[16] haare laast ujtgekoome gedichten, bidt daarentussen voor U. Eed.[16]
[17] bekeering; ende maakt beurtelinx daarop, gelijk t'effens op haare[17]
[18] behoudenis, en den ondergank van 't Sas, een versch vat van drie[18]
[19] mutskens leedigh. Ach moghte dat leedighen wat helpen om
[20] U. Eed. Gest. eens zoo leedigh te maaken, dat zij zich quaame te[20]
[21] beleedighen tot voldoen van haare beloften? Dat waare om op te[21]
[22] vullen met vreughde,

[23] Mijn' Heere,

[24] U. Eed. Gestr.

[25] Dieners en dieneressen,

* Minuut. UBA II C 11.1001.

Hs. half enkel vel, fol. 2^{r} van een ontvangen brief. De door Hooft geschreven namen van de afzenders zijn aldus gegroepeerd ([-] duidt de hoek aan, die van het blad gescheurd is): regel 1: Leonora Hellemans. Tesselscha Roemers/r.2: Graswinckel (doorgestreept) P.C. Hóóft/r.3: Caspar Barlaeus, [-]/r.4: T. Graswinkel (door Brandt tussen r.3 en de onderkant van het blad geschreven) [-]. Niet alleen heeft Brandt de volgorde van de namen veranderd, maar de hypothese dat op de afgescheurde hoek 'I. Vos' gestaan heeft, vindt steun in het opschrift van Huygens' *Antwoord op eenen brief tot Muijden aen mij geschreven 30 Aug.* 1644. *Door den Drost Hooft, den professor Barlaeus, den Fiscal Graswinckel, den glaesmaker Ian Vos, de Drostinne van Muijden ende Tesselschade*. (W. III, 321). Deze hypothese zou zekerheid zijn, als *1223* het origineel van de brief was. Maar waarom zou Hooft in deze minuut de naam van de vierde gast weggelaten hebben, die klaarblijkelijk het origineel mee ondertekend had? Ill. 26.

[26] Leonora Hellemans. Tesselscha

[27] Roemers. Graswinckel.

[28] P.C. Hóóft. Caspar Barlaeus.

[27] Van den Hujze te

[28] Mujde, 30 Aug. 1644.

Eindnoten:

2 *Terwijl...Sas:* 20 mei trok Huygens met de Prins naar het leger, 27 juli begon de belegering van Sas van Gent in het gezicht van de vijand. 6 sept. had de overgave plaats. Daarna begon het herstel van de vestingwerken. In die tijd valt Huygens' antwoord op deze brief (W. III, 321 *Antwoord* enz. van 12 sept.) Huygens was pas 25 oct. in Den Haag terug (Br. IV, Inl. VIII).
4 *met...kristael:* contrasterend met de *grove stukken van metael* (kanonnen): fijne kristallen glazen (al drinkende gaat men in Muiden te keer tegen de woordbreker).
5 *in...huis:* op het punt van het houden van zijn woord aan dit huis (zie boven Huygens' *Verbintenisse* van 19 april 1643 (W. III, 276)); *dien:* (antec. *huis*) waaraan.
6 *bij...zegel:* zie *1156*.
7 *ujt...veeghen:* leeg te drinken (zie Oudemans, Taalk. Wdb. op de Werken van P.C. Hooft blz. 351).
8 *aaz:* kleinste gewicht in het oude stelsel (WNT *aas* 599), een tweeëndertigste van een engels; een ons had 20 engels en een engels 32 azen.
9 *geweer:* wapen, vgl. r. 4: *stukken* (*van kristael*).
10 *drijft:* beweert met nadruk, houdt staande.
12 *Ijdel:* een vacuum, volstrekte ledigheid.
15 *wat...gedichten:* Huygens' *Momenta Desultoria* waren reeds sedert het begin van de zomer direct na verschijnen door Huygens aan de vrienden gestuurd. Zie de brieven hierop betrekking hebbende (Br. IV, nr 3552 en vervolgens de vele reacties); *verzacht:* milder gestemd.
16 laast: het laatst (de jongste bundel).
17 *daarop...Sas:* daarop (op uw bekeering) evenals tegelijkertijd op uw behoud (veilige terugkeer) en de ondergang enz.
18 *een...mutskens:* een vers glas van 3 mutsjes (vochtmaat, een achtste pint (WNT *mutsje* 1284)).
20 *leedigh:* vrij van beslommering; *zich...beleedighen:* ertoe kwaamt u te verledigen, zich de tijd te gunnen.
21 *Dat waare om:* Dat zoUErtoe strekken om; *op te vullen:* (Ook dit woordspelend!).

1224 (*P.C. Hooft aan A.H. Hooft*).

*

[1] Dilecte fili,

[2] Duplici me perfudere gaudio, cum litterae tuae, tum earum argu-
[3] mentum. Hoc enim diligentiam, quae neque successu caruit,
[4] ardoremque animi ad praeclara tendentis, egregie testatur: et illae
[5] puriorem Latinitatem redolent, quam quae nuper praecesserant.
[6] Insta modò coeptis: studioque indefesso, aemulos, conantes tibi
[7] viam ad obtinendum dignissimum praemium praecludere, suis
[8] locis deturbare perge. Id si praestiteris, gratissimus eius rei nuncius,
[9] die Jovis proximo, ut spero, nobis, et hospes, etiam uno et altero
[10] sodali comitante, aderis. Nec minus ex eo voluptatis captura videtur
[11] soror Constantia, quae amantissimis te litteris Roterodamum
[12] invitat. Quod de aegrescente indies pede Domini Rectoris refers,
[13] maerorem mihi adfert haud mediocrem. Saluta ipsum, Domi-
[14] namque ejus conjugem, meis, matrisque tuae, et sororis Christinae
[15] verbis: ijsdemque valere te jubeo

[16] Tuus in te pronissimus

[17] pater,

[18] P.C. HOOFDIUS.

[17] Mudae in arce. III Nonas

[18] Septembreis. MDCXLIV.

VERTALING

Beminde zoon,

Met een dubbele vreugde hebben mij overgoten enerzijds uw brief, anderzijds de inhoud ervan. De laatste immers legt van een vlijt, die bovendien met goeden afloop is bekroond, en van een geestesvuur, dat naar het uitmuntendste reikt, uitstekend getuigenis af; de eerste geurt naar een zuiverder latiniteit dan de brieven, die nog kort geleden waren voorgegaan. Laat alleen niet af van wat ge zijt begonnen en ga voort, met onverdroten ijver de mededingers, die pogen den weg tot het behalen van het waardigst loon u af te snijden, uit hun stellingen te werpen. Als ge dit hebt gepresteerd, zult ge als de ons meest welkome bode van dat bericht, op den komenden donderdag, naar ik hoop, te onzent verschijnen en ook als gastheer, terwijl nog één en een tweede vriend u vergezellen. Niet minder genoegen schijnt daaruit te zullen putten uw zuster Constantia, die met de liefste brieven u naar Rotterdam inviteert. Wat ge bericht over den voet van den Heer Rector, die met den dag pijnlijker wordt,

* Origineel. UBA II C 11.987.

doet mij buitengewoon leed. Groet hem en Mevrouw zijn echtgenote, uit naam van mij, uw moeder en zuster Christina; en uit naam van de zelfden vaarwel gij.

Uw u zeer toegenegen
vader
P.C. Hooft.
Muiden, op het Slot
3 september 1644

1225

*

[1] Amicissimo Clarissimoque Viro D. Gasparo Barlaeo, Joachimus
[2] Vicofortius S.P.D.
....

[3] Aveo videre, quid Zulichemi Dominus reponet ad criminationes
[4] Satrapae, imo ad aculeos degeneris, cujusdam incolae, in Te et
[5] Hugenium retortos. Si qua Tu responso vel castigatione dignos
[6] judices, fac quaeso elegantiarum Tuarum compos fiam.

[7] ....

[8] Hagae Comitis.

VERTALING

....
Ik brand van verlangen, te zien, wat de Heer van Zuilichem terug zal zeggen op de aantijgingen van den Drossaard, of liever op de vinnigheden van zeker verbasterd inwoner tegen UEn Huygens teruggekaatst. Zo soms gij me antwoord of bestraffing waardig oordeelt, zorg dan alstublieft, dat ik uw verfijnde stukjes in handen krijg.
....

Den Haag

* Geen hs. Overgen. uit *Lettres de M.J. de Wicquefort* (*etc.*) (vgl. *1132*), no. XCI.
Datum. Uit de inhoud en vergelijking met andere brieven met grote waarschijnlijkheid voor *1226*, omdat er niet over de door ettelijken ondertekende brief *1223* gesproken wordt. Sas-van-Gent wordt belegerd, wat tot 5 september 1644 duurde.

1226

*

[1] Amplissimo Clarissimoque Viro Domino Gasparo Barlaeo;
[2] Joachimus Vicofortius S.P.D.

[2] Amstelodamum.

[3] Habes, Amicissime Vir, Apologiam Domini Zulichemii Nobilis-
[4] simo Hoofdio inscriptam, sed ad Te non minus attinentem.
[5] Scribit se Peripateticum egisse, nec sedisse prius, nisi absolutis[5]
[6] versibus, quod fortasse justissimo vindictae ardori attribuendum, ob
[7] acceptas criminationes à tot accusatoribus. Errat in eo, quod pro
[8] summa voluptate habet querelas et offensas Dominae Satrapae
[9] placare osculo, cum illa nunquam sine aliqua oris dedignatione
[10] illud admittet, oblata saltem regione auriculae.

[11] Hagae Comitis.

VERTALING

Daar hebt ge dan, groot vriend, de Defensie van den Heer van Zuilichem, toege-eigend aan den Hoogedelen Hooft, maar u niet minder regarderend. Hij schrijft, dat hij als een Peripateticus te werk gegaan is en niet eerder is gaan zitten dan nadat de verzen af waren, iets wat mogelijkerwijze aan zijn volkomen gerechtvaardigde drift naar wrake dient te worden toegeschreven vanwege de bekomen aantijgingen en dat van zovele betichters. In dwaling verkeert hij op dit punt, dat hij het als het hoogst genot ziet, beklagingen, gekrenktheden van Mevrouwe de Drostinne weder goed te maken met den afzoen, terwijl zij nimmer zonder een of ander smalend trekje om den mond dien zal gedogen; zij biedt tenminste enkel de contrei van het oortje.
's-Gravenhage.

Eindnoten:

5 Peripateticus: wijsgeer, die wandelende zijn jongeren onderricht, zoals Aristoteles in de wandelgalerij van het lyceum.

* Geen handschrift. *Lettres de M.J. de Wicquefort* (*etc.*), no. XCII.
Datum: uit de inhoud en vergelijking met andere brieven met grote waarschijnlijkheid te bepalen op de eerste dagen van september 1644. Er is sprake van ‘tot accusatoribus’ van Huygens, wat op *1223* wijst, van 30 augustus; Sas van Gent wordt nog belegerd, het viel 5 september. 12 september dicht Huygens een antwoord op *1223*.

1227 *Aen mijn Heer, mijn Heer Joachimus Vickefort Ridder ende Raat van de Landtgravinne van Hessen Haghe*

*
met een pampierepacksken.

port.

[1] ....

[2] meridies est, et vocor ad prandium Satrapae, qui ex Frisia sospes[2]
[3] incolumisque ad malè osculantem Creusam redijt.

[4] Amstel. 8 Oct. 1644.

[5] (C. Barlaeus).

VERTALING

....
Het is middag, en ik word geroepen aan het noenmaal van den Drossaard, die uit Friesland behouden en ongedeerd bij zijn weinig zoense Creüsa is weergekeerd.

(C. Barlaeus).

Amsterdam, 8 october 1644.

Eindnoten:

2 vgl. *1226* r. 9. Creüsa was de vrouw van Aeneas.

* Origineel. UBL Pap. 8. 78.

1228 *Eedele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende Heeren, Mijn' Heeren de President ende Raaden oover Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt, In Den Haaghe.*

*

(*m.a.h.*: Recepta 16 Novem[b] xvjcxliiij)

[1] Eedele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermooghende
[2] Heeren,

[3] Omme mij te quijten van 't geene mij, bij Uwer Eed. Mo.missive van
[4] den vijfden deezer maant, is geinjungeert, heb ik U.Eed.Mo. met
[5] alle eerbiedenis aan te dienen, dat Jacob Hinloopen, van wiens[5]
[6] weeghe de neevensgaande requeste is gepresenteert, nUEenen
[7] rujmen tijdt geleeden, in mijne jurisdictie van Goeijlandt, tot
[8] Hooghe Bussem, publijk geweldt heeft gepleeght; zich ervor-
[9] drende, voor eerst, niet alleenlijk eenen Cornelis Gerritszoon,[9]
[10] knecht van Jacob Willemszoon Slokker, in 't drijven van zijne
[11] beesten door gemeene heereweeghen, te beletten, ende den zelven[11]
[12] zeer atrocelijk te slaan met een' sparre; maar, daarenboven, met[12]
[13] zijnen broeder Michiel Hinloopen, geassisteert met hunnen dienaar
[14] oft valkenier, den voorzeiden Cornelis Gerritszoon, drijvende zijn'
[15] beesten naa de gemeene warande, geweldelijk te vervolghen, ende[15]
[16] den zelven noch andermaals te doen slaan door hunnen dienaar
[17] voorzeidt: voorts dat de voorzejde Jacob Hinloopen wijders
[18] bestaan heeft, ten zelven daaghe, naa den middagh, als het verhaalde[18]
[19] geweldt 's morghens aan den gemelden Cornelis Gerritszoon was[19]
[20] geschiedt, den persoon van Jacob Willemszoon Slokker zelf,
[21] passerende voorbij hunne hofstede met een' mand kleedren op zijn
[22] hooft, ende klaghende oover 't geweldt zijnen knechte gedaan, met[22]
[23] hun drien, ontrent hun werf, zeer heftelijk op 't lijf te vallen, ende[23]
[24] hem niet alleenlijk te slaan ende te stooten, maar ten laaste ook, met[24]
[25] een' vierkante stekkade, van achteren in de rugge te steeken, ende[25]
[26] dootlijk te grieven. Ende, dewijl 't onzeeker was, jaa noch onzeeker[26]
[27] is oft de voornoemde Jacob Dirxzoon van de geinfligeerde quetsure[27]
[28] zal geneezen oft niet, 't welk de voorzeide Hinloopen, hoewel hij

* Origineel. ARA. Arch. Hof van Holland. Crimineele papieren no. 5238, map 30. T. vastgesteld met gebruikmaking van een translitteratie door Mej. J. Dommisse.

[29] in zijne requeste zeidt anders te gelooven, mijns achtens geenszins
[30] ignoreert; zoo heb de intimatie der zaake al een' wijl ujtgestelt;[30]
[31] doch eintlijk op den vijfden dezer maant, den voornoemden Jacob
[32] Hinloopen, oover 't gedachte fait, voor den Gerechte van Naarde,[32]
[33] in persoon gedaan citeren, teeghens den alstoen eerst aanstaanden[33]
[34] rechtdagh: op den welken hij niet is gecompareert, ende die van[34]
[35] den Gerechte van Naarde daarover verleent hebben het eerste
[36] default, ende voor 't proffijt van dien een' tweede citatie, als te[36]
[37] zien is bij het extract ujt de dingtaalen, gevoeght achter de[37]
[38] neevensgaande informatien, waarujt klaarlijk blijken kan, hoe
[39] verre het te kennen geeven van den voornoemden Jacob Hinloopen[39]
[40] verscheelt van de waarheit. Ende is, oover zulx, mijn' onder-[40]
[41] dienstighe beede, dat U.Eed.Mo. gelieve, naar haare hooghe
[42] wijsheit ende zonderlinge discretie, den voorzeiden Hinloopen, die[42]
[43] zich billijk zoude geschaamt hebben, 't geduldt van U.Eed.Mo.
[44] met zoodaanigh verdraaijen van de geleghenheit der zaake, te[44]
[45] misbrujken, zijn verzoek absolutelijk af te slaan; ende die van den
[46] Gerechte der steede Naarde, in hunne jurisdictie, noopende de[46]
[47] judicature der zelve zaake, te handthaaven naar behooren. Met welk[47]
[48] vertrouwen ik den Almaghtighen bid, U.Eed.Mo. altijds in
[49] gelukzaalighe regeringe te bewaaren, ende in haare goede gratie,

[50] Eedele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermooghende

[51] Heeren,

[52] Uwer Eed. Mo.

[53] Onderdaanighen, ootmoedighen

[54] dienaar,

[55] P.C. Hóóft.

[54] Ujt Amsterdam, den 13[en]

[55] Octobris, 1644.

Inlichtingen aan het Hof over ernstige en herhaalde geweldpleging door Jacob Hinlopen te Bussum, gevolgd door non-comparitie voor de vierschaar te Naarden en het indienen van een rekest met onware mededelingen aan het Hof.

Eindnoten:

5 *aandienen:* berichten (aan een persoon of college).
9 *voor eerst:* ten eerste.
11 *gemeene heereweeghen:* openbare wegen.
12 *atrocelijk:* wreed; *sparre:* staak (WNT *spar* 2597 1).
15 *de gemeene warande:* de aan de Gooilanders gemeenschappelijk toebehorende wildernis; *geweldelijk vervolgen:* fel, dreigend achternazitten.
18 *als:* nadat.
19 *geweldt:* gewelddadigheid.
22 *klaghende:* zijn verontwaardiging te kennen gevende (WNT *klagen* 3321).
23 *werf:* erf.
24 *stooten:* duwen, stompen.
25 *stekkade:* steekdegen, blijkbaar vierkant in doorsnee.
26 *dootlijk grieven:* zwaar verwonden, zodat de dood er het gevolg van is of dreigt te zijn (WNT *doodelijk* 2869 B 1).
27 *geinfligeerde:* toegebrachte.
30 *intimatie:* het vaststellen van een rechtdag; *al een' wijl:* nogal lang.
32 *oover:* wegens; *gedachte:* genoemde.
33 *in persoon gedaan citeren:* persoonlijk (laten) dagvaarden (dus niet door zijn plaatsvervanger, de schout); *alstoen eerst aanstaanden:* op het ogenblik van de dagvaarding eerstvolgende.
34 *ende* (*op den welken*)*; die van:* degenen, behorende tot (dus de schepenen).
36 *default:* vaststelling dat de beklaagde verstek laat gaan.
voor 't proffijt van dien (rechtsterm, eig. *nut*, vgl. WNT 4370 5).
37 *dingtaalen:* voor de rechtbank mondeling of schriftelijk afgelegde verklaringen.
39 *het te kennen geven:* de verklaring.
40 *onderdienstige:* onderdanige.
42 *discretie:* beoordelingsvermogen.
die...hebben: die zich had behoren te schamen.
44 *geleghenheit:* toedracht.
46 *in hunne jurisdictie te handthaaven:* wat hun rechtspraak betreft in 't gelijk te stellen.
47 *judicature:* berechting.

1229 *Aan Hiob de Vos, Procureur in den Haaghe.*

*

[1] Ik vorder beschejdt, oft hij mijnen brief van 11 Octob. aan 't Hof[1]
[2] van Hollandt bestelt heeft, ende in wat staat mijne zaaken, aldaar
[3] hangende, mooghen weezen: beveel hem inzonderheit de zaak
[4] teeghens Samuel Lang, en de zelve, bij eenen ingeslooten, aan den[4]
[5] Ad[t] Paats.

[6] T'Amsterdam 29 Oct. 1644.

Eindnoten:

1 *vorder beschejdt:* vraag antwoord.
4 *en de selve...Paats:* en deze (de zaak tegen Lang, vgl. *1212*) door een ingesloten brief aan advocaat P.

* G. UBA II C 11.611.

1230 *Aen mijn heer mijn Heer Joachimus Vickefort Ridder, ende Raet van de Lantgravinne van Hessen, Haghe*

*
port

....

[1] Hoofdius noster nondum desijt esse quartanarius, querulus est
[2] ob aetatem et morbum. Hoofdia animi alacritate molestias illas
[3] devorat. Tessela me Alcmariam denuo invitat, et litteris petit
[4] ut illi perscribam iudicium meum de matre Ecclesia.

[6] ....

[7] Amstel. XXIII Nov. MDCXLIV.

[8] C. Barlaeus.

VERTALING

....
Onze goede Hooft heeft het nog niet opgegeven, lijder aan de vierdedaagse koorts te zijn. Hij is klagerig vanwege zijn leeftijd en zijn ziekte. Vrouwe Hooft met de opgeruimdheid van haar geest weet die zwarigheden te verduwen. Tessel nodigt mij opnieuw naar Alkmaar en vraagt in een brief, dat ik haar uitvoerig mijn oordeel schrijf over de Moeder-kerk.
....

Amsterdam, 23 november 1644.
C. Barlaeus.

* Origineel. UBL. Pap. 8.79.

1231 (*H. Hondius aan C. Huygens*).

*

[1] Seer Edele, wijse en voorsienige Heere,

[2] Mij verlatende op UEd. goedertierenheijt, welcke wete de religie[2]
[3] en de vrome soect voor te staen en de verdructe te helpen, soo
[4] kome tot UEd. met mijn vriendelijck bidden en versoeck, niet[4]
[5] voor mij self, maer voor een seecker gemeente van een dorp,[5]
[6] genaemt Huijsen in Goijlant, alwaer over de 400 conununicanten[6]
[7] sijn en maer 2 papisten. T is alsoo, mijn E. Heere, dat aldaer door den
[8] H. Drost van Muijden over 4 jaren is ghestelt geweest een officier[8]
[9] ofte schout, die sodanich met der tijdt is geworden van quaet leven
[10] en comportement, dat hij onweerdich is, niet alleen dit ampt te[10]
[11] bedienen, maer selve in een eerlijck dorp ofte ghemeente te leven.[11]
[12] Want bovendien dat hij een vuijlen dronckaert is, soo misgaet hij[12]
[13] hem met vechten, smijten, schelden, vrouwen slaen, hoererije niet[13]
[14] vergeten, iedereen te lasteren en te schelden, ja selfs de gerechten[14]
[15] aldaer, die gewelt aendoende, met de religie spottende en met
[16] Godts woort, geen kercke frequenterende in somma hem dragende[16]
[17] als een dul mensche. Dat ick dese dingen wete, komt doordien ick
[18] in desen dorpe seer wel ben bekent, om dies wille mijn broeder[18]
[19] daer lange jaren is predicant geweest, en naer dato mijn susters[19]
[20] man, en oock nu omdat daer een huijs heb laten bouwen om mij[20]
[21] des somers te verhouden en mijn studie in mijn eenicheijt te
[22] vervolgen, sijnde de plaetse seer gesont en vermaert om de goede,
[23] vreedsame en werckelijcke boeren. De saecke nu van desen schout[23]
[24] en boeren sal dienen voor de EEd. Heeren vande Reeckencamer,[24]
[25] sijnde tot dien eijnde dito schout ende die van den gerechte tegen-
[26] woordigh aldaer in den Hage, en brengers van desen. Ende, alsoo[26]
[27] het schijnt, soo wort desen schout de hant boven 't hooft gehouden
[28] van den Heere drost; om wat reden, can men bedencken, alsoo[28]
[29] dito schout geen costen spaert. Ende alhoewel die van den
[30] gerechte verscheijde malen bij den drost hebben geweest en met
[31] bidden aengehouden om van hem ontslagen te sijn, hem voor-
[32] leggende met blijckelijcke en actuale getuijgenissen het quaet leven[32]
[33] en comportement van ditto officier, soo hebben sij bij hem niets[33]
[34] connen obtineren, waeromme sij als nu ten laesten comen om te
[35] verschijnen voor de camer van EE. Heeren van de Reeckenkamer
[36] om hulpe en troost in hare saecke. En alsoo ick wete, mijn EE.

* Geen hs. Overgen. uit *Oud-Holland IX* blz. 192 v. (de Roever).

[37] Heere veel vermach, niet alleen en bij alle H. cameren, maer oock[37]
[38] bij desen, soo bidde om de liefde Godes en sijne kercke, dat mijn
[39] EE. Heere gelieve de behulpelijcke hand dese bedroefde gemeente
[40] te bieden mits een oft meer van de EE. Heeren van ditto collegie in[40]
[41] haer faveur te willen aenspreecken, op dat die goede vrome lieden[41]
[42] niet werden langer en meer onderdruckt. Bidde om vergiffenisse
[43] van mijne stouticheijt en verhope, dat van mijn EE. Heere te beter
[44] sal werden geëxcuseert, omdat de saecke niet is mij betreffende,
[45] maer Gods kercke en gemeente; bidde oock om een favorabele
[46] andtwoordt aen brenger deses, en bidde eijntlijck de goede Godt,
[47] dat hij mijn EE. Heer gelieve te verleenen een lanck en gelucksalich
[48] leven, blijvende alletijt

[49] Mijn EEd. Heere

[50] Uwe seer dienstwillige dienaer

[52] Henricus Hondius.

[51] In Huysen in Goijlandt,

[52] desen 24sten Novembris

[53] 1644.

Hendrik Hondius was een aanzienlijk uitgever te Amsterdam, vooral van kaarten (de atlas van Mercator). Vgl. NNBW VIII, 807.

Eindnoten:

2 *welcke wete soect:* die, naar ik weet, probeert.
4 *bidden en versoeck:* hendiadys.
5 *gemeente:* inwoners.
6 *communicanten:* h.: deelnemers aan het H. Avondmaal in de Nederd. Herv. Kerk.
8 *is ghestelt geweest:* aangesteld geworden is.
10 *comportement:* gedrag.
11 *selve:* zelfs; *eerlijck:* eerbaar.
12 *bovendien dat:* behalve dat.
13 *smijten:* slaan.
14 *lasteren:* kwaadspreken van; *de gerechten aldaer* (*te lasteren enz.*).
16 *in somma:* kortom; *hem...mensche:* zich gedragend als een dolleman.
18 mijn broeder...geweest: Lodewijk Hondius was predikant te Huizen van 1621 tot 1624.
19 *naer dato:* daarna. Dit was Ph. Bevers, 1625-1630. De aangeklaagde schout was evenwel pas in 1640 aangesteld.
20 *zich verhouden:* verblijven.
23 *werckelijcke:* vlijtige (De briefwisseling van Hooft getuigt hier niet altijd van).
24 *dienen:* ter behandeling ter sprake komen.

26 *brengers:* dit zal alleen op die van den gerechte moeten slaan.
28 *om wat reden:* de insinuatie dat Hooft geld van ondergeschikten zou aannemen is niet de enige lichtvaardigheid in de brief. Vgl. *1215*.
32 *actuale:* feitelijke.
33 *ditto:* de bewuste.
37 *H.:* Hoge? (Worp interpreteert: Heeren van alle cameren, Br. IV, 99).
40 *mits:* door.
41 *aenspreecken:* (door aan te spreken) een verzoek doen.

1232 *Aen den zelven* (*P.C. Hooft aan Hiob de Vos*.)

*

[1] Ik zend hem de stukken teeghens Jacob Hinloopen, omme met den.
[2] Ad^{t} Strijen, den rechtdagh op 19^{en} Decemb. waar te neemen.

[3] T'Amsterdam, 14 Decemb. 1644.

* G. UBA II C 11.611.

1233 (*L. Hooft-Hellemans aan P.C. Hooft*.)

*

[1] mijn liesten vriendt[1]

[2] ick en kan niet laetten ul telaetten weetten mijn gheluckge[2]
[3] overcoemste, vander peer is met mij hier ghecoemmen, en wij[3]
[4] gienghe op mandach smoerghe ten eelf ueren vande vaert en[4]
[5] waeren saevons ten 5 ueren al hier terotterdam alwaer ick in mijn
[6] dochters huijes coemmende voendt haer niet tuijs, want waeren
[7] tegaest alsoe was het wel 7 ueren eersij tuijs quam want was wel
[8] een uere van hier en doen gienck den kerrel haer haellen, ende ick[8]
[9] viende haer heel wel vaerend en wel in haer schieck daer godt voor[9]
[10] ghelooft moet sijn in eeuwicheijdt, van der peer blijeft vandaeghe
[11] noch hier sal niet voor morghen ve<r>trecken. van der meijden[11]
[12] seijdt met mij weerder Amsterdam tecoemmen watter van vallen[12]
[13] sal leert den tijt en alsoo sal mijn dochter dan hier alleen blijeven.
[14] sij is al wat moegher maer sietter anders niet qualijcken uijt sij was[14]
[15] heel blijede schen het doen sij mij sach, och mijnen lieve vrindt ick[15]
[16] ben blijde ick hier noch eens bij haer ben want soude mij telang[16]
[17] gheweest hebben, tot haer ghelieghen. ick hoeppe ue de kortse[17]
[18] noch al miendert dat mij sal lief sijn te verstaen, met een leetterken[18]
[19] van uwe handt, mijn lieve doch<ter> en sonnen doen ul.[19]
[20] altesammen seer groetten, hier mede mijn lieven man en lieve
[21] kinderen sal ul den heer bevellen die ick bidde gheven wielt wij
[22] malcanderen met lief moeghen [...][22]

[23] ue dienswielle

[24] ende gheaffecionerde

[25] huijsvrowe

[26] Leonora Hellemans

[26] in rotterdam den 3

[27] Jannewaerij

Bericht over haar reis naar Rotterdam.

* Origineel. UBA II C 9.423^{v} = versopag. 29.

Eindnoten:

1 *vriendt:* man, vgl. echtvriend.
2 *ul:* uwer liefde (pers. vnw.).
3 vander peer: haar schoonzoon mr. Johan van de Perre heeft Leonora van Utrecht naar Rotterdam begeleid.
4 *gienghe:* gingen. Leonora kent het verschil in spelling niet goed tussen 'lange' en 'korte' klinkers. Men moet ook verdacht zijn op brabandismen in haar uitspraak, vgl. r. 14 *moegher*.
de vaert: Vreeswijk. De reis ging te water.
8 *den kerrel:* de knecht.
9 *in haer schieck:* 'goed in orde'. (WNT *schik* 639 4 b; 641 2e al. 'opgewekt', maar er moet hier toch zeker gedacht worden aan de algemene gezondheidstoestand van de dochter die over een maand zal bevallen; het lijkt wel een synoniem of gedeeltelijk synoniem van 'wel te passe', waarbij het volgende 'daer...eeuwicheijdt' beter bij aansluit dan bij een montere stemming).
11 Van der meijden: haar andere schoonzoon mr. Johan van der Meyden, burgemeester van Rotterdam.
12 *weerder:* mogelijke ontcijfering en interpretatie: 'weer door', wat neer zou komen op begeleiding van haar terugreis.
watter...sal: wat ervan komen zal.
14 *al wat moegher:* nogal mager.
15 *schen het:* scheen het.
16 *ick...ben* (Mem. 7).
17 *ghelieghen:* geliggen, bevallen (wat op 2 feb. plaatshad); *ue:* bij u (dat.).
18 *dat:* wat.
19 *dochter en sonnen:* dochter en (schoon)zoons.
22 *met lief:* behouden (WNT *lief* (*II*) 2065 I 3).
moeghen [...]: niet gelezen. Gissingen: mogen wedervinden, mogen weerommezien.

1234 *Aen mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort; Ridder, Raadt ende Resident van haare Hoogheit van Hessen, in de Nieuwe Houtstraat, In Den Haaghe.*

*

(*v. Wickev.*: 8 Jan[r] 1645 M. Hooft.)
L.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Ik heb onlanx eenen brief van den Heere Barlaeus ontfangen: maar
[3] zoo spaade, dat ik achtte dat mijn antwoordt zijn' Eed. in den[3]
[4] Haaghe niet zoude kunnen vinden; alzoo de zelve meende op[4]
[5] heeden t'hujs te weezen. Nu is mij ijet voor gekomen, waaraf ik[5]
[6] mijn' hujsvrouw op 't spoedighste heb te verwittighen: ende gaat
[7] heeden nocht schujt nocht boode op Rotterdam van hier. Dies[7]
[8] ben benoodight U. Eed. Gestr. moejlijk te vallen met verzoek dat[8]
[9] d'ingesloote bij d'eerste geleeghenheit van daar mooghe voort[9]
[10] bestelt worden.

[11] Men stroijt hier ujt, dat in Engelandt zoude stilstandt van waapenen[11]
[12] geslooten zijn, tussen den Coning ende 't Parlement. Doch mijn[12]
[13] zwaagher Pergens heeft des geen' kundschap, ende zeide mij
[14] gisteraavondt dat de boode noch niet was aangekoomen. U. Eed.[14]

[15] Gestr. te willen onderhouden met andre nieuwmaaren, waare
[16] water in zee draaghen. Eene kan ik niet verzwijghen: te weeten
[17] dat ik op den laasten tijdt, mijner koortse gewoon, haar niet[17]
[18] vernoomen heb. Indien zij dien zin behoudt, ende t'aavont ook[18]
[19] achter blijft, zoo hoop ik dat ons, eer lang, de eere van 't verzoek[19]
[20] van U. Eed. Gestr. gelijk van den Heere van Zujlichem, zal moo-
[21] ghen gebeuren: aan welke, samt Mê Vrouwe, U. Eed. Gestr.
[22] gemaalinne, met U. Eed. Gestr. oorlof, ik mij op 't vuurighste
[23] gebiede; wenschende U. Eed. Gestr[n]: in dit nieuwe ende veele
[24] volghende jaaren de volkoomenhejt van haare deughdzaame
[25] begeerten, gelijk 't betaamt,

[26] Mijn' Heere ende Neeve,

* Origineel. UBA II C 13.221.

[27] U. Eed. Gestr.

[28] Onderdaansten, ootmoedighsten

[29] dienaar,

[30] P.C. HÓÓFT.

[29] T'Amsterdam, 7

[30] 30 Ja*n* 1645.

Over verzending van een brief aan Leonora. - Over nieuws uit Engeland. - Over de koorts.

Eindnoten:

3 *antwoordt:* daarbij had Hooft dus een brief aan zijn vrouw, die in Rotterdam was, willen insluiten ter doorzending.
4 *meende:* van plan was.
5 *Nu...gekomen:* Nu is mij iets ter ore gekomen.
7 *boode:* koopmansbode, vgl. dl. I blz. 11.
8 *benoodight:* genoodzaakt.
9 *geleeghenheit*, nl. een schuit of bode van Den Haag (‘van daar’) naar Rotterdam.
11 *stilstandt van waapenen:* dit bericht was niet juist. Van 30 januari tot 21 februari werden te Uxbridge vergeefse onderhandelingen gevoerd tussen de koning en het parlement.
12 *'t Parlement*, nl. het Londense, vgl. *1208* r. 49.
14 een vaste bode die door Pergens verwacht werd.
17 *mijner koortse gewoon:* hoewel gewend aan mijn koorts, vgl. *1274*.
18 *zin:* gezindheid.
19 *achter blijft:* wegblijft.

1235 (*L. Hooft-Hellemans aan P.C. Hooft.*)

*

[1] mijn liesten vriendt

[2] het is mij lief uijt ul brief teverstaen van den 5 deser dat ul de
[3] koertse verlaetten heeft daer godt voor gheloeft moet sijn, wij
[4] hebben vandaeghe tot juffrouwe van der meijdens gheweest
[5] eetten die heel voldonde is, nu het schijndt het weeder hem heel
[6] tot vriessen seet, maer soo het godt belieft hoeppe mij op wondach
[7] ofte dond[-]dach weeder naer uwent tebegeven, vander meijden
[8] is vansiens met mij daer tecoemmen soo hij seijdt daer op ick
[9] mij verlaetten, maer ick hoeppe ul noch naeder telaetten weetten
[10] en den dach seckerder wanneer ick hoeppe tuijs tesijn met godts
[11] hulpe, ick sien wel mijn lieve dochter kriestina het droeck heeft
[12] met slempen, en sal verwachten wat sij van ijsaebele mach geijer
[13] ghevonden heeft maer sij wielt maer slech hebben van 5 ofte 6
[14] schellinghe de el en sij moet 6 ellen hebben en bleck sijn ofte
[15] koept liever niet ul belieft diet haer telaetten leessen; [ick] en ul
[16] belieft haer en mijnen lieven soonnen seer tegroetten, mijn dochter
[17] en soonne vander mijeden doen ul ock allen seer groetten, tullinck
[18] was hier vandaeghe van der meijden sprecken van sijnne saeck ul
[19] wel bekendt, ick hoeppe de heer berlueus al weeder tuijs is dat die
[20] ul wat gheselschap houdt, dat mij aenghenaem sal sijn teverstaen,
[21] ofte ul ock al wat besoeck hebt, van de broers maer ick hoeppe
[22] ul nu al wat better aen ul oude stuedie weeder doen koendt, al
[23] doen ick weech gienck. Hier meede mijn lieve vrindt sal ul den
[24] heer bevellen die ick bidde gheven wielt wij malcanderen met
[25] lief moeghen sien

[26] ul dieswille ende gheaffecioneerde

[27] huijsvrow

[28] Leonora Hellemans.

[27] in rotterdam den 7

[28] Jannewarije

Door de onzekerheid van taal en spelling is een ‘vertaling’ doelmatiger dan een commentaar.

* Origineel. UBA II C 9.424^{v} = versopag. 30.
Hs. r. 7 is ten dele in de rug gebonden.

Mijn liefste man,

Ik vind het prettig, uit je brief van 5 dezer te vernemen, dat de koorts je verlaten heeft, waarvoor God geloofd moge worden. Wij hebben vandaag bij mevrouw Van der Meijden gegeten, die erg aardig is. Nu, het weer schijnt zich helemaal tot vriezen te zetten, maar als God wil, hoop ik woensdag of donderdag weer naar huis te gaan. Van der Meijden is van plan daar met mij heen te gaan, zoals hij zegt, waarop ik vertrouw, maar ik hoop je nog nader, en de dag zekerder te laten weten wanneer ik met Gods hulp hoop thuis te zijn. Ik zie wel dat mijn lieve dochter Christina druk aan de fuif is, en ben benieuwd wat zij bij Isabele Mach geijer gevonden heeft, maar zij wil ('t) alleen maar hebben van 5 of 6 schellingen de el en zij moet 6 ellen hebben (en die moeten) bleek (van kleur) zijn of koop liever niet(s). wil je zo goed zijn haar dit te laten lezen. En wees zo goed haar en mijn lieve zoons zeer te groeten, mijn dochter en zoon Van der Meijden laten u ook allemaal zeer groeten. Tullinck was hier vandaag om met Van der Meijden te spreken over zijn zaak, je weet wel. Ik hoop dat de heer Barlaeus weer thuis is (zo)dat die je wat gezelschap houdt, wat ik prettig zal vinden te horen (ook) of je ook nogal eens bezoek krijgt van de zwagers. Maar ik hoop dat je nu weer wat beter aan je oude studie doen kunt dan toen ik wegging. Hiermee, mijn lieve man, moge ik je de Heer bevelen die, bid ik, geven zal dat wij elkaar behouden mogen weerzien.

Rotterdam, 7 januari
Je dienstwillige en liefhebbende vrouw

1236 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt ende Resident van haare Hoogheit van Hessen, in de Nieuwe Houtstraat, In Den Haaghe.*

*
L.

[1] Heere Neeve,

[2] Naa dat ik op eergister aan U. Eed. Gestr. geschreeven had met
[3] verzoek dat een ingesloote aan mijn' Hujsvrouw op Rotterdam
[4] bestelt wierde, dewijl op dien dagh geen boode van hier derwaarts
[5] ging; quam de Heer Barlaeus, mij leeveren U: Eed. Gestr: wel-
[6] aangenaamen van den 6^{en} deezer. De rijkdom van stoffe daarin
[7] vervaat, en 't maxel van stijl waarmeede die vertoont wort, zullen[7]
[8] mij, die nochte teeghens 't eene, nochte teeghens 't ander op magh,
[9] verschoonen van daarnaa te trachten.[9]

[10] Noopende de zaak haarer Ex^{e} van Nassau; ik heb daaraf op gister[10]
[11] in 't breede met mijn' schoonbroeder Hasselaar gesprooken, ende[11]
[12] hem van zelf genoegh geneeghen gevonden, omme, voor zijn deel[12]
[13] het beste daarin te doen, gelijk hij met der daadt ook zejt beweezen[13]
[14] te hebben. Want hij heeft tweemaals daaroover, ujt den Haaghe,
[15] met woorden van goeden ijver, herwaarts aan de Heeren Bur-
[16] ghermeesters zijne amptgenooten geschreeven, ende zoo veel[16]
[17] te weeghe gebracht, dat hunne E.E. het stuk in de Vroedschap[17]
[18] hebben voorgedraaghen. Maar 't zelve werd aldaar zoo verre[18]
[19] geworpen, dat zij, op naader aanstending van mijnen schoon-[19]
[20] broeder ten einde de zaak andermaals in de Vroedschap gebracht
[21] wierde, daartoe niet hebben kunnen verstaan. Wat verzachting[21]
[22] hierin nu met der tijdt zoude mooghen voorvallen, is onzeeker:[22]
[23] maar wel gewis, dat zijn' E. bij geene bequaame geleeghenheit zal[23]
[24] naalaaten alles bij te brengen wat in zijne maght is, om aan haare[24]
[25] Ex^{e} te betoonen dat hij, zoo ten aanzien van de zelve, als van zijne[25]
[26] Hoogheit, die allen leeden van Hollandt de zaak zeer ernstelijk[26]
[27] heeft aanbevoolen, tracht haar alle genoeghen te geeven.[27]

[28] Daarentussen is zijn, gelijk ook mijn dienstigh verzoek, dat U.E.[28]
[29] eens gelieve te spreeken met den Commis van de Financie, Van[29]
[30] Zanten, oom van wijlen onzen neeve Cornelis van der Meer z.G.

* Origineel. UBA II C 13.187.
Dat. het hs. heeft 1644; vergelijking van de inhoud met *1235* en *1236* toont aan, dat het 1645 moet zijn.

[31] omme ujt hem te verstaan, hoe de weduwe onze nicht van der[31]
[32] Meer noch een' goede somme van penningen ten achteren is aan
[33] Mê Vrouwe de Graavinne voorzeidt: ende dienvolghens haar'
[34] Ex[e] onderdienstlijk te bidden, dat haare Ex[e] gelieve gedient te zijn[34]
[35] met te koomen tot vereffening van rekeninge met den voorzeiden
[36] Van Zanten ujt naame onzer voorzeide nichte, zonder dat haar[36]
[37] noodigh zij daaromme eenighe moejte van proces te draaghen. 'T
[38] welk ons tot eeuwighen dienst haarer Ex[e] zal verplichten. Den[38]
[39] ingeslooten bid ik U. Eed. Gestr. weeder te doen bestellen op
[40] Rotterdam, ende blijf,

[41] Heere Neeve,

[42] U. Eed. Gestr.

[43] Ootmoedighste, onderdaanste

[44] dienaar,

[45] P.C. HÓÓFT.

[44] T'Amsterdam, 9 Ja*n*.

[45] 1644

Een verzoek om voorspraak bij de Amsterdamse vroedschap, opdat er door Holland een pensioen toegekend worde aan de weduwe van gr. Willem van Nassau (*1221*), dat Huygens namens de Prins op 10 jan. doet (*1237*), brengt v.W. al op 6 jan. ter sprake. - Hooft verbindt aan zijn toestemmend antwoord het verzoek, iets te doen voor inning van de vordering die zijn nicht Anna Tholinx, weduwe van de secretaris van gr. Willem, op de gravin heeft.

Eindnoten:

7 *die:* die stoffe.
9 de bescheidenheidsformule is ditmaal, dat Hooft niet eens hoeft te proberen, vorm en inhoud van v. W.'s brief te evenaren.
10 over ‘de zaak haarer Ex[e] van Nassau’ zegt Worp: ‘het gold een aanvrage van een pensioen van *f* 4000, die zij reeds in 1642 bij de S.G. had ingediend’ (Br. IV blz. 113 n. 7). Zij heeft nu blijkbaar de Staten van Holland benaderd, en daar ligt Amsterdam blijkbaar dwars.
11 mijn schoonbroeder Hasselaar: Pieter Pietersz., burgemeester en gedeputeerde ter dagvaart, vandaar dat hij schriftelijk van Den Haag uit zijn ambtgenoten ingelicht heeft, waarop die de zaak in de vroedschap gebracht hebben.
12 *van zelf:* spontaan; *genoegh:* zeer (WNT *genoeg* 1558 3[de] alinea).
voor zijn deel het beste daarin te doen: zijnerzijds (de zaak) zoveel mogelijk te bevorderen.
13 *met der daadt* (bep. bij *beweezen*).
16 *zoo veel te weeghe gebracht, dat:* dit tot stand gebracht, dat.

17 *het stuk:* het geval, misschien: de brief.
18 *voorgedraaghen:* voorgesteld; *zoo verre verworpen:* met zo grote felheid verworpen.
19 *aanstending:* aandringen.
21 *daartoe...verstaan:* dit niet goed hebben kunnen keuren.
22 *voorvallen:* komen.
23 *zijn' E.:* burgemeester Pieter Hasselaer.
24 *bijbrengen:* aanwenden.
25 *zoo ten aanzien van de zelve, als van zijne Hoogheit:* met het (eerbiedige) oog op haar en op Z.H.
26 *leeden van Holland:* de ridderschap en de 18 steden die in de Staten van Holland hun stem uitbrachten.
27 *genoeghen:* voldoening.
28 *Daarentussen:* Intussen; *zijn* (P. Hasselaer's) *dienstelijk verzoek*.
29 de Financie was het kantoor van de Financiën van Holland en West-Friesland. Het ressorteerde onder Gedeputeerde Raden en bestond uit een commies (later twee, tenslotte drie) en enkele boekhouders en klerken. Vgl. voor de commies G. van Zanten *490, 491, 496, 498, 501*.
31 *hoe:* dat; de weduwe: Anna Tholinx, wier oom ook Hasselaer was en wier man C. van der Meer secretaris van gr. Willem van Nassau geweest was.
34 *onderdienstlijk:* onderdanig.
36 *haar:* de gravin: de nicht zou haar anders de last van een proces aandoen.
38 *Den ingeslooten:* een tweede brief aan Leonora.

1237 *Mijn Heere Mijn Heere P.C. Hooft, Drost van Muijden, Baillieu van Goijland etc Tot Amsterdam.*

*

[1] Mijn Heer;

[2] Ick en kan niet ontgaen U.E. te bemoeijen met een' Boodschapp,[2]
[3] die over soo veel schijven loopt, dat ickse met moeijte naer telle.[3]
[4] S. Hooch[t] is mijn Meester, de Weduw-vrouw van wijlen Graef[4]
[5] Wilhem van Nassau s. Hooch[ts] goede nicht ende vriendinne; U.E.[5]
[6] naerverwant vanden Heere Wachtmeester Hasselaer, dese in wel-[6]
[7] verdient aensien bijde overicheid van Amsterdam, dese laeste tot[7]
[8] noch toe wat afkeerigh van 'tversoeck bij welgem[te] Gravinne tot[8]
[9] voorgaende vergaderinghen van Holland gedaen, bij de naestaen-[9]
[10] staende te verniewen, mits sij de genegenth[t] van ettelicke voorneme[10]
[11] leden heeft bekuijpt. Dus werd ick gelast U.E. te bidden, voorn[n] H[e11]
[12] Hasselaer daer henen te beredenen, dat hem gelieve gem[ter12]
[13] Overheids gemoederen ten voordeele vande Gravinne te verkneden,
[14] soo dat sij sich met eenen versekeren moghe vande Noordhol-[14]
[15] landsche stemmen, die geern napijpen wat Amsterdam haer[15]
[16] voorsinght. Als ick van last spreke, gelieve U.E. te gedencken, dat
[17] ick maer eenen Meester inde wereld hebbe, die mij daerneffens
[18] bevolen heeft, U.E. te doen verstaen dat hij dese tuschenspraeck[18]
[19] tot een besonder welgevallen sal duijden, ende tegens U.E. mitsga-[19]
[20] ders den H[e] Hasselaer vollveerdigh zijn te verschulden. Ick duchte
[21] oft U.E. de moeijte in sijne swackheid te lastigh vallen mocht, sed[21]
[22] habe negotium pro solatio, soo mij dunckt van Tiberius geschreven[22]
[23] staet. Besigheid is geen quaed behulp tegens slepende qualen. Ick[23]
[24] hope U.E. dese haest te boven sal stijgen met het rijsen vande[24]
[25] sonne, ende bidder God soo ernstelick om, als ick oprechte*l* ben,[25]

[26] Mijn' Heer.

[27] U.E. ootmoed[e] dienaer

[28] C Huijgens.

[28] Haghe. 10[en] Jan. 1645.

Huygens vraagt Hooft, niet zijn zwager, de burgemeester Pieter Hasselaer, te benaderen (zoals hij al gedaan had) maar diens broer Dirk, die in 1635 hun halfbroer

* Origineel. UBL. Pap. 2.

Nicolaes was opgevolgd als kapitein-majoor van het krijgsvolk in Amsterdam. Blijkbaar slaat Huygens zijn invloed hoog aan.

Eindnoten:

2 *Ick...met:* Ik kan er niet aan ontkomen, u lastig te vallen met.
3 *naer telle:* natel, tellend naga.
4 *de...Nassau*, vgl. *1221, 1236*.
5 *goede:* gunstig maar overigens betekenisloos epitheton, nog bij 'gemeente' e.d. en, wat familieleden betreft, alleen nog bij ouders en grootouders, vgl. 'als mijn goede vader dat had mogen beleven!'; *U.E.* (*is*).
6 *naerverwant...Hasselaer:* Dirck Pietersz., 1581-1645; wachtmeester is hetzelfde als majoor (vgl. H. Bontemantel, *De regeeringe van Amsterdam*, uitg. G.W. Kernkamp, Werken Hist. Gen. 3e serie no. 7 en 8, 's-Gravenhage 1897, I, 215).
7 *overicheit:* overheid.
8 *welgemelte:* (de) geëerde, loffelijke? Vgl. *1210; tot...gedaen:* aan...gericht.
9 *van Holland:* van de Staten van Holland.
bij...verniewen: dat op de komende vergadering kan herhaald worden, opnieuw gedaan kan worden.
10 *mits:* aangezien; *genegentheit:* goede gezindheid, steun; *ettelicke:* een aantal.
11 *bekuijpt:* (door list) van te voren voor zich gewonnen (WNT *bekuipen* (II) 1646).
12 *daer...beredenen:* ertoe over te halen, te bepraten.
gemter...verkneden: de gemoederen van de voornoemde overheid (van Amsterdam) ten gunste van de gravin te stemmen (eigenlijk: om te vormen).
14 *met eenen:* meteen, tegelijk; *sich versekeren:* zeker zijn.
de Noordhollandsche stemmen: van de andere Noordhollandse leden van de Staten van Holland.
15 *last:* bevel, opdracht.
18 *tuschenspraeck:* bemiddeling (Mnl. Wdb. *tusschensprake* 779).
19 *tot...duijden:* zeer op prijs zal stellen (als hem zeer welgevallig zal opvatten); *en...verschulden:* en dat hij zeer gaarne bereid zal zijn deze aan UEn de Heer Hasselaer te vergelden (Mnl. Wdb. *verschulden* 2387).
21 *in...swackheid:* Hooft was najaar 1644 lange tijd ziek. Vgl. Br. IV nr 3843, W. IV p. 5 n., *Voetmaet*2 47; *1230, 1241*; 7 jan. 1645 schrijft hij aan Wickevoort dat hij de laatste tijd geen koorts gemerkt heeft (*1235, 1236*).
sed...solatio: maar zie de bezigheid als vertroosting, naar Tacitus, *Annales* 4, 13, 1; vgl. *1025* r. 41.
22 *soo mij dunckt:* zoals, dunkt mij.
23 *behulp:* remedie, hulpmiddel.
24 *met...sonne:* in het naderende voorjaar.
25 *soo:* even.

1238 (*C. Huygens aan C. Barlaeus.*)

*

....

[1] Praestantissimae matronae Hoofdiae, cuius humanitati quantum
[2] debeam, tute testari potes, visum est inscribere pietatis nostrae
[3] hasce quasi quasdam ερευγας, sive flammulas mavis aut scintillas,[3]
[4] quarum obiter mentionem feci, cum ab eremitis Pasgeldanis
[5] rediremus. Postulo autem, nisi grave est, tenuitatem nostram totâ
[6] existimatione tuâ denuo ut suffulcias, et hoc volumen, scilicet, quod
[7] grave non est, de manu amica tradas in utrique amicissimam.
[8] Summa est. Munus nostrum ornato verbis quantum pote. Quod si
[9] cui non indignum censebitur quod lucem videat, ουκ ενισταμαι[9]
[10] quominus committatur Blauiorum augusto characteri.

[11] ....

[12] Hagae Com. XII Jan. 1645

VERTALING

... Aan de treffelijke edelvrouwe Hooft - hoeveel ik haar gastvrijheid heb te danken, kunt, indien iemand, gij getuigen - heeft het mij goedgedocht op te dragen van onzen christenzin deze om zo te zeggen zoiets als ‘eructaties’, wilt ge liever, vlammekes of vonkskens, waarvan ik terloops gewag heb gemaakt, toen we van de kluizenaarsters van Pasgeld op terugreis waren. En nu verlang ik, tenzij u dit zwaar valt, dat ge mijn geringheid met geheel die faam van u opnieuw onderschraagt en dit bundeltje, dat ongetwijfeld niet zwaar weegt, uit vriendenhand overgeeft in een hand ons beiden zeer bevriend. Dit is het hoofdpunt. Aan mijn geschenk moet ge glans bijzetten door uw woorden, zoveel in uw vermogen ligt. En zo het door dezen of genen niet onwaardig zal worden geacht, het licht te zien, mijnerzijds *nil obstat*[*], dat het worde toevertrouwd aan het voorname lettertype van de Blaeu's

....

's-Gravenhage, 12 januari 1645.

Eindnoten:

3 ερευγη niet in Liddell and Scott. Huygens vormt het in reminiscentie aan Psalm 44, 2 in de Septuaginta: εξηρευξατο η καρδια μου λογον αγαθον (Stat. vert. Psalm 45, 2 Mijn herte geeft een goede reden op; Vulg. 44, 2 *eructavit cor meum verbum bonum*), waar εξ-ερευγομαι

* Origineel. KB XLIV 371.
* verzet zich niets ertegen.

(*eructare*) eigenlijk oprispen betekent. Vele christelijke schrijvers gebruiken met het voorbeeld van dezen psalm voor ogen het beeld van het ‘oprispen’ van woorden.

9 ουκ ενισταμαι: ik verzet mij er niet tegen.

1239 *Aen den Ridder Hu<i>ghens, Heer van Zuilichem &c.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] De boodschap, mij vertrouwt bij U. Eed. gestr. schrijven van den[2]
[3] tienden deezer, 't welk mij niet voor den elfden in den aavondt ter
[4] handt quam, heb ik betracht met eenen ijver zoo groot als de eere[4]
[5] is, die mij daaraan geschiedt dat zijn H[t] zich gewaardight mijne
[6] geringheit goedt te kennen tot eenighen haaren dienst. Mijn Neef[6]
[7] de Wachtm[r] heeft met bewijs van zonderlinge gewilligheit den[7]
[8] last aangenoomen, en daatlijk begost zich daarin met alle vlijtigheit[8]
[9] te quijten. Ik zelf ook, denkende niet te misdoen met den eenen en[9]
[10] den andren vertrouwden vriendt aan te spreeken, heb ujt eenen
[11] oudburgherm[r] verstaan dat het raadzaam waare te verzoeken
[12] (gelijk ik doe bij een' brief neevens deezen) op mijnen schoon-[12]
[13] broeder den burgherm[r] Hasselaar, die althans ter daghvaart is, dat[13]
[14] hem gelieve aan zijne amptgenooten te schrijven, ten einde de
[15] vroedschap, oover de zaak van Mê Vrouw de Graavinne van
[16] Nassau, ten tweeden maale vergaadert warde. Daarentussen,
[17] gemerkt van wat gevolgh de voorstemmen in een' zaameninge[17]
[18] zijn, ende dat de H. Schout Grootenhujs (bij onvermoghenheit[18]
[19] van andren ujt ouderdoom) gemeinlijk d'eerste is in 't ujten zijns[19]
[20] gevoelens op den voorstel van Burghermeesteren; zoo geef ik U.[20]
[21] Ed. gestr. te bedenken, oft een letterken van U. Eed. gestr. aan hem,[21]
[22] die noch maaghschap met haar van weeghe zijner eerste hujsvrouwe[22]
[23] reekent, niet wel goede vrucht konde doen. Ik zoude mijnen[23]
[24] Neeven Burgherm[r] de Graaf en Scheepen Coq geirne de billijkheit
[25] der voorzeide zaake ingescherpt, ende de weldaaden erinnert[25]
[26] hebben waardoor zij aan Z.H. altijds moeten verbonden blijven:[26]
[27] maar alzoo zij meede naa den Haaghe gereist zijn, kan nocht ik bij
[28] hen, nocht ijemant hunner hier in de Vroedschap ijet goeds ujt-
[29] werken. Indien U. Eed. Gestr. geneeghen is te weeten, wat voor
[30] deezen in dit stuk door mijnen gemelden schoonbroeder den
[31] burgherm[r] Hasselaar gedaan is; mijn' heer ende Neef van Wikke-
[32] voort zal U. Eed. dies kunnen berichting geeven: gelijk ook van[32]
[33] den staat mijner gezontheit. Want de tijdt verbiedt mij ijets meer
[34] te zeggen, dan dat ik niet alleenlijk in 't beneirstighen van bood-[34]
[35] schappen die ujt zoo hoogh eenen naame koomen, maar in degeene
[36] die U. Ed. in 't bezonder betreffen, hoop te betoonen, dat ik ben

* Minuut. UBA II C 11.612. - Afschr. UBL. Pap. 13.

[37] om altijds te blijven,

[38] Mijn' Heere,

[39] U. Eed. Gestr.

[40] Onderdaanste, ootmoedighste

[41] dienaar,

[42] P.C. HÓÓFT.

[41] T'Amsterdam, 13^{en} in

[42] Louwmaant, 1645.

Hooft's antwoord is een vervolg op *1236* aan v. Wickevoort. Pieter Hasselaer moet nu de tweede bespreking van het pensioen in de vroedschap doorzetten, die door zijn ambtgenoten, de burgemeesters dus, geweigerd is. Dirk is ook tot actie gepord. Een lettertje aan dr. J. ten Grotenhuis zou ook geen kwaad kunnen. Huygens kan nog nader verwittigd worden door v. Wickevoort.

Eindnoten:

2 *vertrouwt:* toevertrouwd.
4 *betracht:* behartigd, trachten te volvoeren.
ijver: toewijding.
6 *goedt...dienst:* goed te achten voor een dienst aan haar (hem).
Mijn...Wachtmeester: Zie *1237*. Waarom Hooft hem neef noemt is niet duidelijk, vgl. UdM 65. Dirk Pietersz. Hasselaer was een halfbroer van Nicolaes, zwager van Hooft. Leendertz vermoedt dat de Hasselaers, met wie Hooft steeds zeer bevriend is geweest, reeds eerder familie van hem waren, ‘maar hoe de verwantschap was, heb ik nog niet gevonden’ (L.).
7 *met...gewilligheit:* met betoon van bijzondere gedienstigheid.
8 *en daatlijk begost:* (en heeft enz.) en is dadelijk begonnen.
zich...quijten: zich daarvoor (...) in te spannen, alles te doen wat hij kan.
9 *den eenen en den anderen:* enkele (vertrouwde vrienden).
12 *gelijk...deezen:* zoals ik doe door een brief tegelijk met deze (niet bekend); *op:* aan.
13 *althans:* thans (versterkend *al*); *ter daghvaart:* naar de vergadering van de Staten (van Holland).
17 *gemerkt...zijn:* in aanmerking genomen van welk een betekenis de voorstemmen (het eerst uitgebrachte stemmen) in een vergadering zijn.
18 *de...Grootenhujs:* Dr. Jan ten Grootenhuis (1573-1646), vgl. *49*, sedert 1621 hoofdschout van Amsterdam.
bij...ouderdoom: door onvermogen van anderen tengevolge van ouderdom.
19 *gemeinlijk:* gewoonlijk.
20 *den voorstel:* (datief van *het voorstel*).
21 *te bedenken:* in overweging.
22 *die...reekent:* die zich nog met u verwant acht enz. (Er is een verre verwantschap met Huygens, niet door het eerste, maar door het tweede huwelijk van Ten Grootenhuis, met Anna de Vogelaer. De grootmoeders van Anna en Constantijn waren zusters. Zie de geslachtslijst van de fam. Huygens in *Dagboek*, uitg. Unger.)

23 mijnen...Coq: zie Cornelis de Graeff tweemaal, F. Banning Cocq eenmaal in het stamboomdeel-Hooft (dl. I 892), sub BA.
25 *erinnert:* in herinnering gebracht.
26 *verbonden:* verplicht.
32 *berichting:* inlichting.
34 *beneirstighen:* ijverig volvoeren.

1240 *Mijn Heer Mijn Heer Hooft drost van Muyden op de keijsers gracht Tot Amsterdam*

*
port

[1] Mijn Heer Hooft ---

[2] siet hier metter haest beantwoort UE staetlyck swijgen ende[2]
[3] ons Vastaerts revelkal. Ick meen hy my Dees vuyle dranck toe[3]
[4] sendt om UE daer mede te genesen Dochten schaet niet alst UE[4]
[5] maer baet doet

[6] laghter maer eens om en schudt de kors van u lever het is genoech[6]
[7] aen Ue vrindinne[7]

[8] Tesselschade Roemers

23 november 1644 meldt Barlaeus aan Joachim van Wickevoort, dat Tesselschade hem in Alkmaar genodigd en tevens zijn oordeel over de Katholieke kerk gevraagd heeft (*1228*). Zij had in haar brief de woorden gebruikt ‘een ieder kerck-kint kent sijn vader, soo het seyt, maer dat sijn vaeder en moeder kent, en is er niet qualijck aen’ - deze vermelding van de ‘moederkerk’ komt in de volgende polemiek telkens op de voorgrond. De vraag bereikt ook Huygens. Die antwoordt op 14 december met een hatelijk geformuleerde *Wedervraegh*, beginnende ‘Tkind dat sijn' Moeder kent’ en weldra belandende bij onoorspronkelijke invectieven tegen de Katholieke kerk (W.IV,38), desgewenst door Barlaeus mee te ondertekenen. 17 januari 1645 schrijft Barlaeus aan Huygens, dat Tesselschade zijn vers aan Hooft gestuurd heeft (*1241*). Vandaar de plaatsing van *1240* kort voor 17 januari 1645.

Kort hierna schrijft Tesselschade eindelijk aan Huygens. Deze noemt haar brief, in de zijne aan Barlaeus van 25 januari, zo duister, dat hij er een dictionaire bij nodig dacht te hebben. Zij schijnt vinnig geschreven en Huygens van politiek opportunisme in religiosis beschuldigd te hebben, want hij antwoordt met het verontwaardigde sonnet ‘Mijn tong en was noijt veil’ van 22 januari (W.IV, 25), maar vraagt haar ook te logeren en zendt haar zijn *Heilige Dagen*, begeleid door een waardig polemisch gedicht in grote stijl: *Aen Ioff*[w] *Tessel-*

* Origineel. KA CLXXIa[c] 8.
Dat. kort voor 17 januari 1645.

schade Visscher, met mijn' Heilighe Daghen (W.IV, 31). Dit draagt de datum 3 februari; op 27 februari dicht hij op onbegrijpelijk veel lager niveau *Tesselscha boven mijn slaep-camer*, zie *1258* en *1266*.

Van een vroegere discussie getuigt Huygens' *Aen Barlaeus voor mijn' rouwe bestraffing over Tesselschades miss-geloove* (W.III, 180).

Eindnoten:

2 *UE staetlyck swijgen:* Hooft hield zich buiten deze polemiek, ofschoon hij Tesselschade mondeling kennis placht te geven van zijn standpunt, en c.q. zijn kritiek. In een principieel debat met Huygens wilde hij zeker tot geen prijs verzeild raken; *staetlijck:* plechtig (ironisch, als de hele brief).
3 Vastaert = Constans, voor Constantijn; *revelkal:* kletspraat; *vuyle:* smerige.
4 *genesen:* van zijn zwijgen? *Dochten...niet:* Maar het schaadt niet.
6 *de kors:* de vierdendaagse koorts: die genezing is Tesselschade liever. Lachen deed de lever schudden en daarvan heette een genezende invloed uit te gaan.
7 *aen:* voor, naar de zin van.

1241 (*C. Barlaeus aan C. Huygens*).

*

....

[1] Non respondet tibi, verum apographum responsi tui ad quaestio-
[2] nem sacram misit ad Satrapam, ut amariore hac potione quartanae
[3] suae mederetur. Etenim solitus est Satrapa vomicas Pontificias
[4] acriore apud illam scalpello pertundere et sale non fatuo perfricare.
....

[5] Dies tuos sacros, opus divinissimum, tradidi in manus Hoofdiae,
[6] quae summa veneratione illos excepit; praesentibus Consule
[7] vander Meyde, Parrio Satrapae genero, Schuylio et Ryckartio
[8] Hoofdiae affinibus, qui ilicet omnes in chartas tuas involarunt. Illa
[9] verecundo rubore pingebatur, cum acciperet grande hoc Christiani
[10] affectus pignus.
....

[11] Amstelod. XVII Jan. A^{o} MDCXLV.

VERTALING

....
Antwoord geeft ze u niet, maar een afschrift van uw antwoord op de godsdienstvraag heeft ze naar de Drost gezonden, opdat deze met dit nogal bittere drankje zijn vierdedaagse zou genezen. Immers de Drost had de gewoonte de paapse etterbuilen met een vrij scherp lancet bij haar door te steken en met een zout dat allesbehalve smaakloos was, in te wrijven.
....
Uw *Heilighe Daghen*, van God ingegeven werk, heb ik overgegeven in handen van Vrouwe Hooft, die met de hoogste eerbiedenis deze heeft aanvaard in presentie van burgemeester Van der Meijde, Van de Perre, 's drosten schoonzoon, Schuijl en Rijckaert, van Vrouwe Hooft beide aangetrouwde familie, die aanstonds allen op uw bladzijden zijn toegevlogen. Zij schroomvallig blozend kleurde, toen zij ontving dit indrukwekkend pand van Christusliefde.
....

Amsterdam, 17 januari 1645.

* UBL. Hug. 37.163.

1242 *Amplissimo clarissimoque Viro D. Casparo Barlaeo Amsterdam Joachimus Vicofortius S.P.D.*

*

....

[1] Gaudeo plurimum Nobiliss. Hoofdium melius se habere, sed
[2] dissimulare non possum indignationem nostram conceptam ex
[3] uxoris suae exiguo in nos adfectu; qui inde liquet, quod Roterodamo
[4] Amstelodamum proficiscens, Hagam quae in itinere est, transire,
[5] aut ad nos divertere noluerit. Sic et nos aliquando adversam Fossae
[6] Imperialis ripam legemus, ubi Harlemum eundum erit. - (...) D.
[7] Satrapa magnopere devincet Principem curâ quam suscipit in
[8] gratiam Comitis Nassoviae.

....

[9] Dabam Hagae Comitis,

[10] XXIII Ian. CIↃIↃ CXLV.

VERTALING

....

Ik ben bijzonder verheugd, dat de Hoogedele Hooft er beter aan toe is; maar ik kan niet verhelen de verontwaardiging, die zich van ons meester heeft gemaakt tengevolge van zijn vrouws geringe genegenheid voor ons; welke daaruit evident is, dat zij van Rotterdam naar Amsterdam op reis, niet door Den Haag heeft willen gaan, dat toch op de route ligt, anders gezegd, dat zij bij ons logeren niet heeft gewild. Zo zullen ook wij te zijner tijd eens aan de overzijde langs den Keizersgrachtwal heenstrijken, wanneer de tocht naar Haarlem moet gaan. ... De Heer Drossaard zal den Prins grotelijks verplichten door de zorg, die hij op zich neemt ter wille van de Gravin van Nassau.

....

's-Gravenhage 23 januari 1645.

* UBL. Pap. 2.

1243 (*C. Huygens aan C. Barlaeus*.)

*

[1] Quid mihi cum Pasgeldio intercesserit, ab eo tempore, quo
[2] gynaeceum illud una lustravimus, doleo tibi apparere non posse[2]
[3] genuina phrasi. Enimvero Gallice provocato eisdem armis[3]
[4] pugnandum fuit. Breviter, rem cum virgine rursus habui, Osmalia[4]
[5] puta, quam inter praestantissimas sorores eminere aiunt, quibus[5]
[6] propius innotuit, quantum lenta solent, caet. Adhibe Hoofdium
[7] interpretem; haec sunt, quibus invitandus ad ridendum videbatur.
[8] Caeterorum, ut soles, ipse te benignum lectorem praesta.
....

[9] Hagae Com., XXV Ian. 45.

VERTALING

Welke betrekking er tussen mij en Huize Pasgeld heeft bestaan van dien tijd af, waarop wij die kemenade tezamen hebben bezocht, het spijt mij, dat dit u niet duidelijk kan blijken uit de aangeboren dictie. Immers in het Frans ten wedstrijd uitgedaagd heb ik met dezelfde wapenen moeten strijden. Kortom, ik heb met een maagd al wederom de degen gekruist, met Osmael, stel u voor! die, zo zeggen ze, onder de treffelijke zusteren nog uitblinkt, want aan deze is van naderbij bewaarheid: *Zo als naast lenige lijsterbes hoog zich verheffen cypressen*, enz. Raadpleeg Hooft als tolk; dit zijn dingen, waardoor hij moest worden opgewekt tot lachen, zo het scheen. De rest, betoon u daarvan naar uw gewoonte een welwillend lezer.
....

's-Gravenhage, 25 Januari 1645.

Eindnoten:

2 zie *1238*.
3 *genuina phrasi:* een verslag in 't Nederlands.
4 Vgl. *1165*.
5 Vergilius, *Ecloga 1*, 25. Aan te vullen: zo hoog verheft zich naast andere steden, hoe prachtig ook, Rome.

* Origineel. KB XLIV. 373.

1244 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt ende Resident van haar' Hoogheit van Hessen, in de nieuwe Houtstraat, naast het Hujs van Haarlem, In Den Haaghe.*

*

(*v. Wickev.*: 7 feb[r] 1645 M. Hooft.)
L.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Dit is een ujtstorting van zeekre blijdschap in de schoot Uwer Eed.
[3] Gestrengheit, die (zoo wij vertrouwen) de zelve niet op d'aarde zal
[4] laaten vallen, zonder haar deel daaraan te genieten. Onze dochter
[5] van der Mejde is, door de genaade Godes, op den 2[en] deezer maant,
[6] verlost van een jonge dochter, ontrent elf uuren in der nacht. De
[7] tijding kreeghen wij t'Amsterdam, op den 4[en] naamlijk eergister
[8] naa den middagh, ende hebben ons diesweeghe, zulx herwaarts[8]
[9] gespoejt, dat wij 't hier op gisteraavondt, ontrent zeevenen[9]
[10] aanbraghten; vindende zoo moeder als vrucht in gewenschte
[11] gesteltenis naar den tijdt. De pleghtigheit van den doop, waaroover[11]
[12] ik te staan heb, zal mij een' dagh oft drie verplichten hier te blijven.
[13] Ende zoo ik, oft mijn schoonzoon daarentussen moghten goedt[13]
[14] weezen om U. Eed. gestr. eenighen dienst te doen, 't zal ons een
[15] tweede vreughde zijn, te mooghen vereert worden, met de
[16] gebooden van U. Eed. Gestr. aan de Welke samt aan Mê Vrouwe
[17] U. Eed. Gestr. waarde helfte, die wij, bij U. Eed. oorlof de handt
[18] ootmoedelijk kussen, zich in gunste op <'t> hartlijkste beveelen
[19] de moeder, de grootmoeder, de vaader van de nieuwgeboore
[20] dochter, ende,

[21] Mijn' Heere ende Neeve,

[22] U. Eed. Gestr.

[23] Onderdaanste, ootmoedighste

[24] dienaar ende Neef,

[25] P.C. HÓÓFT.

[24] Te Rotterdam, vj[en] Feb.

[25] 1645.

* Origineel. UBA II C 13.222.

Bericht over de geboorte van Constantia van der Meijden.

Eindnoten:

8 *zulx:* dermate, zo snel.
9 *het aanbrengen tot:* de reis volbrengen tot.
11 *naar den tijdt:* het tijdstip in aanmerking genomen.
over de doop staan: doopvader zijn.
13 *goedt weezen om:* bruikbaar zijn om (WNT *goed* (*I*) 307 3).

1245 (*C. Goddaeus aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Injuriam feci humanitati et comitati tuae, quod jamdudum nihil ad
[2] te literarum dedi: Cum verò semel silere coeperam, perrexi
[3] hactenus ultrò, planè ut illi, quibus res timida aut turbida est domi,[3]
[4] pergunt turbare usque. Accedebat verecundia mea antiqua,
[5] agnatum tenuibus malum, quae me tantum depressit, quantum tua
[6] frons olim excitare poterat. Vicit tamen affectus in me tuus, et
[7] immerita benevolentia, quae me ad scribendum denuò impulit, ut
[8] negligentiae meae culpam apud te simul accusarem et deprecarer,
[9] ne facem illam tàm gloriosae tuae amicitiae mea culpa extinguerem
[10] et memoriam obliterarem. Non enim sum nescius, hanc meae
[11] venerationis partem solam esse, qua te prosequi possim. Quare
[12] officiosa fortassis importunitate peccare volui, quàm amplius
[13] silere, postquàm me semel in censum cultorum tuorum referre non
[14] es dedignatus. Et quomodo silerem apud te? qui munificentia tua
[15] me toties compellas, quoties augustam tuam Historiam aliaque
[16] scripta volvo ac revolvo, plena nervorum et spiritus, in quibus
[17] nihil humile, nihil abjectum; sed omnia sublimia, solida, grandia,
[18] verbis et sententijs; absque ullo tumore, et (:quod rarum est:)
[19] affectatione. Me sanè plurimum delectant, levantque tristem soli-
[20] tudinem, quacum in his desertis Velaviae regionibus colluctor:
[21] in quibus (: ut cum gratia popularium meorum dicam:) nihil
[22] invenias Gratiarum, sed cum senticetis et ericetis pleraque horrida
[23] et aspera; ut parum absit, si coelum excipias, quin Hollandia nobis
[24] sit quasi Tibur, et hic tractus Sardinia. Ne tamen somno aut[24]
[25] lethargo opprimar, facit subinde consuetudo et familiaritas hujus του γραμματοφορου, D. Francisci Martinij, collegae mei vicini et
[26] intimi, amatoris tui summi et aestimatoris, qui te non aliunde quam
[27] ex scriptis tuis novit absentem: quem si parte aliqua praesentiae
[28] dignari velis, erit, unde novo nomine tibi sim obstrictus: Non enim
[30] dubium est, quin duobus sis gratificaturus in uno. Vale Vir
[31] Magnifice, meque, ut coepisti, benevolentia tua complecti perge.
[32] Clarissimo D. Barlaeo officiosissimam à me salutem. Dabam in
[33] Vaessen, A^{o} MCDCXLV. V. Id. Febr.

[34] Tuae Nobiliss^{mae} Magnificentiae

[35] studiosiss^{s} et observantiss^{s}

[36] Conradus Goddaeus,

[37] Orator Ecclesiasticus

* Origineel. UBL. Pap. 2.
Dat. 19 feb. 1645 n.s.

[38] in Vaessen.

VERTALING

Onrecht heb ik bedreven aan uw liefderijkheid en uw minzaamheid, doordat ik lang al geen letter schrift u heb gezonden. Maar ja, toen ik eenmaal begonnen was, het zwijgen te bewaren, ben ik, tot op dit ogenblik, in hetzelfde spoor verdergegaan, geheel en al zoals die lieden, bij wie thuis de zaak er hachelijk en chaotisch voorstaat, almaar verdergaan, chaos te scheppen. Daar kwam bij die archaïsche schroomvalligheid van mij, een kwaad aan armoedzaaiers aangeboren, die mij even diep den put inhielp als uw onbeschroomdheid eenmaal haar had kunnen opbeuren. Toch zegevierde de genegenheid van u voor mij en de onverdiende welwillendheid, die mij tot schrijven opnieuw heeft aangezet, om van mijn nalatigheid het schuldig karakter ten overstaan van u tegelijk te laken en er verschoning voor te vragen, opdat ik niet die vlaswiek van uw zo roemvolle vriendschap door mijn schuld zou uitdoven en de heugenis eraan uit de herinnering wissen. Want ik ben mij zeer wel bewust, dat deze inbreng van mijn eerbiedigheid het enige is, waarmede ik u kan tegemoet treden. Daarom heb ik met de dienstvaardigheid van wellicht lastigen hinder willen zondigen liever dan nog langer het zwijgen te bewaren, nu ge eenmaal mij in de lijst van uw vereerders op te nemen niet beneden u hebt geacht. En hoe zoude ik het zwijgen hebben bewaard ten overstaan van u? die door uw milddadigheid mij evenzovele malen verwijtend toespreekt als ik die majestueuze Historie van UEn mede andere geschriften opsla en wederom opsla, vol gespierdheid en geestkracht, waarin niets verachtelijk, niets onrein, maar alles hoog, massief, volwassen in woorden en uitspraken, zonder enige gezwollenheid of - wat zeldzaam is - gezochtheid. Mij tenminste boeien ze bijzonder; zij geven soelaas in de sombere eenzaamheid, waarmede ik in deze verlaten oorden van de Veluwe te worstelen heb, waar ge - met permissie van mijn gouwgenoten - niets zult vinden van de Gratiën, maar met doornstruweel en heidestruiken het meeste ruigbegroeid en ruw, zodat het er niet ver vandaan is, wanneer ge het klimaat uitschakelt, of Holland geldt voor ons als een Tivoli en dit gewest als een bijster Sardinië. Dat ik echter niet door slaap of doffe lethargie word overmand, bewerkt van tijd tot tijd de omgang en ververtrouwdheid met onzen huidigen *postillon*, Ds. Franciscus Martinius, mijn naasten collega en boezemvriend, een groot vereerder en bewonderaar van u, die u niet van elders dan uit uw geschriften, bij verstek, kent; als ge dezen met enig delen in uw tegenwoordigheid wilt verwaardigen, zal er grond zijn, waarom ik met een nieuwe post bij u in het krijt kom te staan; want het is aan geen twijfel onderhevig, of aan twee zult ge een dienst bewijzen in den enen. Vaarwel, Schitterende Man, en ga voort mij, gelijk ge zijt begonnen, met uw welwillendheid te omringen. Aan den Doorluchten Heer Van Baerle de meest beleefde groeten van mijnentwege.

Geschreven te Vaassen in het jaar 1645, 9 februari.
Aan uw Hoogedelen Luister volkomen
toegedaan en toegewijd
Koenraad Goddaeus,
Woordvoerder der Kerk
in Vaassen.

Eindnoten:

3 Plautus, *Mostelaria* 1052-1053.

24 Tibur (Tivoli), stad in Latium, om schone ligging en gezond klimaat een geliefkoosd verblijf van rijke Romeinen.
Sardinia, ballingsoord van Seneca, in *Consolatio ad Helviam* 7, 9 beschreven als een *aridum et spinosum saxum*, een droge, doornige rots.

1246 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Raadt ende Resident van haare Hoogheit van Hessen, in de Nieuwe Houtstraat, In Den Haaghe.*

*
(*v. Wickev.*: 21 feb 1645 M. Hooft.)
Hierbij een zak van een baerenhujdt.
L.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Ik blijf U. Eed. Gestr. grooten dank schuldigh, niet alleenlijk voor
[3] 't goedt onthaal, dat ik t'haaren hujze, maar ook voor 't geen ik op[3]
[4] de rejze genooten heb, door de leening van den baarenzak, die[4]
[5] hierbij te rugge keert. Bij den ingeslooten verwittigh ik den Heer
[6] van Zujlichem, van 't geen hier is omgegaan in de zaake van Mê
[7] Vrouwe de Graavinne van Nassau. Mij is leedt dat dezelve zaak niet
[8] zulx is ujtgevallen als ik wel gehoopt had: ende zal lief zijn dat[8]
[9] U. Eed. gestr. daarom niet laate, mij in andre te werk te stellen,[9]
[10] vereerende met U. Eed. Gestr. gebooden,

[11] Mijn' Heere,

[12] U. Eed. Gestr.

[13] Onderdaansten, ootmoedighsten

[14] dienaar,

[15] P.C. HÓÓFT.

[16] Mê Vrouw U. Eed. waarde helfte zal hier, bij U. Eed. verlof,
[17] mijne handkus, dankzegging, ende ootmoedighe gebiedenis
[18] vinden.

[19] IJlends, t'Amsterdam,

[20] 20 Feb. 1645.

Over het pensioen van de gravin van Nassau.

Eindnoten:

* Origineel. UBA II C 13.223.

3 *t' haaren hujze:* te uwen huize (bij de thuisreis van Rotterdam).
4 *baarenzak:* dit was, ook blijkens andere brieven, een zak van berevel; de variant met *a* niet in het WNT.
8 *ende* (*mij*) *zal lief zijn*.
9 *in andre:* bij andere gelegenheden, in andere aangelegenheden (‘zaak’ uit r. 7).

1247 (*P.C. Hooft aan C. Huygens.*)

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Naa dat mij, op Donderdaghs aavondt, het geluk van U. Eed.
[3] Gestr., zoo ter geheimschrijverije als t'haaren hujze te vinden,[3]
[4] ontstaan was, brak het ook op vrijdaaghs morghen, mits noodigh[4]
[5] aanspreeken van zeekeren Raadsheere, mijnen toeleg van U. Eed.[5]
[6] Gestr. te koomen bedanken voor al de eere en goede siere van haar[6]
[7] genooten, ende haar mijnen geringen dienst aan te bieden. Derhal-
[8] ven is deeze om dien plicht te pleeghen, ende U. Eed. Gestr. met[8]
[9] een te verwittighen van 't geen zich hier in de zaake van Mê Vrouwe
[10] de Graavinne weeduwe van Nassau heeft toegedraaghen. Mijn
[11] schoonbroeder Hasselaar, dan, heeft ejndtlijk ujtgewrocht, dat de[11]
[12] gemelde zaak weeder in de Vroedschap gebracht is: maar (t' zijnen
[13] ende mijnen leedweezen) zonder vrucht; alzoo hij van zijne
[14] meedeburghermeesteren niet naar zijn' wensch werd ingevolght.[14]
[15] Waarover ik geen' andre hoope zie, dan dat, indien d'andre leeden[15]
[16] beeter geneeghenheit tot vernoeghing van haare Genaade toonen,[16]
[17] Amsterdam, om niet alleen den ondank der weigheringe te[17]
[18] draaghen, tot eenighe reklijkheit moghte gebracht worden. Ik[18]
[19] vertrouw, hoewel het mij met het volvoeren deezer zaake die ik[19]
[20] mijnen schoonzoone van der Meide ook hooghlijk heb aanbevoo-[20]
[21] len, ontschooten is, dat U. Eed. gestr. daarom niet laaten zal, in[21]
[22] alle geleeghentheden met de eere haarder gebooden, te erkennen,
[23] Mijn' Heere, voor

[24] U. Eed. Gestr.

[25] Onderdaansten, ootmoedigh-
[26] sten dienaar,

[27] P.C. HÓÓFT.

[26] T'Amsterdam, 20^{en} in

[27] Sprokkelmaant, 1645.

Verslag van de toedracht der ‘zaake’ (het pensioen) van de gravin van Nassau; de Amsterdamse vroedschap heeft in zijn weigering volhard. De enige hoop is, dat Amsterdam dit odium niet zal wensen te dragen als de grote meerderheid van de Staten van Holland toestemt.

* Minuut. UBA II C 11.613. - Afschr. UBL. Pap. 13.

Eindnoten:

3 *ter geheimschrijverije:* op het secretariaat (van de Stadhouder).
4 *ontstaan:* ontgaan; *het:* het geluk. De samentrekking is in zoverre onzuiver, dat dit woord in r. 2 de tegenwoordige betekenis heeft, in r. 4 die van *lot, fortuna*.
mits noodigh aanspreeken van: doordat ik noodzakelijk (...) moest spreken.
5 *Raadsheere:* lid van een der gerechtshoven, de Raad van State of de Rekenkamer; *toeleg:* plan, voornemen.
6 *voor...genooten*, vgl. *1246*.
8 *is...pleeghen:* dient deze brief om die plicht te vervullen.
11 *heeft ejndtlijk ujtgewrocht:* heeft tenslotte bewerkt, bereikt.
14 *ingevolght:* gesteund, bijgestaan (WNT *involgen* 2136).
15 *Waarover:* Weshalve, waarom, zodat.
d'andre leeden (van de staten).
16 *beeter...vernoeghing:* betere gezindheid tot tevredenstelling, genoegdoening.
17 *den ondank:* het verwijt, de schuld (WNT *ondank* 1183).
18 *reklijkheit:* toegefelijkheid, inschikkelijkheid.
19 *het* (...) *ontschooten is:* het (...) niet gelukt (WNT *ontschieten* 1956 7) is.
20 Van der Meijden was Gecommitteerde Raad.
21 *laaten:* nalaten; *in ... Hooft:* bij alle gelegenheden door de eer van uw geboden, mijn Heer, als uw (...) dienaar te beschouwen: P.C. Hooft (WNT *erkennen* 4195).

1248 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt ende Resident van haare Hoogheit van Hessen, in de Nieuwe Houtstraat, In Den Haaghe.*

*
(*v. Wickev.:* 28 feb 1645 M. Hooft.)
L.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Ik hoope dat U. Eed. Gestr. oover acht daaghen, den baerenzak,[2]
[3] neevens mijne dankzegging voor de eere ende goede siere, ge-[3]
[4] nooten bij U. Eed. Gestr., wel zal ontfangen hebben. Nu is deeze[4]
[5] om aan U. Eed. Gestr. te richten het neevensgaande afschrift,
[6] getooghen ujt eenen brief, die, hoewel geschreeven ujt Rotterdam
[7] den 23[en] deezer maant, mij eerst gister ter handt quam. U. Eed. Gestr.
[8] gelieve 't zelve te vertoonen aan Joffr[e] Tesselscha, op dat haare E.,
[9] ziende dat de H. Barlaeus van die waaren is, die ter greepe wegh[9]
[10] gaan, ende daar veele handen naa strekken, zich niet al te kostelijk[10]
[11] houde, maar toetaste oft gaape indien hij haar pap biedt. Maar het
[12] dient verhoolen gehouden voor zijne E. op dat hij zich niet be-
[13] zondighe in ijdele gloorie, ende al te spijtigh warde, als zijnde[13]
[14] begeert van Vidua Regis. Want die naam wordt in het Duitsch van[14]
[15] den brief ujtgedrukt. Dat de gemelde Joffrouw in den Haaghe is,[15]
[16] heb ik ujt zijne E. verstaan; ende heeden ujt zijn gezin, dat hij haar[16]
[17] op eergister gevolght is: wel bujten mijn' gissing, alzoo hij mij[17]
[18] gezeidt had, zich tot de rejze niet te kunnen beleedighen. Ik geev[18]
[19] U. Eed. Gestr. te denken, oft dit rondelijk gehandelt is, teeghens
[20] eenen vriendt, dat zijn' E alzoo ter slujk vertrekt, zonder mij een
[21] woordt daaraf te zeggen: ende oft de min groot is, die zijn' E. zoo
[22] verblindt, dat hij waant te ontvejnzen een' heele Haaghsche rejz.[22]
[23] Wen zijn volk die verzweeghen hadde; zoo zoude de deur der[23]
[24] Doorluchtighe schoole immers daaraf klappen. Deeze dubbelheit[24]
[25] van mij zoo te bedrieghen waare stofs genoegh, voor eenen
[26] Fransman, tot een Duel. Maar ik ben zoo heet niet gebaakert, ende
[27] naader aan den Duitschen kant: zoo dat ik, indien zijn' E. 't
[28] krakkeel aldaar met U. Eed. Gestr. wil afdrinken, daar niet teeghen
[29] heb. Maar daar moest een zwaare beeker op staan: ten minste een

* Origineel. UBA II C 13.224.

[30] roemer, gesneeden van Roemers dochter: op wiens gezontheit de[30]
[31] wijn zoo wel smaaken zal, als op een stuk groene kaaz. Ik dar
[32] vertrouwen, dat haare E. de Heer van Zuilichem, U. Eed. Gestr.
[33] ende al het gezelschap, waaraan ik mij weldienstelijk gebiede,
[34] geen' zwaarigheit zullen vinden, in den pais, tussen zijn' E. ende mij[34]
[35] op die wijze te maaken. Beati pacifici. Zoo U.E.E. niet den heemel[35]
[36] juist, zij zullen 'er ten minste een' vroolijken dagh oft aavondt meê
[37] winnen; ende ik daaraan mijn deel hebben naar den geest. Dus
[38] verre jok: maar dit is ernst, dat ik ben ende blijf,[38]

[39] Mijn' Heere ende Neeve,

[40] U. Eed. Gestr.

[41] Ootmoedighe, onderdaane

[42] dienaar,

[43] P.C. HÓÓFT.

[42] T'Amsterdam, 27 Feb.

[43] 1645.

Over Barlaeus en Tesselschade. Misverstand over een reis van Barlaeus naar Den Haag, haar achterna.

Eindnoten:

2 *oover:* voor.
3 *baerenzak*, vgl. *1246*.
4 *wel:* in orde.
9 *van die...gaan:* tot die artikelen behoort, waar veel vraag naar is.
10 *zich...houde:* niet te duur met zichzelf, niet te terughoudend zij.
13 *spijtigh:* aanmatigend (WNT *spijtig* 2802 5).
14 Vidua Regis: de weduwe van de koning. Tesselschade wordt bedoeld. De koning is dus Crombalch, die elders Adelaer genoemd wordt.
15 de gemelde Joffrouw: Tesselschade.
16 *ujt zijn gezin:* Hooft had, volgens de brief die Huygens op 5 maart van Barlaeus kreeg, van *zijn* dienstmaagd gehoord, dat Barlaeus naar Den Haag was, maar ‘non magis vidi Hagam per hos dies, quam Constantinopolin’, Br. IV, 130, vVI. IV, 319, besproken door hem in *Tesselschade Roemers en hare vrienden in 1632-1649*, Leiden 1852, blz. 51. Regel 16 e.v. berusten dus op een misverstand.
17 *bujten mijn gissing:* tegen mijn verwachting.
18 *zich beleedighen tot:* tijd hebben voor.
22 *ontveinzen:* door te veinzen als niet bestaande doen voorkomen (WNT *ontveinzen* 2012 1).
23 *zijn volk:* zijn gezin; *de deur enz.:* de valvae academicae, waar de afwezigheid van een hoogleraar aangeplakt wordt.

24 *immers:* toch.
30 *wiens:* Roemers? of het gezond, d.i. onbeschadigd zijn van een roemer, vgl. *1159*. Minder gezocht zou de gezondheid van Tesselschade zijn, maar ‘wiens’ betreft, volgens Hooft's Waerneming 72 (en zijn declinatie van de andere pronomina), een man. GNS 251. Desondanks...Tesselschade.
34 *geen' zwaarigheit zullen vinden in den pais te maaken:* er geen bezwaar tegen zullen hebben (om) de vrede tot stand te brengen.
35 *Beati pacifici:* zalig zijn de vredestichters. Matth. 5:9; *niet den heemel juist:* nog niet precies de hemel (dus de zaligheid).
38 *Dus verre jok:* Tot zo ver scherts.

1249 (*A. Studler van Surck aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Eedele, Gest<r>enge Heere,

[2] Alsoo het God den Heere gelieft heeft nUEenige dagen herwaerds[2]
[3] onse jongste Dochter Maria met sieckte te besoecken, ende eijnde-
[4] lijck dese voorleede nacht in sijn eeuwich rijck te halen, soo ver-
[5] soecken wij UEd[t] mits desen de begravinge te willen vereeren
[6] met UEd[s] tegenwoordigheijt, daer toe wij den tijt hebben beraemt
[7] tegen donderdagh naestkomende, daer door wij ons sonderlingh
[8] sullen verplicht houden ende oorsaeck hebben

[9] Eedele, Gestrenge Heere

[10] God den Heere te bidden dat hij UEd[t] met al die ghene die haer
[11] lief sijn wil sparen in gesontheijt ende voorspoet ende tot Uwer Ed[s][11]
[12] dienste

[13] Uwer Ed[s] gansch onderdanige

[14] Dienaer ende Neve

[12] A.S. v. Zurck.

[12] Leijden 6 Meert 1645.

Eindnoten:

2 *herwaerds:* geleden.
11 *tot...dienste* (*wil sparen*).

* Origineel. UBA II C 9.422[v] = versopag. 28.

1250 *Aan Coenradus Goddaeus, predikant tot Vaassen op de Veeluwe.*

*

[1] Eerwaardighe, hooghgeleerde, welwijze Heere,

[2] Gelijk U.E. geen' zijde spint bij 't vergelden eener geringe gifte[2]
[3] met zoo ujtbundigh een' geneeghenheit t'mijwaarts: alzoo zal
[4] U.E. bij dit kooperen Dujtsch oover gemaakt in betaaling van U.E.[4]
[5] gouden Latijn, niet alleenlijk niet aan den wissel winnen, maar verre[5]
[6] aan 't kortste ejndt blijven. Zoo groot een getuighenis als U.E. van
[7] mijne schriften geeft, hoewel ik het meer ujt zucht dan ujt[7]
[8] oordeel gesprooten waan, laat mij daarom niet lief te weezen:[8]
[9] dewijl men 't verwerven, zelfs der minste plaatse, in de gunst van
[10] mannen zoo ujtmuntende in vernuft en geleertheit als Uwer E.[10]
[11] gelijken, niet voor de minste eere moet reekenen. Mij genoeghende[11]
[12] met deeze, zend' ik, zonder voor afslagh mijner achtbaarheit bij[12]
[13] U.E. (indien daar eenighe is) te vreezen, de nieuwe vrucht van[13]
[14] onzen hooghstvlieghenden geest, die zich gewaardight heeft mijner
[15] Hujsvrouwe zoo een' krans op de kruin te planten. Het oovervoeren
[16] van dit pak dar ik den Heere Franciscus Martinius verghen: die[16]
[17] neevens U.E. tot een bewijs dient, dat het den doornen van dat[17]
[18] gewest aan maght mangelt om de roozelaars te verstikken. *Dank*
[19] *hebbe U.E. die mij toegang ter kennise van zoo waardigh een' persoon*
[20] *heeft gëoopent*; *wien mijn' wensch wel waare dat ik meer vrundschaps*[20]
[21] *hadde kunnen betoonen. Ende indien het gebeurde, dat U.E. geliefde*
[22] *ook eenen van slechter verdienste mij aan te beveelen, ik zoude hoopen*[22]
[23] *te doen blijken, dat deeze pen last van een oprecht hart heeft, omme mij*[23]
[24] *te teekenen*,

[25] Eerwaardighe, hooghgeleerde, welwijze Heere,

[26] U.E.

[27] ganschtoegedaanen, dienst-
[28] willighen,

[29] P.C. HÓÓFT.

[27] T'Amsterdam, den 7[en]

[28] in Lentemaant, des

[29] jaars 1645.

* Minuut. UBA II C 11.973.

Hooft stuurt Huygens' *Heilige Dagen*, bedankt Goddaeus voor zijn gunstige oordeel over de *Nederlandsche Historiën* en prijst zijn *Ululae laus*.

Eindnoten:

2 *Gelijk:* Terwijl (...) al.
4 *dit...Latijn:* dit harde Nederlands (de N.H.) ter vergelding van uw volmaakte Latijn (de *Ululae laus*).
5 *wissel:* ruil; *verre:* verreweg.
7 *zucht:* toegenegenheid.
8 *oordeel:* objectieve beoordeling; *het* (...) *waan:* het (...) denk te zijn (N.B. *wanen* betekende toen nog niet, dat men ten onrechte iets voor waar hield); *laat...weezen:* is mij daarom niet minder lief.
10 *Uwer E.* (genit.).
11 *Mij genoeghende met deze:* Tevreden als ik ben met deze 'minste plaatse' (r. 9).
12 *afslagh:* waardevermindering.
13 *de nieuwe:* de nieuwe uitgave, al. Huygens' *Heilige Dagen*, die aan Leonora waren opgedragen.
16 Franciscus Martinius, vgl. *1126*.
17 *doornen; roozelaars:* dat Hooft hiermee de rekkelijke predikanten Goddaeus en Martinius bedoelt te midden van onverdraagzame Veluwse collega's, vindt steun in het feit dat Goddaeus' schoonvader ds. Wilhelmus Stephani, remonstrants predikant te Harderwijk, tijdelijk heeft moeten uitwijken naar Arnhem (vgl. F. Kossmann in *Het Boek XXII* en *XXIII*).
20 *wien...waare* (prolepsis)*:* ik wenste dat ik hem meer blijken van vriendschap had kunnen geven.
22 *slechter:* eenvoudiger.
23 *dat deeze...teekenen:* dat ik mij in volle oprechtheid teken.

1251 (*Fr. Martinius aan J.W. Wendbejel.*)*

*

[1] Die Martis praeterito feliciter per Dei gratiam Amstelodamum
[2] appuli, omniaque satis tuta inveni, praeterquam quod pro
[3] lippientibus oculos paene clausos attulerim. Adeo tempestate coeli
[4] et defectu remedii depravati erant. His tamen ipsis Hoofdium
[5] Mudensem Satrapam aspicere ausus fui, Vespertilio Aquilam.
[6] Summa nostri congressus fuit, petiit ut ad se redierem.

[7] 26 Februar. 1645.

[8] Ecce autem, quam non vulgarem clausulam adjicere datur, per
[9] quam mihi domus et animus Nobilissimi Hoofdii aperitur. Iam
[10] enim per famulum suum ad prandium me in ipso articulo invitat.
[11] Crede mihi, non tam epuli, quam epulantis causa, gaudeo, neque
[12] tam corporis, quam animi ergo veniam.

VERTALING

Op Dinsdag jongstleden ben ik door de genade Gods voorspoedig in Amsterdam aan land gegaan, en alles heb ik er vrijwel buiten gevaar aangetroffen, behalve dat ik in plaats van tranende leepogen bijna dichtgegroeide ogen heb aangevoerd. Zozeer waren deze door de weersgesteldheid en gebrek aan geneesmiddel misvormd. Toch heb ik het aangedurfd, met deze eigen ogen Hooft, den Muider Drossaard aan te schouwen, de Vledermuis een Arend. De slotsom van onze ontmoeting was deze: hij verzocht, dat ik nog eens bij hem zou terugkomen.

26 februari 1645.

Maar zie nUEens, welk een weinig alledaags slotwoord toe te voegen mij vergund wordt, waardoor voor mij het huis en het gemoed van den Hoogedelen Hooft opengaat. Immers reeds nodigt hij door zijn bediende mij ten noenmaal op dit eigen tijdsgewricht als gast. Geloof mij, minder om den maaltijd dan om den maaltijdgever ben ik blij te moede en minder om het lijf dan om den geest zal ik gaan.

Eindnoten:

* *opschr.* Fr. Martinius en J.W. Wendbejel vgl. *1126*.

* Geen hs. Fr. Martinius, *Ep.ad amicos* p. 466.
Dat. 8 maart 1645 n.s.
T.r. 6 *redierem* - beter ware *redirem*.

1252 (*Fr. Martinius aan J.W. Wendbejel.*)

*

....

[1] Ego paulo ante literas ad te dederam de carmine nostro, quas non[1]
[2] dubito, quin acceperis. Nunc eandem petitionem redintegro, ut,
[3] quantum fieri potest, maturet Typographus. Mea enim interest, ut
[4] exemplaria quaedam hic habere possim, et Heroï Hoofdio offerre.
[5] Praecedenti septimana cum Barlaeo conviva ejus fueram, cui
[6] supervenit Brosterhusius, quem non aliunde quam ex scriptis
[7] Hugenii noveram. Nunc iterum vocatus sum, ut cum magno
[8] Vossio apud illum sim, et aliis saeculi Ornamentis. Ego nonnihil
[9] trepido ad tam celebre consortium, in quo neminem familiarem
[10] habeo. Sed propterea non recuso. Ad mensam enim, non ad tribunal
[11] vocatus sum, aliaeque sunt convivii, aliae concilii leges. Quam
[12] vellem autem munusculum aliquod chartaceum, ni per Typogra-[12]
[13] phum staret, Iovi Xenio ante prandium objicere. Nam prius illud
[14] convivium non plane αμουσον fuit, certe non αμουσικον. Fortasse[14]
[15] neque hoc erti. Vides autem, quantum Goddaeo nostro debeam.

Qui mihi quodcunque hoc regni est, qui sceptra Iovemque,[16]
Conciliat, qui dat epulis accumbere Divum.

[18] ....

[19] 2 Mart. 1645 Amstelodami.

VERTALING

....

Wat mij betreft, kortgeleden heb ik een brief aan u geschreven over een gedicht van mij, dien ge ongetwijfeld hebt ontvangen. Nu hernieuw ik dezelfde bede, dat namelijk zoveel als maar mogelijk is, de zetter spoed betracht. Voor mij immers is het van belang, dat ik zekere afdrukken hier in handen kan hebben en aan den Heros Hooft offreren. Vorige week ben ik met Van Baerle zijn gast geweest, toen onverwacht Brosterhuisen bij hem kwam opdagen, dien ik niet van elders kende dan uit geschriften van Huygens. Nu ben ik wederom genodigd om met den groten Vos te zijnen huize te verblijven en andere Sieraden der eeuw. Ik ben ietwat onrustig bij de gedachte aan een zo gevierd gezelschap, waarin ik met niemand intiem ben. Maar dat is voor mij geen reden om af te slaan. Want ik ben tot een maaltijd, niet voor een rechterstoel geroepen en de wetten van een gastmaal zijn andere dan die van een staatscommissie. Hoe verlangend echter zou ik geweest zijn,

* Geen hs.
Fr. Martinius, Ep. ad amicos p. 469.
Datum: 12 maart 1645 n.s.

een of ander klein geschenk op het papierblad, zo dit niet van den letterzetter afhing, aan den Jupijn der Gastvrijheid vóór het noenmaal toe te spelen. Want ook op dat vorige gastmaal was het niet bepaald zo, dat Muzen ontbraken, zeker niet Vrouwe Musica. En wellicht zal dat ook op dit gastmaal zo zijn. Ge ziet echter, hoeveel ik onzen Goddaeus te danken heb.

Die dit gezag, 't zij klein dan of groot, den scepter, Jupijn zelf
Mij heeft verschaft, mij geeft, dat ik aanzit aan maaltijd van Goden.

....
2 maart 1645. Te Amsterdam.

Eindnoten:

1 *paulo ante:* nl. 6 februari 1645.
12 Zijn *Treur-gedicht over 't Lijden en Sterven van onsen Heere Jesus Christus* kan hij pas 1 april aan Hooft toezenden.
14 Αμουσος is gewoon Grieks (b.v. Euripides, *Ion* 526), αμουσικος is vrij gevormd; Conradus Goddaeus, dichter, predikant te Vaassen van 1634 tot 1658, vgl. *1137*.
16 Vergilius (*Aeneis* 1, 79/80) laat Aeolus met enige variatie even dankbaar spreken tot Iuno.

1253 *Aan den Heere Hans Harmanszoon de Vries tot Harlinge.*

*

[1] Mijn Heere,

[2] Van 't geene zich, in mijne zaake teeghens de erfgenaamen van
[3] wijlen Tjaart Reen, heeft toegedraaghen, ende wijders raadzaam
[4] te doen schijnt, berichten mij wel beschejdelijk de brieven van U.E.,
[5] den H.Bruinsma, ende de Heeren Advocaten, den welken U.E.
[6] gelieve den hierbij gevoeghden, neevens de hondert gl, bij hunne
[7] EE. verdient oft verschooten, ter handt te stellen, om weeder van
[8] mij aan U.E. ten danke goedt gedaan te worden, zoo ras als U.E.[8]
[9] daartoe gelieve orde te geeven: 't en zij het U.E. geleeghen is te[9]
[10] vorderen, van Watse Reen, de som van 122 gl. 6 st. oover de halve
[11] hujre van 't jaar 1643, die noch onbetaalt is.

[12] Nu is mijn dienstigh verzoek, dat U.E. ende den Heere Bruinsma
[13] gelieve met de voorzejde erfgenaam te handelen oover de koop-
[14] voorwaarden, ende hen te beweeghen tot aanneemen der geene,
[15] die ik heb oovergezonden, van welke een afschrift onder de H.H.
[16] Adt[en] berust: ofte tot andre die mij voorderlijker moghten zijn;[16]
[17] gelijk als weezen zoude, de koopschat met den interes, gereedt oft[17]
[18] met den eerste te betaalen hier t' Amsterdam in de banke, om
[19] krakkeel oover den gang des gelds, die althans zeer verscheiden,[19]
[20] ende booven alle billijkheit gesteeghen is, te schuwen.[20]

[21] Hoewel de ervaarenis mij, t' mijner schaade ende verdriete genoegh
[22] geleert heeft, met wat lujden ik te doen heb, ende dat zij niet
[23] lichtelijk van hun voorneemen zullen afwijken: zoo zoud' het
[24] nochtans kunnen gebeuren, dat zij zich wat reklijker toonden, ujt[24]
[25] zorghe voor Benaasting, zoo men 't hier, oft Niaring, zoo men 't[25]
[26] in Vrieslandt noemt.

[27] Edoch zal <U.E.> gelie*ve* niet met hun te slujten, zonder eerst[27]
[28] een ontwerp van de voorwaarden, waarmede zij zich genoeghen
[29] zouden, aan mij oover te zenden, ende daarop mijn antwoordt te
[30] verwachten.

[31] Indien zij tot geene reedelijke voorwaarden[,] te brengen zijn; zoo
[32] verstaa ik wel dat men zal moeten daaroover in Rechte koomen,[32]
[33] volghends het goeddunken der H.H. Adt[en] ende hunne E.E. daartoe
[34] gebrujken. Wanneer de voorwaarden, bij weeghe van verding[34]
[35] oft van Rechte, zullen vast gestelt zijn; alsdan zal het, mijns ge-

* Minuut. II C 11.614.

[36] voelens, onder verbetering, eerst tijdt zijn om verlof tot den koop

[37] aan de Hooghe Ooverigheit te verzoeken, ende 't Landt te boode[37]
[38] te stellen: gelijk ook om te ooverleggen, oft raadzaam zij 't zelve te
[39] Niaaren, of niet.[39]

[40] Daarentussen zoude ik geirne verstaan ujt U.E. oft men den geenen,
[41] die 't Landt moghte koomen te Niaren, zoude kunnen dringen tot
[42] verklaaring bij eede oft anders, dat hij het voor zich zelven Niaert:[42]
[43] oft daar eenigh eerlijk ende wettigh middel is, ende wat middel,
[44] om 't gemelde Landt weeder aan mij te trekken door Niaaring:
[45] oft ook mijn schoonzoon Jan van der Perre, als man van eene voor-
[46] dochter mijner Hujsvrouwe, de Niaaring zoude moghen doen;
[47] dan oft daartoe ijemandt van naader maaghschap, gelijk mijn
[48] schoonbroeder de Ad^{t} Cloek, weeduwenaar van mijn' zuster z.g.,
[49] oft ijemandt van mijnen bloede, gelijk Dr. Johan Cloek, zijn zoon,
[50] wort vereischt.

[51] U.E. zij hooghlijk bedankt voor de goede geneeghenheit t' mij-
[52] waarts beweezen met alle vlijt ende trouwhartigheit in 't be-
[53] vorderen mijner zaaken: desgelijks mijn Heer Brujnsma, die mij ten
[54] ujterste verplicht door de vruntlijke aanbieding vande behulp-
[55] zaamheit zijner Eed. zonderling voor den voorslagh gedaan van 's[55]
[56] heeren Mellingaas weeghe, waarop in tijdt ende wijle te letten is.
[57] Mij verheughende van ganschen gemoede in de verheffinge zijner
[58] Eed. tot gedeputeerde Staat, niet alleenlijk om de waardigheit van[58]
[59] dat ampt, maar ook om degeene, waarmeede zijn Eed. persoon het
[60] zelve vereert; wensch ik zijner Eed. daarin, gelijk in alle andre
[61] zaaken, de gelukzaaligheit en ongesteurde voorspoedt die Zijn
[62] Eed. zelf zoude weeten te wenschen van Gode, in wiens hajlighe[62]
[63] bescherming U.E. samt alle die U.E. lief zijn, bevoolen blijve,
[64] zeer hartelijk gegroet,

[65] Mijn' Heere, van

[66] U.E.

[67] Verplichten, weldienstw^{en}

[68] vriendt,

[69] P.C. Hóóft.

[68] T'Amsterdam,

[69] Mar. 1645.

Het Hof van Friesland verklaarde bij vonnis van 11 februari 1645 (Sententieboek WW 35, 1645 no. 33) Hooft niet ontvankelijk in zijn eis, dat Reen de hofstede op

St. Petrus ad Cathedram 1645, wanneer het pachtcontract afloopt, moet verlaten, en wel omdat het feit van de verkoop te Muiden door het Hof als vaststaand wordt aangenomen. Wat de voorwaarden betreft, staan partijen nog tegenover elkander. Nu de opzegging van de huur niet meer kan dienen

om Reen, d.w.z. zijn erfgenamen, onder druk te zetten, oppert Hooft de mogelijkheid van *benaasting* of *niaring*, een uit het oude familierecht afkomstig rechtsmiddel, dat aan een familielid van de verkoper het recht van wederinkoop geeft. (*Statuten, ordonnantiën en costuimen van Friesland* 1602 (Schwartzenberg, *Charterboek van Vriesland IV* p. 1138 e.v.), vgl. A.S. de Blécourt, *Kort Begrip van het Oud-Vaderlandsch Burgerlijk Recht*. Groningen enz. 1924-1932, I blz. 119 e.v., II Bewijsstukken blz. 108: Van niaren der onroerende goederen.; zie voor naasting WNT *naasten* 1396, 2, *naasting* 1397 2).

Eindnoten:

8 *ten danke goedt gedaan:* naar genoegen terugbetaald (WNT *dank* 2277 4e al.).
9 't en zij enz.: zodat De Vries die 100 gl. daarvan zou kunnen afhouden.
16 *voorderlijker:* voordeliger.
17 *gelijk als weezen zoude:* bij voorbeeld.
gereedt oft met den eerste: terstond of zo spoedig mogelijk.
19 *gang:* koers.
verscheiden: verschillend. Dit duidt op valuta-verschil tussen Holland en Friesland, maar welk geld er boven alle billijkheid gestegen is, blijkt uit de zin niet.
20 *schuwen:* vermijden.
24 *reklijker:* minder koppig.
25 *zorghe:* bezorgdheid.
27 *slujten:* de onderhandelingen afsluiten.
32 *daaroover in Rechte koomen:* dat voor de rechter brengen.
34 *gebrujken:* te werk stellen.
verding: overeenkomst.
37 *te boode stellen:* in 't openbaar afkondigen: voorgenomen verkoop van onroerend goed moest driemaal in de kerk afgekondigd worden (WNT *bod* I).
39 *niaaren*, zie boven. Men zal bij Hooft's koppigheid wel moeten bedenken dat de grondprijzen na de massale verkoop van 1643 nog steeds stegen, en wij weten niet, wat hij van valutaverandering, eventueel door een plakkaat zoals in *172, 189*, te vrezen had.
42 dat...niaert: wat nl. niet het geval zou zijn.
55 *zonderling:* vooral; deze voorslag van Mellinga is niet bekend.
58 *niet alleenlijk enz.:* niet alleen om de waardigheid waarmee dit ambt hem vereert, maar ook om de waardigheid waarmee hij het ambt vereert.
62 *van Gode:* bep. bij *wensch* r. 60.

1254 *Aan de Ad^ten Fransois Sprong en Abraham Mellinga, tot Leeuwaarde.*

*

[1] Mijn' Heeren,

[2] Bij U.E.E. schrijven van den 18^en lestleeden, naar den ouden stijl,
[3] blijkt mij, hoe de zaak aldaar is ujtgevallen. Ik, als hebbende niet[3]
[4] geschreeven oft oovergezonden aan partije, dan bij raadt van
[5] mijnen schoonbroeder den Ad^t Cloek, van al 't welk U.E.E. (zoo
[6] ik beeter niet weet) afschrift hebben, vertrouwe vastelijk, dat
[7] daarinne niet, dat mij verbinden moghte, kan gevonden worden.
[8] Den eedt heb ik gedaan in de forme gebruiklijk bij de Gerefor-[8]
[9] meerden: Watse Reen in de forme der Mennoniten: die, oft
[10] schoon hunne forme inder daadt eeven veel doet, nochtans bij hen[10]
[11] niet zoo hoogh als d'onze geacht wordt. Eevenwel (gelijk men
[12] zeidt) Wat de Heeren wijzen, moet men prijzen. Ende ik bedank[12]
[13] hunne Eed. Mo., inzonderheit mijnen H Kinnema, voor de goede[13]
[14] afveirdighing; U.E.E. voor de vlijt en getrouwigheit, beweezen in
[15] 't waarneemen en vervolghen der zaake: ende heb verzocht op den
[16] H. Burghermeester Hans Harmanszoon de Vries, dat zijner E.
[17] gelieve U.E.E. de eenhondert gl. bij U.E.E. verdient en verschooten,
[18] ter handt te stellen. Voorts heb ik zijne E. en den Heer Brujnsma
[19] gebeeden te proeven oft partije bij weeghe van accoort tot reedelijke[19]
[20] koopvoorwaarden zal willen verstaan. Indien neen, zoo zal 't
[21] noodigh zijn dien van Rechte weeder in te gaan volghends U.E.E.[21]
[22] advis. Ende wanneer, naa 't vast stellen der conditien door 't een of[22]
[23] ander middel, de koop te boode en consent gestelt wordt, zal men[23]
[24] mooghen ooverleggen oft raadzaam zij het Landt te Niaaren oft[24]
[25] niet. Booven de koopschat komt mij althans van partije aan hujre
[26] gl 122-6-. oover de laaste zes maanden van 't jaar 1643: voorts de
[27] interes sedert vervallen, die quaalijk te raamen is zonder eerst oover[27]
[28] de gemelde voorwaarden geaccordeert oft door den Rechter
[29] gescheiden te zijn. Zo U.E.E. eenighe naader inzighten op deeze
[30] mijne zaaken mooghen hebben; de kundschap derzelve zal mij
[31] zeer aangenaam zijn, die U.E.E. den Almooghende in schut en
[32] scherm bevoolen laat, blijvende

[33] Mijn' Heeren,

[34] U.E.E. weldienstw^e vriendt,

[35] P.C. Hóóft.

* Minuut. UBA II C 11.617.

[35] T'Amsterdam, Mar. 1645.

Vervolg landkoop.

Eindnoten:

3 *niet:* niets.
8 *Den eedt:* die betrof de namens hem in het proces van februari 1645 afgelegde verklaringen.
10 *hunne forme*, nl. ‘bij mannewaarheid’ in plaats van ‘zo waarlijk helpe mij God almachtig’. Hooft was bij de Gooise mennonieten daarmee tevreden, maar de Staten niet, vgl. *189, 216*.
12 *wijzen:* bevelen, vaststellen, b.v. een vonnis wijzen.
13 *de goede afveirdighing:* de vlotte afdoening.
19 *proeven:* proberen, nagaan; *partije:* mijn tegenpartij.
21 *dien*, nl. de weg; *weeder:* nadat het feit van de koop door het Hof beslist is, moeten de voorwaarden nu in een tweede proces vastgesteld worden.
22 *'t een of ander middel*, nl. door akkoord of door proces.
23 *te boode en consent gesteld:* openbaar bekend gemaakt.
24 *mooghen:* kunnen.
27 *quaalijk:* moeilijk; *zonder...te zijn:* zolang wij niet hetzij door akkoord hetzij door de rechter tot een beslissing gebracht zijn (WNT *scheiden* 357 7).

1255 *Aan mijnen Heere Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt ende Resident van haare Hoogheit van Hessen, in de Nieuwe Houtstraat, In Den Haaghe.*

*
(*v. Wickev*.: 2 Avril 1645 M. Hooft.)
Met een' mande
L

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Hoewel ik mij ontzie 't beloop uwer beezighejt te breeken, met[2]
[3] bujtentijdighe aanspraak: zoo bekoort mij nochtans mijn' Eeva[3]
[4] met haar ooft, dat zij meint maar tien daaghen van den boom
[5] geweest te zijn, tot schrijven van deezen brief, om 't zelve aan
[6] U. Eed. Gestr. te richten, neevens haare en mijne onderdienstighe
[7] gebiedenissen aan U. Eed. Gestr. samt, met naaren oorlof, aan
[8] Mê Vrouwe U. Eed. Gestr. waarde helfte, ende voorts aan de
[9] Heeren van Zuilichem en Graswinkel; met vuurighe beede, dat
[10] U. Eed. Gestr. als noch eens gelieve te proeven, oft hunne Eed.[10]
[11] Gestr. een kleen slipken ujt haaren kostelijken tijdt zouden weeten
[12] te scheuren, om het aan een' herwaartsrejze te besteeden, neevens
[13] U. Eed. Gestr. en d'andre, die zich daartoe bij handtteiken en[13]
[14] zeeghel verbonden hebben. Welke eere een' strik te meer zal zijn
[15] aan de verbintenissen, waarujt zich nemmer te redden ziet,
[16] Mijn' Heere ende Neeve,

[17] U. Eed. Gestr.

[18] Onderdaanste, ootmoedighste

[19] dienaar,

[20] P.C. HÓÓFT.

[19] T'Amsterdam, j Apr.

[20] 1645.

Hooft stuurt ‘ooft’, wat op 1 april alleen wild of gevogelte kan betekenen, en een uitnodiging.

* Origineel. UBA II C 13.225.

Eindnoten:

2 *Hoewel...aanspraak:* Hoewel ik schroom, uw bezigheid te onderbreken door mij op een ongelegen tijdstip tot u te richten.
3 mijn Eeva: Leonora; *haar ooft:* als zo vaak betitelt Hooft wild of gevogelte als vruchten. In *1261* noemt hij deze zending het Spaanse fruit, vergelijking met *992* brengt de commentator op kalkoenen. Die waren dan niet langer dan 10 dagen geleden 'van den boom geweest', d.w.z. geslacht. Het kunnen dus Leidse kalkoenen geweest zijn; van Gooise hoort men nooit, en die zouden allicht pas geslacht zijn.
10 *als noch...proeven:* nogeens te proberen.
13 *die zich...hebben:* dit slaat op de schriftelijke belofte, vgl. *1156*.

1256 (*J. v. Wickevoort aan P.C. Hooft.*)

*

...

[1] prochain, je ne croy pas pourtant que ce sera devant le mois de[1-4]
[2] Juin, encore quon travaille desia a la livree et aux aut[s] preparatifs.
[3] Ceux qui sont gentishommes pretendent avoir des [-]ages pour eux
[4] afin de faire esclatter leur qualité par dessus les aut[s]. Nostre[4]
[5] mechante affaire d'Oostfrise demeure tousiours embrouillee et
[6] bien que nous sommes quasi au bout de 1'Interim non ne void pas[6]
[7] pourtant quelle issuë aura encore ceste negotiation. La Province de[7]
[8] Hollande prononcea il y a quelques sepmaines assez bien pour nous.
[9] Mais soit quon a voulu complaire a celuij qui sest accommodé pour[9]
[10] les affaires du Nord, soit que le Conte a sceu gaigner les Deputez,
[11] il ij a eu ce changem[t] que lon a advisé de laisser tout en estat comme
[12] il est, sans parler du desarmem[t] du Conte, lequel estant aussi[12]
[13] suspect a S.A. de Hesse, qu' inutil au paijs d'Oostfrise ne permettra
[14] pas qu' elle envoije le secours a M. de Thurenne que la France[14]
[15] demande. Aussi n'avons nous aucun ordre d'accorder ceste milice[15]
[16] du Conte, de sorte qu' il nij aura rien a attendre de la suitte de ce
[17] different qu' une nouvelle guerre. Il ij a bien a discourer sur ceste
[18] matiere, mais puis qu' elle est delicate, i' espere que vous me
[19] permettrez bien que ie la differe a nostre prem[e] entreveuë, et que
[20] pour toutes les autres nouvelles vous vous contenterez de celles que
[21] vous trouverez cij joint de France, au moins de la passion que i' aij
[22] de vous rendre mes treshumbles services et de demeurer

[23] Monsieur mon Cousin

[24] V[re] treshumble et tresobeissant

[25] serviteur

[26] De Vicqfort.

[26] de la Haye ce 3 Avril 1645.

[27] Jespere que nous verrons Mons[r] de Groot en ce paijs avant qu' il
[28] passe en Suede. Lon trouve fort estrange a Paris le changem[t] que
[29] la Reyne de Suede a fait en sa personne, cest a dire quon a substitué
[30] a cest Illustre personnage un homme sans naissance sans merite et
[31] sans aucune connaissance de la Cour. Le Conte de Bruslon qui est
[32] introducteur des Ambass[s] en a parle en ces termes et chez la Reyne[32]

* Origineel. UBA II C 9.414[v] = versopag. 22.
T. het begin ontbreekt. R. 35 v. ontbreekt door een gat in het papier.

[33] mesme. Ce M. de Cerisantes, Resident asteur de Suede est fils d'un
[34] medecin Escossois de Saumur nummé Duncanus. Il a pris de nom de
[35] Cerisantes par [----------]

[36] Avec vostre permission ie baise treshumbl^{t} les mains comme fait
[37] aussi ma femme a Madame V^{re} Chere Moitié, et a vous aussi en
[38] qualité de treshumble servante.

VERTALING

... volgende, geloof ik toch niet dat het voor de maand juni zijn zal, hoewel men reeds werkt aan de livrei en aan andere voorbereidingen. De edellieden maken aanspraak op pages om hun deftigheid goed te doen uitkomen. Onze netelige kwesties met Oost-Friesland blijven nog altijd verward, en hoewel wij bijna aan 't eind van het Interim zijn, valt toch niet te voorspellen hoe die onderhandeling nog zal aflopen. Het gewest Holland heeft enkele weken geleden onze zaak goed bepleit. Maar hetzij men degeen die zich conform heeft verklaard wat de Noordse zaken betreft, terwille heeft willen zijn, hetzij de graaf de afgevaardigden voor zich heeft kunnen winnen, deze verandering heeft zich voorgedaan dat men op de gedachte gekomen is, alles te laten zoals het is, zonder te spreken over liquidatie van de troepen van de graaf, die even verdacht zijn in de ogen van Hare Hoogheid van Hessen als nutteloos voor Oost-Friesland, en die zullen verhinderen dat de landgravin de hulptroepen aan Turenne stuurt waar Frankrijk om vraagt. Wij hebben dan ook volstrekt geen opdracht om met die bewapening van de graaf akkoord te gaan, zodat er niets van het vervolg van dit geschil te verwachten valt dan een nieuwe oorlog. Er valt over deze zaken heel wat te praten, maar omdat het delicate zaken zijn, hoop ik dat u me wilt toestaan dat ik ze uitstel tot onze eerstvolgende ontmoeting, en dat u, wat al de overige nieuwsberichten betreft, genoegen zult willen nemen met die welke u hierbij zult aantreffen uit Frankrijk, en op zijn minst met mijn vurige drang om u mijn nederigste diensten aan te bieden en te verblijven, Heer en Neef,

Uw nederigste en zeer gehoorzame
dienaar
Van Wickevoort.
Uit den Haag 3 april 1645.

Ik hoop dat wij mijnheer de Groot hier te lande zullen zien voordat hij naar Zweden gaat. Men vindt in Parijs de verandering die de koningin van Zweden t.a.v. hem teweeggebracht heeft bijzonder vreemd, met name dat voor dit illustere personage een man zonder afkomst, zonder verdienste en zonder enige hofervaring in de plaats wordt gesteld. De graaf van Bruslon, die binnengeleider van de gezanten is, heeft er in deze termen over gesproken en wel tegen de koningin zelf. Die M. de Cerisantes, nu resident van Zweden, is de zoon van een Schotse dokter uit Saumur, die Duncanus heet. Hij heeft de naam De Cerisantes aangenomen [----------] Met uw verlof kus ik alleronderdanigst uw handen, zoals ook doet mijn vrouw aan die van mevrouw uw Geliefde Wederhelft en ook, als uw nederige dienares, aan u.

Eindnoten:

1-4 over de vredesonderhandelingen te Munster.
4 er lagen Hessische troepen in Oost-Friesland, bestemd om het in 't nauw gebrachte leger van de landgravin van Hessen te dekken, verder Nederlandse en Oostfriese. De schr. is resident van Hessen in Den Haag en woont de Munsterse onderhandelingen bij.
6 het Interim was een door de Staten-Generaal gesteunde regeling van de situatie in Oost-Friesland, die ettelijke malen verlengd werd. Vgl. Ten Raa en De Bas, *Het Staatsche Leger IV*, blz. 172.
7 de S.G. steunden Hessen, zij het niet openlijk. Frederik Hendrik steunde zijn schoonzoon de graaf van O.F., Holland daarentegen de stad Emden, die een andere politiek voerde dan de graaf.
9 *celuij qui sest accommodé pour les affaires du Nord*. Dit is duister, de commentaar moet zich beperken tot een letterlijke vertaling.
12 *desarmement:* aan dit woord moet ‘bewapening’ ontleend worden om als antecedent te dienen van de met ‘lequel’ beginnende samengestelde bijzin.
14 De Fransen (onze bondgenoten) streden in West-Duitsland onder Turenne. Hessen werd door de bewapening van de graaf van O.F. erin verhinderd, hem te helpen.
15 *nous:* Van Wickevoort en andere onderhandelaars.
32 la Reyne: de Franse koningin-regentes.

1257 *Mijn' Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt, ende Resident van haar' Hoogheit van Hessen, in de Houtstraat, In Den Haaghe.*

*
(*v. Wickev*.: 6 Avril 1645 M. Hooft)
L.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] 'T was oover middagh als ik U. Eed. Gestr. zeer aangenaamen van
[3] gister ontfing. Sint heeft mij zeeker bezoek een' wijl opgehouden:
[4] zulx ik den zelven en de Fransche tijdingen niet heb kunnen ujt-
[5] leezen dan op deeze stonde dat de laaste schujt op Haarlem afvaart.
[6] Bij welke ik hoope dat deeze mijne noch zal voort raaken, om U.[6]
[7] Eed. Gestr. zoo merklijke nieumaaren, waarujt ik zonderlinge
[8] geneught geschept, en eenighe punten aangeteekent heb, op 't
[9] spoedighste weeder toe te brengen.

[10] Hier komt men mij zeggen dat de klok zeeven slaat: zulx deeze
[11] tot op morghen, t' mijnen leedtweezen, vertoeven moet: ende mij[11]
[12] wat tijds ooverschiedt om U.Eed. Gestr. te bedanken voor den
[13] onverdienden dank dien 't haar gelieft ons toe te schrijven, om 't[13]
[14] zeinden van een weinigh frujts; en met een te zeggen dat het her-[14]
[15] roepen van den H. De Groot uit Vrankrijk naa Zweede, mij wel een
[16] donderslagh in 't oor is. Eevenwel, nietteeghenstaande, dat dit het
[17] eerst is, 't welk mij daaraf verkundschapt werd, het komt mij niet
[18] gansch onverwacht voor: doch doet mij daarom niet te min wee.
[19] Het zejnden van dien andren persoon om den krijgh teeghens[19]
[20] Deenemark te verschoonen was veelen al een' galgh in 't oogh. En[20]
[21] ik heb meenighmaals geducht, dat *zijn' Eed. schrijven dat de Paus de*[21]
[22] *Antichrist niet weezen zoude, niet ten beste geduidt zoude worden, bij*
[23] *lujden, die hem, van oover hondert jaaren, dien tijtel met voorbedachten*
[24] *raadt, hebben toegëeighent*. Ik verzeeker mij ook, dat zijn' Eed. niet[24]
[25] gefaalt heeft haare reekening daarop te maaken, en andre weeghen[25]
[26] genoegh weet om haare Fortuin staande te houden. Maar ik *twijfel*[26]
[27] *al grootelijx oft het zijn' Eed. geraaden zij zich naa dat Rijk te begeeven*.[27]
[28] *Want, als het eens begint in de Hooven te haaperen, zoo behoeft men*,
[29] *gelijk U. Eed. Gestr. beeter dan ik weet, wel goede ijsspooren om zich op*

* Origineel. UBA II C 13.226. - Afschr. UBL. Pap. 13.

[30] *de been' te houden*. En de vreeze dat de dienst zijner Eed. in eenighen
[31] andren staat tot ondienst van den Zweedschen gedijen moghte,[31]
[32] zoude, mijns bedunkens, lichtlijk ijet euvels ujtwerken. Verschejde
[33] vrienden zijner Eed. wenschten wel dat alle pennen, in 't verhande-
[34] len dier stoffe, zijner Eed. geweighert hadden inkt te geeven. De[34]
[35] mijne kan des nemmermeer genoegh geeven, om ujt te drukken in[35]
[36] wat eere en achting de wijsheit en heusheit Uwer Eed. Gestr. staan,

[37] Mijn' Heere ende Neeve, bij

[38] U. Eed. Gestr.

[39] Onderdaansten, verplichtsten

[40] dienaar,

[41] P.C. Hóóft.

[42] Mê Vrouw, U.Eed. Gestr. waarde helfte, zal, neevens U. Eed.
[43] Gestr. met haaren oorlof, hier d'ootmoedighe handtkus van mij en
[44] mijn' hujsvrouw vinden.

[45] Geschreeven t'Amsterdam den 4^{en} Apr. Hier gehouden tot op
[46] den 5^{en}. 1645.

Over het ontslag van Hugo de Groot. Antwoord op *1256*.

Eindnoten:

6 *dat...raaken:* dat deze brief van mij nog op weg zal raken; *U. Eed. Gestr.* (dat).
11 *vertoeven:* wachten.
13 *toeschrijven:* geven, schenken (oorspr. door te schrijven; men kan zich afvragen of het hier die oorspr. bet. nog heeft).
14 *herroepen:* terugroepen.
19 *dien andren persoon:* Zweden had dus een extraordinaris gezant, de Cerisantes, vgl. *1256*, gestuurd in plaats van de boodschap op te dragen aan De Groot, die de ordinaris gezant van Zweden te Parijs was; *krijgh*, vgl. *1194*.
20 *een galgh in 't oogh hebben:* achterdocht koesteren.
21 van protestantse zijde was en werd betoogd, dat de Nieuwtestamentische passages over de ‘Antichrist’ betrekking hebben op de pausen. Grotius verklaarde die plaatsen anders, ervan uitgaande dat de apostelen niet konden weten dat er eeuwen later pausen zouden bestaan. Hij achtte zijn betoog bevorderlijk voor zijn grote ideaal: de hereniging van de kerken (1640). Dit doel werd rechtstreeks nagestreefd door zijn *Via ad pacem ecclesiasticam* (1642), dat de verenigbaarheid van de respectieve belijdenissen betoogde. De felste bestrijder van deze denkbeelden was A. Rivet met vier strijdschriften, waarvan het laatste na Grotius' dood verscheen. Rivet was een gezien calvinistisch dogmaticus, hoogleraar te Leiden, deelnemer aan verscheidene synodes in Frankrijk en door de Oranjes als opvoeder gezocht.

24 *Ik verzeker mij:* Ik ben ervan overtuigd.
25 *haare reekening daarop te maken:* daarmee bij zijn plannen rekening te houden.
26 *Fortuin:* welvaart, levenslot (in gunstige zin).
27 *dat Rijk:* Zweden.
31 *staat:* land, of functie (in een ander land).
Hooft bedoelt dat Grotius' leven weleens gevaar kon lopen als Zweden, na hem ontslagen te hebben, bang werd dat zijn activiteit in dienst van een ander land Zweden kon schaden.
34 *dier stoffe:* de kwestie van de Antichrist.
35 *des:* daarvan, nl. inkt.

1258 *Aan me Joffrouwe, Mê Joffr^e^ Tesselscha Visschers, weeduwe van S^r^ Crombalgh z.g. In de Langestraat, tot Alkmaar.*

*

L.

[1] Mê Joffr^e^

[2] U.E. brief, laast ontfangen, magh ik wel Godlijk noemen; eerstlijk[2]
[3] omdat hij naa eeuwighe vriendschap smaakt; daarnaa, om de
[4] heemelsche geestighejt der invallen, die hij behelst; en ejntlijk,
[5] omdat hij, gelijk de gooden, altijds eeven jong zal blijven, dewijl hij
[6] geenerleij merk draaght van den dagh zijner geboorte. Ende,
[7] aangezien hij doch niet oudt worden kan, zoo heb ik te min
[8] geschreumt hem een' wijl onbeantwoordt te laaten, en ter tijdt toe
[9] dat ik den Heere Barlaeus zoude gesprooken hebben, om te hooren
[10] oft zijn' Eed. eenighe kennis hadde aan 't gedicht van Vastaardt, dat[10]
[11] in U.E. veirsen schijnt Het smalle Weeuwen Lof genoemt te
[12] worden. Want, zonder 't zelve gezien, oft den zin van dien
[13] verstaan te hebben, wist ik nochte dien tijtel, nochte den naam
[14] Bijzit wel t'hujs te brengen. Nu is zijn Eed. het eerst in ontrent[14]
[15] acht daaghen ('t welk zelden gebeurt) mij op gister koomen
[16] bezoeken: maar weet van 't voorzejde gedicht van Vastaardt
[17] meer niet dan ik. Dies moeten wij in den droom blijven, totdat
[18] U.E. gelieve ons 't zelve toe te zeinden. Ik verblij mij in den opgang
[19] van de nieuwe zon der Pöezije, waaraf U.E. vermaan maakt, ende[19]
[20] dank dat geestigh paar, voor dat hun gelieft heeft mij daarmee te
[21] bedenken. Mijn' dochter Christina is noch tot Rotterdam, van
[22] waar zij haare zuster Susanna verlost heeft. Ik weet niet hoe men[22]
[23] haar van de nieuwe vrucht, die mijn' Hujsvrouw oudt maakt, zal[23]
[24] kunnen afscheuren. Want haar' hooghste weelde schijnt schier te
[25] bestaan in weldoen aan jonge kindren. Daarentussen zal zij, zoo ik[25]
[26] ijet op haar vermagh, niet laaten, onder andre vrundtlijkheeden,
[27] Joffr^e^ U.E. dochter met schrijven te behaaghen, indien haare E.[27]
[28] daarmeede vermaakt is, ende niet schuw van weederschrijven.
[29] Want, gelijk U.E. weet, de eene min brengt d'ander' in. Voor mij,[29]
[30] ik hoop U.E. nemmermeer oorzaak te geeven tot zwakking van 't

* Origineel. UBL. B.P.L. 246.

37 Daifilo, uit Hooft's Granida, door T. Koot voor Hooft gehouden

38 Mansportret, door Moes en lateren voor Hooft gehouden

[31] vertrouwen dat U.E. stelt op de geduurigheit en vuurigheit der
[32] vrundschappe, U.E. toegedraaghen,

[33] Mê Joffr^{e} van

[34] U.E.

[35] Verplichten, dienstwillighsten

[36] P.C. Hóóft.

[35] T'Amsterdam. 6^{en} in

[36] Grasmaant, 1645.

Hooft vraagt naar het gedicht van Huygens dat Tesselschade ‘Smal weeuwenlof’ genoemd heeft, maar dat niemand precies kent. - Lopend nieuws.

Eindnoten:

2 *U.E. brief:* die is niet bewaard; zie voor het voorafgegane *1240*.
10 Tesselschade logeerde bij Huygens in een kamer boven de zijne. 27 februari 1645 dichtte hij daar een versje op, waarin haar ‘koele eerbaarheid’ geprezen wordt, maar dat zich verder in 't platte vermaakt (*Tesselscha boven mijn slaep-camer*. W. IV 48, vgl. *1240*). Vandaar dat T., toen hij het haar voorgelezen had, er de naam ‘Smal weeuwen lof’, d.i. geringe lof voor een weduwe, aan gaf. Dit was ook de titel van haar antwoordvers, dat niet bewaard en ook niet aan de vrienden gestuurd is.
14 het woord Bijzit komt niet in het gedicht voor, wel een woordspeling waarin *bezitten*, d.i. te logeren hebben, tegenover *beliggen*, d.i. in copulatie hebben, gesteld wordt.
19 *de nieuwe zon der Poëzije:* met Worp mag ondersteld worden dat met ‘dit geestigh paar’ Alida en Henricus Bruno bedoeld worden (NNBW IV 336).
22 *verlost*, nl. door haar af te lossen als na-baker bij Constantia.
23 *die...maakt:* omdat zij nu grootmoeder is.
25 *weldoen aan:* zorgen voor.
27 *indien...is:* als zij dat prettig vindt.
29 *de eene...in:* vgl. *260* r. 24. ‘D' eene min brengt d'ander in’ staat bij nr. 24 in *Werken* (1671) in margine als vertaling van de (niet klassieke) spreuk ‘Magnes amoris amor’; Huydecoper (147) plaatst deze vertaling in de tekst achter het Latijn; vVl. (170) laat het Latijn weg en vervangt het in de tekst door de vertaling. Deze laatste is ongetwijfeld ontleend aan deze plaats in *1258*.

1259 (*Fr. Martinius aan P.C. Hooft.*)

*
S.P.

[1] Nobilissime et Amplissime Domine.

[2] Cum ante paucos dies in Hollandia essem, nulla me laetitia major
[3] excepit, quam quod tantam apud te vim habuisset commendatio D.
[4] Goddaei nostri, ut non tantum me praesentem benevolentia summa
[5] complectereris, sed etiam cum foenore abeuntem dimitteres. Certe
[6] quid unquam nos homulli, Tibi Heros Virorum, reponere poteri-
[7] mus, praeter unum et quidem solum animum? Nam dum publicos
[8] hactenus testes habuisti ubique monumentorum tuorum, etiam
[9] domesticos acquiris humanitatis tuae. Ego sane, ut de me fatear,
[10] credo multos illic mercatores non majori desiderio toto anno
[11] expectare autumnum suum ex mari, quam ego olim expectare
[12] solebam divitias et monumenta Historiae tuae. Quam cum
[13] vidissem, et tacite legissem, quomodo sperare potui, me tecum
[14] aliquando in luce clarorum hominum tam feliciter locuturum? Jam
[15] enim olim fando acceperam, posthumum illud opus fore, et sunt
[16] multorum aliae historiae. Itaque non poterat, nisi cum morte tua
[17] optari fructus eius. Quod qui faceret, esset

facto pius et sceleratus eodem.[18]

[19] vel ut melius Bato tuus alibi ait,

20 In spijt sijns herten wreet, en schellemsch tegen sin.[20]

[21] Non enim Belgica Latinis miscere auderem, nisi Tu omnem istam
[22] gloriam à Latinis ad Belgas transtulisses, et majestatem totius
[23] imperij vindicasses. Caeterum si oculos tuos subire audebunt pauca
[24] haec et verecunda eius sermonis carmina, accipe, quia sacra sunt,
[25] propter argumentum. Caetera enim vix mea fateberis, postquam
[26] vestigia tua in ijs (ne de reliquis dicam) nuda conspexeris. Vale
[27] plurimum Nobilissime et Amplissime Domine. Dominus noster
[28] omnium te diu sibi, tibi, et tuis sospitet et conservet. D. Goddaeo
[29] iam ab aliquot diebus non affui, qui procul dubio memoriam tuam,
[30] cum Clarissimi D. Barlaei recordatione sanctam et inviolatam
[31] habet. Dabam 1645. calendis Aprilis stylo Juliano.

[32] Nobilitatis et Amplitudinis Tuae

[33] observantissi*m*

* Origineel. UBL. Pap. 2.
Dat. 11 april 1645 n.s.

[34] Franciscus Martinius.

[35] Pastor Epensis.

VERTALING

Hartelijk gegroet.

Hoogedele en Hoogdoorluchte Heer,

Toen ik enkele dagen geleden in Holland was, heeft mij daar geen groter vreugde gewacht dan dat zó groten invloed bij u had gehad mijn aanbeveling door onzen goeden Ds. Goddaeus, dat ge niet alleen mij, toen ik bij u was, met de hoogste welwillendheid hebt omringd, maar zelfs met rente bij het heengaan hebt laten vertrekken. Tja, wat zullen ooit wij kleine mensjes aan U, Heros onder de Helden, kunnen vergelden behalve uitsluitend dat ene en wel de gezindheid van ons hart? Want terwijl ge totnogtoe steeds publieke getuigen gehad hebt, overal, aangaande uw geschiedwerken, verwerft ge nu daarbij ook particuliere aangaande uw minzaamheid. Ik tenminste, om over mijzelven openhartig te zijn, geloof, dat vele kooplui daarginds niet met groter hunkering een heel jaar uitzien naar hun herfstvlootoogst uit zee dan ik eenmaal placht uit te zien naar de rijkdommen en de gedenkzuil van uw Historie. Toen ik deze gezien had en in stilte gelezen, hoe had ik toen kunnen hopen, dat ik met u nog eens in den lichtglans van illustere lieden zo te gelukkiger ure een gesprek zou hebben? Want reeds had ik eertijds door 't zeggen van anderen vernomen, dat dat werk wel een postuum zou worden en inderdaad is zulks het geval bij velen met andere historiewerken. Zo doende kon men niet tenzij dan gekoppeld aan uw dood de vruchten ervan wensen. Wie dat nu deed, zou zijn

> met een en hetzelfde doen vroom en misdadig

of, zoals beter uw Bato elders het zegt:

> In spijt sijns herten wreet, en schellemsch tegen sin.

Want ik zou het niet wagen Hollands met Latijn te vermengen, indien Gij niet al die glorie van de Latijnen naar de Hollanders hadt overgeheveld en de opperhoogheid over geheel het imperium hadt opgeëist. Overigens, als onder uw ogen te komen zullen aandurven deze luttele beschroomde zangen in dat bewuste idioom, aanvaard ze dan, omdat het gewijde zangen zijn, om hun inhoud. De overige namelijk zult ge amper als de mijne erkennen, wanneer ge de eigen voet-afdrukken daarin (om van de rest niet te spreken) in alle ongeschoeidheid aanschouwt. Vaar zeer wel, Hoogedele en Hoogdoorluchte Heer. De Heer van ons allen moge u lang voor zich, voor UEn de uwen behoeden en bewaren. Ds. Goddaeus heb ik al sinds een aantal dagen niet ontmoet, die zonder twijfel uw heugenis tezamen met de herinnering aan den Hoogdoorluchten Heer Barlaeus als heilig en onschendbaar bewaart.

Geschreven 1645, 1 april Juliaanse stijl.

De aan Uw Edelheid en Uw Doorluchtigheid
zeer toegedane
Franciscus Martinius
Herder van Epe.

Eindnoten:

18 Ovidius, *Metamorphoses* 3, 5.
20 P.C. Hooft, *Baeto* 780.

1260 *Aan den H. Geerart Paauw, Ridder, Rentm^r van de Espargne*,

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Op den x^en deezer verwittighde mij de Schout van Naarde, dat
[3] zeeker schip, eensdeels verbrandt en alzoo los geraakt van ontrent[3]
[4] Eedam, was vervolght en gebraght aan de kust van Goejlandt, door[4]
[5] lujden, die daaraan zochten eenigh berghloon te verdienen: dat
[6] hij 't zelve met de goedren, daarin oft bij gevonden, had in
[7] bewaarende handt genoomen; ende de schipper neevens eenen van[7]
[8] de reeders, gekoomen tot Naarde, met behoorlijk blijk van den
[9] ejghendoom, verzoek deeden om 't geene hun gerechtelijk toequam[9]
[10] ontslaaghen te hebben. Ik heb hem geantwoordt, dewijl dit geen
[11] onbeheert goedt, nochte van onzeekeren ejghendoom was, dat hij[11]
[12] 't zelve (in kennisse van Scheepenen, en onder goede borghtoght[12]
[13] nochtans) aan de ejghenaars wel moghte laaten volghen. Maar ujt
[14] naader schrijven van den zelven schout, verneem ik, dat Gerrit Van
[15] der Zoest, onderschout in Sgraavenlandt, ujt kracht van Commissie[15]
[16] die hij zeit van U. Eed. te hebben, op gister het zelve schip ende
[17] goedt op nieuw in arrest heeft genoomen. Daarop heb ik den[17]
[18] voorzejden schout weeder geantwoordt, dat hij, indien van der
[19] Zoest Commissie van U. Eed. toonen kan, hem met de zaake[19]
[20] heeft te laaten beworden. Van al 't welke ik raadzaam gevonden[20]
[21] heb U. Eed., bij deezen, kundschap te geeven; ende, met een, aan
[22] U. Eed. samt Mijnen Heere ende Mê Vrouwe U. Eed. ouwders, te[22]
[23] doen de schuldighe dienst- ende eer- biedenis,

[24] Mijn' Heere, van

[25] T'Amsterdam,

[26] den xij^en Apr.

[27] 1645.

[25] U. Eed.

[26] Ganschdienstwillighen dienaar

[27] P.C. Hóóft.

Ambtelijke probemen omtrent een in brand en op drift geraakt schip.
* Minuut. UBA II C 11.618.

Eindnoten:

3 *eensdeels:* enigermate.
4 *vervolght:* gevolgd.
7 *in bewaarende handt:* in overheidsbewaring; *ende* (*dat*).
9 *'t geene...hebben:* hun wettig eigendom vrijgegeven te krijgen.
11 *van onzeekeren ejghendoom* (gen. qual.): waarvan het eigendomrecht onzeker was.
12 *in...nochtans:* met kennisgeving aan schepenen en bovendien tegen storting van een behoorlijke waarborgsom (voor de door de overheid gemaakte kosten).
15 *Commissie:* opdracht.
17 *in arrest genoomen:* beslag gelegd.
19 *hem...beworden:* hem zijn gang moet laten gaan met de zaak.
20 *Van al 't welke:* Hiervan (rel. aansl.).
22 *U. Eed. ouwders:* uw ouders: de oudraadpensionaris A. Pauw met gade.

1261 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Vikkevoort, Ridder, Raadt en Resident van haar' Hoogheit van Hessen, in de Nieuwe Houtstraat. In Den Haaghe.*

*
(*v. Wickev*.: 14 Avril 1645 M. Hooft)
L.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Al de deughd der smaake en reuke van 't Spaansche frujt krijghen[2]
[3] zij alleenlijk ujt kracht van U. Eed. Gestr. oneindtlijke heusheit:[3]
[4] ende is echter dezelve niet bezonders, ten aanzien van de geur die 't[4]
[5] papier Uwer Eed. Gestr. ujtaassemt. Wen ik het met goudt wilde
[6] opweeghen, dit bekoorlijk metaal zoude, in mijnen zin, verre te[6]
[7] laagh leggen: zoo vind ik mij opgetooghen van het gewight der[7]
[8] dingen, vernoemen in die nieuwmaaren. Ik zoude wel wenschen,
[9] die met gelijke munte te mooghen betaalen: maar 't waare druppe-
[10] len waaters in de zee draaghen. Dies moet ik het bij de dankzegging,
[11] naar d'oude gewoonte, laaten: ende dat althans te meer, mits mijn[11]
[12] zoon gaat, naar schoolsgebrujk, om een' Reede in de kerke te doen,[13]
[13] neevens andre jonge borsten, die beneeden hem zitten; zoo dat[13]
[14] zijne de eerste beurte heeft te weezen. De Heer Barleus komt mij[14]
[15] verzelschappen, om deeze Ciceroos te hooren: ende denkt op[15]
[16] morghen niet verre te weezen van U. Eed. Gestr., in wiens beste[16]
[17] gunste zich van ganschen gemoede beveelt,

[18] Mijn' Heere ende Neeve,

[18] U. Eed. Gestr.

[19] Verplichtste, onderdaanste

[20] dienaar,

[21] P.C. HÓÓFT.

[22] Mê Vrouwe U. Eed. Gestr. gemaalinne gelieve, met U. Eed. Gestr.
[23] oorlof, hier d'ootmoedighe handtkus van mijn' hujshoudster ende[23]
[24] mij te vinden.

[25] T'Amsterdam, xiij Apr. 1645.

* Origineel. UBA II C 13.227.

[26] Deeze waare gisteraavondt al afgeveirdight geweest; hadde de
[27] Heer Secretaris Nieupoort van Ujtrecht het niet belet met de eere
[28] van een bezoek. Want mijn honger, naa 't leezen van 't geen ujt[28]
[29] U. Eed. Gestr. handen komt, heeft geen geduldt om te toeven: ende
[30] ik kan de gissing wel maaken, dat het aldaar aan geene vrienden
[31] ontbreekt die gejrne meede aan eenen kant zouden lekken. Het[31]
[32] wachten naa den H. Barleus laat deezen wat langer vallen dan ik[32]
[33] gemeent had. Maar, daar komt zijn Eed. en doet er mij ujt schejden,
[34] met onzer bejden hartgrontlijke gebiedenis.

Lopende zaken.

Eindnoten:

2 *Al de deughd:* Al de goede kwaliteit, Al het lekkere; *'t Spaansche frujt:* blijkbaar de inhoud van de mand die met *1255* aan v.W. gestuurd was; ook blijkens *992* waren het zonder twijfel kalkoenen.
3 *zij:* smaak en reuk.
4 *dezelve:* de deugd.
ten aanzien van: in vergelijking met; *'t papier:* het postpapier met nieuwsberichten.
6 *bekoorlijk:* verleidelijk; *in mijnen zin:* naar mijn mening.
verre te laagh leggen: zeer ongunstig afsteken, er lang niet tegen opwegen.
7 *het gewight:* de belangrijkheid (met volgehouden beeldspraak).
11 *naar d'oude gewoonte:* zoals altijd kan Hooft het nieuws niet met nieuws beantwoorden.
mits: aangezien.
13 *gaat om...doen:* zich gereed maakt om, volgens de gewoonte op de (Latijnse) scholen een redevoering in de kerk te houden.
13 *jonge borsten, die beneeden hem zitten:* jongelieden die in prestaties op hem volgen.
14 *zijne:* zijne beurt.
15 Cicero was de beroemdste Romeinse redenaar.
16 *niet verre te weezen:* wschl. zou B. de volgende dag, als zo dikwijls, de gast van v.W. zijn.
23 *huishoudster:* in de woordenboeken niet vóór Wolff-Deken. Kil. kent wel *huys-houder:* ‘oeconomus’ (etc.) ‘administrator rei familiaris’. Waarschijnlijk lag Hooft's betiteling, die natuurlijk eervol bedoeld was, in de buurt van ‘rentmeesteres’.
28 *naa:* naar.
31 *meede...lekken:* hun deel eraan zouden krijgen (aan het nieuws).
32 *naa:* op; *wat langer:* verontschuldigt Hooft het naar verhouding lange P.S.?

1262 *Mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt ende Resident van haar' Hoogheit van Hessen, in de Nieuwe Houtstraat, in Den Haaghe.*

*
(*v. Wickev.*: 18 Avril 1645 M. Hooft.)

L.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Gebrek van stoffe, ende U. Eed. Gestr. begeerte dat ik de schuldighe
[3] bedankingen achter laate, verbieden mij, bij deezen ijets meer te
[4] zeggen, dan, dat, neevens mijn' Hujsvrouw, ik eerbiedelijk, met
[5] toelaating van U. Eed. Gestr. de handen kus aan haare welwaarde
[6] helfte, ende in U. Eed. Gestr. beste gunste, gelijk meede in die van
[7] den Heere Barleus, van heelen heeten harte beveel,

[8] Mijn' Heere ende Neeve,

[9] U. Eed. Gestr.

[10] Onderdaansten, ootmoedigh-
[11] sten dienaar,

[12] P.C. HÓÓFT.

[13] De Fransche tijdingen, ontfangen bij U. Eed. Gestr. schrijven van
[14] den 15^{en} deezer, doch niet voor heeden op middagh, keeren hierin
[15] te rugge.

[16] T'Amsterdam, den 17^{en} Apr. 1645.

* Origineel. UBA II C 13.228.

1263 *Aan den D. François Sprong, Adt tot Leeuwaarde.*

*

[1] Ik verzoek, dat hij de zaak teeghens Watse Rheen en zijn' met-
[2] verwanten, bij ampliatie vervolghe.[2]

[3] T'Amsterdam, 18 Apr. 1645.

Eindnoten:

2 *bij ampliatie vervolghe:* in de vereiste uitgebreidere vorm waarneme.

* G. UBA II C 11.619.

1264 *Aan den zelven Rentm^r^* (zie *1260*).

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Voor de communicatie, mij aangebooden bij U. Eed. schrijven van[2]
[3] den 14^en^ deezer, bedank ik U. Eed. hooghlijk, zonder nochtans
[4] geneeghen te zijn omme mij, met zaaken van 't beroep uwer Eed.[4]
[5] (naardien de zelve eenen substitujt in mijnen quartiere heeft) vorder[5]
[6] te bemoeijen, dan dat ik, wanneer mij ijets voorkomt, dat d'Es-[6]
[7] pargne aangaat, U. Eed. volghends mijne instructie des zal ver-
[8] wittighen, ende vermaan daaraf in mijne reekeningen maaken; 't[8]
[9] en waare dat de dienst van de Graaflijkheit ofte van U. Eed. ijets
[10] meer van mij quaame te vereischen. Belangende den schout van
[11] Naarde: die ontkent wel expresselijk d'ontughtighe ende irreve-[11]
[12] rentste woorden, verhaalt in den brief van Gerrit van der Zoest, oijt[12]
[13] gesprooken, jaa gedacht te hebben: maar niet, dat hij, geirriteert
[14] door calumnieus en spijtigh spreeken van den zelven Van der Zoest,[14]
[15] wiens Commissie hij niet gezien had, tot eenighe haastighe woorden[15]
[16] is vervoert, zich hoedende nochtans van ijet te zeggen dat teeghens
[17] de waarheit streed. Indien nu van der Zoest het contrarie weet te
[18] bewijzen, ende U. Eed. goedtvindt klachte daaroover te doen:
[19] mijn' meening is geenszins den voorzeiden schout (hoewel hij mij,
[20] door eenighen der notabelste regenten van Naarde, als de bequaam-
[21] ste persoon hunner steede tot dat ampt, is aangepreezen) in zijn[21]
[22] ongelijk te verdaadighen: maar veel meer te betoonen, dat ik ben[22]
[23] ende blijf, met eerbiedighe groetenis,

[24] Mijn' Heere,

[25] U. Eed.

[26] Dienstw^e^ dienaar,

[27] P.C. HÓÓFT.

[26] T'Amsterdam, den 18^en^

[27] Apr. 1645.

G. Pauw, de rentmeester van de Espargne, heeft Hooft een mededeling gestuurd waaruit mogelijk enige wrevel over de in *1260* besproken controverse tussen de

* Minuut. UBA II C 11.619.

schout van Naarden en de onderschout van 's-Graveland, en het door Hooft ingenomen standpunt, blijkt.

Eindnoten:

2 *communicatie:* mededeling.
4 *genegenheid:* lust uit sympathie en bereidwilligheid, en *geneigdheid:* lust uit innerlijke drang, werden in de 17e eeuw niet altijd onderscheiden (WNT *geneigd* 1514 Syn.). Hooft gebruikt hier geneeghen 'verkeerd', want hij wil waarlijk niet zeggen 'maar ik bedank ervoor, mij in uw ambtszaken te mengen'. De communicatie ontlokt hem juist de verklaring, dat hij er niet over denkt, zich, meer dan zijn plicht meebrengt, met Pauw's ambtszaken te bemoeien. Iets van dien aard schijnt door de 'aangeboden communicatie' (vandaar soms dit overofficiële woord?) te worden gesuggereerd; *beroep:* ambtsplicht.
5 *naardien enz.:* ook niet omdat hij beter van lokale zaken op de hoogte is dan Pauw in Den Haag kan zijn, want die heeft daar zijn substituut ter plaatse voor.
vorder te bemoeijen met: meer te mengen in.
6 *wanneer mij ijets voorkomt:* als ik iets onder de ogen krijg.
8 *vermaan daaraf:* melding daarvan.
11 *die* (demonstr.).
expresselijk: uitdrukkelijk; *ontughtighe:* onbeheerste; *irreverentste:* zeer oneerbiedige.
12 *verhaalt:* genoemd, aangehaald.
14 *calumnieus:* lasterlijk; *spijtigh:* honend.
15 *Commissie:* hiervan is al in *1260* sprake: het document had intussen zowel gevraagd als getoond kunnen zijn!
21 *in zijn ongelijk verdaadighen:* verdedigen hoewel hij ongelijk heeft, of: in dat opzicht waarin hij ongelijk heeft (vgl. de vijand aanvallen in zijn voordeel: hem daar aanvallen waar hij sterk is terwille van het beslissende gevolg van zo'n overwinning).
22 *veel meer:* veeleer; *betoonen:* tonen, bewijzen.

1265 (*P.C. Hooft aan C. Barlaeus*.)

*

[1] Mijn Heere,

[2] Magh men niet wel zeggen 't is den luiden niet aan te zien? Wie[2]
[3] zoude gedroomt hebben dat die Predikant, laastmaals met U.E. en[3]
[4] den Heere Poirier, 't mijnent ten eete geweest, toegang ten[4]
[5] heilighdoome der zanggodinnen gehadt hadde? Daarentussen[5]
[6] zeindt hij mij dit gedicht, waar in ik veele aardige slaagen en[6]
[7] schranderheeden speur, die mij doen gelooven, dat hij voor geenen
[8] van onze Duitsche rijmers (ik zonder altijds den Heer van Zuyli-[8]
[9] chem uit) zouw behoeven te wijken, wen het hem lustte zijnen
[10] geest aan de Poëzij te koste te leggen. *Vondel* heeft een veirs ge-[10]
[11] maakt op *'t wonder, waar af de Heilige Steê haaren naam draagt*:
[12] en laat het openbaarlijk voor de boekwinkels ten toon hangen,
[13] gelijk de voorvechters de messen in de luifen steeken, om de oogen[13]
[14] van de verbijgangers te tergen, als met zeggen wie 't hart heeft,[14]
[15] pluike. Mij deert des mans, die geenes dings eerder moede schijnt
[16] te worden, dan der ruste. 'T schijnt dat hij noch *300 guldens* in[16]
[17] kasse moet hebben, die hem dreigen de keel af te bijten. Noch[17]
[18] weet ik niet oft het hem niet wel dierder moghte koomen te staan;[18]
[19] ende d'een' oft d'andre heetharsen, bij ontijde, de handen aan hem[19]
[20] schenden, denkende dat 'er niet een haan na kraaijen zoude. Dit[20]
[21] spel, immers, maakt zulk een brabbeling in de wacht, dat 'er alle[21]
[22] daaghs nieuwe krabbeling ujt rijst. Ik zend hier bij een paar
[23] staaltjens, niet de fijnste die ik gezien heb, maar die ik althans[23]
[24] bekoomen kan: want dit tuigh gaat ter greep wegh: in den Haage[24]
[25] wel wat anders om; en U.E. in grasduinen van nieuwe tijdingen.[25]
[26] De laaste, van daar gekreegen op den zeventienden deezer, zond ik,
[27] dien zelven avondt, te rugge aan Heere ende neeve van Wikkevoort.
[28] UE. gelieve aan zijn' Ed. Gestr. samt Mevrouwe onze welwaarde
[29] nichte, ujt onzen naame, te doen de ootmoedige gebiedenissen, die
[30] hier aan UE. gedaan worden met hartlijke groetenis,

[31] Mijn Heere, van

[32] UE.

[33] onderdaanen dienaar

[34] P.C. HÓÓFT.

* Geen hs. Overgenomen van no. 199 in *Werken* (1671), op drie plaatsen, waar Brandt de tekst door stippels vervangen heeft, aangevuld uit Huydecoper no. 747 (*...*).

[33] T'Amsterdam, den 20

[34] van Grasmaandt, 1645.

Verrassing over Martinius' dichterschap. - Ontstemming en verontrusting over de uitdagende wijze waarop Vondel zijn *Eeuwgety der Heilige Stede t' Amsterdam* publiceert.

Eindnoten:

2 *wel:* recht, terecht.
3 *die Predikant:* die dominee, nl. Fr. Martinius.
4 Hélie Poirier, wiens *Larmes, Sur le Trépas de feu Monsieur Pierre Corneille Hooft* (*etc.*) door Brandt en Arnout, alleen met Reijer Anslo's *Muyden in Rou* (en J. Vollenhove's *Aen den Heer Arnout Hooft* (enz.)) als lofdicht in de *Werken* (1671) werd opgenomen. Zie verder over deze te onbekende figuur de Bijlage en *1275*.
5 *zanggodinnen:* muzen.
Daarentussen: In die tussentijd (misschien met de bijbetekenis ‘in tegenstelling tot wat ik zeg of wij verwachten’).
6 *dit gedicht: Treur-gedicht, over 't Lijden en Sterven van onsen Heere Jesus Christus. Opgedragen aan Den Hooghgeleerden Heer, D.M. Joannes Wilhelmus Wendbejel, Beroemde regeerder der brave school tot Campen; slaagen:* vaardige zetten.
8 *Duitsche rijmers:* Nederlandse dichters.
altijds: vanzelfsprekend (WNT *altijd* 304 II 1 wat er ook moge gebeuren).
10 *te koste te leggen:* te wijden; *veirs enz.: Eeuwgety der Heilige Stede t'Amsterdam. Aan de oude Burgerij* WB V 133; *eeuwgetij:* eeuwfeest: het mirakel van Amsterdam was 300 jaar geleden gebeurd. J.F.M. Sterck commentarieert Vondel's *Altaer-geheimenissen II* vs. 1023 (WB IV 744) aldus: ‘Dit is het eerste en eigenlijke Mirakel van Amsterdam: de h. Hostie, in maart 1345 door een stervende ontvangen en weer uitgebraakt, werd in het haardvuur geworpen, maar bleef boven de vlammen zweven’. Op deze plaats (in de Kalverstraat) werd een kapel gebouwd. Later stond daar de Nieuwezijds Kapel, afgebroken in de eerste jaren van deze eeuw. Jaarlijks wordt het mirakel herdacht door een processie, de ‘stille omgang’ in de eerste uren van de nacht na de derde zaterdag in maart langs de ‘heilige Stede’, de plaats waar de kapel gestaan heeft; *de oude burgerij:* de voor-reformatorische, katholieke burgerij.
13 *voorvechters:* lieden die gevechten (vooral in het openbaar) plegen te beginnen (Mnl. Wdb. *vorevechter* 1120 1).
luif: afdak of uitbouw aan een gevel (WNT *luif* 3226 1).
14 *tergen:* uitdagen; *als met zeggen:* alsof ze zeiden, evenals door te zeggen; *wie...pluike:* wie durft, trekke zijn mes (WNT *pluiken* (*I*) 2810 2).
16 300 gulden had indertijd de boete voor *Palamedes* bedragen.
17 *die...bijten:* sarcastisch grapje: die hij nodig kwijt moet (nl aan een nieuwe boete).
Noch...niet: En ik weet ook niet, ik weet niet eens zeker.
18 *wel dierder:* veel duurder.
19 *heetharsen:* heetgebakerde; *bij ontijde:* 's nachts; *de handen aan hem schenden:* hem vermoorden.
20 *dat 'er...zoude:* dat niemand (*een*, telw.) er drukte over zou maken (WNT *haan* (*I*) 1386 7e al.; *kraaien* 10 8e al.); *Dit spel:* Dit gedoe.
21 *brabbeling:* herrie, hier alleen door praten (WNT *brabbeling* 975 A 2), daar met *krabbeling* een climax bedoeld wordt: herrie door schrijven (WNT *krabbelen* 39 Afl.); *de wacht:* de gemeente, de mensen.
23 *staaltjens:* schotschriften dus.
fijnste: van edel gehalte (WNT *fijn* (*II*) 4464 11), ironisch gebruikt; *althans:* op dit ogenblik.
24 *dit...wegh:* dit spul vliegt weg.
25 (*gaat*) *wel wat anders om:* is nog wel wat ernstigers aan de hand; *en UE.* (*gaat*)*...tijdingen:* en u gaat smullen van nieuwsberichten (B. gaat blijkens de volgende zin weer te gast bij v.W., aan wie H. ze teruggestuurd heeft).

*1266 *Aen mijn Heer mijn Heer Hooft Drossaert van Muijden*

*

[1] Mijn Heer - - -

[2] O[.] U.E. laestleden brief, die vol Goddelycke Ernst is, soud ick[2]
[3] koenen aentwoorden en zeggen, *Soo groten Eer voorwaer ick my niet*[3]
[4] *waerdich acht*, dan onse vrindtschap en is geen Comedywerck, sij is
[5] soo schoon van achter, als van vooren, van Jongs, als van oudts,
[6] dies sal ick de eer aen mij laeten leenen, om dat daer soo veel[6]
[7] blyckx van waerheyts aen is, ende antwoorden op UE begeeren
[8] van het *Smal weuwen lof*, daer ick niet anders aff en heb, als het geen
[9] daer u brieff af melt, van het slaepen van sekre wedu, en
[10] weuwenaer, aen mijn Heer Barleus gesonden, van de Heer van[10]
[11] Zuijlec[m]

Siet ick be sitse maer[12]

[13] Dat is immer by sit noemen, ende uE yver over mij, die schynt[13]
[14] dit wat vremt te luyden, dit heb ik willen verdadigen met het[14]
[15] laeste gedichje, en anders niet. Sijn hertelyck gegroet, met UE
[16] beminde huys genooten, van my UE vrindinne

[17] Tesselschade Roemers

Over Huygens' Smal weeuwenlof.

Eindnoten:

2 *vol Goddelijcke Ernst:* (niet verklaarbaar, tenzij er een bedekte kritiek op Huygens' antipapistische, dus in Tesselschade's ogen ongoddelijke, en zijn scabreuze onernst van de laatste maanden bedoeld is).
3 *Granida* vs. 264.
6 *dies...leenen:* daarom zal ik mij de eer laten aanleunen.
om dat...is: omdat je 't blijkbaar zo ernstig meent.
10 *aen...Zuylec[m]:* door de Heer van Zuylichem aan de Heer Barlaeus gestuurd.
12 *Siet enz.* d.i. vs. 2 van Huygens' *Tesselscha boven mijn slaep-camer* (*1240, 1258*).
13 *immer:* toch, immers (WNT *immer* 1458 7); *uE yver over mij:* uw warme genegenheid voor mij, die geneigd is voor mij op te komen; *die* (dat.)
14 *dit heb ik enz.:* (onverklaard, zowel doordat het gedichtje onbekend is als door Tesselschade's vrije syntaxis).

* Origineel. UBL. Pap. 2.
Datum: de brief is het antwoord op *1258* van 6 april 1645.

1267 (*Gecommitteerde Raden aan P.C. Hooft*.)

*

[1] Erentfesten Vromen discreten goeden vrundt.

[2] Wij senden U.L. hier neffens eenige exemplaren van de ordonnantie
[3] bij de Heeren Staten van Hollandt ende Westvrieslandt geraempt,[3]
[4] aengaende het vormen en backen vanden Steen, Pannen, Tichelen,
[5] ende estricken, Begerende dat U.L. d'selve sult doen publiceren[5]
[6] ende affigeren, alomme daermen diergelijcke publicatien en[6]
[7] afficxtien is gewoon te doen, en voorts soodanigen ordre stellen[7]
[8] tot observantie vandijen als hare Ed:Gro:Mo: goede meijninge[8]
[9] uijtwijsende de zelve ordon^{n} is medebrengende. Bevelen U.L. in[9]
[10] Godes bescherminge. Ges. inden Hage den V^{en} Meij 1645.

[11] Ter ordonnantie vande

[12] Gecommitteerde Raden

[13] Herbt. van Beaumont

[14] 1645

Gecommitteerde Raden sturen een ordonnantie van de Staten van Holland, ter publicatie.

Eindnoten:

3 *geraempt:* vastgesteld, van *ramen*.
5 *publiceren ende affigeren:* door aanplakken bekendmaken.
6 *allomme daermen:* overal waar men.
7 *soodanigen ordre* (*sult*)*...vandijen:* zodanige bevelen (zult) geven dat die (ordonnantie) nageleefd moet worden.
8 *hare Ed:Gro:Mo:* (genit.).
meijninge: bedoeling (WNT *meening* 384 2).
9 *uijtwijsende de zelve ordon^{n}* (abs. constr.): zoals de ordonnantie doet blijken (Mnl. Wdb. *utewisen* 1125 3).

* Origineel. UBA II C 11.1103.

1268 (*J. van Wickevoort aan P.C. Hooft*.)

*

[1] Monsieur mon Cousin

[2] Le porteur de ceste lettre a obtenu une grace de Messieurs Les
[3] Estats Generaux d'avoir place parmy les Appointez du Chasteau
[4] de Muijden. Il s'appelle Antonio Morin, et est natif de Piedmont.
[5] Et m' ayant esté recommandé pour homme d'esprit, de coeur, et
[6] qui a connoissance de plus[s] langues, par une personne que j' honore
[7] et estime beaucoup, qui est Monsieur de Baron de Gent, j' espere
[8] que vous ne prendrez pas en mauvaise part que je vous le recom-
[9] mande de la mesme facon qu'il m'a fait, cest a dire pour homme qui
[10] merite lassistance de toutes les honnestes gens et particulier[t]
[11] vostre faveur, ou il sera requis. Je ne doubte pas que vous ne le
[12] desirez point gratifier, en consideration de celuij que je viens de
[13] vous nommer, et si la mienne y peut contribuer quelque chose ce ne
[14] sera pas une de moindres obligations que je vous en auray, ains me
[15] fera paroistre en toutes les occurrances que vous me ferez naistre:

[16] Monsieur,

[17] Vostre treshumble et

[18] tresobeis[t] Serviteur

[19] De Vicqfort.

[19] de la Haye, ce 12 Maij 1645.

VERTALING

Heer en Neef,

Brenger dezes is door de Heren Staten-Generaal begunstigd met een plaats onder de geappointeerden op het Muider Slot. Hij heet Antonio Morin en is geboortig uit Piemont. En daar hij mij, door iemand wie ik grote eerbied en achting toedraag, nl. de Baron van Gent, aanbevolen is als een man met geest, hart en de kennis van verscheidene talen, hoop ik dat u het niet kwalijk zult nemen dat ik hem u aanbeveel op dezelfde gronden, namelijk als een man die de steun van alle weldenkenden verdient en in het bijzonder uw gunst, als daarom verzocht wordt. Ik twijfel er niet aan of u wilt hem die schenken, ter wille van hem die ik u zojuist noemde, en als dit schrijven er iets toe kan bijdragen zal dat geen geringe verplichting zijn die ik jegens

* UBA II C 9.418[v] = versopag. 24.

u heb, maar ik zal bij alle gelegenheden die u mij daartoe zult geven, doen blijken dat ik ben,

Mijn Heer,
Uw nederigste en
zeer gehoorzame dienaar
Van Wickevoort.
Den Haag, 12 mei 1645.

1269 (*Gecommitteerde Raden aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Erntfeste vrome discrete goede vrunt

[2] De Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden hebben
[3] op huijden ons laten toekomen het placcaet gearresteert nopende[3]
[4] den opheff van het Veijlgelt ten laste van alle Schepen Waren en[4]
[5] Coopmanschappen gemunt hebbende naer oosten ende Noorwe-[5]
[6] gen, ende van daer respectivelijck binnen deser Landen komende,
[7] met de Lijste volgens de welcke het voor[s] veijlgelt sal werden[7]
[8] geheven, Vande [vande] welcke wij Uwe L. mits desen eenige
[9] exemplaren toeseijnden, met ernstige begeerte dat Uwe L.
[10] t'voor[s] Placcaet ende Lijste doet publiceren en affigeren alomme
[11] daermen diergelijcke publicatien ende afficxtien is gewoon te doen,
[12] waer toe ons verlatende, bevelen wij Uwe L. in Godes beschermin-[12]
[13] ge, Gescreven inden Hage den XVI[en] meij. 1645

[14] Ter ordonnantie vande

[15] Gecommiteerde Raeden,

[16] Herbt. van Beaumont

[17] 1645

De Zweeds-Deense oorlog maakt het begeleiden van koopvaardijschepen door oorlogsschepen noodzakelijk. Er wordt daarvoor een retributie, te vergelijken met de konvooigelden, geheven. Gecommitteerde Raden sturen het van de S.G. ontvangen plakkaat ter publicatie door.

Eindnoten:

3 *het placcaet enz.:* vgl. *Gr. Placcaatboek I* 2556: 'veijlgelt door onse Officieren te heffen ende ontfangen, volgens seeckere gedruckte Lysten bij taxatie over de Schepen ende koopmanschappen gaende naer Oosten ende Noorwegen voornoemt, ende van daer respectivelijck binnen dese Landen komende'; *gearresteert:* vastgesteld.
4 *opheff:* heffing; *Veijlgelt:* beveiligingsgeld.
5 *gemunt hebbende naer:* bestemd zijn voor, varende naar; *oosten:* de Oostzee.
7 *Lijste:* tarieflijst, zie boven.
12 *waer toe ons verlatende:* hierop vertrouwende.

* Origineel. UBA II C 9.415[v] = versop. 23.

1270 *Aan den Heere Cornelis de Graaf, Heere van Poelsbroek, oudtburgherm^r ende Raadt der stadt Amsterdam, Raadt Gecommitteert der Eed. Grootmo. H.H. Staaten van Hollandt en Westvrieslandt, In den Haaghe.*

*

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Burgermeesteren van Weesp, staande, mits 't ooverlijden van den[2]
[3] Majoor oft Wachtmeester aldaar, om te verzoeken aan 't Collegie[3]
[4] der Eed. Mo. HH Gecommitteerde Raaden, dat zijn' plaats met
[5] eenen andren bequaamen persoon moghe worden bekleedt, hebben
[6] goedt gevonden daartoe aan hunne Eed. Mo. voor te draaghen[6]
[7] Dirk Simonszoon van Eik. Deez, bedienende van mijnentweeghe
[8] de Schoutampten van Weesp ende Weesperkerspel, heeft zich
[9] etlijke jaaren zulx daarin gedraaghen, dat ik, niet min ter aansten-[9]
[10] dinge van mijn' eighe geneeghenheit dan van hem, wel vruntlijk
[11] koom verzoeken bij deezen, dat U. Eed. gelieve de beste handt aan
[12] 't vorderen van zijnen persoon tot het Wachtmeesterschap te
[13] houden. Hij is een man van gereeghelden wandel, gemaatight in 't
[14] stuk van den Godsdienst, zorghvuldigh ende getrouw in 't
[15] waarneemen van zijn beroep, ende, in 't kort, zoodaanigh, dat men,[15]
[16] mijns gevoelens, in heel Weesp geenen bequaamer zoude kunnen
[17] opspeuren. Welke waarheit ik U. Eed. bid te gelooven; ende im-[17]
[18] mers zoo vastelijk deeze, dat ik, die mij op 't eerbiedighste in de[18]
[19] goede gunste van U. Eed. samt Mê Vrouwe onze welwaarde[19]
[20] Nichte beveel, bij alle geleeghenheeden wensch te doen blijken,
[21] hoe zeer ik tracht naa de eere van mij oprechtelijk te mooghen
[22] teekenen,

[23] Mijn' Heere ende Neeve.

[24] U. Eed.

[25] Toegedaansten, dienstwil-
[26] lighsten Neef

[27] P.C. HÓÓFT.

[26] Van den Hujze te Mujde,

[27] xxv^en Maj, 1645.

* Minuut. UBA II C 11.553. - Afschrift KA CLXXIa^b 146.

Aanbeveling voor D. Sz. van Eik.

Eindnoten:

2 *staande om:* op het punt staande om (WNT *staan* 67 6 7e al.).
3 *Majoor oft Wachtmeester:* commandant van het krijgsvolk in de stad.
6 *goedt gevonden:* besloten.
9 *niet min...hem:* niet minder gedrongen door mijn eigen gezindheid dan door hem.
15 *waarneemen:* vervullen; (*een man*) *zoodaanigh:* een dergelijk man.
17 *immers:* minstens.
18 *deeze* (*waarheit*).
19 *onze Nichte:* zie stamboomdeel Hooft B II A, deel I blz. 892.

1271 *Aan den H. Hans Harmanszoon de Vries, oudburgemeester tot Harlinge.*

*

[1] Ik zend hem een beschejdt van eede, gedaan bij mij aan Burgherm[ren1]
[2] van Muijde, noopende den koop van 't landt tot *Hartwirt*, ende
[3] maak hem en den Ad[t] Sprong, oft ijder van hun, maghtigh om den
[4] zelven eedt van mijnent weeghe te vernieuwen, voor 't Hof van[4]
[5] Vrieslandt, den Commissaris Cornelius Kinnema, oft anders daar[5]
[6] 't behooren zal.

[7] Vanden Hujze te Mujde, 13[en] Junij, 1645.

Volmacht.

Eindnoten:

1 *beschejdt:* afschrift van protocol; *aan:* in handen van.
4 *vernieuwen:* herhalend bevestigen.
5 *oft...zal:* of in andere omstandigheden waar het nodig zijn zal.

* G. UBA II C 11.554.
Hartwert

1272 *Eedele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermooghende Heeren, Mijne Heeren d'Eerste ende andere Raaden ende Meesteren van de Reekeninge der Graaflijkheit van Hollandt in Den Haaghe.*

*

[1] Eedele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermooghende
[2] Heeren,

[3] Deeze is, om aan U. Eed. Mo. te richten de declaratie van de kosten
[4] der reparatie, gedaan aan den Hujze te Mujde, volghends Uwer
[5] Eed. Mo. ordre van den x^{en} Augusti des jaars xvj^{e}xliiij. lestleeden:
[6] Waarop mijn weleerbiedigh verzoek is, dat U. Eed. Mo. gelieve
[7] ordonnantie tot de betaalinge te verleenen. Immiddels bid ik God
[8] den Almaghtighen, U. Eed. Mo. in gelukzaalighe regeeringe
[9] altijds te bewaaren, ende in haare goede gratie,

[10] Eedele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermooghende
[11] Heeren,

[12] Uwer Eed. Mo.

[13] Onderdaanen, ootmoedighen

[14] dienaar,

[15] P.C. Hóóft.

[14] Van den Hujze te Mujde,

[15] den xix^{en} Junij, 1645.

* Origineel. ARA. Archief van de Rekenkamer der Domeinen in Holland. Ingekomen stukken 482.

1273 *Aan den Raadsheere Nicolas van Rejghersbergh.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Als UEed. zich laastmaals gewaardighde mij met haar bezoek
[3] te vereeren, liet haare heusheit zich niet genoegh zijn mij die[3]
[4] enkle gunst te bewijzen, zonder belofte van noch een' andre,[4]
[5] bestaande in 't ujtwerken dat kortelinx een dagh zoude gestelt[5]
[6] worden, om op nieuw een' proeve te doen, oft het geschil tussen[6]
[7] ons en onzen Neef Sohier, oft zijnen schoonvaader Coejmans, door[7]
[8] de achtbaarheit van U. Eed. en van mijnen Heere De Jong haaren[8]
[9] amtgenoot, te beslechten waare. U. Eed. vergeeve mij de
[10] vrijmoedigheit, van, bij deezen, ende brenger deezes, mijnen[10]
[11] schoonzoon Vander Mejde, U. Eed. der voorzejde belofte te
[12] koomen indachtigh maaken met ootmoedighe beede, dat ons (kan[12]
[13] 't 'er ujt vallen) belast warde voor U. Eed[n] te verschijnen, eer
[14] Oestmaant haaren aanvang neemt, 't en waare dat het UEed[n]
[15] beeter geleeghen quaame ons, geduurende de naaste stilstandt van
[16] Rechte te hooren. Naulijx dar ik, moet nochtans, U. Eed. teffens[16]
[17] verghen, gelieve doch bij den Heer Rapporteur in dat arme
[18] zaaxken teeghens eenen drogh genaamt Glaazekas, 't welk,[18]
[19] kunnende in eenen voormiddagh afgedaan worden, nu ontrent
[20] 12 jaaren gehangen heeft, zoo veel te weeghe te brengen, dat ik[20]
[21] eens aan vonnis geraaken mooghe. Ende zal het eindighen deezer
[22] pleiten, het vast gevoelen dat ik heb van Uwer Eed. welgeneeghen-[22]
[23] heit t'mijwaarts meer en meer bevestighen, verplichtende tot
[24] eeuwighe dankbaarheit voor alzulke weldaaden,

[25] Mijn Heere,

[26] T'Amsterdam, den 21[en] in Zoomermaant, 1645.

Hooft herinnert v. Reigersbergh aan zijn mondelinge belofte, binnenkort een nieuwe poging te zullen doen om in het proces met Sohier tot een vonnis of schikking te komen. Handig brengt hij daarna, zonder zichtbare reden, de zaak tegen Glaazekas ter sprake, waardoor hij er ten eerste aan herinnert dat de Hoge Raad traag werkt, en ten tweede door het contrast met dat ‘arme zaaxken’, op de grote belangen wijst die in zijn zaak versus Sohier op het spel

* Minuut. UBA II C 11.1002. Afschr. II C 13.245.

staan. Leendertz merkt op dat niet alleen N. Sohier op 8 juni 1642 overleden was, maar dat zijn zoon en erfgenaam Constantijn met een Coijmans getrouwd was, en dat er oude vriendschap tussen Hooft en de Coijmansen bestond. Hij oppert dat hierdoor een schikking waarschijnlijker geworden is; hij heeft geen vonnis van de Hoge Raad gevonden. Uit *1036* is ook nog gebleken dat Leonora's oudste vriendin Constantia van Gheel een Coijmans tot moeder had. Schikkingen kwamen tot stand ten overstaan van commissies uit de Raad, waarvan de archieven, indien bewaard, une mer à boire zijn. Hooft was 13 october 1637 en, na het vonnis van 22 december 1637 dat Sohier in het gelijk stelde (overlegging van inventarissen van zijn schoonouders Hellemans-van Surck) op 23 september 1643 verschenen voor de raadsheren F. Fagel en C. de Jonge.

Eindnoten:

3 *liet...zijn:* stelde uw beleefdheid er zich mee tevreden.
4 *die enkle gunst:* die gunst (het bezoek) alleen; *zonder belofte...andre:* maar beloofde nog een andere.
5 *ujtwerken:* teweegbrengen; *kortelinx:* binnenkort; *gestelt:* vastgesteld.
6 *een proeve doen:* te trachten.
7 Neef Sohier: Constantijn Nicolaesz. S.
8 *de achtbaarheit van U.Eed:* nadrukkelijke omschrijving van ‘Uwe Achtbaarheid’.
10 *ende* (*bij*).
12 *dat ons belast warde:* dat ons gelast worde.
16 *dar* (van *dorren, darren*): durf; *moet nochtans:* maar ik moet.
18 Glaazekas vgl. *744*.
20 *zoo veel te weeghe te brengen:* zoveel te doen, het zover te brengen; *dat ik...mooghe*, nl. om uit te voeren en de zaak af te sluiten.
22 *pleiten:* processen.

1274 *Aan den Raadsheere Georg Doublet.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Mijn ellendigh gaan, zitten, en leggen, eerst etlijke maanden aan
[3] de vierdendaaghsche koorts, die ook niet liet de grenzen haares[3]
[4] Rijx t' oovertreeden, en op de tussenloopende uuren scherpelijk
[5] met de staart te steeken; daarnaa veele weeken aan 't fleeresijn in de[5]
[6] voeten en slinke handt, die noch op haaren plicht niet past; hebben[6]
[7] mij eenen schoonen tijdt t' onbruik gemaakt. Een verdriet, dies te
[8] grooter, om dat ik niet zagh, de stoffe, vervaat in de papieren mij[8]
[9] verstrekt van U. Eed. af te handelen in mijn schrijven, zonder haar'[9]
[10] heusheit en lang gedult veel te veel te verghen. Dit beken ik reeds[10]
[11] geschiedt te zijn, smeek om vergiffenis, ende zend, met hartgrondi-
[12] ghe dankzegging, de vertrouwde panden hierneevens oover;[12]
[13] hoopende mij met eenighe gedenkenissen, daarujt getooghen,[13]
[14] voortaan te behelpen, oft, daar zij niet moghten toerejken, verlof[14]
[15] tot nieuwe naazight ten huize van U. Eed. te verwerven. Bij[15]
[16] zeekeren brief, te behandighen, door mijnen schoonzoon Johan
[17] van der Mejde, aan mijnen Heere Rejghersbergh, bid ik zijn Eed.
[18] gelijk U. Eed. bij deezen, dat haar gelieve, aan d'afveirdighing van[18]
[19] 2 zaaken hangende voor den Hooghen Raade, d'eene van groot
[20] d'andre van zeer klein belang, de beste handt te houden. 'T welk ik[20]
[21] zal houden voor een toestaan van U. Eed. aan mij, om te mooghen
[22] voeren den zoo hooghen als waarachtighen tijtel,

[23] Mijn' Heere, van

[24] U. Eed[s]

[25] Onderdaansten, ootmoedighsten

[26] dienaar,

[25] T'Amsterdam, den 21[en]

[26] in Zoomermaant, 1645.

Dank voor het lenen van historische documenten; als goede relatie in de Hoge Raad wordt Doublet meteen herinnerd aan de zaak-Sohier waarover Hooft op dezelfde

* Minuut. UBA II C 11.1003[v].
Hs. half enkel vel, achterkant van *1267*.

dag aan Van Reigersbergh schrijft, met hetzelfde diplomatieke aanstippen van de zaak-Glaazekas.

Eindnoten:

3 *vierdendaagsche:* tot nog toe was er telkens sprake van derdendaagse koorts, maar die heet in de *Eerste Medische Systematisch ingerichte Encyclopedie:* Malaria quartana.
liet: naliet.
5 *met...steeken:* de koorts wordt vergeleken met een schorpioen.
fleeresijn: naam voor allerlei aandoeningen die naderhand rheumatiek genoemd werden.
6 *op...past:* haar plicht niet doet, niet gezond en bruikbaar is.
8 *niet zagh:* niet de kans zag.
9 *in mijn schrijven:* door te schrijven.
10 *verghen:* hoge eisen stellen aan.
12 *de vertrouwde panden:* de mij toevertrouwde kostbaarheden.
13 *gedenkenissen:* memorandums, notities; *getooghen:* getrokken;
14 *voortaan:* verder.
daar: in die gevallen waarin.
15 *naazight:* het nazien; *brief: 1273*.
18 *afveirdighing:* afdoening.
20 *d'andre...belang*, vgl. *1273* r. 17-20.

1275 (*Fr. Martinius aan J.W. Wendbejel.*)

*

....

[1] Erat disputatio tunc inter convivas Hoofdii Satrapae Mudensis,[1]
[2] quomodo in versu Callimachi κρητες αει ψευσται, κακα θηρια,[2]
[3] γαστερες αργαι, quem Paulus citat ad Titum, γαστερες αργαι, vel αργοι[3]
[4] interpretandi essent? Nata est aliqua dissensio. *Tres mihi convivae*[4]
[5] *prope dissentire*. Et quidem pro triplici significatione του αργος.
[6] Afferebant enim ex Eustathio, quod αργος significet, modo αεργος,[6]
[7] iners, modo λευκος, albus; modo ταχυς velox. Ut cum Homerus
[8] non semel και κυνας αργους dixit, canes albos, id est, celeres, veloces,[8]
[9] qui sicut albedo visum dissipat, sic pernicitate cursus oculos homi-
[10] num ludificant. Quaerebatur ergo, quae significatio conveniret
[11] Cretensium γαστρασι? Barlaeus propugnabat primam significa-
[12] tionem, γαστερες αργοι, id est αεργοι, inertes, pigri, ut vulgo in
[13] versionibus. Rejecit eam Vossius, et elegit illud λευκος, venter albus.
[14] Tertius Professor Theologiae Pontificae ex Sorbonna, cujus nomen[14]
[15] mihi excidit, praetulit ταχυσ, quia Cretenses tanquam duabus rotis[15]
[16] innixi currebant ad convivia praecipites. Quod ne longiuscule
[17] petitum tibi videatur, confirmatur simili exemplo comedonis
[18] cujusdam Batavi, in Epigrammatis Belgicis, qui nullos pedes in[18]
[19] stadio, sed plus quam binos in convivio habebat. Iam nemo erat,
[20] qui non miraretur sententiam Vossii, qui solus sine ratione, ut
[21] videbatur, Cretenses volebat ventres albos vocari, quasi reliqui
[22] homines extra Aethiopiam nigros ventres haberent. Premebatur
[23] ergo undique, quod hoc non convitium Cretensibus futurum esset,
[24] si album ventrem haberent, non magis ac nobis convivantibus,
[25] cum tamen Apostolus tanquam infames hoc nomine eos traduxisset.
[26] Ille imperterritus, nisi hoc probavero, inquit, non ero Animal, quod
[27] Vossius vocatur. Coepit igitur fuse exponere, non modo pallorem
[28] Romanis in vitio fuisse, sed etiam alborem. Alba enim membra
[29] plerumque desidiam, luxuriem, et ingluviem denotasse. Unde
[30] etiam ventos dicebat, qui languorem inducerent, hoc nomine
[31] diffamatos esse.

Albus ut obscuro deterget nubila coelo[32]
Saepe Notus ...
item alibi, *... ego quid sit ater*[34]
Hadriae novi sinus, et quid albus
Peccet Iapyx

* *Fr. Martinii Epistolae ad amicos, praesertim Campenses*. Harderwijk 1653. p. 480.
Datum: 1 juli 1645 n.s.

[37] Sic ergo ventres albi, luxuriosi, pingues, et infames sunt. Et ne
[38] quis ullo modo dubitaret, adducebat praeter alios, testimonium[38]
[39] Sulpiciae, matronae caeteroquin castissimae, quae in Satyra sua de[39]
[40] Domitiano luxurioso et obeso ventre:[40]

Non trabe sed tergo prolapsus, et ingluvie albus.

[42] Quod de facie intelligi nequit, quae teste Tacito rubicunda fuit,[42]
[43] sed commodissime de ventre distento.

Mota manus Procerum est, et quid facundia posset,[44]
45 *Tunc patuit ...*

[46] Vossius palmam prae reliquis obtinuit, et quo victoria magis dubia
[47] fuit, eo illustrior erat. Certe si vel ipsa Sacra consulere velimus,
[48] quantum delicatulis et luxuriosis albor convenit, tantum famelicis et
[49] miseris nigror asscribitur, qui cutem laxat et deturpat. Unde non
[50] modo Iob, *ater ambulo* (inquit) *non à Solè*. Unde ergo? *Cutis*[50]
[51] *mea denigrata est super me, et ossa mea exarserunt prae siccitate*. Sed[52]
[52] etiam Hierosolymitani in Threnis: *Obscurior est nigredine forma*
[53] *eorum, non agnoscuntur in vicis, concreta est cutis eorum cum osse*
[54] *ipsorum, aret et similis est ligno. Pelles nostrae, ut furnus, atratae sunt*,[54]
[55] *propter procellas famis*. Quod ita esse Ventres Amstelodamensium
[56] puellarum et Germanarum Exulum ex opposito possent convincere.

[57] 21 Iun. 1645

VERTALING

Er was toen een discussie onder de gasten van Hooft, den Drossaard van Muiden, hoe in het vers van Callimachus

κρητες αει ψευσται, κακα θηρια, γαστερες αργαι,

dat Paulus citeert in zijn brief aan Titus, de γαστερεσ αργαι of αργοι zouden moeten worden verklaard. Hieruit ontsproot nu wat onenigheid. *'n Drietal gasten raakt me daar haast onenig*! En wel ter verdediging van drievoudige betekenis van dat αργος. Ze voerden namelijk aan uit Eustathius, dat αργος zou betekenen, nUEens αεργος, ‘lui’, dan λευκος, ‘wit’, soms ταχυς, ‘snel’. B.v. wanneer Homerus meer dan eens και κυνας αργους zegt, ‘witte honden’, d.w.z. ‘vlugge’, ‘snelle’, die, zoals witte kleur het gezichtsvermogen stoort en verblindt, zo door de gezwindheid van hun ren de ogen der mensen bedriegen. De vraag was derhalve, welke betekenis paste voor der Cretensen γαστερες. Van Baerle bepleitte de eerste betekenis, γαστερες αργοι, d.i. αεργοι, ‘luie’, ‘lakse’, zoals gemeenlijk in de vertalingen. Deze verwierp Vos, en hij verkoos dat λευκος, ‘witte’ buik. De derde, hoogleraar in de Pauselijke Godgeleerdheid, van de Sorbonne, wiens naam mij is ontschoten, praefereerde ταχυς, omdat de Cretensers, als over twee wielen gebogen, plachten toe te snellen op de

maaltijden af, hals over kop. Opdat u zulks niet al te ver gezocht voorkome, het wordt bevestigd door soortgelijk voorbeeld van zekeren Hollandsen veelvraat, in

Hollandse epigrammen, die op de renbaan zonder voeten zat te bedelen, maar dubbel benen maakte op weg naar een gastmaal. Er was al niemand meer, die zich niet verbaasde over het gevoelen van Vos, die alleen, zonder motivering, zo het scheen, voorstond, dat de Cretensers 'witte buiken' heetten, - alsof de overige mensen, buiten Aethiopië, zwarte buiken zouden hebben. Van alle kanten werd hij dus bestookt, omdat dit helemaal geen smaad voor de Cretensers zou betekenen, zo zij den buik wit hadden, evenmin als voor ons, die met hem aan tafel zaten, terwijl niettemin de Apostel met deze betiteling als slechtbefaamd hen aan de kaak had gesteld. Hij, onverschrokken: 'Als ik dit niet bewijs', zo zei hij, 'zal ik niet het Wezen zijn, dat men Vos noemt'. Hij begon dus uitgebreid uiteen te zetten, dat niet alleen een bleke kleur bij de Romeinen voor berispelijk gold, maar ook witte. Dat immers witte ledematen meestal aanwijzingen waren voor vadsigheid, uitspatting, zwelgerij. En hij zei, dat daarvandaan ook winden, die loomheid medebrengen, met ditzelfde woord werden getekend:

Zoals vaak, wit, van donkren hemel wegveegt de wolken Zuidlijke wind;

elders eveneens:

... en ik weet, wat 't zegt, is
Zwart van golfslag Hadria; *waarom kwaad spelt*
Witte Noordwester.

Zo zijn dus witte buiken vol uitspatting, vettig en in opspraak. En opdat niet iemand ook maar op enige wijze zou twijfelen, voerde hij behalve anderen het getuigenis aan van Sulpicia, een huisvrouw voor het overige eerbaar, die in haar *Satire* zegt van den aan uitspatting zich overgevenden Domitianus en diens gezetten vetbuik:

Niet met zijn roe, maar zijn rug zich misdragend en wit van zijn vraatzucht.

Wat niet van zijn gezicht kan worden verstaan, dat getuige Tacitus gebruind was, maar heel geschikt van zijn uitgedijd embonpoint.

Stom stond der edelen bent; *wat oratorie kan bereiken*,
Bleek uit't succes.

Vos verkreeg boven de anderen den erepalm, en hoe meer zijn zege twijfelachtig was geweest, des te luisterrijker was zij. Buiten kijf: indien wij al was het alleen maar de Schrift zelve zouden willen raadplegen, zouden wij zien: evenzeer als bij zinnelijke en verwekelijkte jonkertjes de witte kleur behoort, evenzeer wordt aan uitgehongerde stakkerds de zwarte kleur toegeschreven, die de huid rimpelig en lelijk maakt. Waarom niet alleen Job zegt: 'Ick gae swart daer henen, niet van de sonne' (waarom dan wel?: 'Mijn huyt is swart geworden over mij: ende mijn gebeente is ontsteken van dorricheijt'), maar ook de inwoners van Jeruzalem in Klaagliederen: '[Maer nu] is hare gedaente verduijstert van smarticheijt, men kentse niet op de straten: hare huijt kleeft aen hare beenderen, sij is verdorret, sij is geworden als een hout. Onse huijt is swart geworden, gelijck een oven, van wegen den geweldigen storm des hongers'. Dat dit zo is, zouden de Buiken van een Amsterdamse jonge vrouw en van een Duitse bannelinge met een bewijsvoering uit het tegengestelde hebben kunnen bewijzen.

1 juli 1645 n.s.

Eindnoten:

1 *Tunc* slaat terug op (p. 480, 3) *nuper Amstelodami*, (dit gaat in de brief vooraf) d.i. kort na 2 Maart (oude stijl) 1645 in het huis op de Keizersgracht. Vgl. *1252*, r. 5.
2 Callimachus, *hymni* (*in Iovem*) 1, 8 doet niet meer dan de eerste drie woorden citeren, en wel uit Epimenides (± 600 v. Chr.), *De oraculis* (of: *Theogonia*); vgl. Hieronymus, *Commentarius in epistulam ad Titum I* (Migne, *Patrologia Latina* 26, 571-575).
3 Titus 1, 12 in Statenvertaling: De Cretensen zijn altijt leugenachtigh, quade beesten, luije buijcken.
4 Naar Horatius, *Epistulae* 2, 2, 61.
6 E. schreef voor hij in 1175 aartsbisschop werd van Thessalonica, Παρεκβολαι (uittreksels) op Homerus; zie hem op *Ilias* 1, 50 en *Odyssea* 2, 11.
8 Homerus, *Ilias* 1, 50; 18, 283.
14 Professor, blijkens *1265* was dit Poirier.
15 als bij paardenrennen.
18 (niet verklaard).
32 Horatius, *Carmina* 1, 7, 15-16. *Albus* legt men gewoonlijk uit als λευκονοτος, ‘den hemel helder makende’.
34 Horatius, *Carmina* 3, 27, 18-20.
38 Martialis 10, 35; 10, 38.
39 Sulpicia, *Fabella* (= Epigrammata Bobiensia 37) 36, waarvan men ten tijde van Vossius de eerste vijf woorden zo uitlegde, dat Domitianus zich als vrouw liet misbruiken.
40 D. Romeins keizer 81-96.
42 Tacitus, *Agricola* 45, 2.
44 Ovidius, *Metamorphoses* 13, 382-383 bij de onjuiste toewijzing van Achilles' rusting aan Ulixes.
50 Zie Job 30, 28 in Statenvertaling; de Vulgata heeft: *Maerens incedebam, sine furore;* Job 30, 30.
52 Klaagliederen van Jeremia 4, 8.
54 *Pelles* etc. Klaagliederen van Jeremia 5, 10.

1276 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt ende Resident van haare Hoogheit van Hessen, in de Nieuwe Houtstraat, in Den Haaghe.*

*
(*v. Wickev.*: 10 Juillet 1645 M. Hooft.)
L.

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Dat U. Eed. Gestr. niet alleenlijk een' goede handt heeft van haare
[3] vrienden binnen 's hujs wel t'onthaalen, maar ook wanneer zij
[4] schoon vertrokken ende verre van haar zijn; heb ik dikwijls[4]
[5] bevonden; ende inzonderheit op heeden. Want de smaak der
[6] schriften, die hierin te rugge keeren, heeft mijnen geest dier[6]
[7] maate opgetooghen dat ik mij te deezer Steede zagh eer ik het[7]
[8] waande. In den brief des Graaven van Avaux verneem ik verschejde[8]
[9] stoffen wel naadenkens waardigh. Alleenlijk verdriet mij, dat ik[9]
[10] dezelve, mits onkunde der omstandigheeden, niet recht kan door-
[11] gronden: ende dit is d'eenighe ongeneught, die mij onderweeghe
[12] bejeeghent is. Moghte mij dit tijdtlijk leeven zoo gemaklijk
[13] ontslippen, als ik den tijdt der rejze heb doorgebraght, ik zoude
[14] geen' minder oorzaak hebben omme mij dies te bedanken, dan
[15] ik heb

[16] Mijn' Heere ende Neeve,

[17] om eeuwelijk te blijven,

[18] U. Eed. Gestr.

[19] Ootmoedighste, onderdaanste

[20] dienaar,

[21] P.C. HÓÓFT.

[22] Neevens U. Eed. Gestr. zal Mê Vrouw, onze welwaarde Nichte,
[23] hier, met U. Eed. Gestr. verlof, de dienstighe gebiedenissen en
[24] handtkus vinden van mijn' Hujsvrouwe, mij, ende onze dochter en
[25] zoonen.

[26] Tot Rotterdam, 9 Julij, 1645.

* Origineel. UBA II C 13.229.

Over het nieuws.

Eindnoten:

4 *schoon:* reeds (WNT *schoon* (*II*) 838 2).
6 *schriften:* stukken, geschriften.
7 *opgetooghen:* verl. deelw. van het defect. ww. *optiegen*, dat naderhand als bnw. in gebruik blijft: in vreugde meegesleept; *te deezer steede:* Rotterdam, nadat Hooft v.W. in Den Haag bezocht had.
8 d'Avaux: Frans gezant in Den Haag sedert 1643; *verneem:* merk op.
9 *stoffen:* (uitgewerkte) onderwerpen.

1277 (*C. Barlaeus aan P.C. Hooft*).

*

[1] Iam feriarum tempora sunt, Nobilissime Hoofdi, quibus in plures
[2] distractus animus, quò se primùm vertat, nescit. Statueram cum
[3] D. Schonckio ad Geldros ire et Bructeros, sed ille iam alijs attinetur,[3]
[4] quae iter hoc nostrum remorantur. Observabantur animo Haga,
[5] Leida, Ultraiectum, Muyda. quae loca cum simul adire nequeam et
[6] tamen suo sint adeunda ordine, elegi primam Hagam, ob cognatum
[7] illic mihi sanguinem, cui in movendis amicitijs prima et praecipua
[8] vis est. Hinc reversus Muydam cogito, sed ea spe, ut Sibillam
[9] nostram Alcmarianam arcessas, ut non e tripode sed ex prunis tuis
[10] oracula recitet. Heri sero vespere venit domum filia, quam
[11] humanitas vestra ultrà quam oportuit, detinuit. Longior illa inter
[12] aulicos et opulentas virgines mora, nescio quid animi aut fastus
[13] addit modicè educatis. Fuit mihi heri cum Sinapio sermo, de
[14] invisendo Te, sed hoc ipso die abitum paro, ut Hagienses invisam.
[15] Scabinum Cloeckium heri terrae mandavimus et principijs illum[15]
[16] suis reddidimus. Gallus exercitum alijs atque alijs stationibus movet,
[17] dubius an Bourburgum an Winocibergam tentare obsidione velit.[17]
[18] Lotharingus fluctuat et nos cum illo. Videtur monstri aliquid alere.
[19] Angliae rex infeliciter pugnavit, colligit copias, ut bellum in novos
[20] casus restauret. Inter Danum et nostrates legatos dicitur convenisse,
[21] restat causa Suecorum. Galli super victoria Catalonensi et fuso hoste[21]
[22] gloriantur. De Grotio nihil adhuc constat. magnis Condaei principis
[23] promissis erectior in Sueciam abijt. Anguinus Dux occasiones[23]
[24] rerum agendarum captat. Laevo oculo Bavarum adspectat, ut
[25] ulciscatur nuperam Gallorum cladem. reliqua ex fastis hebdomalibus
[26] cognosces. Vale Vir Praestantissime et absenti fave. Salveat Domina
[27] Hoofdia, aliàs Hellemantia, et Christina tua.

[28] Amstelod. xxiv Jul. 1645.

[29] Nobilitatis Tuae observantissimus

[30] C. Barlaeus.

VERTALING

Hoogedele Hooft,

Eindelijk is het dan de vacantietijd, waarin naar meerdere personen heengetrokken de geest niet weet, waarheen het eerst zich te wenden. Ik had mij voorgenomen met

* Origineel. KA CLXXIa[c] 46.

den Heer Schonck naar de Geldersen en Bructeren te gaan; maar die wordt al door andere zaken vastgehouden, welke deze reis van ons vertragen. Nu trokken aan mijn geestesoog voorbij Den Haag, Leiden, Utrecht, Muiden; maar daar ik deze oorden niet tegelijkertijd kan aandoen en toch in geëigende orde ze bezocht behoren te worden, heb ik in de eerste plaats Den Haag verkozen om het daar woonachtige aan mij verwante bloed, het bloed, dat tot het aangaan van vriendschappen den eersten en voornaamsten aandrang geeft. Teruggekeerd denk ik vanhier naar Muiden te gaan, natuurlijk in die hope, dat ge onze Sibil uit Alkmaar vraagt te komen, opdat zij (niet van een drievoet af, maar uit uw pruimen) orakelen opleest. Gisteren laat in den avond kwam mijn dochter thuis, die uw minzaamheid langer dan had gemoeten heeft vastgehouden. Dat te lang vertoef tussen hovelingen en gefortuneerde meisjes geeft ick-en-weet-niet-welk een hovaardij, wilt ge: trotsheid, aan wie bescheiden werden grootgebracht. Gisteren heb ik met Mostaert een gesprek erover gehad, u te komen opzoeken, maar juist tegen vandaag maak ik aanstalten tot afreis, om de Hagenaars te bezoeken. Schepen Cloeck hebben we gisteren ter aarde besteld en aan zijn eersten oorsprong hem wedergegeven. De François is doende zijn leger langs deze en langs gene post te verplaatsen, in twijfel, of hij nu Borburg dan wel Sint Winoksbergen moet willen bestoken met belegering. De Lottringer weifelt en wij met hem. Hij schijnt op een of andere stunt te broeden. Engelands koning heeft onfortuinlijk gestreden, verzamelt nu troepen om tot nieuwen lotswissel den krijg te hervatten. Tussen den Deen en de gezanten van onzen landaard is, zegt men, een overeenkomst getroffen; wat nog rest, is de zaak der Zweden. De Fransen dragen op hun zege in Catalonië en de verstrooiïng van den vijand roem. Over De Groot staat niets nog vast; door verreikende beloften van den prins van Condé te fierder is hij naar Zweden afgereisd. Listig als de slangen zoekt de Hertog kansen tot het verrichten van daden te grijpen. Met het linkeroog ziet hij naar den Beier, om de nederlaag der Fransen van kortgeleden te wreken. Het overige zult ge uit de wekelijkse nieuwmaren vernemen. Vaarwel, Voortreffelijke Man en wees mij in mijn afwezen genegen. Wel ga het Mevrouwe Hooft, anders gezegd Hellemantia, en uw Christina.

De aan Uwe Edelheid
zeer toegedane
C. Barlaeus.
Amsterdam, 24 juli 1645.

Ook in *1082* was sprake van een Overijssels reisje met Dan. Schonck, dat toen niet doorging. Dat het pas na 4 jaar weer op het programma komt, kan gelegen hebben aan Schonck's tweede huwelijk, in 1642 of 1643, en het overlijden van zijn vrouw in 1644. De datering van *1277* op 1641, bij Van Vloten, is onjuist.

39 Mansportret, wschl. door Abr. de Vries, in 1939 als mogelijk Hooft voorstellende geveild

40 Kopie van een mansportret naar B. van der Helst, al lang geleden voor een portret van Hooft aangezien

Eindnoten:

3 de Bructeri waren in de 1e eeuw een volksstam in N.W. Germanië. Hier Overijselaars?
15 Dr. Allard Cloek werd 22 juli 1645 begraven.
17 Borburg, bij Duinkerken.
21 Harcourt had 23 juni de Spanjaarden onder Contelino bij Llorens in Catalonië verslagen.
23 (niet verklaard).

1278 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van Wikkevoort, Ridder, Raadt, ende Resident haarer Hoogheit van Hessen, tot Amsterdam.*

*

(*v. Wickev.*: 14 Aoust 1645 M. Hooft.)

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] Wij bekennen, met de soobre siere hier gedaan aan U. Eed. Gestr.,[2]
[3] Mê Vrouwe onze welwaarde Nichte, ende de H.H. Crosek en[3]
[4] Barlaeus, wel zoo groot een' afkeer verdient te hebben, als het is zoo[4]
[5] lang t'Amsterdam te vertoeven ende ons in dien tijdt zoo weinigh
[6] deels aan de eere en den troost van UEed[n] jeeghenwoordigheit te[6]
[7] gunnen: waarnaa wij zoo vierighlijk haaken, dat wij ons echter niet[7]
[8] onthouden kunnen van dit smeekschrift oover te leeveren, om
[9] U. Eed. Gestr. onderdienstelijk te bidden, derzelve gelieve (ten[9]
[10] to opmerke van onz goedt hart de gebreklijkheeden te verschoonen,
[11] met inzien dat tussen de middelen van den Haaghe ende die van[11]
[12] Mujde, om U. Eed. Gestr. gelijken t'onthaalen, geen' gelijkheit[12]
[13] altoos is) ons noch een daghken ofte twee, alhier U. Eed. Gestr.
[14] gezelschap en dat van d'andre Heeren, te laaten genieten; naardien
[15] U. Eed. vertrek doch niet geschaapen is zoo haast te gebeuren.[15]
[16] Deezen middagh, hadden wij hier mijnen schoonbroeder Cloek,
[17] zijn' schoonzoon Hulft; en onzen nieuwgetrouwden Neef[17]
[18] Hasselaar, de twee neeven met hunne Hujsvrouwen, om wat te[18]
[19] blijven. De lucht der pruimen was de geene daar zij op aanquaamen;
[20] maar die hadden ujt, als ik begon hunne ooren te aazen met de[20]
[21] smaak der tijdingen, oovergekoomen in de brieven van U. Eed.
[22] Gestr. en van den H. Barlaeus. Zij zullen, vertrouw ik, bekennen,[22]
[23] hier welgeweest te zijn, en de geur van UEed. Gestr. banket langer[23]
[24] in den geest houden, dan de lekkernij van 't fruit op de tong. Den[24]
[25] dank, dien ik hiervoor ontfangen heb, zend ik bij deezen aan U.
[26] Eed. Gestr. derwelke hij toekomt; ende blijf in schuldt der zelve[26]
[27] voor mijn deel genots aan de heusheit, gelijk in zoo veele andre[27]
[28] onblusschelijke schulden, die verplichten eeuwelijk te blijven,[28]
[29] Mijn' Heere ende Neeve,

* Origineel. UBA II C 13.231.

[30] U. Eed. Gestr.

[31] Onderdaansten, ootmoedigsten

[32] dienaar,

[33] P.C. HÓÓFT.

[34] Mijn' Huisvrouw, ik, ende onze dochter, kussen, met U. Eed.
[35] Gestr. oorlof, in alle needrigheit, de waarde handt van Mê Vrouwe
[36] UEd. Gestr. lieve helfte, ende gebieden ons in de beste gunste van
[37] haare Eed. U. Eed. Gestr. ende de Heeren Crosek en Barlaeus, in
[38] hoope dat ons gebedt niet onverhoort zal blijven.

[39] Van den Hujze te Mujde, 12 Aug. 1645.

Lopende zaken.

Eindnoten:

2 *de soobre siere hier gedaan aan U.Eed. Gestr:* het povere onthaal van U.E.G. hier.
3 Crosek, vgl. *1220*.
4 *wel...is:* terecht zo'n sterk zich-afwenden verwekt te hebben, als [het is]. WNT Suppl. *afkeer* 547 2 b.
6 *troost:* verkwikking; *UEed*^{n} (gen. pl.).
7 *echter:* toch (WNT *echter* 3768 B 1).
9 *derzelve gelieve:* de hierop volgende parenthesis functioneert ten dele in de grammaticale constructie van de volzin; *ten opmerke van:* uithoofde van, in aanmerking genomen.
11 *met inzien:* door te overwegen.
12 *U. Eed. Gestr.* (gen.) *gelijken:* mensen als U.E.G.
geen' gelijkheit altoos: volstrekt geen gelijkheid.
15 *vertrek*, nl. uit Amsterdam naar Den Haag; *doch...gebeuren:* toch immers niet zo heel gauw plaatshebben zal.
17 Hulft: Joan Hulft, vgl. *1141*, r. 28.
18 Hasselaer: Geraert Claesz H. ging 10 april 1645 in ondertrouw met Agatha Hasselaer, dochter van Pieter en Hooft's zuster Aeghje; *de twee neeven:* Hulft en Hasselaer.
20 *hadden ujt, als:* hadden afgedaan, toen.
aazen: tracteren.
22 *bekennen...zijn:* erkennen, dat ze 't hier goed gehad hebben.
23 *banket:* het nieuws.
24 *lekkernij:* lekkere smaak.
26 *ende...zelve:* en ik blijf bij u in de schuld.
27 *heusheit:* beleefdheid, gedienstigheid, nl. die nieuwsberichten te sturen.
28 *die verplichten enz.:* die P.C.H. verplichten eeuwig UEd. Gestrengheits onderdanigste, nederigste dienaar te blijven.

1279 (*P.C. Hooft aan C. Barlaeus*.)

*

[1] Mijn Heere,

[2] Dank hebbe UEd. voor 't lekker banket der nieuwmaaren. Ik heb
[3] 'er heeden mijn gasten meê gefesteert. Zoo UEd. met meer danks
[4] gedient is, ik verzeeker mij dat UEd. dien bij mijnen schoonbroeder
[5] Cloek zal vinden. d'Andre zijn noch hier. Nu zend ik de leedige[5]
[6] schootel te rug: gelijk eenen andren aan Heere ende Neeve van
[7] Wikkevoort. Doch daarbij gaat een smeekschrift, dat UEd. meede[7]
[8] [+] raakt, de welke gelieve de handt aan een' goede kantteekening te[8]
[9] houden, ende in UEd. beste gunste,[9] [+]apostil

[10] Mijn Heere,

[11] Uwer Ed.

[12] Onderdaanen, toegedaanen

[13] dienaar

[14] P.C. HÓÓFT.

[15] Ter vlucht, van den Huize te Muide, den 12 Augustus, op den
[16] ouden avondt, om morgen vroeg bestelt te worden, op dat UEd.[16]
[17] en d'andre Heeren, dewijl 't vertrek naa den Haag noch wat
[18] aanloopen zal, te meer tijdts moogen hebben tot neemen van
[19] een goedt besluit, tot noch een' sprong herwaarts oover.

Lopende zaken. Vgl. *1278*.

Eindnoten:

5 *de leedighe schootel:* de gelezen nieuwsberichten.
7 *smeekschrift*, nl. een uitnodiging.
8 *de handt...houden:* te zorgen dat er een gunstig antwoord (apostil) komt.
9 *ende in UEd. beste gunste* (*te houden*).
16 *ouden:* late.

* Geen hs. Hu. 753.
Dat. volgens *1278* 12 aug. 1645.

1280 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joost Baak bij 't oudemannenhujs, in N^o^ 3. tot Amsterdam.*

*

L.

[1] Mons^r^ mon Frere,

[2] Hoewel wij meenen ons recht gebooren te zijn tot maanen, ujt[2]
[3] kracht van beloften, waarmeede U.E.E. zich verbonden hebben
[4] hier te verschijnen, met het rijpen van de pruimen: zoo zal deeze
[5] nochtans een' beede zijn, ten ejnde U.E. neevens Joffr^en^ zuster, ende[5]
[6] Moeder van Erp, gelieve ons te begunstighen met de eere van
[7] U.E.E. gezelschap, op zondagh, zijnde oovermorghen, ende eenighe
[8] volghende daaghen: inde welke wij hoopen U.E.E. den tijdt met
[9] eenigh aangenaam onderhoudt, niet verdrietigh te doen vinden.
[10] In verwachting van onverwijlt ende troostelijk antwoordt, beveel[10]
[11] ik U.E.E. in Godes bescherminge, ende in U.E.E. beste gunste,
[12] Mons^r^ mon Frere,

[13] U.E.

[14] Verplichten, dienstwil-

[15] lighsten broeder,

[16] P.C. HÓÓFT.

[15] Van den Hujze te Mujde,

[16] 18 Aug. 1645.

Uitnodiging.

Eindnoten:

2 *ons recht...beloften:* dat ons recht om u te manen wortelt in de beloften.
5 *nochtans:* evenwel: geen maning maar een verzoek.
ten ejnde: (op)dat.
10 *onverwijlt:* onmiddellijk, per omgaande; *troostelijk:* verkwikkend, gunstig.

* Origineel. UBA II C 13.46.

1281 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joachim van* [-] *kkevoort, Ridder, Raadt* [-] Resident *haarer Hoogheit van Hessen, tot Amsterdam*.

*
(*v. Wickev.*: 26 Aoust 1645 M. Hooft.)

[1] Mijn' Heere ende Neeve,

[2] U. Eed. Gestr. verplicht mij hooghlijk met het verhaal der Duitsche
[3] tijdingen: hoewel men daaraf zeggen magh Parturiunt montes. De[3]
[4] Fransche zijn mij altijds zeer geneughelijk. Maar het bedroeft mij te[4]
[5] verneemen dat Mê Vrouw U. Ed. Gestr. waarde helfte te spaade
[6] gekoomen is om ons op gister, neevens de H.H. Barleus ende Poi-[6]
[7] rier, met de eere haarder jeeghenwoordigheit te begunstighen.
[8] Indien haare Eed ende U. Eed. Gestr. dit ongeluk zoo leedt is als ons,
[9] de schaade zal haast geboet worden: waarnaa ons zeer verlangt.
[10] Joffrouw Crombalgh vertrok deezen morghen naa Weesp, om daar
[11] te blijven bij haaren neef van Buil, tot morghen aavondt. Alsdan[11]
[12] zullen wij in geenen gebreeke blijven van U. Eed. Gestr. groetenis[12]
[13] te doen: gelijk wij d'onze doen mitsdeezen; kussende mijn'
[14] Hujsvrouw ende kindren, neevens mij de waarde handt van onze
[15] hooghwaarde Nichte ende van U. Eed. Gestr. die zich gewaardighe[15]
[16] in haare beste gunste altijds te bewaaren,

[17] Mijn' Heere ende Neeve,

[18] U. Eed. Gestr.

[19] Onderdaansten, ootmoedigh-

[20] sten dienaar,

[21] P.C. HÓÓFT.

[20] Van den Hujze te Mujde,

[21] 25 Aug. 1645.

Lopende zaken.

Eindnoten:

3 *Parturiunt montes:* Bergen gaan in arbeid: afkorting van Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus: Horatius, *Ad Pisones* 139,

* Origineel. UBA II C 13.230.
Hs. bij opening beschadigd.

4 *zijn mij geneughelijk:* vind ik plezierig.
bedroeft: begin van een beleefdheidshalve hyperbolische passage, zoals in brieven aan v. Wickevoort, naast de slotformule en het P.S., veel voorkomen: *begunstighen, ongeluk, leedt is, schaade, enz.*
6 Poirier, vgl. *1265*.
11 van Buil: blijkbaar een zoon van haar zuster Truitje die met Nicolaes van Buyl getrouwd was. vgl. *1312*.
Alsdan: blijkbaar werd T. dan weer te Muiden verwacht.
12 *U. Eed. Gestr.* (genit.)
15 *gewaardighe:* verwaardige.

1282 *Aen mijn Heere! Mijn Heere P.C. Hóóft Drossaert van Termuijden etc - Tot Amsterdam.*

*

(*Hooft*: Looven, 25 Oestmaants. H.t. Mujde, 12 Herfstmaants.)

[1] Mijn Heer'

[2] Het gheluck, ende metsgaeders d'eere ghehadt hebbende, van[2]
[3] sommighe van U L treffelijcke wercken te sien; onder andere het
[4] Leven ende Bedrijf van Henric de Groote, ende onlancks oock de
[5] Chronijcken oft Jaerboecken van dese onse Nederlanden, en heb ick[5]
[6] niet konnen naelaeten van U L over dese*n* uwen ghetrauwen, ende
[7] nutbaren arbeijt veel ghelucks te wenschen, ernstelick op U L[7]
[8] versoeckende van int volvuren des selfde niet te willen verswacke*n*, maer standtaftelick daer in voorttevaren: want verscheijden
[10] liefhebbers der Nederduijtsche spraecke, grootelijcks nae het
[11] tweede Deel der voorseyde Jaerboecken verlanghen: ende onder
[12] meer andere, ick bijsonderlijck, opentlijck, ende sonder alle
[13] vleijinghe belijdende (ghelijck met mij doet, den Hoochgheleerden,[13]
[14] ende wijtberuchten, Heere Puteanus, Raet, ende Historieschrijver[14]
[15] ons Conincks,) van noijt eenighe Boecken in onser moeders tael
[16] ghesien, noch ghelesen te hebben, die mij soo wel bevallen, ende
[17] daer ick de nederduijtsche spraecke, soo ten wttersten van alle[17]
[18] wtheemsche schuijmwoorden ghesuijvert in ontdeckt hebbe: ende[18]
[19] want ick ettelijcke Jaeren mij oock besich ghehauden hebbe, met[19]
[20] sommighe zeltsaeme saecken te bescrijven, die ondertusschen in[20]
[21] onse Ordene ghebeurt sijn (in welcke bescrijvinghe mij U L
[22] Boecken sonderlinghe behulpsaem sijn gheweest) soo haeck ick
[23] grootelijcks, om dit U L tweede stuck (twelck ick verstaen op de
[24] perse te wesen,) eensgelijcks te moghen gheniten. Der halven soo[24]
[25] U L edelheijt; t'selfde voldruckt wesende; mij met eenen Boeck
[26] daer van beliefde te vereeren, ick saude dese U L beleeftheijt voor
[27] een bijsondere ionste ontfanghen, ende mij voor altijt verbonden
[28] vinden van te sijn, ende te blijven, ghelijck ick mij hiermede
[29] onderteeckene

[30] Mijn

[31] Heer

[32] U L goetwillighen Dienaer

[33] B Gabriel Capucijn

* Origineel. UBL. Pap. 2. - Afschr. UBA II C 15.

[32] In Loven desen 25

[33] van Ooghstmaent

[34] 1645

Br. Gabriël van Antwerpen O.F.M. Cap., in de wereld Karel T(h)ibanti, was de zoon van een koopman en edelman uit Pisa en geboren omstreeks 1593 in Antwerpen. Zijn grootvader van moederskant was daar syndicus van de Hanze. Hij trad 21 september 1611 in de Orde der Minderbroeders-Capucijnen, werd gardiaan te St. Winoxbergen in 1629, te Lier 1632-1634, woonde daarna te Leuven, werkte mede aan de publicatie van een Taulervertaling (uit het Duits), die in 1645 in Antwerpen verscheen. Een bundel gedichten *De gheestelijcke Tortelduijve* verscheen in 1648. Br. Gabriël overleed 29 jan. 1656 te Maastricht. (Ontleend aan een art. door P. Gerlachus, *Een vriend van dichter Hooft*, in *Franciscaansch leven*, 11e jrg. (1928) 340 v., 353 v., mij toegezonden door dr. G. Knuvelder.)

Eindnoten:

2 *ende metsgaeders:* en tevens.
5 *Chronijcken enz.:* de *Nederlandsche Historiën*.
7 *nutbaer:* nuttig.
13 *belijdende van te:* erkennende te.
14 Erycius Puteanus, Venlo 1574-Leuven 1646, opvolger aldaar van Lipsius; publicist over letteren, geschiedenis en wijsbegeerte; met velen bevriend, ook in de Republiek, o.a. met Huygens en A. Roemer Visscher.
17 *daer ik* (...) *in ontdeckt hebbe:* waarin ik (...) aangetroffen heb.
18 *schuijmwoord:* vox non vernacula, aliunde petita et impropria, Kil.
19 *want* (onderschikkend).
20 *ondertusschen:* nUEn dan (Mnl. Wdb. *ondertuschen* 441 4).
24 *eensgelijcks:* insgelijks, eveneens.

1283 *Eedele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermooghende Heeren, Mijnen Heeren d'Eerste ende andere Raaden, ende Meesteren van de Reekeninge der Graaflijkheit van Hollandt in Den Haaghe.*

*
(*Rekenkamer:* Den Bailliu van Goylandt P.C. Hóóft)
L.

[1] Eedele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermooghende
[2] Heeren,

[3] Deeze is om aan U. Eed. Mo. te richten de beraaming van de kosten
[4] der reparatie, noodigh te doen in dit loopende jaar 1645, aan 't
[5] Casteel der Graaflijkheit hier tot Mujde; ende om U. Eed. Mo. wel
[6] eerbiedelijk te verzoeken, dat haare goede geliefte zij, eenighe
[7] Heeren tot inspectie der werken te committeren, oft anderszins
[8] zulke orde te verleenen, dat de voorzejde reparatie behoorlijk
[9] mooghe worden gedaan. In hoope van 't welke, ik den Almagh-
[10] tighen bid, U. Eed. Mo. in gelukzaalighe regeeringe altijds te
[11] te bewaaren, ende in Uwer Eed. Mo. goede gunste,

[12] Eedele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermooghende
[13] Heeren,

[14] Uwer Eed Mo.

[15] Onderdaanen, ootmoedighen

[16] dienaar,

[17] P.C. Hóóft.

[17] Van den Hujze te Mujde,

[18] den xxvij^{en} Augusti, 1645.

* Origineel. ARA. Archief Rekenkamer der Domeinen in Holland. Ingekomen stukken 482.

1284 *Aan mijnen zwaagher Jacob Pergens.*

*

[1] Mijn' Heere ende welwaarde zwaagher,

[2] Deezen morghen komt mij mijn' Hujsvrouw, met een verbaast en[2]
[3] bestorven aanschijn, tot een bitter ontbijt brengen het deel, dat[3]
[4] U.E. gelieft bij schrijven van gister, ons aan U.E. droefheit te[4]
[5] gunnen. Een' deerlijke gunst; gunst nochtans, en die in hoogher[5]
[6] dank aanneem, dan oft U.E. mij tot gemeenschap van eenighe[6]
[7] vreughde noodighde: dewijl 't een krachtigher bewijs van
[8] vertrouwen op ijemands vrundschap is, hem tot meededraagher
[9] van druk dan tot meedegenieter van blijdschap te kiezen. Want,
[10] tot bedrijf van geneughte roepen wij lichtlijk den eenen oft den
[11] andren, zonder ons juist van den grondt zijner goede geneeghenhejt[11]
[12] t'onswaarts verzeekert te houden: maar, tot gezelschap in leedt,
[13] alleenlijk de geenen, dien wij vastelijk gelooven 't zelve ter harte te[13]
[14] gaan. Dit dan is de eerste troost in onz meedelijden: de tweede, dat[14]
[15] U.E. in haar lijden zich weet te troosten met Gods altijds heilighen
[16] wille, en dat U.E. verlies den kinde tot gewisse behoudenis gedijdt.[16]
[17] De doordeughdighe Hiob, zittende onder getal van zoonen en[17]
[18] dochteren, in zijn breedbloeijendt hujs, werd, als op een bot,[18]
[19] ujt al zijn' welvaaren geworpen. Hij verdroegh het met geduldt, en[19]
[20] zagh zich thans met heerlijker voorspoedt gezeeghent dan te[20]
[21] vooren. Ik ('t zij gesprooken met schreumte, en zonder mij[21]
[22] eenighszins bij zoo groot een' man te willen gelijken; maar om dat[22]
[23] versche exempelen en van bekende lujden, doorgaands 't gemoedt[23]
[24] meest raaken) verloor drie zoonen en een' dochter, den oudsten van[24]
[25] ontrent 12 jaaren, dien ik met eighen' handt geformt en afgerecht[25]
[26] had, met den jongsten, en laasten ook teffens mijn' liefste en ver-[26]
[27] liefste Hujsvrouw in den tijdt van 17 maanden, en stond zulx[27]
[28] verbluft van zoo zwaare slaaghen, dat mij de wereldt docht van[28]
[29] onder mijn' voeten ontzonken te zijn. Deeze schaade, die noch[29]
[30] binnen den zelven tijdt met berooving van een groot deel mijner[30]
[31] middelen verzwaart werd, is nochtans genaadelijk geboet van Godes[31]
[32] goedertierenheit, die ook de uwe mildelijk verzetten kan. En al[32]
[33] waare 't ook dat hem geliefde mij het nieuwlijx verleende weeder
[34] af te haalen, ende U.E. geen' vergoeding te doen: zoo moesten wij[34]
[35] echter zijn believen voor lief neemen. Heidenen, ende hooghst-[35]
[36] verheeve vorsten daar onder, die ongemeete heerschappij oover

* Minuut. UBA II C 11.1004.

[37] koninkrijken hoopten naa te laaten aan hunne kinderen, hebben 't
[38] verlies der zelve, en 't ujtrooijen van de wortel hunner stamme wel[38]
[39] sta<n>dtvastelijk oovergezet, en de droefheit met eenen manlijken[39]
[40] moedt verstooten. Ons, die Christenen waanen te weezen, zoude[40]
[41] zulx te doen, ujt sterker reede, betaamen. Ons erbarmt der verslee-[41]
[42] ghene moeder zeeker, aangezien de zwakheit dier sex in zoodaanigh[42]
[43] ongeval: en zoo wel mijn' hujsvrouw als ik maakt staat van op de[43]
[44] uure der begraffenisse teeghenwoordigh te zijn, om 't weinigh
[45] vermoghens dat in ons is, aan 't verlichten oft verlejden haarer[45]
[46] treurighe gedachten te besteeden. Immiddels moeten U.E.E. den[46]
[47] Allerhooghste bevoolen zijn, ende eerbiedelijk gegroet,

[48] Mijn' Heere, ende welwaarde zwaagher, van

[49] U.E.

[50] Onderdaansten, Toegedaan-

[51] sten zwaagher ende Dienaar,

[52] P.C. HÓÓFT.

[51] Van den Hujze te Mujde,

[52] 16 Sep. 1645.

Rouwbeklag bij het overlijden van een kind.

Eindnoten:

2 *verbaast:* verschrikt.
3 *bestorven:* doodsbleek; *aanschijn:* gezicht.
4 *gelieft* (pers. constr.): zo goed zijt.
5 *deerlijk:* droevig.
6 *die* (...) *aanneem* (Mem. 6).
oft: indien, als (WNT *of* 68 I 2); *gemeenschap van eenighe vreughde:* het delen in de een of andere vreugde.
11 *juist:* bepaaldelijk (WNT *juist* 519 5); *grondt:* het diepe fundament.
13 *de geenen* (mv.)
14 *meedelijden:* delen in het leed.
16 *behoudenis:* de hemelse zaligheid.
gedijdt: strekt (als tot iets zeer goeds).
17 *onder getal van:* omringd door vele.
18 *hujs:* geslacht; *op een bot:* eensklaps (WNT *bot* (*I*) 672 2 a).
19 *met geduldt:* met lijdzaamheid.

20 *thans:* straks, naderhand (alle betekenissen die het WNT geeft komen neer op *spoedig daarna*, wat op Job niet toepasselijk is.)
21 *schreumte:* schroom, bescheidenheid.
22 *eenighszins:* ook maar in enig opzicht.
gelijken: vergelijken.
23 *versche exempelen:* nieuwe voorbeelden ter vergelijking.
bekende lujden: mensen die men persoonlijk kent
24 den oudsten: Cornelis Pietersz. junior.
25 *geformt en afgerecht:* opgevoed en onderwezen.
26 *met den jongsten ... teffens:* tegelijk met de jongste en laatstoverledene ook; *liefste en verliefste:* zeer geliefde en zeer liefhebbende.
27 *zulx verbluft:* zo verdoofd.
28 *dat...zijn:* dat het mij was alsof de grond onder mijn voeten bezweek.
29 *schaade:* verlies.
30 *berooving:* verlies.
31 *geboet:* vergoed.
32 *de uwe:* uw verlies; *mildelijk verzetten:* mild, ruimschoots vergoeden.
34 *af te haalen:* af te nemen.
doen: aandoen, geven.
35 *echter:* toch; *zijn believen:* zijn (Gods) welbehagen.
38 *de wortel hunner stamme:* de voortzetting (stamhouders) van hun geslacht.
39 *oovergezet:* verdragen.
40 *verstooten:* overwonnen.
waanen: menen, denken (terecht of ten onrechte).
41 *ujt sterker reede:* a fortiori, met des te meer reden; *ons erbarmt* (onpers.): wij hebben medelijden met (WNT *erbarmen* (*II*) 4160 B); *der versleeghene moeder:* de getroffen moeder.
42 *zeeker:* waarlijk, waarachtig; *aangezien* (abs. constr.): gezien, wegens; *zwakheit:* gebrek aan standsvermogen.
43 *ongeval:* ramp.
maakt staat van: rekent erop (WNT *staat* 260 3^{e} al.).
45 *vermoghens* (gen. part); *verlejden:* afleidden.
46 *besteeden:* geven, doen dienen tot; *Immiddels moeten U.E.:* Moogt gij beiden intussen.

1285 *Aan den Eerwaardighen Heere Mijnen Heere Broeder Gabriel, Capucin, tot Looven.*

*

[1] Eerwaardighe Heere,

[2] U. Eerw. brief van den 25^{en} in Oestmaant is mij eerst onlanx
[3] ter handt gekoomen. 'T welk diene tot verantwoording van 't
[4] lankzaam verschijnen deezes antwoords, op een schrijven, dat,[4]
[5] vervult met betoogh van ganschelijk onverdiende geneeghenheit,[5]
[6] en met al te eerlijk een oordeel, gestreeken oover mijne schriften,[6]
[7] mij tot spoedigh herschrijven verplichtte. Mijn' hartlijke wensch[7]
[8] waare, U. Eerw. begeerte, met oover zenden van 't vervolgh
[9] mijner Histoorien, te mooghen voldoen. Maar, behalven de[9]
[10] verhinderingen, daaghelijx ontstaande, ujt het noodtlijk waar-[10]
[11] neemen van ampt en hujszaaken, ben ik, sint een' rujme wijl[11]
[12] herwaarts, door verschejde ziekten oft quaalen, in mijnen arbejdt[12]
[13] gesteurt. Daarenbooven houdt de verwartheit der dingen, voor-[13]
[14] gevallen ten tijde des Graaven van Leicester, met wien men hier
[15] veel te schiften oft ontmengelen gehadt heeft, mijn' pen althans[15]
[16] niet luttel belemmert. Mits al 't welke, mijn werk zich zoo verre[16]
[17] vindt van onder de perse te weezen, dat ik het niet lichtlijk zie in[17]
[18] eenighe jaaren daartoe te raaken. Indien 't U. Eerw. daarentussen[18]
[19] gelieft mij eenighe aanwijzing van plaatse te doen, daar U. Eerw.
[20] verhaal van de zeldzaamheeden, gebeurt onder haare orde, te[20]
[21] krijghen zij, ik zal 't voor een zonderling teeken houden van
[22] U. Eerw. goede gunste; aan welke, gelijk ook aan die van den[22]
[23] Hooghstgeleerden ende wijdvermaarden Heere Puteanus, ik, met
[24] schuldighe dankzegging voor de toegedraaghen' eere, op 't[24]
[25] vuurighste beveel,

[26] Eerwaardighe Heere,

[27] Van den Hujze te Mujde,

[28] den 21^{en} in Herfstmaant,

[29] 1645.

[27] U. Eerw.

[28] Ootmoedighen dienaar,

* Minuut. UBA II C 11.975.

[29] P.C. HÓÓFT.

Antwoord op *1282*. Het *Vervolgh* zal door de ingewikkeldheid van het Leicesterse tijdvak en Hooft's zwakke gezondheid nog lang niet het licht zien.

Eindnoten:

4 *lankzaam verschijnen:* traag te voorschijn komen.
5 *betoogh:* betoon.
6 *al te eerlijk een:* een hoogst eervol.
gestreeken: geveld.
7 *herschrijven:* terugschrijven.
9 *mooghen:* kunnen.
10 *noodtlijk waarnemen:* noodzakelijk vervullen.
11 *sint...herwaerts:* sedert...tot nu toe.
12 *verschejde:* verschillende.
13 *houdt* (...) *belemmert:* doet (...) traag voortgaan.
15 *schiften:* uitzoeken; *ontmengelen:* ontwarren.
16 *zich...weezen:* er zover vandaan is, ter perse te zijn.
17 *het:* het werk.
18 *daarentussen:* in die tussentijd.
20 *zeldzaamheeden:* bijzondere gebeurtenissen; *onder haare orde:* in uw orde (de Minderbroeders-Capucijnen).
22 *gelijk ook:* evenals.
24 *toegedraaghen:* bewezen.

1286 (*Br. Gabriël aan P.C. Hooft*).

*

[1] Mijn Heere

[2] U L beleefde antwoorde, meer als aenghenaem, van den 21 der
[3] voorleder maendt, is mij op den derden der loopende, wel[3]
[4] behandicht, waer wt ick verstaen, hoe dat U L qualijckvaert,
[5] midtsgaeders oock het daghelijcks waernemen, van huys, ende[5]
[6] Amptssaecken, den loop van syne vloeyende penne soo ghestaeckt[6]
[7] heeft, dat wij noch in langh*en* t'gheluck niet hebben en sullen, van
[8] t'tweede Deel syner wtghegheven Jaerboecken te ghenieten[8]
[9] t'welck mij, ende meer andere tot mij insonder den gheleerden[9]
[10] Heere Puteanus, die U L wtter herten is groetende, een merckelijck[10]
[11] ghevoelen van droefheijt heeft veroorsaeckt, ghelijck oock ghedaen
[12] hebben de verscheijden sieckten, ende qualen, daer U L onlancx[12]
[13] mede bevanghen, ende in sijnen aenghenomen arbeijt door
[14] verhindert is gheweest: waar van op dat den ghetrouwen Godt sich[14]
[15] gheweerdighe U L t'ontslaen, ende ter ghemeijne *nutbaerbeijt*[15]
[16] sijne vorighe ghesondtheijt weder te verleene*n*, en sal ick niet onder-
[17] laeten van U L daghelijcks in mijne ghebeden (hoe wel seer flauw,
[18] ende krachteloos) indachtich te wesen. Nu voor soo veel als[18]
[19] d'aenwijsinghen belanghen van de zeltsaeme saecken die sindert[19]
[20] den tijdt van hondert en 27 Jaeren in onse Orden ghebeurt sijn; allen[20]
[21] mijnen wensch, ende begheerte waer, van U L ernstich versoeck[21]
[22] hier in te voldoen, maer de verwertheden van desen elendighen
[23] tijdt, die hier te Lande meest alle de persen der Boeckdruckers
[24] ledich haudt, sijn d'oorsaecke dat de Jaerboecken onser Orden,[24]
[25] daer ick nu omtrent den tijdt van twaelf iaeren mede doende ben
[26] gheweest, t'licht noch soo haest niet sien en sullen: Waerlijck het is
[27] met bloedighe traenen grootelijcks te beklaghen, dat den harden
[28] krijgh die in dese onse Nederlanden, nu bij de seventich Jaeren
[29] gheduert heeft, door niemandts tusschenspraecke ghemiddelt noch[29]
[30] tot eenen ghewenschten vrede ghebracht en kan worden, ende dat[30]
[31] de hoofden van wedersijden, door eijghen baet verblint, liver
[32] hunne schauderen buijghen willen, onder het onverdraghelijck
[33] Jock van wtheemsche vorsten, ende Heeren, als wel staen onder[33]
[34] t'ghebiet van hunnen erfheer, ende Coninck, die nu (soo de mare[34]
[35] loopt) sich tot t bevredighen van dese oneenicheden in alles schijnt
[36] te willen voeghen. Ick hope dat den Godt der vrede ende liefde, [36]

* Origineel. UBL. Pap. 2.
nutbaerheijt

[37] hier mede de handt aen houden sal, ende dese onstuijmighe baren[37]
[38] mits eene onverwachte calmte soo stillen, dat mijnen arbeijt[38]
[39] tghewenschte eijnde, noch een<s> sal bekomen, als wanneer wij[39]
[40] U L daer van oock deelachtich sullen maecken, bevelende mij[40]
[41] ondertusschen oodtmoedelijck in U L aendacht en alle goet wtter
[42] herten U L toewenschende, sal mij hiermede onderteeckenen, ende
[43] altijt blijven

[44] Mijn Heere

[45] U L goetwillighen Dienaer

[46] B. Gabriel Capucin

[47] Looven, desen 6 in Wijnmaendt

[48] 1645

Antwoord op *1285*.

Eindnoten:

3 *wel:* in orde.
5 *het daghelijcks...Amptssaecken:* de dagelijkse zorg voor privé en ambtelijke zaken.
huys: huys-.
6 *ghestaeckt:* gestuit.
8 *tweede Deel:* het vervolg, dat onder deze naam in 1654 onvoltooid zou verschijnen (Leendertz 124).
9 *tot mij:* met mij, evenals ik (WNT *tot* (*I*) 1614 21).
10 *wtter herten:* hartelijk.
merckelijck: hevig.
12 *verscheijden:* verschillende, diverse; *onlancx:* in de laatste tijd; *daer* (...) *mede bevanghen en* (...) *door verhindert:* waardoor u getroffen en in uw voorgenomen werk verhinderd bent.
14 *waer van enz.:* rel. aansl., proleptisch: (ik zal dagelijks voor u bidden, dat het God behage, u daarvan te verlossen en u tot nut van 't algemeen uw vroegere gezondheid terug te geven).
15 *ter ghemeijne nutbaerheijt:* in het algemeen belang.
18 *voor soo veel d'aenwijsinghen belanghen:* wat betreft het aanwijzen; *zeltsaeme:* bijzondere, vgl. *1285* r. 20.
19 *sindert...Jaeren:* sedert 127 jaar. De orde der Minderbroeders-Observanten of Capucijnen is 3 juli 1528 door paus Clemens VII goedgekeurd. Br. Gabriël moet 117 bedoelen; *sindert:* bijvorm van sedert.
20 *allen mijnen wensch, ende begeerte waer:* ik zou niets anders wensen dan.
21 *van:* (verbindingswoord, dat in modern Nederlands weggelaten wordt).
24 *Jaerboecken:* niet vermeld onder de werken van Br. Gabriël in het biografische art. door P. Gerlachus, aangehaald bij *1282*.
29 *ghemiddelt:* bemiddeld, door bemiddeling tot een eind gebracht.
30 *ende dat...Coninck:* een raadselachtige opmerking. Enkele hypothesen: Br. Gabriël ziet de Nederlanden zo zeer als een deel van het H. Roomse Rijk, dat hij de in de Dertigjarige oorlog werkende buitenlandse invloeden, Zweden en Frankrijk vooral, bedoelt. Maar hij kan ook de

Oranjes bedoelen, wat evenwel tegenover Hooft een onwaarschijnlijke tactloosheid zou zijn. In beide gevallen blijft ‘van wedersijden’ onverklaard, want er werkte geen buitenlandse invloed op de Zuidelijke Nederlanden: dit kon weleens als tactvolle toevoeging bedoeld zijn. In de Noordelijke werkte de bondgenoot Frankrijk toen, bij de vredesonderhandelingen, in belangrijke zaken als de geloofsvrijheid voor de katholieken, de Staten-Generaal tegen. Waarschijnlijk was de schrijver niet zo goed op de hoogte van de politieke toestand als de geadresseerde.

33 *wel:* versterking van *als*.

34 *ghebiet:* gezag.
soo...loopt: naar het gerucht meldt.

36 *voeghen:* schikken.

37 *hier mede...sal:* dit ook zal bevorderen.

38 *mits...stillen:* door een onverwachte windstilte zo rustig maken.
mijnen arbeijt (subj.)

39 *als*, versterking van *wanneer*.

40 *deelachtigh maecken:* óf: ten geschenke geven óf: mededeling doen.

1287 *Aan den H. Wijnant Schujl, tot Ujtrecht.*

*

[1] Ik zend hem het 21^{e} boek mijner Historien, in twee stukken,
[2] geteekent met de getaalen 37 en 38, op dat zijn' Eed. de zelve
[3] mooghe afschrijven, volghends haar verzoek.

[4] T'Amsterdam, 29 Oct. 1645.

* G. UBA II C 11.620.

1288 *Aen mijn Heer mijn Heer Joachimus Vickefort Ridder, en Raadt van de Lantgravinne van Hessen, Haghe.*

*
port

[1] ....

[2] Heros Muydensis diu cum podagricis doloribus conflictatus, iam
[3] cum pedibus in gratiam redijt. ambulat mecum sed Vulcanio et[3]
[4] cespitante gradu.[4]

Veteris sunt haec vestigia recti.

[6] ....

[7] 10 nov. 1645.

[8] (C. Barlaeus.)

VERTALING

De Heros van Muiden heeft langen tijd te kampen gehad met pijnen tengevolge van de podagra, maar heeft eindelijk met zijn voeten weer vrede gesloten. Nu maakt hij wandelingen met mij, maar met den gang van Vulcanus, licht over een boomwortel struikelend.

Van de vroegre rechtheid dit zijn de sporen.

10 november 1645.

Eindnoten:

3 *Hinkend:* de vuurgod (= Ηφαιστος) was kreupel (b.v. Homerus, *Odyssea* 8, 308); een *caespitator* (zo las van Baerle Servius, *Aeneis* 11, 671) is een paard, dat gauw valt over *caespites* = graszoden. Het werkwoord *caespitare* is alleen aangetroffen bij Pseudo-Quintilianus, *Declamationes* (in de Excerpta Monacensia) 2 (p. 358, 79 ed. G. Lehnert 1905).
4 Met wijziging naar Vergilius, *Aeneis* 4, 23 *agnosco veteris vestigia flammae*.

* Origineel. UBL. Pap. 8.88.

1289 (*C. Barlaeus aan C. Huijgens*.)

*

[1] ....

[2] Legi haec cum Hoofdio, Vossio, Mostartio, Vondelio, licet hic
[3] argumenti impatiens sit. Hoofdius ex illustri morbo iterum conva-
[4] luit. non benè convenit Capiti cum pedibus.

[5] ....

[6] Amstelod. xxii Novemb. CIↃIↃCXLV.

VERTALING

Ik heb dit* gelezen samen met Hooft, Vossius, Mostaert en Vondel, hoewel de laatste tegen het onderwerp een aversie gevoelt. Hooft is van een opmerkelijke ziekte weer hersteld: het Hoofd leeft in niet al te beste harmonie met de voeten.

Amsterdam, 22 november 1645.

* UBL. Hug. 37.172.
* Huygens' vers *Ad Antverpiam* (W. IV, 60).

1290 *Aan den H. Advocaat Jacob Cloeps, in Den Haaghe.*

*

[1] Mijn' Heere

[2] Op U. Eed. aangenaamen van den 26^{en} deezer, diene, dat mij die
[3] van den 21^{en} Junij 1644, wel is ter handt gekoomen: maar, zijnde
[4] U.Eed. zwaagher vertrokken, wist ik geen middel om eenigh
[5] antwoordt op Sheerenbergh te bestellen nochte te bezinnen[5]
[6] werwaarts het zelve te richten aan U.Eed. die in de oorden van
[7] Gelderlandt ende Cleeve, zich te beleedighen had tot de zaaken
[8] van de Vorstl. Gen. der Vrouwe Markgraavinne van Berghen.
[9] Ook valt het U.Eed. licht te bevroeden dat ik geen' groote lust tot[9]
[10] antwoorden kon hebben, speurende dat mijne brieven meest alle[10]
[11] vermist waaren, ende U.Eed. zoo beezigh gehouden met de voor-
[12] zejde zaaken van haare Vorstl. Genaade, dat U.Eed. in al den tijdt,
[13] verloopen sint dat mij de eere gebeurde van haar laast in Den[13]
[14] Haaghe te spreeken, de zaaken mijner hujsvrouwe niet altoos heeft[14]
[15] kunnen vorderen. Want, belangende Pietro Hellemans di Carlo,
[16] die zaak is tussen hem te eene zijde, ende de H.H. Ad^{t} Fiscaal ende
[17] P^{r} Gen. gedreeven geweest. Ende hoewel U.Eed. op haar vertrek[17]
[18] van hier, aangenoomen had te onderstaan oft aan mijn' Hujsvrouw[18]
[19] zouden mooghen bij vonnis toegeweezen worden de goedren onder[19]
[20] contributie leggende, inzonderheit de rente van gl 221:13:4.
[21] waaraf ik U.Eed. naar mijn beste onthoudt, een' Memorie had[21]
[22] geleevert, welk vonnis tot een vooroordeel teegens alle andre[22]
[23] pretendenten hadde kunnen dienen; zoo is niettemin deeze zaak tot
[24] nochtoe in den ouden staat gebleeven. Dat althans Pietro di Carlo
[25] voorzejdt, ziende zich, bij vonnis van den Hoove, volkoomentlijk[25]
[26] versteeken van 't Majoraat, jaa gedoemt in de kosten, zoude
[27] handelen met de H.H. van de Financie, oover handtlichting ende[27]
[28] ontslagh der goederen, die in confiscatie worden gehouden, zoude
[29] mij zeer vreemdt dunken, ende vreemder dat den gemelden H.H.
[30] hebbende getriumpheert bij arrest van eenen souverainen Raadt,[30]
[31] zoude gelieven naar eenighe compositie te luisteren. U.Eed. meint[31]
[32] geleeghenheit te hebben om de rente van een jaar t' ontfangen
[33] van den Rentmeester oover den oordt van Wouwe: waardoor[33]
[34] mijn' Hujsvrouw in bezit zoude worden gestelt. Maar zoodaanigh
[35] bezit zoude tot geen vooroordeel teeghens andre meedeeischers
[36] van 't Majoraat strekken. Daarenbooven is ons van Sohiers zijde[36]

* Minuut. UBA II C 11.620.

[37] eenighe oopening van geneeghenheit tot accoort gedaan, waarop[37]
[38] wij eerstdaaghs denken in onderhandeling te koomen. Ende ons, bij
[39] deeze geleeghenheit, te willen stellen in 't bezit van de voorzeide
[40] rente, zoude schijnen oft wij zochten, terwijl hij op hoope van 't
[41] accoort sliepe, hem een voordeel af te zien: waardoor de voorzejde[41]
[42] geneeghenheit zoude koomen, ende niet zonder reede, te flaauwen.[42]
[43] Derhalven, hebbende de zaak met mijnen schoonbroeder Cloek
[44] ooverwooghen, vinden wij raadzaam alles te laaten berusten, tot
[45] dat het accoort oft getroffen oft bujten hoope zij. Ondertussen zal[45]
[46] mij lief zijn verwittight te worden van eenighen wegh, om voort-[46]
[47] aan mijne brieven in beeter zeekerheit te mooghen zeinden aan
[48] U.Eed. de welke, met Mê Vrouwe U.Eed. Gemaalinne, samt alle
[49] die haar lief zijn, den Almooghende bevoolen blijve, gelijk in
[50] U.Eed. goede gunste,

[51] Mijn' Heere,

[52] U.Eed.

[53] Ootmoedighe dienaar,

[54] P.C. Hóóft.

[55] T'Amsterdam, 29 Novemb. 1645.

[56] Deze zal, zoo ik meen, U. Eed. behandight worden door mijnen
[57] schoonzoon, Heer Johan van der Mejde, Burgherm[r] van Rotter-
[58] dam ende gecommitteerden Raadt der Eed. Grootmo. Heeren
[59] Staaten van Hollandt, door wien U.Ed. haar antwoordt aan mij
[60] zal mooghen richten.

Cloops heeft, in dienst van de prinses van Hohenzollern, gravin van den Berg, op of bij het kasteel Berg te 's-Heerenberg, dat op de grens van Gelderland en Kleefsland ligt, vertoefd en was daar moeilijk bereikbaar.

Eindnoten:

5 *op S. te bestellen:* in S. te bezorgen.
9 *valt...bevroeden:* kunt u gemakkelijk begrijpen.
10 *speurende:* daar ik bemerkte.
13 *haar:* u; *laast:* het laatst, de laatste keer (WNT laatst 868 B I 3).
14 *niet altoos:* volstrekt niet.
17 *gedreeven geweest:* verhandeld; *op:* bij.
18 *onderstaan:* vernemen, nagaan.
19 *onder contributie leggende:* dus gevrijwaard voor confiscatie.
21 *onthoudt:* herinnering; *Memorie:* schriftelijke uiteenzetting.

22 *vooroordeel:* purisme voor de juridische term prejuditie: nadeel, meestal op grond van een voorafgaand feit, vgl. r. 35.
25 *ziende zich versteeken van 't M.:* ziende dat het M. hem ontgaan was; *gedoemt in:* veroordeeld tot.
27 *handelen:* onderhandelen.
handtlichting ende ontslagh: opheffing van beslag, van confiscatie.
30 *souverainen Raadt:* die van Brabant te Brussel.
31 *compositie:* schikking
33 Wouw ligt in het markizaat van Bergen op Zoom. Hooft bedoelt dus de rente waarover hij al herhaaldelijk geschreven heeft: dit bestanddeel van het majoraatsvermogen was niet geconfiskeerd. Niet duidelijk is, waarom hij nu, in tegenstelling met vroeger, de verwerving van deze rente niet meer als een voor Leonora voordelig precedent beschouwt.
36 Sohier: Constantijn S.
37 *oopening:* kennisgeving; *waarop:* op grond waarvan.
41 *sliepe:* niet oplette; *hem een voordeel af te zien:* hem af te troeven, een voordeel af te kapen.
42 *zoude koomen te flaauwen:* zou gaan verminderen.
45 *bujten hoope:* verkeken.
46 *wegh:* route.

1291 (*W. Schuijl aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Wel Eedele Heer

[2] Ik hebbe met den dank-heb, die UEd schuldigh was weeghen het[2]
[3] ooverloon, dat mij eenighe maanden geleeden, hebt gelieven te[3]
[4] stuuren door handen van me Vrouwe, gewaght, tot dat daar op een
[5] begin van erkenning gemaakt hadde, in het afschrijven der drie
[6] deeltiens, Zijner Eedele Historien, die hier neevens keeren,[6]
[7] verdubbelt, met oprechte aanbieding, van in gelijken doen, noch[7]
[8] wel een deeltien te willen goet maaken, van 't geene UEed[t8]
[9] bij mij te quaade blijft, ingevalle het Zijnen Eedelen werke[9]
[10] vorderlijk, en mij tot ontlasting weezen moghte. Den rouw[10]
[11] UEed[n] huize oover gekoomen, door het ontijdigh afsterven van[11]
[12] onse lieve nichte van der Meijde, is ons noch van ganscher harten[12]
[13] leedt, ende bidden God, dat hij den geenen, die het noch naarder[13]
[14] raakt, wil sterken door Zijnen Hejlighen geest, aan de welken UE
[15] Wel Eede[e]lle Heer met alle die vanden WelEed[n] huize
[16] beveelende blijve

[17] UE onderdaanighen dinaar

[18] W Schuijl.

[19] ujtrecht op den yersten dagh

[20] vande vasten des jaars 1646

Wijnand Schuijl, vgl. *378*, door zijn huwelijk met Maria Bartolotti een zwager van Leonora, schrijft over zijn kopiëren van een gedeelte der *Nederlandsche Historiën* en condoleert met het overlijden van Constantia van der Meijden-Bartolotti. De toon van de brief is zo onderdanig dat men aan een jongere generatie zou denken, als een onderzoek in het gemeentearchief van Utrecht dit niet had weerlegd. Constantia was in de week van 4 tot 10 februari overleden.

Eindnoten:

2 het weglaten van pronomina in onderwerpfunctie (Mem. 6) maakt de stijl onduidelijk: die (ik) UEd. (...), dat (UEd), tot dat (ik); *dank-heb:* dankbetuiging.
3 *ooverloon:* extrabeloning (WNT *overloon* 1862); Schuijl had al eerder gekopieerd, vgl. *1322*.

* Origineel. UBL. Pap. 2.
Dat. De eerste vastendag viel in 1646 op 14 februari.

6 *zijner Eedele Historien:* van uw Historiën (de genitief is eenmaal in plaats van tweemaal uitgedrukt.)
7 *verdubbelt:* gekopieerd; *in gelijken doen:* op dezelfde manier.
8 *goet maaken:* WNT: 'In toepassing op het gestanddoen van beloften, bedreigingen: waar maken'. Schuijl had beloofd, te zullen kopiëren, vandaar de pregnante formulering 'nog een deeltje goed maken'.
9 *te quaade blijft:* tegoed houdt.
10 *tot ontlasting*, nl. van verplichting aan Hooft.
11 *het ontijdigh afsterven:* de te vroege dood.
12 *noch:* nog: wij zijn het nog niet vergeten.
13 *den geenen...raakt*, nl. Leonora en haar gezin.

1292 (*De Staten van Holland aan P.C. Hooft*).

*

[1] Erentfeste Vromen discreten goeden vrundt

[2] Wij seijnde u.l. hier neffens eenige Exemplaren vande Waer-
[3] schouwinge, tegens het steijgeren vande goude ende silvere[3]
[4] specien tonser instantie gearresteert inde Vergaderinge vande[4]
[5] Hooch mo: Heeren Staten Generael. Begeerende dat U.l: het selve
[6] allomme doet publiceren ende affigeren, daer der gelijcke publicatie[6]
[7] ende affictien gewoon sijn te geschieden op dat alsoo onse goede[7]
[8] Ingesetenen vanden inhoudt der voor[s] waerschouwinge mogen
[9] werden verwittight, waer toe ons gedragende, blijft Godt in[9]
[10] genade bevolen. Geschreven inden Hage den j[e] Maert 1646

[11] Ter ordonnantie vande Staten

[12] Herbt. van Beaumont

[13] 1646

[14] p:d:[14]

[15] d'ordre aengaende t verwijen vande wagens u.l opden iij[en] Januarij[15]
[16] voor[l] toegesonden hebben omme redenen goetgevonden te[16]
[17] vertrecken, ende den dach te leggen op S[t] Jan, wesende den xxiiij[17]
[18] Junij toecomende volgende de bijgaende waerschouwinge die u.l
[19] mede sal doen publiceren ende affigeren als naer gewoonten.

Over enige bekendmakingen van de Staten van Holland en West-Friesland.

Eindnoten:

3 *steijgeren:* stijgen, in waarde.
4 *specien:* munten; *tonser instantie gearresteert:* op ons aandringen vastgesteld.
6 *daer:* waer.
7 *goede:* minzaam epitheton met sterk verzwakte betekenis.
9 *waer...gedragende:* hierop rekenende (beknopte bijzin bij een hoofdzin die 'wij' tot onderwerp had moeten hebben, b.v. 'bevelen wij u in Gods genade').
14 *p:d:* postero die, de volgende dag.
15 *verwijen:* Teneinde het omvallen van wagens binnen de perken te houden, hebben de Staten op 21 dec. 1645 verordend dat er tussen de vellingen van de wielen een bepaalde afstand moest

* Origineel. UBA II C 9.456[v] = versopag. 50.

zijn. Alle wagens moesten verwijd worden en wel voor 1 maart 1646. Toen de tijd te krap bleek, verplaatsten de Staten de datum naar 24 juni 1646. (Meded. van Drs. J. Fox.)

16 *omme redenen:* (stoplap); *hebben* (Mem. 6).

17 *vertrecken:* uitstellen; *leggen:* vaststellen.

1293 *Edele Erntfeste Welwijse Seer voorsienige Heere de Heere Pieter Corn^z Hóóft, Ridder, Drossaert tot Muijden, tot Amsterdam*

*

[1] Weerde Schoonvader

[2] niews van gewichte uijt munster en hebben wij in lange niet
[3] becomen alsoo de handelinge stil staet Eensdeels om de absentie van[3]
[4] onse plenipotentiarissen die hier noch op resolutie wachten, ten[4]
[5] andere om dat de Spaense soo favorable aanbiedingen niet en doen[5]
[6] alse wel gedaen hebben, Siende mogelijck aen onse flauwicheijt int[6]
[7] vervolgen van onse victorie, Savedra, die sich meest tegens onse[7]
[8] plenipotentiarisen hadde geelargeert, vertreckt naer Spangien[8]
[9] apparent om niet behaelt te werden. Lier schrijft als dat de[9]
[10] Coninginne claechde dat de Spangaerts Vranckrijck tot de hande-[10]
[11] linge genoodicht hadden door groote beloften maer datse nu wel
[12] dorsten vier arme Bicoqques presenteren namentlijck Hesdijn[12]
[13] d'Amvilleers Baulpaulme en noch een die mij ontgaen is, mede
[14] dat se Roussillon presenteerde mits wederomme hebbende Cata-[14]
[15] lonien en dat de forten ende Casteelen in Italien souden gedemolieert[15]
[16] werden. Lier heeft met Vranckrijck gecontracteert over het
[17] aenstaende veltleger, alhoewel daer toe niet specialijck gelast en sal[17]
[18] daer over bij de vergaderinge van Hollandt licht gedisavoijeert[18]
[19] werden, maer hij heeft Sijn Hoocheijt en de ses andere provincien
[20] tot een rugge, oock kan hij beHelpen (niet wetende aldaer van de[20]
[21] Intentie van Hollandt,) met het Contractaet dat ons obligeert,[21]
[22] want hij niet verder en heeft gecontracteert als van het ordinaris[22]
[23] subsidie van 12. tonnen gouts doch soo wij tot Extraordinaris volck[23]
[24] willen verstaen is Vranckrijck bereijt de 3. tonnen als in 't voorleden
[25] Jaer mede toe te staen, ons leger sal moeten te velde comen tegens
[26] den 20. meij. ende ons Schepen tegens den 4. op de cust, de Fransen
[27] hebben aengenomen een aensienelijcke belegeringe te doen ende
[28] met een machtich leger te velde te comen, ende sullen licht wel
[29] resolveren om te accommoderen voor een weijnich tijts met 3 off 4[29]
[30] duijsent ruijters om onder dat faveur antwerpen te cunnen belege-[30]
[31] ren. uijt Engelandt is vaste tijdinge dat Asleij Generael van den[31]

* Origineel. KB 121 E 5.
Jaar 1646 op grond van de inhoud.

[32] Coninck meenende naer Oxfordt te marcheren van het parlements
[33] leger is onderschep geworden ende teenenmael geslagen, den[33]
[34] Generael gevangen seggende nu is het al verloren. Daerop heeft
[35] den Coninck aengeboden bij het parlement te willen comen de
[36] reste van sijn troupes te debanderen ende de plaetsen die hij noch[36]
[37] mochte hebbe open te stelle, mits dat de officieren en die hij bij[37]
[38] sich heeft gehadt vrij souden mogen haere goederen besitten en sich
[39] daer op retireeren, waerop bij het parlement noch niet en was[39]
[40] geresolveert.

[41] Hier sullen twee Commissarisen comen S[r] Robberts vant' Hooger[41]
[42] Huijs ende s. Herrij Veer van t'leegerhuijs om nieuwe aliancie te[42]
[43] maken. Hier mede nae mijne dienstige Gebiedenis aen UEd. ma
[44] mere suster Cristina ende Broer Aernoult Bevele UE met mijn[44]
[45] lieve kint In Godes Heijlige bescherming en blijve

[46] Waerde Schoonvader

[47] UEd. geaffection[e] Schoonsoon[47]

[48] J vander Meijden.

[49] Hage den 15. Aprilis.

Nieuws over de onderhandelingen te Munster en over de Engelse burger-oorlog.

Eindnoten:

3 *handelinge:* onderhandeling. Zie voor de onderhandelingen te Munster en Osnabrück: *Alg. Gesch. der Nederlanden VI*, hfdst. xiii of het proefschrift van de schrijver daarvan: J.J. Poelhekke, *De vrede van Munster*. 's-Gravenhage 1948.
4 *plenipotentiarissen...wachten:* gevolmachtigden die hier nog op beslissingen wachten (Pauw en De Knuijt).
5 *soo...doen:* niet zulke voordelige aanbiedingen doen als ze gedaan hebben.
6 *siende mogelijck aen onse flaeuwicheijt:* misschien omdat ze onze slapheid opmerken (*aensien*)*; vervolgen van:* de consequenties trekken uit.
7 D. Diego Saavedra Fajardo, ov. Madrid 1648, Spaans agent te Rome en op de rijksdag te Regensburg; 1643-1646 onderhandelaar te Munster.
8 *sich hadde geelargeert:* zich had laten gaan (in welk opzicht dan ook).
9 *behaelt:* gekritiseerd.
Lier: Willem van Liere, gezant van de S.G. in Parijs.
10 de Coninginne: Anna van Oostenrijk, wed. van Lodewijk XIII, regentes van Lodewijk XIV.
12 *bicoque:* slecht versterkte vesting; Hesdin en Bapaume (P.d. Calais), Damvillers a.d. Maas, waren door de Fransen op de Spanjaarden veroverd.
14 *dat se ... presenteren:* dat zij (de Spanjaarden) de provincie Roussillon aanboden.
15 *in Italien*, nl. in Savoye-Piemont.
17 *aenstaende:* toekomstige, nl. voor de zomer van 1646.

18 *licht:* misschien, waarschijnlijk; *gedisavoijeert:* gedésavoueerd = verloochend, gewraakt.
20 *aldaer:* te Munster.
21 *Contractaet dat ons obligeert:* het verdrag (met Frankrijk) dat ons verplicht.
22 *het ordinaris subsidie:* de gewone bijdrage in de oorlogskosten.
23 *verstaen tot:* instemmen met (het aanwerven van); *Extraordinaris volck:* extra troepen.
29 *resolveren om te accommoderen:* besluiten, de nodige maatregelen te nemen.
30 *onder dat faveur:* daarvan profiterende.
31 Asleij l. Astley, verslagen 22 maart 1646 bij Stow in Gloucester.
33 *den Generael gevangen seggende:* en dat de generaal, toen hij gevangen genomen werd zeide.
36 *debanderen:* ontbinden.
37 *de officieren...gehadt:* de officieren in de over te geven steden en die, welke in zijn leger dienden.
39 *waarop...geresolveert:* waarop door het parlement nog geen beslissing genomen was (in werkelijkheid stelde Karel zich, na lang besluiteloos zwerven, op 5 mei onder de bescherming van het Schotse leger).
41 *Commissarisen:* afgezanten.
42 *nieuwe aliancie:* welk verbond hier bedoeld wordt en of er iets van gekomen is, is onduidelijk; Herry Veer, l. Sir Henry Vane (meded. van drs. S. Groenveld).
44 *mijn lieve kint:* blijkbaar logeerde een van Van der Meijden's kinderen (Constantia, 15 maanden, Pieter, 2 maanden oud) bij de grootouders.
47 *geaffectionneerde:* toegenegen.

1294 (*C. Barlaeus aan C. Huygens.*)

*

....

[1] Satrapa Muydensis à pedibus valet, non à manibus. Hae, ut
[2] mortalibus omnibus, duae illi sunt, dextra et sinistra. Hanc, ut
[3] ocium fallat, exercet mecum quadrangularium lapillorum jactu.
[4] illa linteis involuta vacat à scribenda Belgarum historia. quod viro
[5] grave et molestum. - Amstel. 15 Apr. 1646.

....

VERTALING

De Drost van Muiden heeft in de voeten kracht, niet in de handen. Dat zijn, zoals bij alle stervelingen, bij hem er twee, een rechter- en een linker-. De linker-, om de ledige uren te verschalken, oefent hij met mij door het werpen van vierhoekige steentjes. De rechter-, in linnen doeken gewikkeld, heeft vrijaf van het schrijven van de Historie der Nederlanders. Wat den man zwaar valt en hem verdriet.

Amsterdam, 15 april 1646.

* UBL. Hug. 37.174 (ontbr.).
Het fragment is ontleend aan Barl. Epist. (1667) no. 490.

1295 *Aen mijn Heere mijn Heer Pieter Corneliss Hooft, ridder, Drossart van muijen ende ballieu van goijlant op het huijs Tot Muijen*

*
Port

[1] Mijn Heere

[2] UE aengenaeme van 6 deses met UE soon hebbe ontfangen, tot[2]
[3] antwoort sal UE seggen dat den apteecker die het lant in
[4] 's gravenlant gecocht heeft, wonende hier inden Vetten Hont mij
[5] geseght heeft, dat hij geen acte heeft, van het transport en opdracht,[5]
[6] vant ver[s] lant, maer dat het selve te sien is, ende te leesen, bij den
[7] secretaris van het vers. graevelant daer UE een copije Can van
[8] voorderen soo UE een belieft te hebben, maer den vers. apteecker
[9] en Can hier geen Copije daer van leveren, alsoo hij d'opdraecht
[10] ende transport daer van niet en heeft, ondertuschen heeft mij ge-
[11] seght, dat hij op 10 deses sal betaelen de hooftsomma van 5400 gu[1]
[12] die UE hebben moet, en heeft geschreven op Weesep aen sijnen[12]
[13] man, dat hij ordre stelle om hier oock te betaelen, de 2 jaeren
[14] verloopen renten, ende de een pc[e] voor het banckgelt bedraegende[14]
[15] saemen 594 gl, oft dat hij ordre geeft, aen vers. apteecker,[15]
[16] omde selve somma van 594 gl hier oock te betaelen, daer op
[17] hij alle uren antwoort verwacht. Ick hebbe oock daer van met
[18] men heer Cloeck gesprock<en>, die seght het wel is, als den[18]
[19] apteecker de hooftsomma, met de verloopen renten ende een pc[e]
[20] aen UE betaelt, oft aen mij van UE weegen, soo can UE daer[20]
[21] naer met gemack transporteren, ende opdracht doen aenden Heer[21]
[22] vander Hoorst, Maer UE sal gelieven sulcx niet te doen, voor dat
[23] ick UE laet weeten, dat de pen<n>ingen soo hooftsoma, renten,
[24] ende een pc[e] ontfangen sijn, *p* advies - Eerst dachs, sal raport doen,[24]
[25] aende heeren Vande Perre, ende Vander Meijden wegens het
[26] gebesongneerde met den heer Guil[mo] Bartelotti wegens haerlieder[26]
[27] saecke, hier is niet nieuws, waer mede naer herte*l* groetenis aen[27]
[28] UE. mevrou UE huijsv[e] ende famillie Godt in genaede bevolen.

[29] U.E. Dienaer

[30] Carel van der Wijen

[30] In Amst[m] den 7 Maijo 1646

* Origineel. UBA II C 9.407[v] = versopag. 18.

Een Amsterdamse apotheker heeft in 1644 een perceel in 's-Graveland gekocht maar niet betaald. Hooft koopt het land nu van hem, waarschijnlijk voor een lagere prijs, wetende dat hij een koper voor de volle prijs kan vinden. Van de Wijen doet verslag van de transactie met de apotheker en zal Hooft waarschuwen zodra die betaald heeft. Dan kan Hooft het land doorverkopen, en wel aan de uit *652* en *655* bekende Heer van der Horst: Godard van Reede, H^{r} van Nederhorst. (Bij *652* is onvermeld gebleven dat deze H^{r} van Nederhorst te Munster optreedt als lastig Prins- en Fransgezind gevolmachtigde namens Utrecht.)

Eindnoten:

2 *met:* bezorgd door.
5 *transport en opdracht*, juister r. 9 *opdracht en transport:* onroerend goed werd bij verkoop aan de nieuwe eigenaar 'opgedragen' en daarna werd het voor schepenen 'getransporteerd'. Deze laatste rechtshandeling werd geregistreerd in het archief van de schepenbank en van die registratie werd een afschrift, oorkonde, transportbrief, als bewijs afgegeven (Drs. J. Fox). In dit geval is de apotheker, de koper van 1644, die akte kwijt, zodat hij naar schepenen van 's-Graveland verwijst voor een nieuw afschrift. (De schepen-registers van 's-Graveland over deze jaren zijn niet bewaard); *vers.* = voor^{s} = voorzeide.
12 de apotheker heeft blijkbaar een rentmeester die in Weesp woont.
14 *banckgelt:* omdat bankgeld (hier: de Amsterdamse Wisselbank) agio deed t.o.v. kasgeld, wordt 1% kasgeld extra betaald.
15 594 gl: dit bedrag is blijkbaar samengesteld uit 2 maal 5% rente = 540 gl en 1% bankgeld = 54 gl.
18 Cloeck: als altijd rechtskundig raadsman; *wel:* in orde.
20 *van UE weegen:* om der wille van u, voor u.
21 *met gemack:* zonder bezwaar.
24 *per advies:* door een bericht (bep. bij *laet weeten*).
26 *het gebesongneerde:* hetgeen ik verhandeld heb; *haerlieder saecke* (niet bekend).
27 *waer mede* (*UE*)*...bevolen* (*sij*).

1296 (*P.C. Hooft aan Arnout H. Hooft.*)

*

[1] Dilecte Fili,

[2] Gratae quidem fuere mihi litterae tuae: sed permolestum, quod in
[3] ipso limine tam foedé offendis. *Sum*, ais, *locutus Blaauwium*. Verba,
[4] sané, locutus fueris, non Blaauwium, sed Blaauwio. Si quid tale
[5] commisisses in themate postremi examinis scolastici, haud parum
[6] decessisset existimationi tuae. Quod, pro curâ, quâ eam habeo, et
[7] pro amore ergá te meo, reticere non debui, ut, si id tibi per socor-
[8] diam excidit, cautior sis in posterum. Non rebus, solummodo,
[9] cognitú dignis, sed hauriendae etiam puritati sermonis Latini ex
[10] probatis authoribus, intentum te velim. Ut horis, a Blaauwio
[11] cognato praestitutis ad explanandam tibi Copernici sententiam, et
[12] temperie coeli, studijs accommodâ, rité utaris, monere nihil attinet,
[13] si ipsa studia, adeó ut prae te ferre videris, tibi cordi sunt. De
[14] adventu Blaauwij et pictoris innuis dubitandum nobis. Veniat sal-
[15] tem D. Barlaeus. Est etenim, de quo, cum eo, deliberare cupiam.
[16] Saluta eum meis verbis, idque ei significa, modó reversus Haghâ
[17] sit; itemque D. Rectorem ejusque conjugem; et vale salutatus ipse
[18] plurimum, a

[19] Tui amantissimo patre,

[20] P.C. Hoofdio.

[20] Mudae, in arce, VII Idus

[21] Jun. MDCXLVI.

VERTALING

Beminde Zoon,

Aangenaam wel was mij uw brief; maar het doet mij zeer veel leed, dat al direct op den drempel ge zo lelijk u stoot. *Ik heb*, zegt ge, *Blaauw* (in den accusativus) *gesproken*. De woorden zult ge zeer zeker gesproken hebben, niet Blaauw in den accusativus, maar met Blaauw in den dativus. Als ge aan zo iets u hadt schuldig gemaakt bij de thema van het laatste schoolonderzoek, zoUEr niet weinig zijn afgegaan van uw goeden naam. Iets wat ik, gezien de zorg, waarmede ik dien behandel, en gezien mijn liefde jegens u, niet heb mogen verzwijgen, opdat, zo dit u uit slordigheid is ontvallen, ge behoedzamer zijt voor later. Niet uitsluitend op

* Origineel. UBA II C 11.985.
Dat. 7 juni 1646.

feiten, kennisneming waardig, maar op het putten ook van zuiverheid van Latijns idioom

uit beproefde auteurs, zou ik u gespitst willen zien. Dat ge de uren, door neef Blaauw tevoren bepaald om u het gevoelen van Copernicus uiteen te zetten, en de gematigde warmte voor studiën geknipt, naar behoren gebruikt, daartoe u aan te manen, is tot niets dienstig, als de studiën zelve, juist gelijk ge duidelijk schijnt te betuigen, uw belangstelling hebben. Over de komst naar hier van Blaauw en den schilder, suggereert ge, moeten wij in twijfel blijven. Laat komen ten minste de Heer Barlaeus. Er is namelijk iets, waarover ik met hem zou begeren te overleggen. Groet hem uit mijn naam (en geef hem dit te kennen, mits hij terug uit Den Haag is); en eveneens den Heer Rector en zijn gade; en vaarwel ook zelf, op het hartelijkst gegroet door

uw u liefhebbenden vader
P.C. Hooft
Te Muiden, op het Slot
7 juni 1646.

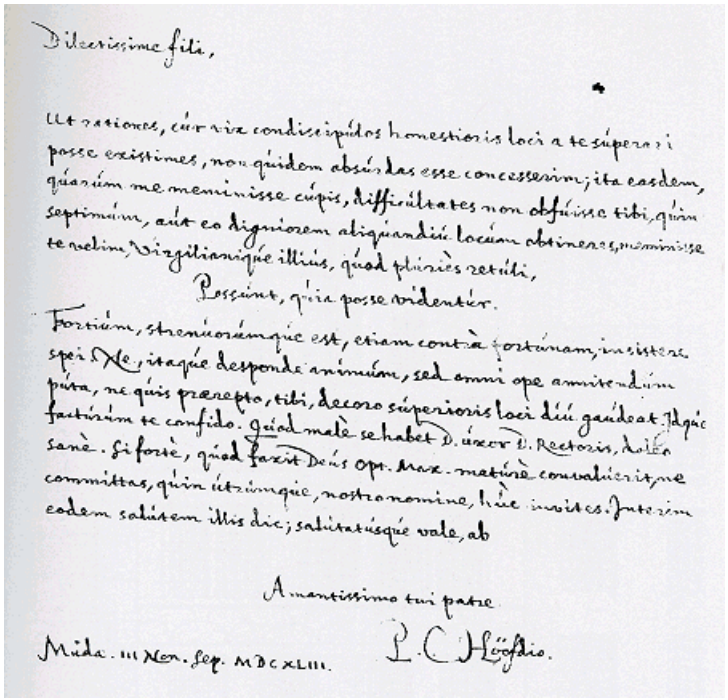

Dilectissime fili,

Ut rationes, cur vix condiscipulos honestioris loci a te superari posse existimes, non quidem absurdas esse concesserim; ita easdem, quarum me meminisse cupis, difficultates non obfuisse tibi, quin septimum, aut eo digniorem aliquandiu locum obtineres, meminisse te velim, Virgilianique illius, quod pluries retuli,

Possunt, quia posse videntur.

Fortium, strenuorumque est, etiam contra fortunam, insistere spei Dei, itaque despondere animum, sed omni ope amittendum puta, ne quis praecepto, tibi, decoro superioris loci diu gaudeat. Idque fautorum te confido. Quod male se habet D. uxor D. Rectoris, dolet sane. Si forte, quod faxit Deus Opt. Max. maturè convaluerit, ne committas, quin utrumque, nostro nomine, huc invites. Interim eadem salutem illis dic; salutatusque vale, ab

Amantissimo tui patre.

Muidae. III Non. Sep. MDCXLIII. P. C. Hooftius.

41 Brief 1178 van P.C. Hooft aan A.H. Hooft

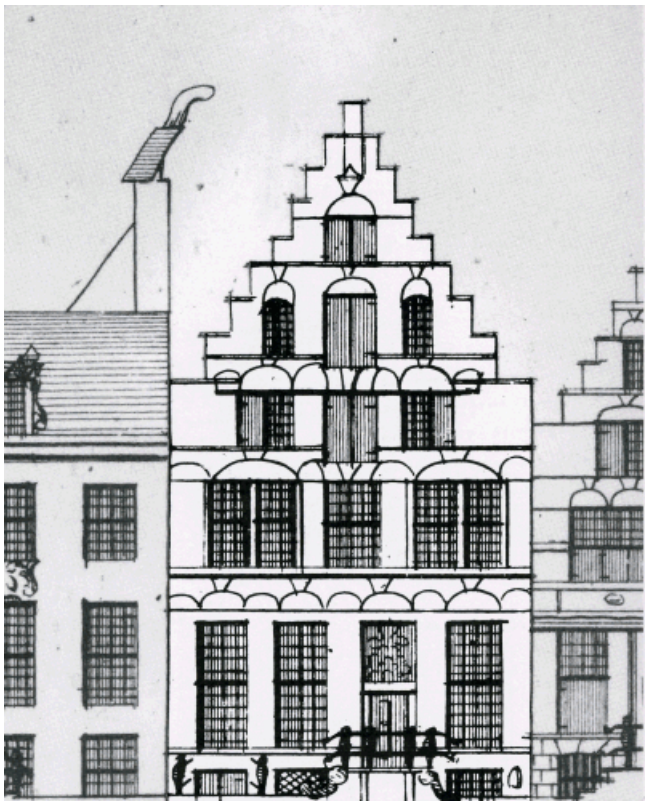

42 Hooft's huis aan de Keizersgracht te Amsterdam

1297 *Eedele, erntfeste, Hooghgeleerde, welwijze, zeer vermooghende Heeren, Mijne Heeren de Eerste ende andere Raaden ende Meesteren van de Reekeninge der Graaflijkheit van Hollandt, in Den Haaghe.*

*

(*Rekenkamer*: de Drossard van Muijden, Pieter Hooft)

[1] Eedele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermooghende
[2] Heeren,

[3] Deeze is om aan U.Eed.Moo. te richten de declaratie der kosten,
[4] gedaan aan de reparatie van den Hujze te Mujde, volghends ordre
[5] daartoe gegeeven van U.Eed.Moo. op den xii^{en} Octobris des jaars
[6] 1645 lestleeden; neevens mijne onderdienstighe beede, dat U.Eed.
[7] Moo. gelieve ordonnantie tot betaalinge der voorzejde kosten te
[8] verleenen. In verwachting der welke, ik God den Almaghtighen
[9] bid, U.Eed.Moo. in gelukzaalighe regeeringe altijds te bewaaren,
[10] ende in U.Eed.Moo. goede gunste,

[11] Eedele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermooghende
[12] Heeren,

[13] Uwer Eed. Moo.

[14] Onderdaanighsten, ootmoedighsten

[15] dienaar,

[16] P.C. Hóóft.

[17] Van den Hujze te Mujde, den xix^{en} Junij, 1646.

* Origineel. ARA. Archief van de Rekenkamer der Domeinen in Holland. Ingekomen stukken 482.

1298 (*L. van Kinschot aan P.C. Hooft*.)

*

[1] Edele, Erntfeste, voorsienighe Heere

[2] Mijn Heere Hijer nevens gaet de ordonnantie op de declaratie[2]
[3] vande costen bij Uw Ed. inden voorleeden Jaere gedaen aen den
[4] Huijse tot Muijden. Aengaende uwe Ed. Reeckening tis nijet[4]
[5] moge*l* dat voor d'aenstaende vercopinghe van Thijenden werde[5]
[6] affgedaen, die sal so haest nijet gedaen sijn off ick sal de selve bij de
[7] handt nemen, daertoe uwe Ed. sich kan verlaeten Ende hijermede
[8] eijndighende naer hertelicker groeteni*s*, ende danckseggingh*e* van
[9] alle vrundtschap blijve

[10] Edele, Erntfeste, voorsienighe Heere

[11] Mijn Heere

[12] Uw.Ed altijts dienst-

[13] bereijden

[14] L van Kinschot

[14] Haghe den 25^{en} Junij 1646

Eindnoten:

2 *de ordonnantie op de declaratie:* de order tot uitbetaling van de kostenopgave.
4 *uwe Ed. Reeckening:* de vaste driejaarlijkse, in dit geval die van 1645, vgl. *578*.
5 *dat* (die); *vercopinghe van Thijenden:* tienden (deel van de oogst) die aan de grafelijkheid behoorden of weer waren toegevallen, werden door de Rekenkamer, waarvan L. v. Kinschot auditeur was, verkocht.

* Origineel. UBA II C 9.387^{v} = versopag. 2.

1299 (*J. van der Meijden aan P.C. Hooft*.)

*

[1] Weerde Schoonvader,

[2] Ick kan niet naer laten UE te verwittigen van mijn arrivement
[3] alhier tot Spa in goede dispositie, en dat ick van Gelijcke alhier[3]
[4] gevonden hebbe neeff van Bergen met sijn familie en Neeff Jasper[4]
[5] die samen haer gebiedenis doen. Ick verlange seer naer tijdinge van
[6] Uwer E. en der ganscher familie en lieve kinderen gesontheijt,[6]
[7] u.Ed. gelieve mij daer van te verwittigen mitsgaders van eenig
[8] nieuws dat aldaer soude mogen sijn, ende sijn brief te addresseren
[9] tot luijck aen Gabriel La Port die salse mij wel voorts doen behanden
[10] Hier mede naer gedienstige gebiedenis Aen uE ma mere en vorder[10]
[11] familie Blijve

[12] Weerde Schoonvader

[13] UEd. Seer geaffectioneerde

[14] Schoonsoon

[15] J van der Meijden.

[15] Uijt Spa den 8. Julij 1646.

Bericht van Van der Meijden uit Spa.

Eindnoten:

3 *van Gelijcke:* ook (WNT *gelijk* 1172 1).
4 neeff van Berghen: A. Studler van Surck, H^{r} van Bergen; Jasper: Gasparus, zijn broer, vgl. *1110*.
6 *lieve kinderen:* Leonora en Pieter van der Meijden.
10 ma mere: Leonora.

* Origineel. UBA II C 9.389^{v} = versopag. 4.

1300 *Aen mijn Heer, mijn Heer Pieter C. Hooft, Ridder, Bailliu van Goijlant en Drost van Muijden Op 't Huijs te Muijden*

*

[1] Mijn Heer,

[2] ick kan UEd[t] niet langher laten in de opinie van het swaer ongeluck,[2]
[3] dat men zeijt overgecomen te zijn dien Heer tot Antwerpen. Het is
[4] naer alle waerschijnlijckheijdt onwarachtich, immers in die persoon,[4]
[5] die genoemt is. ick hebbe op maendach dat is op gisteren in de
[6] winckel van Benningh boeckverkooper daer naer gevraecht.
[7] alwaer ick verstont, dat de geruchten daer oock waeren geweest.
[8] doch men seijde daer dat het feijt te Petten was geschiet, en dat hij
[9] in den Haghe op de poort gebracht was. Hier uijt was licht te[9]
[10] besluijten, dat het een valsch gerucht moest wesen. te meer alsoo
[11] alle de brieven van Antwerpen aen goede vrienden en Hollanders
[12] geschreven daer niet een woort van vermanen. daer de naem van[12]
[13] sulcken persoon overal bekent is. Sulcken feijt en sulcken exercitie[13]
[14] soude al in de couranten staen. Dan daer is evenwel iet geschiet, dat[14]
[15] een verkeert man wort toegeeijgent. Een vrouwe komende[15]
[16] voorleden saterdach van Petten werde alhier van een aensienlijck
[17] man gevraeght wat daer van was. Sij antwoorde dat sij van de[17]
[18] Heer van Petten die nu Vander Nat is, niet en wist. Maer dat de[18]
[19] Bailliu van Schorel een Schepen van de plaetse aldaer hadde om 't
[20] leven gebracht, ter oorsake dat hij seker sententie gegeven bij
[21] Schepenen aldaer over gewelt aen een vrou bij den Bailliu gedaen
[22] hadde afgelesen, dwelck de Secretaris van Schorel weijgerde te doen.[22]
[23] en dat desen Bailliu hier over soude in den Haghe gebracht zijn.
[24] Dit heb ick goet gedacht UEd[t] mede te deelen, om die geruchten te
[25] stutten. De heer Burgem[r] Bicker is op Saterdach hier geweest[25]
[26] en op Sondach weder vertrocken. 't Verrichten is secreet. Men[26]
[27] neemt hier noch vijff hondert schepen aen die naer Dordrecht
[28] moeten. De bode van Antwerpen seijt dat hij de Ruijterije op
[29] saterdach op de heijde is gemoet. Dan soude twijfelen off het de[29]
[30] gantsche marsch is geweest. alsoo mijn soon van daghe eerst naer
[31] sijn quartier dwelck in de Langhestraet is vertreckt. De Franschen
[32] verstercken Cortrijck. hebben daer geen circumvallatie voor gehadt.[32]
[33] Picolomini, bewaert Duijnkerken. Beck Oudenaerden en[33]

* Origineel. UBA II C 9.388[v] = versopag. 3.

[34] Doornick, den hertoch van Lotteringhen Gent. Den roep van[34]
[35] vrede bedaert wat. Van de Kijsersche en Sweedtsche heijrlegers
[36] worden alle uijre extremiteijten verwacht. Den Ambassadeur van[36]
[37] Denemarcken Ulefelt wort noch verwacht. Daer is last gegeven dat[37]
[38] alle schepen int Vlie sevenmael sullen los branden op zijn komste.
[39] men seijt dat hij van de steden daer hij passeert, oock sal met eenighe
[40] solemniteijten ontfangen worden. In Irlandt sijn de Schotten
[41] geslagen van Ondale. De prince van Walles comt in Vranckrijck[41]
[42] om van daer naer Nieucasteel te gaen. aengaende den Coninck kon[42]
[43] ick noch geen avantagie sien. Hij valt over al op sijn plat, en leeft op[43]
[44] genade van zijn hoochste partijen. De nederlaghe van de Franschen[44]
[45] in Italien is soo groot niet. uijt Vranckrijck komt andere tijdingh.
[46] Doch den Admirael Brézé is doot. Voorts niet hebbende om te
[47] schrijven, sal UEdt. met mevroUEnde alle die daer voorders eeten[47]
[48] en drincken de bescherminghe des Heeren bevelen.

[49] U. Ed[ts]

[50] dienstwillighe vrient

[51] C: Barlaeus.

[51] In Amsterdam desen 8 jul. 1646.

Onzeker nieuws van verschillend allooi, zowel binnen- als buitenlands.

Eindnoten:

2 *opinie:* (onjuiste) mening.
4 *onwarachtich:* onwaar; *immers:* althans.
in: wat...betreft.
9 *de poort:* de Gevangenpoort.
12 *vermanen:* vermelden, reppen; *daer:* terwijl toch.
13 *exercitie:* opzienbarende zaak.
14 *al:* wel; *Dan:* Maar; *daer:* er.
15 *toegeeijgent:* aangewreven.
17 *wat...was:* wat daarvan aan was.
18 *niet:* niets.
22 *afgelesen:* in 't publiek, op een vaste, daartoe bestemde plaats, voorgelezen.
25 *stutten:* stuiten.
26 *'t Verrichten is secreet:* Wat er gedaan wordt is geheim.
29 *de heijde:* dit heeft als plaatsaanduiding alleen zin, als er een dorp bedoeld wordt, b.v. Terheijden tussen Breda en Moerdijk.
32 *circumvallatie:* die hoeven ze dus niet af te breken om te voorkomen dat de vijand zich erin nestelt, vgl. *896* r. 9.

33 *bewaert:* houdt bezet; *Picolomini*, vgl. *919; Johan v. Beck*, 1588-1648, keizerlijk generaal sedert 1642.
34 *Lotteringhen* vgl. *1308* r. 6.
36 *extremiteijten:* oorlogshandelingen van de grootste omvang.
37 Denemarken. De eerbewijzen voor de ambassadeur dienen blijkbaar om een betere diplomatieke sfeer te helpen scheppen, na de hardhandige bescherming van de Nederlandse handel in de Sont en de verlaging van de tollen waarin Denemarken had moeten toestemmen.
41 de prins van Wales is de latere Karel II.
42 Newcastle lag in het aan Schotland grenzende Northumberland; Karel I had zich daar onder de bescherming van de Schotten gesteld.
43 *avantagie:* voordeel, iets gunstigs; *over al:* bij iedere aanleiding; *op zijn plat vallen:* toegeven, zich gewonnen geven (WNT *plat* (*II*) 2356 b).
44 *zijn hoochste partijen:* de sterkste van zijn tegenstanders, die onderling verdeeld waren (Presbyterianen, Independenten enz.).
47 *sal*, Mem. 10.

1301 + *Edelen gestrengen Heere den Heere P.C. Hooft, Ridder Drost Tot Muiden*

*

(*Hooft*: Ontfangen 21 Julij, 1646.)
met een packsken.

[1] Edele gestrenge Heer, mijn Heer Hooft,

[2] Mij gedenckt dat ick eens eenen Jode, een' Musikant, mijn[2]
[3] Koninghlijcke Harp aenboodt, die hij weigerde t'ontfangen, dewijl[3]
[4] het zijn sabbath was: nu wil ick evenwel niet hopen dat de staetsab-[4]
[5] bath onzer onderlinge kunstbroederschap den toegangh van uw
[6] huis zal stoppen voor onzen Parnasheiligh, die uwe Ed. hier toege-
[7] zonden wort, in een Nederduitsch pack gesteken. Mishaeght u iet[7]
[8] van het mijne, mij zou lief zijn met der tijt iet aengetekent te zien;[8]
[9] om het te verbeteren. Behaeght u iet van het mijne, zoo laet het eens[9]
[10] Sint Virgilius dagh zijn, en te zijner onsterflijcke gedachtenisse den[10]
[11] roomer eens omgaen, doch geenen zoo groot als daer Foleus den[11]
[12] Lapithen mede dreighde, maer een' berckemeier, die den mensch[12]
[13] bij zijn zinnen laet, en gelijck predikant Adamus met den romer op[13]
[14] de hant quinckeleerde, Godt en den mensch verheught, als hij ziet
[15] hoe uit een dor en onnut hout, waer van men niet eenen nagel[15]
[16] kan maecken, zulck een kostelijck nat vloeit. Leefde onze vrolijcke[16]
[17] Mostert, ick weet dat hij het gaerne op die voorwaerde wachten[17]
[18] zoude. Weinige maenden voor zijn overlijden noodighde hij den[18]
[19] Joodschen Docter noch, om met hem te gaen bij den patient met
[20] den grooten buick. Zij gingen hene, en vonden geenen water-
[21] zuchtigen maer het Rijnsche wijnvat, en oordeelden stracks het[21]
[22] laten geraden, om dien krancken van overtollige vochtigheit
[23] t'ontlasten. Onze Mecenaten smilten vast. Reael leit in de[23]
[24] Westerkerck. Plemp, Baeck, Blaeuw, Victorijn en Mostert leggen[24]
[25] in de Nieuwe kerck onder de zercken gekropen, een teken dat wij[25]
[26] volgen zullen: Godt geve ter zalige ure. Onze goede en wijze
[27] Grotius is oock al hene. Ick nam noch 'smorgens afscheit van zijne
[28] Ed. aen Stadts herbergh, daer men wat naer packaedje wachte, en[28]
[29] seide hem van dese overzettinge. Zijn ed. zeide mij hoe de Hartogh[29]
[30] van Mantua sijn hof met Maroos schilderijen verciert, 'twelck ick
[31] noch in mijn Voorrede te passe breng. Salmasius kan dit gebeente[31]
[32] noch niet laten rusten. De Borgonions hebben het altijt te Delft op
[33] levenden of dooden geladen. Balthasar Geraerts op Prins Willem,[33]

* Origineel. UBL. Pap. 2. - Afschr. UBA II C 15.
Dat. blijkens Hooft's aant. 19 of 20 juli 1646.

[34] en dees op Grotius asschen. Nu komter weder een boeck uit van de
[35] Transubstantiatie: doch 'tis al crambe repetita. Zij slachten d'eeck-[35]
[36] horens, die vreesselijck zweeten zonder wech te spoeden.[36]

[37] Mijn Heer ick gebiede mij in uwe goede gunste, en sijt met uwe
[38] E. gemaelinne hartelijck gegroet

[39] uwe Ed. dienstwillige J. v. Vondel.

[40] Mijn Heer, ick sende nUEerst de weergade aen den Heer Huigens,[40]
[41] alsoo gelieve dit noch wat bij u te houden onder de vertrouwsten,
[42] dewijl wij noch acht dagen sullen stil sitten met exemplaren te[42]
[43] verkoopen en uit te geven, op dat het Huigens eerst ontfange. Ick[43]
[44] heb het sijn E. toege-eigent met die bescheidenheit, dat ick eerst het[44]
[45] goetduncken van Brosterhuisen uit den Hage daer op gehoert[45]
[46] hebbe: hope niet dat het zijn E. in zijn staet of ampt quetsen sal.[46]
[47] het is Maro, en geen kerckgeschil.[47]

Vondel biedt Hooft een exemplaar van zijn Vergiliusvertaling in proza aan, opgedragen aan Huygens (WB VI, 93-949, VII 21-257). Hij doet dit in een hartelijke brief, waardoor hij kennelijk hoopt, de koele verstandhouding (*1136, 1265*) tussen Hooft en hem te verbeteren. Het verschil tussen beiden was altijd al in hun houding tegenover politieke kwesties tot uiting gekomen. Hooft vond het aanwakkeren van binnenlandse twisten vanouds verfoeilijk; ook toen hij het, zoals omstreeks 1618-1630, met Vondel in beginsel eens was, wilde hij de rede en niet de hartstochten aan het woord laten. In 1646 is de situatie anders: de remonstranten worden niet meer vervolgd, maar de katholieke godsdienstoefeningen wel, en de Staten-Generaal hebben streng toezicht bevolen op de naleving van de verbodsbepalingen. Want de onderhandelingen te Munster komen op gang; daarbij speelt de toekomstige status van de katholieken in de Republiek een rol, en door strengheid verstevigt deze haar onderhandelingspositie.

De gezant h.t.l. van onze bondgenoot Frankrijk had bij zijn vertrek naar Munster in de volle Staten-Generaal voor godsdienstvrijheid van de katholieken gepleit.

Dit plaatst Hooft niet in een innerlijk conflict: de staatsraison vergt niets van hem waartegen hij innerlijk in verzet komt: de katholieken werden in de Republiek, met elders vergeleken, ‘zachtelijk getracteert’ (*744*), bovendien voerde hij de plakkaten humaan uit (UdM 157 v.) en onthield hij zich van het ontvangen van de niet ongebruikelijke steekpenningen (Brandt, *Het Leven van*

P.C. Hooft ed. Leendertz blz. 34). Als Vondel in maart 1645 zijn *Eeuwgetij der Heilige Stede* op een vel plano te koop laat hangen (*1265*), ergert Hooft zich. Dit was in zijn ogen in de gegeven internationale situatie niet vaderlandlievend (vgl. *1305*).

Bovendien had deze politieke tegenstelling een persoonlijke kant gekregen door een onhandigheid van Vondel. In zijn ijver om het voor zijn geloofsgenoten op te nemen, toen Hooft aan de genoemde instructie van de Staten het gebruikelijke onvermijdelijke gevolg gaf, liet Vondel hem weten - hoe, is onbekend, evenals het tijdstip - dat hij de Gooise katholieken terwille diende te zijn, want dat het hem anders ‘te Brussel moght schaaden’. Brandt, die dit in zijn *Leven van Vondel* vertelt, voegt erbij, dat Hooft bij zijn proces te Brussel hulp kreeg van de familie Plemp en dat die Vondel deze boodschap had laten overbrengen. Hoe dit zij, de bij de boodschap betrokkenen gingen van de onderstelling uit, dat Hooft zijn ambtsvervulling door eigenbelang zou laten beinvloeden. Hij gaf een gepikeerd antwoord: dit gaat u niet aan en dreigementen komen niet te pas. Vondel had dus iets goed te maken. Hij moet wel ingezien hebben, dat hij Hooft's ontstemming niet, zoals op Nieuwjaar 1643 (*1136*), kon blijven toeschrijven aan het feit van zijn overgang tot de katholieke kerk, gezien Hooft's vriendschap met oude (de Plemps, de Ingels) en nieuwe (Tesselschade) katholieken, en hij móet begrepen hebben dat zijn militant optreden als katholiek Hooft raakte in het enige object dat iets als fanatisme bij hem kon wekken: de Zeven Provinciën. Dit blijkt uit het antwoord op deze brief (*1305*), dat hem, om de duidelijke onhartelijkheid, door Vondel's negentiende- en twintigste-eeuwse vereerders kwalijk genomen is.

N.B. deze interpretatie, waardoor gepoogd wordt de kryptische zinnen te verduidelijken, berust op de weergave van ‘iets van het mijne’ niet door ‘mijn Vergiliusvertaling’ maar door ‘mij, zoals ik ben, met al mijn hebben en houden, deugden en gebreken’; *zoo laet...zijn:* laat er dan eens een dichtersfeestdag komen.

Eindnoten:

2 *Mij...sabbath was:* het ophalen van deze herinnering aan een geweigerd boek of geschrift is een aanloopje om op een voorzichtige manier tot het aanbieden van een boek te komen, aan iemand die dit uit ontstemdheid zou kunnen weigeren; *Musikant:* musicus.

3 *De Koninghlijcke Harp*, WB IV, 53.

4 *de staetsabbath onzer onderlinge kunstbroederschap:* de onderbreking van onze collegiale kunstenaars-vriendschap. Over dit woord *staetsabbath* hebben op Sterck's verzoek C.R., de Klerk, Leendertz, Aleida Nijland en J.W. Muller hun mening geformuleerd (WB V, 934-936), zonder tot een eenstemmige, bevredigende interpretatie te komen. Men moet waarschijnlijk van etymologiserende lexicologie afzien en de associaties volgen, waardoor Vondel zich in deze brief telkens weer laat leiden, en deze analogieën onder het oog zien:
r. 4 *staetsabbath:* rustdag niet van kerkelijke, maar van wereldlijke aard,
r. 6 *Parnasheiligh:* heilige van de Parnassus: Vergilius, voor dichters een heilige, maar een heidense,
r. 9 *Sint Virgilius dagh*,
r. 47 *het is Maro, en geen kerckgeschil:* Vondel komt aan 't eind op hetzelfde motief terug, nu naar aanleiding van de opdracht aan Huygens. Hij geeft telkens toe: er is geen godsdienstig

conflict, het is een afgeleid, secundair conflict. Maar doordat hij dit niet rechtstreeks zegt, is het een kryptische brief geworden.

7 *Mishaeght u iet van het mijne:* Als ik u in enig opzicht mishaag.

8 *mij zou...te zien:* dan zou ik daar bij gelegenheid graag op gewezen worden.

9 *Behaeght...mijne:* (Maar) als ge mij wel moogt lijden (c.q. mij vergeven hebt).

10 *zijner*, nl. Vergilius'.

11 *omgaen:* rondgaan; *doch...dreigde:* Mej. van Nop (Pantheon *Bloemlezing*[1] blz. 202) wijst erop, dat Vondel het verhaal van de strijd tussen Lapithen en Centauren (zijn vertaling van Ovidius' *Metamorfosen XII*, 316-319 = WB VII, 827), waarbij Theseus een enorme berkemeier als wapen gebruikt, verwart met de ontmoeting tussen Heracles en de centaur Pholos (Apollodorus 2, 5, 4).

12 *berckemeier:* kelk, uit een dikke berketak gesneden.

13 *predikant:* R.K. priester die in een bepaalde dienst preekt.

15 *hout:* stuk hout (WNT *hout* 1175 3); *nagel:* pin.

16 *Leefde enz.:* Vondel is nu door de moeilijkheid heen, hij schrijft losser en vertelt een grappig voorval dat niet met de aanbieding van zijn boek en heel weinig met de weemoedige, nu volgende herdenking van gestorven vrienden in verband staat.

17 *voorwaerde:* gezindheid, afspraak op grond van een gezindheid, een veel ruimer betekenis dus dan 'beding' (Mnl. Wdb. *vorwaerde* 1132 3), vgl. *conditie; het wachten:* de dronk beantwoorden.

18 'den' Joodschen Docter moet wel haast dr. Ephraïm Bueno zijn geweest.

21 *het Rijnsche wijnvat:* een vat van 12 okshoofden dat in een pakhuis aan de O.Z. Achterburgwal lag (Vondel laat zich door vrije associaties leiden, ook naar de volgende zin); *oordeelden...geraden:* achtten terstond aderlaten nodig.

23 *Onze Mecenaten:* Onze dichtersvrienden en kunstbeminnaars en -beschermers. Vondel gebruikt het meervoud van 'Maecenas'; M. was een voorstander van kunst en letteren, vriend en beschermer van dichters en raadsman van Augustus. Bij de door V. genoemden zijn ook bekende dichters; Plemp; C.G. Plemp, Latijns dichter, bevriend zowel met Vondel als vanouds met de Hoofts (v. Tr. 81).

24 Blaeuw: Willem Jansz., de drukker; Victorijn: Joan Vechtersz.

25 *gekropen:* dit volstrekt niet voor de hand liggende woord komt meegedreven op de associatiestroom: het Rijnsche wijnvat werd als een kamer gebruikt, 'men kruipt onder een deur in' (Melchior Fokkens, gecit. door Mej. v. Nop a.w. 203).

28 *naer packaedje:* op bagage.

29 *de Hartogh van Mantua:* via Grotius komt V. op zijn boek terug, in de inleiding zegt hij: 'De Hartogh van Mantua stoffeert de zalen van zijn hof met schilderijen uit Maroos Herderszangen, Lantgedichten, en Eneas boecken, door Iiulus Romain, des grooten Rafels grootsten leerling, geschildert.' (Vergilius was in Mantua geboren; Giulio Romano illustreerde het Palazzo Ducale en het Palazzo del Te met taferelen uit de *Bucolica, Georgica* en *Aeneis*).

31 ook via Grotius komt Vondel op diens polemiek met Salmasius. Claude de Saumaise, 1588-1653, Frans classicus, hoogleraar te Leiden sedert 1631, had Grotius ook nog na zijn dood bestreden, hetgeen Vondel een bestraffende strofe in de pen gaf. Hier associeert hij de Bourgondiër die een dode Delftenaar had aangevallen met een andere, Balthasar Geraerts, die een levende inwoner van Delft had aangevallen. Of Hooft waardering voor het grapje had?

33 *geladen:* gemunt, maar wat B.G. betreft ook in eigenlijke zin toepasselijk.

35 *Transsubstantiatie:* de mystieke verandering van brood en wijn, door de consecratie, in het lichaam en bloed van Christus.
crambe repetita: opgewarmde kost (Gr. κραμβη: soort van koolachtige groente) (Juvenalis, *Satirae* 7, 154); *slachten:* doen net als: *d'eeckhorens:* V. bedoelt de eekhoorn in het draaikooitje als emblema, dat o.a. in Hooft's *Minnezinnebeelden* voorkomt als ''Touwde deuntjen' enz. (*Werken* 5e stuk (blz. 137)).

36 *wech te spoeden:* op te schieten.

40 *de weergade:* een ander exemplaar.

42 *dewijl:* terwijl; *stil sitten:* wachten.

43 *het Huigens:* een nog bestaande inversie.

44 *toege-eigent:* opgedragen; *bescheidenheit:* overleg.

45 *gehoert:* gevraagd.

46 zijn E.: Huygens; *hope niet enz.:* het klinkt ironisch van onwaarschijnlijkheid, maar V. bedoelde een grapje.

47 Maro: Vergilius. Zie comm. bij r. 4.

1302 (*P.E. van Abcoude van Merthen aan P.C. Hooft.*)*

*

[1] Mijn heer ende L. Neef[l]

[2] Naer dienstelijcke gebidenisse bedancke uEd. vant' gedane tracte-[2]
[3] men[-] verhopende d'eer van (in onsen quartiren praesenterende)[3]
[4] gelijcken, ende also ick uE. ten onsen bij een sijn een acte van[4]
[5] trouwinge tusschen Thonis Jan[s] ende Jannichgen Thonis van
[6] Emene[s] bij Schout ende Secret[s] geteeckent behandicht hebbe,
[7] versoecke uEd.deselvige belive ons weder toe te senden met[7]
[8] thoonder deses, om redenen also het selvige simpelijck geschiet is[8]
[9] Et[c]. En sal niet naerlaten d'vechters wt Eemlandt in Goijlandt op[9]
[10] te doen soec[-] ende uE. volgens ons verspreck bij Register[10]
[11] eersdaechs toe senden. Hier mede blijft

[12] Mijn heer ende L. Neef.

[13] Onder d'hoede des Almachtigen.

[14] praesenterende

[15] UWel Ed[ts] Dienstgenegen vrindt,

[16] Neef, Oodtmoedigen Dinaer,

[17] P. v. Abcoud van Merthen

[18] 1646.

[19] ijlens Eemlandt desen xij[en] Julij

[20] stijlo antiquo 1646.

Eindnoten:

* *adres* J[r] Peter Ernst van Abcoude van Meerthen werd 17 dec. 1640 door de Staten van Utrecht gecommitteerd tot maarschalk van Eemland (Comm. boek St. v.U. no. 21 fol. 349).
1 *L.* = *Lieve:* waarde.

* Origineel. UBA II C 9.409[v] = versopag. 20.
Hs. rechterkant in de rug gebonden.
Datum 22 Juli 1646 n.s.

2 *Naer dienstelijcke gebiedenisse:* Na beleefde complimenten; *vant' gedane tractement:* voor het geboden onthaal.
3 *verhopende d'eer van gelijcken:* en ik hoop de eer te mogen hebben hetzelfde te doen; *in...praesenterende:* als u in onze buurt komt.
4 *also:* (niet causaal, slechts herinnerend:) gezien het feit, dat ik, zoals u zich wel herinnert; *ten onsen bij een sijn:* bij onze ontmoeting.
7 *versoecke UEd. deselvige belive ons weder toe te senden met thoonder deses:* verzoek ik u, ons die terug te sturen door brenger dezes (*belive* is, na *verzoecke*, een beleefdheidspleonasme).
8 *om redenen also:* omdat (ook dit is pleonastisch); *simpelijck:* niet in duplo.
9 Etc.: Hooft begrijpt de rest wel; *in Goijlandt* moet verbonden worden met *vechters;* er hebben Eemlanders in Gooiland gevochten.
10 *verspreck:* afspraak (Mnl. Wdb. *verspreken* 2520 4).
bij Register: terwijl ik de zaak op de voorgeschreven wijze schriftelijk vastleg.

1303 *Aan den Adt Sprong, tot Leeuwaarde.*

*

[1] Ik zend hem terug zeekre stukken, ontfangen op 21 Julij lestleeden,
[2] ende raakende het instellen eenes nieuwen koopbriefs met de
[3] Erfgenaamen van Tjaart Rheen z.g.

[4] Van den Hujze te Mujde, 24 Julij. 1646.

Drie dagen later tekent Hooft aan, dat hij Sprong's brief van 15 juli o.s., dus 25 juli nieuwe stijl, beantwoord heeft en weer vier dagen later, dus op 31 juli opnieuw: Sprong moet stukken waar hij om vraagt, zelf onder zijn berusting hebben (II C 11 554, 622).

* G. UBA II C 11.554.

1304 (*C. van der Wijen aan P.C. Hooft*).

*

[1] Mijnheere

[2] Hier mede sende UE de 2 pampieren weder [-] ende daer nevens
[3] de Copije die Ick hebb [-] UE Soon, heeft mij behandicht, de 3
[4] ov[-] waer mede naer hertelijcke Groeten [-] bevelen
[5] In amstd^{m} den 24 Jullio 1646

* Origineel. UBA II C 9.395^{v} = 7.
Hs. rechterkant afgesneden.

1305 (*P.C. Hooft aan J. van den Vondel*.)

*

[1] Mons[r] vanden Vondele,

[2] Mij gedenkt, dat, als eens de H.H. Staaten van Hollandt, hoewel
[3] hun werks genoegh oover schoot, zeer geneeghen scheenen tot
[4] schejden, om eenighe Hejlighe daaghen te vieren, de Heer van[4]
[5] Oldenbarnevelt, z.g. prijzende hunnen ijver, nochtans om hunne[5]
[6] Eed. Grootmo. tot blijven te beweeghen, daarbij voeghde: *Qui non*[6]
[7] *cessat benè facere, non cessat orare*. Van geene wet, die zorghen, zoo[7]
[8] wettigh, zoo wightigh, aan zeekeren tijdt van ruste bindt; en
[9] daarom, van geenen Staatsabbath, weet ik dan: maar Uwer E.[9]
[10] driedubblen dank voor den arbejdt besteedt aan 't vertolken van
[11] Maroos werken, voor het toeeighenen van dien aan zoo getrouw[11]
[12] een' beminner mijns vaaderlands, en voor 't boek mij vereert. Ik
[13] vertrouw dat het veelen te nutte zal dienen. U.E. vertrouwe te
[14] weezen

[15] Ten dienste van UE.

[16] P.C. Hóóft.

[16] Van den H.t.Mujde,

[17] den 27[en] in Hooij-

[18] maant des jaars 1646.

De kern van Hooft's antwoord op *1301* is het afwijzen van het woord *staetsabbath*, dus de ontkenning dat de tegenstelling wereldlijk-kerkelijk zijn verhouding tot Vondel beheerst. Zijn motivering van die afwijzing is, dat de behartiging van de gewichtigste staatszaken een geestelijke activiteit is, die door geen wet stilgezet kan worden; hij beroept zich op Oldenbarnevelt, die regeren ‘wel doen’ noemde en een spreuk aanhaalde die het gelijkstelt met bidden. Daarop volgt het bedanken voor de Vergiliusvertaling.

Eindnoten:

4 *schejden:* uiteengaan, op reces gaan.

* Minuut. UBA II C 11.977.

Hs. afgesneden folio 2[r] van een ontvangen brief met adres en zes doorgehaalde regels klad van de Ned. Hist.; in margine met Hooft's hand, wschl. als prob.pennae, ‘Omn. Idem’.

5 *ijver:* geloofsijver.
6 *Qui etc.:* wie niet ophoudt wel te doen, houdt niet op te bidden; dit laatste was in de nog lang niet vergeten katholieke terminologie synoniem met: een heilige dag, o.a. de sabbath, vieren.
7 *zoo wettigh, zoo wightigh:* hoe gewettigd en gewichtig ook.
9 *dan:* dus; *maar* (*ik weet*)*:* samentrekking van *iets weten* = iets kennen, en *dank weten* = dank schuldig zijn, eig. erkennen dat men dat is.
11 *toeeighenen:* opdragen; *zoo getrouw...vaaderlands* parafrase van 'Huygens', die in zijn onverwachtheid de kern van Hooft's gekwetstheid zichtbaar verbergt: Vondel steunt, vindt Hooft, door zijn aggressieve katholicisme de Spaanse partij (de onderhandelingen over de Westfaalse vrede zijn aan de gang). Men lette op het ook onverwachte 'mijnes' en niet 'onzes' vaderlands: zowel Vondel als Huygens stamden van Zuid-Nederlanders af, maar de laatste was een getrouw beminner van Hooft's vaderland. Vondel moest daar, vindt Hooft, een voorbeeld aan nemen. - Vgl. *1301*.
Zie over de verwijdering die tussen Vondel en Hooft ontstaan was ook Hellinga-Tuynman, *P.C. Hooft. 'Deez vermaarde man'*, blz. 4 van 'Ten geleide'.

1306 (*Het Hof van Holland aan P.C. Hooft.*) *Pieter Hoof Drost der stede Muyden ende Bailliu van Goeijlant*

*

[1] Erntfeste, wijse, discrete, lieve bijsundere

[2] Wesende bij ons gevisiteert ende geexamineert de ingeslotene[2]
[3] Requeste wt naem ende van weghen Burghermeesteren ende
[4] Regenten der stede Muijden gepraesenteert, hebben wij naer[4]
[5] voorgaende deliberacie U.L. van weghen de Ho. Ov^{t} te belasten[5]
[6] ende bevelen, gelijck wij doen mits desen, ten eijnde U.L. niet naer[6]
[7] en laet, in conformité als aen dije van Weesp voordesen is gedaen,[7]
[8] te procederen tot opening vande plaetsen inder Supplianten voorss.[8]
[9] Requeste breeder gementioneert, mits dat U.L. beneffens de[9]
[10] Supplianten sullen hebben te eischen dat de voors. plaetsen naer-[10]
[11] maels niet tot het houden van Verboden Conventiculen ende
[12] exercitie der pauselijcke superstitie maer alleenlijck tot bewaeringe[12]
[13] oft ander particuliere necessiteijt sullen werden gebruijckt, ende ons[13]
[14] daertoe verlaetende sullen

[15] hijermede

[16] Erentfeste etc. Hage den ij^{en} Augusti a^{o} 1646.

Het Hof beschikt gunstig op een verzoek van regeerders van Muiden, om de op grond van plakkaten afgesloten ruimten, waar vroeger verboden godsdienstoefeningen gehouden werden, weer open te stellen.

Eindnoten:

2 *wesende...geexamineert:* nadat door ons kennis was genomen van.
4 *gepraesenteert:* ingediend.
5 *belasten ende bevelen* (tautologie, evenals r. 2 gevisiteert ende geexamineert).
6 *ten eijnde:* met het doel om (te bewerken dat).
7 *in conformité...gedaen:* evenals aan de regeerders van Weesp voorheen gedaan (nl. bevolen) is (vgl. UdM Bijlage XIV en XV, blz. 175 v.).
8 *procederen tot:* over te gaan tot, maatregelen te nemen om (overtollig: kanselarijtopos).
9 *breeder gementioneert:* nader genoemd; *mits dat:* op voorwaarde dat.
beneffens de Supplianten: samen met de indieners van het verzoekschrift: de regenten van Muiden.
10 *naermaels:* naderhand.

* Minuut. Hs. niet aangetroffen.
Overgenomen uit UdM, blz. 176.

12 *exercitie:* uitoefening; *superstitie:* bijgeloof; *tot bewaeringe:* voor het bewaren, dus: als bergplaats.
13 *particuliere necessiteijt:* bijzonder, noodzakelijk doel.

1307 *Aan den Ad^t Sprong, en aan den Burgherm^r de Vries tot Harlinge.*

*

[1] Ik schrijf hun mijn weederwaaren met d'Erfgenaamen van Tjaart
[2] Reen z.g. en wat zij mij betaalt hebben.

[3] T'Amsterdam, 8 Aug. 1646.

Het Hof van Friesland heeft op 17 maart 1646 in het nieuwe, door Hooft aanhangig gemaakte proces (Sententieboek Hof v. Fr. WW 36 (1646) no. 11) partijen veroordeeld om twee gelijkluidende koopbrieven te tekenen, die overeenkomen met het door Hooft overgelegde ontwerp. Door het ontbreken van de vele in het vonnis genoemde bijlagen is reconstructie van de overwegingen niet mogelijk. Ook brieven ter zake ontbreken, op enkele Gedenkenissen na.

* G. UBA II C 11.622.

1308 *Aen mijn Heer mijn Heer Pieter C. Hooft Ridder, Balliu van Goeijlant & Drost tot Muijden*

*
Port

[1] Mijn Heer, ick kan niet naar laten UE te adviseren als dat ons Leger[1]
[2] noch te Loockeren leijt. Daer is voor alsnoch geen apparentie om[2]
[3] iet groots te verrichten, door het verloop van den tijt, door de[3]
[4] indispositie van Sijn Hooch^{t}, ende oock om dat de vijant langh[4]
[5] gewaerschout zijnde in goede posture van defensie is. uijt ons Leger[5]
[6] wort geschreven, als dat den Hertoch van Lorainen vergeven is,[6]
[7] dan die van Antwerpen schrijven, dat hij de sieckaert maeckt, ende[7]
[8] zijn troepen onder Piccolomini ende Caraça verdeelt heeft. Hij is[8]
[9] bij die zijde heel suspect en niet vertrout. Wijnoxbergen hebben de[9]
[10] Fransen in, maer off daerop de belegeringhe van Duijnkerken
[11] gevolght zij, is noch onseker. T' gene men seght te Munster
[12] verhandelt te zijn wort hier bij de eene wel bij d'andere qualijck[12]
[13] genomen, niet alleen bij het volck, maer oock bij steden en pro-[13]
[14] vincien, waer van eenighe wat meer andere wat minder fransch[14]
[15] spreecken. Den Ambassadeur van Vranckrijck M^{r} la Thuillery
[16] vertreckt toecomende weecke. heeft geklaeght over gearresteerde[16]
[17] handelinghen sonder Vranckrijck. Wil weeten off de H. Staten bij
[18] het Contract met de Croon gemaeckt willen blijven off niet. De[18]
[19] Fransche assistentie van 6000 man, sal weer vertrecken, soo se
[20] met versekertheijt kan vertrecken. De Prinse van Spaengien trout[20]
[21] met de dochter van de keijser. De kust van Duijnkerken is van de
[22] onse noch niet beset. Den oorloch is geweest van grooten opheff,[22]
[23] dan slabackt int vervolgh. Torstenson is te Straelsont, scheijt uijt[23]
[24] den oorlooch door zijn indispositie. Den Oversten Wrangel
[25] commandeert de Sweetsche troepen. Men disputeert hier in de[25]
[26] vergaderinghen hoe veer dat de verbintenissen met Vranckrijck
[27] gaen. Prins Willem heeft eenighe van de vijant geslagen en gevan-
[28] gen, heeft een schansien te Molenstraten overrompelt, dat de vijant
[29] opgeworpen hadde aen d'oversij van Antwerpen bij 't Borcht. Wij[29]
[30] hebben hier gesien de Thresorier Kettingh, waer uijt wij besluijten
[31] dat UEd. swager Mr vander Meijde thuijs gecomen is. alsoo sij[31]

* Origineel. UBA II C 9.404^{v} = versopag. 15.

[32] samen sijn te Spaa geweest. Vale et saluta coniugem et liberos.
[33] Raptim 9 Aug. 1646.

[34] Tuus C. Barlaeus.

Oorlogsnieuws.

Eindnoten:

1 *adviseren:* berichten; *als*, versterking van *dat*.
2 Lokeren, in het land van Waas.
apparentie: waarschijnlijkheid.
3 *het verloop van den tijt:* het opschieten van het seizoen.
4 *indispositie:* ziekte.
5 *posture van defensie:* goede opstelling voor de verdediging.
6 de Hertoch van Lorainen: de hertog van Lotharingen, Hendrik II de Guise; *vergeven:* vergiftigd.
7 *dan:* maar; *de sieckaert maeckt:* zich ziek houdt.
8 Piccolomini vgl. *919*.
9 *heel...vertrout:* (tautol.) erg verdacht.
12 *hier:* dit woord zoUErop wijzen dat Barlaeus in Den Haag logeerde, zoals vaker bij Van Wickevoort, wat ook zijn kennis van inlichtingen uit de eerste hand zou verklaren; *wel* (...) *genomen:* goed opgenomen.
13 *bij...provincien:* stads- en gewestelijke regenten (die in Den Haag ter dagvaart waren).
14 *waer van...spreecken:* die niet allemaal even Fransgezind zijn (niet in WNT en woordarchief WNT).
16 *gearresteerde:* afgesloten, beëindigde.
18 *de Croon:* de Franse koning.
20 *met verzekertheijt:* met militaire veiligheid, of met diplomatieke zekerheid?
Prinse: soeverein, nl. Philips IV zelf, koning sedert 1621, in 1646 hertrouwd met Maria Anna van Oostenrijk.
22 *oorloch:* oorlogvoering, veldtocht, campagne; *opheff:* begin (WNT *ophef* 807 4).
23 *slabacken:* verslappen, verflauwen (WNT *slabakken* 1471 2).
scheijt uijt den oorlooch: onttrekt zich aan de oorlogvoering.
25 *hier:* dit betekent nu onbetwijfelbaar Den Haag.
29 Burcht, op de linkeroever.
31 *swager:* schoonzoon.

1309 *Eedele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermooghende Heeren, Mijne Heeren d'Eerste ende andre Raaden ende Meesteren van de Reekeninge der Graaflijkheit van Hollandt In Den Haaghe*

*

[1] Eedele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermoghende
[2] Heeren,

[3] Het schijnt dat eenighe inwoonders van den Dorpe Hujzen,
[4] ziende geen middel om hunnen Schout te verstooten door wettighe[4]
[5] weeghen, het zelve pooghen ujt te werken door zeer sinistre[5]
[6] proceduren, die zelfs d'Authoriteit van U. Eed. Mo. te naa gaan.
[7] Dit, mijns bedunkens, zal U.Eed.Mo. kunnen blijken ujt zeekere
[8] informatien, genoomen tot laste van eenen Gerrit Geerlofszoon,[8]
[9] ende eenighe andre stukken, die aan U.Eed.Mo., door de Schouten
[10] van Naarde ende Hujzen, brengers van deezen, zullen worden
[11] vertoont, neevens een' sententie, in de zelve zaak geweezen bij
[12] scheepenen der steede Naarde: van welke sententie de Schout van
[13] Naarde zich appellant heeft gestelt. Edoch, naardien ik, om ver-[13]
[14] schejdene reedenen, niet raadzaam kan vinden 't voorzejde appel op
[15] mijnen naame te vervolghen, zoo is deeze om U.Eed.Mo. weleer-
[16] biedelijk te bidden dat haar gelieve deeze zaak, naar haare groote[16]
[17] discretie, te ooverweeghen, ende de zelve te doen vervolghen door
[18] den Heere Advocaat Fiscaal, indien U.Eed.Mo. oordeelen 't[18]
[19] vervolgh dienstigh te weezen. Voorts bid ik God den Almaghti-
[20] ghen, U.Eed.Mo. in gelukzaalighe regeering altijds te bewaaren,
[21] ende in haare beste gunste

[22] Eedele, erntfeste, hooghgeleerde, welwijze, zeer vermooghende
[23] Heeren,

[24] Uwer Eed.Mo.

[25] Onderdaansten, ootmoedighsten

[26] dienaar,

[27] P.C. Hóóft.

[25] Van den Hujze te

[26] Mujde, den x^{en} Augusti,

* Origineel. ARA. Archief Rekenkamer der Domeinen in Holland. Ingekomen stukken 482. Minuut UBA II C 11.554.

[27] 1646.

Eindnoten:

4 *verstooten:* doen ontslaan.
5 *het zelve:* het; *sinistre proceduren:* slinkse, valse (gerechtelijke?) wegen.
8 *genoomen informatien:* (van overheidswege) ingewonnen inlichtingen.
13 de schout van Naarden vertegenwoordigt Hooft, maar die wil het appèl niet voor zijn verantwoording nemen en stelt voor dat de advocaatfiscaal het aantekent.
16 *naar...discretie:* volgens uw wijs inzicht.
18 *'t vervolgh...weezen:* dat het nuttig is, de zaak verder te vervolgen.

1310 *Mijn Heere dHeer Pieter Hooft Drost van Muijden Ballieu van Goijlandt opt Huis te Muijden*

*

[1] Mijn Heer; ende weerde Swagher.

[2] Ick hebbe voor ontrent 11 maenden geleden ue als een mijner[2]
[3] vertrowdste vrinden deelachtig gemaeckt, van onse droefheit Int[3]
[4] verlies van onsen Enighen sohne, dat mij vrij het herte raekte;[4]
[5] Nu heeft het Godt Belieft verleden Sondag ten een uhre, ons weder
[6] met enen sohne te segenen, waervoor ende voor de genadighe
[7] verlossinge mijnder huisfrowe hem opt hogste danckbarheit
[8] schuldig sijn, sijnde alles God loff so voorspoedig *toetegaen* als[8]
[9] immermeer hadden connen wenschen. Ick hebbe niet connen[9]
[10] naerlaeten ue van dese, onse vreuchde deelachtig te maecken,
[11] moeder ende kindt naer tijts gelegenheit welvarende. God sij[11]
[12] gebeden de moeder volcomen gesondheit te verlehnen ende t
[13] kindt in sijner vrese laten opwassen, tot Sijns Heijligen Naems Ehre,
[14] ende onser vreuchde, Jegens den tijt van visiten sall mijn huisfr.[14]
[15] maseurens ue huisfrowen geselschap ten hogsten aengenaem sijn,[15]
[16] Van niewe Tijdinghe can ue niet veell mede deijlen also de beurse
[17] enighe dagen niet gefrequentert hebbe, Het gemeen nieuws is[17]
[18] S Hoch[t] voor Antwerpen is, ende alreets enighe forten ingenohmen,[18]
[19] de Franssen ontrent Duijnckercke liggen nu stille, veel sijn van[19]
[20] opinie desen sommer Duijnckerck maer van verre blocqueren
[21] sullen.
[22] Enen goeden vrede ware ons nutter als een frans buerman in Duijnckercken.
waermede eijndigende Beveele ue met Maseur ende
[23] familie in Godes Heijlige Bewaringhe blive altijt

[24] Mijn Heer

[25] U.E.D W[e] Swager

[26] Jacob Pergens mp:[26]

[26] Ams[t] 14 Aug. 1646.

Leonora's zwager Jac. Pergens geeft kennis van de geboorte van zijn zoon. (Spelling en taal verraden dat de schr. in Duitsland (Keulen) geboren is.)

* Origineel. UBA II C 9.397[v] = versopag. 9.
toegegaen

Eindnoten:

2 *Ick hebbe enz.* vgl. *1284*.
3 *vrinden:* h. wschl. verwanten.
4 *vrij:* zeer.
8 *toegegaen:* verlopen.
9 *immermeer:* ooit, ook maar enigszins.
11 *welvarende:* (verbale vorm in part. constr.) daar moeder en kind het, het tijdstip in aanmerking genomen, goed maken.
14 *Jegens den tijt van visiten:* Tegen de tijd van de kraamvisites.
15 *maseurens ue huisfrowen:* van mijn zuster uw vrouw.
17 *Het gemeen nieuws:* Het algemene nieuws (waarvoor men niet naar de Beurs hoeft).
18 *ingenohmen* (*zijn*).
19 *veel...opinie:* velen zijn van oordeel (Mem. 6 en 7).
26 *mp:* manu propria = eigenhandig.

1311 *Aen mijn Heer mijn Heer Pieter Hooft Ridder & Bailliu van Goeijlant, Drost tot Mujden.*

*

[1] Nobilissime Vir,

[2] Amersfortiam hodie profectus, ut res Ill. comitis Mauritij istic[2]
[3] curem, non possum crastino die Dominam Tesselam deducere. alit[3]
[4] istic pictores preciosissimae dexterae et pigerrimae. castra nostra
[5] prope Hulstam sunt. Princeps receptui videtur signum dare.
[6] Galli, (certissimum hoc), exciderunt oppido Menena, dum
[7] Mardikium oppugnant. Pessimi custodes sunt urbium et arcium.
[8] Hostis dicitur Armentirium obsedisse. Hagae litigatur super pace.
[9] num rata sint habenda, quae *p* triumviros gesta, et signata. Princeps[9]
[10] rectius valet. Hugenius tribunus, gener D. ab Heemstede ex[10]
[11] vulnere obijt, ut et plures non minimi no[is]. Vale vir maxime, et
[12] reducem exspecta, ut D. Tesselam et prun*a* salutem. Saluta
[13] coniugem et liberos. Amstel. 21 August. 1646. Raptim. ad iter
[14] accinctus.

[15] Frater Gerardij Reinstij qui Venetijs degebat e Gallia redux fatis
[16] concessit.

[17] N.T.

[18] addictissimus

[?] C. Barlaeus.

[19] Cognata tua Vicofortia salva et incolumis Hamburgum venit

[20] quarto die.

VERTALING

Naar Amersfoort vandaag vertrokken om daar de zaken van den Hoogdoorluchten graaf Maurits te behartigen, kan ik niet op den dag van morgen Mevrouwe Tessel eens terzijde nemen: zij fokt daar schilders op van een zeer prijzige kunstenaarshand en een zeer luie. Ons kamp is nabij Hulst. De Prins schijnt het teken tot den aftocht te geven. De Fransen (dat staat vast) zijn de vestingstad Menen kwijtgeraakt, terwijl ze Mardijk bestormden; slechte bewakers zijn het van steden en burchten. De vijand, zegt men, heeft voor Armeutières het beleg geslagen. In Den Haag wordt gekibbeld over vrede, of voor geldig is te houden wat door het driemanschap is verhandeld en getekend. De gezondheid van den Prins is beter. De kolonel Huygens, schoonzoon

* Origineel. UBA II C 9.405[v] = versopag. 16.

van den Heer van Heemstede, is aan een wonde overleden, zoals ook nog meerderen van niet weinig aanzien. Vaarwel, grote man, en wil mij, op den terugweg verwachten om Mevrouw Tessel en de pruimen te begroeten. Groet vrouw en kinderen.

Te Amsterdam 21 augustus 1646. In haast, tot de reis aangegord.

De broer van Gerard Reinst, die in Venetië woonde, is, uit Frankrijk terug, een natuurlijke dood gestorven.

De aan Uw Edelheid
zeer toegedane
C. Barlaeus

Uw nicht Van Wickevoort is behouden en ongedeerd in Hamburg aangekomen op den vierden dag (van haar reis).

Eindnoten:

2 Barlaeus werkte aan een grote beschrijving van Johan Maurits' bestuur van Brazilië.

3 ook in *993* is sprake van een bezoek van Tesselschade aan Amersfoort. Men moet hierbij waarschijnlijk denken aan haar neef Jacob van Campen, schilder en beroemd bouwmeester, die op zijn landgoed Randenbroek schilders om zich verzameld had.

9 het driemanschap Pauw, De Knuyt en Meynerswijk, op dit ogenblik onze delegatie te Munster.

10 Hugenius tribunus*:* Derck Huygens, H^{r} van Opvoorst, ca. 1615-1646, kolonel van een regiment voetknechten, commandeur van Arnhem, later van Breda, niet zichtbaar verwant aan Constantijn H.; D(ominus) ab Heemstede is Adr. Pauw.

1312 *Aen mijn Heer de Heer Hooft Drost van Muijden etc. Tot Muijden op t Slot*

*
port

[1] Mijn Heer en me Vrouw Hoofts ---[1]

[2] wij hebben Ue aengenaemen brieff ontfangen die melden Ue[2]
[3] gesontheijt en ons vermaeckelijck verlangen om te Muijden te[3]
[4] hooven.[4]

[5] wij zullen koomen nae Ue begeeren zijn al op koomende wegh[5]
[6] zullen morghen te Wesop sijn tot ons neeff van buijl, zullen een
[7] sondach weder t Amsterdam komen op middach eeten en dan een[7]
[8] maendagh op Muijden. sijt godt bevoelen met ue beminde
[9] Heleonoras. Juffrouw Cristia moet ock gegroet zijn van haer en ue
[10] vrindinne

[11] den 22 Augustus Ann 1646 Tesselschade Roemers

Eindnoten:

1 Hoofts: (onderstelling:) T. zet uit gewoonte de patroniems-s ook waar die niet hoort. Maar in r. 9 zet zij er ook een achter ‘Heleonora’, die noch zo noch anders te verklaren schijnt en, evenals ‘Cristia’ in r. 10 een schrijffout kan zijn.
2 *melden:* meldde; *Ue gesontheijt:* dat u gezond bent.
3 *ons verlangen:* (onderstelling:) uw wens dat wij; *vermaeckelijck:* prettig.
4 *hooven:* feestvieren.
5 *nae:* volgens.
7 *een sondach:* a.s. zondag; neeff van buijl, vgl. *1281*.

* Origineel. UBA II C 9.406^{v} = versopag. 17.

1313 (*P.C. Hooft aan Caspar Barlaeus.*)

*

[1] Mijn Heere,

[2] Gister, op den middagh, aan den avondt, trokken wij hier op,[2]
[3] onder 't beleidt van den ouden soldaat Sammer, naa de veerschuit,[3]
[4] ende stonden daar ter praale, oft (om een' krijsmans phrasis te[4]
[5] gebruiken) *en parade*, met goede meening van UE. treflijk
[6] t' ontfangen en in te haalen. Maar, die niet quam, was de Poëet,[6]
[7] naar wiens gezelschap al het gezelschap hier hongert. Lust het
[8] nu UE. te gaste te koomen bij luiden die honger lijden; wij zien 't[8]
[9] aan: en UE. niet alleen, maar ook de Excellentie van Docter[9]
[10] Koster, UE. zoon en schoondochter, Joffrouw Mostardt, en alle[10]
[11] die 't UE. gelieven zal ons toe te voeren, zullen ons vriendschap[11]
[12] doen met koomen: mits dat zij zich vergenoegen met een banket
[13] van lauwer- en klimopblaaden, oft, ten hooghste, van festoenen,[13]
[14] die georbert dienen, en niet veel langer duuren moogen. Valt 'er[14]
[15] dan iet anders toe, dat mooghen ze voor een gelukjen reekenen:
[16] want de hal zal geslooten zijn eer mijn' huishoudster daar een[16]
[17] briefjen krijgen kan. Waare UE. een Jan Hen, die zulke getijden[17]
[18] wiste te kaavelen; wel zoud' het ons te passe gekoomen zijn; alzoo
[19] UE. in dien gevalle, wel wat eer zoude geschreeven hebben. Nu,
[20] met zijn Excellentie voorzeidt zijn wij niet bekommert: die kan[20]
[21] genoegh bij 't loof leeven; jaa enkelijk bij het tellen van de blaaden[21]
[22] der boomen. Voor graager volk is 'er noch een' rest pruimen, en[22]
[23] misschien een deel fricadellen, vrijsters kost, naar Kosters gevoelen,[23]
[24] oft een verkensbil ten beste. Tesseltjen quijnde gister (wie weet oft
[25] het om UE. was?), ende at s' middaghs niet, 's avonds een kom-[25]
[26] metje bierenbroods. Een paar Doctooren, gelijk UE. en de Heer[26]
[27] Koster, zouden misschien practijx genoegh hebben om haar voort[27]
[28] uit deze bedroefde, bedorvene werelt te helpen, die zij doch half[28]
[29] gestorven is. Deze zijn de nieuwmaaren, die ik UE. van hier weet
[30] te schrijven. UE. zal zeggen, 't is altemaal jok. Zoo zijn ook[30]
[31] dikwijls de looptijdingen. Maar dit is ernst, dat UE. met een heel[31]
[32] heir ook, ons zal welkoom wezen; en altijds blijven wil,

[33] Mijn Heere,

[34] Ter vlught van den Huize

[35] te Muiden, den eersten van

* Geen hs. Overgenomen uit *Werken* (1671), no. 205.

[36] Herfstmaandt, 1646.

[34] UE.

[35] ootmoedige onderdaane dienaar

[36] P.C. Hóóft.

Dagelijks nieuws.

Eindnoten:

2 *aan:* tegen.
3 *beleidt:* leiding, commando; Sammer: een van de drie neven van Crombalch.
4 *ter praale:* te pronk.
phrasis: zegswijze; *en parade:* keurig in 't gelid.
6 *t' ontfangen en in te haalen:* te begroeten en (feestelijk) binnen te leiden.
8 *wij zien 't aan:* wij wachten het af.
9 *U.E.:* (eerste van een reeks nominatieven); *de Excellentie van Docter Koster:* Z. Exc. dr. Koster (grapje over dr. Sam. Coster).
10 *UE. zoon enz.:* Caspar v. Baerle jr. en Susanna Pelgrom.
Juffrouw Mostardt: de weduwe van Daniël M.
11 *vriendschap doen:* een genoegen doen.
13 *festoenen:* slingers als versiering waar ook vruchten voor gebruikt zijn.
14 *Valt...toe:* Als er iets anders bij komt.
16 *hal:* vleeshal; *mijn' huishoudster:* Leonora, vgl. *1261* r. 23; *daar...kan:* daar een bestelling heen kan krijgen.
17 *die...kaavelen:* die de daaraan te pas komende uren kon berekenen.
20 *die kan enz.* (toespeling op zeer geringe eetlust van Coster).
21 *genoegh:* vrijwel.
22 *graager volk:* mensen met meer eetlust; *is 'er* (...) *ten beste:* is er (...) beschikbaar.
23 *een deel fricadellen:* wat gehaktballetjes; *vrijster:* meisje.
25 *niet:* niets.
26 *bierenbroods* (part. gen.)*:* in bier geweekt brood; *gelijk UE.:* Barlaeus had lang geleden medicijnen gestudeerd.
27 *practijx:* ervaring (de passage is ironisch); *voort:* meteen, een-twee-drie.
28 *die...is:* waaraan zij (door haar mans dood) toch al half onttrokken is.
30 *jok:* scherts; *Zoo...looptijdingen:* De nieuwsberichten zijn dikwijls ook maar gekheid.
31 *met...ook:* al was 't met een heel leger.

1314 (*P.C. Hooft aan A.H. Hooft*.)

*

[1] Dilecte fili,

[2] Datae Nonis Sep. literae tuae acceptissimae mihi fuere. Nihil habeo
[3] quod respondeam nisi coràm. Pergratum enim est malle te nos
[4] invisere quam nundinis Valkenburgensibus interesse: quanquam et
[5] hoc, si malueris, arbitrio tuo permitto. Vale, salutaque hospites,
[6] salutatus ipse plurimùm a

[7] Tui amantissimo patre,

[8] P.C.Hoofdio.

[8] Mudae in arce, VI Idus

[9] Sep. M.DC.XLVI.

VERTALING

Geliefde zoon,

Uw brief, gedagtekend 5 september, is mij zeer welkom geweest. Niets is er, wat ik u zou hebben te antwoorden tenzij van mond tot mond. Bijzonder aangenaam is het immers, dat ge liever ons wilt komen opzoeken dan op den Valkenburger marktdag tegenwoordig zijn; hoewel: ook dit laat ik, zo ge zulks liever wilt, aan uw goeddunken over. Vaarwel, en groet uw gastheren, zelf ook zeer gegroet van

uw u liefhebbenden vader,
P.C. Hooft.
Te Muijden op het slot,
8 september 1646.

* Minuut. UBA II C 11.991.

1315 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Caspar Barlaeus, Professor der Philosophie, op de oudezijds achterburgwal, bij 't oudemannenhujs, tot Amsterdam.*

*
L.

[1] Mijn' Heere,

[2] Ten laaste zend ik U.Eed. eens Het Leeven van Peyreskius terugge:[2]
[3] bedank U.Eed. zeer voor haare lijdzaamhejt in 't lang ontbeeren
[4] van 't boek: ende wenschte wel dat U.Eed. mij eens quaame ont-[4]
[5] danken oover zijn' traagheit in 't weederkeeren. Maar wij gaan
[6] morghen naa Ujtrecht, om de kindren daar te brenghen, en te
[7] leeveren aan haaren Vaader Vander Mejde, die ze op Maandagh
[8] denkt van daar te koomen haalen. Joffrouw van Ejk, oft liever[8]
[9] (schreef mijn zoon laast ujt Den Haaghe) Joffrouw IJmans, wort
[10] daar ook verwacht; en ik leg haar niet zonder IJmans de rejze te[10]
[11] zullen aanneemen. Wij zijn alle ter brujlofte genoodight: doch
[12] mijn' dochter Christina heeft alleen bewillight in 't koomen, zoo
[13] haare zuster van der Perre meede tot zulx verstaat. Wij maaken[13]
[14] gissing op Dinxdagh oft Woonsdagh weeder hier te weezen, en
[15] een hoppezak vol tijdingen meê te brengen. Dat waare te veel om in[15]
[16] een bladt papiers op Amsterdam gezonden te worden. Derhalven,
[17] zoo UEed. lust daartoe heeft, men zal 'er hier banket meê houden.[17]
[18] Van 't groote boek kan ik noch niet schejden, vindende kost[18]
[19] daarin, die lekker is voor de geenen dien ze wel smaakt: gelijk mij
[20] en mijnsgelijken. Ik vind 'er U.Eed. naam al meede gespelt, en,[20]
[21] om zoo te zeggen, met roode letters. Waare de schrijver Paus
[22] geweest, U.Eed. stonde in den Almanach. Doch het is rujm zoo[22]
[23] goedt in de gunste des Prinsen te staan, gelijk U.Eed. doet: aan de
[24] welke zich op 't hartlijkste gebiedt,

[25] Mijn' Heere,

[26] Ter vlucht, vanden

[27] Hujze te Mujde,

[28] 13 Sep. 1646.

[26] U.Eed.

* Origineel. UBA 11 N 2.

[27] Ootmoedighe dienaar,

[28] P.C.Hóóft.

Dagelijks nieuws.

Eindnoten:

2 *Ten laaste:* Eindelijk; Peyreskius: Nicolas-Claude de Peiresc. Provençaal, 1580-1637, veelzijdig en zeer modern geleerde.
4 *mij ontdanken:* zich bij mij beklagen (h. alleen een aanleiding om, evenals in r. 17, B. uit te nodigen).
8 van daar: de Van de Perre's woonden in Utrecht, op het Predikherenkerkhof.
Joffr. v. Ejk: vgl. r. 10.
10 *Ik leg haar niet...te zullen ondernemen:* ik onderstel dat zij niet...zal ondernemen (WNT *leggen* 1436 4e al.); IJmans: is dit een bijnaam van de schout van Weesp?
13 *tot zulx verstaat:* dit goedvindt te doen.
15 *hoppezak:* eig. een grote zak om hop in te bewaren of versturen.
17 *men...houden:* men zal er hier met z'n allen van smullen.
18 *'t groote boek:* volgens een marginale noot van Brandt: Johannes Wtenbogaert's *Kerklijke Historien* (vgl. P. Tuynman, a.w. blz. 51-62, noten 326-379).
20 *Ik vind...letters:* op blz. 696 e.v. vermeldt de schr. het ‘discours’ dat Barlaeus in 1616 had uitgegeven tegen agressieve ‘roervincken’ die overheden onwaarachtig beschuldigden.
22 *Almanach:* de Heiligenkalender bevatte de namen van Heiligen, volgens middeleeuwse traditie, in rood; de Paus had het recht tot heiligverklaring.

1316 *Aen me Vrouw, MeVrouw Leonora Hellemans, ten hujse van den Heer Johan van der Perre, woonende op 't Preekers kerkhof Tot Uijtrecht.*

*
Port.

[1] Lieste Moeder,

[2] Ik ben God zij gelooft de koorts quijdt, hoop de Heere mijn vorder
[3] sterkte zal geeven, mijn heer Tulp, is hier van daagh geweest, die nu[3]
[4] van geen laaten spreekt, mijn dunkt het beeter was wij het nu lieten,[4]
[5] het moght eens beeter te pas koomen, zoo 't UE. goedt vindt, ick
[6] ben wel droevigh omdat night Sara Baak op dinsdaaghe middagh
[7] ten 12 uuren gerust is, maar wij moeten altemaal volghen, 'deen[7]
[8] voor en de ander nae, hoope de soete kinderen noch wel te pas zijn,[8]
[9] het vaart mijn zoo dat ik het UE niet genogh schrijven kan, den[9]
[10] aangenaamen brieff van Mompeer is mijn wel ter hant gekoomen,[10]
[11] welk gebodt ik zoo veel hoop te volghen als 't mooghelijk is,[11]
[12] hiermeede de gebiedenis aan Mompeer broer ende suster van der
[13] Perre, hiermeede blijve ik

[14] UE. Dienstwillighe Dochter

[15] CHRISTINA HELLEMANS HOOFT.

[15] Uijt Amsterdam den 18

[16] September 1646.

[17] met groote haast.

Eindnoten:

3 mijn heer Tulp, vgl. *817*.
4 *van geen laaten:* niet van aderlaten.
lieten: nalieten, achterwege lieten.
7 *gerust:* overleden (WNT *rusten* (*I*) 1894 5).
8 *de soete...zijn:* dat de lieve kinderen (Leonora en Pieter van der Meijden) het nog goed maken.
9 *het...zoo:* het gaat mij zo goed.
10 *is mij...gekoomen:* heb ik in orde ontvangen.
11 *gebodt:* blijkbaar iets dat in Hooft's brief stond.

* Origineel. UBA II C 9.430^{v} = versopag. 35.

1317 *Aan Mê Vrouwe, Mê Vrouwe Everhardina van Deelen, Weduwe van wijlen den Weleedelen Gestrengen Heere Aarent van Bardens, Heere van Rysum &c op 't Hujs tot IJpenstein.*[*]

*

[1] MêVrouwe, en welwaarde Nichte,

[2] Het jammer, oovergekoomen aan Uwe Weleed[t], bij 't verlies van
[3] haaren lieven gemaal, onzen welwaarden Heere ende Neeve z.G.[3]
[4] heb ik eerst, door andren weeghe verstaan; en met geen' geringe
[5] droefenis; die op gister vernieuwt werd, door den ontfank U.
[6] Weleed[s] schrijven van den 23[en] lestleeden. De bezoeking is te
[7] zwaar om geduldelijk gedraaghen te worden bij ijemant van minder
[8] wijsheit dan die van U Weleed, welke zich al te veel beeter, dan ik[8]
[9] oft een ander haar, zal weeten te troosten, in 't betrachten dat het[9]
[10] ooverlijden der vroomen een ejndt van al hun lijden en het
[11] begin der eeuwighe zaaligheit is; ende dat wij, met dit vertrouwen,[11]
[12] zonder het welbehaaghen des Allerhooghsten in ondank te neemen,[12]
[13] onz ejghen leedt behooren te verzachten. Ik zoude mij zelven niet[13]
[14] versteeken van de aangeboodene eere, om 't lichaam ter begraffe-
[15] nisse te helpen belejden, waare 't mij eenighszins geraaden met mijne[15]
[16] weeklijkhejt van 't fleeresijn, in deeze daaghen van onweeder mij[16]
[17] op de rejze te begeeven. U. Weleed. derhalven gelieve, dat ik dies
[18] in gebreeke blijf, ten goede te dujden, ter beede, gedaan met hart-[18]
[19] grontlijke dienst- en eerbiedenisse,

[20] Mê Vrouwe ende W.W.Nic<h> te[20]

[21] van

[22] U. Weleed[s]

[23] Ootmoedighsten dienaar ende

[3] Neeve

Rouwbeklag.

* Minuut. UBA II C 11.953. - Afschr. UBL Pap. 13.
Dat. antwoord op brief van 23 september 1646.

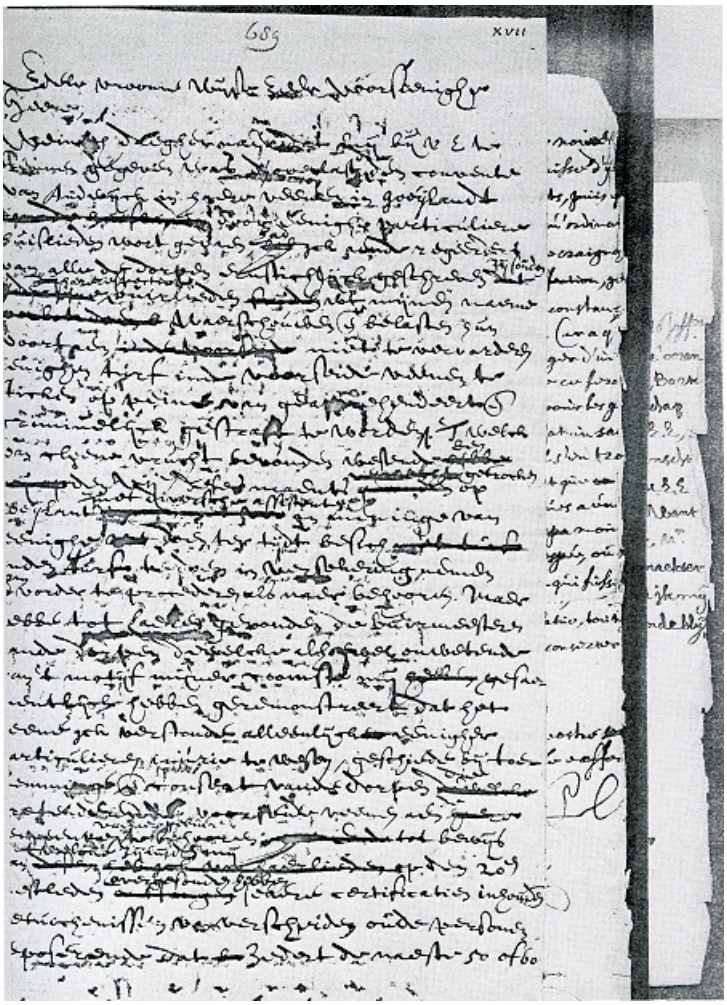

43 Voorbeelden van in slechte staat verkerende brieven

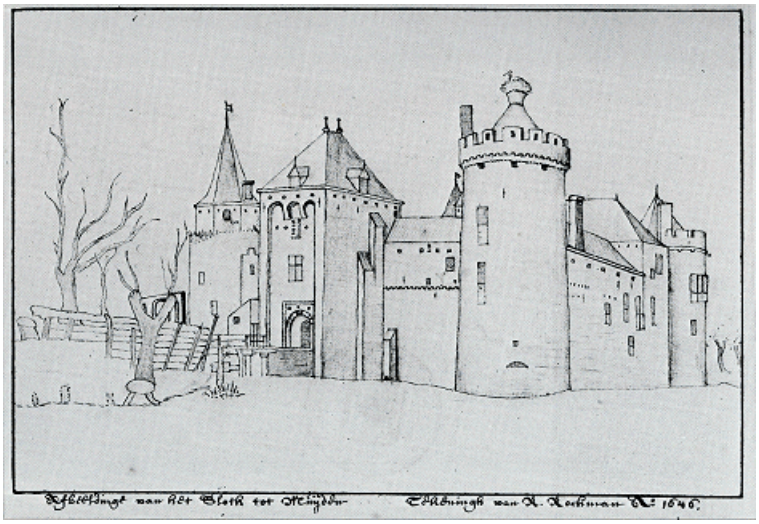

44 Het Muiderslot, 1646

Eindnoten:

* *adres* IJpenstein, buitenplaats ten ZO. van Alkmaar.

3 gemaal: J[r] Arend Willem Bardesius, H[r] van Warmenhuizen en Crabbendam, vrijheer van Rysum (O. Fr.) en Haerscamp, 1601-1646. Vgl. voor zijn vader *211*, zijn overgrootvader *364*.

8 *welke...troosten:* welke zich beter zal weten te troosten dan ik of iemand anders haar (u).

9 *in 't betrachten:* door het overdenken.

11 *ende* (*in 't betrachten*).

12 *in ondank neemen:* ondankbaar zijn jegens.

13 *behooren te:* moeten.
mij versteeken van: mij ontzeggen.

15 *belejden:* geleiden.

16 *weeklijkhejt:* zwakheid; *fleeresijn:* rheumatiek enz.
onweeder: slecht weer.

18 *ter beede* (...) *van:* op het innig verzoek van.

20 *W.W.:* welwaarde.

1318 [-]*nout Hellemans* [-] *op Steenschuur, in* [-] *Hartogh van Saxen, tot Lejde.*

*

L.

[1] Wellieve Zoone,

[2] U.E. schrijven van den xx[en] deezer quam mij eerst gister ter handt:
[3] en toen niet wel geleeghen daarop te antwoorden. Mij bevreemt[3]
[4] zoo lang een verblijf van brieven tussen hier en Lejde. Hoe ghij het[4]
[5] aan te gaan hebt met den Tejkenmeester, dat stel ik t'uwer[5]
[6] beschejdenhejt: ende vertrouw dat ghij bezorghen zult uw geldt[6]
[7] op het streklijkste te besteeden: te weeten, indien het leeren dier[7]
[8] konste U.E. eeven gereedt zal zijn in gezelschap met andren, als op[8]
[9] U zelven, ende nochtans min kosten, dat ghij dan in gezelschap
[10] leeren zult; indien ghij alleen beeter daarin meent te vorderen, dat[10]
[11] ghij, in zulken gevalle, dien wegh zult ingaan, zoo 't U.E. niet dunkt
[12] al te veel in de kosten te verscheelen. Indien het boek van de Dictata
[13] 20 gl. waardigh is in schrift, ik leg het wel haast in druk te koomen.[13]
[14] Dies mooght dat geldt bespaaren, ende zien oft ghij het van ijemant[14]
[15] te leene krijghen kunt, om U.E. daarmeede ter noodt te behelpen.[15]
[16] Ghij dient uwe andre oeffeningen van zingen, schermen, dansen,
[17] zoo veel t'onderhouden dat ghij daarinne niet achterwaarts gaat:
[18] desgelijx de spieghelingen op de Werelt- en Heemelkloot. Der[18]
[19] kosten troost ik mij; mits dat U.E. zich des arbejds trooste, zoodat
[20] ze niet verlooren worden. Maar de Rechten moeten voor eerst U.E.
[21] hooftstudi weezen, om reedenen U.E. bekent. Moejlijk valt mij
[22] meer te schrijven, en U.E. moeder verwacht noch antwoort op
[23] haaren laasten. Ik gevoel mij wat beeter, Gode lof, die U.E. hartlijk
[24] gegroet van ons alle, altijds in zijn' hejlighe hoede houde, naar
[25] beede van

[26] U.E.

[27] Toegheneeghensten vaader,

[28] P.C. Hóóft.

[27] T' Amsterdam, den XXIII[en]

[28] in Wijnmaant, 1646.

* Origineel. UBA II C 11.993.
Hs. enkel vel, schuin afgeknipt, waardoor tekstverlies in adres.

Instructies.

Eindnoten:

3 *en toen* (*quam*, samentrokken + subj. *daarop te antwoorden*).
4 *verblijf:* onderweg blijven.
5 *aan te gaan:* te regelen, af te spreken; *stel...beschejdenhejt:* laat ik aan uw oordeel over.
6 *bezorghen:* zorgen.
7 *op het streklijkste:* zo doelmatig, zo voordelig mogelijk.
8 *U.E. eeven gereedt zijn:* even gemakkelijk voor u te doen is.
10 *leeren:* les nemen.
13 *ik leg...koomen:* dan onderstel ik dat het weldra gedrukt zal worden (vgl. *1315* r. 10).
14 *mooght:* kunt (ge).
15 *ter noodt:* als de nood dwingt (WNT *nood 2067* 1 1°).
18 *spieghelingen:* bespiegelingen (WNT *spiegelen* 2764 Afl.); *Werelt- en Heemelkloot:* wereld- en hemelbol; *zich iets troosten*, oorspr. c. gen.: op zich nemen (WNT *troosten* 3292 10).

1319 (*P.C. Hooft aan A.H. Hooft*).

*

[1] Wellieve Zoone,

[2] Uw schrijven van eergister quam mij eerst heeden ter handt. De
[3] broeder van uwe Hospita braght het. Waar hij zich voorts hier ter
[4] steede onthouden zal, is ons onbekent. Ende wen wij 't al wisten,[4]
[5] zoo waare 't ons konst te raamen hoe veel tijds hij besteedt heeft,[5]
[6] met u, aan 't leezen van Galatheus: ik denk in Fransojs. Boovendien[6]
[7] kunnen wij de waarde van zijnen tijdt niet schatten. Dies moet ghij[7]
[8] verneemen wat hij van andren voor diergelijk onderwijs heeft[8]
[9] genooten: ende daarujt afmeeten wat hem, reedelijker wijze, van u
[10] toekomt. Doch maakt het ter eere.[10]

[11] Ghij zult, mijns bedunkens, weldoen, leerende tejkenen met[11]
[12] Mons[r] Leeuwen te zaamen, om de minste kosten. Een gemeen[12]
[13] uur te vinden, zal, mein ik, niet zwaar vallen: ende ik acht dat ghij,
[14] leerende gelijklijk, eerder meer dan min zult vorderen. Want, in[14]
[15] gezelschap valt meer bedenkens op de dingen, meer vraaghens[15]
[16] naa reede en weederreede. De naarijver oft aemulatie prikkelt ook[16]
[17] tot vlijt.

[18] De boeken die de H. Professor oordeelt u nut oft noodigh te
[19] weezen, mooght ghij wel koopen.

[20] Dat ghij de lessen van den H. Goolius gaat hooren, gevalt mij[20]
[21] wel: ende, zoo u, om dezelve te beeter in te neemen, eenighe[21]
[22] boeken ontbreeken, ziet ze te bekoomen.

[23] 'T geldt, dat ghij aan 't dansen en schermen hebt te besteeden, om
[24] volmaakter in die oeffeningen te worden, staa ik u geirne toe, mits
[25] dat ghij alle zujnighejt behartight, zoo veel als de eere lijden kan.
[26] Ghij doolt dikwijls in 't spellen van uw Neederduitsch. Let op
[27] het mijne; en volght het. 'T Latijnsche *Nunc* is in onze taale *Nu*,
[28] niet *Nuij* gelijk ghij spelt. *Ik*, daarbij behoeft geen *c*; nochtansspelt
[29] ghij *Ick. Esse* schrijft ghij in Duitsch *sijn:* 't moet *zijn* door *z* w eezen.[29]

[30] Als ghij onderteekent in Nominativo, gelijk *ik blijf U.E. zoon*, zoo
[31] moet het zijn *Onderdaanighste* zoon, niet *Onderdaanighsten*. Want
[32] men declineert dus, als volght: Nominativo Uw onderdaanighste[32]
[33] zoon: Genitivo, Uws onderdaanighsten zoons: Dativo, Uwen
[34] onderdaanighsten zoone: Accusativo, Uwen onderdaanighsten

* Origineel. UBA II C 13.244. - Afschr. UBL. Pap. 13 (fragm.).

[35] zoon: Ablativo, van uwen onderdaanighsten zoone.

[36] Dit vermaan ik op dat ghij ook beneirstight uwe moederlijke taal[36]

[37] wel te schrijven en te spreeken: waar toe u dienstigh zijn zal, bij
[38] wijlen, wat in mijne Historien te leezen.

[39] Mijne voorighe gezontheit heb ik noch niet weeder bekoomen,
[40] op veel naa. Doch de koorts heeft mij verlaaten. Maar ik looz veel[40]
[41] graveels, en kleine steentjens. Heb geen' lust tot eeten, ende nuttigh
[42] niet dan zoo veel als noodigh is om 't lijf te behouden. Ghij mooght
[43] denken oft ik zwak ben. God verleene mij 't zaalighste: u meede:
[44] dat bidt hem, neevens hartlijke groetenis van mij ende uwe moeder,
[45] die u op maandagh denkt te antwoorden, van ganschen gemoede,[45]

[46] Uw t'uwaarts zeer toegenejghde

[47] Vaader,

[48] P.C. Hóóft.

[47] T'Amsterdam, den

[48] 27^{en} in Wijnmaant, 1646.

[49] Deeze is om morghen met d'eerste schujte te gaan.[49]

[50] Als ghij uwen naam in Dujtsch schrijft, zoo stelt, niet Arnoldus,
[51] maar Arnout.

Instructies.

Eindnoten:

4 *zich onthouden:* verblijven.
5 *zoo...raamen:* dan was het (ook nog) een hele kunst voor ons om te schatten. Arnout heeft de broer van zijn hospita blijkbaar te vage berichten mee gegeven, want dit is ironie: Hooft weet niet eens in welke taal Arnout zich met hem geoefend heeft.
6 dit kan geweest zijn Antonius de Ferrarius Galateus, 1444-1517, volgens Jöcher ‘ein Philosophus, Poet, Geographus und Medicus’.
7 *de waarde van zijnen tijdt:* zijn uursalaris.
8 *verneemen:* informeren.
10 *Doch...eere:* Maar geef hem niet zo weinig dat je een krenterig figuur slaat.
11 *leerende tejkenen:* door tekenles te nemen.
12 Mons^{r} Leeuwen: Diederik van Leeuwen van Leyden, een vriend aan wie Arnout 25 jaar later Hooft's *Werken* opdraagt, zie ald.
14 *gelijklijk:* tegelijk (samen).
15 *er valt meer bedenkens op:* men geeft zich meer rekenschap van.
16 *naarijver:* wedijver.

20 den H. Goolius: Jacobus Gool, 1596-1667, hoogleraar te Leiden 1625, arabist en astronoom, veelzijdig oriëntalist.
21 *in te neemen:* in je op te nemen, te begrijpen.
29 *door* z*:* met een z.
32 *dus:* zo.
36 *beneirstighen* (benaarstigen, intrans.): zich bevlijtigen.
40 *op veel naa:* dat scheelt veel.
45 *van ganschen gemoede:* uit de grond van zijn hart.
49 *is om te gaan:* zal gaan.

1320 *Aan den H. Geerart Pauw, Rentm^r van d'Espargne.*

*

[1] Mijn' Heere,

[2] Op gister is mij voorgekoomen, dat de Armenvooghden der[2]
[3] steede Mujde, aan zich getooghen ende verkoft hebben zeekeren[3]
[4] verdoolden os, wiens ejghenaar onbekent is. Ende alzoo, mijns
[5] gevoelens, du<s>daanigh onbeheert goedt ressorteert onder
[6] d'Espargne, heb ik mijnes plichts geacht U. Eed. dies te verwittighen[6]
[7] bij deezen, met welhartlijke groete ende eerbiedenis,

[8] Mijn' Heere, van

[9] U. Eed.

[10] Ootmoedighen dienaar,

[11] P.C. HÓÓFT.

[10] T' Amsterdam, 30 Oct.

[11] 1646.

Aanmelding van een verdwaalde os.

Eindnoten:

2 *is mij voorgekoomen:* heb ik vernomen.
3 *aan zich getooghen:* in bezit genomen.
6 *mijnes plichts geacht:* (het) behorende tot mijn plicht geacht.

* Minuut. UBA II C 11.622.

1321 (*J. van de Perre aan P.C. Hooft*)

*

[1] Mij<n> Heere en wel waerde Schoonvader,

[2] Ick hebbe mijn Heer Splinter gesproken aengaende het Landt, hij
[3] heeft mede Landt leggende buijten woerden maer is een geheel[3]
[4] ander quartier op soo dat vant Landt aen de drie bruggen geen[4]
[5] kennisse altoos hadde, dan meinde dat beter niemandt daer van[5]
[6] soude onderregtinge konen doen als de Schout van Swammerdam.
[7] Het Landt daer laest van hebbe geschreven dat 30 g. de merge[7]
[8] dede is over twee iaer naergelaten bij Adriaen van Leeuwen, en is[8]
[9] 5. mergen groot. Indien het nogh eenige dagen drooght sal de[9]
[10] toekomende weke nogh derwaerts gaen alsoo versta darmen van[10]
[11] woerden met een schuijtien daer kan komen.

[12] De Heeren vant Capittel hebben mij dese dagen t'huijs gestuiert[12]
[13] een bundige obligacie die met de eerste gelegentheijt sal mede[13]
[14] breng[-] onder en tuschen recommandeeren ons in Ue goede[14]
[15] gracie

[16] en blijve

[17] Ue seer gedienstige Schoonsoon

[18] J. vande Perre

[18] Utreght 31 Octo*b*

Vermogensbeheer.

Eindnoten:

3 *mede:* ook; *een geheel ander quartier op:* contaminatie van ‘een heel andere kant op’ en ‘in een heel ander kwartier’.
4 vgl. voor het land aan de drie bruggen *360, 361*.
5 *geen kennisse altoos hadde:* volstrekt niets wist.
7 *merge:* maat voor bouwland, h. de Rijnlandse morgen = ruim 4/5 ha.
8 *over twee iaer:* twee jaar geleden.
9 *het drooght:* het weer is, blijft droog; *sal* (ick).
10 *alsoo versta:* daar ik hoor.

* Origineel. UBA II C 435^{V} = versopag. 37.
Hs. rechterkant diep in de rug gebonden.

12 *Capittel:* door de Hervorming werden de vijf Utrechtse kanunnikenkapittels teruggebracht tot regentencolleges, die met hun vijven het eerste lid van de Staten vormden en hun vroegere bezit althans ten dele bleven administreren. Dat zal met deze obligatie ook wel het geval zijn; *gestuiert:* gestuurd (misschien verraadt de vreemde spelling een (onjuiste) diftongering van de *u*).
13 *bundige:* geldige, rechtskrachtige.
14 *onder en tuschen*, variant van ondertussen (vgl. 'daarentegen'), bijw. van zinsverband dat geen betekenis aan de volzin toevoegt.

1322 (W. *Schuijl aan P.C. Hooft*).

*

[1] Wel Eedele Eerentfeste wijze Heer

[2] Dat ik UEed[e] dertiende boek der Neederlandsche Historien,[2]
[3] langzaamer afgeschreeven hebbe, als wel de voorighe, is niet alleen
[4] om dat ik 't voor jonghste en zoo voor 't liefste hiel, maar ook
[5] om dat ik mijn lust van zonder zorghe, door die zorghelijke tijden
[6] te mooghen heen gaan, teeghen het daaghelijx ebben dat zij leede,
[7] noch eenen ooverloop ofte twee gunnen moeste, waarvan nu met
[8] smaak opstaande, biddet Godt den Heere, dat hij UEed[e] het leeven
[9] gunne, dat tot voltoijing van dit Doorluchtigh werk noodigh, en
[10] verbreijding zijner Heiligher eere, vorderlijk zij.

[11] UWelEedelhejts

[12] onderd[e] dienaar,

[13] W SCHUIJL.

[12] Ujtrecht den 13 van slacht-

[13] maant des jaars 1646

Eindnoten:

2 *dertiende:* J.C. Breen geeft op blz. 52 van zijn *P.C. Hooft als schrijver der Nederlandsche Historiën*, ook op grond van de handschriften, een aannemelijke verklaring van dit nummer: 'Waarschijnlijk bedoelt hij hier het 13[e] stuk van het Vervolg, op het handschrift als het 49[e] aangeduid, dat het eerste gedeelte van het 27[e] of laatste boek bevat'.

* Origineel. UBA II C 9.436[v] = versopag. 38.

1323 (*Br. Gabriël aan P.C.Hooft.*)

*

[1] Mijn Heer

[2] Naerdemael U.E. ons door sijnen laesten, gedachteeckent op den[2]
[3] 21[en] van Herfmaendt des voorleden Jaers, soo beleefdelijck (hoewel
[4] onverdient) was aenbiedende het tweede Deel uwer nederlantsche[4]
[5] geschiedenissen, bij aldien t' selve gedruckt hadde geweest; Soo ist
[6] dat ick mij nu op dese uwe goede genegentheijt t'onswaerts
[7] vastelijck betrauwende, de stouticheijt neme van U.E. om het
[8] Ierste Deel der selffde moijelijck te vallen ende oijtmoedelijck te[8]
[9] bidden mij dat met gelegentheijt te willen overschicken. Want
[10] alsoo sekeren goeden Vriendt mij dat alleen voor eenen tijt geleent
[11] hadde, Ende Ick hem t'selfde nu hebbe moeten wederom geven,
[12] bevinde ick mij in t midden der Zee mijns aengenomen arbeijts, als[12]
[13] een schip sonder roer, d'welck in groot gevaer is vlottende, ende[13]
[14] onseker oft eijndelijck noch eens de gewenschte haven becomen sal.
[15] Want uwen cortten ingebonden stiel die ick in 't beschrijven mijnder[15]
[16] Jaerboecken op t' nauste gesocht hebbe na te boetsen, heeft mij tot[16]
[17] noch toe int midden van den vloet gehouden, verr ende wijt vande
[18] clippen ende zeebancken daer heden daechs veel onervaeren
[19] Schrijvers met t' roer hunder penne teghenloopende, ten laesten[19]
[20] comen schipbraecke te lijden. Oversulcx can U.E. mij sonder sijn[20]
[21] ongerieff, nopende het bovenvermelde versoeck, gerieven, ick salt
[22] aennemen voor een sonderlinge weldaet, ende bijsonder merckteec-
[23] ken uwer goetgunsticheijt, ende ernstelick betrachten UE. midts[23]
[24] mijne dagelijcxsche gebeden daer voor danckbarich te wesen.

[25] Voorder en twijfel nijet oft U.E. sal ter ooren gecomen sijn, hoe
[26] dat nu onlancx de Sonne van Loven, off om beter te segghen van[26]
[27] ons gansch Nederlandt, te weten, den hooch-geleerden, ende
[28] wijtvermaerden Puteanus, onverwacht ondergegaen is. Doch
[29] eenen soo helderen luijster ende glans sijnder geleertheijt, beleeft-[29]
[30] heijt, deuchtsaemheijt ende wijsheijt na laetende, dat den selven,
[31] soo ick hope, door gheen wolcken der vergetentheijt nu noch ten[31]
[32] eeuwighen daeghe verduijstert en sal worden. Den goeden ouden
[33] man is soetelijck inden Heer ontslapen gelijck als hij geleeft hadde,[33]
[34] gerust van gewisse, ende gansch inden liefsten wille Godts over-[34]
[35] gegeven soo een recht Christen mensch betaemt. Den goeden ende
[36] getrouwen Godt wil ons allen sulck een leven, ende doot verleenen.[36]

* Origineel. KA CLXXIA[c] 75.

[37] t' Welck U.E. vuijtter herten toewenschende, ende met eenen alle[37]
[38] goet, sal mij hier mede onderteeckenen ende altijt blijven

[39] Mijn Heer

[40] UE. altijt ten Dienst

[41] BR. GABRIEL Capucin.

[40] Gedachteeckent in Loven, den

[41] 23[en] der Slachmaent 1646

Br. Gabriël vraagt om deel I van de Nederlandsche Historiën.

Eindnoten:

2 *Naerdemael:* Nademaal, aangezien.
4 *het tweede Deel:* dit is pas in 1654 als *Vervolgh* verschenen.
8 *Ierste Deel:* de uitgave van 1642 (Leendertz 123); *der selffde:* ervan.
12 *aengenomen:* op touw gezette (WNT *aannemen* 256 c).
13 *d'welck...is vlottende:* dat maar voortdrijft; *ende...sal:* òf (afhankelijk van *d'welck*) en het schip is onzeker of het ooit zijn doel, de haven, zal bereiken, òf (aaneensch. verbonden met *bevinde ick...roer*) en ik ben onzeker of ik ooit mijn doel, de haven, zal bereiken, òf (met dezelfde zinsstructuur) en ik ben onzeker of het schip (*oft = oft 't*) zijn doel enz.
15 *stiel:* stijl.
16 *Jaerboecken*, vgl. *1286*.
19 *teghenloopende:* tegenaan stotende.
20 *can U.E.:* als u kunt; *sonder sijn ongerieff:* als het u niet ontrieft.
23 *betrachten:* het als een plicht beschouwen (WNT *betrachten* 2238 3 en 2339 4).
midts: door.
26 Puteanus, E., vgl. *1282*.
29 *beleeftheijt:* wellevendheid, urbanitas.
31 *vergetentheijt:* vergetelheid, het uit de herinnering verdwijnen.
33 *soetelijck:* zacht en kalm.
34 *gewisse:* geweten.
36 *wil:* wille, moge.
37 *vuijtter herten:* van harte.

1324 *Aan den Heere Antonis van Zurk, Heere van Berghen*

*

[1] Mijn' Heere ende Welwaarde Neeve,

[2] De oovergezonde haas heeft ons de aangenaame tijding van U. Eed.[2]
[3] gezonthejt gebraght, meldende haar' oeffening ter jaght, en teffens,[3]
[4] hoe U. Eed. daarop zoo wijd niet gaat ujtwejden, dat haar hart ons[4]
[5] ujt den ooghe verliest. Hartelijk zij U. Eed. voor deeze gunsten en
[6] voor den boode bedankt, God voor U. Eed. welvaart, en laat de[6]
[7] zelve duurzaamer weezen dan de mijne, die van tijdt tot tijdt, door[7]
[8] verschejde quaalen gesteurt wort. In 't bestandt (want ik dar het[8]
[9] noch geen' pajs noemen) mij verleent van 't fleresijn, ben ik van[9]
[10] koortse, doch d'ongenaadighste niet, en van ontsteltenis der maaghe,[10]
[11] ontrent twee maanden geplaaght geweest. Ik maak mij dietsch dat
[12] de Herfst de schulden, die ik in den zoomer gemaakt heb, komt
[13] inmaanen, en zoude liever mijn leedt de persen en prujmen wijten[13]
[14] dan den ouderdoome, hoewel ik deezen met geen goedt gewisse
[15] kan vrij kennen. Nu begint mij 't leeven weeder toe te lachen met[15]
[16] de nieuwe smaak der verquikkinge. Maar onze schoonzoon van[16]
[17] der Perre, hebben[..] lang in een quaadt vel gesteeken, lejt althans[17]
[18] gevelt van een' ooverfelle, koortse en zoo stijfzinnigh, dat ze in zes[18]
[19] etmaalen (zoo de arts oordeelt) niet zujver is afgegaan. Tussen zijn[19]
[20] waater en puur bloedt is bij wijlen nauwlijks, tussen zijn bloedt en
[21] enkle gal geen onderschejdt. Gister werd hem des een deel afgelaa-[21]
[22] ten, heeden morghen weeder, en naamiddagh ten derden maale.
[23] 'T geen ons de wanhoop eenighszins afweert, is, dat men in hem[23]
[24] noch reedelijke krachten speurt. D'Allerhooghste, welke weet wat
[25] hem zaalighst is, geev' het hem. Met welke veilighe wensch, ook[25]
[26] voor UEed. en alle die haar lief zijn, zich op 't needrighste t'haar-
[27] waarts de mijne*n* gebieden, gelijk doet,

[28] Mijn' Heere ende welwaarde Neeve,

[29] UEed[s]

[30] Onderdaane dienaar

[31] P.C. HÓÓFT.

[30] T'Amsterdam, 21 Decemb.

[31] 1646.

* Minuut. UBA II C 11.979.

Hooft bedankt voor een haas en schrijft over ziekten van Van de Perre en hemzelf.

Eindnoten:

2 in *overgesonde* en *gezonthejt* (3) kan een woordspeling zitten.
3 *meldende...jaght:* zeggende, vertellende, dat gij de jacht beoefent.
4 *wijd ujtwejden:* zich aan overmatig afdwalen te buiten gaan (niet in Mnl. Wdb., Kil., Oudemans, U.W., nog niet in WNT).
6 *den boode:* de haas.
7 *van tijdt tot tijdt:* telkens weer.
8 *verschejde:* meer dan één.
9 *fleresijn:* verzamelnaam voor ‘rheumatische’ aandoeningen.
10 *ontsteltenis:* het van streek zijn.
13 *inmaanen:* invorderen.
persen: perziken.
15 *vrij kennen:* vrijspreken.
16 *de nieuwe smaak der verquikkinge:* het bijna vergeten, prettige besef van het gezond zijn.
17 *hebbende...gesteeken:* die lang ziekelijk geweest is.
18 *stijfzinnigh:* hardnekkig (WNT *stijfzinnig* 1623 3) (te verbinden met ‘koortse’.)
19 *afgaan*, van koorts: verminderen; *zujver afgaan:* verdwijnen.
21 *des:* daarvan.
23 *afweert:* op een afstand houdt. Van de Perre werd 13 mei 1647 begraven.
25 *veilighe:* veiligheid biedende (WNT *veilig* (*I*) 1380 3).

1325 *Aan me' vrouw', Me vrouw' Leonora Hellemans, huijsvrouw van den heer P.C. Hooft, Drost van Muijden, op de Keijsersgraght, naest de valckenier tot Amsterdam.*

*

[1] Liefste moeder,

[2] Ik soude U.E. mijn vuijl lijnwaet senden, ghelijck ghij mijn
[3] gheschreven had, maer ik weet niet hoe dat ik het best bestellen[3]
[4] soude: als dese toekomende weeck uijt is, sullen wij misschien[4-6]
[5] vacantie hebben in ons collegie, maer eer altoos niet, want de lessen[5]
[6] hebben dese weeck al op ghehouden: mijn dunckt het vreemdt,
[7] dat ik in soo langh een tijdt geen schrijven van U.E. ghehadt heb,
[8] maer ik hoop wel haest te hooren uijt U.E. brieven, of wij de graght[8]
[9] aen ons ghehouden hebben, dat mijn heel aenghenaem sal sijn. 'T is[9]
[10] hier de maenier, dat men de professor sijn geldt geeft eer 't collegie
[11] uijt is, dat binnen een maendt nae gissingh sal sijn: en U.E. kan[11]
[12] mompeer daer van spreecken, of hij ook wil dat ik hem meer als[15]
[13] 20 gulden geef, want soo veel geeftmen, daer ik niet weet of hij meê
[14] ghedient sou zijn omdat hij rijck is, daerom sal ik U.E. antwoordt
[15] hierop verwachten, of komen 't self over 8 daeghen haelen soo ons
[16] collegie ophoudt, want soo langh magh ik noch wel wachten. Hier-
[17] mede mijne groeteniss aen U.E. mompeer, suster, en alle goede
[18] vrienden.

[19] U.E. Onderdaenighste Soon,

[20] ARNOUDT HELLEMANS HOOFT.

[19] Uijt Leijden den 2

[20] Februarii, 1647.

Eindnoten:

3 *bestellen:* dit betekende ook toen 'sturen', maar daar het een regelmatig voorkomende verzending is, kan het hier ook wel 'aanpakken' betekenen en verband houden met de a.s. vakantie.

4-6 Arnout schijnt hier, als zo dikwijls, een vaag formuleerder en een wat gemakzuchtig denker te zijn (vgl. dl. I blz. 34 e.a.); hij weet op 2 februari de dies-datum, waarop het nieuwe academiejaar begint (8 februari) niet precies; juist is, dat er op de dies een korte vakantie volgt, o.a. voor inschrijving en herinschrijving enz.

* Origineel. UBA II C 9.440^{v} = versopag. 42.

5 *collegie* moet hier betekenen ‘eene inrichting waar studenten opgeleid en veelal gehuisvest (...) worden’ WNT *college* 2066.5, al gaat dit laatste voor Arnout niet op. De Staten van Holland adviseren Curatoren en Bestuurderen op 7 juni 1648 tot de oprichting ervan daar de studerende jeugd ‘sonder eenighe private collegie of andere instructie (...) door publycke lessen alleen niet genouchsaem can werden geinformeert ende onderwezen’ (Molhuysen, *Bronnen III*, Bijlage). Blijkens brief *1325* betreft dit advies een reeds bestaande toestand, wat klopt met de vermelding door het WNT t.a.p. van Res. Holl. 1575 als oudste plaats. Als gezelligheidsvereniging (vgl. WNT *college* 2066.4) werden de colleges 27 september 1629 (tevergeefs) door de St. v. Holl. verboden; *de lessen:* hiermee moet de schr. de publieke colleges bedoelen, want in r. 10 is sprake van nog voortdurende colleges waarvoor de hoogleraar een blijkbaar niet officieel vastgestelde geldelijke beloning ontvangt.

8 *haest:* gauw.
de graght. meton. voor: het huis op de Keizersgracht, dat Hooft in huur had van Jan Claesz. Langedijck; Leonora koopt het 1 maart 1651 van hem voor *f* 24000 (Gem. arch. Amsterdam, Kwijtscheldingen Z fol. 151-151^{v}).

9 *aen ons gehouden:* ingehuurd.

11 de gedachtengangen in r. 4 (‘toecomende week misschien’) en die in r. 11 (‘binnen een maendt nae gissing’) schijnen niet nauwkeurig bij elkaar aan te sluiten.

15 *'t:* het antwoord; *soo:* als.

1326 (*P.C. Hooft aan A.H. Hooft*.)

*

[1] Dilecte fili,

[2] Animadverto in literis tuis, datis VI Idus Martij, ut ipsae ferunt
[3] (ferre autem debuerant VII Idus, si heri, ut opinor, scriptae sunt)
[4] necdum satis tibi perspectam esse proprietatem vocis *suus, a, am*,
[5] vel *sui* et *se*. Oportuerat enim, ubi ais *pro institutione ejus*, nempe
[6] Reighersberghij, dicere te *pro institutione sua* vel *sui*, non *ejus*:
[7] quoniam *ejus* ad Lanistam refertur, *sua* verò ad eum qui solvit, id est
[8] Rejghersberghium. Ceterûm, placet solvi Lanistae, pro XX
[9] demonstrationibus, quas lectiones appellas, quatuor Imperiales. Sed[9]
[10] velim alternis diebus te ab illo institui; idque, possis modo,
[11] pacisci; ut diebus interjectis tibi vacuum sit saltatione exerceri.
[12] Conglutinandis operibus Sigonij ultima manus imponetur, quam-[12]
[13] primum ea pauca quae illis dëesse nosti, quaeque jam sub praelo
[14] sunt, excusa fuerint. Vale, commendatus Deo Opt. Max. salutatus-
[15] que plurimùm ab

[16] Amantissimo tui patre,

[17] P.C. HÓÓFDIO.

[18] Amstredami, VI Idus Martij, die Solis, M.D.C.XLVII.

VERTALING

Beminde zoon,

Ik bemerk uit uw brief, uitgegaan op 10 maart, gelijk hij zelf bericht (maar hij had moeten berichten: op 9 maart, indien hij gisteren, wat ik vermoed, geschreven is), dat u ook nog niet voldoende doorzichtig is het eigenaardig karakter van het woord *suus, a, um*, wilt ge *sui* en *se*. Behoord had namelijk, waar ge spreekt van *pro institutione ejus* - en dat is dan natuurlijk van Reighersbergh -, dat ge gezegd hadt *pro institutione sua* of *sui*, niet *ejus:* aangezien *ejus* op den schermmeester slaat, *sua* echter op den man, die betaalt, d.i. Rejghersbergh. Overigens, ik vind goed, dat er betaald worden aan den Schermmeester voor zo practische oefendemonstraties, die ge lessen noemt, vier Imperialen. Maar ik zou willen, dat ge om den anderen dag door hem wordt onderricht, en dat ge dit, is het u mogelijk tenminste, bedingt, dat op de tussenliggende dagen ge vrijaf hebt om in het dansen u te bekwamen. Aan het samenlijmen van de werken van Sigonius zal de laatste hand gelegd worden, zodra die luttele dingen, welke daaraan nog ontbreken, zoals ge weet, en die al ter perse liggen, afgedrukt zullen zijn. Vaarwel, den Goeden, Groten God bevolen en op het hartelijkst gegroet van

uw u liefhebbenden vader

* Origineel. UBA II C 11.995.

P.C. Hóóft.
Amsterdam, Zondag 10 maart 1647.

Instructies.

Eindnoten:

9 *Imperialen:* Russische goudstukken, ter waarde van 15 roebels (Heyse, Koenen-Drewes).
12 Sigonius: Carlo Sigonio, ca. 1520-1584, italiaans humanist, schr. *De regno Italiae* (geschiedenis van Italië tot ca. 1200).

1327 *Aan B. Gabriël, Capusien tot Looven.*

*

[1] Eerwaardighe Heere,

[2] Als ik U.E. schrijven van den 23en in Slaghtmaant lestleeden
[3] ontfing, ontbrak mij geleeghenheit om het hierneevensgaande pak
[4] aan U.E. te bestellen. Daarnaa maakte 't fleeresijn de rechte handt
[5] mij; voorts het ijs den schiplujden de waateren t'onbrujk. Nu
[6] zend ik het; doch ongebonden; om dat ik hoop binnen korte
[7] jaaren, noch tien boeken ujt te geeven, die bequaamelijxt bij
[8] voorighe 20 [van] zullen kunnen gevoeght worden: zijnde mijn'
[9] zorgh, dat mij niet gelukken zal het werk wijder te brengen, bij
[10] mangel van gezonthejt, oft Leeven. Want d'eene wort dikwijls
[11] bestreeden; en 't ander lujstert mij, die staa om op den 16en deezer
[12] maant in mijn 67e Jaar te treeden, in 't oor: *Tempus abire mihi*.
[13] D'ondergang van U.E. Braabandsche zonne, den H. Puteanus, is
[14] hier, tot bedroefenis der fraaje vernuften, oover een' wijl, ruchtbaar
[15] geworden: gelijk daar bij U.E. (mijns achtens) die van den H. de
[16] Groot, onze Hollandsche, hoewel zij ons in lang zelden had
[17] toegescheenen. Daarentussen is 't geen' geringe troost, dat het licht,
[18] gebooren ujt dusdaane zonnen, ons naa den ondergang der zelve
[19] bijblijft; daar 't licht der andre ons teffens met haar ontvalt.
[20] Boovendien, gelijk de Heemelsche haaren tijdt van daalen en
[21] weeder van rijzen heeft, zoo doen ook de Aardsche zonnen; waar-
[22] onder ik alle schrandre opbouwers hunner Vaaderlandsche taale
[23] tel, en inzonderheit U.E. wien God langduurighe welvaart
[24] verleene, naar hartlijke wensch,

[25] Eerwaardighe Heere, van

[25] U.E.

[26] Ganschtoegheneeghen dienaar

[27] P.C. HÓÓFT.

[28] Mijn' Hujsvrouw Helionora Hellemans, gesprooten ujt Antwerpen,
[29] heeft tot Looven een' Vaaders zuster, genaamt Constantia Helle-
[30] mans, stichtster van zeeker vrouwenklooster. Zoo de geleeghenheit
[31] lijdt, dat U.E. onze ootmoedighe gebiedenissen aan haare E. doe,
[32] 't zal een werk van groote verdienste bij ons weezen.

* Minuut. UBA II C 11.981.

[33] T'Amsterdam, den 12^{en}

[34] in Lentemaant, des jaars M.DC.XLVII.

Hooft stuurt 20 boeken van de *Nederlandsche Historiën* en verontschuldigt zich met zijn slechte gezondheid. Hij betreurt de dood van Puteanus en Grotius en acht zijn eigen einde nabij.

Eindnoten:

4 *bestellen:* sturen.
5 *voorts:* daarna.
7 *bequaamelijxt:* het gemakkelijkst.
8 *zijnde mijn' zorgh:* hoewel ik bezorgd ben.
9 *wijder:* verder.
10 *d'eene:* de gezondheid.
11 *bestreeden:* aangetast.
't ander: het leven; *lujstert:* fluistert; *die staa om:* die weldra zal.
14 *fraaje vernuften:* grote geesten.
oover: voor.
16 *hoewel enz.:* hoewel Grotius in lang niet hier te lande geweest was.
17 *Daarentussen:* Intussen.
19 *der andre:* van de andere zon.
20 *de Heemelsche* = de andere.
21 *de Aardsche:* uit Hooft's toelichting op de beeldspraak blijkt dat hij aan zichzelf, die weldra sterven zal, denkt, en tenslotte ook de adressaat, met de gebruikelijke beleefde afscheidsformule, die langdurige gezondheid toewenst.
28 *gesprooten ujt:* niet ‘geboren te’, maar ‘stammende uit’.
30 *Zoo...lijdt:* Als de gelegenheid zich voordoet (lett. als de gelegenheid het verdraagt).
32 *bij ons:* jegens ons.

1328 *Aan Arnout Hellemans Hóóft, op Steenschuur, in den Hartogh van Saxe, tot Lejde.*

*
L.

[1] Dilecte fili,

[2] Nisi metuas te, vel quotidianis exercitationibus, in arte gladiatoria, a
[3] Rejghersbergio superatum iri; nec otium eam ad rem tibi desit,
[4] malim te huic viae insistere: cum aemulatio inter condiscipulos
[5] magnum calcar studijs addat. Si autem non confidas te illi in profi-
[6] ciendo parem fore, eâque de causâ ab exercendo te conjunctim
[7] abhorreas; placet te alternis diebus, nunc gladiando, nunc saltatione
[8] exerceri: cum non ignorem ea, quae quispiam contra animum facit,
[9] parum rectè procedere. Tui ergò sit arbitrij, quid magis expediat.
[10] Immortalis nominis Principem in cujus benignitate mihi promo-
[11] tionis tuae spes magna fuit, mortali hac vitâ (Proh dolor!) excessisse,
[12] nimis verum est. Varijs, nihilominus, rationibus persuadeor, eâdem
[13] de promotione desperandum esse neutiquam; modò te ipse non
[14] deseras, sed omni, quae citrà detrimentum valetudinis tuae
[15] adhiberi poterit, diligentiâ, nitaris in arcem Jurisprudentiae
[16] quamprimum evadere.

[17] Affinis Perrius iterum in febrim, eamque continuam incidit: et
[18] quamvis, per intervalla, se aliquantò melius habeat, maximè tamen
[19] verendum videtur ne ultimus hic ei morbus sit. Quocircà Mater tua
[20] heri Ultrajectum profecta est; reditura die Martis aut Mercurij
[21] proximo, Deo si placeat: cui te, salutatum plurimum, ipsius,
[22] sororis, meoque nomine, commendo,

[23] Amsterodami, postridiè Idus

[24] Mar. M.DC.XLVII.

[23] Pronissimus tibi pater

[24] P.C. HOOFDIUS.

[25] Dominum Scotanum, hospitemque tuum, meis verbis saluta.[25]

[26] Ex Domino Meirsevenio cognovi filium ipsius pro gradu Licentiatus[26]
[27] disputaturum propedièm publicè.

* Origineel. UBA II C 13.246.

VERTALING

Beminde Zoon,

Als ge niet bevreesd zijt, dat ge bij de zelfs dagelijkse oefeningen in de gladiatorenkunst door Reijghersberg overtroffen zult worden, en als de vrije tijd voor dit bedrijf u niet ontbreekt, zou ik het liefst hebben, dat ge dezen weg zoudt inslaan, daar wedijver tussen medeleerlingen een grote spoorslag voor studiën vormt. Als ge echter niet stellig vertrouwt, dat ge aan hem bij uw vorderingen gewaagd zult zijn, en ge om die reden voor het tegelijk u oefenen terughuivert, vind ik goed, dat ge om den anderen dag, nu in het schermen, dan in den dans u oefent, daar ik zeer wel weet, dat die dingen, die iemand tegen zijn zin doet, niet wel slagen. Laat dus uw vrije keuze uitmaken, wat het meest profijtelijk is.

Dat de Prins met de onsterfelijke faam, op wiens goedgunstigheid bij mij de grote verwachting voor uw promotie gevestigd was, uit dit sterfelijk leven (ach, welk een smart!) is verscheiden, is maar al te waar. Door onderscheiden overwegingen niettemin houd ik mij overtuigd, dat aan genoemde promotie in geen geval gewanhoopt behoeft te worden, als ge maar uw eigen belang niet verzaakt, doch met allen ijver, die zonder schade voor uw gezondheid betoond zal kunnen worden, u inspant om de citadel der Jurisprudentie zo rap mogelijk te beklimmen.

Zwager Van de Perre is wederom aan koorts en wel een chronische ten prooi gevallen en hoezeer hij ook met tussenpozen er aanmerkelijk beter aan toe is, moet men toch zeer duchten, schijnt het, dat dit voor hem zijn laatste ziekte is. Daarom is uw Moeder gisteren naar Utrecht afgereisd om eerstvolgenden dinsdag of woensdag terug te keren, als het Gode behaagt, wien ik u, op het hartelijkst gegroet, uit haar, uw zusters en mijn naam beveel.

Uw u toegenegen Vader
P.C. Hooft.
Amsterdam, 16 maart 1647.
Wil den Heer Scotanus, uw gastheer, uit mijn naam groeten.
Van den Heer Van Maarseveen het ik vernomen, dat zijn zoon voor den graad van Licentiaat eerstdaags in het openbaar zal disputeren.

Hooft beveelt Arnout ijver aan, ook om de goede indruk op mogelijke beschermers. - Van de Perre is ernstig ziek.

Eindnoten:

25 Scotanus: Bernardus Schotanus, 1598-1652, hoogleraar jur. te Franeker 1632, Utrecht 1635, Leiden 1641.

26 Meirsevenius: J. Huydecoper, Heer van Maarseveen.
Licentiaat: (in Nederl.) oude academische graad waaraan onderwijsbevoegdheid verbonden was.

1329 *Aan mijnen Heere, Mijnen Heere Joost Baak, T'Amsterdam*

*

[1] Mons[r] mon Frere,

[2] 'T stuk, dat hierbij gaat, dunkt mij leezens waardigh; ook ujt-[2]
[3] schrijvens, indien U.E. zulx goedt vindt, ende daar middel toe[3]
[4] weet tussen alsnUEn morghenaavondt. Zoo niet; U.E. kan 't mergh[4]
[5] daarujt trekken; bij 't welk wij ten naaste bij zullen kunnen afnee-[5]
[6] men, hoeveel de kosten des krijghs, sint den laasten eisch des Raads[6]
[7] van Staate, dien wij oover eenighe jaaren laazen (oft het is de Staat[7]
[8] van Oorlogh geweest) hebben toegenoomen. Ik dar dit schrift niet
[9] langer zijnen ejghenaare onthouden, ujt zorghe voor ondank, en[9]
[10] verlies der geleeghenheit tot bekooming van diergelijke. Mijn'
[11] hoope is, bij brenger deezes eenighe goede beeternis van Joffr[e11]
[12] zuster te verneemen. God geeve haarer en uwer E 't hejlzaamste.
[13] Dat wenscht, met hartlijke groetenis,

[14] Mons[r] mon Frere,

[15] U.E.

[16] Verplichte, dienstw[ste] broeder,

[17] P.C. Hóóft.

[16] T'Amsterdam, den

[17] 17[en] in Lentemaant. 1647.

Eindnoten:

2 *'T stuk:* klaarblijkelijk een opgave van de recente oorlogskosten.
3 *zulx goedt vindt:* daartoe bereid bent.
4 *'t mergh daaruit trekken:* een uittreksel maken.
5 *bij 'twelk wij kunnen afneemen:* waaruit wij kunnen opmaken.
6 *eisch:* purisme voor *petitie*.
7 *De Generale Petitie* en de *Staat van Oorlog* waren in Hooft's tijd nog twee principieel verschillende staatsstukken, die ten onrechte dikwijls door historici verward en, een van beide, als een generaliteitsbegroting beschouwd zijn. De aard van beide stukken is door prof. dr. A. Th. van Deursen uiteengezet in jg. 91 (1976) van de *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden* (art. 'Staat van oorlog en generale petitie in de jonge Republiek'). Wie op de hoogte wil komen, leze dit artikel, 'hier te lang' om met Hooft te spreken.

* Origineel. UBA II C 13.47.

Zeer in 't grove: de petitie was de voortzetting van de middeleeuwse ‘bede’, waarbij de landsheer aan de gewesten een bepaald bedrag ‘vroeg’, de staat van oorlog betreft de proportionele verdeling van dit toegestane bedrag over de gewesten voor zover het de oorlogskosten betreft, de ‘repartitie’. In het noemen, dus gedeeltelijk ramen, van de oorlogskosten, lag de kiem van hetgeen later een begroting mag worden genoemd. (Meded. drs. J. Fox.)

9 *ujt zorghe voor ondank:* uit vrees voor misnoegen (WNT *ondank*, tweede lemma, 1182 1).

11 Joffr^{e} zuster: Magdalena van Erp.

1330 *Aan mijn heer, Mijn heer, P.C. Hooft, Drost van Muijden, op de Keijsersgraght, naest de valckenier tot Amsterdam.*

*

[1] Animô charissime pater,

[2] Artis gladiatoriae cum Reijgersbergiô exercitationem heri incepi,
[3] in quâ quotidie me pergere oportebit, cum nihilominus aliquotiës
[4] possim in hebdomade saltare, nam hoc dimidiâ horâ et quovis die
[5] fieri potest: Reijgersbergio autem parem, et in pergendô me non
[6] defuturum, sed eum assecuturum in illâ arte confido. In jure
[7] detrimentum mihi magnum adversa D. Schotani valetudo adfert;
[8] collegium enim, quod ante duas hebdomadas initium *sumi* potuisset,[8]
[9] nondum eam ob causam inchoatum est; tale autem hoc futurum est,
[10] ut per modum examinis omnia explicet, et omnes difficultates,
[11] quae moveri poterunt, moveat: qui *volent* etiam, bis in hebdomade
[12] disputare poterunt audientibus illis, qui *volent*; disputare autem cum
[13] *dissuasum* mihi esse scias: audire tamen disputationes utile judicavi,[13]
[14] ad quam libellô, in hunc finem à D. Schotanô compositô, mihi[14]
[15] opus est, quod compingi jussi. D. Suilechemii filius nudius tertius[15]
[16] rediit, remansurus hic adhuc, antequam Bredam proficiscatur,
[17] usque ad proximum mensem Majum. De valetudine affinis Perrii
[18] aliquid intelligere desidero, dum spero illum à Deo Opt: Max:
[19] liberatum iri. Interim vale, salutatus cum matre, dummodo reversa
[20] sit, et sorore, ab

[21] Lugduni Batavorum, XIII

[22] Kalendas Aprilis,

[23] M.D.C.XL.VII.

[21] Amantissimô tui filiô,

[22] ARNOLDÔ HELLEMANS HOOFT.

VERTALING

Van harte geliefde vader,

In de gladiatorenkunst ben ik met Reijgersberg de oefening gisteren begonnen; daarmee zal ik elken dag behoren door te gaan, terwijl ik niettemin een aantal malen in de week kan dansen, want dat kan in een half uur en iederen dag dien ge wilt gebeuren; dat ik echter aan Reijgersberg gewaagd ben en bij stug doorgaan niet

* Origineel. UBA II C 9.460^{v} = versopag. 52.

zal achterblijven, maar hem inhalen in die kundigheid, vertrouw ik stellig. Bij de rechten berokkent mij grote schade de slechte gezondheid van den Heer Schotanus; het college immers, dat twee weken geleden een aanvang had kunnen nemen, is om die reden nog niet begonnen; de opzet ervan zal zo zijn, dat naar den trant van een examen hij alles ontwikkelt en alle moeilijkheden, die opgeworpen zullen kunnen worden, opwerpt; die dat willen, zullen ook tweemaal per week wetenschappelijk kunnen disputeren, terwijl toehoorder zijn, die dat willen. Hoewel nu het disputeren zelf mij is *ontraden* - u weet het -, heb ik toch toehoorder zijn bij disputaties nuttig geoordeeld, waarvoor ik een boekje, te dien einde door den Heer Schotanus in elkaar gezet, nodig heb, dat ik heb laten inbinden. De zoon van den Heer van Suilechem is eergisteren teruggekeerd met de bedoeling hier nog te verblijven, alvorens hij naar Breda vertrekt, tot de eerstkomende maand Mei. Over de ziekte van zwager Van de Perre verlang ik iets te vernemen, terwijl ik hoop, dat hij door den Goeden, Groten God ervan zal worden bevrijd. Intussen vaarwel, gegroet met moeder, als zij tenminste terug is, en zuster door uw u

liefhebbenden zoon
Arnout Hellemans Hooft
Leiden, 20 maart 1647

Eindnoten:

8 *sumi* door Hooft veranderd is *sumere*, nemen.
13 *dissuasum* door Hooft onderstreept.
14 vertaald is *ad quod*.
15 *quod;* juist ware *quem*.

1331 (*Br. Gabriël aan P.C. Hooft.*)

*

[1] Mijn Heere

[2] UL aenghenaeme, ende langh verwachte antwoorde, met het[2]
[3] megaende Boeck, waer mede UE. sich gheweerdicht mij; hoewel[3]
[4] onverdient; te vereêren, is mij op heden wel behandicht: waer[4]
[5] over ick U L wtter herten ben danckende, ende daer beneven mijnen[5]
[6] oodtmoedighen ende kleijnen diensdt opdraghende in alles, daer[6]
[7] UE mij, volghens mijnen roep, toe nut, ende bequaem sal vinden.[7]
[8] En twijffel niet oft UE is al wat verwondert, dat ick dus langhe[8]
[9] uijtghestelt hebbe van mij in dese plicht te quijten, waer van de[9]
[10] redene is, dat ick in Sprockel. laestleden uijt Loven vertrocken
[11] sijnde, alhier nu tot Antwerpen mijn woonstede voor eenen tijt
[12] verkosen hebbe, waer entusschen den uwen, met 't Boeck, soo tot[12]
[13] Looven als elders is blijven haperen, ende des halven mij nUEerst[13]
[14] ter hant ghekomen, waerom UE believen sal mij dese mijne
[15] traegheijt in 't beantwoorden ten besten aftenemen. Het is mij lief[15]
[16] om hooren, dat UE nietteghenstaende den swaaren Ouderdom,
[17] de gight, ende meer andere dusdanighe onghevallicheden, daer UE[17]
[18] onderwijlen mede bestreden wort, niet afenlaet den aenghenomen[18]
[19] arbeijt kloeckmoedelick te achtervolghen, den welcken voltrocken[19]
[20] sijnde, vele, maer mij in t bijsonder seer aenghenaem sal wesen:
[21] Hoewel datter in teghendeel, hier tot Antwerpen, ende oock[21]
[22] elders, sommighe sijn, die UE inghebonden, lauter, ende beknoopt[22]
[23] schrijven, niet al te wel en smaeckt: Maer dit en is niet wonder, door[23]
[24] dien alhier in Brabant, de onvervalschte ende suijvere Nederlandt-[25]
[25] sche taele, seer bedorven, en verminckt is, ende des halven de
[26] lautere van weijnighe recht verstaen, ende nae verdiensten ghe-
[27] presen. Doch daerom en moet UE de Penne niet int dack steken,[27]
[28] wel wetende, dat de konste gheenen Vijant en heeft, als de on-
[29] wetenden, maer t'quaetste van allen is, dat de onwetende[29]
[30] Brabanders, in dese hunne onwetenheijt hertneckich, hun niet en[30]
[31] willen laeten onderrechten, t'welck mij in t' bescrijven van t'ghene
[32] ick voor hebbe, ondertusschen veel woorden doet ghebruijcken, de[32]
[33] welcke indien ick mij in UE ghewesten vonde, in alder wijsen[33]
[34] verworpen saude, maer nu mij hier vindende, ben ick als bedwon-[34]
[35] ghen, t'licht te maetighen, nae de krancke ende schemelende ooghen[35]
[36] der Sienders, ende teghen mijne danck te stamelen, daer ick anders[36]

* Origineel. UBL. Pap. 2.

[37] bescheedelick soude konnen spreken, tot Roomen dan sijnde, moet[37]
[38] ick om wel te doen, mijne penne snijden, ende laeten loopen nae de[38]
[39] Roomsche wijse, oft anders saude mijn werck, nae dat ick mercke,[39]
[40] de Druckers, sonder verkoft te konnen worden, bij blijven, waer[40]
[41] van ick UE tsijnen tijde, hope deelachtich te maecken, maer dit
[42] mocht noch wel wat aanloopen ter oorsaecken, den daghelickschen[42]
[43] last van mijne strengher Ordene, ende daer beneven oock de
[44] swacke ghestaltenisse mijns lichaems, mij grootelijckx verhinderen,[44]
[45] ende veel tijts ontrecken, soo dat ick te weghe niet brengen en kan[45]
[46] t'ghene ick wel willen, ende wenschen saude: ondertusschen[46]
[47] nochtans en sal ick niet naelaeten, den Almoghenden ernstelick te
[48] bidden, op dat hij, mits sijne ghewoonelijcke ghenaede, en[48]
[49] bermherticheijt UE ghelieve te voorkomen, ende daer bij kracht,[49]
[50] ende een lanckdurich ghesont leven wil verleenen, op dat het licht
[51] t welck onder de wolcken uwer handen noch is schuijlende, ente-[51]
[52] lick, beneven t voorgaende, t welck nu over al sijne claerheijt
[53] verspreijdt, op den kandelaer ghestelt mach worden, t'welck wtter[53]
[54] herten wenschende, ende mitsgaeders UE alle goet, sal mij hier[54]
[55] mede onderteeckenen ende altijt blijve

[56] Mijn Heere

[57] UE ganschtoegheneghen

[58] Dienaer

[59] B. Gabriel. Cap.

[60] Nopende Juffrauw Constantia Hellemans, Moye van UE live[60]
[61] Huijsvrauwe, is mij wel bekent, iae haude sonderlinghe vrinschap[61]
[62] met haer, waerom ick volghens UE versoeck, niet onderlaeten en[62]
[63] sal van haer UE oodtmoedighe ghebiedenisse te doen, ende
[64] eensghelijcx die van UE Huijsvrauwe, de welcke haer ontwijffelijck[64]
[65] seer aenghenaem sal wesen want het een Juffrauwe is; niemant hier
[66] in te nae ghesproken; bijsonderlijck uijtmuntende in deughden en
[67] Godtvruchticheijt

[68] Antwerpen den XII April

[69] des Jaers MDCXLVII

Eindnoten:

2 *UL* (...) *antwoorde: 1327.*

3 *megaende:* meegaande, bijgesloten.
4 *wel:* in goede orde; *waer over:* waarvoor.
5 *wtter herten:* hartelijk.
6 *opdraghende:* aanbiedende; *daer* (...) *toe:* waartoe.
7 *volghens mijnen roep:* naar hetgeen u over mij gehoord hebt.
8 *al:* wel.
9 *van:* (verbindingswoord dat in modern Nederlands zelden en alleen in gesproken taal voorkomt).
12 *waer entusschen:* in de loop waarvan.
soo (...) *als:* zowel (...) als.
13 *des halven:* daardoor.
15 *ten besten aftenemen:* ten goede te houden.
17 *onghevallicheden:* ellendigheden.
18 *bestreden:* aangevallen, aangetast; *aenghenomen:* voorgenomen.
19 *achtervolghen:* vervolgen.
21 *datter:* dat (versterkend na *hoewel*) er.
in teghendeel: aan de andere kant.
22 *UE* (gen.); *inghebonden, lauter ende beknoopt:* geserreerd, zuiver en bondig.
23 *schrijven:* wijze van schrijven.
25 *ende des halven* enz.*:* onzuivere samentrekking, omdat de tweede van *doordat* afhankelijke bijzin in het praesens staat en in plaats van *is* het hulpw. *wordt* vereist.
27 *de Penne in 't dack steken:* (niet in WNT; voorstel: het gebaar waarmee men ophoudt te schrijven is het steken van de pen boven het oor; *dak* als metafoor voor hoofd b.v. in ‘iem. op zijn dak geven’).
29 *van allen:* (het is bij deze schr. moeilijk uit te maken of dit een dat. plur. is of een onregelmatige dat. sing.).
30 *hertneckich* (*zijnde*).
32 *ondertusschen:* in de loop van 't schrijven.
33 *vonde:* bevonde.
34 *verworpen:* verwerpen.
35 *t'licht...Sienders:* het licht te matigen naar de behoefte en het vermogen van de zwakke en verblinde ogen van de kijkers (WNT *schemelen* 410 3).
36 *teghen mijne danck:* mijns ondanks.
37 *bescheedelick:* duidelijk.
tot Roomen dan sijnde: maar nu ik te Rome ben (als men te R. is): toespeling op een bekende plaats waar Augustinus (XXXVI^{e} brief, aan Casulanus) zegt dat hij zich aanpast aan de gewoonten van Rome als hij te Rome is. Zo past Br. Gabriël zich aan, zegt hij, aan Brabant.
38 *om wel te doen:* om het goed (d.w.z. naar de zin van de mensen) te doen; *snijden:* met een pennemes bijsnijden.
laeten loopen: doen bewegen.
39 *Roomsche:* Romeinse.
nae dat: naar, zoals.
40 *de Druckers bij blijven:* bij de drukkers blijven.
waer van: (het antecedent hiervan is *mijn werck* (r. 39))
42 *ter oorsaecken* (*dat*)*:* doordat; *de daghelickschen...ordene:* de dagelijkse verplichtingen die mijn strenge Orde oplegt (buiging v. attributieve woorden grillig).
44 *ghestaltenisse:* gesteldheid, toestand; *verhinderen:* belemmeren (*mij:* acc. obj. bij *verhinderen* en tevens dat. obj. bij *ontrecken*).
45 *te weghe brenghen:* tot stand brengen.
46 *ondertusschen:* inmiddels.
48 *mits:* door.
ghewoonelijcke: gewone, altijddurende.
49 *voorkomen:* helpen (Mnl. Wdb. *vorecomen* 1006 4).
51 *t welck...schuijlende* (ongebruikelijk beeld): dat uw handen nog verbergen.
53 *op...worden* (de beeldspraak wordt volgehouden, vgl. Matth. 5:16): voor iedereen zichtbaar mag worden (dus: uitgegeven worden).
54 *mitsgaeders* (adverb.)*:* bovendien; *UE*(dat.).
60 *Nopende:* Wat betreft.
61 (*die*) *is; iae* (*ick*) (tweemaal Memor. 6).
62 *UE* (gen.); *onderlaeten:* nalaten.

64 *eensgelijckx* (verkeerde etymol.): insgelijks.

*1332 (*Tesselschade aan P.C.Hooft.*)

*

[1] Mijn Heer,

[2] Doen eens een kleet van oudts mocht veertich jaeren dueren, doe[2]
[3] hielt men 't voor genae, daer wij het noch voor houwen; en[3]
[4] Vastart sejdt, 't was nu de *Huijd vol plagen*, door de verdurven[4]
[5] onraedt van Hoofsche dertelheên. Dies zouden wij gaeren, niet door[5]
[6] kranckhejt van quistsucht, maer wel door vaste vrindtschap, een[6]
[7] taeyer stoff als vliegers lichtichejt, gelockt zijn, om ue. t' Amsterdam[7]
[8] in ue winterhuijshoudinghe, ons vrindelijck aengebooden, te
[9] koemen besoecken, daer wij ue hertelijck aff bedancken. En noch
[10] haepert er des geen ongerijmde

Van dit fragment bestaat geen handschrift. Het is door Van Vloten gedrukt onder de ‘ongedagteekende brieven van Tesselschade en Hooft’, achter de chronologische serie, als no. 968; door Worp is het tussen fragmenten van 25 augustus en 19 december 1645 gezet met de noot, dat het jaartal niet vaststaat.

L.C. Michels heeft in N.Tg.LIII (1960, herdr. in L.C. Michels, *Filologische opstellen IV, Stoffen van verscheiden aard*. Zwolle 1964, 155 v.) op blz. 315-318 getracht, dat jaartal door nauwgezet onderzoek van inhoud en vorm te benaderen. Uitgaande van de ‘wij’ die Hooft's uitnodiging naar Amsterdam niet kunnen aannemen, betoogt hij, dat dit Crombalch en Tesselschade kunnen zijn, wat de tijd zou beperken tot 1623-1634, of Tesselschade en haar dochter Maria Tesselschade, tussen het einde van haar rouwtijd om Allard, 1635, en Hooft's sterfjaar 1647. Worp heeft de laatste mogelijkheid gekozen, Michels kiest de eerste, op grond van een duidelijke reminiscentie aan vs. 345-376 van Huygens' *Costelick Mall*, dat van 1622 is (W. I, 254). Dit argument kon weleens klemmender schijnen dan het is. Ook na meer dan twintig jaar kan dit gedicht, dat onder de vrienden populair was en zeker vaak geciteerd werd, Tesselschade heel goed door 't hoofd gespeeld hebben, en dat zij het verkeerd citeert, pleit niet voor recente lectuur. Daarentegen gebruikt Tesselschade een zegswijze die in C.M., ondanks extreme toepasselijkheid, niet voorkomt maar sterk aan Hooft doet denken: ‘kranckhejt van quistsucht’. Dit herinnert aan ‘ritsighejt van kalzucht’ (*674*), ‘zinkingen van kaekelzucht’ (*715*), ‘een zinking van

* Volgens Worp (Onw. Vr. 319) is het hs. niet gevonden.

klapzucht' (*737*). Daar komt nog bij, dat 'vaste vrindtschap, een taeye(r) stoff' stelliger toepasselijk is op hun verhouding in 1645 dan in 1623-1634.

Maar door het ontbreken van ieder vast houvast is Van Vloten's weg de veiligste: achteraan.

Eindnoten:

2 *Doen* (...), *doe:* Toen (...), toen; *van oudts* wschl. adj. bij 'kleed' (= bovenkleed) (WNT *vanouds* 495 1 3e al.) ouderwets; *mocht:* kon.

3 *daer:* waar.

4 Vastaert (Constans): C. Huygens; *de Huyd vol plagen:* analogie van 'de huid vol slagen (krijgen)' waar het bovendien op rijmt, en allusie op Huygens' 'den hals vol plagen' (vs. 370). De cursivering bij vVl., die het hs. nog gezien heeft, kan op deze allusie wijzen. De betekenis moet wel zijn, dat een 40 jaar oud bovenkleed tegenwoordig ('door...dertelheên') allesbehalve gewaardeerd zou worden.
de verdurven onraedt: de ontaarde belaging.

5 *Hoofsche dertelheên:* weelderigheid als van een hof.

6 *kranckheijt van quistsucht:* (morele) zwakheid van verkwistendheid.

7 *gelockt zijn:* gelokt worden; *vlieger:* een bovenkleed dat een lang leven had (het WNT noemt als materiaal laken, grein en fluweel); T. noemt een vlieger toch 'licht' in vergelijking met haar vriendschap.

1333 (*C. Huygens aan Leonora Hellemans*).

*

[1] Me Vrouwe;

[2] Dewijl mij door de menichvuldich[t] mijner occupatien het ongeluck
[3] overgekomen is van U.E. weinigh tijds voor mijne komste ten[3-4]
[4] huijse vanden Heere vander Meijden desen morgenstond vertrocken
[5] te vinden, versoeck ick U.E. in 'tgoede te nemen dat ick mij dus[5]
[6] metter penne onderwinde U.E. te betuijghen, hoe seer mij ende alle
[7] de mijne ter herten is gegaen niet U.E. alleen, maer onser allen[7]
[8] gemeen verlies, ende daerneffens te verklaren, soo ick aenden[8]
[9] overleden daeghs voor U.E. komste mondeling hebbe gedaen, dat[9]
[10] wij alle eenpaerlick geneghen zijn, ende ick insonderheid, met U.E.[10]
[11] ende den haeren te blijven onderhouden de oprechte vriendschap
[12] die wij nu langhe jaeren met U.E. waerdste man sal[r] hebben gecon-
[13] tinueert, vertrouwende dat U.E. van haerder zijde insgelijcks het
[14] haere daertoe sal willen contribueren. ende ondertuschen God
[15] almachtigh biddende U.E. te stercken, om Christelick te draghen
[16] het ghene haer van Sijne Heilighe hand is opgeleght. soo spreken wij,
[17] ende soo spreke ick van goeder herten, die ben,

[18] Me Vrouwe,

[19] U.E. ootmoedighe ende

[20] medelijdende dien[r20]

[21] C. Huijgens.

[20] 's Gravenhaghe, den 23[en] Maij

[21] 1647.

Eindnoten:

3-4 *ten...Meijden:* Hooft stierf ten huize van zijn schoonzoon 21 mei 1647. Hij had de begrafenis van Frederik Hendrik (gest. 14 maart) op 10 mei bijgewoond, maar werd daarna ziek. Zie ook Brandts *Lijkreeden* achter *Het Leven van P.C. Hooft*, blz. 56.
Leonora vertrok 23 mei uit Den Haag, kort voor Huygens op rouwbezoek kwam.
5 *in...nemen:* niet kwalijk te nemen; *dus...penne:* op deze wijze schriftelijk; *mijonderwinde:* het onderneem, ertoe overga.
7 *U.E.:* Uwer Edelheit (verlies).
* Origineel. UBL. Pap. 2.

8 *gemeen:* gemeenschappelijk.
9 *daeghs...komste:* Dit moet wel zeer kort voor Hoofts overlijden op 21 mei zijn geweest.
10 *eenpaerlick:* eenparig, eensgezind.
20 *medelijdende:* (met u) mede lijdende.

1334 (*Arnout Hellemans Hooft aan de regenten van Muiden*)

*

[1] Mijne Heeren

[2] Alsoo Godt gelieft heeft mijnen Heer Vader Pieter Corneliszoon
[3] Hooft uijt dese werelt te halen Ende te brengen tot de zalige Ruste
[4] Ende alsoo den dach van sijne begraeffenisse hier tot Amsterdam sal
[5] wesen op toecomende maendach sijnde den 27 meij nieuwen Stiel[5]
[6] des naermiddachs ontrent Een ure Soo soude UE gebeden hebben[6]
[7] dat UE Saemen geliefde de Eere te doen Dezelve begraeffenisse te[7]
[8] Comen met UE presentie bij te wesen Ende sullen groote Eere ende[8]
[9] Vruntschap ontfangen ende ons daer op verlatende sal UE den
[10] Heere bevelen. In Amsterdam den 24 meijo 1647 *Ende was onder-*
[11] *teeckent* UE dienstwillige vriendt Arnout Hellemans Hooft
[12] *De Op Schrift was*

[13] Aen mijn Heren de Heren Schout

[14] Burgem[rn] Ende Schepenen der

[15] Stede Muijden.

Arnout H. Hooft nodigt de magistraat van Muiden op Hooft's begrafenis.

Eindnoten:

5 *nieuwen Stiel:* gregoriaanse kalender. De schr. zet dit erbij omdat hij aan plattelanders schrijft die misschien nog de oude (juliaanse) stijl volgen.
6 *soude UE gebeden hebben:* heb ik de eer u uit te nodigen.
7 *de Eere te doen:* de eer te bewijzen.
8 *bij wesen:* bijwonen (WNT *bijwezen* (*II*) 2666); *met UE presentie* (pleon.); *Ende* (*wij*) ... *ontfangen:* En het zal voor ons een eer en beleefdheid zijn.

* Afschrift (door de Secretaris H. van Hersteen). Gem. oudarchief Muiden nr. 39. Register van copien en missives 1608-1662 p. 12.

1335 *Amplissimo Clarissimoque Viro Domino Gasparo Barlaeo Amicorum intimo, Joachimus Vicofortius S.P.D. - Amstelodamum.*

*

[1] Maximo cum dolore Te adversa conflictatum valetudine intellexi,
[2] sed majori cum admiratione eam ex dolore, id est, ex animi
[3] infirmitate fuisse profectam. Inhumanum quidem est non adfici
[4] morte illius, quicum conjunctissimè et familiariter vixeris, sed
[5] nescio an humanum sit nimis dolere ereptum amicum, qui tot
[6] alia post se Tibi reliquit. Scimus hominem fuisse et nihil humani ab[6]
[7] ipso alienum, scimus senem fuisse, et non potuisse non res humanas
[8] et amicorum consuetudinem relinquere.

[9] ....

[10] Hagae Comitis 6. Junii 1647.

VERTALING

Met zeer groot leedwezen heb ik verstaan, dat Ge met een slechte gezondheid te kampen hebt gehad, maar met nog groter verwondering, dat deze uit leed, d.w.z een zwakte van het gemoed was voortgekomen. Onmenselijk gevoelloos is het weliswaar, niet geroerd te worden door den dood van iemand, met wien ge diepverbonden en vertrouwelijk geleefd hebt, maar ik weet niet, of het niet menselijke zwakheid is, al te zeer leed te dragen over een weggerukten vriend, die zoveel anders na zijn heengaan u heeft gelaten. We weten, dat hij een broze mens was en niets menselijks hem vreemd; we weten, dat hij een oud man was en niet anders kon dan eenmaal het aardse mensenleven en het vertrouwelijk verkeer met vrienden achterlaten.

Eindnoten:

6 Terentius, *Heautontimorumenos* 77 naar uitleg van Cicero, *De officiis* 1, 30.

* Geen hs. Overgen. uit *Lettres de M.J. de Wicquefort* (*etc.*), vgl. *1132*. No. LXXXVII.

1336 *Den Eerentfesten, voorsien^en discreten S^r G. Brandt, de jonghe Tot Amsterdam.*

*

[1] Monsieur Brandt:

[2] Ick hebbe met genoeghen gesien dat U.E. den Nederlanden haere[2]
[3] lesse hebt willen lesen, ende haer doen begrijpen wat eere sij den
[4] Heere Hooft sal. over sijne hooghe wetenschap ende wat dankbaer-[4]
[5] heid sij hem schuldigh zijn over de weldaden van hem ontfangen,
[6] sulx ijeder een niet maghtigh en is uijt te spreken. Dat mijn duijs-[6]
[7] tere naem den gevel van dat gebouw heeft moeten bevlecken, neme
[8] ick als voor een pleijster-vliegh, die een' schoone vrouw op haer[8]
[9] voorhoofd sette, om haer witt noch stercker daer tegens op te[9]
[10] halen. Ick behoorde U.E. vroeger erkentenisse gedaen te hebben[10]
[11] vanden ontfang van sijn Reden: maer in sulcke plichten stellen mij
[12] mijne besigheden meest met ijeder een ten achteren. Hier in de[12]
[13] wildernisse reken' ick af met sommighe dergelijcke schuld-heffers,[13]
[14] even als een Banquerouttier van Culemburgh of Vijanen. Neemt[14]
[15] het ten goede, en gelooft mij niet min,[15]

[16] UE. Dienstw^e Vriend

[17] C Huijgens.

[17] Zuijlestein. den 22^en Sept. 1647

Eindnoten:

2 *dat...lesen:* G. Brandt had zijn *Lijkreeden over den Heer P.C. Hooft enz.*, 28 mei uitgesproken in de schouwburg door de beroemde toneelspeler Adam Carelsz. van Germez, aan Huygens opgedragen en aan hem toegezonden met zijn brief van 8 aug. 1647 (Br. IV nr. 4640). Huygens antwoordt hierop; *haer...lesen:* hebt willen lezen hoe zij zich te gedragen hebben (WNT *les* (*I*) 1614).
4 *over...wetenschap:* voor (wegens) zijn grote (uitmuntende) kennis.
6 *sulx:* (relatief) hetgeen; *maghtigh:* in staat.
Dat...bevlecken: (bescheidenheidsbetuiging over de opdracht aan hem).
8 *neme...pleijstervliegh:* beschouw ik als het ware (bij wijze van spreken) als een mouche (WNT *pleister* 2528).
9 *sette:* zet, kan zetten (conj. presens); *witt:* blankheid; *daer halen:* daartegenover doen uitkomen.
10 *erkentenisse...gedaen:* mijn erkentelijkheid te hebben betuigd, te hebben bedankt.
12 *stellen...achteren:* bezorgen mij een achterstand ten aanzien van bijna iedereen.

* Origineel. UBL. Pap. 2.

13 *wildernisse:* eenzaamheid, afzondering (van Zuylestein). Mnl. Wdb. *wildernisse* 2542; *sommighe dergelijcke schuld-heffers:* een aantal van zulke crediteuren.
14 Culemburgh...Vijanen: (vrijplaatsen voor bankroetiers).
15 *gelooft...Huijgens:* geloof dat ik er niet minder uw...om ben.

Bijlagen

Bijlagen

(II) 902	Gedicht van Tesselschade (‘Die Rejsen wil op aerdt’).
907	Willem van Muijlwijk aan P.C. Hooft (lat.).
929	Jac. van der Burgh aan C. Huygens (fr.).
951	Lodewijk XIII aan P.C. Hooft (niet verzonden?).
1001	Rekest aan de Staten van Friesland.
1144	Over de priester Govert Francken; godsdienstgesprek te Weesp.
1202	Apostille van Gedeputeerde Staten op een rekest van de poldermeesters van drie polders in Hooft's rechtsgebied.
1208	Resolutie van de burgemeesters en vroedschappen van Weesp over de godsdienstoefeningen van de Luthersen.
1265	Hélie Poirier.

Bijlage naar aanleiding van 902 (Dl. II) [Gedicht van Tesselschade.]

*

Chi per haver Salut hebbi Tormento,
Et breve guerra per Eterna Pace.

Die Rejsen wil op aerdt, hoe sterker hoe bequamer
Maer dese rejs te doen hoe sieker aengenaemer,
Nae 't hogh' Ytalia, daer nimmer meer verminckt,
Iet wat te voorschijn komt dat in Zijn aerde sinckt,
Maer met sijn volle lee'n herbooren om te hooren,[5]
Ghij hebt mijn Rijck bemint, Ick heb u ujtverkooren;
Daer 't pat soo engh af is en 't buyten spoor soo breet,[7]
Nu komt het welcom swack, en maeck my best gereet[8]
Om deese wech te doen, met leenen hellen rusten
En kan ick niet te voet, 't sal mij te kruypen lusten,
Soo lief is my dees last die 'k nauw volvoeren kan
Doch Ruylden daer geen Rust van Sadtheyts weelden an,
Hoe luckbaer datse Schijnt, ock sal mij min verdrietten[13]
't Willich onbeeren, als t onwilligh[-]genietten,
Van Segelijcker wegh, daer 't nimmer kon geschiên[15]
Dat ic het Eeuwich Honck van deese reys souw sien.
Tesselschade Roemers.
Die reysen wil verEijst gesontheyt, dats niet wonder,
[-] onse Reys te doen hoe siecker hoe gesonder

Vrije vertaling

Wie op aarde reizen wil, hoe sterker die is, hoe beter
Maar om deze reis naar 't verheven Italië te doen, hoe zieker hoe gewenster,
Omdat wie in de gewijde grond begraven wordt, nooit verminkt,
Maar gaaf wederopstaat, opdat hij hore:
Gij hebt uw liefde aan mij gegeven en ik heb u uitverkoren,
Mijn rijk waarheen zo'n smal pad voert terwijl de doolweg zo breed is,
Kom nu, welkome doodsnik, en bereid mij zo goed mogelijk voor
Om die weg te gaan, met steunzoeken, wankelen, stilstaan.
Als ik niet lopen kan wil ik graag kruipen,
Zo dierbaar is deze last mij, die 'k nauwelijk dragen kan
Maar die ik niet voor de rust van de weelde der verzadiging zou willen ruilen,
Al schijnt die geluk te brengen. Ook zal ik minder verdriet hebben
Over 't vrijwillig ontberen dan over 't genieten, tegen mijn zin,
Van een regelrechter schijnende weg, waar 't nooit kon gebeuren
Dat ik het eeuwig thuis aan 't eind van deze reis zou zien.

* Eigenhandig gekalligrafeerd afschrift. UBA II C 9 428^{v} = versopag. 34.
Hs. het eerste woord van de laatste regel is afgescheurd. Emend. *Om*. Op de laatste letter van *onwilligh* ligt een inktvlek. Emend. *-e*
T. De twee laatste regels staan, los van de overige tekst, onderaan het vel. De regeleinden zijn stijf in de rug gebonden, zodat er leestekens onzichtbaar kunnen zijn.

Motto

> Die pijn lijdt om de zaligheid
> Voert korten krijgh om eeuwgen vrede
>
> Petrarca ed. Neri, Son. CCXC r. 3-4.
> (vert. J.A. Alberdingk Thijm, D. War. N.R.I. 596)

N.B. Van Vloten (Br. IV, 241), Worp (Onw. Vr. 238 v.) en Sterck (*Oorkonden over Vondel en zijn kring*, Bussum 1918) koppelen vragenderwijs brief *902* aan dit gedicht van Tesselschade. Sterck (*Vondel-Brieven* Amsterdam-Sloterdijk 1935 blz. 102 v.) hoort erin een weerklank van de *Opdraght aen Eusebia* (d.i. Tesselschade) van Vondel's treurspel *Peter en Pauwels* (1641). De overeenkomsten zijn r. 16 van Tesselschade ‘Dat ick het Eeuwich Honck van deese reys souw sien’ en Vondel's ‘treck met mij’ (vs. 1 en 2) ‘naar 't zaligh honck’ (vs. 43). Met dit laatste bedoelt hij Rome en de katholieke kerk, die bij Tesselschade in r. 3 stellig bedoeld wordt met ‘'T hogh' Ytalia’. Bezwaren tegen de koppeling aan *902* zijn, dat ‘dees ingeleijde’ brief (r. 2) slechts zijdelings voor Vondel bestemd was. Hij wordt pas genoemd in het postscriptum, in één adem met redevoeringen van Barlaeus waaruit een God-erkennend stoïcisme spreekt maar geen katholiciteit, en die al 5 en 6 jaar oud waren in 1641 (*Peter en Pauwels*). Het gedicht past volkomen in de geest van Tesselschade's overgang omstreeks dat jaar, maar de brief doet dat in geen enkel opzicht. Rest nog te vermelden, dat brief en gedicht tot verschillende bestanddelen van Hooft's nalatenschap behoren, terwijl Van Vloten ze afdrukt alsof ze op hetzelfde papier stonden.

Eindnoten:

5 sluit aan bij r. 3.
7 attr. bep. bij *rijck*; *af:* van (het pad *van* de kerk betekent hier het pad *naar* de kerk).
8 *komt*, vgl. *maeck*, als imperatief te lezen.
13 sluit aan bij 12
15 *segelijc* (Mnl. Wdb 897 (zeldzaam, =) Kil. triumphalis, victoriosus), hier bedoeld als ‘meer regelrecht’.

Bijlage *907 Aen den H. Wilhelm van Mujlwijk, Raedsheer in den Hove van Hollandt.

*

[1] Nobil^{me}, Ampl^{meque} Domine,

[2] Jampridem ex Domino Mieropio Fisci administratore cognoveram singulare tuum erga me
[3] meosque studium, quod in tuendo jure nostro tale emicuit, ut Curia Batava, adnitente praecipué
[4] te, duabus in causis simul, sententiam pro nobis tulerit. Quocircá non defui quin aliquoties
[5] tuum adirem limen, acturus pro tam insigni, nec sané merito affectu, gratias: sed iniquá mea
[6] sorte factum, ut domi nunquam reperire te potuerim. Exinde visum tibi magis etiam me
[7] devincire, misso Carmine illo magnifico in Titulum Celsitudinis, Augustissimo Principi nostro
[8] a Christianissimo Rege delatum. Sed nec hic stetit humanitas; cum et tertium adjeceris nodum,
[9] impertiendo mihi sublimes versus in congratulatoriam Christianissimae Majestatis epistolam
[10] ad Principem Triumphatorem super Bredana Victoria. Equidem pl[-] nimio ineptiis meis
[11] plauserim, si ad referendam vel minimo ex tuis beneficio gratiam illa libellorum munuscula
[12] sufficere putem; quae satis superque compensata sibi videri possent, etiamsi illos libare per
[13] tantum dignatus esses, neque testatus ultrà (id quod comitati tuae ascribo) quaedam in ijs
[14] probari tibi. Cum itaque tot tibi nominibus obstrictus sim, et haudquaquam solvendo in
[15] praesens, unum reliquum est orare, ne hac debiti professione, utpote grato ab animo profecta,
[16] contentus esse graveris, quoad melior fortuna affulgeat, oblatura occasionem, qua sese reipsa
[17] ostendat

[18] Amplitudini tuae

[19] Addictissimum clientem

[20] P.C. Hóóft.

* Minuut. UBA II C 11.929.
Hs. de rechterkant beschadigd. Emendatie: r. 10 *us*.
Datum 1 maart 1638 (‘K.MA.’ laat keus tussen 1 maart en 1 mei), op grond van de inhoud.

[19] Amsterodami,

[20] K.MA. MDC XXXVIII.

Bijlage 929. [Jac. van der Burgh aan C. Huygens.]

Monsieur,

Vous aurez sçu les particularitéz de la reception que la Reine mere a rencontrée dans les villes où elle a passée iusques à la Haie: là où Monsieur et Maistre, iugeant s'estre acquicté de sa deputation, print congé de Messieurs les Estats Generaulx pour s'en retourner à l'armée; dont il fust divertij par l'honneur que sa Ma^{té} luy feit, de representer à Mesdicts Sieurs des Estats, qu'elle *auroit* sa compagnie agréable au voyage qu'elle s'estoit proposé de faire à Haerlem, Amsterdam et Leyden; ce qui decouvrit de petites jalousies, dont ie vous feray rire à nostre entreveue. La Reine partit de la Haie le 31^{e} Aougst accompagnée de la part de l'Estat du Comte de Culenburg et de Mons^{r} et Maistre, et arriva le soir vers les 8 heures à Haerlem, où il y avoit environ deux tiers dela Bourgeoisie en armes rengez des deux costez des ruës où elle passa au mitant avecq son carosse iusques à l'hostel de Monsieur le Prince, où elle logea. Madame la Princesse fust logée à 8 ou 10 maisons delà dans le Coningstraet. Il y eust bon ordre sur les logements et traictement, et sa Ma^{té} s'en loua fort. Le lendemain elle partit de Haerlem à 2 heures apres midij en carosse, les Bourgeois la conduisirent iusques au grand pont de bois qu'il y' a au nouveau chemin sans tirer un coup qu'apres que les carosses furent passez. A michemin d'Amsterdam la Cavallerie Bourgeoise vint au devant de la Reine en assez bon equipage, et la conduisit dans la ville iusques à l'hostel de Monsieur le Prince. C'estoit un jour de pluie qui rabatoit grandement la beauté des grands appareils que ceux d'Amsterdam avoient faits. Il y avoit 22 compagnies de Bourgeois en armes assez lestement habillez. Elle prenoit son chemin par le Nieuwendijck et traversoit le Dam: sur le Vijghendam il y avoit une porte triumphale et une autre à l'entrée de la rue qui est par de là le Verckenssluys. Sur toutes deux on faisoit de assez belles representarions, ausquelles sa Ma^{té} sembloit prendre plaisir. & non obstant la pluie, feit arrester son carosse pour les considerer. Le suiect en estoit la grandeur de ses enfants, representée par la mere des Dieux, puis le mariage de Hercules (: Henry IV) avecq Pallas (: la Reine mere). Les armories dela maison de Bourbon & de Medices qui paroissoient partout en donnoient l'explication. Le lendemain la Reine alla veoir la maison de la Compagnie des Indes Orientales, dont elle sembloit admirer la richesse. Il s' y feirent de petits présents selon la liberalité de ses Messieurs-là, dont vous cognoissez l'humeur; Cependant les deux portes triumphales furent transportées et adiustées l'une contre l'autre sur une petite isle qu'on avoit faicte, au moien d'un bateau au canal dict le marché de tourbes: Au Vendredij la Reine estant advertie de ces preparations il luy print envie de s'embarquer dans une chaloupe pour les aller veoir. De quel costé que sa Ma^{té} s'y feit mesner, elle y veit des representations qui continuoient le mesme suiect des autres. Celles finies, on feit des courses de lances avecq des chaloupes qui n'estoient pas grand chose; apres elle se feit meiner dans l'Ye, suivie d'un grand nombre de chaloupes et iachtes, où les coups de canon ne manquoient point, pour peu dangereux qu'ilz estoient. Le sammedy se passa en adieux. J' ay oublié de dire que Madame la Princesse estoit logée au logis de la vefve d'Elie Trip qui ne faisoit point de repas sans y avoir prié quelques uns du Magistrat; Dont une partie traittoit tousiours le comte de Culenburg et mon Maistre au Cluveniers doelen. La Reine avoit resolu d'aller veoir la ville d'Utrecht mais en fust divertie par son Confesseur

au regard d'une grand' feste que ie ne cognoy pas. Elle confessoit n' avoir iamais veu tant de monde qu' à Amsterdam, mesme à Paris. Elle obtint pardon pour un ieune homme qui avoit merité la mort, lequel on remettoit à sa disposition. Grand' quantité de vers fust faicte à sa louange, dont ceux de Tesselscha et Barlaeus sont en approbation. Dimanche passé sa Ma^{té} partit d'Amsterdam (à ce qu' on dict avecq regret, tant elle en estoit satisfaicte) et alla disner à Hemstede et coucher à Leide, où elle fust receue à l' ordinaire. Elle en partit le lendemain apres desné, et arriva le soir à la Haie. J' en suis bien aise de peur de m' accoustumer trop à la bonne chere; j' espere avoir l' honneur de vous veoir dans trois iours. Il

tarde a mon Maistre d'estre si longtemps esloigné du sien; et ie trouve a dire à ma felicité de ne vous pouvoir dire de bouche que ie suis,

Monsieur,
Vostre treshumble et obeissant
serviteur
J. vander Burgh
de la Haie ce 8^{e} Septb. 1638

vertaling

Mijn Heer,

De bijzonderheden van de ontvangst, die de koningin-moeder te beurt gevallen is, in de steden op haar weg naar Den Haag, zullen u wel ter ore gekomen zijn. In Den Haag nam mijn Heer en Meester* van de Heren Staten-Generaal afscheid om naar het leger terug te keren, van oordeel zijnde dat hij zijn zending vervuld had, maar hij werd daarvan teruggehouden door de eer die H.M. hem bewees, door aan genoemde Heren Staten voor te houden, dat zij zijn gezelschap op prijs zou stellen tijdens de reis die zij van plan was te maken naar Haarlem, Amsterdam en Leiden. Dit bracht kleine afgunsten aan 't licht, waarom ik u zal laten lachen als wij elkaar spreken. De koningin vertrok uit Den Haag 31 augustus, van staatswege begeleid door de graaf van Culemborg en mijn Heer en Meester, en kwam 's avonds tegen 8 uur aan in Haarlem, waar ongeveer twee derden van de burgerij onder de wapens was, opgesteld langs beide kanten van de straten, waar zij midden tussendoor reed met haar koets tot aan het Prinsenhof, waar zij overnachtte. Mevrouw de Prinses logeerde 8 à 10 huizen daarvandaan in de Koningstraat. Onderdak en onderhoud waren behoorlijk geregeld en H.M. toonde zich er zeer voldaan over. De volgende dag vertrok zij uit Haarlem om 2 uur 's middags per koets, de burgerij deed haar uitgeleide tot de grote houten brug op de nieuwe weg, zonder een schot te lossen voordat de koetsen voorbij waren. Halverwege Amsterdam kwam de Bereden Burgerij de koningin in zeer goede uitrusting tegemoet en begeleidde haar de stad in tot aan het Prinsenhof. Het was een regendag, wat veel afdeed van de schoonheid der grote toebereidselen die de Amsterdammers gemaakt hadden. Er waren 22 gewapende burgercompagnieën, zeer elegant gekleed. Zij reed langs de Nieuwendijk en stak de Dam over; op de Vijgendam was een triomfboog en nog een voor de ingang van de straat aan de overkant van de Varkenssluis. Op allebei gaf men heel mooie tableaux-vivants, waarin H.M. behagen scheen te scheppen, en ondanks de regen liet zij haar koets stoppen om ze te zien. Het onderwerp ervan was de grootheid van haar kinderen, weergegeven door de moeder der Goden, en voorts het huwelijk van Hercules (Hendrik IV) met Pallas (de koningin-moeder). De wapens van de Huizen Bourbon en Medicis, die overal te zien waren, gaven de uitleg. De volgende dag ging de koningin het Oostindisch Huis bekijken, waarvan zij de rijkdom scheen te bewonderen. Er werden kleine geschenken gegeven, volgens de royaliteit van die heren, wier aard u kent; intussen vervoerde men de twee triomfbogen en bevestigde die aan elkaar op een eilandje dat men, met behulp van een schip, gemaakt had in

* V.d. Burgh was secretaris van Joan Wolfert van Brederode, kolonel, later veldmaarschalk.

de gracht, Turfmarkt geheten. Toen de koningin 's Vrijdags vernam van deze voorbereidingen, kreeg zij lust om ze aan boord van een sloep te gaan zien. Van welke kant H.M. zich er ook heen liet voeren, altijd zag zij tableaux-vivants die hetzelfde voorstelden als de andere. Toen dit voorbij was, was er ringsteken met sloepen, wat niet veel zaaks was; daarna liet zij zich naar 't Y varen, gevolgd door een groot aantal sloepen en jachten; aan kanonvuur, hoe ongevaarlijk ook, geen gebrek.

's Zaterdags was 't afscheid. Ik heb vergeten te zeggen dat Mevrouw de Prinses logeerde bij de weduwe van Elias Trip, die geen maaltijd liet voorbijgaan zonder enkelen uit de magistraat te hebben uitgenodigd; een deel daarvan ontving evenwel de graaf van Culemborg en mijn Meester op de Kloveniersdoelen. De koningin had besloten de stad Utrecht te gaan bezoeken, maar werd

daarvan teruggehouden door haar biechtvader, vanwege een heiligedag die ik niet ken. Zij verklaarde nooit zoveel mensen gezien te hebben als in Amsterdam, zelfs niet in Parijs. Zij verkreeg genade voor een jonkman die de dood verdiend had en wiens lot in haar handen gelegd werd. Er werd een menigte verzen tot haar eer gemaakt, die van Tesselschade en Barlaeus oogsten algemene bijval.

Zondag vertrok H.M. uit Amsterdam (naar men zegt met spijt, zo goed was het er haar bevallen) en ging dineren in Heemstede en overnachten in Leiden, waar zij op de gebruikelijke wijze ontvangen werd. Zij vertrok van daar de volgende dag na 't middagmaal en kwam 's avonds in Den Haag aan. Ik ben er blij om, uit vrees te veel te wennen aan de goede sier; ik hoop de eer te hebben u over drie dagen te bezoeken. Het valt mijn Meester moeilijk, zo lang van de zijne gescheiden te zijn, en aan mijn geluk ontbreekt tot mijn spijt, dat ik u niet mondeling kan zeggen dat ik ben.

Uw nederigste en gehoorzame dienaar
J. vander Burgh
den Haag 8 sept. 1638.

Bijlage 951 [Lodewijk XIII aan P.C. Hooft]

*

AMons^{r} de Cornelisson
Hoost

Mons^{r} de Cornelisson, Vos vertuz et merites vous ayant faict choisir et eslire en l'assemblée des ch^{liers} de mon ordre de s^{t} Michel pour estre associé en ceste compagnie, J' escris presentement au s^{r} Marquis de Trenel pour vous bailler de ma part le Collier du*d* ordre, Vous vous rendrez pres de luy a ceste fin lors quil le vous ordonnera, et avec les submissions requises accepterez lhonneur dont la compagnie vous juge digne ainsique Je luy mande de vous en asseurer de la part d'Icelle, et de l' affection que Je vous porte, laquelle ira tousjours augmentant, comme Je veulx croire qu' elle servira a accroistre daultant plus le zele que vous avez au bien de mon service, Adjoustez donc foy a ce quil Vous en dira comme vous feriez a moy mesme. Et sur ce Je prie Dieu quil vous ayt Mons^{r} de Cornelisson en sa s^{te} et digne garde. Escript a *Compiegne* le *dernier* Jour de *Mars* 1624
LOUIS
De Lomenie [...]

* Origineel. K.B. 121 D 8. Kanselarijhand, de handtekeningen autograaf.
T. de verklaring en de vertaling bij *951*.
Dat. 31 maart 1624.

Bijlage 1001 Aen de Ed.Mo.H.H.Staaten van Vrieslandt

*

[1] Ed^{e} &c.

[2] Een groot getal van zeer eerlijke lujden onze burgheren ende ingezetenen onder de welke
[3] verschejde lidtmaeten van de regering[.] dezer stede zijn, hebben aen ons vertoont, hoe zij,
[4] vastlijk, ende zonder eenigh naedenken, zich vertrouwende op de deftighejt ende oprechtig-
[5] heit uwer Ed.Mo. ten behoeve des Lands van Vrieslandt, verschaft hebben een' welmerkelijke
[6] somme van penningen, maer t' hunnen grooten ongerieve, en achterdeele sedert eenen rujmen
[7] tijdt herwaerts, nocht hooftgeldt nocht verloopene renten gekunnen bekoomen. 'T welk, als
[8] een' zaeke, niet alleen strijdigh tegens recht, rede, en billijkhejt, maer ook anderszins verre
[9] ziende, van argherlijken exempel, ende strekkende tot afbrek der achtbaerhejt van alle de
[10] Vereenighde Nederlanden in 't gemejn, ons ten hooghste is drukkende: te meer, alzoo daer
[11] ujt lichtlijk eenighe schaedelijke verwijdering tussen zoo naegebujrde en naeuwverknochte
[12] bondtgenooten zoude moghen rijzen, ende ujtbreken tot maghtigh ongemak ter wederzijden
[13] met steurnis der onderhandelingen door bekommering van persoonen, oft aenslagh van
[14] goedren en koopmanschappen. Amptsweghe derhalven, ende t' hunner instendigher begeerte,
[15] hebben wij niet kunnen ledigh staen van hun te verleenen dit jeghenwoordigh voorschrijven
[16] met zeer ernstigh verzoek, U.Ed.Mo. gelieve hierin zoo goedt en onverwijldt een' orde te
[17] stellen dat alle klaghten, en ongeneught gestaekt, ende misverstandt en swaerigheden geweert
[18] moghen werden. Waeraen ons zonderlinge vrundschap geschieden zal, die wij in tijdt en
[19] geleghenhejt gejrne nae behooren t' erkennen hebben; bevelende met dien toeverlaat,

* Minuut. KA CLXXI a^{b} 2.
T. in r. 22-23 is na 'Mo.' 40 mm ruimte opengelaten voor een of meer adjectieven als 'dienstwillige' e.d. Op de achterzijde heeft Baak aangetekend: 'Ontwerp om aende Heeren Staeten van Vrieslandt te schrijven, maer en is in diervoeghen niet geschiet als zijnde deese missive te scherp ingestelt A^{o} 1638.'

[20] U.Ed.Mo. nevens toewensch van gelukzaelighe regeringe,

[21] Ed.Mo.HH in schut en scherm des Alderhooghsten.

[22] Uwer Ed.Mo.

[23] Burgerm^{ren} &c d[-] stadt Amsterdam

Bijlage 1144 [Over de priester Govert Francken.]

Govert (Godfridus) Francken ('s-Hertogenbosch 1595-Kust van Guinea 1654) trad tot de Jezuietenorde toe te Mechelen in 1616, werd priester gewijd in 1626, was daarna leraar filosofie in Duitsland en rector van het Jezuieten-college te Brugge; missionaris in Gooiland (wonende te Naarden) 1641-1643, daarna in Scandinavië en op de Kust van Guinea. (Zie over hem *Bijdragen Gesch. Bisdom Haarlem VIII* (1879) blz. 81.).

Vergaderinge vande Vroetschappen den 27e Januarij 1643 demptis Claes Del, Vincent Claesz. ende Thomas Houtman Burgermr die hem geexcuseert heeft.*

Govert Francken priester

[1] Alsoo eenen Govert Francken van Shartogenbosch hem qualificerende te sijn[1]
[2] een Rooms priester affgegeven hadde, omme met de Dienaers des Godlijcken[2]
[3] Woorts alhier, nopende de puncten der religie te willen comen in conferentie
[4] Ende dat de voor*s* onse Leeraers daer toe versochten consent, ten eijnde een[4]
[5] ijder de mont gestopt, alles te vrijer ende *moet* goede orde mochte toegaen,
[6] Presenterende dat de voor*s* Priester met een ofte meer priesteren sijnder gesint-[6]
[7] heijt mochte werden gesecundeert: Soo ist dat de Vroetschappen t selffde[7]
[8] hebbende genomen in deliberatie, Den voor*s* onsen Leeraers ende den voor*n*
[9] priester geconsenteert hebben, ende consenteren haer mitsdesen, omme metten[9]
[10] anderen te comen in minnelijcke conferentie, nopende de poincten vande religie[10]
[11] op soodanige voet ende middel als parthijen te samen sullen beraemen, autho-[11]
[12] riserende haer daer toe te verkiesen soodanighe bequaeme plaetse alhier, als
[13] sijluijden tot de bijeencompst noodich sullen achten, ende sal de voor*s* Priester
[14] tot sijnder assistentie soodanige priester alhier ofte elders tot hem mogen nemen,[14]
[15] als hij sal noodich achten, ende sal de conferentie geschieden, ten bijwesen van[15]
[16] soodanige personen als bij beijder bewilliginge daer toe sullen geadmitteert
[17] werden.

Resolutieboek Vroedschap. Gem.archief Weesp A 9 B, fol. 14v.

Deze verrassende resolutie wettigt een terugblik op *747*, Hooft's antwoord aan de Staten van Holland van 3 februari 1636. De onderzoeking in het gemeentearchief van Weesp, die het bovenstaande aan het licht bracht, leverde ook een toelichting op de bij *747* gegeven commentaar. Daarin werd ondersteld, dat Hooft met zijn verontwaardigd ontkennen, dat er ooit een katholiek burgemeester of schepen van Weesp geweest was, wel de waarheid sprak, maar dat het Hof met de 'Majestraet' hoogstwaarschijnlijk ook de vroedschap bedoeld had, zodat Hooft een gedeelte van

met

de vraag onbeantwoord liet. Een bevestiging hiervan schijnt nu het volgende. Op 1 februari 1636, kort voordat hij aan de Staten schreef, had de jaarlijkse verkiezing resp. herverkiezing van de vroedschapsleden plaats. Bij deze gelegenheid stelden er twee zich niet herkiesbaar. Een van hen was Albert Jansz. Plemp, zie voor Hooft's vriendschap met deze bekende katholieke familie de commentaar op *1301*. Onaannemelijk, dat dit aftreden van Plemp niet op een wenk van Hooft gebeurd zon zijn.

Albert Jansz. Plemp was vroedschap sedert 1 februari 1631, daarvoor herhaaldelijk scholarch en weesmeester. Bij de inspectie van 1644 (UdM Bijlage XIII) werd te Weesp een schuilkerk aangetroffen ten huize van 'de wed^{e} Plemp'.

Resolutieboek Vroedschap. Gem.

archief Weesp A 9 A fol. 114^{v}.

Eindnoten:

* *opschrift* demptis: zonder
1 *eenen:* ene, een zekere.
hem qualificerende: die zeide te zijn.
2 *affgegeven:* (de wens) te kennen gegeven (WNT *afgeven* 969 2); Dienaers des Godlijcken Woorts: Hervormde predikanten.
4 Leeraers: idem; *daer toe* (...) *consent:* toestemming hiervoor.
ten eijnde...toegaen: (gissing:) opdat, als aan de voortdurende ongeregelde discussies een eind gemaakt was, alles openlijk en in goede orde zou plaatsvinden.
6 *Presenterende:* terwijl zij het aanbod deden.
7 *gesecundeert:* bijgestaan.
Soo ist dat: (formule die een besluit inleidt); *t selffde:* het.
9 *geconsenteert:* toegestaan.
metten anderen: met elkaar.
10 *minnelijck:* vriendelijk, vriendschappelijk, in der minne; *conferentie:* gesprek.
11 *voet ende middel:* manier en methode; *authoriserende haer:* en geven haar (de beide partijen) volmacht om.
14 *alhier ofte elders* (*woonachtig*); *tot hem nemen:* aan zich toevoegen, assumeren.
15 *ende sal enz.:* en het gesprek zal plaatshebben in tegenwoordigheid van die personen die met beider toestemming (daarbij) toegelaten zullen worden.

Bijlage 1202 [Apostille van Gedeputeerde Staten]

*

De Apostil, ‘waaraf vermaant wordt in deezen brief’, luidde aldus.

[1] De Gecommitteerde Raaden van de Staaten van Hollandt ende West-vrieslandt, deeze req[e]
[2] ende bijgevoeghde stukken hebbende geëxamineert, vinden goedt dat de zelve gestelt zullen[2]
[3] worden in handen van den Drossaart van Mujde, omme binnen viij d. naa de insinuatie haare[3]
[4] Eed. Mo. daaroover te berichten: Ende verstaan dat dezelve, midlertijdt ende bij provisie, tot[4]
[5] dat naader ende anders zal weezen gestatueert, de afgehaalde zeilen zal restitueren, op dat de[5]
[6] moolens gaande mooghen worden gehouden: Lastende den gemelden Drossaart, ende allen
[7] anderen, die dit aangaan magh, hen daar naa te reguleren: Actum den xxiij[en] Martij, 1644.
[8] Ter ordonnantie van de Gecommitteerde Raaden,

[9] Herbert van Beaumont.

Eindnoten:

2 *vinden goedt:* besluiten.
3 *insinuatie:* mededeling.
4 *midlertijdt ende bij provisie:* intussen, voorlopig.
5 *gestatueert:* vastgesteld.

* Afschrift door P.C.H. UBA II C 11.766.

Bijlage 1208 [Resolutie van de burgemeesters en vroedschappen van Weesp]

Uit de vroedschapsresoluties van Weesp: ‘Burgerm^{rn} hebben de Vroetschappen gecommuniceert ende doen voorlesen seeker aenschrijvens van sijn Hoocheijt va*n* 5^{e} Julij 1646 opt stuck van t' Prediken der Luijtersche aen haer geschreven. ende eenige discoursen daer over gevallen wesende, nopende de Vrijmoedicheijt ende stouticheijt der ver*s* Luijtersche: Is bij burgerm^{rn} ende Vroetschappen gepersisteert bij haere voorgaende resolutien ende alsnoch geresolveert dat de Luijtersche met haere prediken en t' doen van haere exercitie sullen stil staen, de magistraet obedieren ende haer daer naer reguleren.’

Vroedschapsresoluties Weesp. Gem.-arch.

A 9 B fol. 27^{r}.

Bijlage 1265. Hélie Poirier.

Daar H. Poirier in geen Nederlandse en bijna geen buitenlandse naslagwerken genoemd wordt, volgen hier een aantal gegevens over hem, die met de hulp van prof. dr. P. Brachin (Parijs), M^{lle} Brigitte Pasquier (Compiègne), Dr. P. Tuijnman (Instituut voor Neolatijn, Amsterdam) en prof. dr. C.A. Zaalberg verzameld konden worden. Hélie Poirier is te Parijs geboren omstreeks 1600. Hij koos de geestelijke stand en wordt vermeld als prieur van Chenevières (1635, 1638/39) en van Argenteuil. A. Cionarescu vermeldt in deel III van zijn *Bibliographie de la littérature française* (Parijs 1966) dat hij in 1640 tot het protestantisme overgegaan is. Dit stemt overeen met de strekking van de titels van zijn uitgaven. 5 augustus 1644 werd hij te Amsterdam in kerkelijke ondertrouw opgenomen met Jannetje van den Heuvel, van Parijs, weduwe van Harmen Patbrugh; beiden woonden in de Taksteeg. Als beroep geeft hij op secretaris en raadsheer van de graaf van Wirtenberg. Beiden waren gereformeerd, want anders trouwde men voor schepenen; dit huwelijk werd 21 augustus voltrokken in de Hervormde kerk te Sloterdijk.

Dat Poirier, zoals Martinius in *1275* zegt, professor in de katholieke theologie ‘ex Sorbonna’ geweest is, kon geen bevestiging vinden, maar *1275* gaat over dezelfde bijeenkomst als *1265* en daarin noemt Hooft Poirier met name. Waarschijnlijk vergist ds. Martinius zich in de (vroegere) functie van de vreemdeling.

Poirier dichtte in het Latijn en in het Frans, en vertaalde van de eerste taal in de tweede. Aan het licht zijn gekomen:

Gedichten:

- *Les litanies de Jésus et de la Vierge. Paraphrases*. 30 p. - 1624.

- *Les amours de Mélisse*. 168 p. - 1625.

- *La journée du pénitent, composé en méditations, psaumes et litanies*, en vers françois par Hélie Poirier Parisien. 58 p. - Bruxelles 1627 (herdr. Bruxelles 1631, Amsterdam 1646).

- *Discours panégyrique du bonheur de la France sous le règne de Louis le Juste*. Par Hélie Poirier. Paris, J Dugast 1635. 46 p.

- *Les soupirs solitaires* d'Hélie Poirier, Parisien (gevolgd door *L'illustre berger*, een idylle met David als herder). Amsterdam, Blaeu 1646 (bundel, 120 p., opgedragen aan Christina van Zweden, vgl. hieronder).

- *Larmes sur le trépas de feu Monsieur P.C. Hooft*, Chevalier de l'ordre de S. Michel, Drossart de Muyde et Baillif de Goiland. Amsterdam 1647, vgl. *1265* r. 4.

- *Deus harangues panégyriques, l'une de la pais, l'autre de la concorde*. A nosseigneurs des provinces libres et unies des pays bâs. Par H. Poirier, Parizien. - Ensamble un Traité de Monsieur Grotius: *De l'antiquité de la République des Hollandois*. Amsterdam, Blaeu 1648.

A. Willems (*Les Elzevier*, Brussel-Parijs-Den Haag 1880) noemt de *Soupirs solitaires* ‘curieux à cause de l'orthographie’ - ‘comme on prononçait alors’ -. Hij verwijst naar *Deus harangues* en de vertaling van Dögen, en bevestigt dat Poirier's naam in alle biografieën ontbreekt. Op Poirier's uitzonderlijke spelling wordt door meer bibliografen gewezen, terwijl Nina Catach (*l'Orthographe française à l'époque*

de la Renaissance, Genève 1968) de vraag stelt, of Poirier soms de spelling van S. Moinet, 'réformateur décidé', overneemt (p. 238).)

- *Christinae Suec. Goth. et Vand. reginae incompar. a Deo coronatae*. ... Ejusdem solemni coron. die Aug. 30 an. 1650 devotiss. Helias Poirierius. (Grav. blad af Pieter Nolpe.) Lat. disticha. (Fotokopie van een cataloguspagina, verworven van de Koninklijke Bibliotheek te Stockholm.)

***Ballet*:**

- *Le vaincu de Diane*. Ballet. Dansé au château Royal de Stokholm. En la prézance De La Sérénissime Rène, Mère de sa Majesté. En le jour, MDCXLIX. Le sujet iuvanté et les vers compozés Par Hélie Poirier Parizien. Imprimé par Jan Janssonius, Imprimeur ordinaire de sa Majesté. En la susdite année. fol.

- *La Diane victorieuse*. Ballet. Dansé au château royal de Stokholm, en la prézance de la (..) reine mere de Sa Majeste. Le (I) jour, d'novembre 1649. Imprime par Jan Janssonius, 1649. 2°.

(Lars Gustafsson vermeldt in *Amor et Mars vaincus. Allégorie politique des ballets de cour de l'époque de la Reine Christine* (*Analecta Reginensia I*, Stockholm 1966) deze tweede versie zonder verklaring. Hij legt de nadruk op de politiek-allegorische betekenis van de balletten; Christina speelde zelf de rol van Diana, wat de afwezigheid van haar naam naast de 'prézance' van haar moeder zou verklaren. Haar koppig doorgedreven ongehuwde staat zou haar de rol van de maagdelijke godin als overwinnares van Cupido hebben doen kiezen.)

***Vertalingen*:**

- *La loüange de la sotise, Declamation d'Erasme de Rotérdam*. Mise en françois. A La Haye. Chés Theodore Maire. 1642. De opdrachtbrief aan Roderic hertog van Wirtemberg en Teeck, graaf van Montbéliard, Heer van Heidenheim enz. is ondertekend 'P'. Na de tekst volgt een sonnet, gedateerd Juli 1642 en daarna volgt de Préface bij *Livre des Tactiques d'AElian* / Traduit en François / (op bevel van de Prins van Oranje enz.) 1642. Getekend: 'P'.

O.a. *Bibliotheca belgica II* (herdr. Brussel 1964) vermeldt een aantal bibliografische bronnen, die in deze P. de eerste letter van 'Polygraphe' hebben gezien, achter welk pseudoniem zich de zestiendeeeeuwse vertaler (o.a. van AElianus) Nicolas (alii Antoine) de Volkyr heeft verscholen. 'Nous avons fait, de notre côté, de vains efforts pour trouver le traducteur réel de *La Loüange de la sotise*' (p. 897). Behalve de afwijkende spelling (zie boven) neemt vergelijking van de opdracht met de akte van ondertrouw nu alle twijfel aan de identiteit van Poirier als vertaler van de *Lof der zotheid*, en van Aelianus' verhandelingen over taktiek, weg.

- *De l'union et reconciliation des églises évangeliques de l'Europe, ou des moyens d'établir entre elles une tolerance en charité*, par Godefroy Hotton, mis en françois par H. Poirier. Amsterdam 1647.

- Dögen, Matthias, *l'Architecture militaire moderne, ou fortification, confirmée par diverses histoires tant anciennes que nouvelles, avec fig*. Mise en franç. par Hélie Poirier. Amsterdam, chez Louys Elzevier 1648. 2°. (De latijnse tekst was kort te voren bij Elzevier verschenen.)

Nadat zijn vrienden Hooft en Barlaeus overleden waren en de Munsterse vrede de kans op opdrachten van militaire zijde scheen te zullen verkleinen, is Poirier blijkbaar zijn geluk gaan beproeven in Zweden. Gustafsson noemt in noot 28 van zijn a.w. Poirier als een van de buitenlandse kunstenaars en geleerden die aangetrokken werden door de reputatie van koningin Christina, zich voor kunsten

en wetenschappen te interesseren ‘et aussi, ne l'oublions pas, d'être très généreuse’. De U.B. te Leiden bezit vier franse brieven van Poirier aan A. Rivet (Chenevières 7.10.1639, Paris 24.1.1644, (Amsterdam) 16.3.1645, (Amsterdam) 19 mei (1645)), waaruit een hartelijke verstandhouding spreekt. Uit de laatste brief blijkt, dat Poirier dan verbonden is aan de drukkerij van Blaeu.

De twee latijnse brieven aan J.F. Gronovius in de U.B. München (22.12.1648, 12.1.1649) bevatten geen hier passende concrete gegevens dan dat ook Graswinckel tot Poirier's correspondenten schijnt te behoren. Latere gegevens heb ik niet over Hélie Poirier kunnen vinden.

Het gedicht *Larmes* etc. is na 1671 niet herdrukt (Leendertz. *Bibliographie* blz. 1 n. 2), en de *Werken* zijn zeldzamer geworden dan toen ik ze in 1920 voor *f* 1.60 publiekelijk kocht. Daarom volgt het

gedicht hier. Het is bij mijn weten ook nooit geciteerd. Toch zou bij voorbeeld J.D.M. Cornelissen in hoofdstuk V van zijn geprezen *Hooft en Tacitus* de twee laatste regels van de 8ste strofe met instemming aangehaald hebben, want daar zegt een 'ami' wat Cornelissen in dat hoofdstukje omstandig bewijst. Hij citeert wel een ander rouwdicht uit *Werken*, namelijk Anslo's *Muyden in rou*, maar gebruikte blijkbaar de *Mengelwerken* (1704), waar *Larmes* al niet meer in staat. Als men dit gedicht naast Brandt's *Leven van P.C. Hooft* legt, waarin het genoemd wordt, ziet men overeenkomsten. Brandt, die bij Hooft's overlijden 20 jaar was, had ook zijn bronnen nodig.

Larmes, / Sur le Trépas de feu Monsieur / Pierre Corneille Hooft, / Chevalier de l'Ordre de S. Michel, Drossart / de Muyde et Baillif de Goiland.

Cher Hooft, Tu nous as donc quitté?
Ton esprit, par un heureux change
Du Tems, avec l'éternité,
Est devenu un nouvel Ange?
Laissant ici bas tes amis
Encores mortels et soûmis
A soufrir de rudes alarmes;
O belle Ame, tu vis en Paix,
Où les déplaisirs, où les larmes,
Où la Mort, n'entrerent jamais!

Entre les Cantiques de joye
Que tu celebres dans les cieux,
Est-il bienseant que l'on voye
Les pleurs qui coulent de mes yeux?
Que l'insolence de mes plaintes
Porte vainement ses atteintes
Au préjudice de ton bien;
Que pour la perte que j'ai faite
Des douceurs de ton entretien,
Mon infirmité le regrette?

Certes, en ce lieu où je suis
Sans support et sans connoissance,
Rien n'adoucissoit mes ennuis
Que les charmes de ta presance;
Aussi, tes aimables discours
Cent fois ont arrêté le cours
De mes cruelles destinées,
Et fait revivre en mes esprits
Les plus agreables journées
Que j'aye vécu dans Paris.

Lors que mon coeur se represante,
Cette modeste gravité
Pleine de grace bienseante

Et de parfaite humanité,
Cet accueil que tu me faisois,
Les doux oracles de ta voix
Qui m'étoient autant de remedes:
I'oze me fâcher à demi
De ce bonheur que tu possedes
Qui me ravit un tel ami.

Le Poëte de nos Provinces,
Van Barle, cet homme divin,
Qui chante la gloire des Princes
D'un coeur et d'un stile Romain;
Mieux que moi sçaura faire dire*
Aux puissans accors de sa lire,
Quels honneurs te firent les Rois;
Et le miracle de ton livre
Par qui le Grand Roy des François
Aprés sa mort s'est veu revivre.

Qu'entre les bocages sacrés,
Et parmi les vertes campagnes,
Le long des eaux, emmi les prés,
Les Muses furent tes compagnes;
Que dans un honnête loisir
Tu joignois avec le plaisir
La severité de l'étude,
Faisant succeder sagement,
L'entretien, à la solitude,
Le profit, au contentement.

D'un chant convenable à ta gloire,
Il fera sonner hautement,
Tes nobles travaux en l'histoire,
La force de ton jugement,
Ce que doit ta chere patrie
Aus effets de ton industrie,
Et ce que ta fidelité,
A bien faire, et à bien écrire,
A dignement executé
Pour la grandeur de son empire.

Ainsi, Van Barle dans ses vers
Dira tes vertus nompareilles,
Et se rendra par l'univers
Le trompette de tes merveilles;
Ie suivrai de bien loin ses pas,
Et chanterai d'un ton plus bas
Ta civilité domestique,

* Van Baerle overleed 14 januari 1648.

Ta prudente simplicité,
Et que tu fus un Politique
Sans art, sans fard, sans vanité.

Te voila quitte d'une vie,
Dont le cours honnorable et doux,
Sans ennemis et sans envie,
Te rendoit agreable à tous;
Ame genereuse et paisible;
Soufre que mon coeur soit sensible
Au regret de ne te voir plus,
Et quoy que tu me sembles dire
Que mes desirs sout superflus,
Permets au moins que je soûpire.

Considere du haut des cieux
Les devoirs d'une ame sincere,
Un deuil qui n'est ambitieux,
Ni contrefait, ni mercenaire;
Puisque j'ai fait profession
De t'honorer sans fiction,
Une douleur si legitime,
M'oblige à ce ressentiment,
Que je n'ai pû nier sans crime
Ces larmes à ton monument.

Decedé le 21 jour de May, 1647.

H. POIRIER.

Memoranda

Lijst van herhaaldelijk voorkomende, licht verkeerd te begrijpen woorden. Aantal en keus zijn uitsluitend door praktische overwegingen bepaald, nl. het bevorderen van vlot lezen en het vermijden van herhalingen in de commentaar. In moeilijke of twijfelachtige gevallen bespreekt de commentaar deze woorden uiteraard wel.

De nog bestaande betekenissen worden niet in deze lijst vermeld.

Om mnemotechnische redenen worden de woorden in alfabetische volgorde en naar de soorten ingedeeld opgevoerd. De tot de ambtelijke taal behorende bastaardwoorden zijn afzonderlijk op dezelfde manier ingedeeld en volgen telkens na de Nederlandse.

Er gaan een tiental opmerkingen van syntactische en grammaticale aard vooraf. N.B. Hooft's spelling maakt een ontwikkeling met regressies en experimenten door; in deze memoranda is de spelling van 1636 en omliggende jaren gevolgd.

1 Naar *UEd., UEd.Gestr.* e.d. wordt dikwijls verwezen door de voornaamwoorden *zij* en *haar*, omdat de woorden *Edelheit, Gestrengheit* enz. vrouwelijk zijn (‘UEd (Huygens) zal gedient zijn, met eenigh vocht ujt haer' rijpe penne geleckt, herwaerts te scheepen’ *399*); constructies ad sententiam met *hij* en *hem* komen veel voor (‘'t welk U.E. naer zijn bescheidenheit best weet in te zien’ *389*). Ook aanwijzende voornaamwoorden, bij voorkeur *deselve*, kunnen naar *Ued.* enz. verwijzen (‘Alhoewel ick ducht, het U.E. te veel te maeken, met overlast van brieven, kan echter niet ledigh staen, dezelve op 't spoedighste te verstendighen, dat enz.’ *373*, ook voorbeeld van 6).

2 *UEd.* en dergelijke afgekorte voornaamwoordelijke aanduidingen blijven in de genitivus gewoonlijk onveranderd (‘Bedanke UE voor de tijdingen in UE laesten geroert’ *392*).

3 Bijvoeglijke naamwoorden op *-n* (eigen, de stoffelijke bv.nw. en de sterke verleden deelwoorden) verliezen die *-n* voor een vrouwelijk substantief en in het meervoud.

4 Het zelfstandig gebruikte bijvoeglijk naamwoord krijgt doorgaans in het meervoud geen *-n*.

5 Plaatsverwisseling van onderwerp en persoonsvorm komt in hoofdzinnen voor als er een nevenschikkend voegwoord of een bijzin voorafgaat (‘Ende

moet zijne Ed. wel (...) een' doorluchtighe ujtkoomst zien, enz.' *596*; 'Zoo 't de Sax goedt meent, het spel is noch niet uit.' *461*.)

6 Een voornaamwoord dat onderwerp is, vooral *ik*, kan zowel in hoofd- als in bijzinnen weggelaten worden ('Vooreerst wenschte wel dat Mr. Dirk Sweeling moghte beweeght ende bewillight worden' *385*).

7 Het voegwoord *dat* kan aan het begin van een bijzin, die niet vooraan de hoofdzin staat, worden weggelaten ('in allen gevalle acht ick hunne E.E. niet ongeraden zullen vinden' *385*).

8 De ondertekening van de brief is bij Hooft meestal als zinsdeel opgenomen in de laatste volzin ('Ondertussen heb ick UEd groote dank te weeten, als eenen knoop te meer, om haer te verbinden Uwer Ed. Verplichten vrundt ende dienaer P C Hóóft' *412*).

9 Het *zeugma* (de *samentrekking*) is kenmerkend voor Hooft's geserreerde stijl. Oorspronkelijk is het de nauwe verbinding van twee zelfstandige naamwoorden doordat ze bij hetzelfde verbum finitum, dikwijls hetzelfde hulpwerkwoord, horen. Soms past niet alles even logisch, b.v. doordat het werkwoord deze dienst alleen kan doen in twee verschillende functies (b.v. hoofd- en koppelwerkw.) of met twee verschillende nuances van zijn betekenis. Dit is soms opzet, en een van de aardigheden van het zeugma, soms iets wat onopzettelijk ontstaat en door de schrijver op de koop toe genomen wordt. Ook twee zegswijzen die een woord gemeen hebben, van welke soort ook, kunnen op dat gemeenschappelijke woord komen te steunen. Een voornaamwoord kan in twee verschillende functies terechtkomen, en in twee 'naamvallen'. In het eerste van de talloze mogelijke voorbeelden is het gemeenschappelijke verbindingspunt een voorvoegsel: 'doordien wij van jonx, in deerlijke dwalingen op, ende der heilige kerke onttogen zijn' (H. de Gr. 28). Tweede voorbeeld: Huygens heeft zijn Donne-vertalingen gestuurd. 'mijn swaegher Schujl, dat pas, hier en een liefhebber zijnde, daer een' zoetigheit ujt zoogh ...' *383*): *zijnde* is hier hoofd- en koppelwerkwoord. Enz.

10 Hooft gebruikt herhaaldelijk een constructie waarin het *perfectum van het hulpwerkwoord willen* aan de door het hoofdwerkwoord uitgedrukte handeling de terughoudendheid van de bescheidenheid en/of de beleefdheid toevoegt: 'ik heb u willen mededelen ...'. Vgl. onder veel andere plaatsen *219* r. 13, *361* r. 11, *526* r. 28, *602* r. 5. Soms schijnt het futurum dezelfde functie te vervullen, b.v. *125* r. 11, maar de toekomende tijd kan niet altijd pertinent uitgesloten worden, wat met de voltooide wel het geval is. In modern Nederlands schijnt het *imperfectum* deze rol overgenomen te hebben, vooral in de kleinhandel: 'Ik woUEen kilo suiker hebben.' 'Had UEr nog 6 cent bij?' Bekend is dat het *plusquamperfectum* van *willen hebben* dient om naar het, tegenwoordige, believen van een klant te vragen.

Woordenlijst

W e r k w o o r d e n

aenstaen	aandringen
bekennen	erkennen
beleedighen (zich tot iets-)	zich ergens mee bezighouden
besorghen	zorgen voor
bevelen	aanbevelen, toevertrouwen
bidden	vragen, verzoeken
bijkomen	bezoeken
bijzetten	(ten geschenke) geven
boeten	goedmaken, herstellen, aanvullen
erkennen	dankbaarheid erkennen (met een geschenk)
gebieden (zich-)	zich aanbevelen (in iemands gunst, vooral bij afscheid)
gebreken	ontbreken
gehoudenis	verplichting
gelden	waard zijn, kosten
gewerden, geworden (c. dat.)	ten deel vallen
goedt vinden	besluiten
hebben (van doen -)	nodig hebben
houden (doen -)	overhandigen, bezorgen
houden (de hand aen iets -)	ergens achterheen zitten, ergens met aandacht voor zorgen
gehouden zijn in iem.	verplichtingen aan iem. hebben
jonnen	gunnen
kennen	erkennen
ledigh staen	nalaten
mangelen	ontbreken
moeijen, moejlijk vallen	lastigvallen
onderwinden (zich iets -, ook c. gen.)	zich verstouten (tot iets)
onweder	slecht weer

overkomen	overeenkomen
overschrijven	schrijven, berichten
passen te	zorgen te
proeven	beproeven
schikken	zenden
toeslaen	bij komen
toevaerdighen	sturen
toeven, vertoeven naer	wachten op
vereisschen	eisen
verghen (met dubb. obj.)	eisen van
vermaenen van	melding maken van
vernemen (naer)	informeren naar
vertoonen	mededelen, uiteenzetten
vervorderen (zich -)	zich verstouten
vinden	bevinden
volgen (laten -)	zenden, geven
voorstaen (zich laten)	geloven, menen

adverteren	mededelen
adviseren	berichten
allegeren	betogen
annexeren	aanhechten
authoriseren	machtigen
citeren	dagvaarden
examineren	aan verhoor onderwerpen

exploicteren	uitvoeren, uitgeven
impetreren	verkrijgen
imploreren	inroepen
injungeren	bevelen
insinueren	verwittigen
intenteren	aanhanging maken
compareren	verschijnen (voor een of meer gekwalificeerde personen)
contenderen	eisen
contenteren	tevredenstellen
ordonneren	bevelen
perpetreren	begaan, doen
persisteren (bij)	staande houden
recouvreren	verzamelen, bij elkaar zoeken
subreguleren	nader bepalen
sustenteren	ondersteunen

Zelfstandige naamwoorden

aenstoot	hindernis, struikelblok
deun	scherts
gelaet	houding, uiterlijk, mimiek (als uitdrukking van het gemoed)
geleghenheit	omstandigheden
gemeen	de gemene zaak, het algemeen belang
gemeente	de gezamenlijke inwoners
huisman	boer
jonst	gunst, genegenheid
keur	verordening
lijf	leven
mangel	gebrek, tekort
meening	bedoeling, plan
nijt	afgunst

onleede	drukte
onweder	slecht weer
parthije	tegenpartij in rechte
penningen	geld
siere, chiere	onthaal
speciael	goede vriend
staet	stand
toeko(o)mst	toedracht, het voorvallen
uitbieding	aanbod
verlank	belang
vernuft	verstand
verwondering	bewondering
verzoek	bezoek
vondt	vondst
voorschrijven	aanbevelingsbrief
vriend, vrund	familielid; ook: goede bekenden met wie geen verwantschap vaststaat; ook aanspreektitel voor lageren in rang
vriendschap, vrundschap	vriendelijke daad
weldaad	vriendelijke daad
zinnen	geest
zorghe	bezorgdheid
zucht	(hevige) neiging, genegenheid

amende	boete
apostille	beschikking op een rekest
appointement	beschikking, besluit
certificatie	verklaring
debvoir	ambtsplicht
depositie	getuigeverklaring
dessein	plan
doleantie	klacht
ex(s)peditie	afhandeling
informatie	inlichting, gegeven

instantie	(dringend) verzoek
interest	schade
interinement	nadere bevestiging
calomnie	laster
contraventie	overtreding
conventikel	geheime samenkomst
mandament	bevel, bevelschrift
officie	dienst, ambt
officier	ambtenaar
occurrentie	voorval
praevaricatie	overtreding
procuratie	volmacht
remissie	kwijtschelding

rescriptie	antwoord
reverentie	eerbied
sententie	vonnis
substantie	hoofdzaak
subventie	ondersteuning
suppliant	rekwestrant

Bijvoeglijke naamwoorden

aerdigh	geestig, leuk, ‘apart’
bequaem	goed, bruikbaar
deftigh	degelijk, ernstig, ingetogen (niet: door geboorte aanzienlijk)
dienstelijk	dienstvaardig uit eerbied
dier	duur, schaars
Duitsch	Nederlands
gemeen	algemeen, gemeenschappelijk; ordinair
gereedt	doenlijk, goed mogelijk
keurigh	kieskeurig
krank	zwak
meeste	grootste
min	minder
oorbaer	nuttig
overbodigh	bereid, bereidwillig
reukeloos	roekeloos
slecht	gering, eenvoudig
sonderling	bijzonder
treffelijk	voortreffelijk
uitgeseidt	uitgezonderd
vorighe	vroegere
vroom	braaf, dapper
contrarie	strijdig

ordinaris	gewoon

Bijwoorden

aldaer	op de (eventueel niet genoemde) plaats waar gij u bevindt
althans	nu
altoos (achtergepl.)	volstrekt (vooropgepl.)
daeraf	daarvan, daarover
doch	toch, ondanks alles
doe(n)	toen
dus	zo
eersten (met den -)	zo spoedig mogelijk
eraf	ervan
haest	weldra
nimmermeer	nooit (versterkt)
noch	bovendien
oversulx	daarom
pas (dat -)	toen, bij die gelegenheid
reden (als -)	zoals billijk is
strax	dadelijk
sulx	dermate
teffens	tegelijk
thans	daarna
voortaan	aanstonds

Voornaamwoorden

allenman	iedereen
dat	hetgeen
niet/niets	niets

Voorzetsels

belangende	wat betreft
bij	door
mits, overmits	wegens
nae/naer	(worden zonder onderscheid gebruikt)
nevens	behalve; evenals
ontrent, omtrent	omstreeks, in de buurt van
samt, tzampt	met, benevens
van	door
in conformité van	overeenkomstig
in consideratie van	uithoofde van
ten regarde van	met het oog op

Voegwoorden

alsoo	omdat
dan (a.h. begin v.e. hoofdzin)	maar
dewijl	terwijl
doordien	doordat

gelijk	zoals
gemerkt	aangezien
nae/naer	(worden zonder onderscheid gebruikt)
naerdien, naer dat	omdat
of	indien
soo	zoals
sulx (dat)	zodat
in voeghe dat	zodat
ten waere	tenzij
wen	als

Afkortingen

1 In de tekst

a - anno
ad^{t} - advocaet
aff.^{mo}, affett.^{mo}, affettionat.^{mo} (it.) - affettionatissimo
aff^{ne} (fr.) - affectionné
antw^{en} - antwoorden
apost^{e} - apostille
app^{t} - appoinctement
ar^{len} - articulen
avis^{en} - aviseren
burgerm^{r}, b^{r} - burgemeester
bujrm^{r} - bujrmeester
Ch^{rs} - Christus
d (denarius) - penning; stuiver
dedit.^{mo}, deditiss.^{mo} (it.) - deditissimo
denwe*l* - denwelken
devot.^{mo} (it.) - devotissimo
dienstw^{e}, dienst^{we} - dienstwillige
deurw^{r} - deurwaarder
D^{ns} - Dominus
Doorl^{t} - Doorluchtigheit
du*d* (fr.) - dudict
E, Ed, Ed., Ed^{e} - Edele
E, Ed, Ed., Ed^{t} - Edelheit
Ecc.^{a} (it.) - Eccellenza
Ex^{e} - Excellentie, Excellence
Ex^{ie} - Excellentie
g, gl - gulden
geaff^{e} - geaffectioneerde
geeste*l* - geestelijke
Gen. - Genade
g^{nl} - generael
gen^{t} - genaemt
geordonn^{de} - geordonneerde
gepass^{t} - gepasseert
gest(r)., gest(r)^{t} - gestrengheit
H, H., H^{e} - Heer, Heere

HH. H.H., H^{n} - Heeren
H^{t} - Hoogheit
-*h*, -h^{t} - -heit
Holl^{t} - Hollandt
h.g., ho.ged. - hoger of hoogloffelijker gedachtenis
huisvr^{e} - huisvrouwe
Ill.^{re} (it.) - Illustre
inf^{e}, inform^{e} - informatie
Joffr^{e}, Jonff^{e} - Joffrouwe
J^{r}, Jo^{r} - jonker, jonkheer
Cap^{n} - Capitein
clar^{mo}. (it.) - clarissimo
cod^{e} - codicille
col.^{mo} (it.) - colendissimo
comp^{e}, Comp^{ie} - Compagnie
Con^{e} - Coninklijke
lofl. ged. - loffelijker gedachtenis
mass^{r} - ma soeur
m^{r} - meester (soms monsieur)
Mogen^{t}, Mogenh^{t}, M^{t} - mogendheit
M^{t} - Majesteit
m.^{o}, m.^{to} (it.) - molto
mons^{r} - monsieur
not^{s} - notaris
obblig.^{mo}, ubbligat.^{mo} (it.) - obbligatissimo, ubbligatissimo
o - omme
ond^{e}, onderd^{e} - onderdaene, onderdanige
ontf^{en} - ontfangen
oss.^{mo}, osser.^{mo} (it.) - osservandissimo
Ov^{t} - Overigheit
p (fr.) - par
P.^{rone} (it.) - Padrone
p^{te} (fr.) - parte
p, p., pp. pp., pe*n*, pe*nn* - penning(en)
Pr^{e} - Princ^{e} - Princelijke
proc^{r}, p^{r} - procureur
q (it.) - gualificato

reform^{e} - reformatie
rek^{e} - rekeninge
rentm^{r} - rentmeester
req (^{t})^{e} - requeste
s, s. - schelling
Ser.^{ma} Rep.^{ca} (it.) - Serenissima Repubblica (di Venetia)
ser.^{re}, servit.^{re} (it.) - servitore
S^{r} - Sieur
S.^{r}, S.^{re}, S.^{or}, S.^{ore}, SS.^{ri} (it.) - Signor, Signore, Signori
suppl^{nt} - suppliant
-t^{t} - -teit
UE, U.E., U.Ed., U.Ed^{t}, UEE, U.E.E., UEE^{n} - Uwe(r) Edelheit, Uwe(r) Edelheden
Ul, U.l., U.L. - Uwe(r) Liefde
ut*s* - ut supra
voor*s* - voorseit, voorsegt, voorschreven
Vorst^{e} - Vorstelijke
V.S. (it.) - Vostra Signoria
V^{e} (fr.) - Vostre
wedero^{e} - wederomme
-z - -zoon

2 In de commentaar

AHH	Arnout Hellemans Hooft.
ARA	Algemeen Rijksarchief
B.	Bijlage.
Bloeml.	*Bloemlezing uit de brieven van P.C. Hooft*. Klassiek Letterkundig Pantheon (1909, bew. d. G.F.C. van Nop, 1967, bew. d. H.W. van Tricht).
Br.	Huygens, C., *Briefwisseling* ed. J. Worp.
C.	Commentaar.
Dat.	Datering.
G.	Gedenkenis
GB.	G. Brandt.
Ho.	Hooft, P.C., *Mengelwerken* ed. D. van Hoogstraten. 1704.

Hu.	Hooft, P.C., *Brieven* ed. B. Huydecoper. 1738.
Hug.	Hugeniana
KA.	Koninklijke Akademie van Wetenschappen.
KB.	Koninklijke Bibliotheek.
KH.	Koninklijk Huisarchief.
Kil.	Kiliaen *Dictionarium Teutonico-Latinum*. 1599.
LSt.	Hooft, P.C., *Gedichten* ed. Leendertz-Stoett. 1899-1900.
Mem.	Memoranda.
Mnl.Wdb.	Verwijs en Verdam, *Middelnederlandsch woordenboek*.
Min.	Minuut.
NNBW.	*Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek*. 1911-1937.
N.Tg.	*De Nieuwe Taalgids*.
Or.	Origineel.
Pap.	Papenbrouckiana.
T.	Tekst.
v.Tr.	Tricht, H.W. van, *P.C. Hooft*. 1951.
Ts.	*Tijdschrift voor Ned. taal- en letterkunde*.
UBA	Bibliotheek der Universiteit van Amsterdam.
UBL	Bibliotheek der Rijksuniversiteit te Leiden.
U.d.M.	Leendertz Jr., P., *Uit den Muiderkring*. 1935.
U.W.	*Uitlegkundig woordenboek op* (...) *P.K. Hooft*. 1825, (1832).
FV	Veenstra, F., *Bijdrage invloeden*. 1946.
vVl.	Hooft, P.C., *Brieven* ed. J. van Vloten. 1855-1857.
W.	Huygens, C., *De Gedichten* ed. J. Worp. (1892-1899).
WB	*Vondel, De werken van* ed. Mij v.G. en G.L. 1927-1937.

WNT	*Woordenboek der Nederlandsche taal*. 1882-
GNS	Zwaan, F.L., *Uit de Geschiedenis der Nederlandsche Spraakkunst*. 1939.

Uniformering.

1 de uitgang van een patronymicum (-s, -ss, -sn, -zn, -sz. enz., dikwijls overgaande in een krul) wordt weergegeven door -sz.;

2 de *v*-klank wordt weergegeven door *v*, ook als het hs. *u* heeft;

3 de *u*-klank wordt weergegeven door *u/uu*, ook als het hs. *v* heeft;

4 *ç* vóór *e, i, ij* en *h* wordt *c*; *e*-cédille wordt opgelost als *ae* of *oe*;

5 Hooft zet de apostrof evenals wij aan de kant van het woord waar een of meer letters weggelaten zijn, maar hij laat hem naar het woord 'wijzen' en zet hem dus, als hij vóór het woord staat, achterstevoren. De druk geeft dit weer, met stilzwijgende verbetering van vergissingen, door die apostrof ondersteboven te zetten. Hetzelfde geldt voor het aanhalingsteken dat een citaat opent;

6 Hooft zet het trema meestal op de eerste van de te scheiden lettergrepen, maar soms zet hij een punt op beide. De druk volgt de eerstgenoemde weg;

7 Hooft zet de accent circonflexe meestal boven beide letters die erdoor verbonden worden. De druk zet hem op de tweede;

8 Hooft's interpunctie is strikt gevolgd. Alleen wordt een komma aan het eind van een zin, die gevolgd wordt door een hoofdletter, vervangen door de punt die bedoeld is;

9 het teken *&* in oude drukken wordt door *en* (*et*) weergegeven;

10 als de bron, bij gebrek aan een handschrift, een boek is, worden in dat boek aanwezige *Errata* stilzwijgend verwerkt.

Diakritische tekens.

[...]	niet ontcijferd
[-]	door beschadiging verdwenen
< >	in de tekst toe voegen
[ ]	uit de tekst schrappen
* *	een verkeerd gespeld woord: het wordt, ook tussen asterisken, onder de tekst verbeterd herhaald
cursief	tekstdelen waarvan aannemelijk is dat ze door Hooft zelf onderstreept zijn, worden cursief gezet, evenals hetgeen hij door steiler of schuiner te schrijven releveert. Bij twijfel wordt het nagelaten.

Lijst van illustraties*

1 P.C. Hooft. Schilderij van Joachim von Sandrart. *E 18*.
N.B. Het stuk behoeft restauratie.
2 P.C. Hooft. Kopergravure van A. Sijlvelt naar nr. 1. *E 27*
3 P.C. Hooft. Schilderij, vrije kopie van nr. 1 met oudere gelaatstrekken, vroeger toegeschreven aan Jurriaan Ovens. *E 20*.
4 P.C. Hooft, Hamerportret door J. Lutma Jr. *E 28*.
5 P.C. Hooft. Staalgravure naar Mierevelt van Bing-Sluyter. *E 8*.
6 Abraham van Wicquefort, diplomaat en historicus. Schilderij van C. Netscher. Collectie en foto Dienst voor 's Rijks verspreide kunstvoorwerpen. *950, 952*.
7 Diploma van adeldom, door Lodewijk XIII op 21 maart 1639 aan Hooft verleend. Verkleind. Coll.Hooft Graafland. *951*.
8 Hanger van de orde van St. Michiel, door Lodewijk XIV verleend aan Cornelis Lampsins (1662). Rijksmuseum. Te oordeelen naar het opstel van J.A. van Zelm van Eldik in het Jaarverslag van de Kon. Ver. van leden der Nederlandse Ridderorden waren er nogal grote verschillen tussen de ketens en hangers. Die van Hooft zijn niet bekend, ook doordat ze niet afgebeeld zijn op het schilderij van Sandrart en de derivaten daarvan. Op het titelblad van de bij *1132* beschreven *Lettres* staat het wapen van Joachim van Wickevoort omhangen met de keten (1696).
9 Brief van Lodewijk XIII aan P.C. Hooft van 31 maart 1639 (*951*, vgl. de commentaar).
10 Caspar Barlaeus. Gravure van Theo. Matham naar een tekening van J. v. Sandrart. Vgl. *912* commentaar NB.
11 Bernhard van Saksen-Weimar, opperbevelhebber van het Zweedse leger. Schilderij van M. v. Mierevelt. Veiling Sotheby's, Londen, 27 nov. 1968. Foto Iconografisch Bureau, 's-Gravenhage, en Rousel. *968*.
12 Anthony Oetgens van Waveren, koopman, burgemeester enz. enz. van Amsterdam. Gravure naar het schilderij van Thomas de Keijzer, voorstellende de burgemeesters van Amsterdam, die op de komst van Maria de Medicis wachten (vgl. D.P. Snoep, *Praal en propaganda enz.* blz. 45) *988, 989, 994*.
13 Het korporaalschap van kapitein Dirck Theuling (middenstuk, de hoofdpersoon houdt de rechterhand op zijn borst). Schilderij van N. Eliasz. Pickenoij. Fragment. 1639. Coll. en foto Rijksmuseum Amsterdam. *1027*.
14 Dirck Simonsz. van Eijck, schout van Weesp. Linkerhoek van een schilderij door de oudburgemeester Gijsbert Jansz. Sibilla (1652) in het raadhuis te Weesp. De tweede figuur, zonder degen, is de oudste burgemeester Claes Claesz. Dell. Foto Fotoreportagebedrijf Verleun, Weesp. *1056*.
15 Joan Coijmans, koopman en bankier. Schilderij, toegeschreven aan Luttichuys. Coll. Van Weedestichting. Foto Iconografisch Bureau, 's-Gravenhage. *1080*.

* *E* verwijst naar de iconografie door drs. R.E.O. Ekkart, hiervoor blz. 5-21.

16 Pieter Jacobsz. Olican, burgemeester van Haarlem enz. Schilderij op paneel door Frans Hals. Coll. Vernon Watney, Cornbury Park, Charlbury. Foto Iconografisch Bureau, 's-Gravenhage. *1056, 1058*.

17 Maritge Claesdr. Voogt, tr. Haarlem 17 september 1595 Pieter Jacobsz. Olican. Tegenhanger van nr. 16.

18 Dirck Graswinckel, H^{r} van Holy, ridder van S^{t} Marcus, advokaat-fiskaal van Holland en West-Friesland. Gravure van Jacob Matham naar M. v. Mierevelt. Coll. en foto Iconografisch Bureau, 's-Gravenhage. *1130*.

19 P.C. Hooft. Houtsnede van A.C. Willink, opgenomen in *Minnedichten* ed. E. du Perron. *E 16*.

20 P.C. Hooft. Houtsnede van Henri Jonas, opgenomen in *Reden vande waerdicheit der Poesie. E 17*.

21 P.C. Hooft. Houtgravure door P.A. Schipperus naar een gevelsteen van E. Colinet (?). *E 25*.

22 Titelpagina van de aan Hooft opgedragen (*1090*) *Thimoklea* van Jan Soet, versierd met emblemen en deviezen van de oude rederijkerskamer *In Liefde Bloeiende* en de *Eerste Duytsche Academie*, die in 1635 verenigd waren. Coll. en foto UBA.

23 Anna Jacobsdr. Blaeu, † 1627, moeder van P.C. Hooft. Schilderij van Cornelis van der Voort, tegenhanger van no. 23 in deel I. Foto en copyright Gemeentemusea Amsterdam.

24 Conradus Goddaeus, predikant te Vaassen, dichter o.a. van *Ululae Laus*. Gravure van Abraham Conradus (Goddaeus?) 1652. Ontleend aan de *Nieuwe Gedichten* van G. die in 1656 in Harderwijk verschenen. Coll. en foto UBA. *1149, 1245*.

25 Constantijn Huygens, omringd door zijn kinderen. Schilderij van Adr. Hanneman. Coll. en foto Stichting J.M. van Nassau, Mauritshuis, 's-Gravenhage.

26 Brief van 30 augustus 1644 van P.C. Hooft en anderen aan C. Huygens. Vgl. *1223* en de commentaar. De reproductie toont de verplaatsing, door G. Brandt, van Graswinckel's eerst door Hooft geschreven naam, en dat de hoek van het vel, waar de naam van Jan Vos gestaan moet hebben, niet afgesleten maar afgescheurd is.

27 Joost van den Vondel. Schilderij op paneel van Govert Flinck. Foto Rijksmuseum Amsterdam. *1301*.

28 Johan van der Meijden, vroedschap 1639-1676, schepen en burgemeester van Rotterdam, tr (I^{o}) 31 mei 1644 Constantia Bartolotti. (Door P. v.d. Werf). Coll. en foto Gem. archiefdienst Rotterdam.

29 De kerk te Muiden. Tekening van M. Brouerius. Coll. en foto Rijksarchief in Noord-Holland, Haarlem.

30 De kerk te Muiden. Interieur naar het Westen. Aan weerszijden van de preekstoel de tableaux nr. 32 en 33. Foto Hans Sibbelee.

31 Schetsje onder brief *1138* waarin Hooft Tesselschade vraagt, roemers voor hem en Leonora te graveren. Dit motief, met een andere spreuk, ook op tableau 33.

32 Tableau in de kerk te Muiden, links van de kansel (vgl. nr. 30). De tableaux dragen het jaartal 1647 en zijn dus hoogstwaarschijnlijk na Hooft's overlijden en wel bij de aanneming op belijdenis van Leonora aangebracht (23 augustus 1647, Kerkeraadsboek Muiden 1639-1689 fol. 21). Vgl. voor de tekst LSt. I

322, waar het opschrift luidt ‘Matth. VII:11’ en de tekst: ‘Zoo, boozen, ghij door 't wee / Van uwer kindren beê / Tot weldoen wort gedreeven, / Hoe veel zal dan te meer / Zijn' schepslen 's Heemels heer, / 'T heil daar z'om bidden geeven.’
Bron: hs. UBA II C 11.975, op de keerzijde van *1285* van 21 september 1645. In de doorbroken kroonlijst Hooft's wapen en daaronder een medaillon met de afbeelding van S^{t} Michiel. De versiering van de grondlijst toont Hooft's embleem, een stralende zon en zijn devies ‘Omnibus idem’.
Foto Hans Sibbelee.

33 Tableau rechts van de kansel (vgl. nr. 30). De tekst LSt. I 322, waar het opschrift luidt: ‘Smenschen plicht’ en het jaartal 1646. Bron: *Werken* (1671), blz. 307 van de Gedichten. In de doorbroken kroonlijst het wapen Hellemans in een jonkvrouwelijk schild. De grondlijst toont het

leliemotief van nr. 31 met de spreuk ‘Non laborant neque nent’ (Matth. 6:28 ‘zij arbeiden noch spinnen’).
Foto Hans Sibbelee.

34 Christina Hellemans Hooft met haar man Coenraed Albertsz. Burgh (getr. 1 maart 1650). Op de achtergrond het Muiderslot. Schilderij toegeschreven aan Jan de Bont. Coll. Muiderslot.
Foto Rijksmuseum Amsterdam.
N.B. De identificatie zowel van de voorgestelden en hun omgeving als van de schilder is onzeker.

35 Verkavelingsvoorwaarden van 's-Graveland, 1634. Titelblad.

36 Idem. Blz. 22 met loten van ingelanden. Rijksarchief in Noord-Holland, Haarlem.

37 *E III*

38 *E II*

39 *E IV*

40 *E V*

41 Brief *1178* van P.C. Hooft aan A.H. Hooft. Voorbeeld van een door de geadresseerde rondom afgeknipte brief: zo verschafte de student zich blaadjes voor aantekeningen.

42 Hooft's huis aan de Keizersgracht tegenover de Groenlandse pakhuizen. Hist. fotogr. atlas. Gem. archiefdienst Amsterdam. *1178*.

43 Voorbeelden van paleografische struikelblokken. Van links naar rechts een brief op ongelijmd papier (*28*, uit het achtste katern van II C 11), aan weerskanten met een minuut beschreven, en twee brieven met afgesleten rechterkanten (*457, 924*).

44 Het Muiderslot A^{o} 1646. Tekening van R. Rochman. Coll. en foto Rijksarchief in Noord-Holland.
Stofomslag. Hierin is verwerkt het ontwerp voor versterking van de Vechtlinie bij Muiden, waarnaar in 1630 (*385, 387, 389*) door de Amsterdamse heren tevergeefs gezocht wordt met het oog op het bezoek van Frederik Hendrik. Het moet terechtgekomen zijn, want ik vond het toevallig in een atlas van historische vestingwerken (Inv.M. 173) in het Algemeen Rijksarchief. Rechts van ‘MUYDEN’ staat ‘Stant Tekening vande Wal en Gracht diemen soude/maaken Aent Kasteel Muijden’. Onderaan staat ‘Gemaeckt In Augusto 1629.’

Lijst van geraadpleegde werken

(Hedendaagse taalkundige woordenboeken en tijdschriften worden in de commentaar genoemd.)

Afk.

Aa, A.J. van der, Biographisch woordenboek der Nederlanden. 1852-1878.

d'Ailly-Wijnman, Historische gids van Amsterdam. 1963.

Aitzema, L. van, Saken van Staet en Oorlogh. 1669.

Aken, L.J.N.K. van, De Remonstrantsche Broederschap in verleden en heden. Historische schets. 1947.

Algemene geschiedenis der Nederlanden, ed. J.A. van Houtte e.a. VI, VII, VIII. Utrecht-Antwerpen enz. 1953-1955.

Baerle, C. van, zie Barlaeus, C.

Ban, J.A., Zangh-Bloemzel (hooghstem). Reprint with an introduction by Frits Noske. Early Music Theory in the Low Countries I. 1969.

Ban, J.A., Zangh-Bloemzel (grondtstem). Brits Museum. 1642.

Barbour, V., Capitalism in Amsterdam in the 17th Century[2]. 1963.

Barl. Epist. Barlaeus, C., Epistolarum liber, ed. G. Brandt. 1667.

Id., Medicea Hospes. 1638.

Id., Orationum liber. 1643.

Id., Poëmata[4]. 1645-1646.

Battaglia, S., Grande dizionario della lingua italiana. 1962.

Blécourt, A.S. de, Kort begrip van het Oudvaderlandsch burgerlijk recht[4]. 1932.

Blécourt, A.S. de en E.M. Meyers, Memorialen van het Hof van Holland,

Zeeland en West-Friesland van den Secretaris Jan Rosa. 1929.

Blok, F.F., Caspar Barlaeus. From the correspondence of a melancholic. 1976.

Id., Caspar Barlaeus en de Joden. De geschiedenis van een epigram. (Ned. Arch. v. Kerkgeschiedenis LVII, 2, LVIII, 1 (1977 en 1978)).

Bonger, H., Leven en werk van Dirck Volckertszoon Coornhert. 1978.

Bontemantel, H., De regeeringe van Amsterdam soo int civiel als crimineel en militair, ed. Kernkamp. 1897. (Werken Hist. Gen. 3de serie no 7).

Bor, P., Oorsprongk, Begin en Vervolgh der Nederlandsche oorlogen. 1595-1634.

Brandt, G., Historie der Reformatie, 1671, 1704.

Id., Het Le(e)ven van P.C. Hooft en de Lijkre(e)den, ed. J.C. Matthes. 1874.

Id. id., ed. P. Leendertz Jr. 1932.

Id., J. v. Vondels leven, ed. E. Verwijs^2, ed. J. Hoeksma. 1905.

Bredero, G. Azn., De werken, ed. J. ten Brink e.a. 1890.

Id. id., ed. G. Stuiveling e.a. 1970-

Breen, J.C., P.C. Hooft als schrijver der Nederlandsche Historiën. 1894.

Brune d.O., J. de, Nieuwe wijn in oude leer-zacken. 1636.

Id., Bancket-werck van goede gedachten. 1658.

Brulez, W., Marchands flamands à Venise I (1568-1605). 1965.

Cerutti, W.G.M., Muiden en haar middeleeuwse kerk. 1975.

Colenbrander, H.C., Geschiedenis der staatsinstellingen in Nederland tot den val der Republiek[2]. 1922.

Cornelissen, J.D.M., Hooft en Tacitus. Bijdrage tot de kennis van de vaderlandsche geschiedenis in de eerste helft der 17[de] eeuw. 1938.

Curtius, E.R., Europäische Literatur und Lateinisches Mittelalter. 1948.

Eysinga, W.J.M. van, Huigh de Groot. 1945.

Elias, J.E., De Vroedschap van Amsterdam. 1903-1905.

Enklaar, D. Th. en A.J.C. de Vrankrijker, Geschiedenis van Gooiland. 1939-1941.

ENSIE X. 1952.

Ett, H.A., Verjaard briefgeheim. Brieven aan Balthazar Huydecoper. 1956.

Favaro, A., Amici e corrispondenti di Galileo Galilei (Atti d. R. Istituto veneto di scienze, lettere ed arte LXV. (1906).

Ferwerda-Kok, Geslacht-, stam- en wapen-boek I. 1785.

Gelder, H.A. Enno van, The two Reformations in the 16[th] Century. 1961.

Goethals, F.V., Dictionnaire généalogique et héraldique des families nobles du Royaume de Belgique IV. 1849-1852.

Greidanus, J., Beginselen en ontwikkeling van de interpunctie, in 't biezonder in de Nederlanden. 1926.

Groen van Prinsterer, Mr., Handboek der geschiedenis van het vaderland[4]. 1875.

Groenewegen, H. IJ., De Remonstrantie op haren driehonderdsten gedenkdag. 1910.

Groot, H. de, zie Grotius.

Groot, W. de, Broeders gevankenisse enz., ed. H. Vollenhove. 1842.

Groot Placcaet-boeck van Holland en Zeeland. 1658-1795.

Grootens S.J., P.L.M., Dominicus Baudius. 1942.

Grotius, H., Epistolae quotquot reperiri potuerunt, ed. H. et J. Grotius. 1687.

Grotius, H., Briefwisseling, ed. P.C. Molhuysen, B.L. Meulenbroek en Witkam (R.G.P.) 1928-

Guizot, M., Histoire de la révolution d'Angleterre. 1841.

Harrebomée, Spreekwoordenboek der Nederlandsche taal enz. 1858.

Hellinga, W. Gs, Verbijsterend spel (Maatstaf oct. 1953).

Id., De nieuwe P.C. Hooft-editie. Over winst en verlies. (Handelingen Zuidnederlandse Maatschappij voor taal- en letterkunde en geschiedenis VIII) 1954.

Id., Kopij en druk in de Nederlanden. Atlas bij de geschiedenis van de Nederlandse typografie. 1962.

Id., Vragen bij het uitgeven van het werk van Pieter Corneliszoon Hooft (Vierde colloquium etc. Gent 1970 blz. 168 v.)

Hellinga, W. and P. Tuynman, Svsanne vn iovr. Hooft en Huygens' Otia. (Publ. of the Modern Humanities Research Association 4) European Context. Studies in the history and literature of the Netherlands presented to Theodoor Weevers. 1971.

Heyden, M.C.A. van der, 't Hoge Huis te Muiden (Spectrum van de Nederlandse letterkunde.) 1972.

Heyse, J. Chr. A., Fremdwörterbuch[21]. 1922.

Hermkens, H.M., Bijdrage tot een hernieuwde studie van Constantijn Huygens' gedichten. 1964.

	Heule, C. van, De Nederduytsche Grammatica ofte Spraeckonst, ed. W.J.H. Caron (Trivium I). 1953.
	Hooft, P.C., Werken, ed. G. Brandt en A. Hellemans Hooft. 1671.
	Id., Mengelwerken, ed. D. van Hoogstraten. 1704.
HgT.	Id. Alle de gedrukte Wercken 1611-1738, ed. W. Hellinga en P. Tuynman. Reprint 1972.
	Id., Gedichten, ed. P. Leendertz Wzn. 1871, 1875.
LSt.	Id. id., ed F.A. Stoett. 1899, 1900.
	Id., Granida, ed. Verdenius-Zijderveld-Zaalberg (Pantheon). 1967.

	Id. Proeven van tekst en commentaar voor de uitgave van Hoofts lyriek II. Gedichten voor Huygens. Tekstverzorging P. Tuynman, commentaar F.L. Zwaan. (Verhandelingen der Kon. Akad. v. Wetenschappen, afd. Letterkunde N.R. LXXIII, 4). 1968.
	Id., Neederlandsche Histoorien enz. 1642.
	Id., Vervolgh der Neederlandsche Historien enz. 1654.
Hu.	Id. Brieven, ed. B. Huydecoper. 1738.
vVl.	Id. id., ed. J. van Vloten. 1855-1857.
	Id. Bloemlezing uit de brieven, ed. G.F.C. van Nop (Pantheon). 1909.
	Id. id., ed. H.W. van Tricht (Pantheon). 1967.
	Id. Alle de Werken van C. Cornelius Tacitus, vertaald. 1684.
	Huygens, C., Dagboek, ed. J.H.W. Unger. 1885.
	Id., Dagh-werck, ed. F.L. Zwaan, 1973.
W.	Id, De gedichten van-, ed. J.A. Worp. (1892-1899).
Br.	Id. De briefwisseling van-, ed. J.A. Worp (R.G.P.) 1911-1917.
	Jöcher, C.G., Allgemeines Gelehrten-Lexicon. 1751.
	Kalff, G., Geschiedenis der Nederlandsche letterkunde III, IV. 1907, 1909.
	Keersmaekers, A., P.C. Hoofts Chanson à Madame (Hulde-album Vanderheyden). 1970.
	Ketterij, C. van de, Grammaticale interpretatie van zeventiende-eeuwse teksten. 1974.
Kil.	Kilianus, C., Dictionarium Teutonico-Latinum etc. 1599. (Reprint 1972).

Kok, J., Vaderlandsch woordenboek. 1785-1799.

Koning, J., Geschiedenis van het Slot te Muiden, en Hoofts leven op hetzelve. 1827.

Lanson, G., Histoire de la littérature francaise[17]. 1922.

Leendertz Jr., P., Bibliographie der werken van P.C. Hooft. 1931.

U.d.M. Id., Uit den Muiderkring. 1935.

Leeuwen, S. van, Paratitla Juris novissimi, dat is Een kort begrip van het Rooms-Hollands Recht[2]. 1656.

Lonchay, H., La rivalité de la France et de l'Espagne aux Pays-Bas (1635-1700). (Mémoires couronnés etc. publ. par l'Académie Royale etc. de Belgique T.LIV). 1896.

Meertens, P.J., De Groot en Heinsius en hun Zeeuwse vrienden. (Arch. Zeeuws Genootschap der wetenschappen 1949-1950).

Meyers Grosses Personenlexikon. 1968.

Meyers Kleines Konversationslexikon[5]. 1892-1893.

Meyer, L., Woordenschat[7]. 1698.

Molhuysen, P.L., Bronnen tot de geschiedenis der Leidsche universiteit (R.G.P.) V. 1921.

Montaigne, M. de, Essais, ed. P. Christian. Z.j.

Musarra, Franco, Giacomo Badovere e il problema dei ‘libertini’ (Ateneo Veneto XI N.S. 11, 1-2, 1973).

Naber, H.A., De ster van 1572. Z.j.

NNBW. Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek. 1911-1937.

Noske, F., zie Ban, J.A.

Oudemans, S[r], A.C., Taalkundig woordenboek op de werken van P.C. Hooft enz. 1868.

Papegaeij ed. W. van Alphen. 1682.

Perk, A., Verslag omtrent den oorsprong en den aard der Gebruiksregten op de heiden en weiden in Gooiland enz. 1842.

Petrarca, Fr., Rime e Trionfi, ed. Neri. 1966.

Pintard, R., Le libertinage érudit dans la première moitié du XVII^{e} siècle. 1943.

Poelhekke, J.J., De vrede van Munster. 1948.

Pot, C.W. van der, Bestuurs- en rechtsinstellingen der Nederlandsche Provinciën. 1949.

Prinsen JLzn., J. De Nederlandsche renaissancedichter Jan van Hout. 1907.

Raa, J. ten en F. de Bas, Het Staatsche leger IV. 1918.

Rademaker ss. cc., C.S.M., Gerardus Joannes Vossius. 1967.

Regteren Altena, J.Q. van en P.J.J. van Thiel, De portretgalerij van de Universiteit van Amsterdam en haar stichter Gerard van Papenbroeck, 1673-1743. 1964.

Sarpi, P. Lettere ai protestanti. Bari 1931.

Id. Lettere ai Gallicani. Wiesbaden 1961.

Schaik, C.J.J. van, Balthazar Huydecoper. Een taalkundig, letterkundig en dichtkundig initiator. 1962.

Scheltema, Jac., Redevoering over de Brieven van Pieter Corneliszoon Hooft. 1807.

Schönfeld-van Loey, Historische grammatica van het Nederlands[6]. 1959.

Snoep, D.P., Praal en propaganda. Triumfalia in de Noordelijke Nederlanden in de 16[de] en 17[de] eeuw. 1975.

Spiegel, H. Lzn., Twe-spraack (Trivium III) 1962.

Steinberg, S.H., Der dreissig jährige Krieg und der Kampf um die Vorherrschaft in Europa 1600-1660. 1967 (Vertaling van de Engelse uitgave van 1966).

Sterck, J.F.M., Oorkonden over Vondel en zijn kring. 1918.

Id., zie Vondel.

Sterkenburg, P.G.J. van, Een glossarium van zeventiende-eeuws Nederlands[2]. 1977.

Stoett, F.A., Middelnederlandsche spraakkunst. Syntaxis. 1923.

Id., Nederlandsche spreekwoorden, spreekwijzen, uitdrukkingen en gezegden. 1923, 1925.

	Tegenwoordige staat der Vereenigde Nederlanden enz. bij Is. Tirion. IV (1742), VIII (1750)
	Tex, J. den, Oldenbarnevelt. 1960-1970.
vTr.	Tricht, H.W. van, P.C. Hooft. 1951.
	Trigland, J. Kerckelijcke geschiedenisse enz. 1650.
	Tuinman, C., De oorsprong (enz.) van Nederduitsche spreekwoorden. 1726.
	Tuynman, P., Bijdragen tot de P.C. Hooft-filologie. 1973.
	Uijtenbogaert, Kercklicke historie. 1646.
UW.	Uitlegkundig woordenboek op de werken van P.C. Hooft. 1825-1832.
	Vapereau, G., Dictionnaire universel des Littératures^{2}. 1884.
FV.	Veenstra, F., Bijdrage tot de kennis van de invloeden op Hooft. 1946.
	Id., Ethiek en moraal bij Hooft. Twee studies in renaissancistische levensidealen. 1968.
	Id., Een litterair kunstrechtelijk triumviraat en heroïsche poëzie. 1970.
	Visscher, Anna Roemers, Alle de Gedichten, ed. N. Beets. 1881.
	Id., Gedichten, ed. Fr. Kossmann. 1925.
	Vloten, J. van, Tesselschade Roemers en hare vrienden in 1632-1649. 1852.
	Id., zie Hooft, Brieven.
WB.	Vondel, J. van den, Werken, ed. J.F.M. Sterck e.a. II-V. 1929-1931.
	Vondelbrieven, ed. J.F.M. Sterck. 1935.
	Vooys, C.G.N. de, Nederlandse spraakkunst. 1960.
	Id. en G. Stuiveling, Schets van de Nederlandse letterkunde^{25}. 1958.
	Vrankrijker, A.C.J. de, Stad en lande van Gooiland. 1968.
	Id., Geschiedenis van de belastingen. 1969.

Id., zie Enklaar.

Wagenaar, J., Amsterdam in zijne opkomst enz. 1760-1788.

Id., Vaderlandsche geschiedenis XI. 1770.

Wassenaar, Nic. à, Historisch verhael alder ghedenck-waerdigste geschiedenissen enz. 1621-1635.

Weber-Baldamus, Weltgeschichte III[23]. 1922.

Wedekind, W.G. Ph. E., Bijdrage tot de kennis van de ontwikkeling van de procesgang in civiele zaken voor het Hof van Holland in de eerste helft van de zestiende eeuw. 1971.

Weijnen, A., Zeventiende-eeuwse taal[4]. 1965.

Winkel, J. te, De ontwikkelingsgang der Nederlandsche letterkunde[2]. III, IV. 1923, 1924.

Onw. Vr.	Worp, J.A., Een onwaerdeerlycke Vrouw. Brieven en verzen van en aan Maria Tesselschade. 1918.
	Id., zie Hooft, Huygens.
	Zaalberg, C.A., Studies on Hooft, 1947-1972 (Dutch Studies I). 1974.
	Id., Uit Hoofts lyriek[4]. 1975.
GNS.	Zwaan, F.L., Uit de geschiedenis der Nederlandsche spraakkunst. 1939.
	Id., Voet-maet, rijm en reden.
	Bloemlezing uit Huygens' gedichten[3]. 1974.
	Zumthor, P., Het dagelijks leven in de gouden eeuw (vertaling van La vie quotidienne en Hollande au temps de Rembrandt). Utrecht-Antwerpen 1962.

Corrigenda en addenda

Deel I. Corrigenda.

Blz. 44 r. 7	KA CLXXIa[b] *lees*: KA CLXXIa[c].
blz. 45 r. 3	Deze brief (*685*) behoort tot de op blz. 44 vermelde 72 brieven aan Hooft in de K.A.v.W.
blz. 66 r. 7	4 *lees*: 11.
blz. 119 n. 266	10 *lees*: 8.
blz. 229 n. 15	338 *lees*: 348.
blz. 346 n. 6	983 *lees*: 893.
blz. 441 r. 8	KB *lees*: KA.
blz. 445 n. 21	wschl. ... zelfgevormd *lees*: Seneca, *Apocolocyntosis* 14, 3.
blz. 461	191 *lees:* *191.
blz. 476 r. 8	Lucanus *lees*: Luc<i>anus.
blz. 477 n. 8	*idem.*
blz. 487 r. 7	*Obia lees*: *Otia*.
blz. 578 n. 55	*schrap*: waarom ... bekend;
blz. 621 r. 8	Aartshertogen *lees*: Aartshertogin.
blz. 644 onderaan	*332, 333 lees*: *349, Bijlage 349*.
blz. 754 r. 21	*327 lees*: :*327*.
blz. 783 r. 27, blz. 784 n. 27, blz. 888 n. 36	paranomasia *lees*: paronomasia.
blz. 799 n. 16	*schrap*: vgl. 33.
blz. 813 n. 13	*348 lees*: *364*.
blz. 835 r. 8 v.o.	*lees:* meend'.
blz. 837 sign.	30 *lees*: 36.
blz. 846 r. 1	maart *lees*: september.
blz. 915 r. 3 en 17	KB *lees*: KA.
blz. 921 r. 5	*schrap de nummers na 15*.
r. 6	*lees*: Aartshertogin, *294, 295, 296, 300, 303, 328*.

Addenda

Brief van de Staten van Holland aan P.C. Hooft, waarop *179* het antwoord is. Het onderwerp blijft aan de orde, zoals o.a. blijkt uit *1144* en *1306*.

Aen Pieter Hooft Drost vanden Lande van Goijlandt

[1] Wij hebben tot dienste vanden Lande ende particulierlick vande Stadt van Weesp naer voor-
[2] gaende informatie, ende met goede kennisse van saecken goetgevonden, te doen, de verkiesinge,
[3] reformatie ende reductie vande Vroedschappen aldaer tot eenentwintich persoonen, daer
[4] van wij Ul. een billiet vande namen ende toenamen vande voor*s* XXI persoonen hier bijgaende
[5] overseijnden, ten eijnde Ul. een dach voorde veranderinge vande Magistraeten de verlaetene
[6] sult ontslaen, ende de voor*s* XXI den eet aff te nemen, in conformiteijt vanden formuliere van
[7] eede hier bijgaende, behalven Claes Aertssoon, die bij ons alhier den eedt is affgenomen, gelijck
[8] wij Ul. oock seijnden de eeden van Burgermeesteren ende Schepenen respective, omme de
[9] selve vercooren sijnde oock dienvolgende te beedigen.

[10] Lastende Ul. te besorgen dat den voor*n* eedt aldaer geregistreert ende van tijt tot tijt de vroet-
[11] schappen, Borgermeesteren ende Schepenen bij veranderinge mach affgenomen werden,
[12] gelijck wij oock goetgevonden hebben te verlaeten twee vande Stats booden, namentlicken
[13] Jan Mathijsz ende Ghijsbrecht Ghijsbrechtsz, die Ul. van heuren dienst sult ontslaen, ende
[14] de Magistraten aenseggen, dat sij uut de naevolgende drije persoonen, namentlicken Willem
[15] Arentsz Heemskerck, Heer Heersen ende Maerten Arienssoon, ofte andere, doende professie
[16] vande ware christelicke gereformeerde religie, twee andere willen verkiesen. Ende alsoo wij
[17] mede van meeninge sijn den Officier aldaer te verlaeten, soo hebben wij Ul. in des selffs plaetse
[18] wel willen recommanderen den persoon van Sijmon Melissoon, sijnde een goet patriot, den
[19] Lande ende religie toegedaen. Wij seijnden Ul. oock hier bijgaende copie vande requeste bij
[20] Burgerm^{rs} ende Regierders der stede van Weesp aen ons gepresenteert, met den appoincte-

[21] mente bij ons daer op gegeven, op dat Ul. daer uut soude sien ons meijninge ende resolutie
[22] inde voor*s* saecke, ende dat de selve aldaer soude moegen werden geregistreert, Ende ons
[23] daerop verlaetende dat bij Ul. dit in conformiteijt van onse goede meijninge sal werden ge-
[24] effectueert, sullen etc. Inden Haege den 13^{en} Januarij 1622.

Afschrift.
Uitgaande missive, archief Staten van Holland, inventarisnummer 1384, folio 97.
(*verlaten:* ontslaan; *appoinctement:* benoeming; *ons meijninge ende resolutie:* onze bedoeling en besluit; *goetgevonden:* besloten).

De vroedschapsresoluties in de gemeentearchief van Weesp (A 9 A fol. 63 v.) bevatten toelichtingen op het bovenstaande.

Deel II. Corrigenda.

blz. 71 r. 61	1650 *lees*: 1630.
blz. 200: in r. 3	staat een, op blz. 360 in r. 10 en 11 twee emendaties ten onrechte in de tekst in plaats van er onder.
blz. 443 r. 1-3 v.o.:	deze persoonsgegevens betreffen Dr. Gerard Schaep Simons, maar drs. S. Groenveld deelt mij mede dat de brief gericht is aan zijn neef Dr. Gerard Pieters, die in 1630 een perceel ten O. van de Vecht kocht en daar Schapendoorn liet bouwen. Hij was Raad van Amsterdam 1638-1655, schepen in 1638, gezant in Engeland 1651-'52 enz.

blz. 499	Xenephon *lees*: Xenophon
blz. 551 r. 16, 17:	de brief vermeldt de naam van de gastheer niet, maar waarschijnlijk waren de Hoofts toen met (‘bij’) Gerard Simons (‘schepen’) te gast bij ‘zijn neef’ Gerard Pieters, op Schapendoorn dus.
blz. 709 n. 59	*schrappen*: dan ook
blz. 908 r. 2	nasetlesten *lees*: naestlesten
blz. 933	Vertaling r. 4 veraald *lees*: vertaald
blz. 996	tweede gedichtje r. 1 d'*lees*: g'
blz. 1006 no. 35	voor het stadhuis te Weesp *lees*: voor de buitenplaats Driemond van de gebroeders Pelt, aan de samenvloeiïng van Gein, Gaasp en smal Weesp.
	blz. 1007 de twee laatste regels *verwisselen*.
blz. 1018 r. 13	KB *lees*: KA.

Addenda

Blz. 401, 402, 464, 778, 779, zie ook 208. Over de familie Van Wezel en haar bezittingen en functies in de Zijpe- en Hazepolder, over het huis dat Dominicus Booth van Wezel en Anna Roemers daar bewoonden, over hun huis te Alkmaar en over hun nageslacht schreef mr. J. Belonje in het Jaarboek 31 (1977) van het Centraal Bureau voor Genealogie een uitvoerig, geillustreerd artikel. De commentaar bij *780* wordt erdoor bevestigd en in details aangevuld. Van Wezel kocht het huis buiten de singel 15 augustus 1633 (transportregisters Alkmaar 149 fol. 36^{v}) en bewoonde het persoonlijk; Tesselschade heeft achtereenvolgens gewoond in de Coorstraat, de Maria Magdalenastraat en de Langestraat. Het op blz. 464 van deel I geopperde denkbeeld dat de Crombalchs in de Langestraat een deel van een huis bewoonden, moet waarschijnlijk vervallen, daar Crombalch 8 mei 1629 een huis daar kocht (transportreg. 146 fol. 290).

blz. 869-870. De pennestrijd over Barlaeus' vriendschap met Menasseh ben Israel is het onderwerp van een verhandeling van dr. F.F. Blok in het *Nederlands Archief voor Kerkgeschiedenis* dl. 57,2 (1977) en 58,1 (1978): *Caspar Barlaeus en de Joden. De geschiedenis van een epigram*. Duidelijk komt daarin op de voorgrond, dat een beschuldiging van socinianisme gevaarlijk kon worden voor Barlaeus, die als agressief Remonstrant afgezet geweest was als hoogleraar in Leiden en in Amsterdam benoemd was op voorwaarde van theologische onpartijdigheid. Het Athenaeum moest voor

niemand aanstotelijk en voor iedereen aanvaardbaar zijn. Achter Vedelius ageerde vooral Voetius.

blz. 933 onder de tekst de signatuur toevoegen: *Epistolae quotquot reperiri potuerunt p. 868*.

Registers

Chronologisch register

Legenda

A	Amsterdam
Aw	Antwerpen
Be	Beverwijk
Bu	Buren
E	Epe
G	's-Gravenhage
H	Haarlem
Hu	Huizen
L	Leiden
Le	Leuven
Li	Lisse
M	Muiden
Mb	Muiderberg
N	Naarden
P	Parijs
R	Rotterdam
S	Spa
U	Utrecht
Va	Vaassen
Zu	Zuilestein
a	afschrift
d	druk
g	gedenkenis
k.v.	kort voor
k.n.	kort na
m	minuut
o	origineel
versop.	versopaginering

Barl. Epist.: Casparis Barlaei / *Med. Doct. ac Philosophiae* (*etc.*) *Professoris / Epistolarum Liber.* Amsterdam 1667, uitgeg. door G. Brandt.

Epist. quotquot: H. Grotius / *Epistolarum quotquot reperiri potuerunt*. Amsterdam 1687.

Epist. ad amicos: Fr. Martinius, *Epistulae ad amicos, praesertim Campenses*. Harderwijk 1653.

Lettres: *Lettres de M.J. de Wicquefort, Chevalier* (*etc. etc.*) *avec les reponses de M.G. Barlée, en Francois et en Latin*. Amsterdam 1696, uitgegeven, ingeleid en aan G. van Papenbroek opgedragen door P. Huguetan; de Latijnse en Franse teksten naast elkaar. In hetzelfde jaar verscheen de Latijnse ook afzonderlijk.

HgT.: P.C. Hooft. *Alle de gedrukte werken 1611-1738*. Reprint met de illustraties, verzorgd door W. Hellinga en P. Tuynman. Amsterdam 1972. Deze grote uitgave bevat uiteraard de editie-Huydecoper.

m betekent, dat de oudere uitgave, doordat de editeur het origineel niet kende, de minuut volgt.

Nr.	Correspondent	Datum	Pl.	Opm.	Signatuur		HB.	Ho.	Hu. HgT.	vVl.
903	*van* A. Pauw	5. 1.1638	G		UBA II C 11.922	o				
904	Baak	6. 2.1638	A		UBA II C 13.21	o			579	676
905	De Vries	6. 2.1638	A		UBA II C 11.428	g				
906	Reclamatie	24. 2.1638	A		UBA II C 11.428	g				
**907*	W. v. Mulwijk	(13.)1638	A		UBA II C 927/929	m			583	681
908	*van* N. v. Kinschot	25. 3.1638	G		UBA II C 11.926	o				677
909	Huygens	30. 3.1638	A		KA CLXXIa[b] 127	a	150	156	580	678
910	N. v. Rijswijk	9. 4.1638	A		UBA II C 11.921	m			581	679
911	K. Schotti	19. 4.1638	A		UBA II C 11.923	m			582	680
912	*van* Barlaeus	14. 5.1638	A	La.	Barl. Epist.	d				

no.
364

913	Baak	18. 5.1638	M		UBA II C 13.22	o			584	682
914	Barlaeus	21. 5.1638	M		UBA II C 11.527	m	151	157	585	683
915	J. v. Vondel	27. 5.1638	A		UBL Pap. 13	o				684
916	R. Verburch	28. 5.1638	A		UBA II C 11.428	g				
917	v. Mansvelt	(9). 6.1638	A		UBA II C 11.428	m				688
918	v. Mansvelt	20. 6.1638	M		UBA II C 11.528	m				
919	Baak	22. 6.1638	M		UBA II C 13.1	o			586	685
920	Baak	24. 6.1638	M		UBA II C 13.23	o	152	158	587	686
921	Bartolotti	29. 6.1638	M		UBL Pap. 2	o	153	159	588	687
922	*van* Barlaeus	19. 7.1638	A	La.	Briefw. 39	d				
923	Baak	29. 7.1638	M		UBA II C 13.16	o			589	689
924	Baak	9. 8.1638	M		UBA II C 13.15	o			590	690
925	Barlaeus	9. 8.1638	M		Werken (1671) no. 154	d	154	160	591	691
926	Baak	11. 8.1638	M		UBA II C 13.14	o			592	692

927	*van* A. v. Surck	12. 8.1638	A	KA CLXXIa 64	o				693	
928	*van* Barlaeus	(23) 8.1638	A	La.	Brieven (1871) no. 37	d				
929	Barlaeus	22. 8.1638	M		Werken (1671) no. 155	d	155	161	593	694
930	Baak	27. 8.1638	M		UBA II C 13.13	o			594	695
931	*van* Barlaeus	28. 8.1638	A	La.	Brieven (1871) no. 372	d				
932	Barlaeus	29. 8.1638	A		Werken (1671) no. 156	d	156	162	595	696
933	Pijnssen v.d. Aa	11.10.1638	A		UBA II C 11.429	m				698
934	v. Mastaten	11.10.1638	A		UBA II C 11.431	m				
935	Bolgaro	11.10.1638	A		UBA II C 11.435	m				
936	Barlaeus	19.10.1638	A		UBL Pap. 2	o	157	163	596	699
937	v. Mastaten	2.11.1638	A		UBA II C 11.436	m				
938	Bolgaro	2.11.1638	A		UBA II C 11.438	m				
939	Bolgaro	4.11.1638	A		UBA II C 11.440	m				
940	Bolgaro	15.11.1638	A		UBA II C 11.441	m				

940a	Bolgaro	12. 1.1639	A		UBA II C 11.442	g				
941	J. v. Wtenbogaert	24. 1.1639	A	Fr.	UBA II C 11.442	m				700
942	J. v. Wtenbogaert	6. 2.1639	A	Fr.	UBA II C 11.443	m				701
943	*van* Huygens	7. 2.1639	G		UBL Pap. 2	o				702
944	Barlaeus	9. 2.1639	A		UBA II N I	o				
945	G-B. Pollotto	2.1639	A		UBA II C 11.444	m			598	704
946	Huygens	21. 2.1639	A		UBA II C 11.445	m	158	164	597	703
947	J. v. Wtenbogaert	21. 2.1639	A	Fr.	UBA II C 11.446	m				705
948	J. v. Wtenbogaert	28. 2.1639	A	Fr.	UBA II C 11.447	m				706
949	Huygens	14. 3.1639	A		UBA II C 11.449	m			599	707
950	A. v. Wtenbogaert	17. 3.1639	A	Fr.	UBA II C 11.449	m			600	708
951	*van* Lodewijk XIII	(31) 3.1639		Fr.	Hooft Graafland	o				
952	A. v. Wtenbogaert	11. 4.1639	A	Fr.	UBA II C 11.450	m			601	709
953	Mostart	7. 5.1639	M		UBA II C 11.931[1]	m	159	165	602	710
954	Tesselschade	8. 5.1639	M		KA CLXXIa[b] 129	o	160	166	603	711

955	A. v. Surck	18. 5.1639	M		UBA II C 11.531	m	161	167	604	712
956	*van* Barlaeus	18. 5.1639	A	La.	Bibl. Epist. 32	d				
957	Barlaeus	21. 5.1639	M		Vollenhoven K 2	o	162*m*	168*m*	606*m*	715*m*
958	J. v. Wickevoort	21. 5.1638	M		UBA II C 13.219	o			605	714

959	*van* A. v. Surck	28. 5.1639	L		KA CLXXI*ac* 65	o				713
960	N. v. Kinschot	13. 6.1639	M		UBA II C 11.534	m			607	716
961	R. Verburch	13. 6.1639	M		UBA II C 11.535	g				
962	Baak	26. 6.1639	M		UBA II C 13.12	o			608	717
963	Baak	7. 7.1639	M		UBA II C 13.11	o			609	718
964	*van* Barlaeus	9. 7.1639			Brieven 36	d				
965	Barlaeus	10. 7.1639	M		UBA II C 11.536	m	163	169	610	719
966	Baak	12. 7.1639	M		UBA II C 13.10	o			611	720
967	*van* Vossius *aan* Rutgers	13. 7.1639	A	La.	Oxford Bodl. Rawl. 82 f.133[r]	m				
968	*van* Barlaeus	16. 7.1639	A	La.	Brieven 38	d				
969	Barlaeus	19. 7.1639	M		UBA II C 11.537	m	164	170	612	721
970	H. de Vos	22. 7.1639	M		UBA 11 C 11.538	m			613	723
971	H. de Vos	25. 7.1639	M		UBA II C 11.539	g				
972	Rekenkamer	25. 7.1639	M		ARA Rek. Dom 482	o				

973	Remmet Janszoon	25. 7.1639	M		UBA II C 11.539	g			
974	Bolgaro	25. 7.1639	M		UBA II C 11.540	m			722
975	*van* Barlaeus	1. 8.1639	A	La.	[illegible]	d			
976	*van* A. v. Surck	(14. 8.1639)			KA CLXXIa[c] 76	o			724
977	Baak	15. 8.1639	M		UBA II C 13.9	o		614	725
978	*van* W. Schuijl	20. 8.1639	B'meer		KA CLXXIa[c] 66	o			726
979	Baak	25. 8.1639	M		UBA II C 13.8	o		615	727
980	Coquet	27. 8.1639	M	Fr.	UBA II C 11.931	m		616	728
981	Orde S[t] Michiel	1. 9.1639	M	Fr.	UBA II N 3	m			
982	Orde S[t] Michiel	(1. 9.1639)	M	Fr.	KB 121 D 8	m			
983	Baak	16. 9.1639	M		UBA II C 13.7	o		617	729
984	Pijnssen van der Aa	19. 9.1639	M		UBA II C 11.541	m			730
985	Pijnssen van der Aa	21. 9.1639	M		UBA II C 11.542	m			
986	Baak	22. 9.1639	M		UBA II C 13.6	o		618	731

987	Baak	24. 9.1639	M		UBA II C 13.5	o			619	732
988	*van* Oetgens	24. 9.1639	A		KA CLXXIa[c] 67	o				733
989	Oetgens	25. 9.1639	M		UBA II C 11.543	m			620	734
990	Baak	28. 9.1639	M		KA CLXXIa[b] 132	o	165	171	621	735
991	*van* Barlaeus	28. 9.1639		La.	[illegible]	d				
992	Barlaeus	29. 9.1639	M		UBA II C 11.544	m	166	172	622	736
993	[illegible]	29. 9.1639	M		UBA II C 11.545	m	167	173	623	737
994	*van* Oetgens	2.10.1639	G		KA CLXXIa[c] 68	o				738
995	Pijnssen van der Aa	2.10.1639	A		UBA II C 11.451	m				739
996	J.B. Bolgaro	2.10.1639	A		UBA II C 11.454	m				
997	*van* Vossius	3.10.1639	A	La.	Oxf. BodlLib. RawlL84 f. 91[r]	m				
998	Pijnssen van der Aa	3.11.1639	A		UBA II C 11.455	m				740
999	J.B. Bolgaro	3.11.1639	A		UBA II C 11.456	m				

1000	Pijnssen van der Aa	17.11.1639	A		UBA II C 11.456	m			
1001	v. Aisma	25.11.1639	A		UBA II C 11.458	m			
1002	Sixti	25.11.1639	A		UBA II C 11.459	m			
1003	*van* Schepen v. Muiden	4. 1.1640	M		UBA II C 9.448[v] = 47	o			
1004	T.C. Pijnssen van der Aa	5. 1.1640	A	Fr.	UBA II C 11.460	m		624	742

1005	J.B. Bolgaro	5. 1.1640	A		UBA II C 11.461	m			741
1006	*van* J. Dz. de Noij	7. 1.1640	N		UBA II C 9.447^{v} = 46	o			
1007	Sixti	14. 1.1640	A		UBA II C 9.451^{v} = 48	o			
1008	*van* I. Vijdam	17. 1.1640	N		UBA II C 9.446^{v} = 45	o			
1009	*van* J. Dz. de Noij	22. 1.1640	N		UBA II C 9.454^{v} = 49	o			
1010	*van* A. v. Surck	7. 2.1640	L		UBA II C 9.441^{v} = 43	o			743
1011	Doublet	21. 2.1640	A		UBA II C 11.461	m		625	744
1012	Cloops	7. 3.1640	A		UBA II C 11.462	m			
1013	L. v. Kinschot	13. 3.1640	A		UBA II C 11.464	g			
1014	Doublet	13. 3.1640	A		UBA II C 11.464	m		626	745
1015	Reklamer	29. 3.1640	A		UBA II C 11.465	m		627	746
1016	T.C. Pijnssen van	2. 4.1640	A	Fr.	UBA II C 11.466	m			

	der Aa									
1017	Doublet	18. 4.1640	A		UBA II C 11.467	m				747
1018	Doublet	18. 4.1640	A		UBA II C 11.467	m			628	748
1019	C. v.d. Meer	3. 5.1640	A		UBA II C 11.468	m				749
1020	Cloops	7. 5.1640	A		UBA II C 11.468	m				
1021	Tesselschade	8. 5.1640	A		UBA II C 13.109	o	168	174	629	750
1022	J. v. Wijckersloot	(11. 6.)1640			UBA II C 13.218	o	169	175	630	751
1023	*van* Baerlaeus	12. 6.1640	A	La.	Briefboek	d				
1024	*van* J. Dz. De Noij	13. 6.1640	N		UBA II C 9.408[v] = 19	o				
1025	J. v. Wijckersloot	24. 6.1640	M		UBA II C 13.217	o	170	176	631	752
1026	J. v. Wijckersloot	1. 7.1640	M		UBA II C 13.209	o	171	177	632	753
1027	*van* D. Tholinx	ca. 1. 7.1640	A		KA CLXXIa[c] 12	o				
1028	Reekamer	2. 7.1640	M		UBA II C 11.545	g				
1029	D. Tholinx	3. 7.1640	M		UBA II C 11.545	m			633	754

1030	J. v. Wijckevoort	8. 7.1640	M		UBA II C 13.210	o	172	178	634	755
1031	J. v. Wijckevoort	15. 7.1640	M		UBA II C 13.211	o	173	179	635	756
1032	J. v. Wijckevoort	24. 7.1640	M		UBA II C 13.212	o	174	180	636	757
1033	J. v. Wijckevoort	29. 7.1640	M		UBA II C 13.213	o			637	758
1034	*van* Barlaeus	31. 7.1640	A	La.	Brieven 3	d				
1035	Salmasius	5. 8.1640	M		UBA II C 11.546	m			638	759
1036	J. v. Wijckevoort	12. 8.1640	M		UBA II C 13.214	o			639	760
1037	*van* Barlaeus *aan* J. v. Wijckevoort	12. 8.1640		La.	UBL Pap. 28	o				
1038	J. v. Wijckevoort	28. 8.1640	M		UBA II C 13.215	o			640	761
1039	Cloops	3. 9.1640	M		UBA II C 11.547	g				
1040	J. v. Wijckevoort	3. 9.1640	M		UBA II C 13.216	o			641	762
1041	Baak	4/5. 9.1640	M		UBA II C 13.4	o			642	763
1042	Huygens	6. 9.1640	M		UBA G b[6]	o	175*m*	181*m*	644*m*	765*m*
1043	J. v. Wijckevoort	6. 9.1640	M		UBA II C 13.208	o			643	764

1044	*van* Huygens	5.10.1640	G		UBL Pap.2	o				766
1045	J. v. Vondel	kal.11.1640			UBA II C 13.199	o	177	183	651	767
1046	J. v. Vondel	11.10.1640	A		UBA II C 13.198	o			645	768

1047	G-B Pallotto	18.10.1640	A	It.	UBA II C 11.470	m			646	769
1048	G-B Pallotto	20.10.1640	A	It.	UBA II C 11.471	m			647	770
1049	Doublet	22.10.1640	A		UBA II C 11.471	m	176	182	648	771
1050	Doublet	22.10.1640	A		UBA II C 11.472	m			649	772
1051	*van* D. Sz. van Eijck	6.11.1640	A		UBA II C 11.940	m				773
1052	*van* J.A. Ban	11.11.1640	H	La.	UBL Pap. 2	o				IV[249]
1053	J.A. Ban	1.12.1640	A	La.	UBA II C 11.935	o			650	774
1054	A.C. Burgh	13.12.1640	A		UBA II C 11.939	m			652	775
1055	G. v. Vlaghen	13.12.1640	A		UBA II C 11.941	m			653	776
1056	P. Jz. Olikan	13.12.1640	A		UBA II C 11.937	m				777
1057	G. v. Vlaghen	15.12.1640	A		UBA II C 11.999	m			654	778
1058	P. Jz. Olikan	15.12.1640	A		UBA II C 11.945	m				779
1059	G. v. Amhem	15.12.1640	A		UBA II C 11.947	m			655	780

1060	A.C. Burgh	15.12.1640			UBA II C 11.949	m			656	781
1061	J. v. Wildevoot	15.12.1640	A		UBA II C 13.200	o			657	782
1062	Rekenkamer	17. 1.1641	A		ARA. RekDom 482	o			658	783
1063	G. Pz. Schaep	19. 1.1641	A		UBA II C 11.578	m			659	784
1064	G. Lapp van Waveren	18. 2.1641	A		UBA II C 11.578	m			660	785
1065	Huygens	12. 3.1641	A		UBA II C 11.951	m	178	184	661	786
1066	Rekenkamer	19. 3.1641	A		ARA RekDom 482	o				
1067	Vossius	13. 4.1641	A	La.	UBA II C 11.579	m	179	185	662	787
1068	*van* Baerlaeus *aan* J. v. Wildevoot	6. 5.1641		La.	UBL. Pap. 8.36	o				
1069	*van* Baerlaeus *aan* J. v. Wildevoot	24. 5.1641		La.	UBL. Pap. 8.35	o				IV[18n]
1070	J. v. Wildevoot	25. 5.1641	M		UBA II C 13.201	o	180	186	663	788
1071	J. v. Wildevoot	29. 5.1641	M		UBA II C 13.202	o			664	789
1072	J. v. Wildevoot	15. 6.1641	M		UBA II C 13.203	o			665	790

1073	*van* G. v. Vondel	15.6.1641	G		UBA II C 9.462[v] = 54	o				791
1074	G. v. Vondel	(15.6.1641)			UBA II C 11.955	m			681	810
1075	J. v. Wijckevoort	1. 7.1641	M		UBA II C 13.204	o	181	187	666	793
1076	*van* Hof v. Holland	15. 7.1641	G		ARA Hof. Uitgeg. mss. 497	o				
1077	Barlaeus	18. 7.1641	M	La.	UBA II C 11.548	m			667	792
1078	Barlaeus	9. 8.1641	M		UBA II C 11.957	m	182	188	668	795
1079	*van* Tuschbroek	6-11.8.41			KA CLXXIa[c] 6	o				970
1080	B. en J. Coimans	9. 8.1641	M		UBA II C 11.549	m			669	796
1081	Baak	15. 8.1641	M		UBA II C 13.205	o			670	797
1082	J. v. Wijckevoort	21. 8.1641	M		UBA II C 13.206	o			671	798
1083	J. v. Wijckevoort	27. 8.1641	M		UBA II C 13.207	o	183	189	672	799
1084	*van* Barlaeus	13. 9.1641	A	La.	Briefwisseling	d				
1085	Baak	15. 9.1641	M		UBA II C 13.2	o			673	800
1086	Baak	16. 9.1641	M		UBA II C 13.3	o			674	801

1087	J. v. Vondel	16. 9.1641	M		UBA II C 13.194	o	675	802
1088	*van* I. Vijfhuizen	23. 9.1641	N		UBA II C 9.402[v] = 14	o		
1089	J. v. Vondel	24. 9.1641	M		UBA II C 13.195	o	676	803

1090	*van* J.Soet	1.11.1641	A			Opdracht *Thimokl.*	d			677	804
1091	Huygens	7.11.1641	A			UBA II C 11.580	m				
1092	*van* Barlaeus *aan* J. v. Wassenaer	10.11.1641	A		La.	UBL Pap.8.45	o				
1093	Huygens	5.12.1641	A			UBA II C 11.580	m			678	805
1094	*van* Huygens	18.12.1641	G			UBLPap.2	o				806
1095	Gecommitteerde Raden	30.12.1641	A			UBA II C 11.581	m			680	808
1096	Staten van Holland	30.12.1641	A			UBA II C 11.583	m			679	807
1097	J. v. Wassenaer	(18). 1.1642				UBA II C 13.197	o			684	809
1098	*van* J.A. Ban	3. 4.1642	H			UBLPap.2	o				IV[250]
1099	*van* J.A. Ban	11. 4.1642	H			UBLPap.2	o				IV[254]
1100	J.A. Ban	17. 4.1642	A			Werken (1671) no. 184	d	184	190	683	812
1101	*van* Huygens	25. 5.1642	G			UBL Pap.2	o				813
1102	H. de Vos	22. 6.1642	A			UBA II C 11.583	g				

1103	W. Lorenus	23. 6.1642	A		UBA II C 11.583	g				
1104	L. v. Kinschot	23. 6.1642	M		UBA II C 11.583	g				
1105	*van* Grotius *aan* W. de Groot	2. 7.1642	P	La.	[illegible] no.607	d				
1106	*van* L. v. Kinschot	4. 7.1642	G		UBA II C 11.960	o				815
1107	G. v. Vosbergen	5. 7.1642	A		UBA II C 11.584	m	185	191	685	814
1108	*van* Barlaeus *aan* J. v. Wtenbogaert	19. 7.1642	B	La.	UBL Pap.859	o				IV[363]
1109	H. v.d. Meij	31. 7.1642	A		UBA II C 11.585	m			686	816
1110	*van* C. Studler v. Surck	14. 8.1642	G		KA CLXXIa 69	o				817
1111	H. v.d. Meij	23. 8.1642	A		UBA II C 11.586	m			687	818
1112	J. Cojmans	8.1642			UBA II C 11.959	m	188	194	695	825
1113	*van* J. Cojmans	29. 8.1642	B		KA CLXXIa 70[c]	o				819
1114	*van* G. v. Vosbergen	30. 8.1642	G		UBL Pap.2	o				
1115	G. v. Vosbergen	2. 9.1642	A		UBA II C 11.586	m	186	192	688	820

1116	F. Fagel	22. 9.1642	A		UBA II C 11.587	m		689	821
1117	Rekenkamer	3.10.1642	A		ARA Rek.d. Dom 482	o			
1118	*van* W. Schuijl	13.10.1642	Li		KA CLXXIa 71	o			822
1119	J. v. Wtenbogaert	17.10.1642			UBA II C 13.193	o		690	823
1120	H. Hz. de Vries	31.10.1642	A		UBA II C 11.588, 589	m			824
1121	*van* Barlaeus *aan* J. v.d. Burgh	1.11.1642	A	La.	Barlaei Epist. 57	d			
1122	J. v. Wtenbogaert	2.11.1642	A		UBA II C 13.191	o		691	826
1123	H. Hz. de Vries	11.11.1642	A		UBA II C 11.588	g			
1124	*van* Barlaeus *aan* Huygens	11.11.1642		La.	UBL Hug 37.56	o			
1125	H. Hz. de Vries	17.11.1642	A		UBA II C 11.589	g			
1126	*van* F. Martinius *aan* J.W. Wendelgeel	25.11.1642		La.	Ep.ad amicos p.363	d			
1127	J. v. Wtenbogaert	27.11.1642	A		UBA II C 13.192	o		692	827

1128	Barlaeus	1.12.1642	A		UBA II C 11.589	m			693	828
1129	*van* Coerdas van Helpen	1.12.1642	G		UBL Pap.2	o				
1130	*van* Gaverdel	2.12.1642	G		UBL Pap.2	o				
1131	*van* G. Brasser	7.12.1642	G		UBL Pap. 2	o				
1132	*van* J. v. Vlierdt *aan* Barlaeus	7.12.1642	G	La.	Lettres mLXVII	d				
1133	*van* G.R. Doublet	15.12.1642	G		UBL Pap.2	o				829
1134	A. St. van Surck	18.12.1642	A		UBA II C 11.590	m	187	193	694	831
1135	*van* A. St. van Surck	20.12.1642	L		UBL Pap.2	o				832
1136	*van* Vondel	Nieuwj. 1643			G.B., Leven v. Vondel	d				
1137	Goddaeus	12. 1.1643	A	La.	UBA II C 11.961	m			697	834
1138	Tesschade	13. 1.1643	A		UBA II C 13.233	o			696	833
1139	*van* Huygens	16. 1.1643	A		UBL Pap.2	o				835

1140	Doublet	ca.17.1.1643	A		UBA II C 11.590	m	189	195	698	830
1141	Huygens	19.1.1643	A		UBA II C 11.592	m	190	196	699	836
1142	Frederik Hendrik	19.1.1643	A		UBA II C 11.593	m	191	197	700	837
1143	*van* Grotius *aan* W. de Groot	24.1.1643	P	La.	Epistulae no.636	d				
1144	Hof van Holland	27.1.1643	A		UBA II C 11.591	m			701	838
1145	*van* Hof van Holland	30.1.1643	G		Hof v.H.389, IX, 62v.	a				
1146	*van* Rekenmr	12.2.1643	G		UBA II C 9.386^{v} = 1	o				
1147	H. de Vos	2.3.1643	A		UBA II C 11.594	g				
1148	Cloops	2.3.1643	A		UBA II C 11.594	m				932a
1149	*van* Goddaeus	6.3.1643	Va	La.	UBL Pap.2	o				
1150	*van* Grotius *aan* W. de Groot	7.3.1643		La.	Epistulae no.642	d				
1151	J. v. Wtenbogaert	9.3.1643	A		UBA II C 13.196	o			682	811
1152	G. Paauw	25.3.1643	A		UBA II C 11.595	m			702	839

1153	H. Hz. de Vries	9. 4.1643	A		UBA II C 11.595	m				841
1154	A.H. Hooft	10. 4.1643	A	La.	UBA II C 11.983	o				840
1155	J. v. Vondel	18. 4.1643	A		UBA II C 13.190	o			703	842
1156	*van* Huygens	20. 4.1643	G		UBL Pap.2	o				843
1157	Huygens	25. 4.1643	A		UBA II C 11.963	m			704	844
1158	J. v. Vondel	27. 4.1643	A		UBA II C 13.189	o			705	845
1159	Tesschade	5. 5.1643	A		UBA II C 13.234	o			706	846
1160	H. Hz. de Vries	9. 5.1643	A		UBA II C 11.596	g				847
1161	*van* Matinius *aan* H. Amya	18. 5.1643		La.	Ep.ad amicos p.377	d				
1162	H. Hz. de Vries	10. 6.1643	A		UBA II C 11.596	g				848
1163	Cloops	11. 6.1643	A		UBA II C 11.596	m				
1164	Barlaeus	18. 6.1643	M		UBA II C 11.550	m	192	198	708	850
1165	*van* Barlaeus	20. 6.1643	A	La.	Barl.Ep.461	d				
1166	J. v. Vondel	19. 7.1643	M		UBA II C 13.188	o			709	852

1167	L. v. Kinschot	19. 7.1643	M	UBA II C 11.551	g		
1168	H. Hz. de Vries	24. 7.1643	M	UBA II C 11.551	g		851
1169	Cloops	5. 8.1643	A	UBA II C 11.597	m		

1170	J. v. Wtenbogaert	6. 8.1643	M		UBA II C 13.181	o		710	853
1171	*van* W. Bogaert	7. 8.1643	N		UBA II C 9.390[v] = 5	o			854
1172	*van* Vossius	17. 8.1643	A	La.	Oxford BodlLib. RawlMiscA f.223[r]	m			
1173	*van* A. St. van Surck	17. 8.1643	B		KA CLXXIa[c] 72	o			855
1174	Vossius	18. 8.1643	M	La.	Oxford BodlLib. RawlMiscG f.144[r]	o		707	849
1175	J. v. Wtenbogaert	19. 8.1643	A		UBA II C 13.182	o		711	856
1176	J. v. Wtenbogaert	31. 8.1643	M		UBA II C 13.183	o		712	857
1177	*van* A.H. Hooft	1. 9.1643		La.	UBA II C 9.391[v] = 6	o			858
1178	A.H. Hooft	3. 9.1643	M	La.	UBA II C 11.989	o			859
1179	*van* Baak	3. 9.1643	A		UBA II C 9.400[v] = 12	o			860
1180	*van* Burgem[s] v. Naarden	7. 9.1643	N		UBA II C 9.401[v] = 13	o			

1181	Huygens	7. 9.1643	M		UBA II C 9.399[v] = 11	o			713	861
1182	J. v. Wickevoort	8. 9.1643	M		UBA II C 13.184	o			714	862
1183	J. v. Wickevoort	2.10.1643	A		UBA II C 13.185	o			715	863
1184	Cloops	2.10.1643	A		UBA II C 11.597	m				932b
1185	Tj. Reen	9.10.1643	A		UBA II C 11.598	m				864
1186	Tj. Reen	3.11.1643	A		UBA II C 11.599	m				865
1187	H. Hz. de Vries	11.11.1643	A		UBA II C 11.601	g				866
1188	R. Buinsma	13.11.1643	A		UBA II C 11.601	m				867
1189	(jur. raadsman)	13.11.1643	A		UBA II C 11.602	m				868
1190	K. Everwijn	23.11.1643	A		UBA II C 11.599	m	193	199	716	869
1191	H. Hz. de Vries	30.11.1643	A		UBA II C 11.603	g				
1192	R. Buinsma	27.12.1643	A		UBA II C 11.603	m				870
1193	H. Hz. de Vries	27.12.1643	A		UBA II C 11.605	g				871
1194	J. v. Wickevoort	7. 1.1644	A		UBA II C 13.186	o			717	872

1195	R. Bruinsma	21. 1.1644	A		UBA II C 11.605	m					873
1196	*van* Barlaeus *aan* J. v. Wijckersloot	17. 2.1644	A	La.	UBL Pap. 873	d					IV[370]
1197	H. Hz. de Vries	21. 2.1644	A		UBA II C 11.606	g					873a
1198	Q. de Veer	3. 3.1644	A		UBA II C 11.608	m				718	875
1199	*van* Huygens	6. 3.1644	G		KA CLXXIa[c] 73	o					874
1200	Cloops	15. 3.1644	A		UBA II C 11.606	m					932c
1201	W. de Groot	30. 3.1644	A		UBA II C 11.607	m				719	876
1202	Gerbrandtsz.	2. 4.1644	A		UBA II C 11.763	m				720	878
1203	*van* W. de Groot	12. 4.1644	G		UBA II C 9.419[v] = 25	o					877
1204	*van* J. Dz. de Noij	21. 4.1644	N		UBA II C 11.972	o					
1205	Huygens	25. 4.1644	A		UBA II C 11.969	m				721	879
1206	G.R. Doublet	25. 4.1644	A		UBA II C 11.971	m				722	880
1207	Tesschade	27. 4.1644	A		UBA II C 13.232	o	194	200		723	881

1208	J. v. Wijckersloot	11. 5.1644	A		UBA II C 13.180	o			724	882
1209	J. v. Wijckersloot	13. 5.1644	A		UBA II C 13.220	o			725	883
1210	Huygens	13. 5.1644	A		UBA II C 11.609	m	195	201	726	884

1211	*van* Huygens	27. 5.1644	Bu		UBL Pap.2	o				885
1212	H. de Vos	24. 6.1644	A		UBA II C 11.610	m				886
1213	*van* Baraeus *aan* Huygens	4. 7.1644	A	La.	UBL Hug. 37.158	o				IV[312]
1214	*van* Baraeus *aan* Gaswinckel	14. 7.1644		La.	Briefwis. 49	d				
1215	Schepen van Huizen	19. 7.1644	M		UBA II C 11.552	m			727	887
1216	*van* C. Baraeus jr.	19. 7.1644	A	La.	UBL Pap. 2	o				888
1217	C. Baraeus jr.	20. 7.1644	M	La.	UBL Pap. 2	o		202	728	889
1218	*van* A. St. van Surck	25. 7.1644	B		KA CLXXIa[c] 74	o				890
1219	*van* H. Bruno	31. 7.1644	G	La.	UBL Pap. 2	o				
1220	Baraeus	12. 8.1644	M		UBL Pap. 2	o		204	730	892
1221	J. v. Wickevoot	(12.8.1644	M)		UBL Pap. 2	o		203	729	891
1222	*van* Gorcum	19. 8.1644	G		UBA II C 9.463[v] = 55	o				
1223	Huygens	30. 8.1644	M		UBA II C 11.1001	m	196	205	731	893

1225	*van* J. v. Wijckevoort *aan* Barlaeus	ca 5.9.1644	G	La.	Lettres no. XCI	d			
1224	A.H. Hooft	7. 9.1644	M	La.	UBA II C 11.987	o			894
1226	*van* J. v. Wijckevoort *aan* Barlaeus	ca 5.9.1644	G	La.	Lettres no. XCII	d			
1227	*van* Barlaeus *aan* J. v. Wijckevoort	8.10.1644	A	La.	UBL Pap. 8	o			
1228	Hof van Holland	13.10.1644	A		ARA Hof 5238.30	o			
1229	H. de Vos	29.10.1644	A		UBA II C 11.611	g			895[1]
1230	*van* Barlaeus *aan* J. v. Wijckevoort	23.11.1644	A	La.	UBL Pap. 9	o			
1231	*van* H. Hondius *aan* Huygens	24.11.1644	Hu		Oud-Holland IX, 192 V.	d			
1232	H. de Vos	14.12.1644	A		UBA II C 11.611	g			895[2]
1233	*van* L. Hellemans	3. 1.1645	R		UBA II C 9.423[V] = 29	o			896
1234	J. v. Wijckevoort	7. 1.1645	A		UBA II C 13.221	o		732	898

1235	*van* L. Helmans	7. 1.1645	R		UBA II C 9.424[v] = 30	o			897
1236	J. v. Wtenbogaert	9. 1.1645	A		UBA II C 13.187	o		733	899
1237	*van* Huygens	10. 1.1645	G		UBL Pap.2	o			900
1238	*van* Huygens *aan* Barlaeus	12. 1.1645	G	La.	KB XLIV.371	o			
1239	Huygens	13. 1.1645	A		UBA II C 11.612	m		734	901
1240	*van* Tesselschade	kv.1.1645			KA CLXXIa[f] 8	o		973	
1241	*van* Barlaeus *aan* Huygens	17. 1.1645	A	La.	Br. IV, 114	d			
1242	*van* J. v. Wtenbogaert *aan* Barlaeus	23. 1.1645	G	La.	Lettres no. LXXVI	d			
1243	*van* Huygens *aan* Barlaeus	25. 1.1645	G	La.	KB XLIV. 373	o			IV[378]
1244	J. v. Wtenbogaert	6. 2.1645	R		UBA II C 13.222	o		735	902
1245	*van* Goddaeus	9. 2.1645	Va	La.	UBL Pap.2	o			

1246	J. v. Wijckersloot	20. 2.1645	A		UBA II C 13.223	o			736	903
1247	Huygens	20. 2.1645	A		UBA II C 11.613	m			737	904
1248	J. v. Wijckersloot	27. 2.1645	A		UBA II C 13.224	o			738	905
1249	*van* A. St. v. Surck	6. 3.1645	L		UBA II C 9.422^{v} = 28	o				906
1250	Godaeus	7. 3.1645	A		UBA II C 11.973	m	197	206	739	907
1251	*van* Matinius *aan* Wendelgijl	8. 3.1645		La.	Epp.ad amicos p.466	d				
1252	*van* Matinius *aan* Wendelgijl	12. 3.1645	A	La.	Ep.ad amicos p. 469	d				
1253	H. Hz. de Vries	3.1645	A		UBA II C 11.614	m				908
1254	Sprong en Mellinga	3.1645	A		UBA II C 11.617	m				909
1255	J. v. Wijckersloot	1. 4.1645	A		UBA II C 13.225	o			740	910
1256	*van* J. v. Wijckersloot	3. 4.1645	G	Fr.	UBA II C 9.414^{v} = 22	o				911
1257	J. v. Wijckersloot	4. 4.1645	A		UBA II C 13.226	o			741	912

1258	Tesselschade	6. 4.1645	A		UBL BPL 246	o	198	207	742	913
1259	*van* Martinius	11. 4.1645	E	La.	UBLPap2	o				
1260	G. Paauw	12. 4.1645	A		UBA II C 11.618	m			743	914
1261	J. v. Vlecvot	13. 4.1645	A		UBA II C 13.227	o			744	915
1262	J. v. Vlecvot	17. 4.1645	A		UBA II C 13.228	o			745	916
1263	Sprong	18. 4.1645	A		UBA II C 11.619	g				
1264	G. Paauw	18. 4.1645	A		UBA II C 11.619	m			746	917
1265	Barlaeus	20. 4.1645	A		Werken (1671) no. 199	d	199	208	747	918
**1266*	*van* Tesselschade	4.1645			UBLPap2	o				
1267	*van* Gommarus	5. 5.1645	G		UBA II C 11.1003	o				
1268	*van* J. v. Vlecvot	12. 5.1645	H	Fr.	UBA II C 9.418[v] = 24	o				919
1269	*van* Gommarus	16. 5.1645	G		UBA II C 9.415[v] = 23	o				
1270	C. de Graaf v. Poelsbr.	25. 5.1645	M		UBA II C 11.553	m	200	209	748	920

1271	H. Hz. de Vries	13. 6.1645	M		UBA II C 11.554	g				921
1272	Rekenkamer	19. 6.1645	M		ARA Rek.d. Dom 482	o				
1273	N. v. Rijgersberg	21. 6.1645	A		UBA II C 11.1002	m			750	923
1274	G.R. Doublet	21. 6.1645	A		UBA II C 11.1003[v]	m	201	210	749	922
1275	*van* Matinius *aan* Verhoeyl	1. 7.1645	E	La.	Ep.ad amicos p.480	d				
1276	J. v. Vlierdt	9. 7.1645	R		UBA II C 13.229	o			751	924
1277	*van* Barlaeus	24. 7.1645	A	La.	KA CLXXIa[c] 46	o				794
1278	J. v. Vlierdt	12. 8.1645	M		UBA II C 13.231	o			752	925
1279	Barlaeus	12. 8.1645	M		Hum 753	d			753	926
1280	Baak	18. 8.1645	M		UBA II C 13.46	o			754	927
1281	J. v. Vlierdt	25. 8.1645	M		UBA II C 13.230	o			755	928
1282	*van* Br. Gabriël	25. 8.1645	Le		UBL Pap 2	o				
1283	Rekenkamer	27. 8.1645	M		ARA Rek.d. Dom 482	o				
1284	Pergens	16. 9.1645	M		UBA II C 11.1004	m	202	211	756	929

1285	Br. Gabriël	*21.* 9.1645	M		UBA II C 11.975	m	203	212	757	930
1286	*van* Br. Gabriël	6.10.1645	Le		UBL Pap. 2	o				
1287	Schuyl	29.10.1645	A		UBA II C 11.620	g				931
1288	*van* Barlaeus *aan* J. v. Vondel	10.11.1645	A	La.	UBL Pap. 8.88	o				
1289	*van* Barlaeus *aan* Huygens	22.11.1645	A	La.	Briefwisseling 83	d				
1290	Cloops	29.11.1645	A		UBA II C 11.620	m				932d
1291	*van* Schuyl	14. 2.1646	U		UBL Pap. 2	o				
1292	*van* de Staten van Holland	1. 3.1646	G		UBA II C 9.456^{v} = 50	o				
1293	*van* J. v.d. Wijen	15. 4.1646	G		KB 121 E 5	o				
1294	*van* Barlaeus *aan* Huygens	15. 4.1646	A	La.	Briefwisseling 90	d				
1295	*van* C. v.d. Wijen	7. 5.1646	A		UBA II C 9.407^{v} = 18	o				933
1296	A.H. Hooft	7. 6.1646	M	La.	UBA II C 11.985	o				934

1297	Rekenkamer	19. 6.1646	M	ARA Rek.d. Dom. 482	o					
1298	*van* L. v. Kinschot	25. 6.1646	G	UBA II C 9.387[v] = 2	o					935
1299	*van* J. v.d. Meijden	8. 7.1646	S	UBA II C 9.389[v] = 4	o					936
1300	*van* Barlaeus	8. 7.1646	A	UBA II C 9.388[v] = 3	o					937
1301	*van* Vondel	19/20. 7.1646		UBLPa2	o					938
1302	*van* P. v. Abcoude v.M.	22.7.1646		UBA II C 9.409[v] = 20	o					
1303	Sprong	24. 7.1646	M	UBA II C 11.554	g					940[1]
1304	*van* C. v.d. Wijen	24. 7.1646	A	UBA II C 9.395[v] = 7	o					
1305	Vondel	27. 7.1646	M	UBA II C 11.977	m	204	213	758		939
1306	*van* Hof van Holland	2. 8.1646	G	UdM 176	d					
1307	Sprong en De Vries	8. 8.1646	A	UBA II C 11.622	g					940[2]
1308	*van* Barlaeus	9. 8.1646		UBA II C 9.404[v] = 15	o					941

1309	Rekenmeester	10. 8.1646	M		ARA Rek.d. Dom 482	o			759	942
1310	*van* Pergens	14. 8.1646	A		UBA II C 9.397[v] = 9	o				943
1311	*van* Baraeus	21. 8.1646	A	La.	UBA II C 9.405[v] = 16	o				944
1312	*van* Teskhad	22. 8.1646			UBA II C 9.406[v] = 17	o				945
1313	Baraeus	1. 9.1646	M		Werken (1671) No. 205	d	205	214	760	946
1314	A.H. Hooft	8. 9.1646	M	La.	UBA II C 11.991	o				947
1315	Baraeus	13. 9.1646	M		UBA II N 2	o	206	215	761	948
1316	*van* C.H. Hooft *aan* L. Helmans	18. 9.1646	A		UBA II C 9.430[v] = 35	o				949

1317	Mevr. v. Deelen k.n.	23. 9.1646			UBA II C 11.953	m			474	950
1318	A.H. Hooft	23.10.1646	A		UBA II C 11.993	o				951
1319	A.H. Hooft	27.10.1646	A		UBA II C 13.244	o			762	952
1320	G. Paauw	30.10.1646	A		UBA II C 11.622	m			763	954
1321	*van* J. v.d. Perre	31.10.1646	U		UBA II C 9.435^{v} = 37	o				953
1322	*van* W. Schuyl	13.11.1646	U		UBA II C 9.436^{v} = 38	o				955
1323	*van* Br. Gabriël	23.11.1646	Le		KA CLXXIa^{c} 75	o				956
1324	A. St. van Surck	21.12.1646	A		UBA II C 11.979	m	207	216	764	957
1325	*van* A.H. Hooft *aan* L. Helmans	2. 2.1647	L		UBA II C 9.440^{v} = 42	o				958
1326	A.H. Hooft:	10. 3.1647	A	La.	UBA II C 11.995	o				960
1327	Br. Gabriël	12. 3.1647	A		UBA II C 11.981	m	208	217	765	959
1328	A.H. Hooft	16. 3.1647	A	La.	UBA II C 13.246	o			766	961

1329	Baak	17. 3.1647	A		UBA II C 13.47	o		767	963
1330	*van* A.H. Hooft	20. 3.1647	L	La.	UBA II C 9.460^{v} = 52	o			962
1331	*van* Br. Gabriël	12. 4.1647	Aw		UBLPap2	o			
**1332*	*van* Tesschade			ongedateerd	Onw39	d			968
1333	*van* Huygens *aan* L. Hellemans	23. 5.1647	G		UBLPap2	o			964
1334	*van* A. Hellemans Hooft *aan* eg.Vrouw	24. 5.1647	A		Gra.M9	a			
1335	*van* J. v. Wijckevoort *aan* Barlaeus	6. 6.1647	G	La.	Lettres no. LXXXVI	d			
1336	*van* Huygens *aan* G. Brandt	22. 9.1647	Zu		UBLPap2	o			965

Alfabetisch register

De brieven van P.C. Hooft zijn voorzien van een sterretje, de brieven aan P.C. Hooft zijn voorzien van twee sterretjes, de brieven over Hooft zijn voorzien van een oogje.
B = Bijlage.

Aerssen van Sommelsdijk, F. v., *1059, 1061*.
Abcoude, *1198, 1201, 1203*.
Abcoude van Merthen, P.E. v., ***1302*.
adelsverheffing, *915, 941, 947*, **951**, *952, 958, 980, 981, 1030, 1032*.
Aelianus, *1265B*.
Aire, Ayre, Arien, *1072, 1075, 1083, 1087*.
Aisma, A. v., *904, 905*, **1001, 1002, 1007*.
Aitzema, L. v., *1151*.
Alkmaar, *928, 1078*.
Alva, *912, 1065, 1089*.
Amersfoort, *991, 993, 1179, 1311*.
Amya, H., °*1161*.
Amsterdam, *912*, **929B**, *931, 932, 1001, 1236, 1237, 1239, 1247*.
Andalusië, *1089*.
Anjou, Ph. v. (†*1584*), *1055, 1057*.
Anjou-Napels, *1070*.
Anjou-Orleans, *1045*.
Anslo, R., *1265*.
Antonius, M., *1166*.
Antwerpen, *919, 921, 931, 932, 1083, 1293, 1308, 1310, 1331*.
Apella, *1132*.
appèlzaak als precedent, *1102, 1198, 1201, 1203*.
Apollodorus, *1301*.
Apologie W. v. Oranje, *1190*.
Apuleius, *956, 991*.
Aragon, *1031*.
αργος *1275*.
Arendsbergh, A. v., *961*.
Arien, zie Aire.
Ariosto, L., *1022*.
Aristoteles, *956, 1084, 1226*.
Arnhem, G. v., **1059*.
Artichofsky, Chr., *1070*.
Artois, *1034, 1038*.
Astley, Jacob, *1293*.
Atrecht, beleg van, *1025, 1026, 1030, 1032* **1033**, *1034, 1038, 1045*.
Atticus, *964*.
Augustinus, Aur., *1331*.
Avaulx, Cl. d', *1276*.

Baeck, Baek, zie Baak.
Baak, Joost, blz. 6; **904, *905, *913, *919, *920, *923, *924, *926, *930, 943, 944, 946, *962, *963, *966, *977, 978, *979, *983, *986, *987, *990, *1041, *1081, *1085, *1086, 1087, 1089, 1120, 1153, **1179, *1280, 1301, *1329*.
Baak, Sara, *1316*.
Baerle, Adriana v., *965, 969, 992, 1122, 1124, 1313*.
Baerle, Caspar v., zie Barlaeus, C.
Baerle, jun., Caspar v., ***1216, *1217, 1220, 1300, 1313*.
Baerle, Sara v., *1199*.
Baerle, Susanna v., tr. C. Huygens, *1139*.
Bakker, Jac., *1158*.
Ban, J.A., *1025*, ****1052**, **1053, **1098, **1099, *1100*.
Banér, Johan, *956, 1022, 1025, 1031, 1034, 1040, 1070*.
Banning Cocq, F., *1239*.
Barcelona, *1087*.
Bardens, Bardesius, A.W. v., *1317*.
Barlaeus. C., blz. 5, 14; *911*, ****912**, **914, **922, 923, *925, **928, *929, 929B, **931, *932, *936, 943, *944, 946, 947, 954, **956, *957, 958, **964, *965, **968, *969, 978 **991, *992, 993, 1021, 1022, **1023, 1025, 1026, 1030, 1032, **1034, 1036, °1037, 1038, 1040, 1043, 1045, 1065, °1068, °1069, 1070, 1071, 1072, 1075, *1077, *1078, 1080, 1082, 1083, **1084, 1087, °1092, 1094, 1097*,

*°1108, °1121, °1124, °1132, 1137, 1139, 1149, 1159, *1164, 1166, 1175, 1176, *1177, 1182, 1194, °1196, 1208, 1209, °1213, °1214, 1217, 1219, *1220, 1221, **1223, °1224, °1226, °1227, °1230, 1234, 1235, 1236, °1238, 1240, °1241, °1242, °1243, 1245, 1248, 1252, 1258, 1259, 1261, *1265, 1265B, 1266, 1275, **1277, 1278, *1279, 1281, °1288, °1289, °1294, 1296, **1300, **1308, **1311, *1313, *1315, °1335, Add. II.*

Barlaeus, Werken:
Ad magnificum virum D. Petrum C. Hooft (etc.) ('Scriptor stupende'), *915, 947*.
Ad Satrapam Muydensem ('Dum tuus'), *1069*.
Auriacus Triumphans (etc.), *991*.
Brisacum capta, *968, 969*.
De animae humanae admirandis, *902B*.
De coeli admirandis, *902B*.
Dirae in culices (etc.), *991, 992*.
Epitaphium (etc.) Laurentii Reael (etc.), *922*.
In capturam Turdorum, *1084*.
In litem Satrapae Muydensis (etc.), *1075*.
Medicea Hospes, *929, 932, 935B, 936, 954, 957, 964, 965*.
Orationum liber, *929, 1166*.
Poemata (*1645-1646*), *911, 922, 1065*.
op de duim van Alva, *1065*.
Bartolotti, Constance, tr. J. Rijckaert, *939*.
Bartolotti, Constantia, tr. J. v.d. Meijden, *964, 1037, 1110, 1154, 1170, 1175, 1182, 1183, 1194, 1196, 1199, 1206, 1207, 1208, 1209, 1210, 1211, 1225, 1233, 1235, 1244, 1258, 1291, 1316*.
Bartolotti sen., G., *970, 1075*.
Bartolotti sen., G, wed. van, *1046, 1047*.
Bartolotti, G., *920, *921, 924, 926, 1025, 1047, 1075, 1295*.
Bartolotti, Leonora, tr. J. Pergens, *1021, 1084, 1310*.
Bartolotti, Maria, tr. W. Schuijl, *1291*.
Bartolotti, Susanna, tr. J. v.d. Perre, *964, 993, 1037, 1166, 1170, 1175, 1183, 1220, 1258, 1315, 1316*.
Basius. J., *970*.
Beck, J. v., *1300*.
Beemster, *1072, 1075*.
Belonje J., *Add. II*.
Berecyntia, *931, 932*.
Bern, *1075*.
Bevers, Ph., *1231*.
Beverwijk, *1071*.
Beverwijck, Joh. v., *1035*.
Bex, *1194*.
Beza, *1042*.
Bijdelmeer, *960, 978*.
Bicker, A., *956, 1300*.
Bing, V. blz. 12.

Blaeu, fam., *1056, 1296, 1301*.
Blaeu, A. Jdr., blz. 6.
Blaeu, W. Jz., *1238, 1296, 1301*.
Blaricum, *1111, 1171*.
blazoen, *1138*.
Blok, F.F, **912**, *Add. II*.
Blooteling, A., blz. 16.
Bloys gez. Treslong, wed., *914, 1156, 1164, 1245*.
Bodecher, A., *1076*.
Bogaert, W., ***1171*.
Bolgaro, B., *917, 934, *938, *939, *940, *940a, *974, 984, 995, 1005*.
Bolgaro, J.B., *985, 995, *996, 998, *999, 1000, *1004*.
Bongard, Jan, *1201*.
Bont, J. de, blz. 8.
Bontemantel, H., *1237*.
Bosch, Huis ten, *1144*.
Bosch, H^{r} van den, zie Wassenaer-Duvenvoorde, v.
Bosschart, Anna, tr. J. v. Wickevoort, *915, 948, 1022, 1031, 1072, 1097, 1122, 1123, 1127, 1166, 1170, 1176, 1182, 1209, 1221, 1255, 1262, 1311*.
Bosschart, fam., *1170, 1176*, **1182**.
Both, G. Jz., *1076*.
Bouillon, hertog v., **1070**, *1075, 1083*.
Bourbon ('le Connétable'), *1032*.
Brabant, streektaal van, *1331*.
Brandenburg, keurvorst van, *1032*.
Brandijn, adv^{t}, *970*.
Bran(d)t, G., blz. 6; *912, 922, 957, 1044, 1136, 1207, 1265B, 1223, 1301, 1315, 1333, ^{o}1336*.
Brasser, G., ***1131*.
Brazilië, *928, 1070*.
Brederode, J.W. v., *929B*.
Breen, J.C., *1322*.
Breisach, *911, 922, 932, 931, 932, 968, 1032, 1033*.
Brosterhuyzen, J., *1252, 1301*.
Bruinsma, R., *1120, 1186, *1188, 1189, 1191, *1192, 1193, *1195, 1197, 1253, 1254*.

Brune, J. de, *929*.
Bruno, Alida, *1258*.
Bruno, Henricus, ***1219, 1220, 1258*.
Bueno, E., *1301*.
Bullion, Cl. de., *942, 947, 950*.
Burg(h), Albert Coenraeds, *956, 1052, *1054, 1059, *1060*.
Burg(h), Coenraed, blz. 7.
Burg(h) Jac. v.d., *909, °929B, 954, 1023, 1092, 1094, 1098, 1099, °1121, 1170*.
Burch, R. v.d., zie Verburch, R.
Buijl, fam. van, *1082, 1281, 1312*.

Caesar, Julius, *1083*.
Calandrini, *1047*.
Calcar, *1045, 1082*.
Callimachus, *1275*.
Callo, nederlaag bij, *919, 920, 921, 922, 968, 1031*.
Calvijn, J., *1042*.
Campanella, T., *1043*.
Campen, Jac. v., *1311*.
Capucijnerorde, *1282, 1286*.
Catach, N., *1265B*.
Catalonië, *1030, 1031, 1045, 1046, 1070, 1083, 1087, 1277, 1293*.
Cats, J., *954*.
Catullus, *1165*.
Cellebroers, *1119*.
Cerisantes, De, *1256, 1257*.
Chersonesus, *1165*.
Christiaan IV van Denemarken, *1194*.
Christina van Zweden, *975, 1256, 1265B*.
Christus, *1138, 1241*.
Cicero, *912, 922, 959, 964, 975, 1014, 1030, 1083, 1098, 1166, 1221, 1335*.
Cionarescu, A., *1265B*.
Claudianus, *1037, 1042*.
Cleopatra, *1065*.
Cloek, Joh., *1041, 1253*.
Cloek, Margareta, *1141*.
Cloek, P. Jz., *910, 918, 930, 962, 966, 970, 984, 1019, 1041, 1070, 1081, 1087, 1097, 1189, 1194, 1198, 1201, 1212, 1253, 1254, 1277, 1279, 1290, 1295*.
Cloops, J., *951, 1000, 1005, *1012, 1016, *1020, 1036, *1039, 1040, 1097, *1148, *1163, *1169, 1183, *1184, *1200, *1290*.
Clops, Cloeps, Clueps, zie Cloops.
Cocq, F. Banning, *1239*.
Coeimans, B., *1022, 1023, 1070, 1071, *1080*.
Coeimans, Jer., **1112, **1113, 1206, 1220, 1273*.
Coeimans, Joan, *1022, *1080*.
Coenraeds, Albert, zie Burgh.

Colinet, E., blz. 16.
Colterman, J., *983*.
compositie, *1062*.
Co(e)nders van Helpen, B., *956, **1129*.
Condé, *1277*.
confiscatie door de Spaanse koning, *918, 934, 939, 940, 1000, 1012*.
contributie (vgl. sauvegarde), *934, 1163, 1290*.
Copernicus, *1296*.
Coquet, M., **980*.
Cordes, J.C. de, *915*.
Cornelissen, J.D.M., *1136, 1265B*.
Cos Jansz., *1198, 1201, 1203*.
Coster, dr. Samuel, *929, 1313*.
Coijmans, zie Coeimans.
Covenant, *964, 965, 990*.
Crombalch, Allart, *1079, 1097, 1248, 1332, Add. II*.
Crombalch, Maria Tesselschade, *954, 1159, 1207, 1258*.
Cromon, G., *1201*.
Crosek, W.A., *1220, 1278*.
Cruijsbergen, F. v., *1051*.
Cunaeus, P., *912*.
Curtius, E.R., *1098*.

Davelaer, C. v., *960*.
Dedel, zie Edel, d'.
Deelen, Everhardina v., wed. Bardens, **1317*.
Demosthenes, *1166*.
Denemarken, *956, 1083, 1194, 1257, 1269, 1277, 1300*.
Dertigjarige oorlog, *932, 968, 975, 1022, 1025, 1026, 1031, 1032, 1033, 1034, 1036, 1038, 1075, 1083, 1194, 1300*.
Descartes, *1052*.
Deursen, A. Th. v., *1329*.
dijkonderhoud, *988, 989, 994*.
Dirck Barendsz, blz. 5, 19.
Dögen, M., *1265B*.
Domitianus, *1275*.
doop, *1134, 1135*.
Dorp, Maria Charlotte v., *1156*.
Dorp, Ph. v., *1199*.
Dorsten, *1087, 1089*.

Doublet, G. Rataller, *909*, ***1011**, **1014, *1017, *1018, *1049, *1050, **1133, 1140, 1170, *1206, *1274*.
Driebruggen bij Woerden, *1320*.
Duarte, Francisca, *924, 925, 926, 929, 933*.
Duinkerken, *948, 1031, 1308, 1310*.
Duins, slag bij, *987, 990, 991, 992*.
Duitsland, *1025*.
Edel, J.d', *1201*.
eedsformulier *1254*.
Eemland, *1302*.
Eik, D.S. v., zie Eij(c)k.
Eij(c)k, D.S. v., *1046, **1051, 1057, 1058, 1059, 1060, 1061, 1270*.
Elzevier, L., *1107, 1126*.
Engeland, *964, 965, 987, 990, 991, 992, 1030, 1034, 1151, 1208, 1234, 1293, 1300*.
Epimenides, *1275*.
Erasmus, *1265B*.
Erp, Chr. v., tr. P.C. Hooft, blz. 6; *951, 1284*.
Erp, Magd. v., tr. J. Baak, blz. 6; *983, 1081, 1085, 1179, 1280, 1329*.
Erp, moeder van, zie Jonge van Velzen, J. de. erysipelas, *964, 965, 966, 1139*.
Espargne, **1152, *1260, *1264, *1320*.
Euripides, *912, 975, 1083, 1251, 1252*.
Eustathius, *1275*.
evaluatie van het geld, *1096, 1103, 1292*.
Everwijn, Ch., *1190*.
Everwijn, K., *1164, *1190*.

Fagel, F., **1116, 1273*.
Ferdinand III, keizer, *919, 931, 968, 975, 1026, 1031, 1032, 1083, 1194*.
Flaccus, Val., *1210*.
Francken, Govert, *1144, 1144B*.
Frankrijk, buitenlandse politiek, *975, 1022, 1026, 1031, 1045, 1293, 1310*.
Frankrijk, bondgenoot van de Republiek, *920, 978, 1037, 1045, 1080, 1286, 1293, 1301, 1308, 1310, 1311*.
Frans I van Frankrijk, *956, 1210*.
Frederik V van de Palts, *975*.
Freij, J.P. de, blz. 13.
Friesland, geldlening resp. landkoop, *904, 930, 962, 963, 966, 986, 1001, 1002, 1007, 1030, 1035, 1041, 1120, 1123, 1125, 1153, 1160, 1162, 1168, 1185, 1186, 1187, 1188, 1189, 1191*, **1192**, *1193, 1195, 1197, 1227, 1253, 1254, 1263, 1271, 1303, 1307*.
Fronde, *1083*.

Gaasp- en Geinerpolder, *1202, 1202B*.
Gabriël, Br., ****1282**, **1285, **1286, **1323, *1327, **1331*.
Gabriël, P.J., blz. 18.
Galatheus, *1319*.

Galilei, G., *1078*.
Gallas, M., *1194*.
garnizoenen, *1047, 1048, 1180, 1181*.
geappointeerden, *1116, 1222, 1268*.
Gecommitteerde Raden in Holland, **1202, **1222, **1267, **1269, 1270*.
Gelder, *928, 931*.
geldlening in Engeland, *1284*.
Gellius, A., *1149*.
Gennep, *1032*.
Gerardi, Proc^{r}, *974, 995, 1000, 1020, 1039*.
Gerards, Balthasar, *1301*.
Gerlachus, P., *1282, 1286*.
Germez, A. v., *1336*.
geslachtsgemeenschap buiten huwelijk, *1204*.
Gesvre, L. Potier, mark. v., *1030, 1072*.
Gheel, Constantia v., tr. J. (v.) Tol, *1036, 1273*.
Glaazekas C., *916, 1273, 1274*.
glabbeker, *1098*.
glasschrijven, *1021, 1138, 1159*.
Goddaeus, C., *1118, *1137, **1149, **1245, *1250, 1252, 1259*.
godgelatenheid, *1284*.
godsdienstvraag, *1240, 1241, 1257*.
Goeree, J., blz. 17.
Gool(ius), Jac., *1319*.
Goor, F. v., blz. 13.
Goslijer, H., *1120*.
Goudestein, *1032*.
Goutsmit, P. de, *1015*.
Graaff van Zuid-Polsbroek, C. de, *1031, 1239, *1270*.
Graswinckel, D., *1027, **1130, °1214, 1220, 1221, **1223, 1255*.
graveel, *979*.
's-Graveland, *1096, 1295*.
Groot, Hugo de, zie Grotius.
Groot, W. de, *1025, °1105, °1143, °1150, 1198, *1201, **1203*.
Grootenhuijs, J. ten, *1239*.
Grootert, C.Jz., *1015*.
Grotius, *1025, 1027, 1031, 1036, °1105, °1143*,

°1150, 1164, 1220, 1256, 1257, 1265B, 1277, 1301, 1315, 1327.
Grotius' *Via ad pacem ecclesiasticam, 1257*.
Gualteri, ontf', *1153, 1162, 1168*.
Guijkingh, R., *1015*.
Guise-Lotharingen, hertog van, *1075, 1083, 1086, 1087, 1300, 1308*.
Gustafsson, L., *1265B*.

Haeghen, J., *1019*.
Haarlem, *929B*.
Halen, A. v., blz. 19.
Hamburg, *1194*.
handwatervat en bekken, *1139, 1142*.
Harcourt, **1026**, *1030, 1032, 1033, 1046, 1070, 1277*.
Hasselaer, Agatha, *1278*.
Hasselaer, Dirck Pietersz., *1208, 1209, 1237, 1239*.
Hasselaer, Geraert Claesz., *1278*.
Hasselaer, Nicolaes, *1237, 1239*.
Hasselaer, Pieter Pietersz., *913, 936, 1019, 1087, 1208, 1209, 1236, 1237, 1239, 1247, 1278*.
Heinsius, Daniël, *953*.
Hekman, J., blz. 13.
Hellemans, Arnout, *910, 1273*.
Hellemans, Carel Arnoutsz., *918, 934, 995, 1000, 1012, 1020*.
Hellemans, Constantia Pieters, *1004, 1327, 1331*.
Hellemans, Don Francisco, *933, 934, 935, 951, 995, 1012*.
Hellemans, Leonora, tr. P.C. Hooft, blz. 10, 18, 20; *915, 934, 951, 964, 965, 974, 985, 995, 1010, 1012, 1025, 1037, 1077, 1083, 1087, 1101, 1122, 1134, 1138, 1139, 1148, 1159, 1184, 1196, 1209, 12l6, 1221, **1223, 1225, 1226, 1227, 1230, **1233, 1234, **1235, 1236, 1238, 1241, 1244, 1250, 1255, 1258, 1284, 1310, 1313, °1316, °1325, 1327, 1331, °1333*.
Hellemans, Lucretia, tr. Em. v. Surck, *1166*.
Hellemans, Pieter Carelsz., *918, 934, 995, 1012, 1020, 1184, 1290*.
Helman, Pieter Ferdinandsz., *918, 934, 995, 1012, 1020, 1039, 1184*.
Helst, B. v.d., blz. 20.
Hendrik IV van Frankrijk, *951, 956*.
Hendrik VIII van Engeland, *956*.
Henrietta Maria van Engeland, *1101, 1151*.
Hertoghe van O(r)smael, fam. De, *1165, 1238*.
Hertoghe van O(r)smael, Anna de, tr. W. v. Bloys ges. Treslong, *914, 1156, 1164*, **1165**, *1245*.
Hertoghe van O(r)smael, Margareta de, *1156, 1243*.
Hesiodus, *964, 1275*.
Hessen, Amalia Elisabeth van, *1026, 1031, 1032, 1036, 1038, 1040, 1045, 1083, 1089, 1208, 1256*.
Heule, Chr. v., *1135*.
Hieronymus, *1275*.

Hilversum, *1009*.
Hinlopen, Jac. *1228, 1232*.
Hinlopen, M., *1228*.
Hofwijck, *1101, 1156*.
Hof van Friesland, *1153, 1160, 1185, 1186, 1195, 1253, 1254, 1263, 1271, 1307*.
Hof van Holland, *907, 916, 960, 1055, **1076, *1144, **1145, 1198, 1201, 1212, *1228, 1229, **1306*.
Hoge Raad, *960, 1049, 1055, 1116, 1133, 1206, 1273, 1274*.
Hohenzollern-Hechingen, prinses van, geb. M.E. gr. v.d. Berg, **1020**, *1036, 1097, 1148, 1184, 1290*.
Holland, zie Gecomm. Raden, Hof, Staten.
Holtman, Thomas, *1054, 1055, 1056, 1057, 1058*.
Homerus, *975, 997, 1037, 1067, 1069, 1077, 1079, 1275, 1288*.
Hondius, H., °*1231*.
Hondius, L., *1231*.
Hooft, Aechje, *1278*.
Hooft, Arnout, *951*.
Hooft, Arnout Hellemans, blz. 7; *1077, *1154, **1177, *1178, 1183, *1225, 1261, *1296, *1314, *1318, *1319, °1325, *1326, *1328, **1330, °1334*.
Hooft, Christina Hellemans, blz. 7; *1154, 1183, 1216, 1225, 1235, 1258, 1312, 1315, °1316*.
Hooft, Cornelis Pietersz. blz. 5, 6.
Hooft, Cornelis Pietersz. jun., *1284*.
Hooft, Grietje, tr. J. Haeghen, *1019*.
Hooft, Pieter Jansz. *912, 1239*.
Hooft, Pieter Cornelisz. blz. 5-20; *929, 934, 954, 964, 967, 1019, 1024, 1026, 1032, 1037, 1068, 1069, 1092, 1108, 1124, 1126, 1129, 1132, 1134, 1150, 1196, 1207, 1213, 1214, 1223, 1224, 1226, 1227, 1230, 1231, 1236, 1240, 1241, 1242, 1251, 1252, 1265B, 1275*,

1284, 1289, 1294, 1316, 1325, 1333, 1334, 1335, 1336.
Hooft, Werken:
Achilles en Polyxena, *943*.
Baeto, *1259*.
Gedichten (1636), *907, 1098, 1099*.
Geeraerdt van Velsen, *912*.
Granida, *1266*.
Henrik de Gróte, *909, 910, 915, 942, 952, 947, 950, 951, 952, 964, 967, 1282*.
'Hoogher Doris', *1098, 1099*.
'Maetelieff, och', *1099*.
Minnezinnebeelden, *1301*.
Ne(e)derlandsche Histo(o)rien, *912, 920, 967, 1014, 1035, 1064, 1072, 1073, 1074, 1086, 1091, 1093, 1094, 1105, 1107, 1112, 1113, 1114, 1115, 1126, 1129, 1130, 1131, 1133, 1137, 1139, 1140, 1142, 1149, 1150, 1161, 1190, 1235, 1245, 1250, 1259, 1282, 1285, 1286, 1287, 1291, 1294, 1305, 1319, 1322, 1323, 1327, 1331*.
(Opdracht, *1091, 1093, 1094*).
Op den dujm van (enz.) Alva, *1065*.
Op d'Intreê der coninginne Moeder van Vrankrijk enz. ('Met zulk' eerbieding'), *929, 964*.
Op 't afmaelsel van den Heere Gerardus Vossius ('Een' inborst'), *1067*.
Op het Daghwerk van den Heere Constantin Hujghens ('Daghwerk'), *946*.
Op het orghelgebrujk van den Heere van Zujlichem, Constantijn Hujghens ('Wie vlijtigh'), *1043, 1044, 1065*.
Rampsaligheden der Verheffinge van den Huize van Medicis, *986*.
Reden van de Waerdicheit der Poesie, *1210*.
'Roosemondt, hoor je', *1099*.
'Sukklende tijd', *1099*.
Theseus en Ariadne, *943*.
'Waer Henen Amaril', *1099*.
Waernemingen op de Hollandsche tael, *909, 1248*.
Werken (1671), *1258, 1265, 1319*.
'Wrangh Amaril', *1099*.
Hooft's gedichten, door J.A. Ban getoonzet, *1098, 1099*.
Hooft's instructies aan zijn zoon, *1296, 1318, 1319, 1326, 1328, 1330*.
Hooft's nieuwshonger, *1108*.
Hooft's geserreerde stijl, *1323, 1331*.
Hooft's ziekten, *936, 979, 1038, 1040, 1144, 1230, 1233, 1234, 1235, 1237, 1240, 1242, 1274, 1285, 1286, 1288, 1289, 1294, 1299, 1316, 1317, 1319, 1324, 1327, 1331*.
Hooft Graafland, fam., *951*.
Horatius, *912, 928, 957, 968, 991, 1026, 1044, 1098, 1107, 1132, 1161, 1165, 1172, 1219, 1275, 1281*.
Horst, H^{r} van der, *1295*.
Hotton, G., *1265B*.
Houbraken, J., blz. 7, 11.

Houtman, J.P., blz. 12.
Hove, Chr. v., *1134*.
Hove, H. v., *995*.
Huydecoper, B., blz. *11, 1258*.
Huydecoper, J., *1031, 1032, 1034, 1328*.
Huygens, C., **909, 912, 928, 929, °929B **943, 944, 945, *946, 947, *949, 951, 954, 1026, *1042, 1043, **1044, 1052, *1065, 1090, *1091, 1092, *1093, **1094, **1101, 1121, 1122, °1123, 1127, 1132, **1139, *1141, 1142, 1149, 1151, 1155, **1156, *1157, 1158, 1166, 1180, *1181, **1199, *1205, 1209, *1210, **1211, °1213, 1219, 1220, *1223, 1224, 1226, °1231, 1234, **1237, °1238, *1239, 1240, °1241, °1243, 1246, *1247, 1248, 1252, 1255, 1258, 1265, 1266, 1282, °1289, °1294, 1301, 1305, 1332, °1333, °1336*.
Huygens, Werken:
Aen Ioff^w^ Tesselschade Visscher (enz.), *1240*.
Ad Antverpiam, *1289*.
Ad Tesselam, de Barlaeo, amante strenuo, *928*.
Andere (verbintenisse) aen den selven, *1156, 1158, 1205, 1209, 1210, 1223*.
Antwoord op eenen brief enz., *1223*.
Costelick Mall, *1332*.
Dagh-werck, *943, 944, 946, 949*.
Ghebruijck of onghebruijck van 't orgel (enz.), *1026, 1040, 1042, 1065*.
Heilige dagen, *1238, 1240, 241, 1250*.
‘Mijn tong en was noijt veil’, *1240*.
Momenta desultoria, *1139, 1219, 1220, 1223*.
Naeniae, *943*.
Pathodia sacra et profana, *1084*.
‘Smal Weeuwen Lof’, *1258, 1266*.
Sur la vie de Henri le Grand, *915, 947*.
Tesselscha boven mijn slaep-camer, *1240, 1258, 1266*.
Varia supellex, *1065*.
Verbintenisse van besoeck aen den Heere

Hooft, *1101, 1122, 1132, 1139, 1141, 1255*.
‘Verwijtt mij d'ontrouw niet’, *1139*.
Vitaulium inanguratum, *1101*.
Weder-vraegh, *1240*.
epigrammen, *1139*.
Huygens jun., C., *939, 1209, 1210, 1330*.
Huygens, Derck, *1311*.
Huizen, *1215, 1231, 1309*.
Huizen, schout en schepenen van, *1128, *1215, 1231, 1309*.
Hulft, J., *1141, 1278*.
Hulst, *919, 1030, 1031, 1311*.

IJmans, *1315*.
impost op de bieren, *1009*.
Ingel, fam., *1301*.
Ingel, Joh., *1081*.
Isabella van Castilië, *1031*.
Isabella, aartshertogin, *934*.
Iuvenalis, *969, 991, 1037, 1083, 1301*.
Ivrea, *1070, 1083*.
Japan, *1121*.
Jeremia, *1275*.
Job, *1275, 1284*.
Johan IV van Portugal, *1070*.
Jonas, H.C., blz. 14.
Jonge, C. de, *1273*.
Jonge v. Velzen, J. de, tr. A. v. Erp, *1280*.
D. Juan van Oostenrijk, *921, 1208*.
Junius. Adr.; *1041, 1085, 1086, 1087, 1089, 1177, 1178, 1224, 1296*.
Justitie, dienaren van, *1146*.
kalkoenen, *992, 1255, 1261*.
N.H. Kantelaar, blz. 19.
karakterkracht, *1284*.
Kardinaal-Infant, *931, 956, 1033, 1034*.
Karel V, keizer, *948, 1032*.
Karel I van Engeland, *964, 990, 991, 1025, 1030, 1034, 1151, 1208, 1234, 1277, 1293, 1300*.
Karel Emanuel I van Savoye, *1040, 1083*.
Katholieke kerk, *902B, 1230, 1240, 1241, 1257*.
katholieken, *1109, 1111, 1136, 1144, 1145, 1198, 1201, 1265, 1301, 1305, 1306*.
Keizersgracht, huis a.d., *913, 1325* pl. 42.
Kelten, *975*.
kermis, *955, 983*.
Kindert, P. v.d., *983, 986*.
Kinnema, C., *1254, 1271*.
Kinschot, L. v., **906, 908, 971, *1013, 1104, **1106, 1166, *1167, 1175, **1298*.
Kinschot, N. v., ***908, *960, 961*.

Kistemaeker, B. Gz., *1015*.
Knuyt, J. de, *1293, 1311*.
Kossmann, F., *1137, 1250*.
Koster, zie Coster.

Laet, de, *1173*.
Labadie, J. de, *954*.
Laelius, *964*.
Lang, S., *1212, 1229*.
Lapp van Waveren, G., **1064*.
Laren, schout van, *1171*.
Larenus, W., **1103*.
Leendertz jun., P., *908, 910, 915, 951, 1019, 1052, 1207, 1239*.
Leeuwen v. Leyden, D. v., *1319*.
Leicester, *1285*.
Lepanto, slag bij, *921*.
Lesire, P., blz. 20.
Levolger, A.J.P., blz. 11.
Liere, W. v., *1293*.
Lipsius, J., *957*.
Livius, *994, 1014*.
Lodewijk XIII van Frankrijk, *907, 944, **951, **951B, 952, 956, 964, 980, *981, *982, 1025, 1026, 1040, 1045, 1158, 1208*.
lofdichten, *915, 946, 947, 949, 951, 1042*.
Lomenie de Brienne, De, *948, 951*.
Looten, *1097*.
Lorrainen, zie Guise.
Lotharingen, zie Guise.
Lucanus, *922, 968, 1038, 1219*.
Lucretius, *991, 1053*.
Luthersen, *1208, 1208B*.
Lutma Jr., J., blz. 17.

majoraat, *918, 922, 933, 934, 935, 937, 938, 939, 940, 951, 974, 984, 985, 995, 1000, 1005, 1012, 1020, 1039, 1148, 1163, 1169, 1184, 1200, 1290, 1301*.
Mantua, *1301*.
Marcus, J.E., blz. 13.
Marino, G.B., *1079*.
Marius, *922*.
Marnix v. St. Aldegonde, Ph. v., *1190*.
Marokko, *1022*.
Martialis, *1034, 1219, 1275*.
Martinius, Fr. °**1126**, °*1161, 1245, 1250, °1251, °1252, *1259, 1265, 1265B, °1275*.
Maximiliaan I, keizer, *931, 932, 1026*.

Medicis, Maria de, *928, 929, 929B, 930, 931, 932, 936, 956, 964, 965*.
Meer, C. van der, ***1019**, *1087, 1128, 1221, 1236*.
Meteren, Em. v., *1074*.
Meij, H. v.d., **1109, *1111*.
Meijden, Constantia v.d., *1244, 1293*.
Meijden, J. van der, *1194, 1196, 1199, 1205, 1206, 1207, 1208, 1209, 1210, 1211, 1218, 1233, 1235, 1241, 1244, 1247, 1273, 1274, 1290, **1293, 1295, **1299, 1308, 1315, 1333*.
Melander, *1036*.
Mellinga, A. v., *1153, 1193, 1195, 1253, *1254*.
Menasseh ben Israel, *Add*. II.
Mennonieten *1254*.
Me(e)rstraeten, J. v., **917, *918, 933, *934, 935, *937, 938, 939, 940, 974, 984, 985, 995, 996, 998, 999, 1000, 1004, 1005, 1012, 1020*.
Metrum, *1098, 1099*.
Michel, Orde van St., *915, 941, 942, 947, 948*, **951**, *952, 956, 975, 980, 981, 982, 1030*.
Michels, L.C., *1332*.
Middelpolder, *1202*.
Mierevelt, M. v., blz. 6-13, 18; *914*.
Mierop, J. v., *911*.
Mijle, C. v.d., *915*.
Minderbroeders-Capucijnen, *1282, 1285, 1286*.
Minne-plicht ende Kuysheyts-kamp, *1099*.
Mirakel van Amsterdam, *1265*.
Mohammed, *1034*.
Mokerhei, slag op de, *920*.
Montaigne, M. de, *957, 1070*.
Moreelse, P., blz. 19.
Morin, A., *1268*.
Mosta(e)rt, D., *929, 943, 944, 946, 949*, ***953**, *965, 968, 969, 1026, 1065, 1081, 1086, 1089, 1092, 1121, 1277, 1289, 1301*, zijn weduwe *1313*.
Muiden, *912, 914, 925, 967, 1095*.
Muiden, regenten van, *988, 989, 994, **1003, 1198, 1306, °1334*.
Muiderberg, *1095*.
Muiderkring, *924, 925, 926, 927, 928, 929, 1121, 1124, 1151*, **1275**, *1313*.
Muiderslot, *906, 971, 972, 1013, 1028, 1066, 1095, 1104, 1106, 1117, 1121, 1167, 1272, 1283, 1297, 1298*.
Muilwijk, Wilh. v., **907, *907*B.
Munster en Osnabrück, Vredesonderhandelingen te, *1293, 1301, 1308, 1313*
Murad IV van Turkije, *1022, 1083*.
muziek, **1098, 1099**, *1100*.

Naarden, *1095*.
Naarden, regenten van, *1062, 1095, 1096, *1128, **1180, 1181, 1228, 1260, 1264, 1309*

Naarden, secretaris van, *1062*.
Naardermeer, *912, 1095*.
Naseby, slag bij, *1277*.
Nassau, Huis, *1150*.
Nassau, Fred. Hendrik, pr. v. Oranje, gr. v., *907, 911, 920, 931, 956, 960, 978, 1023, 1032, 1033, 1034, 1038, 1040, 1044, 1048, 1049, 1070, 1089, 1091, 1093, 1094, 1126, 1139, *1142, 1150, 1151, 1155, 1156, 1157, 1180, 1181, 1205, 1208, 1209, 1210, 1211, 1220, 1223, 1236, 1237, 1239, 1242, 1246, 1247, 1293, 1308, 1310, 1311, 1328, 1333*.
Nassau, Johan Maurits gr. v., *1311*.
Nassau, Hendrik Casimir gr. v., *1030*.
Nassau, Willem I pr. v. Oranje, gr. v., *1091, 1150, 1190, 1301*.
Nassau, Willem II pr. v. Oranje, gr. v., *1068, 1151, 1182, 1308*.
Nassau, Willem III pr. v. Oranje, gr. v., *1209*.
Nassau-Siegen, Willem gr. v., *921, 1019, 1221, 1236*; zijn weduwe: *1221, 1236, 1237, 1239, 1242, 1246, 1247*.
Nederlands volkskarakter, *932*.
neologisme, *1098*.
Nepos, *922*.
neutraliteit, *1083*.
neutraliteit van L. Hellemans, *918, 934, 937, 995, 1012, 1148*.
niaring, *1253, 1254*.
Nieupoort, Secr., *1261*.
Noij, J. Dz. de, ***1006, ***1009, ***1024, ***1204*.
Nop, G.F.C. v., *1301*.
Noske, F., *1052, 1099*.

Octrooi inpolderingen, *1202*.
octrooi Ne(e)derlandsche Histo(o)rien, *1072, 1073, 1074, 1107*, **1114**, *1115*.
Oetgens van Waveren, A., ***988, ***989, ***994, 1201*.
Ogel, T., *1084*.
Oldenbarnevelt, J. v., *1305*.
Olikan, Pieter Jacobsz., **1056, *1058, 1059*.

Olivares, *1089*.
Ollefen, L. v., blz. 16.
Olympiodorus, *956*.
'Omnibus idem', *1138, 1305*.
oorlogsgevaar i.v.m. de Dertigjarige oorlog, *1025, 1032, 1036, 1038*.
Oost-Friesland, *1256*.
Oostindische Compagnie, *1030, 1034*.
Oostzeehandel, *1269*.
Orleans, Huis, *1045*.
Orleans, Hertog v., *1075*.
O(r)smael, fam. De Hertoghe v., *1156*, **1165**, *1238, 1243*.
Os, D. van, *991*.
Oud-Wulven, *1036*.
Ovens, J., blz. 15.
Overbeek, Catharina, tr. D. Schonck, *1023, 1082*.
Overbeek, M., *992*.
Ovidius, *911, 912, 928, 956, 1078, 1122, 1166, 1176, 1219, 1259, 1275, 1301*.
Oxenstierna, A., *1194*.
Oxford, parlement te, *1208*.

Paauw, Paeuw, zie Pauw.
Paets, Ad^{t}, *970, 1229*.
Pacificatie van Gent, *920*.
Pal(l)otto, zie Pollotto.
Papenbroek, G. v., blz. 6, 10, 11, 14, 15, 21.
Pasgeld, **1165**, *1238, 1243*.
Paulus, *1275*.
Pauw, Adr., ***903, 1152, 1260, 1293, 1311*.
Pauw, G., **1152, *1260, *1264, *1320*.
Peiresc, N.C. Fabri de, *1315*.
Pelgrom, Susanna, *1216, 1217, 1220, 1313*.
Pergens, Jac., **1021**, *1234, *1284, **1310*.
Perre, J. van de, *1166, 1170, 1183, 1189, 1192, 1218, 1220, 1233, 1241, 1253, 1295, 1315, 1316, **1321, 1324, 1328, 1330*.
Persijn, R. v., blz. 15.
Persius, *1053*.
Petrarca, *902B, 1210*.
Philippus v. Macedonië, *975, 1166*.
Philips II van Spanje, *912, 1031, 1089*.
Philips IV van Spanje, *1089, 1208, 1286, 1308*.
Piccolomini, **919**, *1022, 1025, 1040, 1300, 1308*.
Pignerola, *1040*.
Pijnssen van der Aa, J., *918, *933, 934, 937, *984, *985*, ***995**, *996, *998, 999, *1000, 1004, 1016*.
Pijnssen van der Aa, T.C., *934, 937, *1004, *1016*
Plato *922, 936, 1077, 1098*

Plautus, *1245*.
Plemp, C.G., *929, 1301*.
Plemp, fam., *1144B, 1301*.
Plinius, *922, 1084*.
Plutarchus, *922, 1023, 1037*.
Poelhekke J.J., *1293*.
Poets, Juff[r], *1170, 1176*.
Poirier, H., **1265, 1265B**, *1275, 1281*.
poldermeesters, *1202*.
Pollotto, A., *921, 945, 1046*.
Pollotto, G.-B., **945, 946, 1046, *1047, *1048*.
Polybius, *975*.
Polydorus, *922*.
porselein, *917, 918*.
Portugal, *1070, 1075, 1083, 1087, 1089*.
preventie, *1203*.
Propertius, *1067, 1098*.
Ptolemaeus, Cl., *1165*.
purisme, *1098, 1282*.
Puteanus, E., **1282**, *1285, 1286, 1323, 1327*.

Quinkhard, J.M., blz. 11, 19.
Quintilianus, *1083, 1288*.

Raad van Brabant, *937*.
Raad van Financiën te Brussel, *934*.
Raad van State, *1329*.
Racine, J., *1022*.
Racoczy, *1022*.
Reael, L., *922, 1301*.
Reael, P., *1095*.
Reen, Tj., *1120, *1185, *1186, 1187, 1188, 1189, 1192, 1195, 1197, 1253, 1303, 1307*.
Reen, W., *1188, 1192, 1253, 1254, 1263, 1307*.
Regensburg, *1026, 1031, 1034*.
Reidt, E. van, *1074*.
Reigersbergh, Maria v., *1026, 1027, 1029*.
Reigersbergh, N. v., **910, 1070, 1206, *1273, 1274*
Reigersbergh jun., v., *1326, 1328, 1330*.
Rekenkamer, **906, 908, 960, 970, 971, *972. 983, *1015, *1028, *1062, *1066, *1117, **1146, 1231, 1272, *1283, *1297, *1309*.
Rembrandt, blz. 19.
Remmet Jansz., **973*.
Renialme, fam. de, *915*.
Requesens, *1065*.

Richelieu, *948, 1045, 1070, 1075, 1083, 1087, 1148, 1165*.
Rijckaert J., *939, 1241*.
Rivet, A., *1257, 1265B*.
Robiano, fam. de, *995*.
roemers, gegraveerde, *1021, 1138, 1159, 1207, 1248*.
Rogier, L.J., *1109*.
Romano, Giulio, *1301*.
Rombouts, Juff[r], *1071*.
Rome, *902B, 1032*.
ronselarij voor buitenlandse vorsten, *1208, 1209*.
Rooder, proc[r] de, *1198, 1201*.
Rostand, E., *1033*.
Rotterdam, regering van, *1211*.
Rotterdam *1233, 1234, 1236, 1242*.
Rulaeus, J., *967, 1042*.
Rutgersius, W., [o]*967*.

Saavedra, *1293*.
Saksen, keurvorsten van, *948*.
Saksen-Weimar, B. v., *911, 919, 931, 932, 947, 948, 956*, **968**, *969, 975, 1032, 1034, 1194*.
Salmasius, *957, 997, 1301*.
Sammer, H[r], *926, 1313*.
Sandrart, Joachim v., blz. 7, 9, 10, 14, 17, 18, 21; *1067*.
Sardinië, *1034, 1245*.
Sarpi, P., *1011, 1014*.
Sas van Gent, *1089, 1220, 1223, 1224*.
sauvegarde, *934, 1290*.
Savoye, hertogin-regentes van, *1025, 1031, 1040*.
Scaglia, A., *951*.
Scaliger, J.C., *931, 932*.
Scaliger, J.J., *931*.
Schaep, Pz., G. *Corr.* II.
Schaep Sz., G., **1063, Corr.* II.
Schipperus, P.A., blz. 16.
Schmidt Crans, J.M., blz. 19.
Schonck, D., *1023*, **1082**, *1277*.
Schoorl, baljuw van, *1300*.
Schotland, *964, 965, 990, 1030, 1034, 1208, 1300*.
Schotte, A., *910, 923*.
Schotti, K, **911*.
Schuyl, W., *920, 924, 926, 928, 977, **978, **1118, 1241, *1287, **1291, **1322*
Schurman, A.M. v., *954, 1052, 1084, 1100*.
Scipio, *964*.
Sc(h)otanus, *1328, 1330*.
Scriverius, P., *929, 1052*.

Sedan, *1075, 1083*.
Seguier, P., *942*.
Seneca, *922, 1030, 1098, 1245, Corr.* I.
Servius, *912, 1165, 1288*.
Sextus Empiricus, *1121*.
Sieger, F., blz. 18.
Sigonio, C., *1326*.
Sijlvelt, A., blz. 17.
Sixti, D., *1198, 1201*.
Sixti, R., *1001, *1002, *1007, 1035*.
Slokker J.Wz., *1228*.
Sluyter, D.J., blz. 12.
Smies, J., blz. 13.
Smits, Neef, *1182*.
Snellinck, fam., *915*.
Snoep, D.P., *929, 932, 1182*.
Socrates, *936*.
Soet, zie Zoet.
Sohier, C. Nicolaesz., *918, 1012, 1184, 1206, 1273, 1290*.
Sohier, Nic., *907, 910, 917, 934, 937, 970, 995, 1000, 1012, 1020, 1049, 1206, 1273*.
Soissons, L. de Bourbon, hertog van, *1083*.
Sonttol, *1083, 1194, 1257, 1300*.
Sophocles, *1092, 1219*.
Spaanse furie, *920*.
Spanje, *1030, 1032, 1045, 1070, 1089, 1286, 1293, 1305*.
Sprong, F., *1153, 1253, *1254, *1263, 1271, *1303, *1307*.
Staekmans, W., *962, *1035, 1036, 1189*.
staatsinrichting, **1128**.
'staatsabbath', *1301, 1305*.
Staghouwer, J., *1076, 1102*.
Staten-Generaal, *1049, 1072, 1073, 1074, 1107, 1236, 1286, 1292, 1301*.
Staten van Friesland, *1153, 1160, 1168*.
Staten van Holland, *1095, *1096, 1202, 1207, 1236, 1237, 1247, **1292, 1293, 1305*
Stephani, W., *1250*.
Sterck, J.F.M., *902B, 1052, 1136, 1265, 1301*.
Stille omgang te Amsterdam, *1265*.
Strijen, Adv^{t}, *1232*.
Stuart, Maria, tr. Willem II pr. v. Oranje, *1068, 1101, 1151*.
Studler v. Sur(c)k, zie Surck.
Suetonius, *912*.
Surck, Antonis v., *1110*.

Surck, Antonis Studler v., H^r van Bergen, ***927, 930, *955, **959, 960, 962, 963, 966, **976, 997, **1010, 1033, *1134, **1135, **1173, 1183, 1192, **1218, **1299, 1249, *1324*.
Surck, Caspar (Studler) v., *927, 930, **1110, 1173, 1299*.
Surck, Susanna v., tr. A. Hellemans, *910, 995, 1206, 1273*.
Sweeghausen, *1031*.
Sweelinck, D., *924, 929*.

Tacitus, *912, 920, 1030, 1031, 1075, 1107, 1119, 1131, 1136, 1141, 1237, 1275*.
Tauler, *1282*.
Tempel, A. v.d., blz. 20.
Terentius, *1034, 1045, 1098, 1335*.
termijnhandel, *1212*.
Terragona, *1075, 1087*.
Thales, *957*.
Theocritus, *1084*.
Thibanti, K., *1282*.
Thibaut, Susanna, tr A. Studler v. Surck, *1134, 1135*.
Tholinx, Anna, *1019, 1087, 1128, 1221, 1236*.
Tholinx, D., ***1027, *1029*.
Thuillery, La, *1308*.
Tiberius, *912, 1237*.
tienden, *1298*.
Titiaan, *909*.
Titus, *1275*.
Tivoli, *1034, 1245*.
Tol, Juff^r (= C. v. Gheel), *1036*.
Tol, Johan (v.), H^r van Oud-Wulven, *1036*.
Torstenson, L., *1165, 1194, 1308*.
Treslong, Leonora v., *1156*.
Tresnel, mark. de, *944, 951, 952, 982, 1032*.
Trijntje Gelmers, *1006, 1015*.
Trip, Elias, *929B*.
Trip, Maria, tr. B. Coeimans, *1022*.
Tromp, Maarten Harpertszoon *919, 921, 948, 987, 990, 992*.
Tuynman, P., *915, 924, 931, 951, 1315*.
Tullinck, *1235*.
Tulp, N., *1316*.
Turenne, *1033, 1256*.
Turijn, beleg van, *1025, 1026, 1030, 1032, 1033, 1034, 1038, 1040, 1045, 1046*.
Turkije, *1022, 1034*.
Utrecht, Sticht van, *1201, 1203, 1302*.

Valerius Flaccus, *1210*.
Valerius Maximus, *922, 1014*.
Varro, *1077*.

Vasseur, *918, 934, 995, 1012, 1015, 1020, 1023*.
Vedelius, *Add*. II.
Veer, A. de, *1198*.
Veer, Q. de, **1198, 1201*.
veilgeld, *1269*.
Veluwe, *1245, 1250*.
Venetië, *1011, 1034*.
Verburch, R., **916, *961, 970*.
Vergilius, *912, 922, 928, 929, 932, 936, 956, 992, 1018, 1025, 1037, 1119, 1138, 1141, 1165, 1178, 1209, 1219, 1243, 1252, 1288, 1301, *1305*.
Vianen, F. v., *1109, 1111*.
Victorijn, *1301*.
Ville aux Clairs, De, zie Lomenie de Brienne, De.
Villeroy, mark. de, *1036*.
Villiers, P. l'Oyseleur de, *1190*.
Viquefort, zie Wickevoort.
Visnich, D., *1015, 1088*.
Vino, Johanna de, *1172*.
Visscher, Anna Roemersdr., *931, 954, 1099, 1138, 1282, Add*. II.
Visscher, Roemer, *954, 1094, 1159, 1207, 1248*.
Visscher, Tesselschade Roemersdr., *902B, 912, 922, 924, 925, 926, 928, 929, 929B, 931, 932, 935B, *954, 991, *993, *1021, 1023, 1043, 1045, 1078, **1079, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1098, 1099, 1121, 1122, *1138, 1151, *1159, 1164, 1176, *1207, 1213, **1223, 1230, **1240, 1241, 1248, *1258, **1266, 1277, 1281, 1301, 1311, **1312, 1313, **1332, Add*. II.
Visscher, Truitje Roemersdr., *1281*.
Vloten, J. v., *902B, 1209, 1248, 1258, 1332*.
Voetius, G., *Add*. II.
Vogelaer, Anna de, tr. J. ten Grootenhuis, *1239*.
Vollenhoven, J., *1265*.
Vondel, blz. 14, 17; **902B**, *928, 929, 943, 944, 946, 949, 964, 1026, 1075, 1092, 1094, *1136, 1265, 1289, **1301, *1305*.
Vondel, Werken:
Altaergeheimenissen, *1265*.
Blijde Inkomst van Maria de Medicis, *929, 964*.

Eeuwgetij der Heilige Stede t' Amsterdam, *1265, 1301*.
G. v. Aemstel, *1026*.
Koninghlijcke Harp, *1301*.
Maeghdebrieven *1136*.
Opdracht aen Eusebia, *902B*.
Palamedes, *1265*.
Petrus en Paulus, *902B*.
Vechtsangh, *928*.
Vergiliusvertaling in proza, *1301, 1305*.
Voort, C. v.d., blz. 6.
Vos, Jan, blz. 7; *1092, 1094, **1223*.
Vos, H. de, **971, 1020, *1102, *1147, *1212, 1229, 1232*.
Vosberghen sen., G. v., *1107*.
Vosberghen jun., G. v., *947, 948, *1055, 1057, 1059, 1072, **1073, *1074, *1107, **1114, *1115, 1208*.
Vossius, G.J., *910, 912, 923, 943, 956, 957, 962, 977, 983, 986, 1041, *1067, 1085, 1086, 1087, 1089, 1121, **1172, *1174, 1175, 1252*, **1275**, *1289*,
Vossius, M., *1172*.
vredesonderhandelingen, *1293, 1301, 1308, 1311*.
Vries, A. de, blz. 20.
Vries, H. Hz. de, *904, 905, 962, 966, 1035, 1041, *1120, *1123, *1125, *1153, *1160, *1162, *1168, 1186, *1187, 1188, 1189, *1191, *1193, 1195, *1197, *1253, 1254,* 1271*.
Vries, M. de, *1102*.
Vrijdag, D., blz. 11, 12.
Vrijdermoet, I., *903, **1008, **1088, **1180*.
vrouwelijke geaardheid, *1284*.

Wachtmeester, *1270*.
Wassenaer-Duvenvoorde, H^{r} van den Bossche, A.A. v., *1144, 1145*.
watervat en bekken, *1139, 1142*.
Weesp, *960, 1057, 1058, 1059, 1060, 1061, 1143, 1144, 1202, 1208, 1270*.
Weesp, bestuur van, *960, 1046, 1047, 1048, 1054, 1057, 1061, 1144, 1144B, 1208B, 1270*.
Weesp, katholieken te, *1144, 1144B, 1306, Add*. II.
Weesperkarspel, *960, 1143, 1202, 1270*.
Wendbejel, J.W., *^{o}1126, ^{o}1251, ^{o}1252, 1265, ^{o}1275*.
Westerbaen, *941*.
Westfaalse vrede, zie Munster.
Westindische Compagnie, *1212*.
Weynen, A., *957*.
Wesel, D. Booth v. *954, Add*. II.
Wickevoort, A. v., *915, 942, 947, *950, 951, *952, 958, 980, 981, 982*.
Wickevoort, J. v., *908*, ***915**, *931, 932, *942, *947, *948, 950, 951, 952, 956, 957, *958, 965, 968, 975, *1022, 1023, *1025, *1026, *1030, *1031, *1032, *1033, 1034, *1036, ^{o}1037, *1038, *1040, *1043, *1045, *1046, 1047, *1061, ^{o}1068, ^{o}1069,

*1070, 1071, *1072, 1073, *1075, 1078, *1082, *1083, 1084, *1087, *1089, °1092, 1093, *1097, °1108, 1110, *1119, 1121, *1122, 1124, *1127, 1129, °1132, 1139, *1151, *1155, 1156, 1157, *1158, *1166, *1170, *1175, *1176, *1182, *1183, 1184, *1194, °1196, *1208, *1209, 1210, 1220, *1221, °1224, °1226, °1227, °1230, *1234, *1236, 1237, 1239, 1240, °1242, *1244, *1246, *1248, *1255, **1256, *1257, *1261, *1262, 1265, **1268, *1276, *1278, 1279, *1281, °1288, 1308, °1335.
Wijen, C. v.d., *920, 963, 970, 984, 1002, 1041, 1212, **1295, **1304*.
Wijsman, J., blz. 12.
Wikkevoort zie Wickevoort.
Wilhem, P. de, *1022, 1025*.
Willems, A., *1265B*.
Willink, A.C., blz. 14.
Winkel, J. te, *953*.
wind, recht van de, *1202*.
Wiquefort zie Wickevoort.
Witsen, C., *960*.
Wytz, J., *949*.
Worp, J., *902B, 1231, 1236, 1258, 1332*.
Wtenbogaert, Joh. (*1557-1644*), *1315*
Wtenbogaert, Joh. (*1608-1680*), *968*

Zaalberg, C.A., blz. 867; *1265B*.
Zanten, v., *1236*.
Zevenbergen, *934*.
Ziska, *1165*.
Zoest, G. v.d., *1260, 1264*.
Zoet, Jan, ***1090*.
Zuylestein, *1336*.
Zurck v., zie Surck.
Zwart, C. de, *1215*.
Zweden, *1083, 1191, 1194, 1257, 1269, 1277, 1286*.

Tot besluit

De dankbetuiging waarmee deel I in 1976 begon, droeg uiteraard een voorlopig karakter. Pas bij het voltooien van deel III kan ik allen trachten te gedenken die mij, ook bij de bewerking van de twee laatste delen, geholpen hebben.

Tot mijn officiële medewerkers mocht ik in dit deel rekenen drs. R.E.O. Ekkart, wiens iconografische bijdrage orde schept in de talrijke afbeeldingen van Hooft, die in onderlinge afhankelijkheid terug te voeren zijn tot niet meer dan twee portretten naar het leven.

Van mijn andere medewerkers noem ik hier nogeens met dank prof. dr. D. Kuijper Fzn, om het vele werk dat het derde deel van hem gevraagd heeft. Mijn stille medewerkers heb ik gewoonlijk ‘ter plaatse’ bedankt; ik noem hier nog prof. dr. P. Brachin te Parijs, de heer H. Brood, verzorger van het gemeentearchief te Weesp, mr. W.G.M. Cerutti te Voorburg, tot voor kort te Muiden, dr. Jo Daan te Barchem, drs. S. Groenveld te Hoofddorp, het Grotius Instituut te 's-Gravenhage, dr. C.S.M. Rademaker te Amsterdam, mr. J.H. Rombach te Alkmaar, prof. mr. J.Th. de Smidt te Leiden en, nogmaals, drs. J. Fox en dr. P. Tuynman.

Verreweg het meest is de uitgave gebaat geweest bij het toezicht en de effectieve hulp van prof. dr. C.A. Zaalberg. Van zijn vele addenda en corrigenda zijn mij als de mooiste bijgebleven de ‘rapsac’ in *1083* en de ‘vuurvaaten’ in *1134*. Hooft heeft mij en ik Zaalberg heel wat meer werk bezorgd dan iemand 8 jaar geleden verwachtte.

Het zou mijnerzijds een aanmatiging zijn, Zaalberg's wetenschappelijke verdiensten te prijzen. Maar met bewondering en vooral met dankbaarheid gedenk ik zijn beminnelijkheid, zijn pretentieloosheid, zijn altijd opbeurende kritiek en het stilzwijgende maar veelzeggende voorbeeld van zijn acribie die aan geen zetfoutje voorbijging.

Dit alles heeft de lange samenwerking tot een voorrecht voor mij gemaakt.

Ellecom, october 1979.
H.W.v.T.